

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

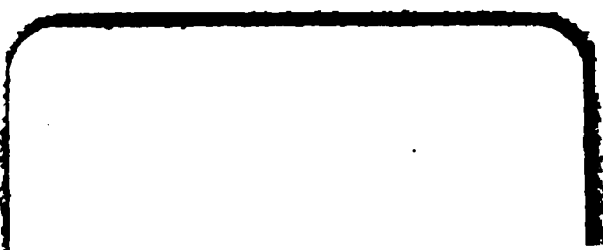
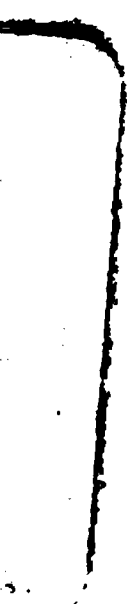
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

2

MEDDELANDEN

FRÅN

SVENSKA RIKS-ARCHIVET

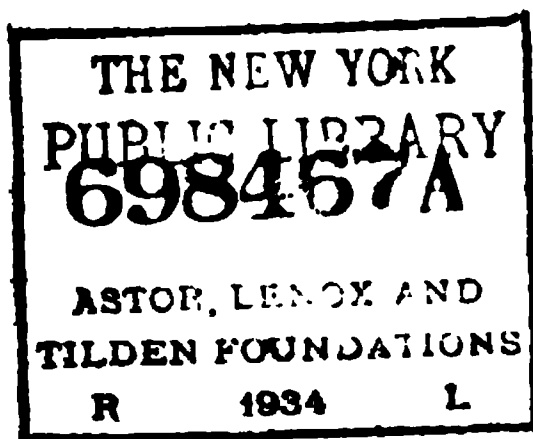
UTGIFNA AF

R. M. BOWALLIUS och CARL GUSTAF MALMSTRÖM.

2
ANDRA BANDET.
1880—1884.

STOCKHOLM,
TRYCKET HOS K. L. BECKMAN,
1885.

B. H.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

FEMTE HÄFTET.

	Sid.
1. Årsberättelse för år 1880	3.
2. Resoberättelse af B. Taube	21.
3. Förteckning öfver Rådslag i konung Johan III:s tid, af E. W. Bergman	89.

SJETTE HÄFTET.

1. Årsberättelse för år 1881	133.
2. Kunna alla slags archivalier vara föremål för enskild eganderätt?	147.
3. Register öfver Rådslag i konung Sigismunds och her- tig Carls tid, af E. W. Bergman	155.
4. Förteckning öfver Ministeriella handlingar i Riks- archivet. III. Polonica, af B. Taube	187.

SJUNDE HÄFTET.

1. Årsberättelse för år 1882	1.
2. Register öfver Rådslag i konung Carl IX:s tid, af E. W. Bergman	17.
3. Förteckning öfver Ständernas beslut och försäkringar i original	57.
4. Förteckning öfver Ministeriella handlingar i Riks- archivet. IV. Brandenburgico-Borussica, af B. Taube	93.

ÅTTONDE HÄFTET.

1. Årsberättelse för år 1883	103.
2. Om Provinsarchiv, af B. Taube	121.
3. Förteckning öfver Ministeriella handlingar i Riks- archivet. V. Germanica, af E. Hildebrand	135.

9
NIONDE HÄFTET.

	Sid.
1. Årsberättelse för år 1884	219.
2. Bidrag till Riksarchivets äldre historia	231.
3. Ordning om Registraturerne i Kongl. Kansliet	244.
4. Register öfver Rådslag i konung Gustaf II Adolfs tid, af E. W. Bergman	249.

Rättelser.

S. 138 r. 14 uppf. läs 1798 Mars.
» 140 » 19, 20 » » 1696, 1697 jan.—juli och 1698 april.
» » » 21 » » 1697 aug.—1698 mars.
» 149 » 18 » » Friedrich C. Dohnas.
» 184 » 22 » » L. C. Moltke,
» 195 » 8 nedifr. » F. Mumme.
» 200 har sign. E. utfallit framför »Vestfalliska kretsen».

-----x-----

Öfversigt af uppställningen

utaf

samlingen "Germanica".

A.

Tyska riket. Tyskland i allmänhet.

	Sid.
I. <i>Allmänna fredskongresser.</i>	
1. Vestfaliska freden och dess exekution.....	135
2. Kongresserna i Utrecht och Baden 1712—1714	137
3. Kongressen i Braunschweig 1715—1721	137
4. Kongressen i Aachen 1748.....	138
5. Kongressen i Augsburg 1761, 1762	138
6. Kongressen i Rastadt 1797—1799.....	138
II. <i>Tyska riksdagen. Rikskammarrätten. Tyska förbundsdagen (efter 1815).</i>	
1. Tyska riksdagen	138
2. Skrifvelser till K. Maj:t från tyska riksdagen (eller riksdeputations- dagen), kurfurstekonvent, förenade kretsar eller furstar	143
3. Rikskammarrätten i Speier och Wetzlar.....	144
4. Tyska förbundsdagen i Frankfurt a. Main.....	144
III. <i>Diplomatiska korrespondenser och samlingar, som ej kunna föras till något visst hof (eller krets).</i>	
1. Handlingar ang. Sveriges deltagande i 30-åriga kriget.....	144
2. Kanslern i Bremen Esaias v. Pufendorfs bref 1675—1679 och sam- lingar	145
3. Förste sekreteraren J. I. Netzels brefväxling 1805—1806..	146
4. F. d. Envoyén Knut Bildts depecher 1806—1813	146

B.

Kejsaren (Österrike-Ungarn).

I. Kejsaren	147
II. Schlesien.....	160

C.

Öfversachsiska kretsen.

I. Kretsen i sin helhet. Kretsadagar.....	161
II. Kursachsen och de sachsiska hertigdömena	162
III. Anhalt.....	168
IV. Pommern.....	169
V. Quedlinburg.....	170
Brandenburg-Preussen, se särskild förteckning s. 93 f.	

D.

Nedersachsiska kretsen.

I.	Kretsadagar och konvent	170
II.	Hamburg	171
III.	Bremen (stift och stad) samt Verden	180
IV.	Holstein	181
V.	Lübeck	186
VI.	Lüneburg.....	188
VII.	Magdeburg	193
VIII.	Meklenburg	193
IX.	Sachsen-Lauenburg	196
X.	Bremiska regeringsrådet, sedermera presidenten Schweder Dietrich Klei- hes bref och handlingar ang. hana kommissioner 1658—1679	197
XI.	E. o. envoyén regeringsrådet Samuel Christopheri v. Lissenhaims bref och handlingar ang. hans kommissioner 1698—1701.....	198
XII.	E. o. envoyén vice presidenten i Wismarska tribunalet Johan Lillienstedts bref och handlingar ang. hans kommissioner 1707—1712	199

E.

Vestfaliska kretsen.

I.	Kretsen i sin helhet. Kretsadagar.....	200
II.	Bentheim och Teklenburg	200
III.	Herford.....	200
IV.	Münster	201
V.	Oldenburg	201
VI.	Osnabrück.....	202
VII.	Ostfrisland	202

F.

Kretsarne i öfre Tyskland.

I.	De s. k. öfre kretsarne. . Frankfurt a. M.	202
II.	De andliga kurfurstarne	205
III.	Augsburg.....	206
IV.	Baden	207
V.	Bamberg och Würzburg	207
VI.	Fürstenberg	208
VII.	Hessen.....	208
VIII.	Hohenlohe	211
IX.	Lothringen	211
X.	Nassau	211
XI.	Nürnberg	212
XII.	Pfaltz.	
	1. Kurpfalz	212
	2. Pfalz-Baiern	214
	3. Pfalz-Neuburg, Pfalz-Sulzbach, Pfalz-Veldenz, Pfalz-Zweibrücken, Pfalz-Birkenfeld.....	215
XIII.	Sayn.....	216
XIV.	Schwarzenberg	217
XV.	Waldeck	217
XVI.	Württemberg.	217

G.

Bref från tyska riksfurstar och städer m. fl.....	218
---	-----

•

MEDDELANDEN

FRÅN

SVENSKA RIKS-ARCHIVET

UTGIFNA AF

R. M. BOWALLIUS.

V. - 9

1881

STOCKHOLM 1881.
KONGL. BOKTRYCKERIET.
P. A. NORSTEDT & SÖNER.

-

MEDDELANDEN

FRÅN

SVENSKA RIKS-ARCHIVET

UTGIFNA AF

R. M. BOWALLIUS.

V.

STOCKHOLM, 1881.
KONGL. BOKTRYCKERIET.
P. A. NORSTEDT & SÖNER

1.

Årsberättelse för år 1880.

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Till underdånig åttlydnad af föreskriften i 3:dje § 10:de momentet af Eders Kongl. Maj:ts förnyade nådiga Instruktion för Riks-Archivets embets- och tjenstemän af den 26 October 1877 får jag härmed afgifva underdånig berättelse om Riks-Archivets skick och om hvad under det förflutna året, 1880, timat i afseende på archivaliernas tillväxt och deras anlitande samt fortgången af tjenstemännens arbeten.

Riks-Archivets lokal, huset n:o 4 på Riddarholmen här i hufvudstaden, har under året 1880 icke undergått någon förändring. Då denna egendom bestämdes till förvaringsrum för rikets handlingar ansågs den användbar och äfven för någon längre tid tillräcklig under förutsättning ej blott att den gamla åbyggnaden skulle undergå nödig förbättring och förändrad inredning, afpassad för det nya ändamålet, utan ock att ökad utrymme skulle beredas genom uppförande af en ny byggnad på samma tomt. Riksdagen anvisade för ändamålet ett anslag af 100,000 Riksdaler Riksmünt, och sedan ritningar och förslag till de nya an-

ordningarna blifvit uppgjorda och fastställda, erhöll Öfver-Intendents-Embete genom nådigt bref den 7 Augusti 1863 befallning att låta verkställa de behöfliga anordningarne i afseende på den gamla åbyggnaden och jemväl uppförandet af en ny byggnad. De förstnämnda arbetena blefvo i behörig ordning verkställda. Huruledes den beslutade nybyggnaden först i följd af tillfälliga omständigheter blef uppskjuten och sedermera, ehuru anledningarne till uppskofvet länge sedan upphört, tills vidare fått anstå, är i underdåniga årsberättelsen för år 1876 noggrannt omförmäldt (Meddelanden från Svenska Riks-Archivet, I sid. 16) såsom ock att för byggnaden reserverade anslagsbeloppet vid 1869 års riksdag blef för andra statsutgifter taget i anspråk på den grund att det ansågs obehöfligt under de närmast följande femton till tjugu åren. Femton år äro nu förflutna sedan archivalierna inrymdes i det nuvarande archivhuset och redan är behovet af ökad utrymme ganska kämbart. Archivaliernas normala tillväxt under denna tid skulle ensam vara tillräcklig att förklara detta förhållande. Men dertill hafva ytterligare kommit betydliga tillökningar af åtskilliga anledningar, äfven genom donationer, i afseende hvarpå särskildt må nämnas att det både till omfång och värde betydande Bielkeska familjearchivet från Thureholm blifvit med Riks-Archivet förenadt. Sålunda har archivutrymmet blifvit starkt taget i anspråk på samma gång som Riks-Archivets historiska skatter visserligen vunnit en dyrbar tillökning. Då emellertid bristen på tillräckligt utrymme icke blott är betänklig med afseende på den archivaliernas förökning, som hvarje år är att motse, utan ock redan nu åstadkommer svårigheter vid anordnande af de archivarbeten, som böra ega rum, finner jag mig af embetspligt nödgad att nu

i underdånighet anmäla detta förhållande till Eders Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet, med underdånig hemställan att Eders Kongl. Maj:t må täckas anbefalla erforderliga åtgärder för att bereda Riks-Archivet tillräckligt utrymme antingen genom nybyggnad i närheten af och i sammanhang med Riks-Archivets nuvarande lokal, såsom förut varit afsedt, eller annorledes på sätt Eders Kongl. Maj:t kan i nåder finna mest lämpligt och ändamålsenligt.

Beträffande den normala tillökningen af archivalierna som Riks-Archivet under år 1880 från Eders Kongl. Maj:ts Kansli fått emottaga, ådagalägger underdånigst bilagda specifikation (Bil. A) att den varit större än under de närmast föregående åren. Dessa archivalier uppgå nemligen till mer än 1400 volumer dels protokoll och diarier dels handlingar af hvarje handa slag. Den extraordinarie tillökningen har, såsom den särskilda förteckningen deröfver (Bil. B) utvisar, icke heller varit obetydlig utan vida större än under det föregående året och uppgående till mer än 400 volumer. Många af de sålunda under det förflutna året förvärfvade archivalierna kunna med skäl räknas såsom synnerligen värdefulla för den historiska forskningen. Handlingar af sådan beskaffenhet finnas företrädesvis bland dem, som från Utrikes-Departementet blifvit aflemnade, men äfven bland dem, som Finans-Departementet öfverlemnat, förekomma åtskilliga af högt värde. Till denna redogörelse för archivaliernas förökning bör fogas den upplysning att af olika anledningar några grupper af archivalier äfven blifvit från Riks-Archivet aflåtna, dock endast i de fall då Eders Kongl. Maj:t i nåder dertill gifvit särskildt bemyndigande. Till General-Stabens Krigshistoriska afdelning hafva sålunda med anledning af nå-

diga brefvet den 21 November 1879 blifvit öfverlemnade åtskilliga handlingar, som med afseende på innehållet synta lämpligare böra vara att tillgå i Krigsarchivet, sedan ett särskildt sådant nu finnes, än i Riks-Archivet. Bland dessa må särskildt nämnas de i årsberättelsen för år 1878 (Meddelanden från Svenska Riks-Archivet III sid. 2) omförmälda, till Riks-Archivet doneerade *Georg Carl von Döbelns* efterlemnade papper, hvilka nu förvaras i Krigsarchivet, sedan Döbelnska arfvingarne, som förärat dem till Riks-Archivet, särskildt medgifvit denna förflyttning. Sedan under förflutna tider Kongl. Bayerska regeringen flere gånger väckt fråga om återvinnande af urkunder och akter, som, tagna såsom krigsbyte under trettioåriga kriget, förmentas hafva blifvit förda till Sverige och finnas i Svenska Archiv eller Bibliothek förvarade, framställde nuvarande Direktorn för Riks-Archivet i München, Geheimerådet D:r Franz von Löher, genom skrifvelse till Svenske Riks-Archivarien den 1 April 1879 ånyo förfrågan om dylika akters befintlighet i Sverige. Sedan under den skriftvexling, som i anledning häraf egt rum, blifvit upplyst att i Riks-Archivet funnes några urkunder och handlingar till större delen rörande Churfurstendömet Mainz och sannolikt tagna vid eröfringen af staden Mainz 1631, gjorde Kejserlige Tyske härvarande Ministern å Kongl. Bayerska regeringens vägnar framställning om ifrågavarande archivaliers afstående till Bayern i utbyte mot en samling handlingar af mera omedelbart intresse för Sveriges historia, hvilka funnos förvarade i Bayerska Archiv. Sedan Eders Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 13 Augusti 1880 behagat bifalla det föreslagna utbytet blefvo förnämnde s. k. Mainziska urkunder och akter den 8 Sep-

tember 1880 öfverlemnade till Utrikes-Departementet för att tillställas Kejserlige Tyske Ministern, hvilken icke lär underlåta att vidtaga de för verkställigheten af utbytet erforderliga åtgärder.

Äfven under år 1880 har fortgått afskrifning af de s. k. Sturehandlingarna, hvilka, såsom i föregående årsberättelser är omförmäldt, successivt erhållas såsom lån från Kongl. Danska Geheime-Archivet. Den femte från Köpenhamn ankomna sändningen af dylika handlingar blef efter verkställd afskrifning återsänd i Juni månad, hvarefter en ytterligare sändning, den sjette i ordningen, i Juli månad hitkom. Denna kommer inom kort att återställas, enär både afskrifnings- och kol-
lationeringsarbetet redan är till största delen fullbordadt.

Riks-Archivets Bibliothek, som både af forskare och tjänstemän mycket anlitas, har under det förflutna året icke vunnit någon betydlig tillväxt, men dock blifvit fullständigadt, så vidt det bestämda årsanslaget 600 kronor sådant medgifvit. Några, äfven värdefulla, arbeten hafva ock kommit detsamma till del genom gåfvor af enskilda och korporationer, samt gengåfvor från utländska institutioner, med hvilka utbyte af tryckta skrifter blifvit aftaladt. Med stöd af nådiga brefvet den 24 October 1879 hafva äfven under år 1880 talrika inhemska tryckalster, som pröfvats vara för Riks-Archivet umbärliga, blifvit aflåtna till Kongl. Bibliotheket, som å sin sida aflemnat till Riks-Archivet åtskilliga viktiga archivalier, såsom af bilagan Litt. B ådagaläggas. Statens i Riks-Archivet förvarade förråd af det s. k. Årstrycket och af Svensk Författnings-samling har oförtryckt bibehållits med undantag af att utdelning till embetsverk och myndigheter någon gång

egt rum på grund af de anordningar, som Chefen för Justitie-Departementet derom gifvit.

Inhemske och utländske forskare hafva under år 1880, likasom under närmast föregående år, flitigt begagnat det ymniga förråd af historiska källskrifter, som Riks-Archivet har att erbjuda och beredvilligt tillhandahåller icke blott under den vanliga arbetstiden kl. 10— $\frac{1}{2}$, 3 hvarje helgfri dag, utan ock derutöfver två timmar på eftermiddagen hvarje helgfri dag under Maj, Juni, Juli och Augusti månader. Antalet af dem, som för forskning i egentlig mening anlitat archivalierna har uppgått till åttatiofem, af hvilka fjorton varit utländske, nemligen 8 från Finland, 1 från Ryssland, 1 från England, 2 från Danmark, 1 från Tyskland och 1 från Norra Amerika. Än flere hafva de tillfällige forskare varit, som för något embetsverks räkning eller för enskilda angelägenheter sökt upplysningar. Dessas antal räknas till mer än 200.

Riks-Archivets embets- och tjenstemän, hvilka enligt nuvarande stat äro Riks-Archivarien, tre Archivarier och tre Amanuenser, hafva under nyss förflutna år alla varit i officiel verksamhet, nemligen, jemte under-tecknad Riks-Archivarie, Archivarien m. m. D:r *O. Th. F. von Feilitzen*, tjenstgörande vid den Historiska afdelningen och föreståndare för den ena af dess sektioner, Archivarien m. m. D:r *V. G. Granlund*, tjenstgörande vid den Administrativa afdelningen och föreståndare för dervid förekommande särskilda archivarbeten, Archivarien D:r *N. A. Kullberg*, tjenstgörande vid den Historiska afdelningen och föreståndare för den andra af dess sektioner, Amanuenserne Friherre *C. E. B. Taube*, *E. W. Bergman* och Kammarherren *C. G. U. Silfverstolpe*, hvilka tre sistnämndes tjenst varit tagen

i anspråk både vid den Administrativa och den Historiska afdelningen, dock företrädesvis vid den senare. Vid utförande af de nödvändiga archivarbetena, hvilka förökas i den mån archivalierna tilltaga, under det att de derjemte på flerfaldigt sätt försvåras i den mån utrymmet i archivlokalen varder mer och mer förknappadt, hafva mer och mindre biträdt följande extraordinarie Amanuenser: Kanslisten i Armé-Förvaltningen *J. W. Lundgren*, Kanslisten i Hof-Expeditionen *L. M. V. Örnberg*, Kammarjunkaren *C. H. Tersmeden*, Lektorn D:r *E. Hildebrand*, Kanslisten i Hof-Expeditionen D:r *J. G. Théel*, D:r *J. Th. Westrin*, *E. Wallmark*, Ph. Candidaten *G. Forsgrén* och Kammarherren *J. B. Th. Beskow*. Af dem hafva Örnberg, Hildebrand och Théel åtnjutit bestämda årsarfvoden och derföre haft sig ålagd bestämd tjenstgöring hvarje helgfri dag. De öfriga, hvilka icke haft sig ålagd en lika sträng tjenstgöring, hafva åtnjutit tillfälliga arfvoden quartalsvis bestämda i mån af tillgång och med fästadt afseende på mer och mindre trägen tjenstgöring samt ådagalagd skicklighet vid förekommande arbetens utförande.

De archivarbeten, som under det förflutna året förekommit, hafva väsendtligen varit, vid den Administrativa afdelningen: granskning af inkomna judiciella och administrativa handlingars öfverensstämmelse med dem åtföljande summariska förteckningar, dessa handlingars inordnande på behöriga ställen, fullständigande af äldre förteckningar och upprättande af nya; vid den Historiska afdelningen: fortsatt ordnande af de archivaliegrupper, som erfordra sådan åtgärd, fortsatt fullständigande af Riksregistraturet, fortsatt ordnande af samlingen af Häradsrätternas domböcker,

fortsatt arbete på Rådsprotokollens registrering, revision af äldre förteckningar och upprättande af nya samt för öfrigt de arbeten, som betingas af Riks-Archivets skyldighet att i tryck utgifva historiskt viktiga handlingar.

Vid den dagliga expeditionen åligger tjenstemännen dessutom ett arbete, som är af framstående vikt på det att så väl den vetenskaplige forskarens mödosamma sträfvande må så vidt ske kan underlättas, som ock den allmänhet, hvilken i Riks-Archivet söker upplysningar, må blifva med vägledning och råd vederbörligen betjenad. Vid fullgörande af detta arbete som enligt Instruktionens 6:e § närmast tillhör Archivarierna, har äfven under det nyss förflutna året, i enlighet med den arbetsordning, som sedan några år varit tillämpad, de ordinarie Amanuensernes verksamhet blifvit tagen i anspråk.

Riks-Archivets editoriska verksamhet har visserligen icke varit åsidosatt ehuru i någon mån hämmad i följd af brist på tillräckliga medel. Sedan Eders Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 6 Augusti 1880 täckts anvisa ett anslag af 3000 kronor har ifrågasvarande verksamhet dock kunnat behörigen fortsättas. Af trycket hafva under loppet af 1880 utgått *Svenska Riksrådets protokoll*, 2:a delen, red. af N. A. Kullberg, samt *Meddelanden från Svenska Riks-Archivet* IV, utg. af undertecknad. Under tryckning och färdig att under våren utkomma är 2:a afdelningen af *Kyrkoordningar och förslag dertill före 1686*, red. af O. von Feilitzen. Likaså har tryckning börjat af *register* till 8:de delen af *K. Gustaf I:s Registratur*, red. af V. G. Granlund, samt af samma arbetes 9:de del, af *register* till 1:a delen af *Svenskt Diplomatarium från 1401*, red. af

C. Silfverstolpe, samt af 3:e delen af *Svenska Riksrådets protokoll*.

Vissa i Riks-Archivet förekommande göromål skola enligt Instruktionens föreskrift förrättas af den tjänsteman, hvilken af Riks-Archivarien dertill förordnas. Till denna klass af göromål höra vården af Riks-Archivets Bibliothek och förande af dess räkenskaper äfvensom protokollsföringen vid sammanträden mellan Riks-Archivarien och Archivarierna. De båda förstnämnda uppdragen hafva under år 1880, likasom under flera föregående år, fullgjorts af Archivarien von Feilitzen; Amanuensen Friherre Taube, hvilken under föregående år varit protokollsförande, har fullgjort samma uppdrag äfven under nästlidna år med undantag af de månader, under hvilka han i anledning af utrikes resa varit tjänstledig, under hvilken tid Amanuensen Bergman haft protokollsföringen sig uppdragen.

Sedan Eders Kongl. Maj:t tackts bevilja Amanuensen Friherre Taube ett anslag af 1200 kronor till företagande af en resa utrikes, i ändamål att under några månader studera archivarbetens anordning äfvensom archivbyggnaders konstruktion och inredning, med åliggande för honom att inom fyra månader efter återkomsten till fäderneslandet afgifva berättelse om sina under resan gjorda iakttagelser, så har Friherre Taube under nästlidna års sommar och höst verkställt denna resa. Den honom åliggande berättelsen om de iakttagelser han under resan gjort lär han icke underlåta att inom föreskrifven tid afgifva.

Under den tid af nästlidna års sommar jag, efter vederbörlig anmälan hos Chefen för Ecklesiastik-Departementet, begagnade den mig medgifna semester

företräddes mitt ställe jemlikt gällande Instruktion af äldste Archivarien, von Feilitzen. Semester har jemväl åtnjutits af Archivarierne och Amanuenserne; hvarförutom Amanuensen Friherre Taube, såsom redan är omförmäldt, i följd af utrikes resa varit tjenstledig under fyra månader. I anledning häraf har på grund af förordnanden archivarietjenst förrättats af Friherre Taube en half månad, af Bergman tre och en fjerdedels och af Kammarherren Silfverstolpe en och tre-fjerdedels månader; amanuensstjenst af Lundgren sex och en half månader, Örnberg fyra månader, Hildebrand en månad och af Théel tre månader.

En tvåårig undervisningskurs för tjenstemän i Riks-Archivet i Ryska språket, för hvilken Eders Kongl. Maj:t täckts bevilja nödiga anslagsmedel, började under ledning af en kunnig lärare, Gustaf Pauli, i Januari 1879 och fortgick till årets slut, såsom i årsberättelsen för nämnda år i underdånighet är omförmäldt. Från början af år 1880 fortsattes denna undervisning med beräkning att kunna vid årets utgång vara afslutad. Denna beräkning har likväl blifvit korsad derigenom att undervisningen måste afbrytas i October månad till följd deraf att svår, smittosam sjukdom då utbrutit i lärarens familj. Kursen kommer emellertid att från och med nästkommande Februari månads början fortsättas för att under förra delen af innevarande år varda afslutad. De tjenstemän, hvilka begagna ifrågavarande undervisning utan minsta intrång på den arbetstid de varit skyldiga att egna åt Riks-Archivet, äro Amanuensen Kammarherren Silfverstolpe samt extraordinarie Amanuenserne Kammarjunkaren Tersmeden, D:r Hildebrand och D:r Westrin. Att de statsmedel, som Eders Kongl. Maj:t för denna

undervisning i nåder beviljat, icke fruktlöst blifvit använda kan redan nu med god grund antagas såsom visst. Synbara frukter af dessa studier äro nemligen så väl några af Silfverstolpe, Hildebrand och Westrin verkställda öfversättningar från ryska språket, hvilka influtit i 1880 års årgång af »Historiskt Bibliothek», som ock en af Silfverstolpe gjord öfversättning af Sekreteraren hos Kejsarinnan Catharina II Chrapovitskijs dagbok, omfattande åren 1787—1792 och utgörande 2:a häftet af serien »Ryska historiska skrifter i Svensk öfversättning».

I serierna af officiella handlingar i Riks-Archivet finnas af gammalt många, till en del betydliga, luckor, på hvarjehanda sätt uppkomna. Detta förhållande har i äldre tider hvarken varit obekant eller undgått allvarlig uppmärksamhet. Rådsprotokollet den 4 December 1672 visar att åtskilliga gamla akter då voro bortkomne och att sådane understundom ej i vederbörlig ordning blefvo till Archivet aflemnade eller dit återstälde, i anledning hvaraf ifrågasatts ett stadgande att i sterbhus ingen delning finge ske innan der befintliga statshandlingar blifvit vederbörligen aflemnade. Öfverläggningen i detta ämne ledde då icke till någon åtgärd. Men år 1695 den 27 April lät Kongl. Maj:t utgå ett »Förbud att taga, förskingra, försälja, föryttra eller köpa och dölja några Kongl. Maj:ts och Cronones documenter, skrifter och handlingar». I samma anda utgaf Kansli-Collegium den 10 Juli 1706 en »alfwarlig åtwarning till alla dem, som weta sig innehafwa några original Cantzlij-Akter eller publique skrifter och Cronones handlingar, dem de anten sjelfwe wid de dem anförtrodde embeten, wärf och commissioner till nödtorften nyttjat eller ock uppå hwarje-

handa sätt eljest fått uti sina händer, att de dem alle oförsumligen till Kongl. Maj:ts Archivum inlefwerera. Ytterligare blefvo genom Kongl. Förordningen den 20 Mars 1735 de, som hade eller kunde finna några gamla skrifter och handlingar, hvaraf historien och antiquiteterne något ljus eller riket någon heder kunde tillflyta, uppmanade att anmäla dem, hvarefter de skulle åtnjuta en skälig vedergällning efter handlingarnes värde. Sannolikt medförde dessa åtgärder någon god verkan. Nu gällande Instruktion ålägger Riks-Archivarien att söka fullständiggöra och öka Archivets samlingar och bemyndigar honom att derest i enskild besittning anträffas handlingar, som bevisligen tillhört Riks-Archivet eller som enligt gällande föreskrifter bort dit öfverlemnas, infordra dem, eller ock, i fall denna åtgärd icke ansåges billigtvis kunna vidtagas, söka att af dem anskaffa tillförlitlig afskrift. Oneligen kan på sistnämnda sätt mången lucka fyllas. Men några mer verksamma åtgärder kunna dock ej ega rum förr än ett måttligt anslag för sådant ändamål kan blifva stäldt till Riks-Archivets disposition. Behofvet af ett sådant framträder icke sällan. Tid efter annan yppas en möjlighet att genom köp förvärfva en och annan originalhandling, och ganska många tillfällen äro förhanden att få taga afskrifter af handlingar, som man ur billighetens synpunkt kan tveka att reklamera. Att statens handlingar nu vida mindre än i forna tider stanna i enskildas händer torde vara otvifvelaktigt. Likväl finnas exempel äfven i våra dagar att handlingar, som bort hafva sin plats i statens samlingar, råkat gå både i arf och köp. Ehuru sådant numera endast sällan och undantagsvis torde inträffa, synes dock deraf framgå att allmänheten äf-

ven nu kunde behöfva erinras om att handlingar finnas, som i följd af sin beskaffenhet icke rätteligen kunna blifva föremål för enskild eganderätt.

Med djupaste vördnad, trohet och nit framhärdar

Stormächtigste, Allernådigste Konung!

Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste, tropligtigste
tjenare och undersåte

R. M. BOWALLIUS.

Stockholm, den 31 Januari 1881.

Bil. A.

Specifikation på den ordinarie tillökningen år 1880
i Kongl. Riks-Archivets samlingar genom leveranser
från Stats-Departementen:

Från Kongl. Justitie-Departementet:

Afgjorda handlingar för år 1869	6 vol.
Registratur för år 1879	2 ,
10 st. Originalförordningar för år 1880	

Från Kongl. Justitie-Revisionen:

Handlingar i Revisionsmål för år 1877	42 ,
, , Besvärs- och Ansökningsmål för samma år	53 ,

Från Kongl. Utrikes-Departementet:

Concepter för åren 1800—1813	353 ,
Inkomna skrivelser s. å.	226 ,
Diariet och annotationsböcker m. m. för di- verse år 1742—1809	15 ,
Åtskilliga handlingar, som med afseende på sitt innehåll ansetts böra hållas hemliga, 1720—1807	380 ,
Ur Svenska Beskickningens i Petersburg ar- chiv 1802—1805	2 ,
Ur Svensk-Norska Beskickningens i Hamburg d:o 1809—1835	35 ,
Ur d:o i Köpenhamn d:o 1830—1847	79 ,
44 st. Traktater med främmande magter 1795 —1813.	

Transport 1193 vol.

Transport 1193 vol.

Från Kongl. Sjöförsvars-Departementet:

Afgjorda handlingar 1870—1871 8 ,

Från Kongl. Civil-Departementet:

Afgjorda handlingar för år 1875 22 ,

Diverse äldre d:o för åren 1868—1874 1 ,

 , rapporter angående dödade rofdjur... 1 ,

1877 års Skjutscomités handlingar 1 ,

Från Kongl. Finans-Departementet:

Expeditionens diaries 1785—1793 1 ,

Diverse Kongl. concepter 1773—1809 1 ,

 , Riksdagsacta 1786—1810 1 ,

Landshöfdingars underdåniga skrivelser 1775
—1810 20 ,

Collegiers d:o d:o 1791—1810 7 ,

Stats-Beredningens d:o d:o 4 ,

Commissioners och Comitéers d:o d:o 2 ,

Diverse embetsverks d:o d:o 1 ,

Riksgälds-Direktionens och Riksgälds-Full-
mäktiges d:o d:o 1 ,

Handlingar angående Kongl. Kansliet 1 ,

 , S:t Barthélemy 1 ,

 , Trollhätte, Strömsholms
och Södertelge kanaler 1 ,

 , kyrkobyggnader och ec-
clesiastika befordrings-
mål 1 ,

 , statsregleringar 1 ,

Diverse Conseilprotokoll 1773—1808 1 ,

 , Statsrådsprotokoll 1809—1817 1 ,

Transport 1271 vol.

Transport 337 vol.

Från Domare-Embetet i Norra Ångermanland:

Domsagans domböcker och rättshandlingar
1671—1735..... 17 ,

Från 1880 års Väg-Comité:

Comiténs handlingar jemte tillhörande tabeller 54 ,
tillsammans 408 vol.

dels såsom gåfvor:

Af Grefve *Wilh. Liljencrantz*:

24 st. bref, memorialer, m. fl. officiella handlingar
angående Riks-Rådet Grefve Joh. Liljencrantz'
embetsförvaltning.

• Ministerresidenten i Madrid *H. Åkerman*:

2 ark utdrag af rapporter från Venetianske Am-
bassadören i Rom 1791—1794.

• Fröken *Wilhelmina af Tibell*:

Afl. General-Löjtnanten och Presidenten Frih.
G. W. af Tibells efterlemnade papper,
deribland egenhändiga bref från Gustaf
III och Gustaf IV Adolf..... 3 vol.

• Rektor *A. W. af Sillén*:

Dagboksanteckningar från åren 1750—1754,
förda af Commissions-Sekreteraren i Con-
stantinopel G. W. af Sillén..... 1 ,

Concepter till densammes brefvexling 1750
—1759 1 ,

Protokoll öfver Ridderskapets och Adels
öfverläggningar 1789, af J. G. af Sillén.. 1 ,

• Kammarherren Frih. *Th. Adelsvärd*, Stäringe:

Sju st. faste- och bytesbref på pergament
med sigill åren 1480—1666.

- Af Friherre *Gustaf G:son Leijonhufvud*, Asa:
Memorialer m. m. af Riks-Rådet Grefve Mauritz Wellingk samt diverse topografiska och biografiska handlingar 1 vol.
- Ryttmästaren, Kammarherren *J. G. von Holst*:
Afl. General-Majoren J. H. von Holsts efterlemnade papper 1 fasc.
-

2.

Reseberättelse

af

BERNH. TAUBE.

Till Herr Riks-Archivarien.

Sedan Kongl. Maj:t på Herr Riks-Archivariens tillstyrkan nådigst beviljat mig understöd af statsmedel till företagande af en resa i ändamål att vinna någon kännedom om archiv-väsendet i utlandet, så företogs denna resa under Juli—Oktober månader sistlidet år, och får jag nu enligt nådig föreskrift afgifva följande berättelse om hvad jag kunnat inhemta vid några af de större utländska archiven.

Berlin. *)

Det från innevarande sekels början så kallade Geheime Stats-Archivet (förut »Landes-Archiv» eller »Geheimes Archiv» eller »Geheimes Landes-Archiv») var i öfver tre århundraden inrymdt i kurfurstliga, sedermera Kongl. slottet i »Cölln an der Spree», nuvarande stadsdelen Alt-Köln, hvarifrån det 1873 flyttades till sin nya lokal, det s. k. »Lagerhaus», mellan Klosterstrasse och Neue Friedrichsstrasse i den äfvenledes ganska centrala stadsdelen Alt-Berlin. Flera andra embetsverk hafva sina lokaler i samma hus och till och med af den åt Archivet upplåtna flygeln användes ännu en del af öfversta våningen för annat ändamål.

Mot eldfara är härstädes såsom i flera utländska archiv sörjdt genom murade takhvalf på nedra botten samt öfverallt

*) Vid sidan af egna iakttagelser har jag äfven begagnat mig af muntliga och skriftliga meddelanden af e. o. Amanuensen i Riks-Archivet, Dr Th. Westrin, hvilken omedelbart före mig besökte Berlins archiv.

fönsterluckor och ytterdörrar af jern, hvartill här äfven komma ovanligt (1,5 meter) tjocka ytterväggar; tobaksrökning samt arbete vid ljus äro förbjudna. Byggnaden uppvärmes med hett vatten, som ledes i rör under golfven, ett uppvärmningssätt, hvilket här liksom annorstädes medför svårigheter vid värmens reglering.

Bottenvåningen — den berömde bildhuggaren Rauchs forna verkstad — består af en enda hvälfd sal af större areal än den Riks-Archivets i Stockholm hufvudbyggnad intager. Till hvalfvets stärkande tjena 14 fyrkantiga pelare i tvenne rader, och vid ena ändpunkten af denna pelargång reser sig gipsmodellen till Rauchs kolossala ryttarstaty af Fredrik II (uppstäld i brons »Unter den Linden»). Pelarne omgifvas af låga skåp till förvarande af urkunder (pergamentsbref, traktater och dylikt). Tvärs öfver salens bredd löpa 66 fristående hyllor för archivakter.

En spiraltrappa leder från denna sal upp i första våningen, hvilken förutom åtskilliga archivsalar innehåller fem arbetsrum, deraf fyra mindre ensamt för tjenstemännen, det femte utgör på samma gång kansli- eller expeditiionslokal och arbetsrum för forskare. Vid det enda fönster här finnes, i ena ändan af detta temligen mörka och för öfrigt mindre treffliga rum, hafva tvenne Archivsekreterare sina platser, från hvilka de med lätthet kunna öfverse det längs rummets midt uppstälda forskarbordet, som har platser för 8 à 10 personer. I skåp och hyllor utmed väggarna förvaras äldre och nyare förteckningar af alla slag samt Archivets egna kansliakter äfvensom en del af bibliotheket. Detta är nemligen icke sammanfördt till ett helt, utan fördeladt på de olika arbetsrummen.

Öfversta våningen innehåller en archivsal med 18 fristående hyllor samt trenne arbetsrum för tjenstemännen; i ett af dessa finnes äfven ett större bord för 4 à 6 forskare samt ett skåp med glasdörrar för tillfällig placering af sådana handlingar, som af forskare mer än en dag begagnas, då här, såsom öfverallt i utlandet, inga archivalier få qvarligga på borden, sedan forskaren slutat sitt arbete för dagen.

Geheime Stats-Archivet har varit förvaringsstället för alla till centralförvaltningen hörande civila verks handlingar med undantag af det 1723 stiftade General-Direktoriets för Finans- och Politiärenden, som hade sitt eget archiv. General-Direktoriet upplöstes 1808, hvarefter dess archiv, under namn af **Mi-**

nisterial-Archivet, öfverlemnades till Finansministeriet. Äfven för rent militära ärenden fanns ifrån äldre tid ett särskildt Krigskansli med eget archiv.

Leveranserna till Stats-Archivet fortgingo mycket oregelbundet och en mängd handlingar förstördes i de trånga registratorskontoren och deras nödfallsannexer. Detta föranledde 1832 en Kongl. befallning om utsöndring af för de löpande göromålen umbärliga akter samt öfverflyttning till Geheime Stats-Archivet af sådana bland dessa, som icke omedelbart kunde kasseras. Samma förordning bestämde äfven, att leveranser af akter icke vidare finge ske till det forna General-Direktoriets archiv, hvilket framdeles borde upplösas samt förenas med Geheime Stats-Archivet. Finans- och Inrikesministrarne skulle för sakens ordnande utnämna Commissarier, hvarjemte den Geheime Stats-Archivet öfverordnade Utrikesministern borde låta anställa utmönstring af för detta archiv umbärliga akter. I sammanhang härmed kom på tal nödvändigheten af att anskaffa ny archivlokal. Utrikesministern uttalade sig i de väsentligaste punkter för dessa förslag, men beträffande kasserandet af Geheime Stats-Archivet tillhöriga akter ansåg han en sådan åtgärd komma att medföra alltför stor tidspillan. De väckta förslagen blefvo också utan resultat.

Från Geheime Stats-Archivet afsöndrades 1824 af brist på utrymme, såsom det hette, alla ecklesiastika akter, deribland en stor mängd af vikt för reformationshistorien, hvilka handlingar förenades med Ministerial-Archivet. Dessa akter återkommo ej förrän 1874, då hela Ministerial-Archivet införlifvades med Geheime Stats-Archivet. År 1850 afsöndrades från detta senare det ännu bestående »Kongl. Hus-Archivet», omfattande den Kongl. familjens brefvexling och handlingar, en åtgärd, hvarigenom Stats-Archivet led en stor och svårersättlig förlust. För någon tid sedan flyttades det forna »Schlesiska Departementets» archiv från Geheime Stats-Archivet till provins-archivet i Breslau.

Geheime Stats-Archivet består nu af följande trenne delar:

1) Det egentliga Geheime Stats-Archivet eller »Archiv der allgemeinen Preussischen und auswärtigen Beziehungen».

2) Ministerial-Archivet eller det forna General-Direktoriets Archiv och

3) Mark-Brandenburgs Provins-Archiv.

Afd. 2 och 3 förvaras i bottenvåningen, afd. 1 i de båda öfre våningarna. Afd. 2 och 3 stå under hvar sin Geheime Stats-Archivarie. Vid afd. 1 tjenstgöra alla de öfrige tjenstemännen.

I Berlin såsom i hela Tyskland och Österrike skiljer man noga mellan »*Urkunden*» (pergamentsbref, traktater m. m.) och »*Akten*» (kopieböcker, protokoll m. m. samt andra, mer eller mindre med hvarandra sammanhörande handlingar). Urkunderna förvaras i breda skåp, hvilka, oftast placerade midt i rummet, äro så låga, att de tillika tjena såsom bord. I skåpens lådor ligga urkunderna, stundom — för kontrollens underlåtande — lika många i hvarje låda, omslutna af särskilda pappersomslag med påskrift, motsvarande lydelsen i urkundsförteckningen. Archivets tillgång på medeltidshandlingar är icke synnerligen riklig; urkunderna från 1100-, 1200- och 1300-talen hafva till största delen först under senare tiden införlifvats med Archivet. För tiden efter 1500-talets midt blir samlingen deremot ymnigare så väl i afseende på urkunder som akter.

Akterna deremot förvaras i öppna hyllor, s. k. repositurer, der de, efter bruket i Danmark och Tyskland, placeras i ligande bundtar, ej såsom hos oss, i Österrike och Frankrike, stående. Genom denna metod sparas visserligen utrymme och nötas ej så mycket omslaget och segelgarnet, hvilket ej behöfver vara så hårdt åtdraget, men som flere bundtar alltid ligga öfver hvarandra medför deras ordentliga uttagande och återinläggande ej så litet besvär och tidspillan. I hvarje serie ligga bundtarne nedifrån uppåt kronologiskt ordnade. På den utåt vända sidan af bundten är med schablon angifvet dess signum i repertoriet, årtalet m. m., men ej den fullständiga rubriken. Detta signeringsarbete förrättas af vaktmästarna. Å ett inom omslaget af hvarje akt befintligt papper, s. k. »*Benutzungsblatt*», antecknas, när och af hvem akten begagnats.

Med *repertorier* förstås här såsom annorstädes i Tyskland vanligen förteckningar öfver akter; med *register* menas deremot urkundsregister. Dessa äro i allmänhet kortare än den 1866—72 tryckta förteckningen öfver Svenska Riks-Archivets Pergamentsbref. Repertorierna äro äfvenledes, liksom registren, i korthet affattade förteckningar, men indelade efter akternas innehåll i hufvud- och underafdelningar, hvar och en med sitt särskilda signum. Inom underafdelningarna har hvarje akt, som ofta kan vara

mycket vidlyftig, sitt »löpande nummer» i kronologisk ordning, jemte en kort rubrik. Inga repertorier få visas för forskare, ej heller tryckas.

De administrativa handlingarna hafva i allmänhet öfverlemnats till Archivets alfabetiskt ordnade efter ämnena och kronologiskt för hvarje bundt samt med ganska ordentliga repertorier, hvilka likaledes blott angifva akternas hufvudinnehåll samt omslagens signa. När i Archivet handlingar inordnas i dessa serier, förfäres på samma sätt, hvarvid begagnas för hvarje ny fascikel ett blätt styft pappersomslag med tryckt titel: »Acta des Königl. Preussischen Geheime Staats-Archives» samt en kort med repertoriet öfverensstämmande, skrifven rubrik. Dylika blå omslag sättas äfven på Archivets egna kansliakter likasom på alla akter, som utlånas; dessa senare fasthäftas af vaktmästarne vid omslagen.

Archivets kanslihandlingar (s. k. »löpande registratur») delas i trenne hufvudafdelningar: General-, Special- och Personalakter. Med de förstnämnda menas allmänna stadganden för Archivet och andra embetsverk. Specialakterna äro de talrikaste och angå t. ex. leveranser af handlingar till Archivet, ansökningar om lån af akter samt i öfrigt archivaliers begagnande af in- och utländska myndigheter, kommuner, sällskap eller enskilde m. m. Personalakterna röra Archivets tjenstemän. Hvarje dylik »akt» i blått omslag innehåller oftast flera äldre och nyare handlingar i samma fråga, t. ex. en och samma forskares särskilda ansökningar om tillstånd att begagna Archivet jemte concepten till svar derå. Alla dessa akter införas genast i repertoriet och återfinnas lätt.

De diplomatiska handlingarna äro naturligtvis fördelade efter de resp. länderna. Till »Diplomatica» räknas icke allenast handlingar rörande Preussiska statens förhållande till nuvarande främmande makter, utan, till följd af statens successiva tillväxt, äfven aktstycken, som angå den Brandenburg-Preussiska monarkiens förbindelser och uppgörelser (vanligen gränstrakter) med områden, som, numera införlifvade med staten, fordom intogo en sjelfständig ställning till densamma eller tillhörde annat rike och då voro att betrakta såsom främmande. Deraf kommer det sig, att man i denna afdelning finner samlingar af Pomeranica, Prussica o. s. v., hvilka man vid första ögonkastet icke tillmäter någon internationel betydelse. Di-

plomatica fördelas vidare i »Acta politica» samt »Acta privata» eller »intercessionalia». »Acta politica» hafva från Geheime Statskansliet öfverlemnats åt Archivet delvis i sammanhäftade fasciklar, utgörande mer eller mindre fullständiga samlingar af sammanhörande handlingar. På samma sätt ordnas och sammanhäftas i Archivet öfriga från Statskansliet levererade diplomatiska handlingar och förses derefter med en rubrik på några rader, som angifver det viktigaste innehållet och svarar mot ordalagen i repertoriet. Så t. ex. hophäftas ett sändebuds depecher för året med angifvande af hufvudinnehållet på omslaget. Angår deremot en del af årets depecher någon viktigare fråga, så hopläggas dessa för sig, hvartill komma noter, Kongl. bref m. m. i samma ämne, hvilka handlingar bilda ett särskildt häfte, på hvars titelblad utom hufvudinnehållet dessa olika kategorier af noter, depecher, concepter etc. antecknas. Alla dessa inhäftningar förrättas af vaktmästarne. I särskilda konvolut förvaras Kongl. skrivelser, såsom gratulationer etc.

Förhandlingarna med Kejsaren och huset Österrike äro särdeles vidlyftigt repertoriserade, nästan hvarje ark och handling särskildt. Samtliga repertorier öfver Diplomatica äro i ganska stort folioformat och försedda med tryckta rubriker och kolumner. En icke obetydlig del af Diplomatica, såsom t. ex. »Schweden», återstår dock ännu att på angifna sätt ordna. Den äldsta handling rörande Sverige (bref af Gustaf I) är af 1542.

Med »Acta privata» förstås förhandlingar angående enskilda utländska personers egendom inom landet, fartyg m. m. Derefter följer en afdelning för konsulatsaker och en för sändebudens privatangelägenheter.

Samtliga dessa serier äro med det nya Tyska rikets bildande afslutade.

Geheime Stats-Archivet har länge utgifvit egna publikationer, men det är först i senare tider, sedan Furst Bismarck och Direktorn von Sybel tagit saken om hand, som anslaget för detta ändamål blifvit höjdt från 6,000 till 30,000 mark (1878). Som Archivet aldrig är tillgängligt för tjänstemännen längre tid än från kl. 9 f. m. till kl. 3 e. m., under hvilken de endast i undantagsfall få arbeta på publikationerna, måste de hemtaga akterna i och för eftermiddagsarbete. De betalas deremot med 40 mark pr ark i redaktionsarfvode och 50 mark pr ark för de ofta vidlyftiga inledningarna.

Forskare erhålla icke lika lätt tillgång till detta Archiv som till Svenska Riks-Archivet. En okänd eller odokumenterad insläppes på inga villkor af portvakten, liksom vaktmästarne alltid en f. d. militär. Skriftlig ansökan, stäld till Direktorn, erfordras till allt, äfven för att få afskrifter utskrifna af Archivets egna tjenstemän. Såsom bevis på den stränghet, hvarmed man gått tillväga, kan följande utdrag anföras ur 1857 års instruktion från Ministeriet: »Alla för litterära ändamål tagna afskrifter och utdrag ur archivalier kunna först då af afskrifvaren fritt disponeras, sedan de framlagts för archivstyrelsen och deras begagnande förklarats tillåtligt. Före detta framläggande och förklarande få de icke bortföras från archivlokalen; i vidrigt fall har forskaren att vänta icke blott sitt omedelbara utestängande från archivbesök, utan också en reklamation af sina afskrifter och excerpter.» Forskarne måste utställa en »revers» efter tryckt formulär af innehåll att de föga sig efter ofvan angifna villkor. I senaste tiden har denna revers blifvit utbytt mot *handslag*. För utländingar erfordras dessutom, såsom vid flera utländska archiv, diplomatisk förmedling.

Utrymmet för forskare tyckes vara mer än tillräckligt, och ser man äfven chefen för hela Preussiska archiv-väsendet, Dr von Sybel, under sina besök taga plats vid ett af de båda forskareborden. Hans egentliga embetsrum är i Statsministeriet, en half timmes väg aflägsset från Archivet. Archiv-väsendet är nemligen nästan det enda som direkt lyder under Statsministeriet, till hvilket det räknas såsom omfattande archivalier från alla de andra Ministerierna.

Utom Geheime Stats-Archivet finnas i Preussen 14 andra Stats(= provins)-archiv, hvilka stå under samma centralstyrelse, hvars Direktor har chefskapet öfver Geheime Stats-Archivet såsom »Nebenamt». Detta Archivs tjenstemän äro 6 Geheime Stats-Archivarier (af hvilka de fleste fått titeln Geheime Archivråd), en Geheime Archivsekreterare samt en Kanslisekreterare. Enligt 1873 års instruktion skulle egentligen Geheime Stats-Archivarierna turvis hvar sjette vecka göra souschefs-tjensten, öppna och besvara ingående skrivelser, ombesörja de löpande göromålen etc., men i verkligheten är det f. n. den till tjenstären 3:dje i ordningen af dem, hvilken gör souschefstjensten. I regeln har hvarje Archivarie sitt eget arbetsrum, der inga ordnade archivalier förvaras.

De högre platserna äro således många, men det har icke alltid varit så. 1808—26 var antalet Archivarier visserligen fyra, men 1826—48 endast tre och 1848 reducerades personalen till två Archivarier och en vaktmästare. Utom de ordinarie tjänstemännen finnas åtskilliga extraordinarie, s. k. »Hülfssarbeiter», hvilka erhålla omkring 1000 mark årligen. De befordras i regeln först till Archivsekreterare vid provins-archiven, men kunna sedan återkomma och få anställning vid Berlins archiv. För att blifva »Hülfssarbeiter» fordras akademisk grad med historia till hufvudämne samt att hafva genomgått en kurs i diplomatik och paleografi vid Berlins universitet. Till underlättande af dessa studier tagas aftryck af urkunder från olika tider. Att emellertid arbetskrafterna ej anses tillräckliga, framgår dels af Direktorns nyligen erhållna rättighet att från provins-archiven till Berlin kalla någon dertill lämplig Archivsekreterare, dels af det i detta års stat upptagna särskilda anslag af 26,000 mark till utarbetande af ett generalrepertorium.

Archivets årsberättelser ställas till Direktorn von Sybel och undertecknas af souschefen. Deruti omtalas speciellt alla private forskares sysselsättning inom Archivet, äfvensom alla begärda afskrifter. Eget nog omnämnas slutligen på särskildt blad tjänstemännens arbeten *utom* tjensten, t. ex. recensioner och dylikt. Dessa årsberättelser tryckas ej.

Alla ansökningar ifrån myndigheter (till och med ifrån det Archivet öfverordnade Statsministeriet) om lån af archivakter göras i mycket artiga ordalag, ofta efter tryckt formulär, hvilka skrivelser alltid qvarstanna vid specialakten, hvaremot det vid aktens utlemnande afgifna qvitto aflemnas vid återställandet. Äfven enskilde forskare kunna erhålla tillåtelse att ur Archivet till låns bekomma för deras arbete nödvändiga handlingar.

Inkomna och afgångna skrivelser uppgingo 1879 till 1750, deraf 1162 till och från myndigheter samt 588 tilloch från enskilde.

De för Archivet senast utfärdade instruktioner har jag icke kunnat erhålla*). Deremot hafva åtskilliga tryckta formulär till »Geschäftsjournal» (motsvarande Svenska Riks-Archivets diarier för in- och utgående skrivelser) m. m. välvilligt blifvit mig tillställda.

*) Under berättelsens tryckning har ett af Direktorn den 21 Juni 1881 utfärdadt »Regulativ über den Geschäftsbetrieb» l. instruktion blifvit till Riks-Archivet öfverlemnadt, och meddelas dess hufvudsakliga innehåll såsom bilaga.

Stat för samtliga Preussiska Stats-Archiv 1880.

1 Direktor.....	Mark	9,000.
2 Expedienter hos Direktoret (3,000 till 5,400)	»	8,400.
I Berlin:		
1 Direktor (»Nebenamt«).....	»	3,000.
6 Geheime Stats-Archivarier (3,600 till 6,000, i medeltal 4,800).....	»	28,800.
1 Geheime Archivsekreterare	} (34 tjenstemän à Mk 1,800 till 4,500, i medeltal 3,150).....	» 107,100.
I Provinserna:		
20 Stats-Archivarier		
13 Archivsekreterare		
I Berlin:		
1 Kanslisekreterare.....	»	2,850.
I Provinserna:		
3 Kanslisekreterare.....	»	5,850.
I Berlin:		
2 Vaktmästare.....	»	2,850.
I Provinserna:		
5 Vaktmästare.....	»	5,760.
Till hyresmedel för tjenstemännen.....	»	23,196.
Till arfvoden åt extraordinarie tjenstemän och betjente.....	»	24,000.
Till utomordentliga arfvoden och understöd.....	»	3,000.
Till expensmedel (böcker, inbindning, uppvärmning etc.).....	»	18,842.
Till rese- och traktamentskostnader, äfvensom till inpacknings- och fraktkostnader vid transport af handlingar till Stats-Archiven.....	»	6,000.
Till inköp af archivalier, till utförande och befordrande af archivaliska publikationer.....	»	30,500.
Till underhåll af byggnader och lokaler.....	»	9,552.
Summa Mark		288,700.

Dresden.*)

Stats-Archivet (»das Haupt-Staatsarchiv«) upprättades 1834. Det består af forna Geheime-Archivet samt af flera dels tidi-

*) Utom muntliga meddelanden på stället af Herr Vice-Direktorn Dr *Otto Posse* ligger äfven en skriftlig promemoria af honom till grund för denna framställning.

gare, dels vid landets omorganisering 1831—1835 upplösta embetsverks archiv, af hvilkas akter dock endast de äldre aflemnats, medan de öfriga såsom behöfliga vid de löpande göromålen öfvertagits af Ministerierna och de nybildade »Mittelbehörden», d. v. s. Kretsregeringar och Appellationsdomstolar; vidare af Kongl. släktgrenens andel af de Sachsiska furstehusens forna gemensamma archiv i Wittenberg, indragna Beskickningars och Commissioners archiv samt talrika brefsamlingar efter medlemmar af regenthuset, Ministrar och högre embetsmän.

Såvidt möjligt hafva dessa småningom inkomna, ganska olikartade beståndsdelar blifvit förenade till större grupper och afdelningar efter de olika myndigheter, från hvilka dessa handlingar aflemnats; hvad särskildt de äldsta akterna beträffar, har blott den kronologiska ordningen iakttagits. Oaktadt således hvarje särskildt embetsverks akter bilda ett helt för sig, så har man dock för öfversigtlighetens skull låtit de nyupprättade repertorierna omfatta flera afdelningar på samma gång.

Hvad beträffar leveranser af akter från Ministerierna och »Mittelbehörden», så äro härom inga föreskrifter gifna, utan beror det på dessa myndigheter sjelfva att aflemna hvad de anse sig ej vidare behöfva. Deremot är förhållandet beträffande underdomstolarne regleradt genom förordningar af 1849 och 1855, som anbefalla dessa domstolar att aflemna alla urkunder och akter af uteslutande historiskt intresse. På grund af vigten af dylika handlingars förvarande i Stats-Archivet har Justitieministeriet 1868 förordnat, att förteckningar öfver de af domstolarne till kassering föreslagna handlingar skola insändas till Ministeriet, som derpå öfverlemnar dem till Stats-Archivet till förprickande och utsöndring af sådana handlingar, hvilkas bibehållande kan anses önskvärdt. Slutligen har samma Ministerium 1872 bifallit, att domstolarnes förteckningar öfver äldre akter och domböcker skola på begäran underställas archivtjenstemäns granskning, för att sådana handlingar, som efter noggrann pröfning anses vara af värde, måtte kunna till Archivet öfverlemnas. Dessa föreskrifter hafva blifvit fastställda för alla Ministerierna 1877.

De få i Sachsen befintliga Kloster- och Stifts-Archiv äro nästan fullständigt undandragna statens öfverinseende. Hvad deremot angår Lutherska landskyrkans aktsamlingar, så finnas

speciella föreskrifter derom från åren 1830 och 1840. Makuleringen af de kyrkliga myndigheternas akter beror på Lands-Consistoriets afgörande. Regeringen har anmodat detta att i hufvudsak dervid följa samma grundsatser, som tillämpas i Ministerierna, hvarföre antagligen äfven kyrkliga akters kassering framdeles kommer att underställas Stats-Archivets pröfning.

I senare tid hafva upplysningar äfven om städernas archiv infordrats från Inrikesministeriet, ehuru svar härpå icke ingått från alla orter. Man har derföre satt i fråga att låta archivtjenstemän göra en rundresa till dessa archiv, för att uppfordra dem att depositionsvis öfverlåta sina värdefullaste handlingar till Stats-Archivet.

Hvad beträffar ordnandet och förtecknandet af de tvenne stora hufvudgrupperna af archivalier: akter och urkunder, så följas dervid icke fullt samma grundsatser.

1. I afseende på *akterna*, så har vid dessas inordnande måst följas det system, efter hvilket det forna Geheime-Archivet, sjelfva grundstommen till Stats-Archivet, sedan 17:de seklet varit ordnad. Detta system, ehuru det kan synas något föråldradt och i enskildheter också utan tvifvel hade kunnat göras enklare och öfverskådligare, har dock i det hela hållit profvet. De tillhörande repertorierna äro anordnade med ett par hundra uppslagsord (»Stichworte») i alfabetisk ordning. Hvarje sådant repertorium åter omfattar i åtskilliga kapitel och paragrafer de sammanhörande akterna i kronologisk följd med fullständigt angifvande af rubrikerna. Äfven uppgifvas lokaterna (= hyllfacken), i hvilka akterna ligga. Hvarje akt har likaledes på omslaget hyllfackets nummer. Lokaterna äro öppna och hafva en höjd af 43—47 centimeter. Blott ett fåtal hemligare akter, till största delen medlemmars af regenthuset brevexlingar, ligga i stängda skåp.

Likaledes förvaras i skåp de särdeles talrika kartorna och planerna, hvilka bilda en särskild afdelning.

För att underlätta archivundersökningar begagnar man sig i repertorierna af talrika hänvisningar till likartade ämnen i andra repertorier.

Bland särskilda hjälpredor, som efter hand utarbetats af archivtjenstemännen och alltjemt kompletteras, torde förtjena omnämnas anteckningar till medlemmarnes af regenthuset historia från äldsta tider; förteckning öfver diverse bref, strödda

bland olikartade akter; en dylik öfver handlingar och notiser angående adelskap; dessutom en först i nyare tid påbörjad samling, hvaruti i alfabetisk ordning införas alla i akter, urkunder eller eljest förekommande handskrifna personalnotiser öfver statsmän, embetsmän, lärde, skaldar och konstnärer. Vidare bör nämnas en samling, som af archivbesökande flitigt anlitas, nemligen ett af 20 folioband bestående genealogiskt arbete, i hvilket införas alla i akter och urkunder anträffade notiser beträffande adliga slægter. Till denna katalog ansluter sig en biografisk samling öfver adliga personer, i hvilken i alfabetisk ordning äro inlagda lösa handlingar, till största delen tagna ur kasserade akter.

2. I afseende på *urkunderna* hafva äfven repertorier blifvit upprättade, blott med de afvikelser, som af dessa handlingars skiljaktiga natur bestämmas. Hvarje dylikt repertorium innehåller i början en kort öfversigt och angifvande af den tid urkunderna omfatta, med hänvisning till det ställe i repertoriet, der urkunden förekommer. Dessutom finnas urkundsregister i kronologisk ordning på lösa quartblad, som innehålla uppgift på samtliga i urkunden förekommande personer och orter samt datering (så väl den äldre som den nyare). Hvert och ett af dessa quartblad har den nummer, som efter kronologisk ordning tillkommer den alltid med särskildt omslag försedda urkunden. Detta system erbjuder den stora fördelen, att äfven senare genom köp, byte eller eljest förvärfvade urkunder med lätthet och utan att skada öfverskådligheten kunna på behörigt ställe inordnas. Sådana erhålla föregående urkunds nummer med tillägg af Litt. a. b. c. etc. Urkunderna sjelfva ligga i kronologisk ordning i stängda, låga skåp, så inrättade, att de vid eldfara kunna med lätthet söndertagas i särskilda, med handtag försedda delar och transporteras. Blott med afseende på de nyare urkunderna (efter 1806) är den kronologiska ordningen ännu icke antagen, utan äro dessa systematiskt ordnade så som de i repertoriet äro förtecknade.

I urkunderna förekommande adliga slägtnamn införas i ofvan omtalade slägtkatalog, hvad äldre tiden beträffar, utan undantag, men för nyare tid endast i händelse ett visst historiskt intresse är förenadt med namnets innehafvare. Samma förfaringssätt användes också beträffande orterna. Alla notiser härom införas i en särskild alfabetisk ortförteckning.

En instruktion reglerar förhållandet mellan Archivet och öfriga myndigheter. Archivaliernas begagnande af enskilda personer är beroende på Ministeriets bifall. Afskrifter och extrakter, gjorda af forskare, måste, likasom i Berlin, framläggas för archivstyrelsen. Endast myndigheter få sig akter tillsända.

Direktorn och Vice-Direktorn hafva särskilda arbetsrum, deremot sitta Archivets öfrige tjänstemän tillsammans med forskarne i ett större, djupt och dystert rum, kring hvars väggar löpa hyllor med mörka folioband, utgörande den stora, förträffliga repertoriesamlingen, ur hvilken jag efter min hemkomst erhållit åtskilliga värdefulla utdrag af alla de ställen, der Sverige omnämnes (allt ifrån Erik XIV:s tid).

Archivbyggnaden, en flygel till Kongl. slottet, var ursprungligen ämnad till kyrka och grifthvalf för regenthuset, men är nu utdömd och Archivet kommer inom kort att flyttas till f. d. Tyghuset, en ganska stor, centralt belägen byggnad med väldiga murar, hvarest äfven det sedan 1873 Archivet tillhörande forna Finans-Archivet skall inrymmas.

Stats-Archivet hålles öppet söckendagar kl. 9 f. m.—1 e. m. och 3—6 e. m.

Archivets *stat* är följande:

1 Direktor	Mark 8,100.
1 Archivråd och Vice-Direktor	» 6,500
(inclus. lön för redaktionen af Codex diplomaticus Saxoniae).	
2 Stats-Archivarier	Mark 4,400 och 3,800.
3 Registratorer	Mark 2,850, 2,550 och 2,250.
2 Kanslister	Mark 1,800 och 1,650.
2 Vaktmästare	» 1,440 och 1,140.

Wien. *)

K. k. Geheime Hus-, Hof- och Stats-Archivet, vanligen blott kalladt Stats-Archivet, är till största delen inrymdt i Hofburg (slottet) i närheten af forna Rikskansliet, medan en mindre del deraf förvaras i en närbelägen förhyrd lokal.

Archivet upprättades af Kejsarinnan Maria Theresia, för hvilken det gälde att med gamla handlingar styrka sina rätts-

*) För att gifva en åskådligare inblick i detta archives nuvarande ställning har jag efter Wolfs »Geschichte der k. k. Archive in Wien» intagit en kort skildring af archivets intressanta historia.

anspråk på krona och rike. Något dokument förefinnes dock icke, hvarmedelst Archivet kan sägas vara grundadt. På förslag af Ministern Grefve Bartenstein skulle till en början alla de dokument, som icke mer tillhörde den löpande administrationen men voro af vigt för staten, föras till Wien för att derstädes förvaras. På detta sätt ditkommo archivalier från de forna regeringsarchiven, såväl från Gratz och Insbruck, som från Prag, Wiener-Neustadt, Ofen och Pressburg. Åt Kejserliga Rådet Rosenthal anförtroddess utförandet af detta uppdrag, hvarutinnan instruktion för honom utfärdades 1749.

I Wien funnos förut tvenne archiv, i hvilka gamla urkunder förvarades, nämligen »das Schatzgewölbe» och det s. k. Hofkammarens gamla archiv. De i dessa förvarade statsrättsliga urkunder skulle förenas med det nya archivet, likasom urkunderna från Skattkammaren, från Böhmiska och Österrikiska Hofkanslierna samt från Kejserliga Hofbibliotheket.

Samma år förutnämnda instruktion för Rosenthal utfärdades, utgaf Kejsarinnan äfven ett mandat, hvaruti förbjöds hvarje försäljning af statsrättsliga akter eller andra archivalier, så framt ej särskildt tillstånd dertill erhållits. Derjemte erhöillo Österrikes sändebud vid främmande hof befallning att söka uppspara förskingrade archivhandlingar. Residenten i Hamburg, von Rodeck, kunde också snart inberätta, att Svenske Öfverstelöjtnanten Baron Esklin (Erskein?) efter sin fader kommit i besittning af handlingar angående Böhmen, som sannolikt vid Svenskarnes infall i Prag 1644 blifvit derifrån bortförda och som han nu ville sälja för 3,000 Thaler.

Ofvannämnde Rosenthal drog omkring från archiv till archiv åren 1749—1753 och 1762—1764, under hvilken tid han samlade öfver 13,000 urkunder, men af egentliga akter blott regenthusets brevexlingar. Som emellertid mycket i provinsarchiven var otillgängligt, måste han lemna åtskilligt, som ännu i dag qvarligger i dessa archiv, ehuru det sålunda egentligen tillhör Stats-Archivet.

Till archivlokal hyrdes från början trenne rum i Batthyanska huset invid Hofburg, men redan 1759 måste Archivet utvidgas till sju hvalf.

Archivets stat fastställdes 1753, slutande på Fl. 9,425 för tillsammans 9 embets- och tjenstemän utom Direktorn.

Redan samma år afgaf Direktorn (Bartenstein) en berättelse om Archivet, i hvilken bland annat förekommer: »Ganska många dokument fattas, som af historieskrifvare äro citerade och tryckta såsom förefintliga. Mycket har för alltid gått förloradt. Originalprotokollen, som vid de långvariga underhandlingarna före Westfaliska fredsslutet fördes af dervarande Kejsarl. sändebud, äro här (i Wien) sålda på »Tandelmarkt» och derefter af den gamle Grefve Wackerbarth skickade till Dresden, hvarest de för 20 år sedan blefvo uppbrända. I Tyrolen hafva upptäckts omkring 2,500 bilagor angående Westfaliska freden.» Med anledning af denna berättelse erhöll Rosenthal s. å. ny instruktion, deruti honom bland annat ålägges att fortfarande förteckna urkunder, som i historiska arbeten angifvas, men förkommit.

Under sjuåriga kriget, då ganska ofta missbruk bedrefvos med embetsrapporter, förordnade Kejsarinnan 1759 egenhändigt, att för framtiden ingen handling finge från Archivet utlemnas utan hennes egen skriftliga tillåtelse, men efter krigets slut 1763 erhöll Hof- och Statskanslern Grefve Kaunitz uppdrag att mottaga och besvara ansökningar i sådant ändamål. Sedermera har Archivet stått under Statskanslern eller, såsom titeln senare lydde, Ministern för Utrikes ärendena och för Kejsarl. huset, samt, i nyaste tid, Rikskanslern.

Rosenthal dog 1779 efter att hafva utöfvat en för Archivet synnerligen gagnande verksamhet. Efter honom utnämnde Kejsarinnan 1786 Consistorialrådet Professor Schmidt i Würzburg till Direktor. Denne, som förvärfvat sig rykte såsom historieskrifvare, införde ett rent kronologiskt system vid ordnandet af archivalierna, men har för öfrigt icke efterlemn timer något varaktigare minne af sin verksamhet.

Den stora stiftarinnans intresse för Archivet tyckes hafva öfvergått hvarken på sonen Kejsar Joseph II eller på dennes efterträdare.

Den första impulsen till återupplifvande af verksamheten efter Rosenthals död kom utifrån. Genom freden i Luneville 1801 erhöill Österrike republiken Venedigs område samt genom riksdeputationshufvudbeslutet af Juli 1803 de sekulariserade biskopsdömena Brixen och Trient. Förvärfvandet af dessa fordom souveräna stater ledde till beslutet att undersöka deras vigtiga archiv samt urskilja och till Wien förflytta sådant, som egnade

sig för Stats-Archivet. Till detta uppdrag kallades Archivarien Gassler från Insbruck, en med Italienska språket särdeles förtrogen archivman. Åren 1803—1805 egnade sig Gassler med tvenne biträden åt det honom gifna uppdraget. Då 1805 kriget med Frankrike ånyo utbröt, återkallades han från Venedig, och knappast återkommen måste han för annalkande fiender med Archivet fly till Temesvar, hvarifrån han återvände 1806.

Pressburgerfreden s. å. tog tjenstemännens fulla verksamhet i anspråk. Genom denna fred lösrycktes nemligen Främre Österrike, Tyrolen och Venedig, till följd hvaraf delar af Archivet måste utsöndras. Å andra sidan riktades Archivet genom öfvertagandet af Salzburgs och Berchtesgadens archiv. Det mer än tusenåriga erkestiftet Salzburgs archiv hörde, såväl i anseende till ålder som för landsherrens höga ställning såsom Påfliga stolens ständiga Legat, Tysklands Primas m. m., till de intressantaste och rikhaltigaste i hela Tyskland. Detta archiv, äfvensom Berchtesgadens, införlifvades med Stats-Archivet, hvilket också på sin lott erhöll Salzburgs hofbibliothek. Ytterligare riktades Archivet genom Nederländska kansliets urkunder och akter samt genom Kejserl. Historiografen du Mont Baron von Carlscrons ytterst intressanta samling.

Archivet erhöll 1808 en ny Direktor uti den bekante historikern Frih. Joseph von Hormayr, förut Sekreterare i Utrikesministeriet. Under hans tid måste större delen af Archivet 1809 bortföras från Wien, hvarvid de mindre viktiga handlingarna qvarlemnades. Dessa uppspanades af Franske Polischefen Bacher, togos i beslag och fördes till Paris, men reklamerades 1814 och återfördes 1816 i 148 kistor.

Då genom Wienerfreden 1809 Salzburg och Berchtesgaden åter afträdde till Bayern, måste dithörande akter än en gång fränskiljas Archivet.

Hormayr sökte med synnerligt nit komplettera Archivets samlingar. Sålunda ditlemnades från Hofbibliotheket en mängd archivalier rörande klostren, vidare traktater, originalurkunder och skrifter angående Kejserl. huset. 1810 erhöles de Kejserl. familjepapperen.

Man började också blifva betänkt på att vetenskapligt bearbeta archivalierna. Metternich föredrog för Kejsaren 1811: »En codex diplomaticus fattas, sådan Historiografen Rymer lemnat för England, Piaristen Doziel för Polen, kongregationen

St. Maux för Frankrike». Han föreslog derföre: »1) de ännu otryckta urkunderna och statsfördragen skola tryckas och föras med korta geografiska, genealogiska och historiska noter, 2) hvad som på andra ställen är tryckt, skall kronologiskt angifvas i utdrag. De första banden af denna samling borde börja med Österrike under huset Babenberg ända tills det kom under Habsburgarne 1282, och fortsättas med Böhmen under den infödda dynastiens epok till 1306, Wenzel III:s mord och Luxemburgska husets tronbestigning. Redaktionen borde besörjas af Utrikesministeriet och verket tryckas på statens bekostnad i Statstryckeriet.» Ehuru Kejsaren resolverade, »att han med nöje såge förslaget utfördt», blef intet dervid åtgjordt.

Hormayr räddade en mängd handlingar från att förstöras i kryddboden, deribland delar af de båda Kejsarne Ferdinands korrespondens med Kardinal Klesel, med Erkehertig Leopold Wilhelm samt med underhandlaren i Westfaliska freden, Grefve Trautmansdorff.

På samma gång denne Direktor i hög grad bidrog till Archivets riktande, bekymrade han sig dock föga om det så nödvändiga ordnandet af handlingarna, ja det framgår af dåvarande tjänstemännens uttalade omdöme, att han till och med rubbade den ordning, som redan förefanns. Tjänstemännen sysselsattes med att framskaffa materialier till Direktorns litterära arbeten, och det fordrades mycken flit att efter Hormayrs afgang ånyo bringa allt i ordnad skick. Han afgick 1816, blef snart der- efter utnämnd till Historiograf och var sedan sysselsatt med litterära arbeten i Archivet. Dock måste hvarje handling, som han önskade begagna, först föreläggas Furst Metternich, på hvars afgörande tillåtelsen berodde.

I en senare instruktion af 1818 förbjöds meddelande af hemliga handlingar utan Kejsarens eller Utrikesministerns tillstånd äfven för sådane lärde, som arbetade ex officio. Handlingar af yngre datum än 1792 finge alls icke begagnas.

Under Hormayrs efterträdare, Rademacher, höjdes anslaget till böcker och tidningar från 320 till 500 Gulden.

Archivet blef emellertid uteslutande förvaringsplats för mer eller mindre viktiga hemliga handlingar, och till deras begagnande erfordrades särskild tillåtelse. Det innehöll ursprungligen blott sådana urkunder, som angingo de hvarandra efterträdande regentfamiljerna, företrädesvis den erkehertigliga, och

handlingar rörande högre statsintressen. Längre upptogs ej heller i Archivet andra handlingar än sådana, som voro af ett särskildt politiskt intresse, antingen för helstaten eller någon provins.

Efter Rademachers död 1827 stod direktorsplatsen obesatt till 1834, då 1:ste Archivarien Joseph Knechtel dertill utnämndes. Denne utarbetade under sin tjänstetid ett kronologiskt repertorium med personal- och realregister öfver handlingar angående erkehertigligen huset och hvad dermed stod i sammanhang.

Samtidigt (1834) befordrades till 1:ste Archivarie Baron Reinhart och till 2:de den bekante Chorherren Joseph Chmel. Denne väckte 1838 förslag att i Stats-Archivet småningom sammanställa en öfversigt af alla för regenthuset och hela staten vigtiga urkunder och dokument, som förvarades uti öfriga archiv i hufvudstaden och provinserna. 1845 återkom han till detta förslag och förordade upprättandet af ett centralarchiv. Han skriver härom ännu 1857: »Det är vid ett centralarchiv icke så mycket fråga om att materiellt centralisera allt, hvilket vore omöjligt och dessutom farligt, utan om en organisk förbindelse mellan samtliga archiven, hvarigenom i centrum af dessa organiskt förbundna archiv upplysning ständigt skulle kunna lemnas, hvarest de archivalier förvarades, som man för tillfället behöfde.»

Ända till Hormayrs tid var Archivet i regeln stängdt för alla utom kanslitjenstemän. Blott ganska få inhemske lärde erhöillo tillträde på kortare tid. Lärde utlänningar fingo skriftliga svar på skriftliga förfrågningar, äfvensom bestyrkta afskrifter, när sådana ansågos utan betänklighet kunna lemnas. Men numera stod Archivet öppet för historieforskare och till forskningens befordran påyrkade 1840 dåvarande Direktorn Reinhart archivlokalernas utvidgande samt tjänstemannapersonalens ökande. Han framlade också ganska storartade förslag beträffande litterär verksamhet för tjänstemännen. Dessa förslag blefvo dock till största delen utan resultat.

Efter hans död 1843 öfvertog Chmel provisoriskt Archivets ledning.

Bland samlingar, som under denna tid fingo sitt slutliga förvaringsrum i Stats-Archivet, förtjenar särskildt Rikshofrättens archiv att omnämnas för sina märkliga öden. Under Carl V

var det i Spanien. Vid expeditionen till Algeriet gick en del deraf förlorad på Medelhafvet. Återstoden var under Rudolf II omkring 30 år i Prag, fördes 1742 till Regensburg, derifrån till München och Frankfurt. Ytterligare 1809 till Paris, och hamnade slutligen 1857 i Wien i s. k. Laurentzerbyggnaden.

År 1854 fördes Kur-Maintz' och Kur-Erkekanslerens archiv till Wien. De hade 1792 måst flyttas till Bonn, derifrån till Köln, vidare till Amsterdam, till Coblenz och Mainz, samt med Preussiska arméen till Aschaffenburg 1794. Der förblefvo de till 1810, då de på Österrikiska regeringens befallning och bekostnad fördes till Frankfurt. De Tyska regeringarna, i synnerhet Preussen, gjorde 1852 invändningar emot deras flyttning till Wien, men icke dess mindre verkställdes denna 1854, hvarvid det förra archivet fylde 72, det senare 145 kistor. Båda voro de i mycket oordnad skick.

Chmel föreslog 1843 att, som Archivet vore en litterär institution, borde man trycka ett urval af dess märkligaste brefsamlingar, men detta afslogs af Metternich. I slutet af år 1843 kunde Chmel inberätta, att 44, efter särskilda länder och tidrymder afdelade, repertorier vore under utarbetande, vidare 29 repertorier öfver Archivets akter samt 19 kataloger öfver manuskriptsamlingen. Dessutom vore påbörjad en generalkatalog på lösa blad. Denna anordning hade närmast till ändamål att med lätthet kunna inpassa nytillkomna akter, hvarjemte man derigenom äfven kunde i förväg aflägsna de blad, som hänvisade till »betänkligt» material, när denna katalog förelades forskare. Slutligen begärde han, att tjänstemännen borde få egna sig åt litterär verksamhet genom utgifvande af urkundssamlingar, med förklarande att de icke gjorde anspråk på honorarium. Chmel deltog också på ett framstående sätt vid utgifvandet af flera, på allmän bekostnad tryckta, större arbeten, såsom »Archiv für Kunde Österreichischer Geschichtsquellen», »monumenta Habsburgica» m. fl.

År 1850 utnämndes till Direktor Dr Baron Franz Erb, som förut varit Sekreterare hos Erkehertig Franz Carl. Denne fattade Archivets uppgift uteslutande ur synpunkten af embetsverk. Dess vetenskapliga ändamål stod för honom i andra, ja i tredje rummet. Äfven för tjänstemännen gjorde han på visst sätt Archivets litterära begagnande omöjligt. Under tjänstgöringstiden var sysselsättning med litterära arbeten förbjuden.

Den öfriga tiden var lokalen stängd, och det tilläts icke att hemtaga archivalier.

Under reaktionsperioden drogos gränserna allt trängre beträffande Archivets upplåtande åt enskilde forskare. Hvarje handling, som i aflägsnaste mån kunde anses »betänklig» att meddela, undantogs. Utan särskild tillåtelse fingo tjänstemännen ingenting publicera uti in- eller utländska tidskrifter. Såsom exempel på tillvägagångendet emot enskilde forskare kan följande anföras:

År 1852 förordade Preussiske Gesandten Grefve Arnim en ansökan af Dr Schubert att få begagna Archivet i och för ett verk öfver Maria Theresia och hennes tid, men Direktorn uttalade sig deremot, emedan det blott skulle gifva anledning till förnyande af den gamla oenigheten.

År 1857 anhöll Svenske Majoren Frih. Klinckowström om tillstånd till Archivets begagnande i och för forskningar rörande trettioåriga kriget. Direktorn utlät sig, att det vore svårt att alldeles neka en vänskaplig regerings undersåte detta, men att det vore ett mycket ovanligt anspråk, attjust Österrikiska regerings fiende under samma krig skulle erhålla material till historieskrifning. Man måste därför bruka den största försigtighet.

Samma år begärde Professor von Sybel att få begagna riksdagsförhandlingarna för 15:de—17:de seklen. Direktorn tillstyrkte det, såvida »olämpliga» archivalier först undantoges.

Bristen på skriftlig instruktion gör sig fortfarande gällande för detta, så väl som för andra Österrikiska archiv. Endast för provins-archivet i Mähren utkom 1856 en ministeriel instruktion och likaså fanns sedan 1825 en dylik för Lombardo-Venetianska archiven, båda affattade i strängt byråkratisk anda. Till denna beklagliga ställning kommer också en annan. Att ej nämna provins-archiven stå till och med regerings-archiven i hufvudstaden utan minsta sammanhang sinsemellan och hafva föga kännedom om hvarandra. Hvarje myndighet går härutinnan sin egen väg. 1857 uppgjorde Inrikesministern Bach, i anledning af förslagen om staden Wiens utvidgning, en plan till en för alla Ministerierna gemensam Riks-Archivbyggnad. Men planen blef icke realiserad, till följd af den just då inträffande svåra penningkrisen, och numera önskar man i stället erhålla trenne särskilda archivbyggnader: tvenne i Wien, nemligen en för de gemensamma Österrikisk-Ungerska Ministerierna och en för

vestra rikshälfstens Ministerier särskildt, samt en i Budapest för den östra.

Beträffande Archivets begagnande af enskilde forskare begärde Direktorn Erb 1867, att större rättigheter måtte inrymmas chefen att på egen hand derom bestämma. Men härpå ville Ministeriet ej ingå, och i svaret heter det bland annat: Före handlingarnas framläggande måste allt fränkiljas, som icke egnar sig för meddelande, såsom allt hvad som rör regenthusets privata angelägenheter, vidare hvad som med afseende på det passande, opportuniteten eller tredje persons rätt alldeles icke eller åtminstone icke obetingadt bör offentliggöras. Slutligen heter det: Vid arbeten för vetenskapliga ändamål måste sökandens vetenskapliga förmåga vara tillräckligt bekant eller visad.

Efter slaget vid Königgrätz flyttades Archivet till Budapest i Juli 1866, men återfördes redan derpå följande Augusti.

Till följd af freden led Archivet en betydande förlust, då alla Venetianska archivalier utlemnades till Italien.

År 1867 erhöll Direktorn Erb afsked och Vice-Direktorn Alfred Ritter von Arneth, som redan förvärfvat sig namn såsom historieforskare, ryckte fram till chefsplatsen, hvilken han sedan fyllt med mycken heder. 1868 inlemnade han till Utrikesministern Grefve Beust en skrifvelse af följande innehåll: »Archivets ändamål är trefaldigt: 1) att vara ett fullkomligt säkert förvaringsställe för alla der samlade urkunder och akter. 2) att på grund af dessa archivalier till den Kejserl. statsförvaltningen i allmänhet och Utrikesministeriet i synnerhet afgifva behöfliga historiska, stats- och folkrättsliga deduktioner och utarbetningar. 3) att beträffande det i Archivet för handen varande, ytterst rikhaltiga historiska materialet så väl sjelft begagna detsamma till vetenskapliga publikationer, som också befordrande inverka på dess användande genom andra härtill kallade personer.»

»Fullständigt har Archivets uppgift förverkligats i första afseendet; säkerheten vid förvarandet lemnar intet öfrigt att önska. I afseende på lättheten att finna reda på archivalierna låter icke detsamma säga sig, ty detta förutsätter ett fullständigt ordnande och förtecknande. Häruti fattas dock ännu mycket. Det gifves afdelningar, hvilka ännu antingen alldeles icke eller ock blott ganska ytligt berörts af archivtjenstemannens ordnande hand.»

Andra frågan har sin egentliga betydelse för Österrikes invecklade statsrättsliga förhållanden. Vidare anför Direktorn:

»Hvad beträffar tredje uppgiften för archivstyrelsen, är följande att iakttaga: Förut betecknades hvarje litterärt begagnande af Archivets såsom enskildt arbete och förvägrades såsom sådant tjänstemännen under tjänstgöringstimmarna, ja, gjordes faktiskt omöjligt genom förbud mot nödiga akters begagnande på embetslokalen och hemtagande. Då slutligen utom tjänstgöringstiden Archivet var stängdt och otillgängligt, så följer häraf, att det just var archivtjänstemännen, som systematiskt sågo sig utslutne från Archivets litterära begagnande. Men äfven det vetenskapliga tillgodogörandet af Archivets historiska skatter borde för framtiden utgöra en del af tjänstgöringen för sådane archivtjänstemän, som dertill egde lust och tillräcklig skicklighet. Härigenom borde dock ingalunda deras öfriga embetsverksamhet försummas.»

»Hvad slutligen beträffar Archivets begagnande af främmande, der icke anställda personer, så låge beviljandet deraf i Ministeriets händer och häruti vore att söka källan till det trångbröstade förfaringssätt, som fordom gjort sig gällande. Men äfven i senare tid har ännu alltid denna ängsliga uppfattning återkommit, hvilken icke är förenlig med en fri utveckling af de historiska vetenskaperna och för öfrigt alldeles icke ligger i Kejsarl. husets eller Österrikes intresse.» Direktorn förordade, att i detta afseende afgörandet öfverlemnades åt archivstyrelsen och att dylika ansökningar blott i viktigare fall skulle hänskjutas till Ministeriet.

Utrikesministeriet biföll 1868 detta förslag, och chefen bemyndigades att hädanefter sjelfständigt lemna enskilda personer tillstånd till forskningars anställande. I frågor af mera grannliga, politisk natur kan chefen undgå ansvar genom föregående förfrågan hos Ministeriet, likasom det står sökanden fritt att vid chefens afslående svar vädja till samma högre myndighet.

På en dylik förfrågan från chefen resolverade samma Ministerium: Såsom archivstyrelsen är bekant, utgår Ministeriet beträffande archivaliernas begagnande och bearbetning från den grundsatsen att, utan hänsyn till forskarnes politiska ståndpunkt, pålägga historieforskningen så få skrankor som möjligt. Från denna synpunkt borde också den af archivstyrelsen om-

nämnda förfrågan besvaras och undantag blott då ega rum, när fara vore för handen att af Archivets material stoff kunde lemnas till publikationer, genom hvilka minnet af regenthusets medlemmar skulle kunna kränkas och intrång ske i dynastiens anseende och värdighet, i hvilket fall Archivet väl icke bör anmodas att i dagsljuset framdraga dylika derstädes befintliga, men hittills från begagnande undantagna akter.

Sålunda tilläts 1869 Professor von Sybel att arbeta i Archivet, hvarigenom på det tydligaste ådagalades, att en historikers politiska riktning ej mera är bestämmande. Herr von Sybel ville göra studier öfver tiden 1796—1800 och Direktorn von Arneth tillstyrkte detta såsom ur speciellt Österrikisk synpunkt önskvärdt.

Sådana inskränkande bestämmelser, som till exempel förefinnas i Berlin och Dresden angående afskrifternas och excerpters förevisande för archivstyrelsen, hafva aldrig tillämpats i de Österrikiska archiven. De archivalier, som en gång öfverlemnats till en forskare, kan han utan kontroll begagna efter eget godtfinnande.

Naturligtvis måste man äfven här vid tillåtelsens begärande noga angifva det vetenskapliga ändamål, för hvilket man ämnar begagna archivalierna. Detta är så mycket nödvändigare, som tjänstemännen lära fortfarande genomse allt som utlemnas samt dervid uttaga hvad som anses »olämpligt». Begagnandet måste ske i sjelfva archivlokalen efter undertecknande af en »revers» efter öfvertrycksformulär, hvaruti man på hedersord förbinder sig att icke medtaga några archivalier från archivlokalen, att åtnöja sig med de af vederbörande tjänsteman meddelade archivalier, på det sorgfälligaste akta dem för skada samt för hvarje gång återställa de begagnade handlingarna i den ordning och följd, de förut haft. Nederst å samma revers står en anhållan från Direktorn, att forskaren måtte skänka de tryckta arbeten, som blifva frukten af forskningsarna i Archivet, till det klent doterade archivbibliotheket. Deremot hafva forskare den mindre vanliga fördelen att få låna böcker (emot qvitto efter tryckt formulär). Försändning af archivalier är emot ordningen, och blott undantagsvis utlemnas copieböcker till offentliga myndigheter, som garantera för bandens ordentliga begagnande på embetslokalerna.

Ehuru Archivet lyder under Utrikesministeriet, mottagas numera ansökningar om lån af archivakter äfven från andra Ministerier och embetsverk. Alla dessa ansökningar ske skriftligen, i mycket artiga ordalag, och vid akternas utlemnande erhålles qvitto efter öfvertrycksformulär.

Archivet är, såsom i inledningen nämndes, inrymdt i det Kejsarl. slottet, der det intager flera rum och salar i tvenne våningar. I första våningen äro alla arbetsrummen belägna, af hvilka allmänheten har tillträde till tvenne medelstora rum. Det yttre är kansli- eller expeditionsrum med platser för flere tjenstemän. Kring väggarna stå skåp och hyllor för repertorier, regester, kansliakter och bibliotheket. Det inre är det af nuvarande Direktorn anordnade rummet för forskarne. Dessa sitta vid ett hästskobord med 15—18 platser, som alla kunna med lätthet öfverskådas af de tvenne vid fönstren sittande tjenstemännen. Intetdera af dessa rum erbjuder någon fördelaktig dager, och archivsalarna äro till stor del ganska mörka. De, som förskrifva sig från Maria Theresias tid, äro försedda med särdeles vackra ekskåp i upphöjdt arbete, men de senare inredda hafva enkla vanliga hyllor, hvaruti akterna *ställas* upp (ej *läggas*, såsom i Tyskland). Vanligen sammanföras flere »akter» bredvid hvarandra inom tvenne grofva pappskifvor till en tjocklek af 8 à 9 tum. Deromkring bindes segelgarn, och hela bundten (kallad fascikel) ställes upp på hyllan med ena pappskifvan utåt, försedd med rubrik, motsvarande repertoriet. Detta sätt är allmänt i hela Österrike. Somliga »akter» fylla naturligtvis ensamma en dylik tjock bundt. Är utrymmet begränsadt, men hyllorna breda, ställas en, till och med två fasciklar bakom den yttre.

Archivstyrelsen har rättighet att kassera handlingar, men begagnar sig sällan deraf.

Arbetena fördelas mellan archivtjenstemännen med hufvudsakligt afseende på deras språkkunskap.

Några egna publikationer utgifvas ej. Anslag dertill saknas.

Åtskilliga archivjournaler, kallade protokoll, föras efter tryckta formulär, af hvilka jag erhöll prof.

Archivet är öppet söckendagar kl. 9 f.m.— $\frac{1}{2}$ 3 e.m. samt sön- och helgdagar kl. 10—1, då antalet forskare plägar vara störst. Vid arbetstidens slut, sedan alla jernluckor och jerndörrar blifvit

stängda, lemnas archivnyckeln till Burghauptmannen, hos hvilken den följande morgon afhemtas.

Archivet delas i trenne afdelningar:

1) Kejserl. Familje-Archivet, som f. n. står under Vice-Direktorns särskilda vård.

2) Stats-Archivet, urkunder och akter, beträffande staten såsom ett helt, äfvensom monarkiens särskilda delar och deras statsrättsliga förhållanden.

3) Särskilda samlingar: klosterakterna, Salzburgska archivet, det år 1765 införlifvade hertigligen Lothringska archivet, upprorsakter, det forna Österrikiska Hofkansliets archiv, autografer, sigillaftryck, sigillafbildningar samt biblioteket (16,000 band), kartsamlingen och manuskriptsamlingen m. m.

Stats-Archivets *urkunder* äro af största vikt, angå statens uppkomst och bestånd, förstoring och förminskning samt delas i flera hufvudgrupper, de flesta efter provinserna. Många äro af mycket hög ålder, t. ex. de äldsta Ragusanska af år 743, Salzburgska af år 798, Österrikiska af år 830.

Hvad *akterna* angår, så förstås af sig sjelft, att alla Österrikiska regenters eller, i deras ställe, kanslerers och ministrars ännu i behåll varande brefvexlingar i utrikes ärenden äro att träffa i detta Archiv; likaså Österrikiska sändebuds kreditiv, instruktioner, depecher etc. De äldsta relationer äro från Schweiz 1030, Polen 1257, England 1291, Venedig 1381, o. s. v. De äldsta handlingar rörande Sverige datera sig från 1545 och utgöras af skrivelser från Carl Holgersson Gera till Clemet Hansson och från Jakob Hess till Konung Gustaf I. Derefter kommer ett Konung Gustafs originalbref till Kejsaren, dat. den 8 Octob. 1551, samt Kejsarens concept till svar, dat. Innsbruck den 3 Febr. 1552.

Diplomatiska samlingen tyckes vara särdeles väl ordnad. Repertorierna deröfver äro för äldre tider synnerligen fullständiga, så att hvarje särskild handling upptages i kronologisk ordning, men från 18:de seklets början blifva de ganska summariska och endast fascikelns rubrik upptages.

Under ordnande är det gamla Tyska Rikets Archiv, hvilket, fordom splittradt i flere olika samlingar, slutligen bildats till ett helt i Wien. Det omfattar 587 urkunder från och med år 1355. Akterna uppgå till öfver 1500 band och öfver 10,000 stora fasciklar, deribland riksdagsprotokoll och akter 1487—1806, seder-

mera Tyska Förbundsagens dito till 1866, vidare Riks-Hof-rådets och Riks-Hofkansliets akter från Carl V:s tid till 1806, fullständiga, slutligen äfven Mainziska kansliets samt Hofrättens akter. Allt detta är till största delen färdigordnad uti stående jemnstora fasciklar (liknande Palmschöldska samlingen i Svenska Riks-Archivet, men ryggarna af karduspapper, ej pergament) med ryggtitlar, dels tryckta, så mycket som möjligt varit, dels skrifna. Detta archiv är uppställt i det förhyrda annexet vid Burgring.

På detta senare ställe förvaras äfven de Italienska och Belgiska archiven. Det förra omfattar akter, dels angående Italiens förhållande till chefen för Habsburgska husets Österrikiska linie såsom Romersk-Tysk Kejsare, dels dervarande arfländers förhållande till honom såsom landsfurste. De äldsta akterna äro från 1520, de yngsta från 1859. Från 1806—1814 finnas naturligtvis inga.

Nederländska, sedermera Belgiska, archivet består hufvudsakligen af akter från den tid en del af Nederländerna lydde under Österrike. Detta archiv har numera stora luckor, sedan Kejsar Franz Joseph befalt, att till Belgiska regeringen skola öfverlemnas alla akter, som hon önskar erhålla.

Archivets stat:

		Lön	»Activitätszulage»	Summa.
1 Direktor.....	Gulden	5,000	1,000	6,000.
1 Vice-Direktor	»	3,000	800	3,800.
2 Archivarier	»	4,400	1,400	5,800.
3 Förste Concepister.....	»	4,200	1,800	6,000.
3 Andre »	»	3,300	1,500	4,800.
1 Aspirant.....	»	600.		
1 Manipulationsadjunkt.....	»	1,400	600	2,000.
3 Vaktmästare.....	»	1,800	550	2,350.
Bibliothek med flere expenser				3,250.

Summa Gulden 34,000.

Direktor har Generalmajors rang (den nuvarande chefen äfven excellensvärdighet), Vice-Direktor Öfverstes, Archivarier Öfverstelöjtnants, Förste Concepister Majors rang o. s. v.

Vilkoren för anställning äro: trenne års åhörande af föreläsningar och collegier vid universitetet samt sedermera tvenne års kurs vid »das Institut für Österreichische Geschichtsforschung», hvars tryckta statuter jag lyckades erhålla. Detta af Professor Jäger 1855 grundade, af nuvarande föreståndaren

Professor Sickel ombildade, institut är förbundet med Wiener-universitetets filosofiska fakultet och lyder omedelbart under Cultusministeriet. Det är, såsom namnet antyder, upprättadt i ändamål att befordra den Österrikiska historieforskningen och har framför allt uppgiften att göra de studerande, som vilja egna sig åt djupare historiska studier, grundligt förtrogna med källskrifterna och andra minnesmärken, så väl som med metoden att använda dem för den kritiska behandlingen af Österrikiska historien. En ytterligare uppgift för institutet är att söka utbilda fackmän för tjänstgöring i archiv, bibliothek och muséer.

Utom Geheime Hus-, Hof- och Stats-Archivet, hvilket är det som af utlänningar hufvudsakligen besökes, finnas i Wien flera andra större, staten tillhöriga archiv, alla fullkomligt oberoende af hvarandra. De båda största besågos.

Det viktigaste af dessa är *Riks-Finansministeriets Archiv* eller det forna Hofkammar-Archivet, hvilket sedan år 1848 förvaras i en egen för ändamålet uppförd, fyra våningar hög byggnad vid Johannesgasse i egentliga staden. Archivsalarna äro små och mörka, inredningen i intet afseende anmärkningsvärd. Uppställningen på hyllorna är alldeles lik den vid Geheime Stats-Archivet beskrifna. De utåt vända, tjocka pappskifvorna hafva titlar med mycket stor stil, påtryckta af bokbindare.

Utom den stora hufvudmassan af finans- och katedralakter från 1500-talets början till 1762, innefattar Archivet äfven de s. k. »herrschaftsakterna», hvilka såsom bilagor innehålla viktiga historiska handlingar beträffande Böhmen, Österrike och Steiermark, äfvensom några hundra s. k. »urbar-böcker» från de mest betydande orterna i Nedre och Öfre Österrike under 14:de, 15:de och 16:de seklen.

Från 1763 äro akterna ordnade icke endast kronologiskt utan äfven efter ämnena, såsom: mynt- och bergväsende, handel, statsskulds- och »kreditkommissionsakter», domänakter, »ex-jesuitakter» samt 1773 års »robot-abolitionsakter».

Vidare finnes en samling »riksakter», som 1755 af Rosenthal fördes till Wien. De angå Tyska riket, såsom presterskapets och biskopsstiftens skatter, »Römermonate», »Türkenhilfe», saltfördrag med Bayern m. m.

Slutligen märkas de särdeles viktiga rikstänkeböckerna samt tänkeböckerna för statsfinanserna, för Österrike, Böhmen och Ungern 1493—1700 och urkunder 1277—1775.

Äfven finnes ett bibliothek. Repertorierna synas vara i mycket godt skick. Archivet har 1 Direktor och 4 tjenstemän samt är öppet kl. 9 f. m.—2 e. m.

Inrikesministeriets Archiv förvarar urkunder och akter från år 935 till 1848. De efter provinserna ordnade urkunderna börja för Nedre Österrike med år 1156, Böhmen 1212, Öfre Österrike 1311, Tyrolen 1363 o. s. v.

Archivet fördelas i 8 hufvudafdelningar: 1) Regenthuset, 2) Staten, 3) Politiska Hof- och Provinsmyndigheter samt embetsmän, 4) Inre politisk inrättning, 5) Statshushållning och statsinkomster, 6) Juridiska myndigheter och lagskipning, 7) Krigsväsende och 8) Marin; hvardera med flera underafdelningar.

Tjocka pappskifvor, med påtryckta stora rubriker, skydda aktbundtarne här såsom i andra Österrikiska archiv. Dock har den nye Archivchefen, Dr Fournier, begynt tillämpa en Fransk metod, enligt hvilken handlingarna inläggas i kartonger med i botten fastsatta nära tumsbreda band, som hopfästas öfver kartongens archivalier.

Sedan 1849 har Inrikesministeriet äfven ett administrativt bibliothek af 32,000 band och småskrifter samt ett årligt anslag af 1000 Gulden. Det har från sin stiftelse fått rättighet till »archivexemplar» af inomlands tryckta böcker.

Detta Archiv har 3 tjenstemän och är öppet kl. 8 f. m.—2 e. m.

München. *)

Bland alla arkitektoniska skapelser, som Konung Ludvig I:s konstsinne framkallade, intager Archiv- och Bibliotheksbyggnaden i München genom ändamålsenlighet och prydlighet, den storartade anläggningen och det sorgfälliga utförandet ett af de främsta rummen. Byggnaden, som är belägen vid den nya, breda Ludwigsstrasse, påbörjades 1832 och afslutades 1843,

*) Utom särdeles välvilliga, muntliga upplysningar af Herr Direktorn m. m. Dr *von Löher*, har jag efter hans anvisning begagnat mig af hans grundliga uppsats öfver Bayerska archiv-väsendet i »Archivalische Zeitschrift» 1876.

den berömde byggmästaren von Gärtners sannolikt vackraste arbete, hvilket han också i tryck noggrant beskrifvit. Den ganska höga bottenvåningen är upplåten åt Riks-Archivet. Hof- och Statsbibliotheket intager de båda öfre våningarna. Husets längd är 156 m., bredden 78 m. och höjden 25 m. Murarna äro af tegel och hållna i Florentinsk stil. Den ofantliga, aflånga fyrkanten, som genom en särskild mur är afskild från angränsande tomter, innesluter tvenne stora gräsbevuxna gårdar med brunnar i midten. Arbetsrummen äro till antalet 15 och de egentliga archivsalarna 39, af olika storlek, ljusa och luftiga samt förenade genom bekväma passager. Det hela sönderfaller i fyra stora afdelningar, af hvilka en utgöres af arbetsrum och bibliothek, de tre öfriga omfatta ofvannämnda archivsalar. De båda främre afdelningarna äro genom portgångar skilda från de tvenne öfriga. Dessa senare åtskiljas på midten genom tvenne salar, kallade stora och lilla Vapensalen, hvilka tjena till förvarande af sigillafgjutningar, stämplar och dylikt. Stå de båda sidodörrarna i stora Vapensalen öppna, så ser man från ena ändan af de båda bortersta archivafdelningarna i rak linie och på en längd af öfver 150 m. genom en rad af 18 salar, samtliga fyllda med urkunder, copieböcker, protokoll och akter. Repositurerna för akterna, så väl som skåpen för urkunderna, äro mycket ändamålsenligt konstruerade uti de hvälfda salarna. Hela byggnadens uppvärmning sker medelst upphettad luft; ugnarna befinna sig i de af eldfast tegel murade källrarna. Tyvärr har byggnaden det känbara felet att de höghvälfda arbetsrummen om vintern blifva öfverflödigt varma upptill, medan de hela året igenom närmast golfven äro kyliga.

Med de sekulariserade och mediatiserade länderna, städerna och klostren öfvergingo på Bayerns krona talrika archiv, tillhörande de äldsta, rikaste och bäst ordnade i Tyskland. 1811 kallades Regeringskanslidirektorn Lang från Ansbach till München för att organisera landets samtliga archiv, och efter åtskilligt motstånd från föreståndarnes för Geheime Hus- och Geheime Stats-Archiven sida kom 1812 års förordning till stånd, hvilken skapade Riks-Archivet och dess filialer i provinserna, hvarjemte det dittills särskilda Central-länsarchivet förenades med detsamma. De fordom sjelfständiga archiven förvandlades sålunda till underafdelningar af Riks-Archivet, deras förvalt-

ning ställdes helt och hållet under Riks-Archivet, till hvilket också repertorier öfver deras archivalier (i afskrift) måste insändas. Grundtanken var att leda hela archiv-väsendet från en centralpunkt, och inrätta allt efter lika normer. Utan tvifvel har denna stränga centralisation verkat helsosamt. Blott derigenom, säger man, kan archiv-väsendet bringas till blomstring och personalen erhålla den ständiga väckelse, hvaraf archiv-tjenstemän mer än andra äro i behof. År 1825 gjordes ett försök att bryta denna centralisation genom provins-archivens förläggande under kretsregeringarna. Men häraf följde blott oreda, och archiv-verksamheten förlamades. Redan ett år der- efter förkunnade också en ny förordning, att krets-archivens egenskap af integrerande delar af Riks-Archivet icke vore upphäfd, och det enda resultatet af den förra förordningen var att Riks-Archivet utfärdade sina anordningar på en omväg, nemligen genom kretsregeringarna. Denna oegentlighet såväl som kretsregeringarnas inspektionsrätt räckte till 1837, då det förordnades, att till återställande af den nödiga enheten i ledningen af archiv-väsendet Riks-Archivet hade att återtaga öfveruppsigten öfver de åtta krets-archiven, hvartill antalet efter någras sammanslagning nedgått.

Häraf följer att Riks-Archivdirektorn är den egentlige föreståndaren för nio archiv, hvilka äro fördelade öfver landet såsom afdelningar af en och samma institution. Ansökningar om anställning eller afsked för dessas personal inlemnas till honom. Han har att bevilja ledighet, att i Qualifikations-tabellen attestera hvars och ens skicklighet och arbeten samt att meddela krets-archiven föreskrifter och uppdrag, alldeles såsom vid sjelfva Riks-Archivet. Ty det är hans uppgift att leda och öfvervaka samt efter möjlighet sjelf taga del i göromålens gång inom de nio archiven. I hans namn framläggas alla berättelser och andraganden till Ministeriet och meddelas instruktioner till archiven. Till besörjande af dessa göromål äro till hans biträde anställda Råd, Assessorer och Sekreterare. Likväl bilda desse icke någon kollegial myndighet, utan Direktorn är ensam ansvarig. 1812 ställdes Archivet under Utrikesministeriet, och hvad som från öfriga Ministerier skulle meddelas detsamma måste kommuniceras genom detta Ministerium. Numera lyder Archivet under Inrikesministeriet och korresponderar sedan 1874 omedelbart med öfriga Ministerier och myndigheter.

Direktorn von Lang önskade i Riks-Archivet sammanföra allt, som var af historisk betydelse, men deremot fränskilja de judiciella och administrativa akterna och deraf bilda ett särskildt administrativt archiv. Denna tanke visade sig dock här som annorstädes icke utförbar och har endast i ett afseende kommit att genomföras. Samtliga lösa urkunder till och med år 1400 äro nemligen från alla krets-archiven öfverflyttade till München och samlade i Riks-Archivet, der hela antalet nu stiger till den betydliga summan af öfver 450,000, deraf nära en tredjedel klosterbref. Likväl återstå för de åtta krets-archiven omkring 160,000 urkunder, deraf öfver nio tiondedelar i Bamberg, Würzburg och Nürnberg.

I Archivets kansli samlas kansliakterna, kallade »Handakten», hvilken samling ordnas och förtecknas öfversigtligt. Salunda uppkomma efter hand aktsamlingar för verkets historia, för archivafdelningarnas tillkomst och sammansättning, för den äldre och nyare archivpersonalen samt för archivundersökningar, som återigen delas i arbeten för regeringar och embetsverk samt för enskildes forskningar. Hvad som icke för den löpande tjensten måste vara tillhands, fränskiljes tid efter annan och inlägges på behörigt ställe i archivsalarna.

Handakterna förvaras i stora kartonger, hvarje särskild akt med styft blått omslag och tryckt rubrik såsom i öfriga Tyska archiv. Archivundersökningsakterna för publika verk bilda en särskild serie, likasom undersökningsakterna för private bilda en, båda serierna försedda med alfabetiskt ordnade register på s. k. »fliegende Blätter», den ena serien med röd, den andra med svart nummer för hvarje akt. Den förra serien har vid pass 3,300 nummer, den senare 2,500, utom alla dubbelnummer.

Vid tillsättning af lediga platser inom archiven ingå såsom bestämningsgrunder för chefens vitsord: 1) tjensteålder, 2) skicklighet och 3) föregående tjenstgöring inom verket. Alla embets- och tjenstemän utnämnas af Konungen. Tillstånd till förberedande archivpraxis meddelas på chefens förord af Ministern, hvilken äfven antager Kanslister (Funktionäre). Ingen antages såsom tjensteman i Archivet, utan att förut högtidligen hafva aflagt tjensteed.

Tjenstemännen kunna visserligen såsom andra dylika i Bayern, så snart de tre första åren efter deras anställning förflutit, i följd af ett administrativt beslut eller organiskt förord-

nande försättas i overksamhet eller afskedas, men behålla i alla händelser i första årtiondet sju, i andra åtta, i tredje nio tiondedelar af sin lön. Efter 40 tjenst- eller 70 lefnadsår hafva de rätt att begära afsked, den 70-årige med bibehållande af hela lönen. Enkorna hafva rätt till en femtedel af denna lön i pension och hvarje oförsörjdt barn till en summa motsvarande femtedelen af moderns pension.

Aksessister, Praktikanter, Funktionärer och Vaktmästare kunna deremot afsättas genom ministerielt förfogande, men hafva, i händelse de efter längre ordentlig tjenstgöring utan eget förvållande blifva otjenstbara, säker utsigt till underhåll.

Vid inskrifningen i Archivet lemnas företräde till unge tjenstemän, hvilka med godt vitsord tagit sin statsexamen och redan hafva någon juridisk eller administrativ erfarenhet. Dernäst önskar man jurister, historici eller filologer, som äro eller snart blifva graderade. Men alla, som icke redan tagit en statsexamen eller en doktorsgrad, måste underkasta sig i Archivet en kort pröfning för att bevisa, att de gjort nödiga studier i historia, om möjligt också i rättshistoria och paleografi.

Den praktiska archivskolan framskrider från ordnande, förtecknande och repertoriserande af lättare akter till svårare, från läsande, copierande, extraherande, beskrifvande och registrerande af tydliga urkunder och copieböcker från Hohenstauffernas tidehvarf till de svårare från 15:de, 17:de och 18:de seklen, från biträde i kansliet till förande af s. k. »Geschäftsbücher», från lättare undersökningar i framlagda archivalier till sjelfständigare efterforskningar i repertorier och repositurer, från utkast af kortare embetsskrifvelser till utarbetande af vidlyftigare berättelser, i hvilka framläggas resultaten af gjorda forskningar.

För att den unge tjenstemannen skall blifva grundligt hemmastadd i alla grenar af archivtjensten, hänvisas han till särskilda referenter, hvilka genomse och efter behof korrigera hans urkundscopior, hans repertorier och register såväl som hans utkast till embetsskrifvelser. Ett förträffligt medel till praktisk utbildning är att medfölja på visitationerna i kretsarchiven.

De första åren vid denna praktiska archivskola arbetar den unge extraordinarien i Riks-Archivet. När antagas kan, att någon ordinarie plats snart skall blifva ledig, förflyttas han

på ett halft år eller längre tid till ett krets-archiv, för att under dervarande Direktors ledning göra sig förtrogen med tjenstens särskilda uppgifter.

Hand i hand med denna praktiska archivskola går den theoretiska. Denna består dels i åhörande af föreläsningar vid universitetet i Tysk stats- och rättshistoria, privat- och kyrkorätt samt paleografi och diplomatik, hvilka tvenne sistnämnda ämnen f. n. föredragas af Geheime Stats-Archivarien Professor Rockinger, dels i en kurs vid historiska seminariet för öfning i behandling och tillgodogörande af historiska källskrifter. Derjemte håller nuvarande Direktorn Dr von Löher hvarje vecka i Riks-Archivet föredrag öfver paleografiska, diplomatiska, rättshistoriska och archivaliska frågor.

Då i anseende till de fåtaliga archivplatserna en längre tid kan gå förbi, innan den unge extraordinarien erhåller fast anställning, men å andra sidan ordnandet, repertoriserandet och regestrerandet af archivaliemassorna i Riks-Archivet nödvändigt erfordra biträde af unga, friska arbetskrafter, så har numera anslagits för fem extraordinarier ett minimibelopp af 1101 Mark åt hvardera.

När någon sekreterareplats vid ett krets-archiv blifver ledig, så har i regeln den äldste Aksessisten vid Riks-Archivet anspråk derpå, men måste först ådagalägga sin skicklighet genom en muntlig examen för chefen samt ett skriftligt prof.

På sådant sätt förberedda och efter pröfning godkända, böra de ifrågavarande tjenstemännen gifva en säker borgen för att väl fylla sin uppgift, hvilken fördelar sig i följande hufvudgrenar: archivaliernas konserverande, deras indelande, ordnande och förtecknande, archivundersökningar för statens och för enskildes räkning, Archivets kompletterande samt tillsyn öfver de i landet kringspidda archivaliernas tillvaratagande.

För archivaliernas *konserverande* är härstädes sörjdt på flere sätt. Till förekommande af eldfara är archivbyggnaden alldeles fristående, i det att yttermurarna blott gränsa till den breda Ludwigsstrasse samt gårdar och trädgårdar. Alla rum och salar hafva hvälfda tak. Från de båda gårdsbrunnarna kan vatten pumpas upp i alla delar af byggnaden. Vid alla kranar finnas skåp med slangar att påskrufva. I fönstergallererna finnas på vissa ställen stora luckor, som öppnas inifrån. Under dessa galleröppningar kunna vagnar fara fram

och upphemta archivalierna. Urkundsskåpen äro så inrättade, att man kan utdraga deras särskilda afdelningar med det dyrbara innehållet, hvarefter alltsammans genom galleröppningarna kan skyndsamt undanskaffas i de utanför väntande vagnarna. Vid eldsvåda i byggnadens närhet måste hvarje tjänsteman genast infinna sig, närmaste kasern skicka 1 officer med 4 underofficerare och 50 man samt närmaste tyghus sända 12 täckta vagnar, allt efter en noggrann instruktion. Dessutom är öfverenskommelse träffad med frivilliga brandcorpsen att lemna all slags hjälp. Vid verklig fara är stora rådhusalen bestämd till förvaringsställe för det räddade. Högsta ledningen af släcknings- och räddningsanstalterna tillhör Polisdirektorn.

Sotning sker hvar fjortonde dag under portvaktens uppsigt. Hvarje månad profvas vattenledningen i närvaro af en archiv- och en bibliotekstjänsteman. Dessutom ega stora generalprof rum tvenne gånger om året. På vindarna stå vattensåar, som hållas påfyllda från Maj till October. Hela natten går en brandvakt af två man omkring i byggnadens alla trappor och gångar. Tobaksrökning och arbete vid ljus äro alldeles förbjudna.

Till skydd mot inbrott äro alla dörrar af jern och alla fönster försedda med galler. Det är portvakt och vaktmästare strängt ålagdt att tillse, att inga obefogade personer uppehålla sig i gångar och gårdar samt att, när något misstänkt märkes, genast derom göra anmälan.

För att aflägsna damm och orenlighet företages minst en gång om året en rengöring af alla lokaler, hyllor, skåp och lådor, hvarvid äfven archivalierna afdammas. Dessutom underkastas alla archivalier en ännu grundligare rengöring, som det ena året gäller *en* afdelning, det andra året en annan. Dervid genomgås och putsas noggrant hvarje särskild handling, och om något af fukt angripet påträffas, utsättes det skadade genast för lufttorkning. När vid denna rengöring eller eljest copieböcker och andra gamla band finnas hafva lösa eller söndriga blad, annoteras sådant för att om sommaren under en tjänstemans uppsigt repareras af en dertill inöfvad bokbindare. Härvid iakttagar man noggrant, att hvarje löst pergament eller papper på behörigt ställe insättes, hvarjemte det hela förses med nytt starkt band, som dock så vidt möjligt utvisar bandets förra utseende. Med synnerlig sorgfällighet bibehålles

hvarje skrifven rad, om det låter sig göra, genom underläggande af ett fastare papper, och, der detta icke kan ske, genom att öfverdraga raden med fint genomskinligt papper. På samma sätt går man till väga med urkunder, som gått sönder eller tagit skada af fukt.

Till förekommande af oordning och deplacering af archivalier gälla följande bestämmelser:

1) En och samme tjänsteman besörjer hela året uttagningen och återinläggandet af handlingar samt gör dervid i ett s. k. »Ausheberegister» noggranna anteckningar öfver hvad som uttages ur archivsalarna, vare sig för referentens studier, för forskare eller för utlåning.

2) I forskarorummet gör den tjänsteman, som der har upp-
sigten, en kort anteckning öfver de begagnade archivalierna samt vakar öfver deras förvarande och återställande.

3) Sändas archivalier utom Archivet, så bokföras de noga och fullständigt i utlåningsboken, och antecknas dervid deras rätta plats, signering, afsändningsdag samt mottagare.

4) I postboken, som vaktmästarna föra, qvitterar post- eller jernvägstjänstemannen mottagandet af alla archivalieförsändelser.

5) Af hvarje embetsverk och enskild forskare, som får archivalier sig tillsända utom Archivet, infordras ett med underskrift försedt qvitto, som förvaras vid handakten.

6) Vid försändning af archivalier bestämmes efter omständigheterna en viss tid för återlemnandet, och denna termin antecknas i »Reproduktionskalendern». Hvad som icke på bestämd dag återkommit, infordras.

7) Alla akter, som icke efter tvenne år återlemnats, komma i en »Skuldbok», hvarigenom man ständigt erinras om att göra mottagaren påminnelser.

8) Som de flesta sändningarna gå till kretsregeringarna, är i senare tider föreskrifvet, att vid hvarje regering skall föras register öfver mottagna och afsända archivalier.

Hvad beträffar archivaliernas *indelning*, gäller den grundsats, att hvad som till sin uppkomst hörer tillsammans, vare sig såsom ett större eller mindre helt, fortfarande förblifver tillsammans. Archivet fördelas alltså i en mängd större och mindre archiv. För den äldre tiden lemnar den forna territorialindelningen grunden för archivmaterialets indelning, för

den nyare åter ordnas handlingarna efter de särskilda Statsministerierna, embetsverken och deras underlydande samt de högre och lägre domstolarne. Inom hvarje större och mindre grupp iakttages, så vidt möjligt, handlingarnas kronologiska ordning. Men när, oberoende af dessa grundsatser, vissa större aktgrupper och urkundssamlingar redan från förra tider finnas bildade endast efter materialets inre frändskap och likhet, så har man icke velat upplösa dem, om icke indelningsgrunden varit alldeles felaktig eller hinderlig för arbetet.

Inom hvarje särskild samling bilda urkunderna en hufvudafdelning, copieböcker, protokoll med flera akter den andra. I hvarje sal finnas jemte akterna också den till dem hörande urkundssamlingen. Denna skilnad har dock icke öfverallt låtit sig genomföras. I en afdelning, den stora adels- och familjesamlingen, hvilken förvaras i särskilda kartonger, ligga för hvarje familj urkunder och akter tillsammans i en och samma kartong. Alldenstund ofta blott få dokument förekomma om många af de till ett antal af öfver 5,000 uppgående familjerna, så har denna metod bekvämligheten för sig. Stor olägenhet är deremot förenad med Archivarien Ættenkhofers folianter. Denne har nemligen under sin långa förvaltning (vid midten af 1700-talet) bildat långa serier af band, i hvilka han sammanförde mer eller mindre sammanhörande archivalier, utan afseende på om de bestodo af urkunder eller akter.

Samlingen af kartor och planer uppgår till inemot 10,000 nummer och är särdeles väl ordnad.

Raritetssamlingen innehåller de äldsta urkunderna på Tyska språket, de tidigaste urkunderna på linnepapper, andra märkligare urkunder, Kejsarnes »gyllene bullor», sällsynta sigill, guldskrifter, vaxtafleböcker, konfraternitetsrotlar, nekrologier med målningar o. dyl.

Af Archivets större och mindre salar har, så vidt möjligt, hvarje grupp af archivalier erhållit sin egen sal.

Furstesalen omfattar urkunder öfver familje- och delningsfördrag, successionshandlingar, antagandet af konungatiteln, vidare »Furste-selekten», eller en samling urkunder från äldre Bayerska Hertigar, »Kejsar Ludvigs selekt», äfvenledes en stor urkundssamling, slutligen 41 stora folioband, de så kallade »Furstetomerna», innehållande Bayerska Hertigarnes brefvexlingar samt andra handlingar rörande deras familjeangelägenheter.

Länssalen innehåller urkunder och akter om länsväsendet i det gamla Bayern samt fordom sjelfständiga Furstendömen.

Landskapssalen innefattar de archivalier, som angå Landtståndernas förhandlingar (ända från början af fjortonde seklet), hvartill komma författningsurkunderna samt de nyare Landtdagsafskeden.

Hemliga Rådsprotokoll bilda en lång serie af band innehållande de högsta statsmyndigheternas beslut 1556—1676, hvartill såsom bihang sluter sig *Dekretsamlingen* alltifrån år 1514, omkring 10,700 aktstycken.

Nabosalen omfattar förhandlingarna angående äldre granntvister samt fördrag mellan Bayern och närliggande Furstendömen.

Den långa *Domstolssalen* innehåller de urkunder och akter, som angå grundbesittning och egendomsförhållanden, indelade efter de äldre domstolarne.

I den stora *Rättssalen* förvaras domstolsordningar, provinslagar, politisaker, hexprocesser och andra viktiga civil- och kriminalakter ända till de politiska rättegångarna i detta sekel.

Religionssalen omfattar reformationstidens förhandlingar, Hemliga Kyrkorådets protokoll m. fl. »Ecclesiastica».

En följd af salar upptager ett urval af de sekulariserade *Högstiftens* archiv.

Den stora *Klostersalen* (med tre närliggande mindre salar) omfattar det viktigaste af de upphäfdas klostrens archiv. I denna och nästföregående samling finnas Sydtysklands äldsta och värdefullaste copieböcker.

Ordenssalen med archivalier från Tyska orden, Malteser- och Jesuiterorden.

I *Stadssalen* förvaras hvad som angår de mediatiserade Riksstädernas forna souveränitet och hvad dermed sammanhänger.

I *Grefve-* och *Herresalen* samlas archivalier beträffande de mediatiserade världsliga Riksständernas forna souveränitet.

Härtill sluta sig det forna Riksridderskapets urkunder, indelade efter kantoner.

I *Kejsar-selektsalen* finnes den stora dyrbara samlingen af kejsarurkunder ända från år 777.

Adelssalen innehåller i 410 kartonger, ordnade alfabetiskt efter slägtnamnen, den stora samlingen urkunder, stamträd och akter angående adliga och andra framstående familjer.

Andra stora samlingar bilda akterna från *Rikskammarrätten* och *Rikshofrådet* samt *Krigsakterna*, hvaribland finnas ej mindre än 800 folioband och 550 bundtar beträffande endast trettio-åriga kriget.

Urkundernas placering. I de flesta archivsalarna intages midten af ett långt skåp, 1 meter högt och högst 84 centimeter bredt. Skåpet, hvars skifva äfven tjénar till bord, innehåller stora urkundslådor, antingen i enkla eller dubbla rader. I några salar finnas också urkundsskåp vid väggarna. Hvarje skåpafdelning kan genom särskilda dörrar tillstängas och äfven utdragas ur skåpet medelst jernhakar. Man har dock vid anläggningen icke beräknat, huru tunga och ohandterliga dessa skåpinrättningar blifva, när lådorna äro fyllda med pergamentsbref.

I hvarje afdelning befinna sig öfver hvarandra sex rymliga draglådor, 92 cm. breda, 75 cm. djupa och 13 à 14 cm. höga. Deras innehåll kan vid utdragning lätt öfverskådas. I skåpdörrarna äro anbragta lufthål med fint galler, hvarjemte framsidan af hvarje draglåda ofvantill är försedd med tvenne halfrunda hål för lådans utdragning. Derigenom är tillika sörjdt för luftens ständiga inträngande (vid de dubbla skåpen också för korsdrag), hvilket särdeles mycket bidrager att skydda dokumenten och isynnerhet sigillen från att förmultna.

Archivundersökningar för statens räkning. På grund af de Bayerska archivens uppkomst och historia såväl som deras nyare organisation intaga de en annan ställning till staten än archiven i många andra länder. Det är icke de historiska och vetenskapliga intressena, som stå i förgrunden, utan de juridiska och administrativa, enär alla handlingar, som icke längre erfordras för de löpande göromålen hos Ministerierna m. fl. myndigheter, skola öfverflyttas till archiven och såsom ett helt ordnas och förvaltas. I stället för att man i frågor beträffande förra tidens real- och statsrätt annorstädes plägar vända sig till myndigheter med ständigt växlande personal, fordrar Bayerska regeringen, att man anlitar archivtjenstemännen, hvilka hafva archivalierna samlade på ett ställe, kunna känna och öfverskåda dem samt genom sina historiska, administrativa och juridiska insigter synas särskildt skickliga härtill.

Endast Inrikes Statsministeriet har rätt att gifva Riks-Archivet eller dess åtta filialer några ordres, ingripa i göro-

målens gång eller bevilja rättighet till forskningar. Men framläggande af archivalier, utdrag och copior af sådana få begäras af:

- 1) samtliga Statsministerier,
- 2) kretsregeringarna och deras Fiskaler och
- 3) i vissa fall Allmänna åklagare. Andra myndigheter måste vända sig till sitt vederbörande Ministerium. Archiven söka dock, till undvikande af tidsförlust och mångskrifveri, att så vidt möjligt besvara de Kongl. myndigheternas direkta ansökningar.

Archivforskning. Med undantag af archivundersökningar för statsmyndigheterna betraktas all annan archivforskning såsom privat, vare sig den sker för korporationer, andliga eller verldsliga direktioner etc. Intill 1870 voro forskningar i de Bayerska archiven förenade med många svårigheter, men efter denna tid har tillträdet till dem blifvit mer och mer underlättadt, hufvudsakligen i följd af de historiska studiernas utomordentliga lyftning. Hvar och en har nu rätt till forskningars anställande, och utlänningar behöfva icke någon diplomatisk rekommendation. Men hvarje obekant måste tillfredsställande legitimera sig beträffande sin person och sina syftemål. Ansökningarna kunna göras skriftligen eller muntligen. Öfver hvarje muntlig begäran göres en kort anteckning för de statistiska uppgifterna om Archivets verksamhet. Hvarje ansökan måste noga angifva forskningens föremål. I motsatt fall återlemnas den till sökanden.

Vid pröfning af en ansökan fäster man särskildt afseende vid sökandens personlighet och karakter, om denna erbjuder full garanti för archivaliernas säkerhet, såsom ock vid forskningens syftemål, att icke religion, sedlighet, regeringsmagten och ännu lefvande familjers intressen måtte kränkas.

Jemte underrättelsen att en ansökan blifvit beviljad förelägges vanligen forskaren en orienterande förteckning öfver för hans ändamål tjenliga archivalier. Dessas genomgående och studerande eger rum endast inom Archivet och i närvaro af en tjänsteman, som har uppsigt dervid och särskildt har att tillse, att icke resp. forskares archivalier hopblandas. Hvarje forskare måste, innan han bortgår, ordentligt hoplägga sina archivalier på en bestämd plats till följande dag. Inga archivalier framläggas för forskaren, utan att förut vara noggrant genomsedda af tjänstemannen och antecknade. Framläggande

af repertorier eger icke rum för andra än medarbetarne vid Vetenskapsakademiens Historiska Commission, som äro i statens tjänst. Hvarje forskare tillåtes att göra utdrag och afskrifter och behöfver i allmänhet icke framvisa dem. Utrymmet för forskare är alltför knappt tilltaget, och ofta inträffar förlägenhet att kunna placera dem.

Archivforskningar, som endast företagas i den historiska vetenskapens intresse, räknas till af staten gynnade företag och äro derföre tax- och stämpelfria. I andra fall är rättigheten till archivforskning belagd med en lösen af 1 mark 70 pf., ett belopp, som något höjes, såvida uppsökandet och bokförandet af de önskade archivalierna tager längre tid för tjänstemännen i anspråk. För afskrifter och vidimation genom embetsverket beräknas afskriftslösen till 35 pf. arket och vidimationsstämpel för första arket till 50 och för hvarje följande ark till 20 pf.

Denna taxering af archivforskningarna anses alltför lindrig och ingalunda ländande till fördel för staten, som dock underhåller archiven och lönar deras tjänstemän. Lika rätt och billigt det är, att lärde, hvilkas archivstudier verkligen komma vetenskapen till godo, behandlas med den största liberalitet, lika olämpligt påstår man det vara, att staten genom den ytterst lindriga taxeringen gifver, så att säga, en skänk till advokater och processlystne samt dilettanter i archivforskning, då archivtjänstemännens tid ofta för veckor tages i anspråk. Annorlunda är förhållandet i de Franska och Italienska archiven, der staten högre taxerar archivtjänstemännens biträde.

Önskar någon för enskildt ändamål vidimationer af afskrifter, så uppgår taxan för första arket till 1 mark 10 pf. och för hvarje följande till 20 pf., utom ofvannämnda stämpelavgift. Vill deremot en forskare hafva afskrifter eller utdrag verkställda af någon archivtjänsteman, så bör han komma öfverens med denne om godtgörelsen för arbetet, hvarom den senare inhemtar sin chefs bifall. Men då sådant arbete betraktas som privatsak, kan det endast ega rum före eller efter tjänstgöringstiden.

I och för möjliggörande af forskningar utom archivlokalen medgifvas följande undantag från den ofvan omnämnda regeln:

1) Archivtjänstemän, som äro ledamöter af Kongl. Vetenskapsakademien i München, kunna till sammankomsterna derstädes medtaga archivalier, för att öfver dem hålla föredrag.

2) Likaså få medarbetare i Historiska Commissionen i samma Akademis lokal begagna archivalier, men endast inbundna, hvilka äfven af Akademiens Sekreterare bokföras.

3) Med chefens tillstånd få archivtjenstemännen hemtaga inbundna archivalier, men endast ett band i sänder.

4) Archivalier sändas på begäran till utländska archiv för underlättande af pågående arbeten, men endast med vilkor af samma återtjänst och om man är fullt betryggad för archivaliernas säkerhet.

5) Lärde af större förtjänst kunna likaledes till begagnande på kortare tid erhålla inbundna archivalier, dock alltid blott ett band i sänder, som stämplas och noga antecknas, men dessa archivalier måste alltid förvaras i något archiv eller bibliothek, som på qvittot öfver emottagandet ansvarar för, att forskningarna endast ske i dess lokal och att lånet efter en bestämd tid återsändes till Riks-Archivet. På samma sätt tillgår med urkunder.

Samtlige tjenstemän hafva äfven till åliggande att söka hos enskilde öfverkomma archivalier. För samma ändamål finnas dessutom förtroendemän öfverallt i landet. Icke endast antiqvitetshandlare besökas regelmässigt, utan också guldslagareverkstäderna, som förbruka ganska mycket gammalt pergament. Så snart något värdefullt dökument påträffats, gör man allt för att Archivet genom köp eller skänk måtte komma i besittning deraf.

Den största tillväxten erhålla dock de Bayerska archiven genom leveranser från embetsverken. För att kunna bevara allt värdefullare, som icke längre har plats i registratorskontoren, hafva i senare tider vissa grunder blifvit fastställda för afskiljandet och tillintetgörandet af äldre akter. Vederbörande äro nemligen skyldiga att insända förteckningar öfver dylika till Riks-Archivet, som ensamt afgör hvilka akter som böra kasseras och hvilka böra förvaras. Dessa senare öfverlemnas genast till Riks-Archivet. Om i särskilda fall en nogare besigtning på ort och ställe synes nödvändig, ditsändes en archivtjensteman.

Äfven i archiven befintliga, värdelösa juridiska och administrativa handlingar få till beredande af utrymme efter noggrann pröfning försäljas. Köpare äro vanligtvis pappersbruken, och förstörelseprocessen öfvervakas af en archivtjenste-

man. Hälften af försäljningssumman tillfaller de tjenstemän och betjente, som haft befattning med kasseringen, den andra hälften expensmedelkassan.

Jemte förenämnda arbeten, som omfatta de så kallade löpande göromålen, fortgår ständigt tjenstgöringen inom verket, d. v. s. det archivaliska ordnandet och förtecknandet, hvaruti alla deltaga. I Riks-Archivet finnes numera ingen grupp af handlingar, som icke är i någon mån ordnad och förtecknad. Hvad angår detaljordnandet, såsom register öfver urkunderna, beskrifning öfver copieböckerna och repertorier öfver akterna, är man så långt kommen, att af copieböcker och akter de större hufvudgrupperna inom kort afslutats, och att hvad urkunderna beträffar medhunnits alla till och med 1200-talet, de flesta från följande tvenne sekel samt de viktigare från femtonde seklet.

Emedan en stor del af de äldre archivförteckningarna voro mycket ofullständiga, beslöt man 1865 att söka genomföra en ny repertorisering. Anordningen i de nya repertorierna är icke lika i alla, utan rättar sig efter de särskilda gruppernas egendomlighet och isynnerhet efter det praktiska behovet.

Öfver alla Archivets förteckningar upprättas alfabetiska generalkataloger, fördelade på Ort-, Person- och Sakregister.

Vidare finnes en kritisk öfversigtskatalog öfver alla Archivets grupper och serier jemte uppgifter om äldre och nyare förteckningar öfver desamma. Denna repertoriebok skall alltså visa hvad som är åtgjordt vid hvarje grupp eller serie, samt hvad som återstår att göra.

Dessutom eger Archivet en general-index till samtliga i bruk varande repertorier och förteckningar. Denna består af nära 12,000 oktavblad, som fylla 24 kartonger.

Urkundsregistren skrivas på kvartblad, hvilka utan afseende på urkundernas innehåll eller plats inom Archivet i kronologisk ordning inläggas i stora kartonger, f. n. 759 stycken. Regestbladens antal uppgår för äldre tider intill år 1300 till omkring 10,000, för fjortonde seklet till 40,000, för femtonde seklet till 70,000 och för de tre följande seklen till 9,000, således tillsammans 129,000 kvartblad. Copieböcker och protokoll äro uppställda bland akterna, men för de viktigare af dem upprättas jemte den summariska förteckningen äfven noggrannare beskrifningar, som upptaga alla för karakteristiken af innehållet nödvändiga notiser.

Vid repertorisering af akter och band förtecknas först allt dithörande på lösa blad, så att hvarje särskild handling uti samlingsbandet lätt kan igenfinnas. Lösa akter förses med pappersomslag, som angifva innehåll och tid. På samtliga band och akter sättas etiketter, som angifva seriens plats, namn och nummer, äfvensom volumens nummer. De på lösa blad skrifna förteckningarna omskrifvas slutligen och bilda stora folioband.

För urkundernas rätta förstående och för det historiska studiet i allmänhet är af oskattbart värde att på en gång kunna öfverse de mer och mindre vanställande förändringar, ortnamnen i tidernas längd undergått. De viktigaste och mest invecklade af dessa namnförändringar kunna blott småningom konstateras. Det arbete, som i detta afseende 1864 påbegyntes, är nu så långt framskridet, att öfver 10,000 namn äro behandlade.

Till följd af bristande arbetskrafter äro Archivets publikationer tills vidare inställda, och alla disponibla krafter användas på ordnandet.

Alla embetsgöromål förrättas i archivbyggnaden, der hvarje tjänsteman i regeln har sitt eget rum, hvaruti han ensam arbetar, med det undantag, att den expedierande Sekreteraren har de båda Kanslisterna och Kopisten hos sig. Dessutom finnas 5 större arbetsrum, deraf tvenne äro anslagna åt biblioteket, tvenne begagnas af Aksessisterne och forskarne samt ett af Direktorn.

Ingående skrivelser, som icke äro ställda till Direktorn, lämnas till expedierande Sekreteraren, hvilken öppnar dem, inför dem i journalerna, förser dem med löpande nummer och ankomstdatum samt sedan förelägger dem för Direktorn. Denne handlägger antingen sjelf ärendet eller gifver derom uppdrag åt någon bland tjänstemännen, hvilken i viktigare fall efter afslutade undersökningar föredrager målet för Direktorn. Vid frågor af särskild betydelse och som fordra en grundligare utredning kan Direktorn kalla samtliga Råd, Assessorer och Sekreterare till en konferens, der hvar och en yttrar sin åsigt. Vid sådana tillfällen föres protokoll af den yngste Sekreteraren. Skall deremot i någon fråga egentlig kollegial behandling ega rum, så underrättas Archivet derom af Statsministeriet.

Alla utgående skrivelser föreläggas Direktorn till bifall, ändring eller komplettering. Han ensam undertecknar dem,

medan expedierande Sekreteraren bifogar sitt namn såsom intyg att den i kansliet gjorda afskriften öfverensstämmer med conceptet.

Till Riks-Archivdirektorns särskilda göromål höra i regeln alla frågor rörande Riks- och Krets-Archivens lokaler och ekonomi samt den till närmare 50 embets- och tjänstemän samt betjente uppgående personalen.

Bland de öfrige tjänstemännen äro de löpande göromålen närmare fördelade, såsom referaten öfver undersökningar vid krets-archiven, betänkanden i frågor om archivforskning, utbyte af archivalier med andra myndigheter och stater, framtagande och återuppsättande af archivalier, biblioteksförvaltningen, räkenskapsföringen, eldsläckningsväsendet etc. Aksesister och Praktikanter biträda än vid det ena, än vid det andra göromålet. Tvenne af dem föra uppsigten i forskaresalen, och en har att öfvervaka regestsamlingen; urkundernas afskrifvande fördelas mellan dem samtliga.

Kansligöromålen skötas turvis ett år i sänder af Riks-Archivsekreterarne. Dit hör förändret af journalerna, uppsigten och anordningen i kansliet, ansvaret för afgående skrifvelsers riktiga expediering, återlemnandet af archivalier till den tjänsteman, som framtagit dem, kompletteringen och vården af embetsverkets eget archiv, tillsyn, att hvarje referent erhåller alla erforderliga handakter, slutligen taxeringsfrågorna samt uppsigten öfver repertorierna.

Utom de förut omtalade journalerna, i hvilka archivaliernas utlåning, återfordran och återställande bokföras, komma företrädesvis Dagboken och Reproduktionskalendern i betraktande.

I *Dagboken*, motsvarande Svenska Riks-Archivets in- och utgående diaries, annoteras korteligen hvarje ingående skrifvelse och derpå följande åtgärder. Den har tio kolumner: den första angifver den löpande nummern, den andra skrifvelsens innehåll och referentens namn, den tredje insändarens namn, den fjerde handlingens datum och innehåll, den femte anmärkningar, den sjette till nionde svarsskrifvelsens afgång, adressat, datum och innehåll, den tionde slutligen anmärkningar.

I *Reproduktionskalendern* införes hvarje ärende, om hvars utförande på bestämd tid man behöfver påminnas. På detta sätt befordras högeligen punktlighet i ärendenas gång.

Taxeringsboken angifver influtna afgifter för tjänstledighets beviljande, forskningar, afskrifter och dessas vidimering ex officio. *Inventariet* utvisar möbler och husgeråd, *Accessionsboken* inköpta böcker och archivalier, slutligen *Kassaböcker* och *Qualifikationsboken*.

Antalet embetsskrifvelser var till medlet af 1870-talet i ständigt tilltagande, t. ex. från 2,000 år 1871 till 2,700 år 1874, men har derefter något minskats.

Archivets dagliga arbetstid är kl. 9—2. Under denna tid måste hvarje tjänsteman vara tillstädes på sitt embetsrum, så vida icke undantagsvis särskild öfverenskommelse träffas om tidigare eller senare tjänstgöring. Den sålunda bestämda arbetstiden kan dock allt efter behof utsträckas.

Vaktmästarne hafva tjänstgöring i Archivet sig ålagd äfven om eftermiddagarne, då de med sina familjers biträde ombesörja den dagliga rengöringen af embetsrummen.

Hvarje ordinarie tjänsteman har årligen rätt till sex veckors ledighet, såvida tjänsteåliggandena medgifva det. De öfrige anstälde erhålla ledighet efter omständigheterna.

Före Mars månads utgång afgifver Riks-Archivets Direktor till Statsministeriet en berättelse om hvad under det förflutna året timat i Riks- och Krets-Archiven. Ministeriet låter derpå en skrifvelse afgå, i hvilken för de respektive tjänstemännen delgifvas de ställen i årsberättelsen, som särskildt angå dem. Berättelsen afhandlar följande ämnen: 1) personalen, 2) lokalerna, 3) archivaliernas tillväxt, makulering etc., 4) göromålens allmänna gång, 5) kansliexpeditionen, 6) ordnandet och 7) extra arbeten. Årsberättelsen tryckes ej.

Hvartannat år visiteras kretsarchiven af Riks-Archivets Direktor eller ett Archivråd. Dervid föres protokoll, hvilket jemte berättelse insändes till Ministeriet. Dylik visitation eger äfven rum vid ny Archivföreståndares utnämning. Resekostnaden bestrides af Archivets expensmedel, hvilka in alles uppgå till 5,900 mark årligen och hvaraf 900 mark äro anslagna till resor och dagtraktamenten. Utom dessa expensmedel finnes äfven ett anslag af omkring 800 mark till s. k. ständiga byggnadsutgifter.

Lönerna för embets- och tjänstemännen stiga efter åldersklasser enligt följande schema:

Embets- och tjenstemän.	L ö n.				
	De första 5 åren.	Från 6 t. o. m. 10 året.	Från 11 t. o. m. 15 året.	Från 16 t. o. m. 20 året.	För hvarje vidare kvin- qvennium en ökning af:
Föreståndaren för Riks-Archivet	M. 6,660	M. 7,020	M. 7,380	M. 7,740	M. 180, intill maximilönen 7,920
2:ne Archivråd, hvardera	4,560	4,920	5,280	5,460	180
Archiv-Assessorn	3,540	3,720	3,900	4,080	180
3:ne Archivsekreterare, hvardera	3,000	3,360	3,540	3,720	180

Detta utgör för hela ordinarie staten en summa af omkring 30,000 Mark.

De 5 Aksessisterne hafva, såsom ofvan anförts, arfvoden af minst 1101 Mark hvardera, ett belopp, som för en eller annan kan på Direktorns framställning af Ministeriet något ökas, och uppgår detta anslag f. n. till omkring 5,700 Mark.

Schema för arfvodesbeloppen till Funktionärer och Vaktmästare:

Betjente.	A r f v o d e.					
	De för- sta 5 åren.	Från 6 t. o. m. 10 året.	Från 11 t. o. m. 15 året.	Från 16 t. o. m. 20 året.	Från 21 t. o. m. 25 året.	Från 26 t. o. m. 30 året.
	M.	M.	M.	M.	M.	M.
2:ne Funktionärer, hvardera	1,320	1,431	1,542	1,650	1,760	1,872
2:ne Vaktmästare, hvardera	1,101	1,212	1,320	1,431	1,582	1,650

utgörande således tillsammans omkring 5,000 Mark.

För Archivets bibliothek, som räknar öfver 16,000 band, utgör anslaget omkring 600 Mark årligen. Dessutom ökas bokförrådet genom byten och gåfvor. Från obehöfliga böcker söker man befria sig genom aflemnande till bibliothek, universiteter och historiska föreningar, eller genom försäljning såsom makulatur.

Särdeles omfångsrika äro utbytena med Hof- och Statsbibliotheket (beläget i samma byggnad som Archivet). Den allmänna grundsats, som dervid strängt iakttages, är att *embets-skrifvelser* böra tillhöra Archivet, men *privata skrifvelser* Bibliotheket.

Archivet aflemnar till Bibliotheket:

1) af trycksaker: inkunabler och annat gammalt dyrbart tryck, sådana planer, kartor och utkast, som icke tillhört några akter, samt slutligen böcker, som för Archivet äro obeffliga;

af handskrifter:

2) annaler och klosterdagböcker;

3) krönikor, lefvernesbeskrifningar, passionshistorier, martyrologier och dylikt;

4) resebeskrifningar, såvida de icke såsom officiella anteckningar höra till akterna;

5) alla memoirer, som icke böra lemnas till Geheime Stats-Archivet eller till Kongl. Husets Archiv;

6) enskilda korrespondenser och brefsamlingar, under samma inskränkning;

7) lagböcker och kommentarier, såvida de tydligt hafva karakter af blott privatarbete;

8) alla andra codices och handskrifter, som icke tillkommit för archivändamål; vidare liturgiska och musikaliska verk;

9) lärdes och embetsmäns litterära qvarlåtenskap, som icke berör archivaliska ämnen.

Deremot erhåller Archivet af Bibliotheket:

1) allt skrifvet urkundsmaterial, såväl originaler som afskrifter;

2) kalendarier och nekrologier, som innehålla urkunder, godsförteckningar och dylikt;

3) landt- och provins-ständernas förhandlingar;

4) juridiska protokoll, domar, recesser med probationer och andra bilagor, statuter, ordningar, stads- och gårdsrätter, lagstiftningsarbeten samt officiella rätts- och domböcker;

5) de administrativa myndigheternas akter och embetsjournaler jemte grund-, jorde-, tionde- och andra mantalsböcker, folk-, gräns- och territorialbeskrifningar samt dylika statistiska uppgifter;

6) riksdags- och kretsdaysakter med tillhörande handlingar;

7) militärakter;

8) instruktioner för sändebud samt dessas berättelser; och slutligen

9) skrifna hjelpredor för archivaliska forskningar, såsom stamtaflor, vapenböcker, ortförteckningar m. m.

Ännu alldeles oberoende af Riks-Archivet är det, sedan 1846 vid Neuhausergasse belägna, s. k. *Geheime Stats-Archivet* eller Utrikesministeriets Archiv. Det innehåller akter och urkunder angående så väl den forna Tyska riksförfattningen och dermed sammanhörande inrättningar, som de olika grenarnes af Wittelsbachska huset yttre politiska förhållanden. Det bestod förr af trenne afdelningar, Kur-Pfalz, Kur-Bayern och Pfalz-Zweibrücken, hvilka 1799 förenades i Kur-Bayerska, sedan Kongl. Geheime Stats-Archivet. Hela samlingen är ordnad kronologiskt efter datum för handlingarnas mottagande och förvaras uti fasta skåp med lådor, som vid eldfara lätt kunna uttagas.

Länge var Archivet nästan otillgängligt för den historiska forskningen, men dessa inskränkningar upphäfdes till största delen genom Konung Maximilian II, dock måste man hos Konungen göra ansökan om tillstånd att få begagna detsamma.

Arbetsordning och journaler äro lika med Riks-Archivets. Tjenstemännen äro fyra till antalet, af hvilka dock de tvenne högre äfven äro anstälde vid Geheime Hus- eller Kongl. Familje-Archivet. Archivets chef, Professor Rockinger, fortsätter utgifvandet af det stora urkundsverket, Monumenta Boica, hvilket förut publicerats genom Riks-Archivet. Geheime Stats-Archivet hålles öppet kl. 9 f. m.—1 e. m.

Paris.

»Les Archives Nationales», enligt nuvarande chefens påstående så väl det största som det frikostigast doterade archiv i hela Europa, är temligen centralt beläget i hörnet af de smala gatorna Rue des Francs-Bourgeois (f. d. Rue du paradis des marais) och Rue des Archives (f. d. Rue du Chaume) samt sträcker sig äfven fram till Rue des Quatre-Fils, der Nationaltryckeriets tomt tillstöter, mot hvilken en skiljemur år 1877 blifvit uppförd.

Archivet leder, som bekant, sin uppkomst från revolutionen 1789 och grundades närmast i och för förvarande af Nationalförsamlingens handlingar. Inom få år förenades dock med det nybildade National-Archivet den betydliga återstoden af en mängd större och mindre archiv, hvilka, uppgående till ett antal af öfver 10,000, under den föregående tiden, oberoende af hvarandra, bildats vid de sedermera upphäfdas förvaltnings-

grenarna och domstolarne. Dessa archiv drabbades dock dessförinnan af en svår förödelse, då på grund af Lagstiftande församlingens beslut en stor del af deras innehåll dels offentligen uppbrändes, dels öfverlemnades åt arsenalerna eller försåldes. Hvad som räddade återstoden från samma öde var upptäckten att nationen endast genom dessa handlingar kunde visa åtkomsten till de konfiskerade godsen, hvilka för statskassans behof måste försäljas. Af en milliard dokument räddades sålunda omkring tredjedelen, hvilken dock är tillräcklig att göra Frankrike till det på skriftliga minnesmärken kanske rikaste land.

Archivet inrymmes sedan 1808 i det gamla, för ändamålet af Napoleon I inköpta Hôtel Soubise, hvilket är försedt med en särdeles pryddig, aflång borggård, omsluten på de begge långsidorna af pelargångar, som sträcka sig mellan palatset och ingångsporten samt de på ömse sidor om denna belägna flygelbyggnader, embetslokalen, till höger, och bokbindareverkstaden, till venster. Embetslokalen innefattar, utom chefsvåningen 1 trappa upp, på nedra botten forskaresalen, sektionsbyråerna samt ordningsmans- och portvaktsrum, och sluter sig omedelbart till en, National-Archivet tillhörig, men åt »Ecole des Chartes» upplåten byggnad med särskild ingång från Rue des Francs-Bourgeois. Att återvinna denna byggnad utgör ett önskningsmål för archivförvaltningen, emedan hon derigenom blefve i tillfälle att utvidga forskaresalen, som är otillräcklig för det växande antalet arbetande och derjemte alltför låg och mörk.

Utom borggården finnas inom etablissementet tvenne mindre gårdar och en större trädgård, som disponeras af chefen.

I följd af archivaliernas stora tillväxt hafva flera tillbyggnader måst företagas, den sista större år 1870 vid Rue des Quatre-Fils. Denna senare har, likasom de öfriga nybyggnaderna, fönster endast åt gården, inga åt gatan, samt består blott af tvenne våningar, utom vinden, som äfven begagnas för handlingar af mindre vikt. De större salarna i bottenvåningen äro 12 meter djupa, 9 meter breda och 7 meter höga. Utom dessa finnas äfven flera mindre salar, hvilka, såsom de förra, äro försedda med ståtliga gallerier af jern. Våningen 1 trappa upp är blott 4,40 meter hög, har endast ytterväggar och utgör sålunda en enda sal, med dubbla fristående hyllor midtför fönsterpelarne. Murarna äro öfverallt invändigt klädda med bräder (såsom i de

åt Svenska Riks-Archivet upplåtna hvalfven under Kongl. slot-
tet). Hyllorna äro så uppsatta, att salarnas hörn lemnas all-
deles obegagnade och hyllfacken äro flyttbara på klossar (såsom
ofta i bokskåp).

Till en stor del äro Archivets samlingar redan inbundna i hela
skinnband, och bindningen fortsättes så mycket, som den anstälde
bokbindaren med sina 5 manliga och 2 qvinliga biträden kan
medhinna. Också har anslaget härtill på senare tider blifvit be-
tydligt ökad. Sämre äldre band och de, som ej passa i sina
serier, ombindas. Allt verkställles med synnerlig omsorg, och
ett nytt band betalas ofta med 30 à 40 Francs. Antalet
nya band uppgår numera årligen till öfver 300.

De öfriga ordnade archivalierna äro placerade i öfver
120,000 kartonger, inuti hvilka de sammanhållas af tvenne
i botten fastsatta, tumsbreda band, som med ett spänne fästas
ihop öfver handlingarna. Utanpå hvarje kartong finnas på-
tryckta titlar, seriebeteckningar, nummer och ofta årtal, allt
inom en ram, färgad olika för hvarje Archivets sektion. Kar-
tongerna äro så inpassade i hyllorna, att de icke kunna ställas
omedelbart på hvarandra; 2 à 3, högst 4, hafva plats i samma
fack. Äldre kartonger utbytas efter hand mot nyare och
bättre af alldeles lika storlek. Dessa sistnämnda hålla i längd
nära 42 centimeter, i bredd nära 29 centimeter samt i höjd 17
centimeter.

Permbrefsamlingen eller »Trésor des Chartes» förvaras i
kartonger, som till det yttre äro lika dem, som användas för de
öfriga samlingarna, men inuti hvarje kartong af nyare (1873
års) modell äro trenne mindre inpassade, alla af sinsemellan
samma höjd, en öfre större, passande efter insidan af den om-
slutande kartongen, för de större permbrefven, samt under
densamma tvenne mindre bredvid hvarandra och blott hälften
så stora, för de mindre permbrefven. De vidhängande sigillen
äro öfverdragna med påsar af halfylle.

Alla archivalier märkas efter hand af vaktmästarne med
Archivets stämpel, hvilken dock temligen ofta förändrats. År-
ligen stämplas några hundra tusen akter, de sista åren närmare
en million.

Den för Archivet ännu gällande förträffliga *Instruktionen*
(trenne s. k. organiska dekret och ett reglemente) förskrifver
sig från andra kejsaredömet och finnes tryckt i ett mindre an-

tal exemplar; med största beredvillighet tillställes mig ett af chefen. Följande utdrag derur torde böra meddelas:

Dekretet den 22 December 1855.

Art. 1. Archivet lyder under Statsministern *).

Art. 2. I Archivet deponeras alla handlingar af allmänt intresse, hvilka icke längre äro nödvändiga för de löpande göromålen hos Ministerierna och dem underlydande myndigheter. Ett dylikt öfverlemnande (deposition) kan endast ega rum i kraft af ett dekret, och medföljer dervid alltid en förteckning.

Art. 3. Statsministern meddelar tillstånd att donera handlingar till staten.

Art. 4. Handlingar, som en gång uti Archivet deponerats, kunna blott i kraft af en lag detsamma afhändas.

Art. 5. Samtliga Ministrarne öfverlemna till Statsministern för deponerande i Archivet förteckningar på dem underlydande archiv, vare sig dessa tillhöra staten, departementen eller kommunerna.

Art. 6. En Generaldirektör har ledningen af Archivet.

Art. 7. Generaldirektören har i aflöning 15,000 Francs och skall bo inom archivpalatset.

Art. 8. Tjenstgöringen i Archivet fördelas på fyra sektioner: 1:o Sekretariatet, 2:o den Historiska, 3:o den Administrativa och 4:o den Legislativa och Judiciella sektionen.

Art. 9. Utom Generaldirektören utgöres personalen af:

4 Sektionschefer,

4 Sektionssouschefer samt Archivarier och Amanuenser (Surnuméraires auxiliaires) i mån af behof **),

1 Redogörare,

1 Ordningsman.

Samtliga desse embets- och tjänstemän äro fördelade i trenne klasser med olika löner för hvarje klass.

Art. 11. Dessa tjänster tillsättas af Statsministern på Generaldirektörens förslag.

Art. 12. Till chefer för de trenne sektionerna utom Sekretariatet kunna väljas medlemmar af Franska Institutet, sektionernas Souschefer och Archivarier samt lärde, som gjort sig kände genom utmärktare arbeten i historia, archeologi och

*) Sedan 1869 Undervisningsministern.

**) F. n. 25 embets- och tjänstemän utom 10 extraordinarier.

paleografi. Archivets tjenstemän hafva dock uteslutande rätt till hvarannan utnämning.

Souscheferne utväljas bland Archivarier och Surnumerärer, elever vid »Ecole des Chartes», som erhållit diplom såsom »Archivistes paléographiques», äfvensom bland departementens och kommunernas Archivarier.

Art. 16. I händelse af frånvaro eller annat förhinder företrädes Generaldirektören af en Sektionschef, som på hans förslag förordnas af Statsministern.

När Generaldirektören med döden afgår, åligger det Sektionschefen för Sekretariatet att uppehålla tjensten, för hvilken han ansvarar, tills en ny Generaldirektör blifvit utnämnd eller tillförordnad.

Dekretet den 22 Mars 1856.

Art. 1. Embets- och tjenstemännens aflöning bestämmes sålunda:

Sektionschefer	{ 1 klassen 8,000 Francs.
	{ 2 » 7,500 »
	{ 3 » 7,000 »
Sektionssouschefer	{ 1 klassen 6,500 »
	{ 2 » 6,000 »
	{ 3 » 5,500 »
Archivarier	{ 1 klassen 5,000 »
	{ 2 » 4,500 »
	{ 3 » 4,000 »
Surnumerärer	{ 1 klassen 3,500 »
	{ 2 » 3,000 »
	{ 3 » 2,500 »
Redogörare	{ 1 klassen 5,000 »
	{ 2 » 4,500 »
	{ 3 » 4,000 »
Ordningsman	{ 1 klassen 3,500 »
	{ 2 » 3,000 »
	{ 3 » 2,500 »

Art. 2. Med archivtjensten får ingen annan tjenst förenas med undantag af lärareplats vid »Ecole des Chartes».

Art. 3. Taxan å afgifter för undersökningar samt för utskrift af akter är följande:

3 Francs för alla undersökningar i anledning af en framstald förfrågan;

2 Francs för hvarje »rôle d'expédition», hvarje »rôle» två sidor, hvarje sida 20 rader och hvarje rad 12 å 15 stafvelser;

1 Francs 25 cent. för stämplat pappersark in folio.

Art. 4. Archivförvaltningen får icke skrida till någon undersökning eller expedition, förr än ofvanstående afgifter blifvit erlagda.

Art. 5. Från alla kostnader fritagas:

1:o) Undersökningar och expeditioner i allmänt intresse för myndigheter.

2:o) D:o för enskilde personer i vetenskapligt, vederbörligen specificeradt ändamål.

De kostnadsfria expeditionerna skola utföras af sökanden sjelf eller hans ombud och kunna tagas på okarteradt papper.

Art. 6. För att blifva autentisk, måste hvarje expedition, med eller utan lösen, kollationeras och viseras af tvenne Sektionschefer, underskrifvas af Generaldirektören samt bekräftas med Archivets sigill.

Dekretet den 1 Aug. 1856.

Art. 1. Benämningen »Surnuméraire auxiliaire» af 1:sta, 2:dra och 3:dje klassen för de trenne lägsta tjenstemannagraderne ersättes af titeln Archivarie af 4:de, 5:te och 6:te klassen.

Reglementet den 12 Nov. 1856

är deladt i 5 kapitel och 90 artiklar.

I.

Administrationn i allmänhet.

Generaldirektören leder göromålen och för å Archivets vägnar brefvexlingen med myndigheter och enskilde.

Han ansvarar för förvaltningen af expensmedlen och öfvervakar byggnadernas underhåll.

Årligen lemnar Generaldirektören redovisning till Statsministern för penningmedlens användande och afgifver dessutom:

1:o) Berättelse öfver de allmänna resultaten af arbetena under året *) samt Chefernes och Archivariernes göromål; äfvensom förslag till uppflyttning i högre klass m. m.

*) Dessa berättelser äro i verkligheten ej årliga. Så afgafs t. ex. en gemensam berättelse för åren 1872—1875, en för 1876—1877. Båda äro tryckta.

2:o) Summarisk förteckning öfver tillökningen af archivalier, så väl från myndigheter som enskilde.

3:o) Rapport öfver byggnadernas skick jemte förslag till nödiga förändringar.

På hemställan af Sektionscheferne föreslår han för Ministern tillfälliga biträdens och renskrifvares antagande.

Han föreskrifver i samråd med Sektionscheferne, huru samlingarna böra uppställas, ordnas, förtecknas m. m.

Slutligen framlägger han för Ministern, äfvenledes efter samråd med Sektionscheferne, förslag om hvilka af Archivets förteckningar och handlingar böra tryckas, och uppgifver dertill lämplige tjänstemän. Dock få desse ej låta publikationerna i någon mån inkräkta på de öfriga göromålen.

II.

Sektionernas befogenhet och arbeten.

Sekretariatet förvarar handlingar från det forna Statssekretariatet, samlingarna i »jernskåpet» samt leveranserna från Statsministeriet.

Dit hör äfven uppdraget att ordna och förvara alla akter angående Archivets förvaltning och göromål, Generaldirektörens årliga berättelser till Ministern, protokollen vid sammanträdena mellan Generaldirektören och Sektionscheferne beträffande tjänsteangelägenheter och den inre ordningen, en utförlig förteckning öfver alla kataloger och repertorier i samtliga sektionerna m. m.

Samma sektion ordnar och förvarar till Archivet insända förteckningar öfver andra handlingar, som tillhöra staten, departementen och kommunerna, ombesörjer vidare den dagliga expeditionen och anställandet af begärda archivundersökningar, tjänstgör vid forskaresalen, biblioteket och räkenskaperna samt öfvervakar materielen.

Den *historiska* sektionen förvarar de handlingar, som särskildt hafva afseende på Frankrikes politiska, militära och kyrkliga historia från de aflägsnaste tider till 1789 års revolution, hvaribland »Trésor des Chartes» och dess supplement, klosterarchiven, påfvebullorna, de genealogiska handlingarna, de historiska sigillen och aftryck af dem.

Den *administrativa* sektionen förvarar de handlingar, som mera speciellt angå förvaltningen af domänerna, finanserna och

tvistemålen, såsom ordonnanser, patent, konungabref, akter, utställda af Statsrådet, Lothringens råd, provincialständerna, Franska räknekammaren, staden Paris' embetsverk, »archives de la couronne», handlingar rörande Prinsars domäner och apagner, seqvester och konfiskationer, samt leveranserna från Inrikes-, Krigs-, Undervisnings-, Åkerbruks-, Handels- och Arbetsministerierna.

Den *legislativa* och *judiciella* sektionen förvarar lagar och akter, som utgått från politiska församlingar sedan 1787 till våra dagar; handlingar från den gamla monarkiens judiciella auktoriteter och corpser samt leveranserna från Justitieministeriet.

III.

Arbetets ordnande och fördelning.

Uti hvarje sektion fördelar chefen arbetena under Generaldirektörens uppsigt samt vakar öfver deras utförande. Han lemnar Generaldirektören hvarje månad redovisning för arbetena inom sektionen och föreslår för honom de förbättringar, han anser böra införas i tjänstgöringen.

Anser en Sektionschef, att vissa archivalier icke innehålla något af värde och att de derföre böra förstöras, låter han sin decemberrapport åtföljas af en detaljerad förteckning öfver dessa papper. Generaldirektören öfverlägger sedan derom med samtliga Sektionschefer och, i händelse förslaget enhälligt antages, verkställas förstöringen efter Ministerns bemyndigande.

Sektionssouschefen företräder chefen i dennes frånvaro eller vid annat förhinder. Han öfvervakar de åt tjänstemännen anförtrödda undersökningarna, beträffande hvilka han redogör för chefen, och deltagar för öfrigt i sektionens arbeten.

Souschefer och öfrige tjänstemän böra helt och hållet egna de i reglementet bestämda timmarne åt de arbeten, som uppdragas dem af Sektionscheferne.

Inom hvarje sektion anteckna Archivarier och lägre tjänstemän sina namn vid ankomsten och bortgåendet på ett papper, som af en vaktmästare företes för Souschefen kl. 10 f. m. och kl. 3 e. m.

Byråernas dörrar öppnas kl. 9 och stängas kl. 4.

Souschefer och öfrige tjänstemän få icke aflägsna sig under arbetstimmarna utan chefs tillstånd. De, som besöka dem, få endast tillträde till mottagningsrummet (parloir).

Om någon tjänsteman för sjukdom eller annat giltigt förhinder icke kan infinna sig å embetsrummet, bör han genast skriftligen underrätta Souschefen derom. Räcker frånvaron längre än 3 dagar, underrättas derom Generaldirektören, som låter verkets läkare intyga den sjukes tillstånd.

Ingen Archivets tjänsteman får under någon som helst förevändning medföra archivalier utom archivbyggnaden.

Tjänstemännen äro förbjudne att för egen eller andras räkning samla archivalier eller autografer.

IV.

Diverse tjensteåligganden.

För hvarje akt, som i och för sektionernas eller allmänhetens tjänst tages från sin plats, lägges i stället en signerad och daterad lapp, hvilken upptager aktens rubrik, namnet på den person, som begärt densamma o. s. v.

Hvarje morgon samlar Souschefen lapparne efter de dagen förut återinlagda akterna och lemnar dem till Sektionschefen.

Ingen får lemna Archivet utan att sjelf eller genom vaktmästarne återuppställa de handlingar, han begagnat.

Souschefer och Archivarier böra för chefen påpeka de handlingar, som behöfva lagas, och sådana, för hvilkas bevarande fordras särskilda försigtighetsmått.

Arbeten i och för inbindning och kartonering, så väl som alla för akternas konserverande nödiga reparationer, verkställas inom Archivet uti en för detta ändamål inrättad verkstad. Dessa arbeten öfvervakas af chefen för Sekretariatet.

Hvarje begäran att erhålla meddelande eller utskrift af en eller flera handlingar sker genom skrifvelse, som noggrant angifver föremålet för ansökningen. En begäran, som icke är så affattad, mottages ej. Skrifvelsen granskas af vederbörande Sektionschef och underställes slutligen Generaldirektören, som tillåter eller vägrar det begärda meddelandet. I sistnämnda fall kan sökanden vädja till Ministern.

I händelse ansökan gillas, inregistreras den genast och utdrag deraf tillställas af chefen för Sekretariatet vederbörande Sektionschefer. Desse låta anställa efterforskningar och gifva förstnämnde embetsman underrättelse om resultatet, hvilket denne sedan delgifver sökanden. Undersökningarna begäras på undersökningsbyrån (bureau des renseignements), der äfven svaren afgifvas.

Från ofvannämnda föreskrifter i afseende på ansökningar om meddelanden (communications) äro undantagna statens embets- och tjenstemän, lärde af vissa kategorier samt andra, som fått tillstånd att forska i Archivet, hvilkas ansökningar öfverlemnas direkt från undersökningsbyrån till vederbörande Sektionschefer. Desse meddela eller vägra de begärda akterna i forskaresalen utan vidare omväg.

Förteckningar och kataloger, som i manuskript förvaras i Archivet, få icke utgöra föremål för meddelande.

Utan särskild tillåtelse eller skrifvelse af Generaldirektören får ingen främmande person inkomma i archivsalarna för att på stället genomgå akterna. Den, som erhållit dylikt tillstånd, åtföljes alltid af en archivtjensteman, utsedd af vederbörande Sektionschef.

Ingen handling kan utlemnas till begagnande utom Archivet, såvida icke skriftlig, officiel begäran insändes från vederbörande Minister eller Statsministern. Vid afsändningen lemnas ett qvitto af samme Minister, som gjort requisitionen. Sektionschefen öfvervakar handlingens återställande på utsatt tid.

Forskaresalen är öppen alla helgfria dagar kl. 10—3, då en Archivarie *) af sekretariatssektionen sköter öfvervakandet, dervid biträdd af trenne vaktmästare, af hvilka en ständigt är tillstädes i salen, medan de tvenne andra hafva till åliggande att transportera archivalierna. Hvar och en, som erhållit tillstånd att få archivalier sig meddelade, erhåller tillträde till salen på den för detta meddelande bestämda dagen.

Den vakthafvande Archivarien (Président de la salle du public) får i intet fall och under ingen förevändning meddela samma person tvenne bundtar eller tvenne kartonger på en gång. Hvarje ostämplat dokument måste först föras med Archivets stämpel. Hvarje kartong, bundt eller portfölj, som innehåller mer än 100 aktstycken, meddelas i särskilda omslag med högst 100 akter i hvarje. Intet dokument framtages efter kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Intet dokument får reproduceras genom kalkering eller facsimile utan Generaldirektörens skriftliga tillstånd.

Forskarne äro skyldige att iakttaga största varsamhet vid handlingarnas begagnande, så att dessa icke på något sätt skadas.

*) Denne sitter i en hög kathedr, forskarne nedanför vid småbord.

Har en forskare fått en kartong eller bundt att begagna, skall han återställa den i samma ordnade skick han mottagit den.

Vid återlemnandet för dagen skall forskaren uppgifva, om han äfven följande dag önskar begagna samma archivalier. De handlingar, i afseende på hvilka ett dylikt förbehåll icke gjorts, återuppställas uti archivsalarna, sedan de först undergått en omsorgsfull granskning. Archivarien tillställer passersedlar (*laissez-passer*) åt de forskare, som vid utgåendet föra med sig böcker eller portföljer, hvilka senare måste förut framläggas för honom.

Bibliotheket är öppet för Archivtjenstemännen dagligen kl. 1—3, men för allmänheten är tillträde förbjudet. Öfver boksamlingen är en noggrann katalog upprättad, i hvilken Bibliothekarien inför hvarje nytillkommen bok under dess nummer jemte ett signum för att angifva, om boken förvärfvats genom köp, gåfva eller byte.

Bibliothekarien för en utlåningsbok, i hvilken inskrifvas alla tjenstemännens boklån och tiden för deras återställande. Låntagaren tecknar dervid sitt namn och erhåller en passersedel. För hvarje uttagen bok lägges en lapp. Bibliothekarien redovisar i sina arbetsrapporter för dessa lån samt för bibliothekets ställning och behof.

Redogöraren upptager lösen för undersökningar och expeditioner, förvarar uti en särskild kassa de inflytande medlen och gör hvarje halfår insättning i Räntkammaren. Samme tjensteman för räkenskaperna, mottager de utanordnade medlen, utlemnar aflöningar och arfvoden samt betalar leverantörer.

V.

Materielen.

Tjenstgöringen vid materielen tillhör Ordningsmannen och under hans uppsigt vaktmästarna.

Ordningsmannen (*Commis d'ordre*) håller ett detaljeradt inventarium öfver hela materielen, inför deri under vederbörliga rubriker, såväl som i journalen, allt hvad som tillkommit, och får icke mottaga någon leverans eller tillåta något arbete påbörjas, utan att anvisning företes från chefen för sekretariatssektionen. Han låter verkställa nödiga förändringar och omflyttningar af Archivets inventarier, gör uppköp af för de särskilda byråernas arbeten nödvändiga pappershandelsartiklar och bestyrker deras användande genom invisningar, under tecknade af Generaldirektören eller en Sektionschef.

Ordningsmannen mottager hvarje morgon kl. 8 af Generaldirektören nycklarne till archivsalarna och sektionerna samt återlemnar dem hvarje eftermiddag efter Archivets stängning.

Ordningsmannen bor inom archivpalatset.

Vaktmästarne begifva sig dagligen på sin post kl. 8 och kvarstanna till stängningen. Under arbetstimmarne äro tvenne vaktmästare skyldige att ständigt uppvakta Generaldirektören, den ene i hans tambur, den andre i hans yttre förmak. En af dem åligger det speciellt att hafva tillsyn öfver städningen i archivsalarna. Trenne äro upptagne af tjenstgöring i forskarsalen och minst tvenne andra stå till tjenstemännens disposition för sektionstjenstgöringen. Utan befallning få vaktmästarne icke ingå i archivsalarna med undantag för dem, som till sådan slags tjenstgöring fått särskildt uppdrag. Sön- och helgdagar håller sig en vaktmästare ständigt till Generaldirektörens förfogande i och för ärenden af synnerlig vikt.

Portvakten öfvervakar noga kommande och gående. Han öfverlemnar till Generaldirektören alla bref, som ankomma före eller efter arbetstiden. De, som anlända under tjenstgöringstiden, aflemnas af en vaktmästare till chefens för Sekretariatet arbetsrum. Det är förbjudet för vaktmästarne eller portvakten att mottaga någon gratifikation af personer, som forska eller besöka Archivet. — Så långt reglementet.

Hela sekretariatssektionen utgöres af 13,000 särskilda artiklar (utom bibliothekets 18,000 band), historiska sektionen af 4,500 band och 5,500 kartonger, administrativa sektionen af 118,000 band och kartonger, 17,000 bundtar samt 2,000 kartor och 7,000 planer. Legislativa delen af judiciella sektionen omfattar nära 14,000 bundtar samt 5,000 band och kartonger, den öfriga delen af samma sektion 78,000 band och kartonger (hvaribland »Parlement de Paris» öfver 26,000 och »Châtelet de Paris» nära 19,000) samt 12,000 bundtar.

År 1871 publicerades under namn af *Inventaire sommaire et tableau méthodique des fonds, conservés aux Archives Nationales* (846 sid. stor qvart) en kort men ganska fullständig förteckning öfver samlingarna, omfattande tiden före 1789. Denna generalkatalog är uppställd hufvudsakligen efter samlingarnas historiska uppkomst och anför sålunda icke archivalierna så systematiskt, som de inom den vedertagna sektionsindelningen förekomma. Hufvudgrupperna i samma förteckning äro:

»*Trésor des Chartes*». Under Merovingernes tid voro de akter, hvilka regenten ansåg af vigt att bibehålla, deponerade i skattkammaren bland kronans största dyrbarheter. Detta förhållande fortfor utan tvifvel under de förste Capetingiske Konungarne, och derigenom hafva politiska akter af äldre datum än Filip Augusts regering kunnat räddas från förstörelse. Samtida vittnesbörd tillskrifva denne furste bildandet af »*Trésor des Chartes*», en samling, hvilken sedan slutet af 12:te århundradet utgjort statens Archiv. Der deponerades icke allenast akter, som intresserade regenten personligen, utan äfven allt, som angick hans förhandlingar med främmande makter, med kyrkan, städerna och de store feodaltherrarne, såsom ock de med kronan successivt förenade provinsernas archiv. Utom papyrus- och pergamentsbrefven förvaras äfven derstädes det Kongl. kansliets registratur från Filip den Sköne till Carl IX (1302—1568), hvilken nästan fullständiga samling utgör ej mindre än 265 stora folianter i hela skinnband. Detta registratur föregås och efterföljes af »inventaires» och afskriftssamlingar från den egentliga »*Trésor*», hvaribland förekomma de dyrbara kyrko- och klosterarchiven från Filip Augusts och Ludvig den Heliges tid, hvilka samlingar, förutom afskrifter af skrivelser till Konungen, innehålla concepter till Kongl. skrivelser och kunna betraktas såsom de första kansliregistraturen. »*Trésor*» ordnades 1615 i sitt nuvarande skick, hvartill ett ganska stort supplement sedermera kommit. Den indelas i två stora serier: »*Gouvernemens*» och »*Mélanges*» med flera underafdelningar. De äldsta dokument i gamla samlingen äro af år 755, i supplementet af år 718.

»*Monuments historiques*». Den byrå, som af Conventet fick i uppdrag att sortera de gamla archiven efter de förekommande rubrikerna, skulle afskilja de handlingar, hvilka blott voro af historiskt intresse. Ett resultat af detta arbete blef bildandet af en serie handlingar, uttagna ur ecclesiastiska archiv, Parlamentets, Räknekamrarnes, hofvets och kansliets archiv. Främst i denna samling förekomma de dyrbara Merovingiska papyrusdokumenten och talrika Capetingiska diplomer, innehållande Kongl. bref, skrivelser, utgångna från biskoparnes och de store feodaltherrarnes kanslier, politiska brevexlingar m. m., ordnade kronologiskt efter regenterne. Det är denna samling, fortsatt till revolutionen, som

under namn af »Musée historique» är uppställd i stora våningen i trappa upp i det gamla Hôtel Soubise och tvenne dagar i veckan hålles tillgänglig för allmänheten. En förträfflig katalog öfver densamma utgafs af Archivet 1866. Det äldsta papyrúsdokumentet är af år 528 (Childebert I).

»*Conseils du Roi*», fördelad i fyra afdelningar efter de särskilda konseljerna. Till denna hufvudgrupp hänföras äfven de permanenta såväl som de extraordinära Commissionerna.

Pärskapet, dess privilegier, rang m. m.

Franska kansliet. Som Kansleren, hvars verksamhet i det närmaste motsvarade våra forna Riksdrots- och Rikskanslers-embeten, underhöll en ständig brefvexling med de souveräna hofven, var archivets mycket betydligt. Det förstördes emellertid till större delen under revolutionen.

Ett lika olycksöde har drabbat största delen af det archiv, som tillhört *Ministeriet för Kongl. huset*, hvilket tillika omfattade så väl katolska som protestantiska presterskapets angelägenheter.

Konungens hof. Dit räknades äfven General-Direktionen öfver byggnader, trädgårdar, akademier etc.

Utrikesministeriet. Dithörande akter saknas i detta archiv allt ifrån år 1688. Deremot förvarar Archivet åtskilliga handlingar tillhörande förvaltningen af de provinser, vanligen Champagne, Normandie och Guienne, som fordom voro tilldelade Utrikes Statssekreteraren. En särskild afdelning bildar en samling förhandlingar och traktater med Spanien, hvilken på grund af dessa handlingars historiska intresse aflemnats från Utrikesministeriet.

Krigsministeriet har likasom Utrikesministeriet sitt eget archiv. Hvad här finnes utgöres hufvudsakligen af handlingar rörande af Ministeriet förvaltade provinser, särskildt Corsica, dupletter af mönsterrullor samt Generalfälttygmästarens och Krigsskolans archiv.

Generalkontrollen öfver finanserna jemte dithörande administrationer, domäner, handel, manufakturer, landtbruk, väg- och brobyggnader, kanaler, hamnar, stuterier, förpaktarebolag, uppbörden af accisen och domänerna etc.

Archiven för Furstendömet *Dombes*, Hertigdömena *Lothringen* och *Bar*, Furstendömet *Montbéliard*, *Languedockska städerna* (deribland protokollen vid deras sammankomster

1501—1789) och *staden Paris* (deribland privilegiisamlingen i original 1144—1625).

»*Archives judiciaires*», hvartill höra: Grand Conseil, Parlement de Paris (1254—1790), Châtelet de Paris (1255—1791), vanliga Kongl. domstolar, Kammarrätten (Chambre des comptes) med jordeböckerna, Cour des aides de Paris, Cour des Monnaies, särskilda domstolar, m. m.

»*Archives ecclésiastiques*», såsom: Bullarium från Påfven Zacharias till Pius VI (741—1799), presterskapets förvaltningsutskott, presterskapets sammankomster (protokoll 1561—1775) och privilegier, erkebiskopsstiftet Paris med dithörande kyrkor, seminarier, kloster, andliga korporationer och hospitaler; vidare kloster och andliga korporationer i landsorten, Malteserorden och S:t Lazariorden.

Universitetet och »*colléges*» i Paris.

De *furstliga husens* archiv, nemligen Artois, Bouillon, Condé, Conti, Orléans, Penthievre och Provence.

Med *sequester* belagda familjepapper.

Kartor och planer samt slutligen

Tryckta dokument.

Fordom var Archivet tillgängligt blott för ett fåtal privilegierade forskare, men numera är förhållandet i detta afseende helt olika. Begärda akter meddelas med stor liberalitet, dock äro några kategorier undantagna härifrån, t. ex. de papper, som under den stora revolutionen blifvit sequestrerade, vidare de handlingar, som under senaste tider från Polisdirektionen öfverlemnats till Inrikesministeriet, slutligen sådana som angå skandalösa förhållanden, hvilkas offentliggörande kunde väcka anstöt.

De senare åren har antalet besökande i forskaresalen varit i nästan jemn tillväxt; 1872 besöktes Archivet af 698 personer, hvilka erhöilo 3,300 meddelanden (communications), 1877 af 1081 personer, hvilka erhöilo 5,934 meddelanden. Antalet skriftliga ansökningar (demandes) har likaledes varit i ständigt stigande, från 1030 år 1872 till 1560 år 1877. Antalet besökande i Archivmuséet uppgår numera till öfver 2,000 årligen.

För att kunna kontrollera de utlemnade handlingarnas ordentliga återuppställning på rätt plats föres alltifrån 1874 inom hvarje sektion ett register eller diarium öfver begagnade akter. Deruti inskrifves dagen för ansökningen, dagen för

aktens framtagande och återställande, äfvensom namnen på den sökande och Archivarien, som gjort undersökningen. Förändret af dessa register är uppdraget åt sektionernas Souschefer.

I forskaresalen är i senare tid inrättadt ett litet, för forskarne beräknadt bibliothek till begagnande på stället; nya exemplar af samma böcker inköpas för Archivets eget behof, stundom till och med för hvarje sektion särskildt.

För att blifva anställd i Archivet fordras att hafva genomgått ett högre läroverk (collége). Alla de nuvarande tjänstemännen utom trenne hafva dessutom genomgått »Ecole des Chartes», der kursen är treårig.

För inköp af archivalier finnes intet anslag. När Archivet erhåller sådana genom gåfvor, uppställas dessa särskildt för sig, äfven om de fullkomligt låta inpassa sig i äldre serier, hvilka på officiel väg aflemnats.

Sigillen aftryckas i en särskild verkstad inom Archivet. Dessa aftryck uppgå till öfver 50,000 och komma att bilda ett nytt museum i sammanhang med det stora paleografiska.

Hvarje natt hålles noggrann vakt i gångarna och på gårdarna af tvenne vaktmästare, hvilkas ordentliga tjänstgöring kontrolleras af här och der uppsatta s. k. kontrollur.

I Paris finnes äfven ett annat ganska stort archiv, nemligen *Archives du Ministère des affaires étrangères*, hvilket förvaras i en af Ludvig Filip påbörjad, af Napoleon III fullbordad tillbyggnad till Utrikesministeriets palats vid Quai d'Orsay i Faubourg St Germain. Hela samlingen inrymmes i fasta väggskåp af ek, ofvantill öfverallt prydda med andra kejsaredörets emblemer i upphöjdt arbete. Inga fristående skåp eller hyllor belamra de stora salarna; dessa gifva derigenom ett högst angenämt intryck, men lokalen är olyckligtvis besvärad af fukt.

Archivets samlingar bilda trenne stora afdelningar:

1) Den diplomatiska korrespondensen, fortlöpande sedan 1662, nästan fullständigt bunden i hela skinnband *) efter dateringsdagen, hvarje beskicknings akter för sig, således sändebudens original och regeringens concepter tillsammans. De senare årens akter äro tills vidare uppställda i kartonger med tryckta titlar.

*) Den stora tillgången på dylikt maroquin skall härleda sig från betingade leveranser deraf vid med Barbareskstaterna ingångna äldre traktater.

2) Traktatsamlingen, äfven uti fasta väggskåp, men med ovanligt djupa lådor, så att traktaterna ligga många ofvanpå hvarandra.

3) Dessutom finnes en tredje stor samling, kallad »Mémoires et renseignements». Dit räknas sändebudens dagböcker m. m. som under beskickningarna hemsändts, allt kronologiskt bundet i hela skinnband. Ensamt Sverige upptager ett par skåp med dylika folioband.

Legationsarchiven qvarstanna för öfrigt i regeln å beskickningsorterna, och det är egentligen endast upphörda beskickningars archiv (t. ex. de i Würtemberg och Baden), som äro fullständigt samlade härstädes.

Det betydliga men till större delen mindre brukbara archivbibliotheket upptager ensamt flera salar och sysselsätter tvenne tjänstemän. Archivpersonalen består för öfrigt utom Direktören af fem tjänstemän, deraf en särskildt för gränskart-samlingen. Aflöningen för desse tjänstemän jemte 5 vaktmästare uppgår till 49,000 Francs. Archivet har egen bokbindareverkstad.

Den grundsats, som ända till våra dagar följts i afseende på archivaliernas begagnande har varit, att de framför allt borde vara till nytta för Ministeriet sjelft samt för de Franska agenter, hvilka för att bereda sig till framtida utländsk beskickning behöfde studera sina företrädares brefvexlingar och memoirer. Emellertid har ifrån restaurationstiden tillträde till Archivet understundom medgifvits forskare, ehuru på ett mer eller mindre begränsadt sätt. Sålunda uppgick antalet forskare under åtta år, från 1867 till 1874, till endast 45 personer, oaktadt tillträdet med hvarje år lättades.

På Utrikesministern Hertig Decazes' förslag bildades i Februari 1874 en »Commission des Archives diplomatiques» af 11 ledamöter för att yttra sig öfver Archivets upplåtande åt forskare, öfver publicerande af Archivets handlingar m. m. Frukten af Commissionens nio sammanträden blef ett i Maj s. å. af Ministern fastställt reglemente, som tillåter forskningar, likväl efter ansökan hos Ministern, med noga uppgift på föremålet för samma forskning. »För äldsta tider till freden i Utrecht är man icke underkastad några inskränkningar, men för tiden från 1713 till och med Ludvig XV:s regering måste man vid slutet af hvarje forskningsdag genom vederbörande

tjensteman låta underställa Archivets chef sina extrakter och afskrifter. För den följande tiden kan man endast i högst exceptionella fall få sig något meddeladt (art. 4).

Den följande Utrikesministern, de Freycinet, ökade i Febr. 1880 antalet af Commissionens ledamöter till 20, och på dess förslag utfärdade han i April s. å. ett nytt allmänt reglemente för Archivet samt ett särskildt för forskaresalen. Det förra af dessa är egentligen endast i art. 4 skiljaktigt från det äldre af år 1874. Tidskiftet för archivaliernas oinskränkta begagnande är uti det nya utsträckt till den 14 Sept. 1791; för tiden till den 30 Maj 1814 måste forskningens resultat dagligen underställas chefen.

Ur reglementet för forskaresalen kan nämnas, att arbetstiden räcker om sommaren från kl. 12 midd. till kl. 5 e. m., om vintern från kl. 12 midd. till kl. 4 e. m. (i December undantagsvis kl. $\frac{1}{2}$ 4 när dagern ej tillåter vidare arbete). Under följande tider är salen stängd: Sön- och helgdagar, påskveckan samt 15 Augusti—15 Oktober. Forskare få ej inom salen gå af och an, tala högt, röka eller på annat sätt besvåra öfrige arbetande. Det är förbjudet att sjelf taga något från hyllorna eller tjänstemännens bord. Inga archivalier få begäras senare än en timme före salens stängning. Mer än 5 band få ej begagnas af samma person på en gång. Ingen kartong eller lös handling får meddelas utan chefens skriftliga tillstånd.

Forskaresalen är ett stort, ljust och gladt rum med platser för flere tjänstemän vid fönstren. Forskarne sitta vid ett stort hästskobord i rummets midt med platser för 18 à 20 personer.

Arbeten pågå i och för publicerande af instruktioner för Franska beskickningar till utlandet, men af archivpersonalen är det endast chefen som sysselsätter sig härmed. För öfrigt är nemligen det s. k. Engelska systemet antaget, d. v. s. att skicklige litteratörer utom Archivet åtaga sig publikationerna. Samtliga instruktioner för de olika beskickningarna till hvarje särskildt land behandlas härvid af en och samma person. »England» väntas snart utkomma, dernäst »Österrike».

Stockholm den 28 Februari 1881.

Bilaga.

Regulativ

för göromålens gång inom Kongl. Preussiska Geheime Stats Archivet, utfärdadt af Direktorn öfver Stats-Archiven, Dr. von Sybel, att gälla från den 1 Juli 1881.

§ 1. Göromålen besörjas under Direktorns omedelbara ledning och uppsigt genom Geheime Stats-Archivariernes och Archivsekreterarnes kollegiala samverkan.

§ 2. En af Geheime Stats-Archivarierne är, så vida ej Direktorn personligen ingriper, i egenskap af expedierande ledamot ansvarig för upprätthållandet af den yttre ordningen, enligt följande §§. Denna befattning växlar halfårsvis emellan Archivarierne efter fullmaktsdatum. Ett utbyte dem emellan kan blott ega rum med Direktorns bifall.

§ 3. Den expedierande Geheime Stats-Archivarien har att kontrollera arbetstidens punktliga iakttagande, föra tillsyn öfver att de för främmande forskare utfärdade föreskrifter noga efterföljas, att kansligöromålen behörigen handläggas samt att de lägre tjänstemännen iakttaga gifna förhållningsreglor. Han öfverlemnar de öfrige Archivariernes ordres (Weisungen) till Geheime Kanslisekreteraren och vaktmästarne, förelägger desse sistnämndes ansökningar om ledighet jemte eget utlåtande för Direktorn, och har sjelf rätt att meddela dem en dags ledighet. Samme tjänsteman öppnar alla ingående skrivelser, fördelar dem på vederbörande referenter och undertecknar sjelf för nödig enhet i ärendenas handläggning alla de särskilda expeditionerna, skrivelserna och berättelserna, både i concept och renskrift gemensamt med referenten. Hyser han i något afseende tvekan rörande den föreliggande uppsatsen, men referenten håller på sin åsigt, så förelägges saken genast för Direktorn. Berättelser till någon af Ministrarne undertecknas af Direktorn

sjelf. Den expedierande Archivariens ordres i ofvanstående frågor måste Archivets samtliga embets- och tjenstemän ovägerligen efterkomma. Möjligen förekommande meningsskiljaktigheter i detta afseende måste genast framläggas för Direktorn.

§ 5. Den hittills bestående delningen i trenne afdelningar upphäfves, äfvensom föreståndarebefattningarna för desamma.

§ 6. Ex officio ingående requisitioner fördelar den expedierande Archivarien efter ankomstdatum på Geheime Stats-Archivarierna efter deras tjenstålder. Det är tillåtet för den sålunda utsedde referenten att byta med sin kollega, men han måste före utbytet derom underrätta expedierande Archivarien.

Vidlyftigare arbeten af förenämnda slag, så väl som inordnandet af betydligare accessioner, kunna hänvisas till flere tjenstemäns gemensamma handläggning.

§ 7. Ingående ansökningar om Archivets begagnande från enskilde forskares sida föreläggas för Direktorn af den expedierande Archivarien jemte en eller flere referenters utlåtanden i saken, hvilka Direktorn tager i öfvervägande innan han slutligen afgör om den föreliggande ansökningen.

§ 8. Hvarje archivtjensteman är skyldig att vid requisitioner, enskildes forskningar och archivaliernas ordnande tillgodogöra sig sina kollegers insigter, likasom ock att sjelf icke undanhålla kollegerne sina.

Har han iakttagit bristande ordning inom någon särskild grupp af archivalier, hvilkas begagnande derigenom försvåras, så bör han derpå fästa Direktorns uppmärksamhet.

§ 9. Vid hvarje månads slut eger under Direktorns ordförandeskap ett sammanträde rum emellan samtliga Archivarier och Archivsekreterare, hvarvid en hvar af desse tjenstemän aflägger en utförlig berättelse om fortgången af hvad honom särskildt blifvit anförtrodt att ordna, hvarefter Direktorn på grund af tjenstemännens utlåtanden och framställningar fastställer arbetsplan för följande månad och arbetenas fördelning tjenstemännen emellan.

Protokollen vid dessa sammankomster ersätta hädanefters i afseende på archivaliernas ordnande de nuvarande månadsberättelserna.

Årsberättelserna redigeras af expedierande Archivarien, hvarpå den å ett gemensamt sammanträde af samtliga Archivarier fastställs och af alla underskrifves.

Närmare föreskrifter beträffande samlingarnas ordnande lemnas af Direktorn i ett särskildt »regulativ».

§ 10. Hvarje nyinskrifven »Hülfssarbeiter» hänvisas af Direktorn successivt till tvenne Archivarier, af hvilka den ene har att meddela undervisning om urkunderna, den andre om akterna. Expedierande Archivarien skall sörja för att den nykomne undervisas och öfvas i embetsjournalernas förande. Samme Archivarie har äfven att leda och kontrollera extraordinariernes verksamhet öfver hufvud samt att vid det månatliga sammanträdet derom afgifva berättelse till Direktorn.

Register öfver Rådslag i konung Johan III:s tid

upprättadt

af

V. EKSTRÖM

revideradt och tillökadt

af

E. W. BERGMAN.

1568.

Then 18 Decembris anno etc. 68 blef af the edle, velborne och velbyrdige herrar Rijkzens Rådih berådslagit på vår nådige herres och uthvalde konungz nådige behagh och förbättringh.

Förslaget om ett herremötes sammankallande till den 23 Jan. följande år tillstyrkes af rådet och föreslås särskildt Stockholm såsom den för samma möte tjenligaste staden, deremot afstyrkes antagandet af Danmarks hårda fredspropositioner synnerligast dess penninge-fordran, hvars utgörande till hälften instundande nyår vore omöjligt att tillvägabrinda, i sammanhang hvarmed föreslås krigsfolkets förläggande i åtskilliga läger i Vestergötland och Småland för att afvärja fiendens förmodade anfall; till sist afgifves förslag om skrifvelse till konungen af Danmark angående fredspropositionernas hänskjutande till den förestående riksdagen.

Utan underskrifter.

Benskrifvet exemplar.

1 ark.

1569.

The ädle, välborne och välbördige herrers och gode mäns Rikzens Rådz betenkande och rådslag på the artichler, som Kongl. Maj:t min allernådigeste herre nådigest hafver them befallet att förhandle om then 4 Maj anno etc. 1569.

Om K. M:ts kröning, hvilken rådet anser böra ega rum senast Johannis Baptistæ dag. — Om hertig Magnus af Sachsen och hans gemål, furstinnan Sofias lifgeding, hvarom hon först bör vara försäkrad, innan det kunde komma i fråga att utbetala hennes innestående brudskatt. — Om legationer till Polen och Ryssland. — Om skeppsflottans utrustning. — Om krigsfolkets i Lifland aflösning.

Utan underskrifter.

Concept och renskrifvet exemplar.

2 ark.

Diarium hvadh uthi rådskammaren proponerat och slutet Åhr 80 Maj 69.

K. M:ts »uti egen kunglig person» afgifna förslag att strax efter sin kröning begifva sig ned i landet till Vadstena med det krigsfolk, som funnes i beredskap, tillstyrkes, hvaremot afstyrkes den af K. M:t framställda propositionen om Gullbergs befastande.

Concept.

1 ark.

Then 2 Augusti vardt aff konng:en M:tt V. A. N. herre Rigssens råd proponeredt.

Som hertig Carl och Erik Gustafsson (Stenbock) nu affärdades till det nere i landet församlade krigsfolket med fullmagter att föra befälet intill K. M:ts egen ankomst, tillfrågas rådet, om desse derförinnan borde företaga något mot fienden. Rådet tillstyrker, att de borde söka göra fienden allt möjligt afbräck, men icke före konungens ankomst leverera något större fältslag.

Vidare tillfrågas rådet, om man icke, då den danska och lybska flottan nu vore åtskilda, borde i det narviska farvattnet, der den lybska flottan uppehölle sig, söka angripa densamma, hvilket förslag af rådet tillstyrkes och föreslås tillika, att 6 eller 7 örlogsskepp skulle

utrustas för att förstärka den i samma farvatten förut befintliga, 13 skepp starka flottan.

Till sist föreslås att värfva tyska ryttare från Lifland samt att för ryttarnes betalning pantsätta gods tillhörande öselska och wikiska adelsmän, som öfvergått på fiendens sida.

Concept.

1 ark.

Rådslag och betenckiennde hure man skall taga sakenn före emotth fienntherne the Dannoche, hvar the sigh for Vardbergh vardhe belegrännndhes. Actum Vadxtena thenn 9 Octobris anno etc. 69.

I händelse danskarne företoge sig något fiendtligt emot Varberg, föreslås att Pontus de la Gardie med sin ryttarefana, bestående af skottar och tyskar, samt med östgötar och småländingar, inalles 1,000 man och 700 hakeskyttar, skulle infalla i Skåne och der härja, bränna och sköfla allt som kunde öfverkommas, för att sålunda tvinga danskarne att minska sin styrka, hvarigenom man lättare kunde blifva dem öfvermäktig. Hertig Carl borde dock icke taga del i detta ströftåg.

Tvenne concepter, något olika formulerade, det ena med konungens namnteckning.

1 ark.

1570.

Then högborne furste, hertigh Carls och Rijksens Rådz betenckende på någre artichler, som aff Kong:e M:tt vår allernådigeste herre äre befalte till att berådslå in Aprill anno etc. 70.

Om skeppsflottans utrustning, hvartill, utom hvad fogdarne hade att leverera, borde utkrävas den af rådet beviljade sjettedelen af adelns förläningar. Lilla flottan borde ock utrustas och utgöras af minst 12 skepp.

Om landtåget. H. M. borde begifva sig till Kalmar för att vara närmare till hands vid de möjliga krigshändelserna; om konungen af Danmark icke förstärkte sin här, vore skäl att anfalla honom i hans eget land.

Att angripa Danmark från tyska sidan, kunde hertigen och rådet icke tillstyrka.

Med anledning af skottarnes förmodade förehafvande borde mönsterherrarne förhandla med dem och föreställa dem grundlösheten af

det utspridda ryktet, att K. M. skulle hafva befalt knektar och bönder att »lägga dem ned».

Förslaget om en legation till Polen tillstyrkes af hertigen och rådet.

Beträffande ryktet, att K. M. ämnade begifva sig utur riket, anse hertigen och rådet icke lämpligt att derom någon vederläggning afgåfves, emedan samma rykte derigenom blott skulle erhålla så mycket större spridning, hvaremot tillstyrkes att några pålitlige män utskickades i hvar landsända med uppdrag att lugna allmogen för den långa fejden, styrka till välvilja och lydnad samt tillkännagifva K. M:ts afsigt att tillstundande sommar låta sändebud afgå till Tyskland i och för fredsmäkling med Danmark, hvarjemte föreslås att man skulle ytterligare tillskrifva romerske kejsaren om hans understöd i denna sak.

Utan underskrifter.

Concept.

1 ark.

1572.

Rådslagh belangendes the förnemste puncter, som på then herredag ndi Calmarne äre vordne förhandlede then XVI Junij anno etc. M. D. L. XXII.

1. Om Erik Anderssons och Ambrosii affärdande till hertigen af Preussen för penningars upplånande.

2. Om förmyntning af silfver till krigsfolkets i Finland och Lifland aflöning samt om Claes Åkessons och Herman Flemings befäl i det narviska farvattnet och vid finska gränsen.

3. Om de tyske ryttarnes aflöning.

4. Om de danskes betalning.

5. Om gäldande af markgrefvinnan Cecilias af Baden och furstinnan Sofias af Saxen brudskatt.

6. Om kommandanters tillsättande på gränsfästningarna samt gränsernas sorgfälliga förvarande.

7. Om rusttjensten; föreslås, att register öfver disponibelt folk och hästar till K. M. insändas samt att för den »nöd och tvång», hvari landet befinner sig, äfven frälsemäns enkor och omyndiga barn i samma rusttjenst deltaga.

8. Om gripande af tjuftar, skogstjuftar och mordbrännare.

9. Om K. Eriks förvaring; förordas, att han tills vidare hålles på Gripsholms slott, hvarjemte förslag afgifves å de personer, hvilka skiftevis böra akta på honom.

10. Angående föreskrift för ståthållarne att hålla noggranna förteckningar öfver i landet befintligt krigsfolk.

11. Om det för konung Gustafs graf afsedda monument, hvarpå för oliqviderade skulder i Antwerpen lagts beslag; föreslås, att skrivelser skulle aflåtas till hertigen af Alba och andra personer om beslagets upphäfvande.

12. Om en legation till Polen.

13. Om det främmande krigsfolk, som slagit sig ned så väl i städerna som på landet och icke är i K. M:ts ed och tjenst; föreslås, att detsamma genom ståthållarne skall tillhållas att icke företaga sig några stämplingar till rikets skada; de, som köpt sig skattehemman, skola åter upplåta dem till närmaste anhöriga och inflytta i städerna, om de fortsarande vilja vistas i landet.

14. Om kompromiss-handeln med Danmark rörande Tre Kronor.

15. Om spanmåls upphandlande från tyske köpmän mot jern samt om handeln med utlandet.

16. Att den gamla lagen, som bjuder att »svenske köpmän, som köpenskap bruka i främmande land, för hvar 100 ~~m~~ de handla med, skola i riket införa en mark silfver», strängeligen efterlefves.

17. Om kontroll öfver köpenskapen och myntväsendet.

18. Om noggrann uppsigt ifrån ståthållarnes sida öfver upp-
bördsmännen i riket.

19. Om förslag till kontrollanter vid myntverket.

20. Om minskning i K. M:ts hofbetjening, hvars antal föreslås att inskränkas till 400 personer.

21. Till sist anför rådet, att det icke anser lämpligt, att utlänningar, som icke till K. M:t aflagt ed, någon längre tid uppehålla sig vid hofvet, emedan det då vore att befara, att de såsom spioner stälde sig i främmande hofs tjenst.

Underskrifter, samtliga med sigill:

Petrus comes.

Nicolaus Gyllenstierna.

Erik Gustafsson.

Hogenskild Bielke.

Claes Fleming.

Gustaf Baner.

Original och 4 copior.

3 ark.

1573.

Rådslag författadt på the puncter, som Kong:e Mitt til Sverige etc. vår allernådigeste konung hafuer förestellt sine gode menn och Rijkz Råd, som hoos högbeite K. Mitt hafue varit tilstüdes til att berådslå och betenkie, begyntt udi Vadstene then 12 Januarij udi thette nhervarandes tridie och slutijende åhr och seden på Ulfnesund utaf then högborne furste her Carl, Sveriges Riikis arf-furste och hertigh till Södermanneland, samt thesse efter:ne edle, velborne och velbördige herrer, her Peer, grefue till Visingsborg och frijherre til Ridboholm, Sverigis Riikis drotzet, her Nils Gyllenstierna, Sverigis Riikis cantsler och frijherre til Lundbyholm, her Erich Gustafson, frijherre till Cronebeck och Öresteen och her Erich Gyllenstierna till Nynäs, ridder, then 12 Februarij udi samme åhr bevilliget, samtycktt och beslutadt på högbeite Kong:e Mittz nådige betenkiende, förändring och förbättring.

1. Med anledning af den danska regeringens yrkande, att för de efter stettiner-fördraget förflutna 3:ne åren ega att uppbära inkomsterna från Lifland, samt vägran att godkänna svenska styrelsens gjorda omkostnader för landets försvar mot moskoviten, föreslås att tills vidare innehålla Danmarks fordran af svenska kronan.

2. Föreslås att ingå förbund med främmande tyska furstar och städer, förnämligast med de kring Östersjön belägna, och borde biskopen af Osnabrück derom tillskrifvas för att sålunda inleda underhandlingar med kurfursten af Brandenburg, hertig Julius af Braunschweig, hertigarne af Pommern, hertigen af Preussen, hertig Hans af Mecklenburg, hertig Adolf af Holstein samt furstarne af Cleve.

3. För krigsfolkets i Finland och Lifland underhåll under den tillstundande sommaren föreslås att använda hela upphörden ifrån Finland; tillika ansåges af nöden att »med all som största fog och lämpa» förhandla med menige man utöfver hela riket om en allmän gärd till skeppsflottans utrustning och underhåll med 6,000 mans besättning; om gården icke skulle förslå härtill, föreslås att samtliga presterskapet och skolmästare samt K. M:ts hofstjenare, som hafva spanmål i uppbörd, skulle dertill bidraga med hälften af sitt underhåll.

4. Om örlogsflottans utrustning och nya fartygs byggande vid skeppsvarfven såsom Elfkarleby, Stegeborg eller annorstädes i Östergötland, Stockholm och Kalmar.

5. Om gränsfästningarnas proviantering och förstärkning.

6. Om bråtarnes förbättring i skogarne vid gränsen.

7. Derest danskarne skulle företaga sig något fiendtligt, borde Erik Gustafsson föra befälet och hafva krigsfolket till handa.

8. Kommendanterna på Elfsborgs och Gullbergs fästningar borde anskaffa patroner till det grofva skyttet.

9. Från Tyskland borde några tusen skjutrör beställas.

10. K. M:t borde taga någon främmande öfverste i sin sold för att, när så påfordras, ställa sig i K. M:ts tjänst.

11. Om adelns rusttjenstskyldighet.

12. Om »den gäld, som utaf Spanien fordras skall»; föreslås, att Hennes M:t drottningen, Hennes M:ts systrar, furstinnan af Braunschweig och fröken Anna i Polen dit afsända ett befullmäktigadt ombud med fullmakt likaledes från K. M:t.

13. Om K. M:ts uppbördsvarors levererande till någon förnögen köpman mot reda penningar, hvarom borde förhandlas med den holländske köpmannen Arend Hofslager eller någon annan främmande köpman.

14. Om betalning af rikets gäld till Nederländerna. Som Nederländerna, genom att förse Sveriges fiender med tillföring, brutit det förbund, som blifvit ingånget emellan kejsar Carl och konung Gustaf, borde de åtnöja sig med en del af sin fordran; och sedan man härom kommit öfverens, kunde man lemna dem förhoppning om betalning, när K. M:t fått sin fordran af konungen i Spanien gäldad.

15. Om myntets förbättring.

16. Om varupris.

17. På det att räkenskaperna öfver rikets uppbörd måtte med noggrannhet blifva förda, böra ståthållarne med kamrerarne kontrollera dessa och sedan insända dem till räknekammaren för att der ytterligare granskas af Bengt Gylte, Anders Sigfridsson och Isak Nilsson.

18. Som det vore af stor vikt att K. Erik väl förvarades uti sitt fängelse, förordnas efterföljande af adeln att »hvarje två tillika sitt fjerdinga år» akta på honom, nemligen: Hans Kyle, Nils Rynning, Christofer Torstensson, Per Ribbing, Lage Posse, Christofer Ribbing, Nils Jönsson på Skälby, Nils Persson på Gällared och Anders Larsson.

19. »Ståthållarne skola hafva tillsyn öfver att hvarken på landsbygden eller i städerna något onyttigt och fåfängt folk måtte sig der förhålla, utan de, som hafva barn, skola hålla dem till skolan, som dertill kunna vara tjenliga eller ock till att bruka köpenskap uti främmande land, så att de uti tid blefve satta till gode män uti Tyskland eller Nederland, der de kunna lära veta den utländska handel. Och de, som der icke hafva lust till, då skola de blifva hållna till ett ärligt handtverk antingen inrikes eller utomlands, all-

denstund man nu ganska sällan finner en svensk, som något godt embete rätteligen kan».

20. Yrkas, till ökande af rikets inkomster, att noggrann tillsyn hålles å den städerna ålagda accisen å främmande drycker, som införas i riket och der kannvis utsäljas.

21. Föreslås förbud mot hästutförsel ur riket.

22. Om ordnande af skjutsväsendet; föreslås, att de vägfarande skola »kringläggas» hos bönderna till skjutsresor, hvar skattebonde vara skyldig att göra 2 skjutsfärder och hvar landtbo 1; skjutsavgiften bestämmes till ett runstycke milen. »De, som hafva K. M:ts postvapen, skola dock icke omläggas, utan igenom natt och dag utaf dem, som närmast vägarna bo, vare sig antingen gästgifvare eller andra, blifva förfordrade».

Till sist anhålla hertigen och rådet att, såsom K. M. redan gillat detta deras betänkande, K. M. härutinnan icke ville göra någon ändring utan att förut sammankalla några af rikets råd att derom öfverväga.

Underskrifter af samtliga i rådslaget deltagande ofvan angifne rådsherrar jemte deras sigill.

Original och 3 copior.

3 ark.

Rikzens Rådz betenkiende om the svar, som våre Legater i Pölen gifues skole på theris schrifuelser, steldt på vår aller nådigste herres och konungz förändring och förbättring. Actum Wäsbj then 14 Aprilis anno etc. 73.

Med anledning af de till Polen afsände legaternes skrifvelse och förfrågningar afgifver rådet sina tankar om det polska konungavalet.

Som landets oförmögenhet genom det senaste danska kriget och det ännu pågående ryska vore så stor, att man hade att befara fullkomlig utarmning, om ej krigstillståndet snart upphörde eller om något nytt krig åter tändes, så ansåge rådet i allo rådsamt, att man »med all som största lämpa och fog» skulle så practisera, att konungavalet i Polen fölle på K. M:ts egen person, hvarigenom många fördelar skulle tillskyndas K. M. och kronan. Så skulle K. M. derigenom komma i åtnjutande af de K. M. genom Hennes M:t drottningen tillhörande furstendömena i Italien Bari och Rosani samt den ansevärdiga penningesumma, som polska riket vore K. M. och drottningen skyldigt, hvilken summa då kunde användas för kriget mot Ryssland

och andra rikets nödtorfter, och skulle med polackarnes biträde ryssarne lätteligen kunna tvingas till en lidelig fred. Denna förening emellan Sverige och Polen skulle för öfrigt mycket stärka Sveriges anseende hos främmande magter och bidraga att lätta bördorna för Sveriges egna undersåter. Legaterne borde därför låta ständerna i Polen förstå konungens benägenhet att mottaga kronan och dertill utlofva dem goda villkor. Intet, som kunde tjena till att befordra saken, finge försummas, »dertill måste nu allt omak och bekostningar vara osparde», i hopp att K. M. och Sveriges rike skulle därför framdeles rikligen varda ersatta.

Angående andra punkten i legaternes skrifvelse, om deras förtäring, så visste rådet för det närvarande dertill inga medel, utan föreslog, att man skulle hos någon förmögen köpman söka erhålla ett lån, till dess K. M. kunde förskrifva »adeln och andra, som förmögenhet hafva», för att i egen person förhandla om en hjälp mot underpant i gods och gårdar. För att legaterne emellertid icke måtte lida nöd, borde man tillskrifva furstinnan af Braunschweig om någon undsättning med några tusen daler.

Enär andra potentater, som söka komma till regementet i Polen, utlofva stora fördelar och furstendömen åt polska kronan, så borde äfven legaterne å sin sida utfästa sig att den delen af Lifland, som tillhör Sverige, skulle med polska kronan blifva inkorporerad, om de med sitt val fölle på Sveriges konung; vidare skulle legaterne föreställa polska ständerna K. M:ts krigsmagt så till sjös som lands, hvarmed han kunde försvara dem för deras fiender.

Till sist tillstyrkes fästningen Viborgs bevärande.

Underskrifter, alla med sigill:

Gabriel Christersson. Thure Bielke. Bengt Gylte.

Erik Gyllenstierna.

Original och copia.

2 ark.

Kong:e Ma:ttz förtrogne mäns och Råd: betenckiende både om krigsakerne udi Lifland, så och andre riikzens nödtorftige ährender. Stockholm XXX Julij anno Christi M. D. L. XXIII.

Som det vore K. M:ts mening att fullfölja kriget mot Ryssland, så ansåge äfven rådet detta såsom det nyttigaste och bästa, om man dertill blott hade nödiga medel. Då nu K. M. för detta ändamål vilie använda »det mesta K. M. på denna tid kan komma till väga», så kunde rådet icke annat än gilla krigets fortsättande.

I fall de nödiga medlen till krigsfolkets ännu innestående sold icke till fullo kunde uppbringas, så borde man till manskapets förnöjande gifva det slott och län i Lifland såsom underpant, hvilka det sedan efter återkomsten från krigståget sjelft kunde hjälpa till att försvara.

Ehvad man på detta sätt skulle kunna göra moskoviten afbräck eller ej, ansåge dock rådet oundgängligt, att man inginge på fredesunderhandlingar, såsom moskoviten sjelf dertill erbjudit sig, »enär rikets lägenheter icke längre kunde lida något krig».

Om krigsfolket icke stode till att förmå att bryta upp, borde man i alla händelser fördölja för detsamma landets oförmögenhet att betala den innestående solden, och föregifva, att förslaget om detta krigståg blott afsåge att pröfva manskapets goda vilja att tjena K. M. För att dölja förhållandet för moskoviten, borde K. M. skriva till storfursten och förklara, att han hade hela sin krigsmagt liggande i Lifland, men icke ville med densamma göra någon skada, så länge fredesunderhandlingarna påginge vid gränsen. Tillika borde K. M. antyda, att konungen i Polen erbjudit K. M. sin hjälp, men att konungen dock såsom en kristen och fridsam furste å sin sida icke vore obenägen till fred.

Oaktadt K. M. vid senaste herredag i Stockholm utlofvade, att menige man skulle förskonas från vidare utlagor, så kräde dock så väl krigsfolkets aflöning som markgrefvinnans af Baden och furstinnans af Saxon yrkanden om utbekommande af ännu resterande brudskatt, att en allmän gärd påbjödes, hvarom fogdarne och frälsemännen i landsorten borde häradsvis förhandla.

Om upphäfvande af den i Vadstena gjorda köpeordningen.

Till sist förklarar rådet såsom högeligen af nöden, att K. M. griper an den fredshandel, som moskoviten erbjuder, »alldenstund K. M. nådigst sjelf vet och ser till hvad oförmögenhet rikets ständer äro komna».

Underskrifter, samtliga med sigill:

Petrus comes.

Gabriel Christersson. Thure Bielke.

Nicolaus Gyllenstierna. Jöran Gera.

(Sigill utan namnteckning*).

Bengt Gylte.

Erik Gyllenstierna.

Original.

1 ark.

*) Fleminge-vapnet, antagligen Claes Fleming.

Rijkzens Råds betenckende på the puncter, som Kong:en Mitt vår aller nådigeste herre haffuer nådigest lathitt them förestelle, författade opå Kong:en Mitts höge förbättringh. (Odat.)

Om kriget med Ryssland; påyrkas såsom i föregående rådslag att ingå i fredsunderhandlingar. — Om krigsfolkets aflöning. — Om missförståndet emellan konungen och hertig Carl, till hvars häfvande föreslås att utse några förtroendemän att härom förhandla med hertigen. — Om upprorsstiftares bestraffning. — Om Elfsborgs och Gullbergs befästningar.

Utan underskrifter.

Concept.

1 ark.

Then högborne furstes, her Carl, Sverigis Rijkens arffurste och hertig till Sudermanland, Närke och Wermelandh etc. samt the andre gode herrers betenckiende udi Rijkzens Råd om någre vichtige saaker och ärender, som efter thenne tijdz lägenheet högeligen äre aff nöden, steldt på Kong:en Mitts nådige behag eller förbättring. Actum Stockholm thenn Novembris anno etc. 1578.

1. Föreslås såsom det allra nyttigaste och bästa råd, att K. M. antager anbudet till fredsunderhandling med moskoviten, och förordas till dessa underhandlingars förande Claes Fleming, Henrik Claesson och Erik Håkansson.

2. Det främmande krigsfolket i Lifland borde, så snart krigståget mot Ryssland vore slut, afdankas för konungens i Polen räkning, och kunde man då förhandla med detsamma, om det ej vore tillfreds att såsom betalning mottaga K. M:ts fordran i Polen. Det emellan befälhafvarne i Finland och ståthållaren i Novgorod ingångna stillståndsfördraget borde godkännas.

3. Med afseende på oordningen i kronans uppbörd och utgiftsstat borde rådet och andra förtroendemän inspektera förråden på slotten och fästningarna och inga utgifter få förekomma utan K. M:ts och samtliga hos K. M. tillstädesvarande råds samtycke. Vidare föreslås inskränkning i hofförtäringen: till K. M:ts egen kungliga disk och hofstat samt drottningens och fröken Elisabeths behof inalles omkring 50,000 d:r, till K. Eriks förtäring och deras nödtorfter, som hos honom blifva förordnade 3,000 d:r, samt lika stor summa till hertig Magnus' underhåll.

4. Till- utgörande af furstinnornas brudskatt borde den span-
målsgård användas, hvilken föregående sommar pålades menige man
utöfver hela riket.

5. Tillstyrkes att de danska köpmän, hvilka på det narviska
farvattnet mistat skepp och gods, härför blifva godtgjorda.

6. Om medel till den förestående afbetalningen till Danmark.

7. Om hertigens af Preussen betalning; tillstyrkes att K. M.
måtte söka utverka anstånd med samma liquid och kunde Anders
Lorich användas att härom underhandla.

8. Om rådets tillökning med nya medlemmar samt om när-
mare bestämmelser i afseende på deras tjenstgöringsskyldighet. Till
inväljande föreslås: Sten Baner, Christer Gabriellson, Claes Bielke,
Johan Persson, Nils Ryning, Hans Kyle jemte dem, som K. M. sjelf
kunde finna för godt att dertill utse. I afseende på tjenstgörings-
skyldigheten föreslås, att rådet, i stället för att såsom hittills ofta
vid ringare ärenden mangrant sammankallas och under längre tid
åtfölja K. M:ts hof, borde så fördelas, att 4 af dess medlemmar i
sender hvart $\frac{1}{4}$:dels år skiftevis aflöste hvarandra hos K. M., då icke
viktigare ärenden påkallade samtligas närvaro.

9. Om skeppsflottan, för hvars tillökning rådet föreslår nya
fartygs uppsättande.

10. Angående skrifvelse till konungen af Danmark om den af främ-
mande köpmän brukade otillåtna seglationen på Narva med danskt pass.

11. Tillstyrkes att K. Erik fortfarande hålles förvarad på Vesterås
slott, »efter man icke vet så hastigt någon lägenhet, der han bättre
kan blifva förvarad». (Denna sista punkt är öfverkorsad).

A tergo: »Rådslagh doch inthet fuldbordheth eller utgongith».

Utan underskrifter.

Concept.

3 ark.

1574.

Thesse punchter achte the gode herrer Rigsens Råd, som här nu
tilstedes äre, högeligen vare aff nöden att fordres och ställes
i värcket medh thet förste. Actum Stocholm then 25 Januarij
anno etc. 74.

Om ryska expeditionen. — Om smörräntan till de danskes
betalning. — Att med de stora bekostnaderna på byggnader måtte

hafvas fördrag. Inalles 12 punkter; de här icke anförda af mindre vikt.

Utan underskrifter.

Copia.

1 ark.

Rijkens Rådz betenckende upå någre artichler, som ähre inlagde af högborne furste, hertigh Carl etc. till att berådzslå. Actum Stocholm then 23 Junij anno etc. 74.

1. Om danskarnes betalning. Härtill föreslås att använda de varor, som finnas för handen af koppar, jern och smör, så långt det förslår. De, som utsåges att förhandla om dessa varors utbyte till reda penningar, borde få »en så fullkomlig fullmagt, att hvad som H. K. M. i så måtto hafver ärnat till för:ne den danska betalning icke måtte sedan blifva förryckt, ehvad bref och befallningar der kan gifvas emot, och der som några bref allaredo vore utgifna på någon betalning att uppbära hos fogdarne, då skola de kasseras och igenkallas».

2. Om kriget med Ryssland. Det af K. M. och hertig Carl föreslagna tåget in i Nöteborgs och Kexholms län tillstyrkes, hvarjemte dock på samma gång fredsunderhandlingar borde inledas.

3. Angående Lifland borde K. M. icke allenast efterlåta utan ock begära, att H. F. N. (efter sitt eget anbud) ville förhandla med de tyska ryttarne om deras sold samt om möjligt med Ryssland ingå stillestånd. Om hertig Carl kunde åt sig utverka den del af Lifland, som Polen innehar, borde K. M. likaledes till honom afstå sin andel deruti.

4. Tillstyrkes att antaga hertig Carls anbud att med sina fartyg förstärka K. M:ts skeppsflotta.

5. Om förhållandena till Danmark; om uppskof med krigsgärdens erläggande m. m.

6. Om tillsättande af förtroendemän i riket, på det att »hvad som ena gången med H. K. M:ts, H. F. N. hertig Carls och rikets råds samtycke blifver beslutadt, måtte fliteligen ställas i verket och att uti kansliet måtte så lagadt blifva, att den ena befallningen icke måtte gå emot den andra».

7. Om flere rådspersoners utnämning.

8. Om en hjälpgård till underhåll af krigsfolket i Finland.

9. Om engelska köpmäns betalning.

10. Angående afgifvande af en förklaring till konungen af Skottland om förhållandet med det skottska krigsfolket.

Utan underskrifter.

Copia.

1½ ark.

1575.

Johan Bielkes bifall till K. Eriks aflifvande*), om så skulle påfordras, samt angående stillande af oenigheten emellan konungen och hertig Carl. Datum Stockholm d. 7 Febr. 1575.

Bielke, som i anseende till förestående resa icke hade tillfälle att längre afvakta det öfriga rådets bekräftelse å det rådslag (se nedan under den 10 Mars), som i förevarande fråga förhafts, bekräftar i denna handling sitt samtycke till detsamma.

Underskrift, med sigill:

Johan Axelsson Bielke

Riddare.

Original och renskrifvet exemplar.

1½ ark.

Rijkzens Rådz betenkende om några högnödige saker, som skole bestelles. Actum Stockholm IIX Martij anno etc. LXXV.

1. Om förtroendemäns förordnande att bevaka fästningarna samt att förhandla om rikets ständers i landsorten förnyande af sin ed och huldskap till K. M. — Om lindringar för krigsfolket samt fogdarnes tillhållande att fogligen behandla K. M:ts undersåtar.

2. Om K. Eriks förvaring; rådet anser bäst vara, att han fortfarande hålles på Örby, »så att två förtrogne tillika äro städes hos honom, som hade synnerlig akt och tillsyn, huru alla saker både med hans bevakning så ock deras löning, som på honom akta skola, kunna blifva bestälda». Tillika anses vara nyttigt, för många orsakers skull, att K. Eriks son, Gustaf, skiljes från Karin Månsdotter på Åbo och hålles i förvar på någon annan ort, hvarest K. M. finner för godt.

*) Första gången några riksråd med visshet finnas hafva afgifvit sitt samtycke till K. Eriks aflifvande är i en fullmakt utfärdad härom af konung Johan från Svartsjö den 21 Juni 1573, hvari säges, att detta är beslutadt »med vårt älskeliga riksråd», och hvilken fullmakt utom den kungliga namnteckningen äfven har riksråden Bengt Gyltes och Claes Åkessons namnunderskrifter. Se Ahlqvist: *Konung Erik XIV:s sista lefnadsår* sidd. 116—122.

3. Om uppskof med utbetalning af furstinnornas ännu resterande brudskatt.

4. Om åvägabringande af förlikning emellan konungen och hertig Carl.

5—7. Om betalning af krigsgärder till Danmark m. m.; om förhandlingar med Lybeck, England och Skottland.

8, 9. Om det nya myntet och förändrad taxa för skjutsen.

10. Att de, som till handel icke äro privilegierade, skola förpligtas att erlägga en rättvis tull.

11. Föreslås, att några K. M:ts gode män äro jemligen hos K. M. tillstädes, som samt med två af rådet kunde taga K. M. något bekymmer och omak ifrån, på det all ting måtte gå dess skickligare till och alla saker kunde desto snarare blifva expedierade. Dessa embetsmän anses böra vara tillhopa (synnerligen när K. M. vistas i Stockholm) en timme förmiddagen och lika lång tid eftermiddagen.

12. Om flottans utrustning.

Underskrifter, samtliga med sigill:

Petrus comes.	Thure Bielke.	Nicolaus Gyllenstierna.
Hogenskild Bielke.	Erik Gyllenstierna.	

Original.

2 ark.

Rådets bifall till K. Eriks aflifvande, om så skulle påfordras.
Stockholm d. 9 Mars 1575.

Utan underskrifter.

Concept.

1 ark.

Rådets samt de i Stockholm församlade biskopars och prelaters bifall till K. Eriks aflifvande. Stockholm d. 10 Mars 1575.

Af lika innehåll med föregående handling. Tryckt hos Stiernman, Riksd. o. Möstens Beslut I: sidd. 331—333.

Underskrifter, samtliga med sigill:

Petrus comes.	Thure Bielke.	Nicolaus Gyllenstierna.
Jöran Gera.	Erik Gustafsson.	Hogenskild Bielke.
Erik Gyllenstierna.		Gustaf Baner.
Laurent P. Gothus E. Ups.	Martinus Lincopensis.	Jacobus Scharensis.
Nicolaus Strengnensis.	Erasmus Arosiensis.	(Sigill utan namnteckning').
Olaus Petri Pastor stockh.	Sveno Benedicti Præpositus scharensis.	Reinholdus Ragvaldi Pastor strengnensis ppa manu subscripsi.

Original och copia.

1 ark.

*) Sigillet innehåller initialerna N. K., antagligen Nicolaus Kanuti, wexionensis.

1576.

Rådhslagh och svar på the puncter, som Kong:en Mitt vår aller nådigeste herre etc. hafuer låtit förestelle sijne trogne menn af Rijksens Råd, som nu på thenne tidh äre här i Stockholm tilstädes. Actum then 6 Februarij anno etc. 1576.

1. Angående af K. M. föreslagen ytterligare confirmation »med sigill och bref» å hertig Sigismunds succession. Ehuru en sådan väl icke kunde behöfvas, då såväl muntlig som skriftlig ed och försäkran redan afgifvits, lemna dock rådet i konungens eget skön att afgöra, huruvida ny herredag derom borde utskrifvas.

Om hertig Sigismunds kröning, i händelse konungen skulle falla undan, innan hertigen uppnått myndiga år, samt om bekräftelse derå »med sigill och bref». Rådet förklarar sig i förutsatt fall vilja låta den oförtöfvadt försiggå och tillägger, beträffande K. M:s yrkande om att under hertigens omyndighetstid ingen ansökan måtte göras om några ytterligare privilegier utöfver dem K. M. sjelf redan meddelat, att den förmyndare-regering, som i sådant fall blefve tillförordnad, hade att tillse, att inga nya privilegier eller förläningar finge under minorenneteten tilldelas adeln. Emellertid borde denna punkt, »att H. F. N:s tjenare icke skulle fördrista sig till att begära något af H. F. N.», icke utspridas bland menige man. Till K. M:s eget afgörande öfverlemnas utväljande af förmyndare för hertigen, »om det så vidt komma skulle».

2. Om hertig Carls gäld och religionstvistigheterna emellan konungen och honom. Föreslås, att K. M. ville utse några förtroendemän, som kunde förlika de stridiga punkterna och till hertigen hemställa om hans samtycke till de personers utväljande till hertig Sigismunds förmyndare, hvilka K. M. dertill ville bestämma.

3. Om rikets stora gäld, öfver hvilken kamrerarne borde göra en noggrann uppsats, hvarefter man vidare kunde om densamma öfverlägga.

4. Om rusttjenstens utgörande af adeln och dess enkor.

5. Om general-mönstringar.

6. Om ny skjutsordning. Föreslås en taxa af $\frac{1}{2}$ öre milen för hvar häst, för en måltid, »sådan som bonden kan gifva», likaledes $\frac{1}{2}$ öre o. s. v., men köpmän, så in- som utländske, finge göra särskildt beting om skjutsen med bönderna.

7. Om ödeshemman och deras bebyggande.

8. Om de från krigsmanskapet utgående sakören, hvarmed befälet hittills aflönats, men hvilket aflöningsätt rådet anser böra upphöra, samt

om upphäfvande af manskapets skattefrihet för sina hemman mot annat vederlag.

9. Om utskrifningar; rådet anser någon sådan för närvarande icke kunna företagas i anseende till de stora gärder och utskylder, hvarmed folket nu vore betungadt.

10. Om slottslofven på gränsfästningarna samt kunskapares soldande i Danmark och Ryssland.

11. Om den rostockska handeln.

12. Om legationen till Ryssland.

13. Om markgrefvinnans af Baden brudskatt och den allmänt rådande penningeförlägenheten. Denna penningeförlägenhet förklarar rådet till stor del härröra af den dryga tunga, som af legokarlar, handtverkare och landtköpmän förorsakas den menige allmogen, hvarför föreslås, att sådana personer påläggas en taxa, samt att accis sättes på utländska drycker, genom hvilket allt »en temligen hög summa till markgrefvinnans förnöjande kunde uppbringas».

14. Om penningars och fetaliers öfversändande till Lifland.

15. Om myntet; att klippingarna ännu borde vid uppbörden af fogdarne mottagas i de landsdelar, dit det nya myntet icke hunnit spridas.

16. Om de utländske köpmännen; att de skola utföra ur riket varor motsvarande värdet af hvad de införa, hvarigenom all myntutförsel förekommes, samt att de ej finge dröja i landet längre än 6 veckor i enlighet med Stockholms stads privilegier och gammal plägsed; tillika borde fogligen handlas med dem, att de införa med sig silfver i riket och sälja det på myntet.

Underskrifter, samtliga med sigill:

Petrus comes.

Gabriel Christersson.

Thure Bielke.

Nicolaus Gyllenstierna.

Jöran Gera.

Hogenskild Bielke.

Erik Gyllenstierna.

Gustaf Baner.

Erik Sparre.

Original och copia.

3¹/₂ ark.

1577.

Rådslag på the punchter, som Kong:re Martt till Sverige etc. sine gode männ af Rijkzsens Råd, hvilche till thette herremöthe kompne äre, haffver föreställe latidt. Actum Stokholmie anno etc. 77 thenn 14 Majj.

Med anledning af konungens af Danmark yrkande på utbekommande af den resterande fordran hos svenska kronan, föreslås att så-

som liqvid öfverlemna Dagön, hvarpå ock den danske konungen redan enligt stettiner-freden ansåge sig hafva rättsanspråk, eller ock att till honom afstå arfsrätten efter furstinnan Sofia af Braunschweig.

Om privat-personers i Sverige fordringar af danske undersåter; rådet föreslår, att K. M. skulle åtaga sig dessas gäldande.

Om det ifrågasatta stora tåget mot moskoviten, hvilket rådet icke anser sig kunna tillstyrka.

Om hertig Magnus af Sachsen, hvars förfoganden rådet ogillar; tillstyrkes att han med det första begifver sig till Tyskland.

Utan underskrifter, men med följande rådsherrars sigill:

Per Brahe.	Gabriel Christerason.	Thure Bielke.
Nils Gyllenstierna.	Jöran Gera.	Hogenskild Bielke.
Claes Fleming.	Erik Gyllenstierna.	Claes Åkesson.
Åke Bengtsson Ferla.	Erik Sparre.	

Original.

1 ark.

Svar och resolution på någre puncter, som Konung:ö M:tt vår aller nådigeste herre haffuer lattidt proponere the gode herrer aff Rijkzens Råd, som nu tillstädes ähre. Actum Stocholm then 17 Junij anno 77.

Om ryttares och knektars aflöning. — Om skattejemkningen. — Att äfven adelns landtbönder skola deltaga i uppförandet och reparerandet af kronans befästningar, dock så, att de, som bo långt aflägsse, finge lösa sina dagsverken med penningar. — Om räfssten i landsorten samt om en gårds påläggande i anledning af bristen på fetalier.

Utan underskrifter.

Copia.

1 ark.

1580.

Rådslag på någre menige rijkzens saker. Actum Vastensæ die 19 Februarij anno etc. 80.

Med anledning af den stora försummelse, som rådt i de politiska ärendena, till följd af de många krigiska företag, hvaruti K. M. varit invecklad, förklarar sig rådet hafva enats om följande punkter:

Att gode män förordnas att upptaga supplicationer och besvärshandlingar samt framföra dem till K. M., och att K. M. ville vara obesvärad att gifva audiens en gång i veckan.

Om handeln i Östergötland och stadgande om en årlig fri marknads hållande i Söderköping på Laurentii dag. — Om landsköp i allmänhet samt om handelsfrihet emellan landtbönderne och skärgårdsboerne i ofvan omnämnda landskap, hvilka hittills icke egt rätt att sinsemellan idka bytesbandel med spanmål och fisk. — Att de, som bo vid riksgränsen i Vestergötland och Småland, först skola utbjuda sina varor inom landet, innan de föra dem utomlands. — Om varuinförsel från utlandet och kontroll öfver varornas beskaffenhet. — »På det att våra svenska varor icke måtte så alldeles blifva vanvördade och ringa skattade, såsom här till dags skedt är», afgifver rådet förslag om stång- och osmundsjernets bättre beredning. — »Efter riket är med allahanda embetsmän illa försörjdt, så att man nödgas snarast sagdt med allahanda lita till främmande, och om här finnas några obehändiga handtverkare, så veta de icke huru dyrt de skulle sätta't och sälja't för den som trängder är», anses af nöden, att borgerskapet i städerna anbefalles att bättre uppföda sina barn och hålla dem till skolan för att tidigt blifva erfarna till att bruka köpenskap eller andra ärliga och nyttiga yrken.

Om skjutsväsendet och gästning; att taverner borde inrättas och ett visst pris på mat och skjutsning utsättas.

Om skolväsendet; att endast ett visst antal djeknar i hvarje skola borde intagas, enär »många ibland dem finnas, som intet lära kunne eller vele, utan äro der för lättja skull», och borde sådana hållas till »skrifve-skolor» eller handtverkerier.

Om skattejemkningen i riket; att de, som äro för högt betungade, måtte få lindring och de för lågt taxerade skatta efter högre taxa.

Om myntprägling och uppskof med den årliga utskrifningen.

Underskrifter:

Petrus comes.	Gabriel Christersson.	Nicolaus Gyllenstierna.
Jöran Gera.	Eric Gustafsson.	Hogenskild Bielke.
Erik Gyllenstierna.	Gustaf Baner.	Erik Sparre.
2 copior.		1 ¹ / ₂ ark.

Rådslagh i Vadzstena på thett herremöthe anno 1580 thenn 19 Februarij.

Om religionsväsendet. För att häfva misstankarna hos presterskapet och allmogen, att K. M. hade i sinnet att införa någon gammal eller ny villfarelse, och på det icke något obestånd måtte förorsakas,

borde K. M. sammankalla det högre presterskapet eller ock skriftligen gifva detsamma tillkänna, att K. M:ts mening endast varit att, då så många sekter och svärmerier taga öfverhanden, uppväcka en generalunion uti religionen, hvarför ock de lärdaste af presterskapet, som varit afsatta, borde restitueras äfvensom Upsala akademi återupprättas och alla skolor i riket med lärde och oförarglige skolmästare förses; alla nu nyligen i riket utspridda förargliga böcker borde ock förbjudas.

Om hertig Sigismunds uppfostran; att den så anställles, att icke någon villfarelse måtte intränga i riket.

Om ryska kriget; enär såväl ryttare som knektar vore af denna långvariga fejd så upptröttade, att de intet annat åstundade än att det måtte komma till någon rolighet, föreslår rådet, att K. M. skulle oförmärkt genom någon annan magts bemedling underhandla om fred.

Om beskickning till Polen för att utbekomma Hennes M:t drottningens innestående fordran samt att tillse, det icke någon fred måtte ingås med Ryssland utan att Sverige deruti vore inbegripet.

Om kunskapares anställande i Tyskland.

Att öfverenskommelsen med tartarerna, om ett infall i Ryssland ifrån deras sida, skulle för året uppsägas.

Om skeppsflottans utrustning.

Om den narviska skeppsfarten.

Om bättre ordning med afseende på krigsfolkets och hofbetjeningens aflöning, enär »en god ordning är en begynnelse till all drygsamhet».

Om gränsfästningarnas iståndsättande och uppskof under tiden med fullföljandet af andra byggnadsföretag.

Om kompromiss-handeln rörande Tre Kronor. K. M. borde skaffa sig anhang bland de tyske furstarne och såväl i Rom som Schweitz efterhöra om dokumenters förefintlighet i förberörda ämne förutom de handlingar, som Botvid Nericius deponerat hos doktor Rademan i Frankfurt an der Oder.

Om hertig Christofers af Mecklenburg bröllophandel med fröken Elisabeth.

Om årlig vapensyns hållande.

Underskrifter:

Petrus comes.

Gabriel Christersson.

Nicolaus Gyllenstierna.

Jöran Gera.

Erik Gustafsson.

Hogenskild Bielke.

Erik Gyllenstierna.

Gustaf Baner.

Erik Sparre.

2 copior.

1¹/₂ ark.

1584.

**Rådslag på Kong:re May:ttz nådigste behag och förbättring stolt
udaff Rijkzens Råd här nu warendes. Actum Upsala denn 29
Februarij anno etc. 1584.**

Till hertig Sigismunds gemål föreslår rådet den äldsta af de danska prinsessorna.

Till gemål för fröken Anna föreslås konungen af Skottland eller hertigen af Würtemberg. Som den förres regemente vore mycket oroligt och bullersamt, anser rådet bäst att den senare föredroges, och kunde hertig Carl ingå i närmare förhandlingar om saken, enär han först derom väckt förslag.

Om några pålitliga personers afsändande till Lifland för att afgöra åtskilliga klagomål och i öfrigt taga kännedom om förhållandena derstädes.

Som Pontus de la Gardie anhåller att blifva befriad från sitt myckna bekymmer, föreslås till ståthållare öfver Lifland Christer Gabrielsson (Oxenstierna) och till hans biträde Jöran Eriksson (Ulf-sparre) och Johannes Berndes.

Om förlängning af det på tre år ingångna stilleståndsfördraget med Ryssland.

Om utmönstring af ryttare, på hvilka icke vore att lita.

Om öfversändande till Lifland af oxar och hästar till jordens brukande.

Om en sekreterares öfversändande till Polen för att förhandla om det braunschweigiska arvet och drottningens brudskatt.

Om gästgifvare-gårdars inrättande.

Om räfsteting i Finland.

Om rior och humlegårdar; till uppmuntran af humleodlingen borde kungöras, att ingen främmande humle härefter komme att införas i landet.

Om skattejemkning.

Om de kungliga och furstliga rättigheterna, hvarom K. M. borde fatta sitt beslut så, att »hvardera parten bibehölle sina tillbörliga rättigheter och sedan alla andra rikets innebyggare, hvar efter sitt stånd», efter hvilket K. M:ts beslut hertigen sedan hade att rätta sig.

Om bergshandteringen.

Om hvarje främmande köpmans skyldighet att införa silfver i riket till myntning.

Om uppskof med kompromiss-handeln rörande Tre Kronor.

Om återbekommande af dokumenterna i föregående ämne, deponerade hos doktor Rademan.

Om bergsbruket.

Utan underskrifter, men med följande rådsherrars sigill:

Per Brahe.

Nicolaus Gyllenstierna.

Gabriel Christersson.

Hogenskild Bielke.

Claes Åkesson.

Erik Gyllenstierna.

Gustaf Baner.

Original och copia.

2¹/₂ ark.

Upå Konn. Mattz och vår nådige unge furstes nådige vissere betenckende och förbättring hafue K. M:ts trogne män och råd, så många som nu hafua vared här hos H. K. M. udi Vesterårs tillstades, författed thesse efterfölgende punchter och therutinnan efter thenne nervarendes legenhet veled förklared theres betenckende. Actum i samme stad i eett samfeltt råd den 24 Aprilis anno 84.')

Konung:e Mattz vår aller nådige-ste herres etc. svar på the rådzslagz artickler, som dhe edle, velborne herrer Rijkzens Råd, huilcke udi nest förliadne Aprilis månadt hoos högbeste Konung:e Mitt vore tillstädes her i Vesterårs hafue latidt författe och nu udi thenne Junij månadh then högborne Förste vår nådigeste herre och tillkommende Sverigis konungh hertigh Sigismundus etc. till att presenteras ödmuckeligen hafue tillsendt. Actum Vesterårs Junij anno 84.')

»Allraförst är vår underdåniga och ödmjuka bön, att H. K. M. ville detta vårt enfaldiga dock välmenta betänkande sig föreläsa låta och med tålmod höra och deröfver icke förtörnas, så länge alla saker kunna granneligen och väl betänkta och öfvervägna blifva, och det bästa och nyttigaste deraf utvälja, och hvad som då icke hafver skäl med sig, det kan man förkasta. H. K. M. ville ock, så vidt möjligt vara kan, öfvergifva

K. M. förklarar sig uti god mening förstätt rådets uppmaning att låta falla sin svåra hastighet »och såge gerna att H. K. M. måtte blifva förskonad med de tillfällen, som H. K. M. till sådan hastighet och otålighet under tiden förorsaka, efter H. K. M. förnimmer sig vara af colerisk complex och martialisk natur, såsom man det på latin kallar».

*) Dessa handlingar likasom konungens propositioner den 15 Juli samma år och rådets svar derå den 18 i samma månad äro för öfversigtlighetens skull på ofvanstående sätt sammanställda, ehuru de i handskrifterna icke så förekomma.

och falla låta den svåra hastighet, som H. K. M. som oftast med upptändes, den ock H. K. M:ts helsa mycket kan förminska».

1. Som riket med anledning af den långvariga 22-åriga fejden med omkringliggande grannar vore kommet i stor oförmögenhet, anser rådet, att K. M. borde inleda fredsunderhandlingar före stillståndets utgång följande år, hvilket nu borde kunna ske med större utsigt till framgång på grund af de senast vunna fördelarne; skulle dessa underhandlingar icke leda till önskvärdt resultat, så borde man förhandla med tartarerna om infall i Ryssland.

2. Om utförseltullen å jern, hvilken tull rådet anser verka menligt så för borgerskapet som för K. M. sjelf, enär derigenom köpmansvarorna i samma mån blott stege i pris och sjelfva jernutförseln betydligt förminskades. På 30 eller 40 skepp, som inkomma i riket, kunna numera, uppgifver rådet, näppeligen flere än 4 eller 6 erhålla last ut igen. Som hertig Carl icke samtyckt till denna jerntull, så vore ock derigenom handelsutbytet med furstendömet inbyggare hämmadt. På grund af dessa skäl föreslås, att K. M. måtte afskaffa samma tull emot skälig ersättning af samtliga städernas i riket borgerskap och köpmän.

Som det visat sig, att hertig Carl »esomoftast sträfvar emot K. M:ts vilja uti det som H. F. N.

Då rådet tillstyrker fred, så hade det varit godt, om det äfven afgifvit förslag om på hvad sätt fredshandeln skulle företagas.

Angående omförmälda jerntull förklarar K. M. »sig nådigst tillförene hafva betänkt, så att H. K. M. vill eftergifva köpstadsmännen samma tull på sådana vilkor, att de skola bygga stenhus, och de som dertill icke hafva råd, att de då bygga med ständelvirke, högre och på bättre sätt än tillförene, eller med trä, dock täckt med tegel, hvilket riket vore till ära och dem sjelfva till gagn. Och efter som H. K. M:ts och rikets lägenhet nu kräfver, då vill H. K. M. deremot hafva sig jernhandeln förbehållen till att låta uppköpa det jern, som faller vid alla bergsbruken, och ändock H. K. M. icke vill låta göra något förbud på jernköpet, så vet H. K. M. dock väl sätt till att bekomma't alltsammans utan förbud».

icke hade så stora skäl till att förvägra sig, derföre vore bäst att med alla hastiga och häftiga skrivelser måtte hafvas fördrag och der H. N. icke ville betänka och rätta sig sjelf i saken, då kunde H. K. M. låta rätta och afskaffa alla brister efter som konung Gustafs testamentsordning och arfföreningen innehålla, hvarmed H. F. N. omsider måste låta sig nöja».

3. K. M:ts indragande af alla förläningar och allt underhåll för sina tjenare, »både ädle och oädle», anser rådet vara betänkligt. »Der nu den unga adel och andra, som uti H. K. M:ts hof tjena och akta H. K. M:ts eget lif, skulle vara förvägrade nödtorftigt uppehälle till hästar och tjenare, är till betänkandes, att de uti deras tjenst kunna blifva flux kallsinniga och ändå der öfver (det Gud förbjude, omträngde) allt för få och svaga att lita på.» Derföre, — »efter H. K. M. icke kan eller bör vara folk förutan, vore ock ett sådant konungarike och högtberömd konung allt för när, om så skedde, är ock okänt, både här och uti hela verlden och emot H. K. M:ts eget löfte, gifna privilegier och Guds egen ordning», — föreslår rådet i stället att en taxa sättes, att under 2 år utgå å $\frac{1}{4}$:del af alla förläningar och underhåll till krigskostnadernas betäckande.

Angående förmälan om att K. M. låtit indraga alla förläningar och underhåll, »så borde de gode herrar bättre besörja sig, förr än de komma fram med sådant eller annat, som intet är eller höfves. — Men om K. M. lagt qvarstad på mesta delen af förläningarna (ändock många äro undantagna), der till har K. M. haft goda skäl; — så vill ej heller K. M. låta hofjunkare och hof-tjenare underhålla flere karlar och hästar än som äro tillstädes, när dem bör. Så är ock H. K. M. eljest fritt att förordna om sitt kungliga hof, som H. K. M. synes, och aktar H. K. M. ingen hvarken innan eller utom rikes god nog der till, att han skall ställa H. K. M. någon rusttjenst före eller huru många hästar H. K. M. bör hålla uti sitt kungliga hof, ty H. K. M. vill icke varda lärd och mästrad af någon efter denna tid. Att H. K. M. skulle förhålla sina tjenare deras lön, med sådana ordasätt få de gode herrar hafva fördrag, så framt de icke vele reta H. K. M. till vrede.

4. Om kontroll öfver uppbörden och räntan i Lifland.

5. Om jerntullen upphäfdes, kunde K. M. lägga en penningsummas utgörande på städerna såsom godtgörelse och aflösning härfor, och kunde K. M. sedan med fördel göra jernköp genom att dertill anslå 20,000 d:r, utan att behöfva göra något allmänt förbud, såsom förut skett.

7. Äfven kunde en taxa läggas på alla gerningskarlar, dag-arbetare och löst folk, som icke vilja städja sig hos bönderne, »icke därför att den summan något synnerligt kan draga, utan på det att sådant parti derigenom blefve nödgadt till att tjena bönderne».

8. Åtskilliga af flottans skepp kunde med fördel säljas eller ock kunde med dem drifvas en fördelaktig handel, om K. M. lastade dem med trävirke, skickade dem vesterut och befraktade dem tillbaka med specerier.

9. Åt dem, som ville bruka de många silfver- och malmstreck, som i riket finnas, mot tionde och

Och måtte H. K. M. gerna se hvar det står uti privilegierna, huru H. K. M. skall hålla sitt kungliga hof och löna sina tjenare, men *det* finnes i privilegierna, att adeln icke skall gästa K. M:ts undersåter utan betalning, hvilket de gode herrar hafva förglömt, — deröfver H. K. M:ts undersåtar icke litet qvida och ofta beklaga».

Se punkten 2!

Att lägga någon tunga på gerningskarlar, husmän m. m., dertill vill K. M. icke samtycka, enär det skulle föga förslå och desse derigenom blott skulle drifvas att göra sig till skogstjufvar och röfvare.

Angående gamla örlogsskepps begagnande till seglats, så har K. M. sjelf betänkt saken och derom gifvit befallning.

Att lemna nyfunna silfver- och kopparstreck att bruka mot tionde, derpå vill K. M. icke ingå, »utan

K. M. förbehållen rätt att, när K. M. synes, såsom medintressent inträda, borde 8 å 10 frihetsår lemnas och kunde man gifva någon uppdrag att i Tyskland härom inleda underhandlingar.

10. Som menige man under de 2:ne nästkommande åren måste blifva förskonade från de stora gårderna, så kunde K. M. utan någon motsägelse pålägga såväl allmogen i allmänhet som ock presterskapet en liten hjälp att utgå i spanmål och smör.

»Dessa för:ne medel förhoppas oss något kunna uträtta både till att betala gäld med och föra krig, så framt det icke komme till fred».

Underskrifter:

Per Brahe.	Erik Gustafsson.
Claes Fleming.	Claes Åkesson.
Erik Sparre.	Claes Bielke.

På en af copiorna står a tergo med Hogenskild Bielkes hand:

»Copia af thet rådslagh, som författedis ij Vesterårs af nogre af richzsens rådh thå nehrverendis, ther aff K. M. bleff mykith fortörneth och seden loth ställa der suar emoth».

»Anno etc. 84 in Junio ofverantvardeth till H. F. N. hertigh Sigismundo med Olof Rynningh».

4 copior.

2 ark.

aktar låta bruka dem sjelf sig till godo».

Att lägga någon spanmålgärd på undersåtarne kan icke ske, förr än man får se, huru årväxten blifver, ej heller vill K. M. betunga presterskapet med någon penninghjälp, men om en hjälp till brudskatt för H. K. M:ts dotters räkning vill K. M. framdeles förhandla.

Som de af rådet angifna utvägar att betäcka de stora utgifterna vore otillräckliga, ville K. M. afgifva ett annat förslag, nemligen att, såsom K. M. sålt bördsrätten till kronohemmanen med rätt att återtaga samma hemman, när K. M. så för godt synes, rådet och adeln gjorde på samma sätt med sina arfvegods och till sina landtbönder afyttrade eganderätten till de af desse innehafvande hemman, hvarigenom K. M. kunde erhålla någon undsättning, eller ock att adeln för hvar landtbo gifve såsom lån en viss afgift och att förläningarna indroges från dem, som icke ville härpå ingå, »och borde rikets råd såsom ock andre af adeln härutinnan icke låta finna sig besvärliga, icke allenast för en tillbörlig vederkännelse för bevista välgerningar, utan ock derföre att de under så många år hafva varit fria från vapentjänst, så att en part

hafva några år hållit vapentjenst, dock icke till fylles, och en part intet».

På en af copiorna står med Hog. Bielkes hand:

»Copia af Konglige M:ttz svar, som stältes aff Erich Matzson secreteraren emoth thet Rådslagh, som i Vesterårs öfveranthvardedes anno etc. 84 in Junio.»

2 concepter, något olika formulerade, samt 3 copior. 2 ark.

Rådets skrifvelse till hertig Sigismund med öfversändande af föregående rådslag anno 1584.

Rådet förklarar sig afsända föregående rådslag till hertigen på grund af K. M:ts befallning, att alla rådets viktigare förhandlingar och öfverläggningar skola ske i hertigens egen närvaro, beder för öfrigt hertigen att sjelf föreläsa detta rådslag inför K. M. och förhjelpa dertill, »att K. M. ville taga sig uti alla saker och ärenden måttligt bekymmer».

Utan underskrifter.

På conceptet äro rättelser och tillägg gjorda af Erik Sparres hand, och förekommer på den ena af de tvenne copiorna följande anteckning af Hogenskild Bielke:

»Copia aff greffve Pers och herr Erich Sparres breff till vår nådige unge furste, hertig Sigismundo och ther hos sendes med Oloff Ryningh thet rådslagh, som författedhes ij Westerårs anno etc. 84 in Junio».

Concept och 2 copior.

1 ark.

Dessa artikler hafner Kon. M:tz vår A. N. H. nådigst befaled de edle välborne herrer Rijkzens Råd till att berådslå. Actum Enekiöping in Julio anno etc. 1584. På baksidan står: 15 Juli. *)

1. Att hertig Sigismund vid sitt anträde till regeringen ej måtte aftvingas några större privilegier än de redan af K. M. adeln beviljade.

2. Att rådet ville uppgifva hvilka till fredshandel med ryssen kunde brukas.

3. Om H. M:ts fordringar i Polen.

4. Om K. M. med första lägenhet skulle låta pålägga undersåtarne en brudskatt för K. M:ts dotter, fröken Annas räkning eller om dermed skulle anstå, tills något giftermålsanbud komme i fråga.

5. Om hertig Sigismunds och fröken Annas hofstat.

Rijkzens Råds underdånige svar och betenckende, så många som nu til städes ähre, på de artikler, som dem udaf Kon. M:tz vår A. N. H. ähre blefne förestelte till att öfverväge och berådslå om udi Enekiöping in Julio anno etc. 84. Vid handlingens slut står: Actum XVIII Julij anno currentis. *)

Rådet förklarar, att det ingalunda något sådant skall företaga utan tvärtom söka det förekomma. »Men der H. F. N. utaf ynnest, benägenhet och egen god vilja sjelf ville gifva eller skänka sina trogna män och tjenare något, det blifver stäldt uti H. F. N:s eget vilkor».

Rådet föreslår: Hogenskild Bielke, Claes Åkesson, Pontus de la Gardie, Claes Bielke, Christofer Gabrielsson och trenne secreterare: Johannes Berndes, Herman Bruser och Hans Krank.

Vore rådligast att hertig Sigismund ville skrifva till de polska ständerna i sitt namn, att de utan förhaling ställa K. M. till freds.

Vore bäst att för närvarande icke påbjuda någon sådan utan dermed uppskjuta, tills Hennes Nåd blefve med giftermål försedd, och att då utkräfva den af allmogen.

Rådet finner det alltför kostsamt och helt onödigt att, såsom K. M. föreslagit, tvenne hofmästare skulle hållas åt hvardera af dem, utan kunde en väl förestå detta embete, grefve Erik (Brabe) hos

*) Se noten sid. 110.

6. Om afbetalning å rikets gäld, förnämligast brudskatten till H. K. M:ts systrar: markgrefvinnan af Baden, hertiginnan af Sachsen och hertiginnan af Mecklenburg, efter räntan af de dem anslagna länen eljest stege för högt, äfvensom om krigsfolkets fleråriga innestående aflöning.

7. Om hertig Gustaf, K. M:ts systerson.

8. Om påskyndande af ödeshemmans bebyggande i Lifland och de delar af Ryssland, som tillhöra Sverige.

Concept och 2 copior. $\frac{1}{2}$ ark.

hertigen och Thure Bielke hos fröken Anna under marskalken Baners öfverinseende.

Som K. M. sjelf frångått förslaget om bördarättslösen, egde K. M. att råda öfver sina förläningar, antingen K. M. ville vidkännas dem samtliga eller $\frac{1}{3}$:del eller $\frac{1}{4}$:del deraf, men att för hvar frälsebonde lemna 1 t:a säd och 1 d:r, vore odrägligt. I stället föreslår rådet att genom ståthållarne eller andra personer förhandla med samtliga ständerna om en gärd, i hvars utgörande presterskapet borde deltaga.

Rådet föreslår, att han borde resa till sin farbroder, biskopen af Bremen, för att uppfödas i det landets tungomål och seder.

Fogdarne borde tillhållas att förbjuda vid lifsstraff utflyttning från landet. De köpmän, som från södra Sverige pläga utföra hästar, skulle anbefallas att i stället föra dem till Finland, hvarifrån äfvenledes utförsel borde förbjudas förutom till Lifland.

Detta rådslag förklarar rådet till sist vara stäldt H. K. M. nådigst till att förändra och förbättra efter H. K. M:ts egen vilja.

Utan underskrifter, men med följande rådsherrars sigill:

Per Brahe. Erik Gustafsson.

Claes Fleming.

Original och 4 copior. $1\frac{1}{2}$ ark.

Någre saker och ärender korteligen til minnes skriffueth, szom mig aff Kung:re Maj:tt etc. alles vår nådigeste herre och konung ähre befalthe ath förhandle och tale med the ädle, välborne, välbyrdige, godhe herrer Sveriges Rikes Råd, her Nils Gyllenstierna, her Jören Gera, her Hogenschilt Bielke, her Erich Gyllenstierna och her Sten Baner. Actum Söderköping den 80 Decembris anno etc. 1584.

Att K. M. »till att undfly tillstundande sjukdomar och ohelsa, så ock många melankoliska affecter, stora, djupa tankar och annat mycket bekymmer, som utaf ensörjenhet följa kunde», beslutat ingå nytt äktenskap.

Att K. M. »för nyttigast och bäst aktat nu på sin ålderdoms tid att låta det utländska giftermålet fara och taga sig en sådan person här inrikes, som H. K. M. kände både till dygd, seder, later och sinne, hvilkens däglighet ock H. K. M. sjelf sett hafver och i den stad icke törfver tro några målare, som undertiden icke alltid så kunne eller vele afmåla alla lineamenter».

Skälen hvarför K. M. icke fäst sig vid någon utländsk furstinna:

»Som hertig Sigismund ännu icke gifvit K. M. svar om sitt eget giftermål och då alla menniskor äro dödliga, så yngre som äldre, så har K. M., på det tiden och åren icke måtte gå förgäfves, tänkt att hasta med sitt eget giftermål, att icke den stora omsorg och stora bekymmer, som H. K. M. för detta konungarike, sitt kära fädernesland, haft hafver, skulle blifva omsides och ingen af H. K. M:ts lifsarfvingar det komma till godo, hvilken hast med ett utländskt giftermål icke ske kan». Så vore ock i främmande land få personer H. K. M. tjenliga. Enkedrottningen af Frankrike kunde väl eljest vara behaglig, men för de kostnader en sådan förbindelse fordrade samt för skiljaktigheten i religionen, »den H. K. M. efter denna dag intet vill veta», borde tanken derpå öfvergifvas. I Tyskland funnes blott unga fröknar och ringa grefvedöttrar, som till rikets tunga skulle införa nya seder.

Skälen till inländskt giftermål:

1:o kunde hastigt ske; 2:o K. M. sett och känner personen i fråga; 3:o endrägt skulle råda i religionen; 4:o inga anspråk skulle förekomma; 5:o intet välde öfver fröken Anna; 6:o en sådan maka skulle bevisa sig ödmjuk, lydig och tjenstaktig; 7:o giftermålet innebure en ära för den svenska adeln.

Om bröllopgärd.

Egenhändig promemoria af Hans Eriksson Krank.

1 ark.

1585.

Om thesse effter:ne saker er till ath berådslåå. Actum Vesterårs den 1 Martij anno etc. 85.

Innehåller 20 punkter af hufvudsakligen samma innehåll som de, hvilka i följande rådslag behandlas. En punkt, som angifver »regalierna» eller de kungliga rättigheterna inom furstendömet m. m., är i samma rådslag icke upptagen till öfverläggning.

Promemoria med Hogenskild Bielkes handstil. $\frac{1}{2}$ ark.

Rådslag på Konung. M:ttz i Sverige V. A. N. H:s nådige behag och förbättring. Actum Vesterås in Martio anno 1585. På omslaget står: den 1 Martij.

1. Föreslås att, om oenigheten emellan K. M. och hertigen, hvilken oenighet särskildt förökats genom hertigens frånvaro från K. M:ts bröllop, icke genom ömsesidigt tillmötesgående kunde biläggas, hvilket önskeligast vore, »dock så att det kongl. majestätet uti dess anseende och höghet eller uti utgifna privilegier, bref och sigill, ej må ske något förnär», borde enligt konung Gustafs testamente en domstol tillsättas, bestående af alla högre embetsmän i riket.

2. Afgifves förslag till fred med Ryssland vid stilleståndets tilländagående.

3. Om kompromiss-handeln med Danmark rörande Tre Kronor, hvilken fråga inom tio år från sista fredsfördraget skulle vara afgjord; föreslås ytterligare uppskof dermed.

4. Om hertig Sigismunds förmälning, helst med konungens af Danmark äldsta dotter, och om anslag af gård eller slott till hans underhåll och hofhållning.

5. Om fröken Annas förmälning; föreslås, såsom redan i ett föregående rådslag, hertigen af Würtemberg eller, om han redan gjort sitt val, konungen af Skottland.

6—8. Om myntet, tullen och bergsbruket.

9. Om K. Eriks son. »Man förnimmer, att K. Eriks son ännu är i lifvet och blifver aktad och framsatt i Polen, hvilken ock utan tvifvel tänker med tiden allt ondt emot K. M. och riket, derföre vore nyttigt, att man kunde komma honom utaf vägen, på den stad der

man finge se honom på skansen eller ock till de vänner, der han intet kunde understå sig, ehuru gerna han ock ville».

10. Om vigt och mått.

11. Om ryttare och knektehemman.

12. Om religionen; anföres, att samtliga biskoparne afgifvit klagomål öfver att »infödde jesuiter taga sig dristigheten att uppenbarligen predika och hålla samqväm, hvarigenom fattigt, enfaldigt folk afdrages och förföres», hvarför rådet beder, att K. M. i tid måtte afskaffa detta oväsande.

13. Till sist påyrkas, att K. M. måtte, såsom förut vore föreslaget, dagligen hafva vid sitt hof fyra personer till hands, »på det alla goda och välbetänkta rådslag måtte blifva ställda i verket».

Underskrifter:

Per Brahe.	Nils Gyllenstierna.	Jöran Gera.
Erik Gustafson.	Hogenskild Bielke.	Claes Fleming.
Erik Gyllenstierna.	Gustaf Baner.	Knut Posse.
Erik Sparre.	Claes Bielke.	Sten Baner.
	Pontus de la Gardie.	

2 copior.

3 $\frac{1}{2}$ ark.

Thet andre Rådslagh om rikzsens ordningh medh upbörd och utgiftt. Actum Vesterårs in ultima Martio anno 1585.

På grund af den inom finansväsendet rådande oordningen, enär rikets utgifter öfverstege dess inkomster, afgifver rådet åtskilliga förslag till statsverkets ordnande. Rådslaget är affattadt i 2:ne afdelningar, den första innehållande 37 punkter, den senare 8. Det hufvudsakligaste af rådslagets innehåll återgifves här.

2—3. Om krigsfolkets förminskning.

4. Öfverflödiga tjenstebefattningars indragning.

5—6. Kontroll öfver slotten och slottsfogdarne i Lifland.

7. Indragning af krigsfolkets frihetshemman, äfvensom alla till slott och gårdar hörande ängar, som varit upplåtna åt borgare i städerna, på det desse dess bättre måtte sköta sin näring och icke »lägga sig på sådant onyttigt åkerbruk».

8. Att alla knektar, som innehafva större hemman, måtte af tackas och göra skatt, och andra inskrifvas i deras ställe.

9. Minskning af underhållet för sådana bland krigsfolket, hvilka erhållit ärftligt gods.

10. Öfverflyttning af folk från Finland till Lifland.

11. Om de yngres af adeln noggrannare tjenstgöringsskyldighet.

12. »Efterty uti hofvet går mycket oskickligt till med utspisning, månadskoster, många matlag och mycket onyttigt parti, som dermed följer», föreslås, att med hofförtäringen måtte blifva så hållet, som i konung Gustafs tid.

13—18. Kontroll öfver hofförtäringen, inskränkning af hofpersonalen, »att icke måtte hållas flere ringare embeten än som det var i konung Gustafs tid» m. m.

19. Om en fodermarsks närvaro, när borgläger hålles vid slott och gårdar.

20. Om krigskommissariers tillsättande.

21. Kontroll öfver uppbörd och utgift.

22. Att hö- och halmförsändning slotten emellan måtte förbjudas.

23. Allmän jordrefning.

24, 25. Om slottsbetjeningarnas aflöning och underhåll.

26. Om fattiges intagande på hospitalen.

27. Indragning af fribref för de af K. M:ts, hertig Carls och adelns tjenare, hvilka nedsatt sig i städerna och der idka sin näring, »så att alla, som bruka borgerlig näring, blifva underkastade borgerlig tunga».

28. Om tullens bestämmande å inkommande varor och dess lika gällande för Furstendömet, Finland och Lifland som för det öfriga riket.

29. Om varors leverering till varuhus.

30. Indragning af fogdars öfverflödiga biträden.

31. » » öfverflödiga byggmästare.

32. »Efter det att uti furstliga, så ock uti detta svenska hof finnas många främmande, illistiga hufvud, som söka att bereda sig något anseende och egen nytta, förolämpa andra, som sådant snille och treskhet vilja vara förutan, och förkunskapa om rikets lägenhet, hvilket uti konung Gustafs tid med största flit blef föresedt, att så icke ske skulle, vore tryggare om, när de framkomma med några nya påfund (såsom skedt är med William de Wick), saken då först undersöktes af rådet och att särskildt för:de William de Wick, om han med sin räkenskap icke kan bevisa sig hafva gjort K. M. den nytta och det gagn, som han hafver förpligtat sig till, han därför måtte rättvisligen straffas, andra sådana illfundiga hufvud och skadliga menniskor till en spegel och varnagel».

33. Underhåll och årslöner kunde man låta hålla efter det sätt, som konung Gustaf uti sin regementstid hade förordnat, så mycket möjligt kunde vara. Men då förr kost, täring och »fordenskap», hvart man blef skickad, för ymuig årsväxt och långvarig fred gåfvos fritt och utan penningar, medan nu allting är dyrare, borde en hvar tilldelas sin nödtorftiga lön.

34. Inskränkning af frihetshemman, motsvarande hvars och ens kall och embete.

35. Inskränkning i slottsbyggandet.

36. D:o i skeppsbyggeriet.

37. D:o i onödigt »prång» och dräkt samt »oköp» på varor.

Såsom slutmening i denna första afdelning, hvilken i originalet är af rådsherrarne särskildt undertecknad, uttalar rådet såsom sin förhoppning, att »hvad ofvan ordnats och utaf K. M. blifvit beviljadt och samtyckt, också måtte hållas vid magt och att K. M. igenom andras befordring icke ville deremot något påbjuda».

Den senare afdelningen handlar i 8 punkter om rikets gäld och dess betalning samt om uppdrag åt någon pålitlig köpman att för hofvets räkning direkte inköpa varor från utlandet, för att icke inom landet behöfva göra »nödköp».

Underskrifter:

Per (Brahe).	Nicolaus Gyllenstierna.	Jöran Gera.
Erik Gustafsson.	Hogenskild Bielke.	Claes Fleming.
Erik Gyllenstierna.	Knut Posse.	Erik Sparre.
Claes Bielke.	Sten Baner.	Pontus de la Gardie.

Original och 2 copior.

5 ark.

Copia aff greffue Peders breff, som Kong. Ma:tt är tillskriffuet, dat. Sundby then 9 Maij anno 85.

Grefven förklarar sig med anledning af sin nyss öfverståndna sjukdom ännu vara oförmögen att resa upp till K. M. Emellertid sänder han skriftligen sitt svar å K. M:ts skrifvelse.

Angående handeln med hertig Carl förklarar grefven sig icke veta någon af rådet, som med utsigt till framgång kunde afskickas till hertigen, dels emedan H. F. N. håller dem alla misstänkta och såsom sina ovänner, dels enär de fleste af dem sändebudsvis redan varit hos honom utan att något uträtta, nemligen: Nils Gyllenstierna, Jöran

Gera, Hogenskild Bielke, Gustaf Baner, Erik Sparre och Pontus de la Gardie, af hvilka somliga varit 2, andra 3 gånger, förutom de tillfällen, då sekreterare afskickats till honom, och det allmänna sammanträde, som samtliga rikets råd hade med hertigen i Stockholm 1577. Om någon förlikning icke kunde komma till stånd, så visste han intet annat medel än det, som uti föregående rådslag föreslogs, att en domstol tillsattes, i afseende hvarpå hans svärson, Erik Sparre, nu uppsatt ett förslag.

Angående hvad af Polen borde utkrävas, föreslås, att i början begära mycket, för att så mycket lättare få hvad som kan vara skäligt.

I afgifvandet af detta rådslag hade, förmäler grefven, äfven Erik Sparre deltagit.

Underskrift:

Per (Brahe).

1 ark.

1586.

**Copia af grefue Peders och Erich Sparres bref till Konng. M:tt.
Stockholm then 1 Maij år etc. 86.**

Om fredsförhandlingarna med Ryssland samt oenigheten emellan K. M. och hertig Carl, i afseende hvarpå föreslås såsom i föregående rådslag en rättslig undersökning och dom enligt konung Gustafs testamente.

1 ark.

**Copia af her Hogenskildz och Gustaf Baneers bref till Kong:e May:tt.
Datum Linköping then 27 Maij anno etc. 1586.**

Om fredsförhandlingarna med Ryssland. — Angående frågan om förlikning eller dom emellan K. M. och hertig Carl, hvarvid, såsom förut, lagligt afgörande tillstyrkes såsom det tjenligaste medlet och att hvad som i så måtto emellan E. K. M. och fursten blifver afhandladt, det bör vara allom både E. K. M:ts och furstens undersåter vetterligt, på det de sig sedan icke emot någon parten ovetterligen förse och föra sig sjelfva på olycka». — Om kompromisshandeln med Danmark.

1 ark.

1588.

**Rådslag udaff Sveriges Råd, som haffue beledsagedh Ko. M:tt till
Påland udaff Sverige och till sin konglige chröning udi Crakow.
Dat. den 8 Februarij anno etc. 88.**

Innehåller 22 punkter, de flesta berörande blott allmänna rege-
ringsgrundsatser, hvarför här endast trenne af dem intagas.

Så uppmanas konungen i en punkt att hålla Preussen och Lifland
såsom ryggstöd, »ehvad olägenhet E. K. M. kan påkomma» och syn-
nerligen Lifland »quocunque casu, intelligenti satis dictum».

I en annan punkt säger rådet att, enär polackerne utan tvifvel
komme att framställa yrkanden på Lifland, så, ehuru man hade skäl
nog att försvara saken, borde K. M. dock samla alla dokumenter rö-
rande både D. K. M:rs samt fröken Annas fordran och först yrka på
gäldande deraf, innan man inläte sig på frågan om Lifland. »Ante
leves ergo pascentur in æthere cervi».

Till sist uppmanas konungen att hos K. M. i Sverige yrka på
svenska ständernas sammankallande under förestående sommar för att
förhandla om såväl deras som hertig Carls stadfästelse å den regements-
ordning, hvilken blifvit antagen i och för riksstyrelsen vid konung
Johans frånfälle och konung Sigismunds eventuella frånvaro från riket.

Underskrifter:

Gustaf Baner

Thure Bielke

»samt på the andres vegne, som förreste chre».

Concept och original.

1½ ark.

1589.

**Rådslagh. Actum Upsaliæ XIX Februarij anno post salutiferi partus
virginel M. D. L. XXXIX.**

Om konungens tillämnade resa till Lifland, dels för att samman-
träffa med sin son och dels för att tviuga Ryssland till fred. — Om
medel till utrustningen. — »Är ock af nöden att det folk, som här i
riket qvar blifver, är villigt och väl tillfreds, derföre är rådsamt, att
H. K. M., förr än H. K. M. drager af riket, det bästa som möjligt
vara kan, låter hugsvala den fattige, menige man, som någon klagomål
nu eller derförinnan varder framläggandes, som dagligen med ömkliga
ord, qvidan och klagan både för oss och andra, icke af tresko utan

all som största nöd och fattigdom, för stora utlagor på en tid med stora kostgården och penningehjelpen samt annat mera, som är ovanligt, bedjandes att vi sådant H. K. M. ville frambära.

Utan underskrifter, men torde följande rådsherrar hafva deltagit i rådslaget: Nils Gyllenstierna, Hogenskild Bielke, Claes Fleming, Thure Bielke, Erik Sparre, Claes Bielke och Christiern Gabrielsson, enär en skrifvelse, undertecknad af ofvannämde herrar, samtidigt från Upsala afläts till konung Sigismund.

En detaljerad redogörelse för innehållet af detta rådslag finnes i Ahlqvist: *Om aristokratien under Johan III:s tid*, II, sidd. 18, 19.

5 copior.

2 ark.

Rijkzens Rådz och andre aff adhelens skrift till K. Sigismundum, när dhe voro forsamlede i Beffe nogre Rikzens handlinger synnerligen hans hemresas afrådandhe innehollendes. Refuel d. 5 Septembris 1589.

Rådet inleder sin skrifvelse med en framställning af rikets närvarande ställning och innebyggarnes tillstånd såsom bevekande skäl till en snar fred med Ryssland.

Landet hade nu i 19 år betungats af den ryska fejden, derförut påstod det danska och lybska kriget i 7 år och samtidigt dermed det polska i 3 år. »Sanningen till att säga, så är Sverige odrägligt och omöjligt längre med krig att uthärda.» Krigsfolket ledes dervid; sin sold bekommer det sällan i rättan tid; utgifterna förökas dagligen, så att det snart icke ens räcker till för konungen sjelf. Afkastningen af silfverbergverken hade aftagit emot i nästförledne faders tid. Allmogen förmådde ej i rättan tid utgöra sina årliga utskylder, hvartill dock ytterligare komme den s. k. stora kostgården, 3 eller 4 hjälp-gårder, körslor och dagsverken och dertill ofta penningebidrag, såsom nu senast tiondepenning af allt allmogens lösöre; allt detta oaktadt K. M. i 12 eller 16 år årligen förnyat löftet om förskoning från dessa utlagor. Men icke nog med att utlagorna förökades, icke ens sättet för deras utskrifvande tillgick, såsom lag föreskrifver, med samfäldt råd och betänkande, utan efter kamrerarnes godtyckliga påbud, ja ofta blott på af köksskrifvare och »sådant sällskap» gifven föreskrift. Dessa bördor vore för allmogen outhärdliga, särskildt under en tid sådan som de nu senast förflutna 3:ne åren, då både människor och boskap dött af svält.

En väsentlig orsak till allmogens oförmögenhet vore ock de stora *utskrifningarna*, hvilka så godt som årligen med våld verkställes. Mången hade på detta sätt förlorat 3 å 4 söner eller bröder och sutte nu på sitt hemman med hustru och småbarn utan trygghet för ytterligare utskrifningar, men med ständigt ökade utskylder.

Hofhållningen vore oskicklig och odryg, hvartill ej heller afkastningen af slott och gårdar samt årliga räntan längre räckte till, utan pålades därför ytterligare många gärder. Det oaktadt blefve mången, hvars tjänst vore nödvändig vid hofvet, utan nödigt underhåll, »der hålles hvarken ordning eller lydnad»; de, som hade hofvets uppbörd om hand, vore ock befriade från skyldighet att aflägga någon räkenskap.

Till icke ringa tunga vore ock de stora *byggnadsföretagen* vid slott och gårdar, de stora kyrkobyggnaderna och mera sådant. Ehuru K. M. samtyckt till att dermed skulle hållas måtta, så funnos dock vid hofvet många, som hade daglig tillgång till K. M., »de all god ordning förhindra och förstöra». »Och ändock K. M. läte sig tycka att byggningarna icke kostade mycket, så hade väl beställnings- och underhållsregistren annat att utvisa; och om det icke kostade H. K. M., så kostade det likväl undersåtarne, och vore ohördt att någon herre i verlden hafver det rätteligen kunnat göra tillika, nemligen att föra krig med alla nästomliggande land och bygga stora hus och befästningar». Detta vore en orsak till menige mans armod, »hvilken nu sträckt sig så allmänt omkring i landet, så att der som förr hafver varit åker och äng, der växa nu stora skogar och de, som i många år hafva varit rika och välhulpna bönder, löpa nu omkring i landet med kypen och säcken». Denna eländighet beder rådet D. K. M. värdigas låta gå sig till sinnes.

Beträffande städernas och borgerskapets besvär förklarar rådet det vara för vidlyftigt att dem uppräknas; »en tredje part deraf stode öde». »Utaf dem lånades och borgades stundom emot deras vilja och utan att betalas, och oaktadt derpå många rådslag vore gjorda, blefve dessa dock icke efterledda».

För att icke rubba den broderliga vänskapen emellan K. M. och hertig Carl genom tvisten om messordningen och liturgien, borde K. M. låta det blifva vid den afhandling, som skedde i Vadstena emellan båda D. K. M. och hertig Carl, såväl i ofvannämnda afseende som i öfrigt.

På en af de många copiorna af detta rådslag läses efter föregående punkt följande, antagligen af Erik Sparres hand:

»Detta forbemelte vardt i Rijkzsens Rådز nampn allene inlagt, som her formelles, och icke aff nogon uten Rådز hördt heller sedt. Men dette, som efterföljer brede vid helsningen och gratulation, inlades i all adels och krigsfolks nampn, som underskriften bevijsar.»

Med anledning af det gängse ryktet om konung Sigismunds tillämnade hemresa till Sverige med öfvergifvande af sin polska krona, ansåge rådet det vara oförenligt med begge D. K. M:rs höga förstånd och upprigtighet att hemligen besluta om en så vigtig handling. Rådet förklarar sig hafva ett tillbörligt medlidande med K. M. för dess tunga och mödosamma regemente i Polen, såsom det fritager sig från att i rättan tid hafva fått kännedom om K. M:ts första utresa, »undantagandes hvad som i Kalmar skedde, sedan E. K. M. då lagligen tillkorad och kallad var, hvilket (för Gud och hvar ärlig man) intet anorlunda stod till att råda», förklarar sig ock intet hellre se än att K. M. väl vore hemma i Sverige igen, »efterty K. M. i Sverige, vår nådige konung och herre, nu med tiden göres något åldrig och uti sådana besvärliga regementssaker, som nu i den sista och värsta verdens tid dagligen förefalla, ledsen och förtruten, *der till med, såsom hvar man kan förmärka, fast underlig och selsind emot det H. K. M. förr varit hafver*» (efter den oförändrade redaktionen, förändradt till: »och otålig»). Men för de stora faror, som för Sverige vore förenade med en så »otidig renunciation», i det såväl Österrike som Polen derigenom otvifvelaktigt skulle föranledas att uppträda såsom Sveriges uppenbara fiender, måste rådet afstyrka densamma. »Dertill med kunde begge D. K. M:rs undersåter i Sverige blifva fast kallsinniga, och än det som mera är att befrukta, *att de samtliga töra taga sig något före och stänga riket för oss alla* (efter den oförändrade redaktionen, förändradt till: »att någon oro i riket begynner»), när sådana tidender komma dem oförvarandes på». — »Hafva ock de Poler nu de äro hitkomna med röfvande och tilltastande stält sig som fiender, så skulle de det i bortfärden med mord och brand ytterligare låta påskina».

Underskrifter:

Erik Gustafsson.	A. Lewenkopf grefve till Rasborg.	Claes Åkesson.
Gustaf Baner.	Erik Sparre.	Claes Bielke.
Sten Baner.	Christer Gabrielsson.	Thure Bielke.
Moritz Grip.	Erik Abrahamsson m. fl.	

inalles 58 namn, inberäknadt Eilhart v. Tisenhausen, som undertecknat i samtliga estländska ridderskapets och adelns namn.

På en af copiorna står: *Subscriptum a senatoribus et nobilitate omnium provinciarum simul ac capitaneis militum, ut originale testatur.* På en annan copia förekomma samma namn som ofvan samt dessutom Moritz Sture's jemte 7 knektehöfvidsmäns namn och bomärken.

Original, begagnadt såsom concept, samt 9 copior, dels efter originalet i dess oförändrade skick, dels efter originalet med gjorda ändringar (sådana förekomma dock endast i senare afdelningen af skrifvelsen). Som åtskilliga copior innehålla flere namnunderskrifter än den här föreliggande originalskrifvelsen samt det i Werwings *Sigismunds och Carl IX:s historia*, Bil. Lit. C, förekommande aftryck uppgifver undertecknarnes namn i helt olika ordning, kan man, utan att behöfva misstänka en af rådsherrarne senare gjord dokumentförfälskning, såsom man velat antaga, sluta att ett annat original förelades K. M. än det som nu är i behåll, ehuru skrifvelsen efter dess ursprungliga lydelse äfven måste hafva kommit till konungens kännedom, enär han i sin senare svarsskrifvelse och i anklagelseakterna emot rådsherrarne särskildt fäster sig vid den i den föreliggande originalskrifvelsen förekommande korrigerade punkten om *rikets stängande*, hvilken punkt rådsherrarne icke ville vidkännas och hvilket förnekande på detta sätt får sin förklaring.

4 ark.

Rikzens Rådz betänkande, hvarföre them icke syntes rådhelighit att K. Sigismundus skulle medh sin her fader begifua sigh til Sverige. Actum Råfle den 15 Sept. anno 1589.

Såsom skäl till sitt skriftliga utlåtande anför rådet i inledningen, det tillfälle icke gifvits att muntligen andraga ärendet. Sjelfva rådslaget innehåller 31 kortfattade punkter, — »till att undfly lång skrifvelse, den E. K. M. icke gerna lider», — och avslutas med följande latinska sentens: *Vincat affectum ratio**).

*) Återkomne till Sverige inlemnade rådsherrarne den 6 Nov. till konungen en ursäktsskrifvelse, deruti de förklara, att »de hellre hade bort, — såsom det ock varit höfligare, ehvad det vore dem ljuft eller ledt, — bedja H. K. M. i Polen att komma hit till Sverige igen». De återkalla ock i samma skrifvelse alldeles det i ofvanstående rådslag begagnade uttrycket: *Vincat affectum ratio*, »såsom om K. M. skulle hafva satt sin faderliga kärlek framför landets bästa».

Underskrifter:

Erik Gustafsson.	Claes Åkesson.	Morits Sture.
Gustaf Baner.	Erik Sparre.	Sten Baner.
Christiern Gabrielsson.	Thure Bielke.	Moritz Grip.
	Erik Abrahamsson.	

Före skrifvelsens början står å en af de många copiorna, antagligen med Erik Sparres hand:

»Seden dette forbemelte Rådslag och suplicatz var inlagt och man icke dess hell förnam, att konungarne sig ville betenckie, uten ville ändå haffue hemreesen i verked, stelte vij dette efterschrefne till kongen i Sverige så lydendes.»

Original och 9 copior, hvaraf 2:ne daterade den 17 Sept. *)

1½ ark.

1590.

Rådslagh och betänckande om myntet, dat. Stockholm den 25 Febr. 1590.

Underskrifter:

	Hertig Carl.	
Claes Fleming.		Christiern Gabrielsson.
Copia.		1/2 ark.

*) Konungens kortfattade svar å denna skrifvelse (genom sekreterarne Niclas Rasch, Olof Sverkelsson, Sigfrid Henriksson, Per Brask och Jonas Petri) var af följande innehåll:

Som den unge konungen både emot sin och sin faders vilja i Kalmar påtog sig resan till Polen, men der vore såsom in captivitate babylonica, så vore K. M. nu besluten att icke släppa honom ifrån sig, äfven emot rådets betänckande, såsom han esomoftast pröfvat, att hvad han emot rådets vilja gjort, alltid lyckats väl. Dessutom förklarar konungen, att han icke blott i höghet och myndighet stode öfver rådet, utan äfven i förstånd och ålder, nogsamst kände verldens lopp och vore väl förfaren i viktiga handlingar. Någon fara för krig med Polen eller någon annan olägenhet af K. M:ts beslut förefunnes icke. Konungens betryggande åtgärder i detta hänseende vore visserligen ännu ej kända för flere än 2:ne personer, men om 1, 3 eller 4 månader skulle rådsherrarne få del af dem och då nödgas gifva dem sitt erkännande. Emellertid ville K. M. återvända till Sverige såsom *absolut* konung så här efter som här till, »der ock det icke skulle vara, så ville ock begge deras M:er blifva dädan», och sedan måtte de välja sig en konung, hvar de ville.

Konungens senare omständligare svar, som dock egentligen afsåg rådsherrarnes föregående skrifvelse till K. Sigismund, finnes tryckt hos *Werwing, Sigismunds och Carl IX:s historia*, Bil. Litt. D.

Archiv. meddel.

**Ricksens Rådz betänkende uthi högborne furstes, hertig Carls när-
vare. Actum Upsale den 27 Novembris åhr etc. 1590.**

Innehåller föreskrifter om noggrann kontroll öfver rikets uppbörd
och ränta.

Utan underskrifter.

Copia.

$\frac{1}{2}$ ark.

**Claes Flemmingz betenckende om krigzsakerne, huru the best och
lycksambligest skole företages at något kan uthrettet blifve.
Åhr 1590 eller 1591.**

Copia.

1 ark.

1591.

**De godhe herrers i Rikz Rådih ytterligare och enfoldige betenekiande
på de puncter, som K. M. V. A. N. herre och konungh och then
högborne furste, hertig Carll, hafver dem föreställt. Actum
Stockholm den 14 Junij åhr 1591.**

Om krigsfolkets underhåll. — Om hjelp af rikets ständer till
kriget mot Ryssland. — Om fredsconditioner. — Om mediatorer i
fredshandeln, hvartill rådet föreslår den romerske kejsaren och konung
Fredrik af Danmark.

Underskrifter:

Nicolaus Gyllenstierna.

Claes Fleming
Riksmarsk, amiral.

Erik Gustafsson.

Moritz Sture.

Claes Bielke.

Christiern Gabrielsson.

Erik Abrahamsson.

Bengt Ribbing.

Gustaf Gabrielsson.

Original samt renskrifvet exemplar.

$\frac{1}{2}$ ark.

MEDDELANDEN

FRÅN

SVENSKA RIKS-ARCHIVET

UTGIFNA AF

R. M. BOWALLIUS.

VI.
—

STOCKHOLM, 1882

KONGL. BOKTRYCKERIET

P. A. NORSTEDT & SÖNER

MEDDELANDEN

FRÅN

SVENSKA RIKS-ARCHIVET

UTGIFNA AF

R. M. BOWALLIUS.

VI.

STOCKHOLM, 1882
KONGL. BOKTRYCKERIET
P. A. NORSTEDT & SÖNER

1.

Årsberättelse för år 1881.

Stormäktigste, Allernådigste Konung!

Till följd af föreskriften i 3:e § 10:e momentet af Eders Kongl. Maj:ts förnyade nådiga Instruktion för Riks-Archivets embets- och tjenstemän den 26 October 1877 får jag härmed afgifva underdånig berättelse om Riks-Archivets skick och om hvad under det förflutna året, 1881, timat i afseende på archivaliernas tillväxt och deras anlitage samt fortgången af tjenstemännens arbeten.

Riks-Archivets lokal har under det förflutna året icke undergått någon förändring. Omständigheternas tvång nödgar mig därför att nu upprepa hvad jag icke kunde undgå att redan för ett år sedan i underdånighet anmäla, nemligen att bristen på tillräckligt utrymme icke blott är betänklig med afseende på den archivaliernas förökning, som hvarje år är att emotse, utan redan nu åstadkommer svårigheter vid anordnande af de archivarbeten, som böra ega rum. Ehuru dessa svårigheter ännu länge nog lära komma att häm-

mande inverka på archivarbetenas gång, är likväl utsigt till en gynsammare framtid nu öppnad derigenom att Eders Kongl. Maj:t, i anledning af min underdåniga framställning den 29 September nästlidna år, täckts genom nådigt bref den 29 påföljande October anbefalla Öfver-Intendents-Embete att uppgöra ritning och kostnadsförslag till en ny, tillräckligt stor och ändamålsenlig riksarchivbyggnad å någon Kronan tillhörig, så vidt möjligt för eldfara skyddad och i öfrigt lämplig tomt inom hufvudstaden. I hvarje fall komma dock år att förgå innan ett så stort byggnadsarbete kan vara fullbordadt. Det är fördenskull högeligen att önska att det så snart som möjligt må kunna börjas. Det må vara tillåtet att hoppas att, sedan Öfver-Intendents-Embete inkommit med anbefaldt ritnings- och kostnadsförslag, Riksdagen, när Eders Kongl. Maj:t täckes äska densammas medverkan, icke skall tveka att anvisa de för ändamålets vinnande erforderliga anslagsmedel.

Archivaliernas tillväxt under år 1881 har icke varit så betydlig som under närmast föregående år. Underdånigst bilagda specifikationer ådagalägga detta förhållande så väl i afseende på den normala tillökningen (Bil. A.) genom leveranser från Eders Kongl. Maj:ts Kansli som den extraordinarie (Bil. B.). Den förra har bestått hufvudsakligen af protokoll, registratur och afgjorda handlingar och uppgått till 335 volder (mot 1400 under år 1880); den senare dels af äldre domböcker från en och annan Häradsrätt, dels af hvarjehanda archivalier af olika värde, uppgående till 64 volder (mot omkring 400 under år 1880).

Endast i ringa mån har tillfälle erbjudits att fylla de luckor, som finnas i åtskilliga serier af Riks-Archivets handlingar, särdeles för äldre tider. Det vikt-

gaste att i detta afseende omförmäla är att afskrifning af de s. k. Sturehandlingarna äfven under nästförflutna år fortsatts. Såsom i föregående årsberättelser blifvit omförmäldt meddelas dessa såsom lån från Kongl. Danska Geheime-Archivet. Den sjette från Köpenhamn ankomna sändningen af dessa handlingar blef i April månad 1881 återsänd. Under derpå följande Juni månad fick Riks-Archivet emottaga en ny sändning, den sjunde. Denna har ännu ej kunnat återställas, enär väl afskrifningen är gjord men kollaringsarbetet ej hunnit fullbordas.

Riks-Archivets bibliothek, lika nödvändigt för forskarne som för tjenstemännen och städse mycket anlitat, har blifvit fullständigadt så vidt det knappa årsanslaget, 600 kronor, medgifvit. Genom gåfvor af corporationer och enskilda samt gengåfvor från utländska institutioner, med hvilka Riks-Archivet inledt utbyte af tryckta skrifter, har ock någon tillökning vunnits. Å andra sidan hafva, med stöd af nådiga brefvet den 24 October 1879, många för Riks-Archivet umbärliga tryckalster blifvit öfverlemnade till Kongl. Bibliotheket äfvensom åtskilliga sådana blifvit aflåtna till Vetenskaps-Akademiens bibliothek, hvarjemte några äldre musikaliska arbeten blifvit lemnade till Musikaliska Akademien för att i dess bibliothek förvaras. Statens förråd af det s. k. Årstrycket och af Svensk Författningssamling är sedan lång tid tillbaka åt Riks-Archivets vård anförtrödt. Det har under det förflutna året icke undergått någon annan förändring än att, såsom vanligt, utdelning till embetsverk och myndigheter egt rum på grund af de anordningar, som Chefen för Justitie-Departementet tid efter annan gifvit.

Riks-Archivets historiska skatter, som under det förflutna året varit, jemlikt gällande föreskrifter, till-

gänglige för forskare ej blott under den vanliga arbetstiden kl. 10— $1\frac{1}{2}$ 3 alla helgfria dagar utan ock derutöfver två timmar på eftermiddagen hvarje helgfri dag under Maj, Juni, Juli och Augusti månader, hafva varit anlitade i samma omfattning som under närmast föregående år. Antalet af egentlige forskare har uppgått till omkring åttatio, inländske och utländske. Bland de förre må nämnas några af Sveriges nu lefvande förnämligaste forskare och häfdatecknare: P. E. Bergfalk, F. F. Carlson, C. G. Malmström och C. T. Odhner, hvilka i Riks-Archivet egnat mycken tid åt forskning i det der förvarade rika förrådet af historiska källskrifter. Af de senare, som uppgått till ett antal af 21, hafva 6 varit från Finland, 5 från Danmark, 2 från England, 3 från Tyskland, 1 från Lifland, 1 från Belgien, 1 från Frankrike och 2 från N. Amerika. Än större har antalet varit af de tillfällige forskare, hvilka för något embetsverks räkning eller för enskilda angelägenheter i Riks-Archivet sökt upplysningar. Bland utländske forskare, som gjort något långvarigare studier i Riks-Archivet, kunna nämnas: Aktuarien vid Finska Stats-Archivet Doktor R. Hausen och Kanslirådet D:r A. W. Liljenstrand från Helsingfors, Magister H. E. Aspelin från Wasa, Archiv-Assistenten Candidatus juris V. A. Secher, Bibliotheks-Assistenten D:r J. A. Fridericia, D:r W. Mollerup och D:r Kr. Erslev från Köpenhamn, Professorn D:r Alexander Reifferscheid från Greifswald, Architekten W. Görz från Lemberg, D:r Herman Hildebrand från Riga, F. Puaux från Paris och William H. Bliss från London, hvilken sistnämnde på grund af offentligt uppdrag i Riks-Archivet forskat efter äldre handlingar af intresse för England och Skotland.

Riks-Archivets embets- och tjenstemän äro enligt nu varande stat: Riks-Archivarien, tre Archivarier och tre Amanuenser. Desse hafva under nyss förflutna år samtliga varit i utöfning af sina befattningar, nemligen, jemte undertecknad, Riks-Archivarie, Archivarien m. m. D:r *O. Th. F. von Feilitzen*, tjenstgörande vid den Historiska afdelningen och föreståndare för den ena af dess sektioner, Archivarien m. m. D:r *V. G. Granlund*, tjenstgörande vid den Administrativa afdelningen och föreståndare för dervid förekommande särskilda archivarbeten; Archivarien D:r *N. A. Kullberg*, tjenstgörande vid den Historiska afdelningen och föreståndare för den andra af dess sektioner, Amanuenserne Friherre *C. E. B. Taube*, *E. W. Bergman* och Kammarherren *C. G. U. Silfverstolpe*, hvilka trenne sistnämnde tjenstgjort både vid den Historiska och den Administrativa afdelningen, dock lufvudsakligast vid den senare. Desse Riks-Archivets ordinarie tjenstemän skulle utan verksamt biträde af extraordinarie medhjelpare icke kunnat utföra alla de arbeten, som i ett archiv så stort, som det Svenska Riks-Archivet nu är, oundgängligen äro nödvändiga och hvilka i icke ringa grad försvåras genom det knappa utrymmet i den nuvarande lokalen. De extraordinarie Amanuenser, hvilka under år 1881 vid archivarbetena biträdt, den ene mer, den andre mindre, äro: Kanslisten i Armé-Förvaltningen *J. W. Lundgren*, Kanslisten i Hof-Expeditionen *L. M. V. Örnberg*, Kammarjunkaren *C. H. Tersmeden*, Lektorn D:r *E. Hildebrand*, Kanslisten i Hof-Expeditionen D:r *J. G. Théel*, D:r *J. Th. Westrin*, *E. Wallmark*, Ph. Candidaten *G. Forsgrén* och Kammarherren *J. B. Th. Beskow*. Likasom under de närmast föregående åren hafva af desse Örnberg, Hildebrand och Théel åtnjutit bestämda årsarfvoden och derföre haft sig ålagd bestämd tjenstgöring hvarje helgfri dag.

De öfrige, af hvilka ej kunnat fordras lika mycken tjenstgöring, hafva åtnjutit tillfälliga arfvoden qvartalsvis bestämda i mån af tillgång på arfvodesmedel och med fästadt afseende på mer och mindre trägen tjenstgöring samt ådagalagd skicklighet.

Under vanliga förhållanden äro de förekommande archivarbetena temligen enahanda år efter annat. Så har ock under år 1881 utförts sådana af lika beskaffenhet som under 1880, nemligen vid den Administrativa afdelningen: granskning af inkomna judiciella och administrativa handlingars öfverensstämmelse med dem åtföljande summariska förteckningar, sådana handlingars inordnande på behöriga ställen, fullständigande af äldre förteckningar och upprättande af nya; vid den Historiska afdelningens båda sektioner: fortsatt ordnande af de archivaliegrupper, som erfordra sådan åtgärd, fortsatt fullständigande af Riksregistraturet, fortsatt ordnande af samlingen af Häradsrätternas äldre domböcker, fortsatt arbete på Rådslagens och Rådsprotokollens registrering, revision af äldre förteckningar samt upprättande af nya samt för öfrigt de arbeten, som betingas af Riks-Archivets skyldighet att i tryck utgifva historiskt viktiga handlingar. Denna editoriska verksamhet har fortgått så vidt tillgängliga anslagsmedel medgifvit. Eders Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen om uppförande på Riks-Archivets stat af ett årligt anslag af 3000 kronor för ifrågavarande ändamål bifölls af Riksdagen på det sätt, att för år 1882 beviljades ett extra anslag af 3000 kronor. Under loppet af år 1881 hafva utkommit andra afdelningens första del af *Kyrkoordningar och förslag dertill före 1686*, redigerad af O. von Feilitzen, andra delens andra häfte af *Svenskt Diplomatarium från*

1401, redigeradt af C. Silfverstolpe samt *Meddelanden från Svenska Riks-Archivet V*, utgifna af under-tecknad. Fortsatts har derjemte redaktionsarbetet af Konung *Gustaf I:s registratur*, 9:de delen jemte register till 8:de delen, äfvensom redaktionsarbetet af 3:e delen af *Svenska Riksrådets protokoll*, af hvilka båda serier tryckningen fortgår.

Samma arbetsordning, som under en följd af år med fördel tillämpats, har äfven under år 1881 blifvit följd. Vid den dagliga expeditionen hafva i öfverensstämmelse dermed icke blott Archivarierne tjenstgjort, hvilka det närmast tillhör att med biträde och råd tillhandagå den allmänhet som i Riks-Archivet söker upplysning, utan dervid hafva alla, som förrättat ordinarie tjenst, haft sig uppdraget att med tjenstgöring biträda.

Enligt Instruktionens föreskrift skola vissa förekommande bestyr ombesörjas af den tjensteman, som dertill af Riks-Archivarien förordnas. Dessa särskilda bestyr äro vården af Riks-Archivets bibliothek och förande af dess räkenskaper samt protokollsföringen vid sammanträden mellan Riks-Archivarien och Archivarierne. Likasom under flera föregående år hafva de två förstnämnda uppdragen fullgjorts af Archivarien von Feilitzen och det sistnämnda af Amanuensen Friherre Taube.

Under den tid af nästlidna år jag, efter föreskrifven anmälan hos Chefen för Ecklesiastik-Departementet, begagnat den mig medgifna semester, företrädde mitt ställe jemlikt gällande Instruktion af den till tjensteåldern äldste bland Archivarierne, von Feilitzen. Archivarierne och Amanuenserne hafva jemväl åtnjutit dem tillkommande semester. I anledning deraf har på grund af förordnanden Archivarietjenst förrättats

af Friherre Taube fyra månader, af Bergman en half månad och af Silfverstolpe en och en half månad; Amanuensstjenst af Lundgren fyra och en half månader, af Örnberg två, af Hildebrand två och af Théel två och en half månader.

Uti årsberättelsen för år 1880 omnämndes att den tvååriga undervisningskurs i Ryska språket, hvilken började år 1879 och enligt planen skolat fullbordas före utgången af år 1880, af förekommet giltigt skäl måste afbrytas i October månad sistnämnda år. Denna kurs fortsattes i Februari och afslutades i början af Maj 1881. Af undervisningen begagnade sig då samme tjänstemän, som under år 1880, nemligen Amanuensen Kammarherren Silfverstolpe samt extraordinarie Amanuenserne Kammarjunkaren Tersmeden, D:r Hildebrand och D:r Westrin.

Att icke blott Riks-Archivet är i förlägenhet om utrymme för mängden af archivalier utan att äfven flera af Rikets Collegier och andra centrala verk, såsom Svea Hofrätt, Kammar-Collegium, Statskontoret med flera, lida af samma olägenhet, är ett faktiskt förhållande, som länge väckt bekymmer. Då nu gällande Instruktion för Riks-Archivet föreskrifver att detta embetsverk skall — derest ej Kongl. Maj:t annorlunda förordnar — emottaga upplöst Styrelseverks archiv, synes deraf följa att äfven andra archivaliesamlingar än de, som egentligen tillkomma Riks-Archivet, kunna komma i fråga att der emottagas. För närvarande är detta icke längre möjligt. När Riks-Archivet framdeles får en ny rymlig byggnad kan förhållandet till en tid komma att gestalta sig annorlunda, men om man beräknar endast den normala tillväxten af archivalier under en längre följd af år, inses lätt att, äfven om det tillämnade nya archivhuset blir mycket rym-

ligt, det dock inom jemförelsevis kort tid skulle blifva otillräckligt att kunna inrymma ett flertal af de offentliga archiven. Collegiernas och andra centrala Verks archiv innehålla visserligen *till största delen* archivalier af den vikt och det värde, att deras förstöring icke rimligen bör komma i fråga. De böra alltså förvaras, men de behöfva icke nödvändigt förvaras i Riks-Archivet. Ändamålet synes kunna vinnas med minsta kostnad för statsverket om för dessa archivalier anordnades ett, under Riks-Archivets tillsyn stäldt, reserv-archiv, hvilket icke behöfde ligga på en så central — och följaktligen dyrbar — plats som Riks-Archivet.

Det är emellertid ej blott i hufvudstaden som ytterligare archivutrymme är af nöden. Af de flera i orterna befintliga offentliga archiven, såsom Länsstyrelsernas, Domkapitlens, Häradsrätternas — för att ej nämna de talrikaste, men ingalunda minst viktiga, Kyrkornas — komma i en föga aflägsen framtid säkerligen många att sakna utrymme för handlingar, som icke böra lemnas åt förstörelse. Att för dessa archivaliers förvar anskaffa nya lokaler på många ställen torde medföra allt för betungande kostnader. Men då Staten eger storartade, obegagnade eller nästan obegagnade, byggnader sådana som Calmar slott, Vadstena slott, Leckö slott, Svartsjö slott och till en del Upsala slott, vill det synas sannolikt, att ett eller annat af dessa skulle kunna anordnas för archivbehof med vida ringare kostnad än uppförandet af ett enda nytt hus för samma ändamål skulle erfordra. I dessa förhållanden torde tanken på behofvet af ett eller annat filial-archiv ega en berättigad grund. Ehuru jag icke nu dristar i afseende härpå i underdånighet framlägga något formligt förslag, har jag trott mig ej

böra underlåta att på detta sätt beröra en fråga, som synes kunna förtjena någon uppmärksamhet.

Med djupaste vördnad, trohet och nit framhärdar

Stormäktigste, Allernådigste Konung!
Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste, tropligtigste
tjenare och undersåte

R. M. BOWALLIUS.

Stockholm den 31 Januari 1882.

Bil. A.

Specifikation öfver den ordinarie tillökningen år 1881 i Kongl. Riks-Archivets samlingar genom leveranser från Stats-Departementen:

från *K. Justitie-Departementet*:

Registratur för år 1880	2 vol.
Afgjorda handlingar för år 1870.....	6 »
19 st. originalförordningar för åren 1880 och 1881.	
» <i>K. Justitie-Revisionen</i> :	
Handlingar i Revisionsmål för år 1878	44 »
D:o i Besvärs- och Ansökningsmål för samma år	55 »
Förteckningar öfver ofvanstående handlingar	2 bd.
» <i>K. Justitie-Cancellers-Embetet</i> :	
Diverse förteckningar för åren 1877—1879	34 vol.
» <i>K. Landtförsvars-Departementet</i> :	
Statsrådsprotokoll för åren 1860—1869.....	29 »
Registratur för åren 1857—1859	5 »
» <i>K. Finans-Departementet</i> :	
Protokoll, concepter, räkningar och diverse handlingar rörande kolonialärenden 1844—1878	67 »
» <i>K. Ecklesiastik-Departementet</i> :	
Afgjorda handlingar rörande löneregleringen för presterskapet åren 1863—1875	56 »
Handlingar i afgjorda, ej föredragna mål rörande läroverksfrågor 1874—1878	1 »
Handlingar rörande öfriga ärenden för år 1875	25 »

Registratur, afdelningen för den högre undervisningen, för åren 1865—1867.....	3	»
D:o d:o d:o 1870—1873.....	6	»
	Summa	335 vol.

jemte 19 st. originalförordningar.

Bil. B.

Specifikation på den extraordinarie tillökningen år 1881 i Kongl. Riks-Archivets samlingar, dels genom leveranser från offentliga verk och myndigheter utom Kongl. Kansliet, dels genom gåfvor m. m.

Från Landshöfdinge-Embetet i Vesterbottens län:

Löfångers och Burträskts tingslags domböcker för åren 1731—1735..... 1 vol.

» *Domare-Embetet i Stockholms läns vestra domsaga:*
Vallentuna härads domböcker för åren 1598—1670..... 34 hft.

» *Domare-Embetet i Norra Helsinglands domsaga:*
Skogsransakningar och undersökningar af kungsådror samt Qvarnkommissionens protokoll 1702—1710..... 1 vol.
Kongl. Bref, Svea Hofrätts d:o, m. fl. handlingar rörande kungsådror m. m. 1 »

» *Docenten H. Hjärne*, på grund af åtnjutet resestipendium:

Afskrifter af Svenska konungabref och andra handlingar rörande Sverige, Svenska personer och förhållanden, hemtade ur Jagellonska universitetets bibliothek, furstliga Czartoryskiska archiv et och hr Popiels archiv i Krakau, samt Stats-Archivet i Venedig 7 fasc.

Såsom gåfvor:

Af Ingeniören *Eskil Lindblad*:

Drottning Christinas bref d. 18 Juni 1645 till Landshöfdingen B. Ribbing. Original. Trenne pergamentsbref af 1616, 1642 och 1645 rörande Johan och Jakob Skyttes åtkomst till egendomar på Öland, i Småland och Södermanland.

» Med. D:r *L. E. Wijkmark*:

Domböcker för Visingsborgs grefskap åren 1664, 1679 och 1680..... 2 vol.

» Kammarjunkaren *R. L. Rääf i Småland*:

Trenne Ydre häradsrätts fastebref från åren 1588, 1675 och 1784, rörande jord i Norra Vi och Sunds socknar. Pergament.

» Amanuensen i Kongl. Ecklesiastik-Departementet, Frih. *Aug. Stiernstedt*:

Privilegier för Ridderskapet och Adeln i Estland, Lifland och på Ösel, dat. den 30 Juni 1719. Pergament, inbundet i guldpressadt skinnband med vidhängande sigill. Original.

» Kammarherren m. m. Frih. *G. Djurklou*:

Domböcker för Kinds härad i Västergötland åren 1618, 1620 och 1634..... 3 »

» Geologen *F. A. Lindström*:

Svenske Konsulns i Christiania J. C. Martineaus diarium 1787—1789..... 1 hft.

Densammes brefcopieböcker 1787—1792 10 »

» Enkefriherrinnan *Ulla Stjernstedt*, född Liljencrantz:

Diverse instruktioner för Hofembets- och tjenstemän, stater för hofhållningen m. m. från 1700- och 1800-talen..... 2 vol.

Af M:r *Bliss* från London:

Afskrifter af 19 stycken bref från Svenske Konungar och Drottning Christina Alexandra, ur Stats-Archivet i Mantua 1 vol.

» Professoren *C. T. Odhner*:

Fotografisk afbildning af Ryska Utrikesministeriets hufvudarchiv i Moskwa.

» Löjtnanten *O. W. Bergström*:

Handskrifvet register till Linköpings Stifts Herdaminne af J. I. Ståhl.

Tillsammans 64 större och mindre volumer, 7 stycken pergamentsbref, 1 löst pappersbref och 1 fotografi.

2.

Kunna alla slags archivalier vara föremål för enskild eganderätt?

På denna fråga, hvilkens vikt enligt hvad erfarenheten ådagalägger alltför ofta förbises, lemna nedanstående legala föreskrifter¹, hvilka icke blifvit återkallade, ett tydligt svar.

A.

Kongl. May:tz Resolution angående the papper och depecher, som Kongl. May:tz på een och annan orth bestälte Ministrer och betiente, efter the dhem opdragne commissioner, änn i sin glömo behålla kunna; Giffwin Stockholm den 24 Novemb. 1663.

Efter Kongl. May:tt hafwer förnummit nu en långh tijdh hafwa warit brukeligt, att Kongl. May:tz och Cronones Ministrer och betiente, hwilckom innan eller uthan om landz något Embete eller Commission hafwer warit opdragit och anförtrodt, hafwe sine Original Depecher, Instructioner, Rijkzens Acter och breff, som the ratione officii hafwa undfått eller nyttiat, icke i Kongl. May:tz Cantzelie igen lefwererat, uthan hoos sigh behållit eller dheras efterlemnade ännu hoos sigh behålla; Så emädhan Statssakerne och consequenter Regementet sådant länder till stoor præjuditz och nadeel, i det att många secreta anslag och upsåat eller elliest nödige och nyttige skriffter

¹) A. är aftryckt efter Riksregistraturet; de följande efter det s. k. Årstrycket, motsvarande hvad nu kallas Svensk Författningssamling.

kunna antingen genom wanskötzel eller dheras, som sådane papper hafwa haft om händer, afgångh förkomma eller aldeles i illwilliges händer råka, förorsakandes en omild interpretation och aigreur så och skada emot Rijket, såsom och gifwandes dess wedervertige lägenheet at penetrera i Rijkzens consilier och förhafwande; hwarföre och på det sådant må tideligen föreboijas och Rijkzens Cantzlie-Acter hållas i behörigh respect och förwahrigh, fördenskull hafwer Kongl. May:tt gott funnit att resolvera och befalla, efftersom Hans Kongl. May:tt her medh resolverer och alfwarligen befaller, att alle the Ministrer och betiente, som innan eller uthan om landz hafwa brukade warit, eller her effter brukade blifwa i wärff och Commissioner, det wari Legater, Abgesandter, Residenter, Agenter, Correspondenter, eller hwariehanda Commissarier och embetes män, som hafwe i Cronones tjenst warit, och af Kongl. May:tz Cantzelie ähre depecherade wordne, eller her effter depecherade blifwa, att dhe sine Original Depecher, Instructioner, Memorialer, Breff, Acter, Documenter eller andre till bem:te depecher hörande och strax medgifne eller sedermera tilsände papper, som the till sin nödtorfft nyttiat eller i sino giömo haft hafwe, in i Cantzliet och till den Secreterare, som honom eller dhem depecherat hafwer, eller och in Regni Archivum, till dess Secreterare åter riktigt inlefwere. Händer det, att någon Minister, warande hans commission, genom döden skulle her effter afgå; Så på det at Commissionens och hans opdragne embetes Acter och Documenterne desslikes icke må förkomma och förskingras, skall den Ministrens Secretarius, Skriffware, betiente eller ehvem som öfwerlefwer skyldigh wara bem:te Acter sammanfoga och försegla, och medh första lägenheet till Kongl. May:tz Cantzlij komma

låta. Wore och så, att någon reda genom döden måtte afgången wara, som någon af förben:de commissioner hafwer förträdt, skole dhens effterlemnade hustru, barn eller förmyndare, arffwingar eller betiente, som en sådan genom döden afgången Ministers slijke tilförene oprepade Acter i sino giömo hadhe, eller her efter på hwariehanda fall om händer få kunde, förplichtade wara, icke allenast dhem i tystheet och noga förwaringh hålla, uthan och registrerade och förseglade in i Cantzliet igen lefwerera. Der någon her emot oförmodeligen handlar, skall icke allenast förwänta, att honom sådane Acter afhändas skole, uthan och der han eller the oachtande denne Stadgan beslås att hafwa medh flijt dhem undandölgt, Kongl. May:tz onådhe och tilbörlogit arbitral straff underkastad wara. Actum ut supra.

HEDEWIG ELEONORA.

P. BRAHE. G. BANER. C. G. WRANGELL.
M. G. DE LA GARDIE. G. BONDE.

Ed. Ehrensteen.

B.

Kongl. May:tz Förbud at taga, förskingra, försällia, föryttra eller köpa och döllia någre Kongl. May:tz och Cronones Documenter, Skriffter och Handlingar. Gifwit Stockholm den 27 April Åhr 1695.

Wij Carl, med Gudz Nåde, Sweriges, Götes och Wändes Konung, Storfurste till Finland, Hertig uti

Skåne, Estland, Lijfland, Carelen, Brehmen, Vehrden, Stettin-Pommern, Cassuben och Wänden, Furste till Rügen, Herre öfwer Ingermanland och Wissmar; Så ock Pfaltz-Grefwe wid Rhein i Beyern till Gülich, Cleve och Bergen Hertig, etc. Giöre witterligit, at såsom hög macht där uppå ligger, at alle Wåre och Cronones Documenter och Handlingar uti Wåre Collegier icke allenast blifwa håldne uti god richtigheet, utan ock på intet sätt warda förskingrade eller förkomma; Altså wele Wij här igenom icke allenast alle wederbörande sträng- och alfwarligen hafwa anbefalt, thet de alle sådane Skriffter och Documenter uti all möyelig richtigheet hålla, så att de på intet sätt måge förkomma eller förskingras, utan ock därjämpte genom detta Wårt öpne Placat stadgat och förordnat, at ehoo som något af sådane Skriffter borttager, eller upsåteligen förskingrar, försällier och föryttrar, skall blifwa ansedd och afstraffad som Wår och Cronones tiuf, hvilket straff jämväl den skall wara skyldig at undergå, som slijke Skriffter och Documenter sig tillhandlar, och sådant på wederbörligit ställe intet uptäcker och angifwer. Det alle, som wederbör, hafwa sig hörsamligen at effterrätta. Till yttermehra wisso, hafwe Wij detta med egen hand underskrifwit, och med Wårt Kongl. Sigill bekräfta låtit. Datum Stockholm den 27 Aprilis Anno 1695.

C A R O L U S.

(L. S.)

C.

Kongl. Cantzlij-Collegii alfwarlige Åtwarning til alla dem, som wetta sig innehafwa någre Original Cantzlij-Acter eller andre publique Skrifter och Cronones Handlingar, dem de anten sielfwe wid de dem anförtrodde ämbeten, wärf och Commissioner til nödtorften nyttiat, eller och uppå hwariehanda sätt elliest fått uti sina händer, at de dem alle oförsummelingen til Kongl. May:tz Archivum inlefwera. Stockholm den 10 Julii 1706.

Ehuruwäl det icke allenast genom åtskillige för detta utgifne Kongl. Resolutioner och Förordningar, men enkannerligen af åhr 1663 den 24 Novembris alfwarligen är påbudt och befalt, utan och uppå en allmän Rijksdag af samtelige Ridderskapet och Adelen enhälleligen utlofwat och tillsagt, det skulle alla dhe, som uti någre Kongl. May:tz Wärf och Commissioner inn- eller uthom landz blifwa brukade, wid samma Commissioners uphörande wara förplichtade at til Kongl. May:tz Archivum uthi Kongl. Cantzliet ofördröijeligen inlefwera alla Original Instructioner, Bref och Acter, dem dhe uti sådane sine Wärf och Förrättningar nyttiat, på det wid dödxfall eller andra händelser icke något der af måtte förskingras, och således det som lönligit hållas borde, til Kongl. May:tz otiänst och skada divulgeras; Doch som emot all förmodan förspörjes, huruledes een och annan sådant alt oachtat, har ändå hoos sig qwarbehållit den ena tijden efter den andra hwarjehanda dem uti deras Embeten och Förrättningar anförtrodde och tilhanda komne angelägne Original Handlingar, Skriffter och Acter, dhe der sedan till een deel wid olyckelige wädeldar och andre händel-

ser förkommit, deels och wid deras dödelige afgång, som dem uti sine gömmor behållit, råkat uti deras arfwingars och betienters eller andre främmande händer; Hwarföre och på det at sådant missbruk ey måtte til Kongl. May:tz stora otiänst än längre förelöpa, fördenskull hafwer Kongl. May:tz Cantzelij-Collegium funnit nödigt, at härmed änn ytterligare alfwarligen påminna och åtwarna alla dem, som wetta sig ännu innehafwa någre sådane Original Cantzlij-Acter eller andre publique Skriffter och Cronones handlingar, dem dhe anten sielfwe wid dhe dem anförtrodde Einbeten, Wärf och Commissioner til nödtorfften nyttiat, eller och efter sine föräldrar, förfäder och anförwanter, eller elljest uppå hwarjehanda sätt fått uti sine händer, at dhe dem alle straxt och oförsummelingen til Kongl. May:tz Archivum och des Secreterare inlefwerera, jämwäl och för större säkerhet skull tillåta bemälte Secreterare uppå wisse orter, der man weet åtskillige Skriffter och Acter ifrån långliga tijder sammankomne och förwarade wara, at dem alle igenomsee, på det han som bäst wetta kan, hwad där ibland bör ansees för Cantzlij- och publique Acter, må dem derifrån kunna åtskillja och til Kongl. May:tz Archivum afhämta. Det lærer förmodeligen hwar och een så mycket mehr låta denne alfvarsamme åtwarning tiena sig til hörsam efterrättelse, som det både länder honom sielf til trygghet, och den elljest i widrigt fall, som härutinnan wij-sar någon ohörsamhet eller försummelse, har at förwänta, det han genom behörige medel skal blifwa twungen under edelig förplichtelse alla sådane publique Acter at framgifwa, och ifrån sig lefwerera. Där och någon skulle beslås, at hafwa med flijt något deraf undandölgt, gör den samma sig brottzlig til Kongl. May:tz onåde och det straff, som derpå uti utgångne

Kongl. Förordningar stadgat finnes. Det alle, som detta i någor måtto angå kan, hafwe sig at efterrätta.
Stockholm den 10 Julij 1706.

(L. S.)

Uppå Kongl. Cantzlij-Collegii wägnar

N. GYLDENSTOLPE. T. POLUS. ARVEDH HORN.
W. J. COYET.

D.

Kongl. Swea Hofrätts Bref angående Cancellie- och publique Acters insändande till Kongl. Archivum. Dat. Stockholm den 11 Maj 1707.

Wij Gabriel Falkenberg, Kongl. Maij:tz Råd, Præsident uti Kongl. Swea Hoff-Rätt, samt Åbo Aca-
demiæ Cancellor, Grefwe til Sandemar, Frij-Herre til
Odenswijholm, Herre til Söderby och Ogstad; Så ock
Vice-Præsident och samtelige Assessorer, hälse

Emedan det Kongl. Cancellie-Collegium haer fun-
nit nödigt, at genom en af trycket utgången alfwar-
sam påminnelse, å nyo åtwarna hwariom och enom,
som wet sig ännu innehafwa någre Cancellie- och pu-
blique handlingar, at de utan längre drögsål, til
Kongl. Maij:tz Archivum dem alle inlefwerera, däraf
och wälbemälte Kongl. Collegium, medelst des nyligen
ankomne Bref af den 10 Aprilis sidstledne, sändt den
Kongl. Rätten någre exemplar tilhanda, med begiäran,

at berörde tryckte åtwarning de under des Jurisdiction hörande Domstolar communiceras måtte, på det de wid Inventeringar, Arfskiften och alla andra förefallande tilfällen, måge sig den samma til efterrättelse ställa, och tilhålla wederbörande, som förspöras någre sådane Cancellie- och publique Acter hos sig innehafwa, at dem ofördröijeligen ifrån sig lefwerera; Fördenskull blifwer ett exemplar af merbemälte åtwarning härmed tilsändt, hvilken wid förberörde tilfällen at ställa til behörig efterlefnadt. Och Wij befalle Gud Alzmächtig.

Stockholm den 11 Maj Anno 1707.

Uppå den Kongl. Hoff-Rättens wägnar

GABRIEL FALKENBERG.

Hindrich Heerdhielm.

Magnus Sternal.

Register öfver Rådslag i konung Sigismunds och hertig Carls tid 1593—1597.

Upprättadt

af

E. W. BERGMAN.

1593.

F. N:des Hertig Carls svar uppå det Rijkzens Rådhs hafve skriffte-
ligen gifvit deras betänkiande.*) Actum Stockholm den 12
Jannarij Åhr 1598.

Med afseende på enkedrottningen ville hertigen gerna veta genom
hvem rådet fått höra hennes önskan att blifva qvar på slottet; om
hon äntligen ville der stanna, tills svar hunnit ankomma från Polen,
så begärde hertigen rådets förslag om huru mycket folk för hennes
räkning nödortfteligen erfordrades. Nödigt vore ock att så ställes med
förtäringen, att något funnes i behåll till konungens i Polen hem-
komst. Tillika borde betänkas, att hertigen i och för sin möda med
regeringsärendena till det minsta måste med sitt folk blifva underhållen.

Angående ståthållare på Stockholms slott yrkar hertigen att
rådet uppgåfve, hvilka dertill voro afsedda, då äfven hertigen tillika
ville förordna några af sina egne gode män.

Hertigen godkänner rådets förslag att rikets regalier och vigti-
gare handlingar, som drottningen ännu hade i sitt förvar, skulle i
särskildt rum insättas under hertigens och rådets gemensamma för-
segling, och borde denna öfverflyttning med det första försiggå.

Rådets förslag om myntprägling godkänner hertigen, men för-
klarar att han först af den inflytande kopparen och annan uppbörd
ville göra sig sjelf betald för sina till kronan gjorda försträckningar
och ingångna borgensförbindelser.

*) Som sjelfva rådslaget, dat. d. 4 Jan. enligt E. Palmskölds register, nu
mera icke finnes i behåll, intages här i stället hertigens svar derpå.

Till sist begär hertigen svar på sin förfrågan om tillstånd att vidkännas sin pant, landskapet Dal, hvarpå han redan egde den afiidne konungens försäkring, likasom ock om rättigheten till myntprägling inom sitt eget furstendöme.

Riksregistraturet fol. 11 v.

Svar på F. N. Hertig Carlls etc. nådige behag af Rijckzenns Råd på dhe innelagde spörsmåål. Actum Stockholm den 18 Januarij anno etc. 1598.

På hertigens uppmaning, att hvad rådvis afhandlats måtte komma till beslut och rådslagen påskyndas, svarar rådet, att det så hädan efter som hit tills derom efter förmåga ville beflita sig, ehuru, då ärendena voro så mångfaldiga, det ej kunde lida så fort, synnerligast då de, som kräfde, voro många, medan utvägarna att dem förnöja voro få.

Regalierna och annat, som drottningen hade i sitt förvar, anser rådet bäst kunna bevaras i det dertill redan utsedda hvälfda rummet, och kunde samma rum förseglas med drottningens, furstens och rådets sigill.

Den af hertigen äskade inventeringen af den afiidne konungens qvarlåtenkap förklarar rådet redan vara verkställd.

Den hittills hållna utspisningen för dem, som på slottet hafva »en hop våningar», anser rådet i likhet med hertigen böra indragas utom för drottningen, dem som äro i slottslofven och dem som derstädes verkligen behöfvas.

På hertigens fråga, om ej drottningens »bud, bref och befallning på utgifter måtte afskaffas och utan H. N:s och rikets råds vetskap intet företagas», förklarar rådet, att det vore öfvertygadt om att drottningen härefter icke komme att befatta sig med någon rikets uppörd eller utgift, H. F. N. och rikets råd oåtspordt.

I fråga om krigsfolkets aflöning samt hoffolkets minskning, »på det något vore i behåll, när K. M. i Polen hitkommer», afgifver rådet särskildt förslag.

Om legation till Polen.

Om granskning af lönings- och underhållsregister.

Om mandat till allmogen, huru med klagomålssaker bör tillgå, i sammanhang hvarmed rådet anser rättvist, att de, »som sitta i torn och häktelse och icke äro till något lagvunna», måtte lagligen förhöras, och, om de befinnas obrottsliga, frigifvas.

Hertigens förslag, att yrkesmän vid slottet och skeppsgården i Stockholm skulle betalas med dagspenning, anser rådet mindre lämpligt, enär man i så fall kunde blifva utan arbetare, när man som mest vore i behof deraf.

Underskrifter:

Nils Gyllenstierna.	Erik Gustafsson (Stenbock).	Hogenskild Bielke.
Gustaf Baner.	Erik Sparre.	Claes Bielke.
Sten Baner.	Thure Bielke.	Bengt Ribbing.
	Gustaf Björnsson (Bååt).	

Original.

$\frac{1}{2}$ ark.

**Svar på F. N:s Hertig Carls nådige behag af Rijkzens Råd på denn
innelagde schrift. Actum Stockholm thenn 21(!) Januarij år etc. 98.**

Med afseende på de af hertigen föreslagna andragandena hos de polska ständerna »låta de goda herrar sig H. F. N:s mening ödmjukligen behaga», dock så att saken endast muntligt blefve föredragen genom de sändebud, som till konungen komma att afgå; som emellertid denna legation ej så snart kunde verkställas, vore nödvändigt att skriftligen underrätta konungen om rikets lägenhet, då man sedan, efter af konungen mottaget besked, lättare kunde om allt besluta.

Angående hertigens förslag, att pålägga allmogen en hjelpeskatt, vore rådets mening, att »som detta blefve första gången efter den afidne konungens frånfälle man med menigheten och allmogen skulle förhandla om den trohet, hörsamhet och lydnad (de) emot H. K. M. i Polen såsom vår arfkonung och uti H. K. M:ts frånvaro högborne furste hertig Carl samt rikets råd högstbete konungl:e M:t och riket till gagn och godo bevisa skola», borde detta förslag tills vidare uppskjutas, så mycket mera som undsättningen till krigsfolket på detta sätt komme detsamma för sent till handa. Hvad hertigens fordran af kronan anginge, utbad sig rådet hertigens fortsarande tålmod till lägligare tillfälle.

Förslaget att föryttra uppbördsspanmålen och »jernräntan» gillas, dock borde ej spanmålen sättas högre än till 5 $\frac{1}{2}$ tunnan.

Likaledes delar rådet hertigens tanke, att man borde göra ett utdrag af det latinska bref, som den afidne konungen låtit uppsätta

och hvilket, under förutsättning af hertigens och rådets ytterligare stadfästelse, såväl konungen sjelf som K. M. i Polen underskrifvit. »Kan ock icke med bättre fog blifva H. K. M. påmint än således, ty man visserligen förmodar att H. K. M. till det, som kan lända riket till gagn och godo och lag kräfver, skall vara benägen och så mycket mera som H. K. M. sådant tillförene godvilligt lofvat och bebreft hafver».

Om postens skyndsamma befordran i Finland.

Om Pontus de la Gardies efterlemnade lösören, hvilka rådet anser kunna lämpligast förvaras i något rum på slottet.

Att utse kammare till förvaringsrum för den afidne konungens kläder lemnar rådet i hertigens fria skön.

Till sist afgifver rådet förslag till granskning af hertigens fordringar, efter hvilken gransknings utförande man borde afvakta K. M:ts i Polen slutliga besked eller fullmakt att fullständigt qvittera desamma.

Underskrifter:

Nils Gyllenstierna.	Erik Gustafsson.	Hogenskild Bielke.
Gustaf Baner.	Erik Sparre.	Claes Bielke.
Sten Baner.	Thure Bielke.	Bengt Ribbing.
	Gustaf Biörnsson.	

Original (dat. d. 23 Jan.) samt copia.

1 ark.

Minnesskrift för Hans Kranck, Secreterare, hvad F. N. Hertig Carl &c. hafver honum befalet att thale med the gode herrer Rijkzenns Råd, som nu äre udi Stockholm tilstedes och elliest der näst omkring, hvad theres betenckiende om desse efterschrefne puncter vare kann, efter K. M. i Polen &c. udi sinn schrifvelse befaler om mesta deelen af för:ne ärennder att befalle till h:te Kon. M:ttz ankompt, denn Gnd Alz:tig lathe lyckeligen tilgå. Gripsholm denn 8 Aprilis Anno etc. 1593.

Innehåller 16 punkter, hvaraf de viktigaste här anföras:

»Efter K. M. befaller att Upsala slott skall blifva bygd på det bästa sätt», om icke rådligt vore, att en hjälp pålades all allmoge i Sverige såväl frälse- som skatte- och kronobönder, så att enhvar hjälpte med ett dagsverke eller sex öre penningar till att »bygga Upsala öde, som lag förmår.»

Som K. M. likaledes vill hafva Stockholms slott väl inredt, frågas »hvarmed våningarna skola stofferas och om något mera behöfves att bygga än köket.»

Om Vaxholms byggning skall fullföljas eller om man dermed borde uppskjuta till framtida bättre tillgång.

Om icke rådligt vore, att några adelsmän utsändes i hvar landsända till att pådrifva skeppsbyggandet.

Om icke de, som »vanvärda myntet», måtte blifva straffade.

Rådet skall tillsägas att härefter icke skriva H. F. N. till om penningar till aflöningar eller annat, utau derom tala med räntmästaren Eskil Jönsson, som har den årliga räntan om hand, och sjelfve ansvara för medlens rigtiga användning.

Om uppgift på rikets ränta och uppbörd, förläningar och byten.

Utan underskrift.

Copia.

$\frac{1}{2}$ ark.

På thässe äfterskreffne punchter begärer K. M. nu meth thet första the gode härrers aff R. Rådhs betänkiande och älies svar på, den 8 Ochtobris 98.

»Medan af många fast sällsynt tal är utspridt bland undersåtarne uti riket om K. M:ts tillkomst så ock förresande ifrån Polen samt mycket annat mera, huru sådant kan blifva tillbaka drifvet, undersåtarne förda uti den rätta meningen och allt sådant otillbörligt tal härefter förhindradt.»

Om K. M:ts hofstat, dess underhåll och lön, »besynnerligen nu med första om utspisningar».

Om underhåll för dem, som äro tillstädes komna att möta K. M.

Om gäldande af krigsbefälets innestående sold.

Om nödiga anordningar till begrafningen och om tiden för densamma såsom ock om kröningshögtidligheterna.

Om kostgärd, årsräntan, förläningar och rikets gäld.

Om myntvärdet.

Om Narvas befästning och bevakning.

Om nya embetsmäns tillsättning.

Om skeppsfolkets underhåll.

Om fredshandeln med Ryssland.

Utan underskrifter.

Copia.

$\frac{1}{4}$ ark.

Rijksens Rådz betänklade om thet buller i Gråmunke kyrckia, inlagd den 22 Novemb. Åhr 1598.

Efter att inledningsvis hafva omnämnt sina många svårigheter med de löpande regeringsärendena aflägger rådet en framställning om den timade tilldragelsen och afgifver till konungen en »trogen och underdånig åtvarning och förmaning» att upprätthålla den i konungens ed beskrifna kyrkofriden. I afseende på de i Gråmunke-kyrkan skedda begrafningarna uppmanas konungen att icke tillåta, att främlingar derstädes begrafvas, »der både E. K. M:ts egne och våra föräldrar ligga begrafna». Betänkandet åtföljes af följande strof: »Med mindre E. K. M. vill låta råda och säga sig i sådana högvigtiga saker, som komma E. K. M. och detta vårt fattiga fädernesland till gagn och godo, nödgas vi på det underdånigaste bedja E. K. M. vill oss med det tillbetrodde rådsembetet nådigst hafva förskonade».

Utan underskrifter.

Renskrifvet exemplar.

1 ark.

Puncter som Riksens Råd af Sigismundo begära stellas i verket för kröningen. Odat. (Den 26 Nov., enligt Palmskölds register.)

Rådet förklarar sig hafva tagit kännedom om K. M:ts svar på de punkter, det tillika med hertigen och menige ständer den 3 Oct. strax efter K. M:ts hitkomst framställt*), och hoppades att K. M., »före den kongliga kröningen går för sig, något bättre förklarar sig.»

*) Konungens svar på hertigens, rådets och ständernas gemensamma skrivelse är dateradt d. 9 October och af hufvudsakligen följande innehåll:

Hvad försäkring på religion, privilegier och annat angår, förklarar K. M. sig vara af den meningen att, som kröningen inom kort kan blifva hållen. »böra» rikets ständer såväl skriftligen som muntligen derom blifva försäkrade, hvarför K. M. icke kan finna skäl till att nu vid denna tid afgifva så många särskilda försäkringar, synnerligast som K. M. redan förut försäkrat ständerna om allt det de begära.

I afseende på bekräftelse af'erkebiskopsvalet anser K. M. sig icke mindre än sin herr fader hafva rätt att tillsätta hvem han vill, särskildt som hertig Carl nyligen utnämnt biskop i Strengnäs icke blott utan de andra biskoparnes samtycke utan ock K. M. oåtsporadt, »derutinnan mycket är skedt regalierna och konungens enskilda rättighet förnär.»

Beträffande beslutet om Upsala akademis återupprättande så, ehuru några nya anordningar utan K. M:ts vetskap icke få göras, ville K. M. dock med rådet taga saken i öfvervägande.

I fråga om bekräftelse af kyrkoherdevalet i Stockholm ville K. M. förut bepröfva den utseddes »beskedlighet uti sitt kall och trohet mot sig».

Om den i Warschau hållna riksdagen, dervid »intet något utlofvadt, för H. K. M. resa skull, det detta riket till det minsta kan komma till skada».

Föreliggande rådsbetänkande omfattar följande punkter:

Om försäkring för ständerna på religionen och privilegier.

Om adelns sammankomst, hvilken hos K. M. väckt misstankar, ehuru den, såsom rådet förmäler, försiggått på slottet vid öppna dörrar.

Om bekräftelse å Abrahami Angermanni val till erkebiskop samt å kyrkoherdevalet i Stockholm.

Om stadfästelse af Upsala mötes beslut.

Om återupprättande af Upsala akademi samt studenters underhållande utrikes.

Om presterskapets underhåll.

Om olämpligheten att tilldela flere höga embeten åt en och samma person.

Om uppdragande åt kansleren att i sitt förvar hafva rikets handlingar.

Om påfvens legat; »hade varit bättre, att han inte hade kommit här in.»

Om det misshag K. M. visat öfver att å presterskapets vägnar hafva blifvit mottagen af Abrah. Angermannus.

Om upphäfvande af tryckförbudet.

Om krigsfolkets aflöning och Narvas undsättning.

Om bullret i Klosterkyrkan och de främmandes begrafning derstädes.

Om rikets råds rådslag. »Att, medan K. M. täckes bruka dem uti sitt råd, H. K. M. deras råd tryggeligen bruka vill.» — »Förhoppandes att H. K. M. sig således emot dem alla varder förhållandes, att de fattige svenske (hvilka nu endels äro allas förakt och åtlöje) icke måge hafva orsak att ångra och qvida, det de sig till arfherrar förbundit hafva.»

Underskrifter:

Nils Gyllenstierna.

Hogenskild Bielke.

Gustaf Baner.

Erik Sparre.

Claes Bielke.

Sten Baner.

Thure Bielke.

Bengt Ribbing.

Gustaf Gabrielsson.

Renskrifvet exemplar.

3½ ark.

Om förvarande af rikets handlingar på Stockholms slott samt om inventering deraf, på det man »veta måtte hvad der tillstädes är och blifva bör, och det uttaget är kunde inkrävas igen.»

Om påfvens legat, hvilken endast såsom »privat och för sin egen person ville bevisa K. M. tjenst och ära med sitt följ.»

Till sist beklagar K. M. att Abr. Angermannus, som varit i hans herr faders onåd, blifvit utsedd att å presterskapets vägnar mottaga K. M., då biskopen i Westerås eller kyrkoherden i Upsala kunnat derom anmodas, »såsom ock mycket höfligare varit hade.»

På dette efftherne sätt bleff effther K. M. befalningh utaf Riehsenns Råådth stellt enn försächrinngh på Presterskapsenns begärens och postulata, som de hoos Hanns K. M. i underdånigheet hade innlagdt, och der hoos kortteligen förtechnedt med huad skääll och för huad orsach the gode herrer synntes på samme ärennde således svares boorde, men dett samma var Hanns konunge Ma:tt icke behageligitt, utan svarades sedenn på förbeste annverfningh således, som copiann af konungenns svar videre utviser och för-meler. (Den 7 Dec. 1593.)

En copia på svenska (1½ ark) samt en copia i latinsk öfversättning. På den senare af dessa copior läses: Scriptum senatorum, quod Regi ob(t)ulerunt, ut tanquam a se facto subscriberet. A tergo är på tyska antecknad:

Das dritte Schreiben, als Ihr May:tt den predicanten nichts bewilligen wollen, haben Ihr May:tt den Senatoribus Regni der predicanten Supplication zu berathschlagen übergeben, welche darauff Ihr May:tt ein formular, wie und was den predicanten solte zugelassen werden, zugestellet. Aber Ihr May:tt habens nit bewilliget.

Der Herrn des Reichs Supplication an Ihr May:tt die Religion und Freiheit betreffend, haben aber nit erhalten was sie begert. (Piteckning a tergo). Odat.

Utan underskrifter.

Latinskt concept

2 ark.

1594.

Sveriges Rijkets Rådth, som här nu tilstüdes äre, till K. M:t.

Rådsherrarne erkänna mottagandet af den skrifvelse, K. M. genom Gustaf Baner tillsändt dem, men förklara sig icke kunna utföra K. M:ts befallning att öfverlemna densamma till presterskapet, utan att den först blefve förändrad enligt deras förut afgifna råd och förmaning, hvarför de »på det allra ödmjukligaste bedja, att E. K. M. nu som förr sig här uti bättre vill betänka och detta vårt trogna och välmenta råd hos sig något gälla låta».

Utan underskrifter.

Copia.

1/4 ark.

Om thesse effter:ne artikler begärer dhen Stormechtigeste högborne Furste och herre Herr Sigismundus, Sväriges, Götes och Wändes Arfkonungh etc. att dhe edle, vällborne och vällbördige herrar Rijksens Rådih sig tydheligen och väll betenkte och sedan H. K. M:tt sitt trogne rådih vette medele och medh första tillkänna gifve. Actum Stockholm den 8 Martij anno etc. 94.

Innehåller förfrågningar om bestämmelser rörande K. M:ts gemål, drottning Annas lifgeding och morgongåfva samt likaledes om underhåll för K. M:ts dotter och eventuella manliga lifsarfvingar, om enke-drottningens lifgeding, om hertig Johans furstendöme, om fröken Annas brudskatt samt om hertiginnornas af Saxen och Mecklenburg förläningar.

Riksregistraturet, fol. 58.

$\frac{1}{2}$ ark.

Således, som här efter fölier, synes vare tienliget och tarfveliget att regemäntet blifver besteltt och förestått serdeles i konungens frånware, den man dogh eliest nödigtt seer, doch på högstbeste hans konng:e M:ttz nådige behagh och forbedtring. Actum 20 Martij Anno etc. 94.

A tergo: Regementz Ordning förfated aff Rijksens Rådih på Kong. M:ttz och F. N. hertig Carls etc. förbättring.

Utan underskrifter.

Concept med rättelser af Erik Sparres hand ($3\frac{1}{2}$ ark) samt 3 copior.

Rijksens Rådz trogne rådih, förmaning och böön till K. Sigismundum om det han för sitt afresande till Polen till Rijksens hugnadh och långlige stånd förrätta skulle. Datum Stockholm den 80 Majj A:o 1594.

Rådet inleder sin skrifvelse med att uttrycka sitt beklagande af konungens snara till den 28 Juni utsatta afresa ur landet, hvarom det först 4 dagar förut erhållit kunskap, hvarjemte det uttalar sin önskan, att K. M:t »ville således skiljas hädan och leverera alla saker efter sig, att det någorlunda måtte svara (emot) det stora förhopp och längtan, som alla ständer både höga och nedriga efter E. K. M. haft hafva». Att så litet blifvit afgjordt rörande »endels de högvigtigaste saker», förklarar rådet icke bero på någon dess brottslighet, om än dess medlemmar dels af ålder, dels af sjukdom och annan olägenhet varit »något senfärdiga och försumliga», utan hufvudsakligen på kronans och undersåtarnes oförmögenhet.

De viktigaste frågor, som kräfde snart afgörande, vore: om fred eller stilleståndsfördrag med Ryssland, om krigsfolkets aflöning och gäldande af öfriga kronans skulder, om bekräftelse å ständernas lagfångna privilegier, såsom ock enhvar särdeles förtjent persons, samt om regeringens förestående under K. M:ts frånvaro, rörande hvilka samtliga frågor rådet förklarar sig såväl muntligen som skriftligen hafva gjort sina påminnelser och anfordringar.

Rådet påyrkar nu ytterligare dessa frågors behandling och afgörande samt föreslår med afseende på de furstliga furstinnornas lifgeding och brudskatter, att hertig Carl och några flere af ständerna derom hördes.

Den i Danzig pågående utrustningen af en polsk skeppsflotta till konungens öfverförande afstyrkes på det enträgnaste och förklarar rådet sig icke kunna tro, att denna utrustning skett på K. M:ts egen befallning, enär rådet derom tillföre intet hört. »Skickades en skeppsflotta hit», säger rådet, »så vore det både K. M:t och Sveriges rike oberömligt och förtoge dermed den sjö rättigheten och jurisdiction, som Sveriges krona i Östersjön hafver», vore ock så mycket mindre behöfligt, som den till hands varande svenska flottan utgjordes af öfver 20 skepp.

Vidare påyrkas, att kyrkoherden i Stockholm, såväl som det öfriga presterskapet och akademien i Upsala, måtte bekomma nödigt underhåll.

Till sist utlofvar rådet sitt villiga biträde under konungens frånvaro i allt hvad det förmådde och tillönskar konungen i öfrigt, att alltid hafva lika ärligt menande rådgifvare, som de voro.

Underskrifter:

Nils Gyllenstierna.

Erik Gustafsson.

Hogenskild Bielke.

Axel (Leijonhufvud),

Erik Sparre.

Sten Baner.

Grefve till Rasborg.

Gustaf Baner.

Bengt Ribbing.

Gustaf Gabrielsson.

Original.

2 ark.

Rijksens Rådz betänklende efter Sverigis lagh och gamble laggifne Privilegier och frijheeter på städerne och dess uttskickede fulmyndige till svar, som på thenne tidh i Stokholm församlede äre. Den 21 Junij Åhr etc. 1594.

Betänkandet är af hufvudsakligen följande innehåll:

Uppstäderna vid Mälaren ege rätt att segla genom Söderström, hvart de vilja, få dock icke öfverföra gods vid Södertelge. Om vattenståndet icke tillåte fartygen att flyta genom Söderström, så vore tillåtet att af innehafvande last aflasta 2—4 läster. Likaledes ege uppstäderna rätt att af andra stadsborgare, som i förenämnda uppstäder vilja utskeppa koppar och jern, derför uppbära bropenningar. Stockholms eller andra städers borgare få icke vid uppstädernas frimarknader köpa jern i större partier än skeppundsvis och fattals.

Till de laga hamnarna: Torneå, Kemi, Ijo och Ulå ege alla städers borgare rätt att segla och upplåtes dessutom för allmogens i Norrland behof följande platser till fria hamnar: Södra och Norra hamnarna samt Hudiksvall i Helsingland, Hernösand och Nordmaling i Ångermanland, Sköns socken i Medelpad och Mestasari i Österbotten. Frihamnar i Upland äro: Norrtelge, Harbovik och Åkers-å för skärgårdsskutor.

»Hedemora stad, som är landet och andra städer skadlig, lägges af och ligge under landslag.»

Gefleboerne få bruka seglats utrikes utom med ätande varor, hvilka skola föras till Stockholm; för öfrigt gifvas närmare förbudsbestämmelser med afseende på landsköp.

Öregrund får segla med 2 skepp till Tyskland, men ätande varor skola föras till Stockholm; att fara med slädar inåt landet för att göra landsköp förbjudes, »utan hvad bonden förer in opå deras torg, det betale (man) bonden».

Hudiksvalls- och Hernösandsboerne få icke bruka seglats någorstädes utom till Stockholm. Vill någon från dessa städer idka sjöfart på utlandet, så må han flytta till någon af de svenska sjöstäderna, som af ålder egt denna rättighet.

Vestervik bibehålles såsom förut.

Östgöta sjöstäderna, Söderköping och Norrköping, få segla både inom och utom riket.

Jönköpingsboerne skola föra sina varor antingen till Lödsjö (Lödöse) eller Söderköping.

Ekesjö ege icke rätt till någon seglats utom »till Kalmar och Vestervik».

Vidare följa närmare föreskrifter för handeln enligt städerna emellan gjord vänlig öfverenskommelse. Bland annat stadgas i första punkten, »att igenom Stockholms ström skall här efter ingen släppas upp igenom uti Mälaren andra än de, som äro rätta skärjekarlar och öboar, ty den som sår 8, 10 eller 12 t:or, den kan icke heta skärjekarl.» I den tredje punkten stadgas, »att ingen köpsven skall få af sin husbonde vederlag eller någon hjälp, förr än han uti sex år hafver redligen tjänat för dräng.» »I Hedemora», som lägges under landslag, »skola härefter inga köpsvenner vistas utom deras egna infödda söner.»

Utan underskrifter.

Copia.

1 ark.

Dette är nu på Konng. M. vår N:ste Herres sampt den Högborne Furstes Hertig Carlz nådige behag, förbetring och samptlige besluth och förening så korteligen författat. Datum den 7 Juli.

Förslag till regeringsfullmagt. A tergo: »Regerings Ordning för alle Rijkseens Ämbetsmännd» etc., med följande tillägg af Hogenskild Bielkes hand: »och förstb och främsth för fursten och samptligh richsens rådh».

Utan underskrifter.

2 ex. concepter och 1 copia.

1³/₄ ark.

The godhe herrers Rijkzens Rådhs underdånige svar medh fåå ordh författedt. Odat.

Rådet, som förnummit att det förslag till regementsordning under K. M:ts frånvaro, som af detsamma nyligen afgifvits, i åtskilliga punkter blifvit ändradt, anser sig i anseende till K. M:ts snara afresa icke kunna upptaga samma fråga till vidare öfverläggning. Som hertigen ej heller afgifvit sitt samtycke till samma regementsordning, förslår rådet, att regeringsfullmagten ställes för »Regeringen», att »beställa i allt efter Sveriges lag och gifna privilegier, K. M. och riket till gagn, godo och bestånd och så, att riket och dess undersåter måtte hållas K. M. till trogen hand.»

Utan underskrifter.

Copia.

1¹/₄ ark.

Effther thet Högborne Furste Hertigh Carll etc. på Kon. M:tz vägne och begären är hijdtkommen till att beställe om Regeringen och Rijkzens nödtorftige ärender, derudij the gode herrer af Rijkzens Rådih förhåppes H. F. N., såsom een Arffurste och den förnämste i Rijkett, sig icke vill förvägre, önske och der till lycke, derföre hafve the velet högste H. F. N. om desse eftherne puncter ödmuikeligen påminne, om hvilke ändogh the her till esomoftast sigh haffue nogsampt bekymbret, är thet dogh icke thess heller kommit til den ände och besluth, som the gerne seedt hade, förmode dogh nu at thet förmedelst H. F. N. gode rådih och bijstånd skee kan; hvad deres föge betenckiende derudi är, vele the gierne meddele. Actum Stockholm den 16 Augusti Anno etc. 1594.

Innehåller 45 kortfattade punkter hufvudsakligen rörande ekonomiska frågor.

Utan underskrifter.

Copia.

1 ark.

1595.

Rijkzens Rådz ödmuike svar på de brister, som Högborne Furste och Herre her Carl, Sverigis Rijkens Arffurste, Hertig till Sudermanland, Nerike och Wermeland, föregifver, för hvilcke H. F. N. hafver betenckiende att härefter befatte sigh medh Regeringen här i Rijkett i Kon. M:tz etc. frånware. Actum Stockholm 28 Februarij etc. 95.

Den första punkten handlar om hertigens utsago, att bref skulle hemligen ut- och insändas i riket och i öfrigt stämplingar förehafvas. Hvad det sistnämnda beträffar, vore sådant för rådet fullkomligen okänt; beträffande åter frågan om hemlig brevexling, så hade rådet sig väl bekant, att enskilda personer för egen nytta dagligen begagnade sig af en sådan korrespondens, hvarför rådet föreslår, att K. M. skulle uppmanas att, när på sådant sätt på enskild väg beskyllningar framställas, vare sig mot hertigen eller någon inom eller utom rådet, i och för någon regeringshandling, den anklagade då måtte namngifvas och på samma sätt de gjorda anklagelserna framläggas.

Beträffande den förändrade regeringsfullmagt, hertigen äskade, så påminner rådet om, huru det härom med Jacob Claesson (Horn) tillskrifvit K. M., hvarför hertigen ombedes att invänta K. M:ts svar och under tiden såsom hittills låta sig vårda om rikets angelägenheter.

Med afseende på de af hertigen anförda klagomålen öfver åtskilliga befallningsmäns visade ohörsamhet förklarar rådet sig ej veta

af någon uppsåtlig försumlighet, »utan kan ske att några, som är herr Arvid och andra flere, äro kallade, dock icke tillstädes komne». Som emellertid herr Arvid gjort sin ursäkt, hoppades rådet att hertigen antoge denna hans afbön; om eljest någon befunnes ohörsam, så borde en sådan »tillbörligen stämmas, lagligen förhöras och sedan det föregånget är, såsom lag kräfver, tillbörligen och efter lagen straffas». Såväl Arvid Gustafsson som Claes Fleming och andra befallningsmän borde därför ytterligare tillhållas att icke företaga sig något, utan hertigens och rikets råds råd och betänkande.

Att förvägra K. M. de skinnvaror H. K. M. begär, såsom ock det skepp, hvartill K. M. sjelf låtit köpa plankor från Danzig, samt de 10 å 12 kopparstyckena, syntes rådet icke vara skäligt, »efter H. K. M. är en arfkrönt och besvuren konung här i riket.»

Angående de af Lindorm Nilsson (Liljehök) anförda beskyllningarna mot hertigen vore rådet villigt att göra sina förklaringar, och hoppades att hertigen å sin sida äfven afgåfve sådana.

Om några hemliga order och förskrifningar hade rådet sig intet bekant; »man förnimmer här icke annat än trohet och rättrådighet mot H. K. M.»

Hvad anginge rikets oförmögenhet, så kunde denna icke tillräknas hertigen, men tviflade dock rådet ej derpå, att fortfarande såsom hittills »de, som af konungen något besked hafva och riket någon tjänst gjort, tillbörligen må blifva ihågkomna.»

Med afseende på de försträckningar hertigen gjort till rikets bästa vore rådets ödmjuka anhållan, att hertigen gåfve sig något till tåls, då man kunde förhoppas att efter med Ryssland ingången fred kunna lemna tillbörlig godtgörelse.

Rådet hoppades till sist, att hertigen icke måtte låta dessa brister gå sig så till sinnes, att han därför skulle sätta tillbaka den omvårdnad honom såsom en riks-arffurste egnade, utan fortfarande med rikets råd beställa om rikets regering efter den dem emellan upprättade regeringsföreningen, då rådet förklarar sig vilja gerna vara hertigens »medhjelpare.»

Underskrifter:

Nils Gyllenstierna.	Hogenskild Bielke.	Axel (Leijonhufvud), Grefve till Rasborg.
Gustaf Baner.	Erik Sparre.	Claes Bielke.
Thure Bielke.	Gustaf Gabrielsson.	

Original.

1 ark.

Rijcksens Råds ödmuke svar på Högborne Furstes Hertig Carls etc. sener inlagde schrift. Actum Stockholm thenn 6 Martij Anno etc. 1595.

Rådet förklarar sig vara i fullkomlig okunnighet om att stämplingar skulle förehafvas mot hertigens lif och allraminet skulle man kunna antaga någon vetskap härom hos K. M., beder därför hertigen att låta sådana ogrundade misstankar falla. Om några hos K. M. mot hertigen anförda klagomål hade rådet sig ej heller bekant, men väl hade rådsherrarne sjelfve klagat på Claes Fleming såväl muntligen vid konungens härvaro som äfven senare skriftligen, enär han hvarken under konungens vistelse härstädes eller sedermera deltagit i deras rådslag.

Vidare tillkännagifver rådet sin beredvillighet att flitigt påminna K. M. om att med sina bref och befallningar icke gå hertigen och samtliga regeringen förbi.

I närmast följande punkter handlas om de redan i föregående rådslag berörda frågorna om befallningsmännens försumlighet och otrohet, om de för konungens räkning beställda skinnvarorna och skeppet, med afseende hvarpå Lindorm Nilsson borde muntligen uppmanas att påminna konungen att »hafva riket från sådana utfordringar förskonadt», om Lindorm Nilssons andragna klagopunkter, om det af konungen affordrade registret rörande kronogods, om K. M:ts arfvegods, om de hemliga ederna och förskrifningarna samt om hertigens och andras fordran af kronan.

Med afseende på regeringsfullmagten visste rådet ej huru öfver hufvud mera lydnad och välvillighet skulle kunna bevisas H. F. N., hvad lydelse fullmagten än hade och om än konungen sjelf vore tillstädes, hvarför rikets ständers sammankallande »icke hafver varit för nöden, ej heller, näst Guds hjelp, här efter skall behöfvas.»

Ehuru rådsherrarne förklara sig dels af ålder och annan oförmögenhet, dels af verldslig motgång vara utarbetade och svaga och därför redan ett år tillbaka gerna velat förlossas från sitt embete, så förklara de sig dock beredvilliga att fortfarande tjena K. M. och kronan, men utbedja sig med anledning af de stora kostnader, som vore förenade med en långvarig vistelse vid hofvet under större delen af året, att blott 2 eller 3 gånger årligen blifva sammankallade, hvar gång för en tid af sex veckor och då alla på en gång. Vid mindre viktiga frågors afgörande vore tillräckligt att kalla de närmast boende rådsherrarne, då deremot de öfrigas mening kunde skriftligen inhemtas.

Enskilda klagomål och tråtor eller »om medel och tillgift» borde icke omedelbart upptagas vid hofvet utan först vid domstolarna behandlas enligt 1593 års tryckta mandat. Öfriga förefallande ärenden kunde, der hertigen för tillfället vistades, afgöras af ståthållarne med gode män af adeln utan rådet.

I likhet med hertigen anser rådet det vara af högsta vikt att några svenskar vistades hos K. M. för att upplysa om rikets angelägenheter.

Underskrifter:

Nils Gyllenstierna. Erik Sparre. Claes Bielke.
Thure Bielke. Gustaf Gabrielsson.

Original (1½ ark) samt copia, i en punkt något vidlyftigare än originalet, nemligen i fråga om det af konungen begärda skyttet, skeppet och skinnvarorna. Dervid tillägges att, såsom rådsherrarne till Lindorm Nilsson ville framställa sina anmärkningar, hertigen å sin sida äfven måtte göra detsamma, »om det eljest i detta fall skall behövas», och icke allenast i detta fall utan så ofta behof deraf göres enligt den uppsatta föreningen, så att det icke måtte hända såsom vid Jacob Claessons afsked, då »H. F. N. slätt intet om den papistiska religion och dess kyrkor och personer skrifvit,» hvarigenom deras egna påminnelser medförde föga eller ingen frukt. Å denna copia är a tergo af Hogenskild Bielke antecknad: Actum Holmiæ 8 Marti etc. 95.

På thenn Högbornne Furstes Hertig Carls etc. föreställte besvärning regerinngen i Konng. Ma:ttz frånware belanganndes haffve de edle välbornne herrer af Ricksens Råd, som her tillstädes äre, således som her effterföljer, ödmiukeligenn svare velet. Actum Stockholm 14 Julij Anno etc. 1595.

Som hertigen förklarar sig synnerligast på grund af bristande regeringsfullmakt icke vilja längre befatta sig med regeringen, så önskade rådet påminna hertigen om huru ofta det hos K. M. gjort föreställningar härutinnan. Att emellertid någon sådan fullmakt, som hertigen äskade, icke erhållits, berodde dock helt visst icke på några misstankar mot hertigen utan snarare på K. M:ts öfvertygelse, att hertigen dessförutan såsom en så nära bundsförvandt väl skulle tillgodose K. M:ts och fäderneslandets bästa, såsom ju K. M. med tack-sägelse upptagit, att hertigen vid den afiidne konungens frånfälle och

intill K. M:ts hitkomst handhaft regeringen. Dessutom ville rådet påminna om att det ännu finnes en förening om regeringen emellan hertigen och rådet, hvilken förening hertigen sjelf godkänt och låtit offentligan publicera. Att nu derom ytterligare förhandla med rikets ständer skulle blott gifva anledning till split på grund af så täta förändringar, då ju också rådet, »efter den ed och pligt, som de konungen och fäderneslandet skyldige voro,» ville stå hertigen bi med råd och dåd.

Utan underskrifter.

Renskrifvet exemplar.

$\frac{3}{4}$ ark.

R. Råds svar på F. N. hertig Carls skrifvelsse. Datum den 21 Julij Anno etc. 1595.

Med anledning af en hertigens föregående skrifvelse af d. 17 i samma månad, deruti hertigen beklagar sig öfver rådets beslut att icke vilja bestämma öfver den finska smörräntan samt afsäger sig intill ständernas sammankomst allt vidare deltagande i regeringen, afgifver rådet sin närmare förklaring. Denna smörränta, säger rådet, vore redan af K. M. under hans senaste härvaro anslagen till krigsfolkets i Finland underhåll; att nu annorlunda derom bestämma skulle blott lända hertigen och rådet till obehag, enär Claes Fleming visserligen icke skulle rätta sig efter en sådan befallning och krigsfolket, som troligen delvis redan uppburit densamma, med en sådan ändrad föreskrift skulle blifva missnöjdt, hvilket nu kunde vara så mycket menligare, då det med anledning af den utskrifna riksdagen vore af vigt att den krigsbefälet tillhörande adeln icke infunne sig motvilligt stämd mot hertigen.

Skrifvelsen innehåller för öfrigt, såsom svar på en hertigens förfrågan, förslag till tull å ryska varor, som ankomma till Narva. Till sist uppmanas hertigen att icke öfvergifva rådet, hvilket förklarar sig icke kunna vara hertigens hjälp och närvaro förutan.

Utan underskrifter.

Renskrifvet exemplar.

1 ark.

Rijckzens Rådz underdånige svar på the punchter, som Kon. M:ts trotienere och secreterer Jonas Persson förste reesen inlade. Actum Stockholm den 18 Augusti Åhr etc. 1595.

Som denna handling, i likhet med de tvenne nästföljande, blott innehåller förklaringar och svar på konungens anmärkningar och befallningar, icke egentligen rådsbetänkanden, grundade på till rådet ställda frågor och förslag, eller rådslag i egentlig mening, upptages den här blott till sin rubrik utau angifvande af innehållet.

Utan underskrifter.

Copia.

1¹/₄ ark.

Rijckzens Rådz underdånige svar på the puncter som Kon. M:ts trotienere och secreterer Jonas Persson andre reesan hafver innlagt. Actum Stockholm denn 18 Augusti Anno etc. 1595.

Utan underskrifter.

Copia.

1¹/₄ ark.

Rijksens Rådz underdånige svar på the breef, som edle, välborne Jacob Claesson med sigh fördt hafver. Datum Stockholm then 18 Augusti Anno etc. 1595.

Utan underskrifter.

Copia.

1¹/₂ ark.

Thesse effter:ne puncter synes vare för nödhenn att Rijckzens Råd, som nu udi Stockholm försambledhe blifve, måtte tage udi betenkiende att berådslå om. (Odat.)

Om regeringens förestående, enär hertigen »på det sätt, som härtill skedt är», dermed icke ville sig befatta.

Om krigsfolkets betalning och hemförlofvande.

Om rågångsuppgörelsen med ryssarne.

Om ej det svenska krigsfolket borde qvarstanna på Kexholm, till dess skyttet derifrån blifvit affördt.

Om K. M:ts hemresa antingen i sommar eller framdeles; huruvida ej rikets ständer förut derom borde tillkännagifvas; huruvida ej, i fall K. M. toge hemfärden genom Lifland, förut borde bestämmas,

»huru stark H. K. M. till främmande folk skall inlåtas i Reval och på den lifländska sidan.»

»Ändock man icke förmodar, att K. M. annorlunda bit till sitt arfrike komma vill, än det sig med rätta bör, så att det med främmande folk icke måtte mera besväradt blifva, än som H. K. M:ts valrike Polen sker af svenske, om ock annorlunda kunde tillbudet varda, huru sakerna då företagas skulle.»

»Om förändring kunne tillbjudas i religionen, hvad som då skulle svaras.»

Om hvem som såväl i K. M:ts härvaro som frånvaro skall hafva befallning om rikets drätsel och hafva nycklarna i förvar; »att H. K. M. i sin närvaro icke mer deraf låter anamma än nödtorfteligen till H. K. M:ts och rikets bästa behöfves och dock med F. N. hertig Carls och rikets råds samtycke.»

Om förhållandet till Polen, om brudskatten och morgongåfvor åt furstinnorna.

»Huruledes den stora oordning, som i riket finnes i alla landsändar, derifrån kronan rappadt och ryckt blifver både en del och annan, må förekommet och afskaffadt varda.»

Om konungsräfsts hållande i hela riket.

Om granskning af adelns jordabyten med kronan.

»Gamla jordeböcker böra uppsökas och derefter ransakas hvad som ifrån kronan kommet är och med hvad besked.»

»Huruledes kronans bergverk måtte bättre ställas i verket än härtill skedt är, efter det är det endaste på lita, som man hafver taga till att betala kronans skuld med.»

Om flottans utrustning och utsändande af fartyg till varuinköp för kronans räkning.

Om befästningarnas istandsättande.

Om nödig kontroll öfver fogdar, »efter stor otrohet finnes med största delen af dem.»

Om rikets kansli, »huru härefter dermed hållas skall, medan fast oskickligen för mutor och skänker tillförene tillgången är».

Om slots- och gårdsembetsmäns kost och löner.

Om adelns vapentjenst.

Om städernas privilegier; om visst mått, mål och vikt.

Om adelns, presternas, fogdars och andras handel, städerna till förfång.

Om öfverseende af Sveriges lag.

»Efter ock fast olagligen tillgår med köp, skifte, åker, som nu ibland adeln såväl som andra för mycket brukas, om ock deruppå icke måtte en särdeles ordning och statuter upprättas.»

Om kronoallmänningskogarnas bebyggande.

»Efter många hafva förvärfvat sig stora förläningar och friheter och med fast ringa tjenst sådant förskylt; om derefter icke måtte ransakas, huruledes och genom nvars förfordring sådant skedt är och hvilka som njuta't måtte eller icke».

Om bestämmande af myntets värde, åtta öre på en mark och fyra mark på en daler.

»Efter ock några finnas, så väl utaf adeln som andra, hvilka icke hafva underskrifvit Upsala förening, huru med dem skulle handladt blifva, om de ock skulle städjas uti några kall och embeten eller icke.»

Om underhåll och husrum för sårade krigsmän.

Om förtullning af ryska varor i Reval och Viborg.

Om Claes Flemings och Arvid Gustafssons kallande till Stockholm.

Om rådligt vore att till ryssarne utlemna Kexholm utan föregående korskyssning.

Om lybeckarnes afsigt att handla på Narva; »huru sakerna dermed företagas skulle, att det, som på fredshandeln beslutadt är, icke måtte förkränkt och till äfventyrs en ny fejd derigenom förorsakad varda.»

Utan underskrifter.

2 copior (1½ ark), något olika formulerade; den ena af dessa innefattande 48 punkter synes vara skrifven efter hertig Carls egen diktamen, den andra med 43 punkter är antagligen rådets redaktion, hvarvid åtskilliga af hertigens skarpa uttryck uteslutits. På samma copia läses a tergo: »De articklar, som F. N. öfverantvardade riksens råd i Stocholm till att öferväga och betenckia, för än herredagen i Söderkiepung stå skulle».

Rijksens rådhs, som nu här tillstädes ähre, ödmuke svar upå de punchter, som Högborne Furste, herr Carll Sverigis Rikis arf-furste och Föreståndare, Hertig till Södermanneland, Närke och Wärmeland, dem hafver låtidt öfverandtvärde uti Wadstena then 30 Novembris år etc. 1595.

På hertigens förfrågan, huruvida ej rådet borde öfverse rikets stora gäld och tillse hvilka fordringar, som böra godkännas och hvilka ej, svarar rådet, att detta ärende redan afhandlats vid förledna riksdag

i Söderköping, ehuru man då ej kommit till ända dermed. Att, så få personer de nu tillstädes voro, i de andras frånvaro besluta om så stora summor, understode de sig icke, helst som efter föreningen alla högviktigare saker borde förhandlas gemensamt af H. F. N. och dem samtliga.

Med afseende på medel för afbetalandet af rikets gäld, hvartill hertigen, på grund af undersåtarnes bördor till att anskaffa hvad som erfordrades för blott de dagliga krafven i den kungl. räknekammaren, icke såge någon annan utväg, än att de högre ständer, så väl inom som utom råds, måtte hvar i sin stad dertill förhjelpa, »i hvilket fall hertigen sjelf ville dertill årligen lägga en summa af uppbörden från sitt eget furstendöme», förklarar rådet, att, utom det att så väl rådet sjelft som ridderskapet vid Söderköpings möte samtyckt till att innevarande år betala en daler för hvar frälse landbo, de för sina personer vore villiga att, såsom vid samma möte af hertigen föreslogs, af förläningar och underhåll gifva tionde penningen. »Och bedja tjenstligen H. F. N. ville detta deras ödmjuka svar med tålmod utan misshag, såsom det troligen och välment är, nådeligen upptaga.»

Utan underskrifter.

Copia.

$\frac{1}{2}$ ark.

Rijksens Råd, som nu her tilstädes ähre, ödminke svaar och tjenstlige begärenn på the puncter som Furstlige Nåde Hertig Carll, Sverigis Rijkes Arffurste och Föreståndere, Hertigh till Södermanlandh, Närke och Wermelandh, den 6 Decembris år 1595 them loth öfveranthvarde. Datum Wastenna then 9 Decembris.

Rådet förmäler sig hafva genomsett de räakenskaper, hvilkas granskning hertigen påyrkat, men förklarar tillika att, såväl i anledning deraf att räntan icke vore särskildt beräknad som i anseende till fåtalet af för tillfället närvarande rådsherrar, ärendet icke kunnat slutbehandlas. Om hertigen fortfarande ansåge lämpligt att för denna fråga, såsom äfven af vigt för K. M. och riket, sammankalla ridderskapet och de förnämsta ständerna, tillkännagifver rådet sin beredvillighet att äfven infinna sig.

Utan underskrifter.

Copia.

$\frac{1}{2}$ ark.

1596.

Copia af Thure Bielkes skrifvelse till hertig Carl. Datum Forssa (Sturefors) d. 23 Jan.

Med anledning af hertigens förfrågan, huru man borde bemöta den protest K. M. afgifvit emot Söderköpings riksdag, förklarar Bielke att, om den af rådet till K. M. aflåtna skrifvelsen rörande samma riksdag riktigt framkommit, K. M. redan borde hafva blifvit upplyst om att intet annat dervid förhandlats, än hvad som kommer öfverens med Sveriges lag och K. M:ts egen ed, löfte och tillsägelse. Emellertid ville Bielke till hertigens eget öfvervägande hemställa, huruvida det ej af K. M. skulle väl upptagas, om hertigen sjelf afläte en skrifvelse med nödiga påminnelser och förmaningar.

Utan underskrift.

$\frac{1}{2}$ ark.

Copia utaff her Stens, her Göstaf Baners och mitt (Thure Bielkes) svar på F. N. Hertig Carls breff. Datum Forssa thenn 29 Martij Anno etc. 96.

Hertigen klagar i sin skrifvelse öfver Arvid Gustafssons tilltag att utfärda bref såväl till prester som fogdar och bönder, i strid med hertigens egna bref och befallningar, samt begär rådsherrarnes utlåtande om, huru saken med honom skulle företagas. Rådsherrarne förklara sig härom intet hafva hört, föreslå dock att, som förmodligen rikets ständer instundande sommar komme att sammankallas, Arvid Gustafsson då måtte stämmas för att förklara sig öfver Söderköpingsbesluten samt öfver sina egna utgångna bref.

Utan underskrifter.

$\frac{1}{4}$ ark.

Copia aff the Baners och mitt (Thure Bielkes) svar på F. N. Hertig Carls skriffvelsse. Datum Forssa thenn 29 Martij Anno etc. 96.

Med anledning af från K. M. ankomna skrivelser till åtskilliga ryttmästare inom landet att värfva krigsfolk hade hertigen förfrågat sig hos rådet hvad dermed kunde vara menadt, äfvensom begärt rådets betänkande om en riksdags sammankallande samt om tid och ort för

densamma. Hvad den första frågan angår, anser rådet saken bero på några oroliga människors vrånga uttydningar och berättelser till K. M., hvarför det borde vara tillräckligt, att konungen upplystes om rätta förhållandet, då han nog »annorlunda betänkte sig». Med afseende på den föreslagna riksdagen förklarar rådet sig beredvilligt att deruti deltaga samt förordar Stockholm såsom lämpligaste stället och veckan närmast efter H. Trefaldighetssöndagen såsom den tjenligaste tiden.

Underskrifter.

1 ark.

Sten Baner, Gustaf Baner och Thure Bielke till Hertig Carl. Datum Ekenäs den 7 April 1596.

Utgör svar på en hertigens skrifvelse, deruti han begär rådherrarnes betänkande med anledning af Flemings fiendtliga uppträdande i Finland samt i fråga om en storfurstens i Ryssland fordran att genast få Kexholm sig inrymdt, oberoende af den beslutade rågångs-uppgörelsen. Hvad Fleming beträffar, förklara rådsherrarne, att det »tyckes dem alldeles illa vara, att han icke skall annorlunda vara betänkt i saken.» Ehuru han väl härom borde tillskrifvas, så ansågo dock rådsherrarne att, om de, så få personer de voro, gjorde detta, skulle det uttydas såsom föranledt af afund, hvarför de föreslå, att hertigen skulle uppmana honom att på någon tid begifva sig hit öfver till Sverige. Åtlydde han lika litet denna befallning som föregående uppmaningar, så skulle det falla honom så mycket svårare att framdeles försvara sig. Rådsherrarne hänskjuta för öfrigt frågan till samtliga rådsherrarnes gemensamma betänkande. Angående ryssarnes fordran på Kexholm tillstyrka rådsherrarne att storfursten på nytt oförtöfvadt tillskrefves och förtröstades om rågångens snara uppgående, då Kexholm ej längre skulle undanhållas.

Underskrifter.

Copia.

$\frac{1}{2}$ ark.

Sten Baner, Gustaf Baner och Thure Bielke till hertigen. Datum Ekenäs den 22 April 1596.

Med anledning af hertigens uppmaning till rådsherrarne att redan till Valborgsmessotiden infinna sig i Stockholm, uppgifva desse sina skäl, hvarför de anse den beramade sammankomsten icke kunna ega

rum före Trefaldighetshelgen, förnämligast det, att adeln ännu icke utsett sina representanter till samma möte.

I det af hertigen uppsatta svaret till storfursten föreslå råds-
herrarne några få förändringar af sådana uttryck, som kunde tydas
såsom hot. De förut öfverenskomna rågångsbestämmelserna anse råds-
herrarne böra i brefvet omnämnas, hvaremot borde uteslutas fordran
att storfursten skulle hitskicka sändebud för att med korskyssning
stadfästa freden, enär storfursten redan vid föregående tillfälle vägrat
detsamma.

Utan underskrifter.

Copia.

$\frac{3}{4}$ ark.

**Ricksens Råds, som nu i Östergötland äre, svar och förklaring på
the punchter hans F. N. Hertigh Carll them haffuer tillsendt och
ther på begärrer theas betänckiende till att veta. (Bilaga till före-
gående skrifvelse.)**

I afseende på K. M:ts förmodade hemresa förklara rådsherrarne,
att de affattat en skrifvelse till K. M. för att härom erhålla upplys-
ningar, efter hvilkas emottagande man sedan om allt »med trohet och
flit beställa kan.»

Beträffande svaret till storfursten hänvisa rådsherrarne till den
samtidigt med detta betänkande aflåtna skrifvelsen till hertigen. (Se
ofvan.)

Om den föreslagna legationen till Danmark referera sig råds-
herrarne till deras redan förut i Wadstena gifna råd och betänkaude,
att ifrågavarande ärenden bäst kunde skriftligen afgöras, likasom i
fråga om Claes Fleming till deras i näst föregående skrifvelse (sid.
177) afgifna utlåtande.

Om Liflands försvar och dervarande krigsfolks underhåll.

Om betalning af rikets gäld.

Om räfstetings hållande, om jordresning och skattnägning.

Om en skeppsflottas utsändande. .

Utan underskrifter.

Copia.

$\frac{1}{2}$ ark.

Svar och minnesskrift på de värf och ärenden, som Högborne Furste och Herre, her Carll Sveriges Rijkes Arffurste och Föreståndare, Hertig till Sudermanland, Nerike och Wermeland, vår nådige Furste, med de vördigaste, vördige, edle, välbördige Herrer och gode Männ M. Abraham Andreæ, Erchiebiscop uthi Upsala, M. Petrus Jonæ, Biskop uthi Strängnes, M. Olof Stephani, Biskop uthi Vesterås, Erich Stake till Hönssetter och Nils Påse till Geddeholm, såsom och ellest med H. F. N:ds nyligest föregången schrifvelsse till Rijksens Råd, som nu uthi Stockholm församlede ähre, hafuer schriffuitt och värfva latet, tilbetrodt och pålagdt bredevldh velbemelte utskickede, de edle, velborne Sveriges Rijkes Råd, Herr Claes Bielke, Herre till Wijk och Her Jören Påse till Hellekis, på sine och sine samptlige medhbröders vegne, tjenstligen att framföre och berätte. Actum Stockholm then 8 Augusti Anno etc. 1596.

Rådsherrarne förklara i inledningen till detta rådslag, att de för några dagar sedan till hertigens egna rådspersoner skriftligen uppgifvit, att de ämnat sända några af sina kolleger till hertigen, enär de sjelfve ingen annorstädes än till Stockholm blifvit kallade och därför också dagligen afvaktat hertigens ankomst dit. Ehuru de visserligen kunde öfverlemna sitt svar till samma myndiga legation af andliga och verldsliga, som nu kommit emellan, anse de sig dock örrande åtskilliga rikets högvigtiga ärenden böra personligen begifva sig till fursten. De ursäktade sig på samma gång för den sena ankomsten till Stockholm och somligas uteblifvande, hvartill anledningarna varit dels sjukdom, dels annat laga förfall.

Hertigen hade i sin skrifvelse till rådet beskyllt detta att anse Claes Flemings företagande vara af ringa fara samt att endels gifva honom rätt, i det rådet yttrat sig, att med hvad han hade för händer icke skulle ske någon förnär och att han dermed endast afsåge sjelfförsvar. Skedde därför, säger hertigen, riket någon skada af Flemings tilltag, så frikallade han sig från allt ansvar, hvilket deremot rikets råd finge påtaga sig, som gifvit Fleming och andra oroliga menniskor tillfälle till anstiftande af sådan oreda i landet. Som rådet icke hade efterkommit Söderköpings beslut, ville hertigen ej på sådana villkor begifva sig till Stockholm eller befatta sig med regeringen.

Rådet svarar härtill, att det icke hade förmodat ett sådant missförstånd ifrån hertigens sida; ingalunda gäfves dermed Fleming rätt, att rådet skrifvit att det buller, som Fleming begynt, skedde mera för egen säkerhet och försvar än att det vore af K. M. befaldt, med hvilket uttryck det ansåge sig mera beskylla än

ursäktas honom. Rådets bref såväl till K. M. som till Fleming sjelf vore ock bevis nog huruvida det gifvit honom rätt eller ej; på grund häraf uttalar rådet sin förhoppning, att dess utlåtanden ej måtte tydas annorledes än som ordalydelsen gäfvit vid handen.

Till hertigens uppmaning, att påminna K. M. om sin ed och sitt löfte att obrottsligen hålla vid magt den rätta religionen utan all annan bilära, svarar rådet, att, såsom det redan förut åtskilliga gånger gjort, vore det villigt att ännu göra det »tillsammans med hertigen».

Ytterligare hade hertigen skrivit att Söderköpings afsked måste härafter noggrannare efterföljas och rikets råd icke blott sjelft iakttaga detsamma utan ock förhjelpa till dess verkställighet gent emot dem, som motsatte sig detsamma. Om därför rådet icke ville aflåta ofvannämnda uppmaning till K. M. samt dämpa de tilltag, som af oroliga personer så i Sverige som Finland satts i gång, hvarigenom K. M. kunde taga sig anledning att företaga något med våld emot sina föregående löften, så ville hertigen, för att förekomma söndring, förena sig med K. M. om religionen och lemna den K. M. fritt, och deremot endast förbehålla sig sjelf fri religionsöfning i sitt eget furstendöme, hvarjemte hertigen förklarar, att han nästkommande Michaelis ämnade afsäga sig regeringen, och upprepar sitt beslut att nu icke infinna sig i Stockholm.

Rådet svarar, att det till sådan vidlyftighet, hvarmed hertigen hotar, icke vet sig hafva gifvit anledning. Hvad i Söderköping beslutats förklarar det sig obrottsligen hafva hållit; att andra söndrat sig derifrån trots dess förmaningar och dess med hertigen gemensamt vidtagna mått och steg, kunde ej tillräknas det. Som hertigen nu förklarat sitt beslut att dämpa Claes Flemings företag, på hvad sätt det än ske kan, så ville rådet, ehuru det redan förut i sina tvenne föregående skrivelser afgifvit sina tankar i ämnet, än ytterligare göra det, enär hertigen hufvudsakligen på grund af rådets åsigt härutinnan grundat sitt misshag till detsamma.

Ingen vore så fåkunnig, att han ej insåge, att Flemings företag vore skadligt och en anledning till mycket ondt, om han finge framgång. Medan han är för svag att sjelf angripa, torde dock mången mena, att han endast med vapen kan betvingas, enär han genom vrånga berättelser erhållit det ryggstöd han nu har. Spörsmålet är då, om han bör med våld bekämpas, hvilken fråga dock icke uppställes af vare sig någon försynthet för honom eller kärlek till honom utan på grund af sakens egen vikt. Trots alla de olägenheter och menliga

följder hans tilltag kan hafva, skulle dock ett våldsamt ingripande mot honom vara på det högsta betänkligt, emedan det otvifvelaktigt skulle hafva till följd ett vidtutseende krig, då K. M. helt visst skulle taga parti för Fleming och räkna angreppet mot honom såsom företaget mot K. M. sjelf. Derigenom skulle då besannas Flemings påstående, att Söderköpings beslut vore rigtadt emot K. M. Är faran nu stor, huru mycket större blefve den då ej, om rikets egna arf-herrar, den af riket besvurne konungen och den regeringen tillbetrodde fursten, skulle bekämpa hvarandra? Om företaget emot Fleming kan synas rätt och Flemings åtgärder väl äro värda att påakta, så vore faran af ett inbördes krig dock större. Rådet beder därför hertigen att taga detta i noga öfvervägande och icke anse såsom öfverträdelse af Söderköpings beslut, att det hyser dessa betänkligheter. Det heter visserligen i ofvannämnda beslut, att rådet skall hjälpa till att minska och förkorta rikets oroliga lemmars välde och myndighet, men *»lagligen och tillbörligen»* samt *»efter som vi samtliga finne tillbörligt och skäligt vara»*. Rådet kan således dermed icke hafva brutit emot Söderköpings beslut, enär det enligt rådets ed och embete, regeringsföreningen och sjelfva ofvannämnda Söderköpings beslut vore det lofgifvet att råda hvad det efter sitt samvete ansåge bäst.

Angående Flemings åtgärder vore nu rådets förslag, att man skulle tillskrifva K. M. och utbedja sig tillstånd att kalla Fleming för rätta, hvilken rättegång kunde ega rum antingen i K. M:ts egen närvaro eller inför de personer, som K. M. dertill ville utse, hvarjemte sändebuden från Polen först borde inväntas, på det man måtte erhålla kännedom om K. M:ts tankar om regeringen. — »Utgången svarar visserligen ej alltid mot ett afgifvet rådslag, kan ej heller vara kunnig för någon annan än för Gud, som fogar alla sakers ände efter sin gudomliga vilja». Om nu hertigen å sin sida tillskrefve rådet all tillstundande fara och K. M. å sin sida likaledes ansåge det vållande till densamma eller att åtminstone lätt hafva kunnat förekomma den, såsom ock Fleming på sitt sätt utropar dem, fyra eller fem råds-personer, såsom vållande till all oreda, så måste de utbedja sig att härefter vardas befriade från det tunga rådsembetet, hvarom de redan förut såväl skriftligen som muntligen gjort ansökan hos K. M.

Underskrifter:

Nils Gyllenstjerna.

Gustaf Baner.

Erik Sparre.

Sten Baner.

Thure Bielke.

Original.

3 $\frac{1}{4}$ ark.

Rijkzens Råds breff till F. N. Hertigh Carll. Datum Stockholm den 13 Augusti 1596.

Innehåller föreställningar till hertigen med anledning af det gängse ryktet, att hertigen ämnade med härsmagt betvinga Fleming, hvaremot rådet anser, att man borde afvakta den polska legationens ankomst för att inhemta dess andraganden, då man derefter kunde fatta sina beslut efter Söderköpings riksdags afsked. Med anledning af hertigens förmälan, att han ville låta utgå »sin ursäkt» till samtliga ständerna enligt ett medföljande formulär, förklara rådsherrarne sin mening, att sådant icke skulle behöfvas och blott skulle väcka split och söndring i riket. »Der till med så kunne vi ock under den beskyllning, som deruti androm vites, förstås, der dock E. F. N. sjelf och vi, vid Gud och all sanning, veta oss oskyldiga, vi hafva ju bevist E. F. N. den tillbörliga lydnad, välvillighet och bistånd i rikets ärender och beställningar, som oss på vår ed och embetets vägnar och efter den gjorda förening alldeles hafva bort att göra, hafva ock ej heller dragit oss undan till att försvara det, som vi af fri vilja med E. F. N. samtyckt och beslutat hafva». — »Bedja fördenskull ödmjukligen och tjenstligen, att E. F. N. med samma skrifts publication nådeligen ville hafva fördrag, både för sin egen skull, så ock det vi fattige män icke hos andre måtte komma i oförtjent olämpa, för hvilket vi med ett godt samvete veta oss alldeles oskyldiga och det för Gud allsmäktig och alla ärliga män, om ändtligen så behöfves, både nu och i tillkommande tider vele och kunne betyg». — Rådsherrarne bedja till sist, att H. F. N. »ville vara och blifva vår nådige furste och herre och derhos, så framt E. F. N. icke sjelf aktar att begifva sig hit, nådeligen ville hafva oss förskonade längre fåfängt här att ligga på stor bekostnad i denna dyra tid».

Utan underskrifter.

Copia.

$\frac{3}{4}$ ark.

Rådet till Hertig Carl. Datum Stockholm den 24 Augusti Anno 1596.

Innehåller tillstyrkande att med innestående medel af hjälpskatten från Småland betala en borgares i Kalmar, Peter Ferschlas, fordran af kronan.

Underskrifter:

Nils Gyllenstierna.
Sten Baner.

Erik Sparre.
Thure Bielke.
Göran Posse.

Claes Bielke.
Gustaf Gabrielsson.

Copia.

$\frac{1}{2}$ ark.

Rijkzens Råds svar på några fåa puncter, som Högborne Furste Hertig Carll etc. dem hafver latet förestelle den 4 Octobris Åhr etc. 1596.

På hertigens fråga, om han borde stanna vid regeringen, »efter det är K. M. så högeligen emot», och om det skulle lända till skada eller gagn, svarar rådet att — med hänseende till den emellan rådet och hertigen ingångna regeringsföreningen, Söderköpings beslut och K. M:ts egen fullmakt vid sin afresa ur landet, hvilken rådet icke visste vara återkallad, och då ej heller någon annan behörigen blifvit förordnad att intaga samma plats, — det syntes nyttigast, att hertigen blefve qvar vid regeringen, särdeles till K. M:ts hemkomst eller intill dess eljest derom blefve lagligen förordnad.

De från K. M. hitkomne svenska legaterne borde med första tillbörligen affärdas.

Angående Kexholms leverering borde bref oförtöfvadt afgå till storfursten, då man sedan, efter svars inhändigande från honom, vidare kunde betänka sig om saken.

Underskrifter:

Nils Gyllenstierna.	Axel (Leijonhufvud), Grefve till Rasborg.	Gustaf Baner.
Erik Sparre.	Claes Bielke.	Sten Baner.
Thure Bielke.	Erik Abrahamsson.	Gustaf Gabrielsson.
	Göran Posse.	

Original.

$\frac{1}{2}$ ark.

Rijkzens Råds svar på några puncter, som Högborne Furste Hertig Carll etc. nästförledne lögerdag för dem, som då tillstädes vore, framsat och då någerlunde straxt till svaret, dogh mäden de icke alle vore tillstädes, omsider till ytherligere samptligidt beslut opskuthed. Actum Stockholm den 19 Octobris Anno etc. 96.

Med anledning af hertigens förnyade fråga, om han borde blifva qvar vid regeringen och om det vore nyttigt eller ej, svarar rådet, att hvad nyttan eller skadan beträffar, som deraf kunde följa, kunde de såsom menniskor icke veta det, »efter sådant är allena Gud bekant». Efter deras förstånd syntes det dem visserligen icke vara nyttigt, att hertigen öfvergäfve regeringen, särdeles som hertigen icke af K. M:ts närvarande sändebud vore uppsagd, ej heller, så mycket de visste, någon

annan anordning af K. M. vore gjord eller fullmagt åt någon annan gifven. De för sina personer ville bevisa hertigen »den trygghet och bistånd, som föreningen innehåller».

»De åtskilliga regeringsordningar som uppkomne, särdeles i Finland, att afskaffa, akta de icke mindre vara rådligt än H. F. N:de på sin sida.» Dock syntes rådet lämpligt med afseende på tidsomständigheterna, att man först gjorde »en ödmjuk, trogen och allvarsam bön, råd, varning och förmaning» hos K. M. att i betraktande af sitt af Gud tillbetrodde höga embete hafva medlidande med den finska allmogen och afskaffa sådant. Derjemte borde tvenne adelsmän jemte tvenne »förfnämna af Finland» erhålla fullmagt att till ryssarne öfverlemna Kexholm samt tillika uppdrag att lemna närmare besked om de finska klagomålen.

Angående Erik Gustafsson visste rådet ej annat än att han förhölle sig såsom honom egnade och borde. Hvad åter Carl Gustafsson och hans tilltag i Småland beträffade, ansåge rådet, att han borde uppkallas för att förete sin fullmagt från K. M., emellertid borde befallningsmännen i samma landsort bibehållas vid sina tjänster, »då man icke förnummit, hvarför de skulle afsättas». »Således, förhoppades man, kan det blifva stilladt.»

Beträffande hertigens svar till K. M. med de svenska sändebuden uttalar rådet såsom sin mening, att allt, som kunde föranleda »vedervilja, misshag och olämpa», borde uteslutas.

Till sist utbeder rådet sig att hertigen ville förskona det från ytterligare spörsmål, synnerligast rörande de tre första punkterna, då det icke visste att afgifva något annat betänkande och därför måste hänskjuta saken till samtliga ständernas beslut. Om den uppfattning rådet här afgifvit icke blefve upptagen såsom den vore ärligt menad, så utbåde sig rådsherrarne att befrias från rådsembetet och »dessa besvärliga handlingar, till hvilka de finna sig fast svaga och uttröttade».

Underskrifter:

Nils Gyllenstierna.

Gustaf Baner.

Erik Sparre.

Claes Bielke.

Sten Baner.

Thure Bielke.

Erik Abrahamsson.

Gustaf Gabrielsson.

Göran Posse.

Original.

$\frac{3}{4}$ ark.

Nils Gyllenstierna till Hertig Carl. Datum Fogelvik den 1 Februari Anno 97.

Med anledning af till hertigen i Stockholm gifvet löfte att ytterligare meddela sitt betänkande om ordningen i riket samt om hvad rådligt vore, i fall K. M. framdeles komme hit med främmande krigsfolk, säger Gyllenstierna sig nu efter framkomsten till sin »stugubänk» vilja uttala sin mening, men förklarar sig på samma gång uti sin ålderdom och enslighet vara för svag att afgifva något fullkomligt rådslag, helst som saken anginge rikets ständer i gemen, sammanfattar dock sin åsigt i följande tanke: »om alla ville rätta sig efter Sveriges lag och hvar och en blifva uti sitt kall och embete och göra en annan det, såsom han sjelf hafva vill, så blefve väl all oordning tillbaka, ändock den hafver varit och blifver, så länge världen står, så väl här som annorstädes.»

Underskrift:

Nils Gyllenstierna.

Original.

$\frac{1}{2}$ ark.

The fengzlede i Nyköping Rådspersoners betenckende, på hvad sätt then tvist och oenigheett, som emellen K. M. och F. N. opkommen ähr, kunne nederlagdt och stillatt varda, steltt på H. F. N. egen begären.') (1599 Jan.)

Rådsherrarne inleda sin skrifvelse med den förklaring att, ändock hertigen sjelf vore af Gud begåfvad med så högt förstånd, att han väl kunde »nå» hvad de och många andra icke kunde »nalkas», och de för öfrigt i sin nuvarande belägenhet vore så nedtryckta af sorg och bedröfvelse, att de voro föga skicklige att utlåta sig öfver sådana höga och viktiga saker, de likväl, likasom de i skeppsbrott och sjönöd stadde, voro skyldige att en hvar för sin del bispringa med råd och dåd, hvarför de ock ville afgifva sitt betänkande, såsom de de det inför det kungliga och furstliga huset, sig sjelfva och sina efterkommande ansågo rätt vara.

Efter verldsligt förnuft borde följande vara någorlunda tjenliga medel:

*) Ehuru detta betänkande icke kan kallas rådslag i egentlig mening, enär rådsherrarne redan vid riksdagen i Stockholm 1597 blefvo af rikets ständer förklarade från sina rådsembeten suspenderade, torde det dock här böra meddelas, då det är på grund af deras förra rådsherrevärdighet hertigen begär deras utlåtande och betänkandet i och för sig har historiskt värde. I en samtidigt med detta betänkande af rådsherrarne till hertigen uppsatt och af desse, Erik Sparre, Sten Baner och Thure Bielke, underskrifven supplik utlåta de sig på följande sätt om detsamma: »Efter os i förgår var tillsagt att vi måtte komma tillhopa för de orsaker, som E. F. N. sielf ähr vetterligidh, så hade vi sådant gerna veled efterkomma och alla reeda gjort en begynnelse, men efter vi strax andre dagen ähre åter blefue inlåste, hafue vi inthet kunnad komme til ände der medh.»

- 1:o. »En enskild förlikning och amnesti eller
- 2:o. »En vänlig jemkning, underhandling och förlikning utan all rättegång, af furstar och herrar, som dertill af begge parterna blifva bedne och nödtorfteligen befullmäktigade.»
- 3:o. »Lagligt och skäligt förhör, dom och sentens.»
- 4:o. »Krigsmagt, värja och vapen, hvilket dock med rätta icke kan eller bör räknas ibland dessa medel, utan allenast såsom ett extremum.»

Ehuru, med afseende på amnesti, den redan vid Linköping ingångna icke blifvit iakttagen, så borde man dock åter derom ingå i underhandling med goda ord och förmaningar till konungen, »bredvid annan tillbörlig välvillighets förklaring».

Om detta medel icke hjälper, så hafver man att gripa till det andra, nemligen att begära, att konungen ville samtycka till främmande potentaters och herrars underhandling, och »såväl konungen som fursten våldgifva dem saken», hvarvid man å båda sidor borde »låta något litet falla», efter som i sådan förlikning plägar ske i och för fredens bevarande, »hvilket, och helst den inbördes fred, med intet verldsligt välde eller egodelar är till lösa eller betala. Pax una triumphis innumeris potior».

Det tredje medlet vore att tillbjuda en rättegång under ofvannämde furstar och herrar, hvarmed begge parterna sedan hade att låta sig nöja.

För att komma till något af dessa mål borde en legation afgå till konungen och förklaring öfver de gjorda förslagen af honom afgifvas innan nästkommande April månad, och borde, till vinnande af konungens benägenhet, »skonsmål visas för H. K. M:ts tjenare af allahanda stånd, som uti H. F. N:s våld och häktelse äro». Med afseende på den föreslagna rättegången borde densamma ega rum i Stockholm och de af furstarne utsedda kommissarierna förses med sådana fullmagter i saken, att »i så måtto alla ständerna i riket skola vara dem allena och ingen af parterna höriga och lydiga.» Konungen borde personligen vara tillstädes och tillförsäkras icke allenast trygghet och säkerhet utan också tillbörlig hörsamhet och lydnad.

Då såväl konungen som hertigen förklarat, att de icke haft i sinnet någon fejd, kunde hvad som skett mera räknas som gjordt i en hastig och obetänkt brådskilnad af misstroende på båda sidor än såsom något fullkomligt krig och fejd. Skulle det dertill komma, så vore dermed Lifland och Finland förlorade, enär dessa landsändar utan tvifvel skulle sluta sig till konungen eller, om de än återvunnes, detta dock ej skulle kunna ske utan »skada i händerna».

Slutligen bedja rådsherrarne, »olycksalige, bedröfvade och vanvördade», att detta betänkande måtte nådigt upptagas, »då ju ock en hund stundom kan värja hus för mord och brand och en gås en gång med sitt qväkande på Capitolium i Rom var orsak till varning och beskärm.»

Utan underskrifter.

Copia.

3 ark.

Förteckning öfver i Riks-Archivet förvarade
Ministeriella handlingar.

III.
POLONICA¹⁾.

Antal volumer.	I.	År
	Handlingar angående Svenska Beskickningar till Polen²⁾.	
1 fol.	Handlingar angående Friherre <i>Sten Bielkes</i> ³⁾ och <i>Johannes Nicodemis (Lillieström</i> ³⁾ beskickning	1632
1 »	Kommissarierne vid underhandlingen i Preussen (traktaten i Stunsdorff) Grefve <i>Per Brahes</i> ³⁾ , <i>Herman Wrangels</i> ³⁾ , <i>Åke Axelssons (Natt och Dag</i> ³⁾ samt <i>Johannes Nicodemis (Lillie- ström</i> ³⁾ bref till Kongl. Maj:t och Riks-Kans- leren	1634-1635
1 »	Kongl. Maj:ts instruktion för och bref till de- samme	
1 »	Bref till desamme från åtskillige	
1 »	Protokoll vid samma underhandling	
1 »	D:o i concept ⁴⁾	
1 »	Handlingar angående d:o	1635
1 »	Holländske underhandlarnes journal vid d:o....	
1 »	Kommissarierne vid underhandlingen i Lübeck Frih. <i>Johan Adler Salvii</i> , Frih. <i>Schering Rosenhanes</i> ³⁾ , Frih. <i>Hans Wachtmeisters</i> och <i>Lars Cantherstens</i> ³⁾ bref till Kongl. Maj:t...	1651-1653
1 »	Desammes concepter	
1 »	Kongl. Maj:ts instruktioner för och bref till desamme	
1 »	Handlingar angående samma beskickning	

¹⁾ Denna förteckning är upprättad år 1849 af dåvarande Amanuensen Frih. J. A. Posse samt reviderad år 1882 af Förste Amannensen Frih. B. Taube.
²⁾ För den tid Kurfurstarne af Sachsen voro Konungar af Polen omfatta dessa handlingar äfven Sveriges diplomatiska förhållanden till Kursachsen. Beskickningen uppehöll sig under denna tid dels i Warschau, dels i Dresden.
³⁾ Från honom finnas äfven bref till Riks-Kansleren Axel Oxenstierna uti Oxenstiernska samlingen i Riks-Archivet.
⁴⁾ I slutet af bandet finnes äfven protokoll vid underhandlingen mellan Sverige och Brandenburg i Königsberg Dec. 1635—Jan. 1636 angående Pillaus återställande.

Antal volumer.		År
2 fol.	Kommissarierne vid underhandlingen i Preussen (traktaten i Oliva) Grefve <i>Magnus Gabriel De la Gardies</i> , Grefve <i>Bengt Oxenstiernas</i> , Grefve <i>Christoffer Carl von Schlippenbachs</i> och <i>Anders Gyllenclous</i> ¹⁾ bref till Kongl. Maj:t ²⁾	1658-1660
1 »	Desammes concepter ¹⁾ till d:o.....	
1 »	Kongl. Maj:ts instruktioner för och bref till desamme ³⁾	
4 »	Desammes brevexling.....	
3 »	» handlingar.....	
2 »	Protokoll (concept-) vid samma underhandling (afd. 1—5).....	1659-1660
1 »	Protokoll renskrifvet (afd. 4—5) 2 ex.	1660
1 »	Legaten Frih. <i>Sten Bielkes</i> bref till Kongl. Maj:t.....	
1 »	Diarium, protokoll och handlingar angående samma beskickning.....	1661
1 »	Abgesandten <i>Matthias Palbitzki</i> ⁴⁾ bref till Kongl. Maj:t.....	1664-1665
1 »	Densammes beskickningshandlingar.....	
1 »	Residenten <i>Nils Tungels</i> ⁴⁾ bref till Kongl. Maj:t.....	1665-1666
1 »	Densammes beskickningshandlingar.....	
1 »	Abgesandten Frih. <i>Anders Lilliehööks</i> bref till Kongl. Maj:t.....	1666-1667
1 »	Densammes concepter.....	
1 »	Bref till densamme.....	
3 »	Kommissions-Sekreteraren <i>Simon Dörfflers</i> ⁴⁾ bref till Kongl. Maj:t.....	1667-1679
1 »	Ambassadören Grefve <i>Claes Totts</i> ⁵⁾ bref till Kongl. Maj:t.....	
1 »	Densammes beskickningshandlingar.....	
1 »	Ambassad-Sekreteraren <i>Erik Lindemans (Lindskiöld)</i> berättelse om samma beskickning ...	1669
1 »	Öfversten <i>Carl Arenstorffs</i> bref till Kongl. Maj:t.....	
1 »	Densammes beskickningshandlingar.....	

¹⁾ Från *Gyllenclou* finnas äfven några bref och concepter af år 1657.

²⁾ I slutet af 2:a bandet finnas några bref från Hofrådet *Johan von Weidenhagen*, af Warschau 1660.

³⁾ Till *Gyllenclou* finnas äfven några bref af år 1657.

⁴⁾ Från honom finnas äfven bref till Riks-Kansleren *Magnus Gabriel De la Gardie* uti *De la Gardieska* samlingen i Riks-Archivet.

⁵⁾ Deribland ett bref från Öfverste-Löjtnanten *Elias von Hagendorff*.

Antal volumer.		År.
1 fol.	Fältmarskalk-Löjtnanten Frih. <i>Gustaf Wrangels</i> bref till Kongl. Maj:t	1671-1672
4 »	Legaten Frih. <i>Anders Lilliehööks</i> ¹⁾ bref till Kongl. Maj:t.....	} 1674-1680
10 »	Densammes concepter	
1 »	» diarium.....	
1 »	Kongl. Maj:ts instruktioner för och bref till densamme	
9 »	Bref till densamme från åtskillige ²⁾	
1 »	Regeringsrådet <i>Joachim Rütger von Owstiens</i> bref till Kongl. Maj:t	1678-1679
1 fol. }	Residenten <i>Simon Dörfflers</i> ³⁾ bref till Kongl. Maj:t.....	} 1680-1693
3 qv. }	Kommisions-Sekreteraren <i>Georg Wachschlagers</i> registratur	
2 »	Densammes bref till Kongl. Maj:t.....	1694-1695
1 »	Residenten <i>Justus Henrik von Storrens</i> bref till Kongl. Maj:t.....	1696-1697
2 qv.	Residenten <i>Georg Wachschlagers</i> bref till Kongl. Maj:t.....	1697
1 fol.	Densammes bref till Kongl. Maj:t och Kansli-Collegium ⁴⁾	1698-1699
1 »	Densammes concepter	1700-1701
1 »	Envoyén Frih. <i>Mauritz Wellingks</i> bref till Kongl. Maj:t, Kongl. och Statsrådet Grefve Piper samt Kansli-Presidenten.....	1699-1701
1 »	Kongl. Maj:ts bref till densamme	1698-1700
1 »	Densammes concepter	} 1698-1701
1 »	» brefvexling och handlingar	
1 »	Ambassadörerne i Warschau Frih. <i>Arved Horns</i> , <i>Georg Wachschlagers</i> och <i>Justus von Palmenbergs</i> bref till Kongl. Maj:t	1697-1704
1 qv.	Ambassadören Frih. <i>Arved Horns</i> särskilda bref till Kongl. Maj:t.....	} 1704-1705
1 »	Densammes bref till Kongl. och Statsrådet Grefve Piper ⁵⁾	

¹⁾ Från honom finnas äfven bref till Riks-Kansleren Magnus Gabriel De la Gardie uti De la Gardieska samlingen i Riks-Archivet.

²⁾ Några bref till Kommisions-Sekreteraren *Bengt Apelroth* 1674—1675 finnas i Kongl. Biblioteket.

³⁾ De sista brefven år 1693 äro från Kommisions-Sekreteraren *Wachschlager*.

⁴⁾ Från April 1701 daterade Breslau. I slutet af bandet finnas några bref från Warschau 1703 och Königsberg 1707.

⁵⁾ Deribland ett par bref från Ambassadören *von Palmenberg*.

Antal volumer.		År.
1 qv.	Ambassadören <i>Georg Wachsdlagers</i> bref till Kongl. och Statsrådet Grefve Piper ¹⁾	1704-1705
1 fol.	Handlingar angående ambassaden till Warschau	
1 »	Diarium och registratur vid d:o	1705
1 »	Protokoll vid samma underhandling	
1 »	Bilagor till d:o	
1 qv.	Sekreteraren <i>Josias Cederhielms</i> bref till Kongl. och Statsrådet Grefve Piper samt Kanslirådet Hermelin (de flesta från Dresden).....	1707
1 fol.	Densammes journal.....	
1 »	» beskickningshandlingar	
2 qv.	Envoyéen <i>Georg Wachsdlagers</i> bref till Kansli-Collegium (från Königsberg)	1708-1714
1 »	Densammes bref till Kongl. Maj:t och Hof-Kansleren ²⁾	1712-1715
1 »	Densammes bref till Kansli-Presidenten	1713-1714
1 »	Kammarherren <i>Carl Törnskiöldhs</i> bref till Kongl. Maj:t och Hof-Kansleren ³⁾ (från Bender och Breslau).....	1713-1714
1 fol.	Densammes beskickningshandlingar.....	
1 »	Envoyéen Frih. <i>Johan Reinhold von Trautvetters</i> bref till Kongl. Maj:t och Kansli-Collegium ⁴⁾	1719-1721
1 qv.	Densammes bref till Kansli-Presidenten ⁵⁾	1720-1721
1 »	Öfverste-Löjtnanten <i>Johan Kocks</i> bref till Kongl. Maj:t	1720
1 »	Ministern Frih. <i>Gustaf Zülichs</i> bref till Kansli-Presidenten ⁶⁾	
1 »	Kongl. Maj:ts bref till densamme	1729-1730
1 fol.	Densammes registratur (afgångna bref)	1732
1 »	» » (ankomna bref)	1729-1730
1 qv.	Kommissions-Sekreteraren <i>Carl Rudenschölds</i> bref till Kansli-Presidenten.....	
1 fol.	Densammes bref till Kansli-Collegium.....	1730-1732
1 qv.	Bref till densamme	
1 fol.	Ministern <i>Carl Rudenschölds</i> bref till Kongl. Maj:t ⁷⁾ och Kansli-Collegium.....	1731-1732
		1733-1734

¹⁾ Deribland ett bref från år 1703.

²⁾ I slutet af bandet finnas några bref af Juni 1715—1718, daterade Stockholm.

³⁾ Deribland äfven några bref från Jassy, Czernovitz etc. af år 1711 samt några af 1718—1720, daterade Zweibrücken, Weissenburg etc.

⁴⁾ Deribland äfven i början af bandet bref, daterade Hannover och Berlin.

⁵⁾ » » Kommissions-Sekreteraren *Samuel Palthenii* bref 1720.

⁶⁾ » » ett par bref till Kongl. Maj:t och Kansli-Collegium.

⁷⁾ I början af bandet finnas äfven ett par bref af 1731—1732.

Antal volamer.		År
1 qv.	Ministern <i>Carl Rudenschölds</i> bref till Kansli- Presidenten	1733-1734
1 »	Bref till densamme från åtskillige	
1 fol.	Ministern Frih. <i>Paul Gammal Ehrencronas</i> bref till Kongl. Maj:t och Kansli-Collegium	1739-1742
1 qv.	Densammes bref till Kansli-Presidenten	1739-1741
1 fol.	» registratur.....	
1 qv.	Bref till densamme	1738-1740
2 »	Kommissions-Sekreteraren <i>Gustaf Wulfvenstier- nas</i> bref till Kansli-Presidenten	1739-1743
1 fol.	Densammes bref till Kansli-Collegium.....	
1 qv.	Bref till densamme	1744-1747
1 fol.	Ministern <i>Gustaf Wulfvenstiernas</i> bref till Kongl. Maj:t och Kansli-Collegium	
1 qv.	Densammes bref till Kansli-Presidenten	1745-1746
1 fol.	» registratur.....	
1 qv.	Bref till densamme	1744-1746
1 fol.	Kommissions-Sekreteraren <i>Carl Ludvig von Sieg- roths</i> berättelse ¹⁾	1745-1746
1 »	Densammes bref till Kansli-Presidenten och Kansli-Collegium	1746-1747
1 »	Ministern <i>Johan August Greiffenheims</i> bref till Kongl. Maj:t och Kansli-Collegium.....	1747-1749
1 qv.	Densammes bref till Kansli-Presidenten	
1 fol.	» registratur.....	1749-1755
1 qv.	Bref till densamme	
2 fol.	Envoyéen <i>Carl Otto von Höpkens</i> bref till Kongl. Maj:t och Kansli-Collegium ²⁾	1749-1755
2 qv.	Densammes bref till Kansli-Presidenten ³⁾	
2 fol.	» registratur.....	1755-1757
1 »	Kansli-Presidentens bref till densamme.....	
1 qv.	Kongl. Maj:ts och Kansli-Collegii bref till dens.	1755-1757
1 »	Bref till densamme från åtskillige.....	
1 fol.	Kommissions-Sekreteraren Frih. <i>Christoffer von Kochens</i> bref till Kansli-Presidenten (från Dresden).....	1755-1757
1 »	Densammes bref till Kansli-Collegium.....	
1 »	» registratur.....	

¹⁾ Angår till största delen Kursachsens Tyska politik.

²⁾ Bland de sistnämnda finnas några bref från Kommissions-Sekreterarne *von Siegroth* 1749—1750 samt Frih. *von Kochen* 1752 och 1754.

³⁾ Deribland äfven ett par bref från Kommissions-Sekreteraren *von Siegroth* 1749—1750.

Antal volumer.		År.
1 fol.	Kansli-Presidentens bref till Kommissions-Sekreteraren Frih. <i>Christoffer von Kochen</i>	1755-1757
1 qv.	Bref till densamme från åtskillige.....	
1 fol.	Kommissions-Sekreteraren Baron <i>Carl Ludvig von Siegroths</i> bref till Kansli-Presidenten (från Warschau).....	1755-1758
1 »	Densammes bref till Kansli-Collegium.....	
1 »	Bref till densamme.....	1757-1765
1 »	Envoyéen <i>Carl Otto von Höpkens</i> bref till Kongl. Maj:t och Kansli-Collegium ¹⁾	
3 »	Densammes bref till Kansli-Presidenten.....	
1 »	» registratur.....	
1 »	» concepter ²⁾	1761-1764
2 »	Kongl. Maj:ts, Kansli-Presidentens med fleres bref till densamme ³⁾	1750-1764
1 »	Ministern Frih. <i>Henrik Jacob von Dübens</i> bref till Kongl. Maj:t och Kansli-Collegium.....	1757-1765
1 »	Densammes bref till Kansli-Presidenten.....	
2 »	» concepter.....	
1 »	» diarium.....	
1 »	» handlingar.....	1767-1769
1 »	Kongl. Maj:ts, Kansli-Presidentens och Kansli-Collegii bref till densamme.....	
1 qv.	Bref till densamme från åtskillige.....	
1 fol.	Kommissions-Sekreteraren <i>Magnus Olof Björnstjernas</i> berättelse om Polen.....	
4 »	Ministern (från 1790 Envoyéen) <i>Lars von Engeströms</i> depecher.....	1769
6 »	Densammes registratur.....	1788-1791
4 qv.	Bref till densamme.....	
2 fol.	Chargé d'affaires <i>Sam. N. Casströms</i> depecher.....	1791-1793
1 »	Densammes registratur.....	
1 »	» concepter.....	
1 qv.	Bref till densamme.....	
2 fol.	Envoyéen <i>Johan Christoffer Tolls</i> depecher.....	1792-1794
1 »	Densammes registratur.....	1793-1794
2 »	» concepter.....	1792-1794

¹⁾ Bland de sistnämnda några bref från Kommissions-Sekreterarne Baron *v. Siegroth* 1759 och 1761, Grefve *Bonde* 1763 och *Sparre* 1764. Dennes bref för åren 1765—1767, då han var ackrediterad vid Kursachsiska hofvet, förvaras i samlingen Saxonica.

²⁾ Deribland äfven några concepter af Kommissions-Sekreteraren Frih. *von Kochen* 1756—1757.

³⁾ Deribland ett par bref till Kommissions-Sekreteraren Grefve *Bonde* 1763.

Antal volumer.		År.
2 fol.	Bref till Envoyéen <i>Toll</i>	1792-1794
2 »	Chargé d'affaires <i>Casströms</i> depecher.....	} 1794-1795
1 »	Densammes registratur.....	
1 »	» concepter.....	
1 »	Bref till densamme.....	
II.		
Handlingar angående Svenska Agenter i Danzig ¹⁾ .		
1 »	Korrespondenten <i>Paulus Pels'</i> bref till Kongl. Maj:t ²⁾	1649-1655
2 »	Kommissarien <i>Johan Kocks</i> d:o ²⁾	1650-1656
4 »	Kommissarien <i>Anton Cuypers</i> (<i>Cuypercrona</i>) bref till Kongl. Maj:t ³⁾	1661-1686
4 »	Kommissarien <i>Per Cuypercronas</i> d:o ⁴⁾	1689-1701
1 fol. }	Densammes bref till Kongl. Maj:t och Kansli-	} 1702-1708
2 qv. }	Collegium	
1 fol.	Densammes bref till Kansli-Collegium	1709-1711
1 »	Kommissarien <i>Jacob Brandlichts</i> bref till Kongl. Maj:t	1722-1729
1 qv.	Densammes bref till Kansli-Presidenten.....	1720-1729
1 »	» » » Kansli-Collegium.....	1721-1728
2 fol.	» registratur.....	} 1722-1729
1 qv.	Bref till densamme	
1 fol.	Kommissarien <i>Henrik Holmstedts</i> bref till Kongl. Maj:t	} 1730-1735
		1738
		} 1740-1743
		1746
2 qv. }	Densammes bref till Kansli-Presidenten	} 1735-1736
1 fol. }		
		} 1739-1761
4 »	» » » Kansli-Collegium	} 1730-1753
		} 1756-1760
1 »	» concepter.....	1735-1747

¹⁾ Uti Breslau (Schlesien) underhöll Sverige tidtals en Agent, som bland annat borde hålla ett vaksamt öga på Polen, men dessa Agenteras bref förvaras i samlingen Cæsareana.

²⁾ Från honom finnas flera bref till Riks-Kanslererne Axel och Erik Oxenstierna uti Oxenstiernska samlingen i Riks-Archivet.

³⁾ Från honom finnas flera bref till Riks-Kansleren Magnus Gabriel De la Gardie uti De la Gardieska samlingen i Riks-Archivet.

⁴⁾ Deribland 1 vol. dupletter från åren 1700 1701.

Antal volumer.		År.	
1 fol. } 7 qv. }	Bref till Kommissarien <i>Holmstedt</i>	1730-1761	
1 »	Bref till Sekreteraren, t. f. Kommissarien <i>Daniel Wasenholtz</i>	1761-1762	
2 fol.	Kommissarien <i>Jacob Rödings</i> bref till Kongl. Maj:t, Kansli-Presidenten och Kansli-Collegium	1762-1782	
1 »	Kansli-Presidentens bref till densamme		
1 qv.	Kansli-Collegii med fleres d:o		
1 fol.	Kommissarien <i>Paul Erik Bobergs</i> depecher	1783-1793	
1 qv.	Bref till densamme		
<div>III.</div> <div>Öfriga handlingar.</div>			
3 fol.	Förhandlingar mellan Sverige och Polen ¹⁾	1562-1767	
1 qv.	D:o i afskrift	1622-1630	
1 fol.	D:o sign. »Acta Polonica»	1625-1630	
1 »	D:o angående fredsunderhandlingarna	1612-1618	
1 »	D:o d:o	1622-1625	
1 »	D:o d:o	1627-1629	
1 »	Holländske underhandlarnes journal vid d:o	1627-1628	
1 »	Underhandlingar angående freden i Alt-Ranstädt	1706	
1 »	Äldre förteckningar öfver förhandlingar mellan Sverige och Polen	1572-1698	
1 »	Fördrag mellan Sverige och Polen i afskrift ²⁾ ..	1587-1732	
1 »	Förhandlingar mellan Sverige och staden Dänzig	1572-1651	
1 »	Staden Danzigs originalbref till Svenska regeringen	1623-1782	
1 »	Städerna Elbings, Marienburgs och Thorns d:o	1651-1764	
4 »	Polska Konungars och Kongl. personers originalbref till Svenska konungahuset	1591, 1643-1797	
	Konung <i>Sigismund III</i>		1591.
	Drottning <i>Cecilia Renata</i>		1643.
	Konung <i>Vladislaus IV</i>		1645, 1647.
	Drottning <i>Lovisa Maria</i>		1646-1648, 1662.
	Prins <i>Carl Ferdinand</i>		1648.
	Konung <i>Johan II Casimir</i>		1649, 1654, 1655, 1662, 1667.

¹⁾ Dessutom finnas för Riks-Kanslern Axel Oxenstiernas tid trenne volumer förhandlingar uti Oxenstiernska samlingen i Riks-Archivet.

²⁾ Originaltraktaterna förvaras i Riks-Archivet uti en särskild samling.

Aatal volumer.	År.
Konung <i>Michael</i> (<i>Wisniowiecki</i>) ...	1673.
Drottning <i>Eleonora</i>	1674.
Konung <i>Johan III</i> (<i>Sobieski</i>) 1674-1681, 1683-1685, 1687-1692, 1694, 1695.	
Drottning <i>Maria Casimira</i> 1702, 1704, 1715.	
Prins <i>Jacob Ludvig</i> (<i>Sobieski</i>) 1691, 1692, 1694-1697, 1701-1704, 1711, 1712, 1714, 1716, 1719, 1720, 1722.	
Prins <i>Alexander</i> (<i>Sobieski</i>)	1704.
Prins <i>Constantin</i> (<i>Sobieski</i>)	1718.
Prinsarne <i>Jacob Ludvig, Alexander</i> och <i>Constantin</i> (<i>Sobieski</i>) 1707.	
Konung (<i>Fredrik</i>) <i>August II</i> (tillika Kur- furste af Sachsen) 1697-1699, 1706, 1717, 1719-1722, 1725-1732.	
Drottning <i>Christiana Eberhardina</i> 1698, 1699, 1707.	
Konung <i>Stanislaus I</i> (<i>Leszcinski</i>) 1704- 1709, (1710-1722, 1724-1727, 1730- 1735 ¹⁾).	
Drottning <i>Katarina</i> 1704, (1711-1722, 1730).	
Kronprins <i>Fredrik August</i>	1721.
Konung (<i>Fredrik</i>) <i>August III</i> (tillika Kur- furste af Sachsen) 1733, 1736-1757, 1759, 1761, 1763.	
Konung <i>Stanislaus II August</i> (<i>Poniatovski</i>) 1764, 1769, 1772-1774, 1778, 1782, 1789, 1792, 1794, 1797.	
1 fol. Polska Beskickningens i Stockholm memorial och noter	1582 1673-1795
<i>C. Varsavicius</i> (<i>Varsevitzki</i>).....	1582.
<i>Breza</i>	1673.
<i>Jacob Bernig</i>	1681-1682.
<i>Marquis de Brisacier</i>	1683.
Frih. <i>Sebastian von Meeijrens</i> 1696-1697.	
<i>E. de Sacken</i>	1697.
<i>F. S. Galetzki</i>	1699.
<i>Baron de Reijndel</i>	1719.

¹⁾ De följande brefven från honom finnas bland Hertigarnes af Lothringen originalbref.

Antal volumer.		År.
	<i>Utterode</i> ¹⁾ 1732, 1736. <i>Antonius Poninski</i> ²⁾ 1733. <i>Walther</i> ¹⁾ 1740, 1742. <i>Nicolaus von Suhm</i> ¹⁾ ... 1745-1747, 1750. <i>Sacken</i> ¹⁾ 1756, 1758, 1762. <i>Georg Christoffer von Unruh</i> ³⁾ 1767. Grefve <i>Georg Potocki</i> 1789-1790, 1793-1795. Grefve <i>J. Sierakowski</i> 1791.	
IV.		
Bihang. Handlingar angående Sveriges förhållande till Polska vasallstaten Kurland.		
1 fol.	Förhandlingar mellan Sverige och Kurland.....	1620-1701
1 »	Kommissarierna vid konferenserna i Riga <i>Michael von Strokirchs, Justus von Palmenbergs</i> och <i>Henrik Witte von Svanenbergs</i> berättelse	1695
1 »	Protokoll vid samma kommission.....	} 1694-1696
2 »	Handlingar angående »	
1 »	Hertigarnes originalbref till Svenska konungahuset och rådet.....	
	Hertig <i>Jacob</i> 1645-1650, 1652, 1653, 1655-1658, 1660, 1662, 1664-1666, 1668, 1669, 1671, 1673, 1675, 1678, 1680. Hertig <i>Fredrik Casimir</i> 1685-1687, 1692-1694, 1697, 1698. Hertig <i>Ferdinand</i> (1698, 1701, 1706), 1720, 1730. Hertig <i>Ernst Johan (Biron)</i> 1738, 1739, 1766. Hertig <i>Carl (af Sachsen-Polen)</i> 1759. Hertig <i>Peter</i> 1773, 1774, 1781-1783	1645-1783.
1 »	Kurländska Sändebuds memorial och noter ... <i>Fredrik Brakel</i> 1660-1661. <i>Johan Wolter von Fölkersamb</i> 1685-1686. <i>Casper Ernst Siebrand von Sechelen</i> 1693-1694, 1704.	1660-1704

¹⁾ Tillika ackrediterad för Kursachsen.

²⁾ Deputerad från Polska republiken.

³⁾ » » » dissidenterna.

MEDDELANDEN

FRÅN

SVENSKA RIKS-ARCHIVET

UTGIFNA AF

CARL GUSTAF MALMSTRÖM.

VII.

**STOCKHOLM,
TRYCKT HOS K. L. BECKMAN,
1883.**

MEDDELANDEN

FRÅN

SVENSKA RIKS-ARCHIVET

UTGIFNA AF

CARL GUSTAF MALMSTRÖM.

VII.

**STOCKHOLM,
TRYCKT HOS K. L. BECKMAN,
1883.**

I.

Årsberättelse för år 1882.

Till Konungen.

Den skyldighet, som Eders Kungl. Maj:ts nådiga instruktion för Riks-Archivets embets- och tjenstemän af den 26 Oktober 1877 ålägger Riks-Archivarien, att inom hvarje års första månad afgifva underdånig berättelse om Riks-Archivets skick och om hvad under det förflutna året timat i afseende på archivaliernas tillväxt och anlitande samt fortgången af tjenstemännens arbeten, fullgöres denna gång af en annan hand, än den, som under de föregående åren, ända sedan denna skyldighet första gången i den nådiga instruktionen af år 1874 föreskrefs, densamma fullgjort, till följd deraf att Eders Kungl. Maj:t, sedan f. d. Riks-Archivarien Dr R. M. Bowallius, efter vid pass fyratioårig tjenstgöring i Riks-Archivet — hvaraf åtta år såsom dess chef — i underdånighet hade begärt sitt afsked, under den 1 sistlidne September täckts, med nådigt bifall till hans begäran, i nåder utnämna undertecknad till hans efterträdare.

Riks-Archivets hus har under det förflutna året icke undergått någon förändring. Under afbidan af de åtgärder, som skola blifva en följd af Eders Kungl.

Maj:ts nådiga befallning till Öfver-Intendents-Embete att uppgöra ritning och kostnadsförslag till ett nytt Riks-Archiv, har jag varit betänkt derpå, huru olägenheterna af bristande utrymme och faran för eldsolycka skulle kunna inom den nuvarande lokalen, så vidt möjligt vore, förminskas. I sådan afsigt har jag under den 14 sistlidne Oktober till Eders Kungl. Maj:t i underdånighet hemställt, huruvida icke åtskilliga tryckalster, som, ehuru de icke egentligen kunna anses för archivalier, sedan lång tid tillbaka upptaga en icke obetydlig del af Riks-Archivets knappa utrymme, skulle få dels till andra myndigheter aflemnas dels försäljas. Då flere vederbörandes utlåtanden öfver denna hemställan blifvit infordrade, har nådig resolution derå icke under det gångna året följt. Till eldfaras förminskande hafva åtskilliga åtgärder, som vid en på senhösten företagen besigtning funnits nödiga, blifvit af Öfver-Intendents-Embete beslutade; och har deras verkställande, sedan Eders Kungl. Maj:t i nåder dertill beviljat medel, på det nya året begynt.

Archivaliernas tillväxt under år 1882 ådagalägges af underdånigst bilagda specificerade förteckningar och har utgjort: den ordinarie 12 originalförordningar och 453 volymer, af hvilka Justitie-Revisionen lemnat 99, Utrikes-Departementet 26, Landtförsvars-Departementet 81, Civil-Departementet 38, Finans-Departementet 103 och Ecklesiastik-Departementet 106. Den extra-ordinarie tillväxten har utgjort 126 voll. och fasciklar, bland hvilka största antalet, 74, lemnats från Kongl. Biblioteket i öfverensstämmelse med Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref af den 24 Oktober 1879. Enskilda gifvare hafva äfven detta år riktat archivets samlingar med bidrag, hvilka i bilagan äro uppräknade.

Åfven från utlandet har Riks-Archivet under det förflutna året bekommit någon tillväxt. Till följd af Eders Kungl. Maj:ts nådiga bref af den 13 Augusti 1880 öfverlemnades, såsom i den underdåniga berättelsen för nämnda år omförmäles, till Eders Kungl. Maj:ts Utrikes-Departement, åtskilliga i Riks-Archivet befintliga urkunder och akter, till större delen rörande kurfurstendömet Mayntz. Sedan dessa genom den Kejserliga Tyska regeringen blifvit till Bayern öfverlemnade, hafva nu såsom gengåfva från det Bayerska riksarchivet hitkommit några handlingar, som röra Sverige, deribland några till Brigittiner-ordens historia hörande, som icke voro på förhand utlofvade.

Från Kungl. Danska Geheime-Archivet har, såsom i föregående underdåniga årsberättelser är omförmäldt, Riks-Archivet till afskrifning successivt fått låna de s. k. Sture-handlingarne. Sedan den sjunde sändningen af dessa handlingar blifvit återlemnad, har Riks-Archivet under sistlidne Maj månad fått emottaga en ny sändning, den åttonde, hvilken likaledes efter handlingarnes afskrifning och kollationering hunnit före årets slut återsändas.

Genom nådigt bref af den 8 sistl. September har Eders Kungl. Maj:t tackts anvisa medel till inlösen af en samling bref och handlingar, som hos en antiquariats-bokhandlare i Frankfurt am Mayn inköpts af Amanuensen Bergman och innehöll originalbref från många af Sveriges mest framstående män under trettio-åriga krigets tid, såsom Axel Oxenstierna, Gustaf Horn, Lennart Torstensson m. fl. och har denna samling efter hitkomsten blifvit förtecknad och bland Riks-Archivets öfriga samlingar uppställd.

Å andra sidan har Riks-Archivet också lemnat från sig några archivalier. Genom nådigt bref af den

21 November 1879 har Eders Kungl. Maj:t tillåtit, att Krigs-Archivet skulle från Riks-Archivet bekomma sådana skrifter, bataljplaner m. m. som lämpligast borde tillhöra förstnämnda archiv. På grund deraf hafva under det förflutna året till Krigs-Archivet öfverlemnats 74 volymer och bundtar, innehållande utskriftningslängder och rullor, militära räkenskaper, fältkanslihandlingar för åren 1743—44 och 1757—62 m. m.

Likaledes har Eders Kungl. Maj:t genom nådigt bref af den 17 Februari 1882 medgifvit, att sådana i Riks-Archivet befintliga handlingar, som Riks-Archivarien ansåge böra för framtiden tillhöra flottans archiv, måtte till detta sistnämnda öfverlåtas; och hafva i följd deraf 89 volymer blifvit till Kungl. flottans här varande • archiv aflemnade.

Det till inköp af tryckta arbeten för Riks-Archivets behof bestämda anslag af 600 kronor, har sedan flere år tillbaka icke velat räcka till. Emellertid har man äfven under år 1882 sökt att genom inköp så vidt möjligt fullständiga Riks-Archivets boksamling och fortsätta förut befintliga serier. Dessutom har boksamlingen under året ökats genom gåfvor och gengåfvor från åtskilliga institutioner inom och utom riket samt från enskilda.

Genom nådiga brefvet af den 24 Oktober 1879 har Eders Kungl. Maj:t tillåtit, att af sådana i Riks-Archivet befintliga tryckalster, som der utan skada kunna undvaras, må, i den mon behof af utrymme eller andra giltiga skäl dertill föranleda, få till offentliga biblioteker och andra allmänna inrättningar i riket öfverlemnas, hvad för dem kan vara af värde att erhålla. På grund häraf hafva under året från Riks-Archivets bibliotek aflemnats åtskilliga böcker och skrifter: till Kungl. Biblioteket i philologi och philo-

sophie, till Medicinal-Styrelsen i medicin, till Vetenskaps-Akademien i naturvetenskaper, till läroverksbibliotekerne i Wexiö och Strengnäs i theologi, matematik, naturvetenskaper m. m. — Af statens i Riks-Archivet förvarade förråd af det s. k. Årstrycket och Svensk Författnings-Samling har, såsom vanligt, under året någon utdelning skett till embetsverk och myndigheter på grund af de anordningar, som Chefen för Justitie-Departementet tid efter annan gifvit.

Riks-Archivets samlingar hafva under det förflutna året i öfverensstämmelse med gällande föreskrifter hållits tillgängliga för forskare dels under den vanliga arbetstiden kl. 10— $\frac{1}{2}$ 3 alla helgfria dagar året om, dels ock derutöfver 2 timmar på eftermiddagarne hvarje helgfri dag under Maj, Juni, Juli och Augusti månader. Antalet af forskare, in- och utländske, som här af begagnat sig, har uppgått till omkring 80 — samma siffra som i näst föregående årsberättelse uppgifves. Dock har af detta antal de inhemska forskarne utgjort en något större del än under år 1881; bland dem återfinnas namnen på nästan alla dem, som för närvarande veterligen sysselsätta sig med svensk häfdaforskning. Af de utländske, tillsammans 13, hafva 6 varit från Finland, 3 från Tyskland, 1 från hvar af Norge, England, Frankrike och Ryssland; bland dem som gjort något långvarigare studier i Riks-Archivet må nämnas: från Finland t. f. statsarchivarien R. Hausen, docenten M. G. Schybergson, professorn J. R. Danielsson och t. f. lectorn E. Lagerblad; från Tyskland prof. Dietrich Schäfer i Jena, från England W. H. Bliss, agent of the public Record office.

Antecknade besök från embetsverken eller af enskilda personer för tillfälliga efterforskningar i

Riks Archivets handlingar, hafva uppgått till omkring 125.

För att ytterligare underlätta forskares arbete har Riks-Archivet i några fall från andra håll till låns begärt och erhållit archivalier, hvilka inom Riks-Archivets lokal fått af forskare begagnas. Sådana lån hafva välvilligt lemnats af grefve Falkenberg från archivet på Brokind, af grefve Piper från archivet på Engsö, af Kungl. Biblioteket samt af universitetsbibliotekerna i Upsala och Lund.

Understundom händer att frånvarande personer vända sig till Riks-Archivet med begäran om upplysningar och undersökningar rörande uppgifna förhållanden. Naturligtvis kan Riks-Archivet icke — annat än undantagsvis — åtaga sig dylika uppdrag af enskilda personer; men då en sådan begäran varit af offentlig myndighet framställd eller understödd, har Riks-Archivet sökt att gå den tillmötes, om det utan alltför stor rubbning af uppgjorda arbetsplaner kunnat ske. Så hafva under förlidet år på framställd begäran archivforskningar anstälts rörande städerna Helsingfors, Westerviks, Skeninges och Wadstenas jordar och privilegier, äfvensom rörande donationen till grefve Gustaf Gustafsson Wasaborg af amtet Wilshusen i Brehmen.

Med Riks-Archivets ordinarie embets- och tjänstemän har under år 1882 den ofvan omförmälda förändring inträffat, att Riks-Archivarie blifvit ombytt. De öfriga hafva varit desamma som under föregående år, nämligen Archivarierne Dr O. von Feilitzen, föreståndare för den historiska afdelningens i den nådiga instruktionen sist nämnda sektion, Dr V. Granlund, föreståndare för den administrativa afdelningen, hvilken under året äfven ombesörjt vissa arbeten vid den historiska afdelningen, och Dr N. A. Kullberg, före-

ståndare för den historiska afdelningens i instruktio-
nen först nämnda sektion; samt Amanuenserna, Frih.
B. Taube, E. W. Bergman och Kammarherren C. Silf-
verstolpe, hvilka efter behof tjenstgjort vid begge af-
delningarne.

Utom de ordinarie tjenstemännen hafva följande
extra ordinarie Amanuenser under år 1882 mer eller
mindre biträdt vid de inom Riks-Archivet förefallande
göromålen: Kanslisten i Arméförvaltningen J. G. W.
Lundgren, Kanslisten i Hof-Expeditionen L. M. V.
Örnberg, Kammarjunkaren C. H. Tersmeden, Lektor
Dr E. Hildebrand, Kanslisten i Hof-Expeditionen Dr
J. G. Théel, Dr J. Th. Westrin, E. Wallmark, Philo-
sophie Kandidaten G. Forsgrén, Kammarherren J. B.
Th. Beskow, — samt under året antagne Philosophie
Doktor Sev. Bergh. Af dessa hafva liksom under
de föregående åren Örnberg, Hildebrand och Théel
åtnjutit bestämda årsarvoden mot bestämd tjenst-
göringsskyldighet. För de öfriga, af hvilka icke lika
mycken tjenstgöring kunnat fordras, hafva arvoden
kvartalsvis bestämts i mon af tillgång och med af-
seende på mer eller mindre trägen tjenstgöring och
derunder ådagalagd skicklighet.

Riks-Archivets ordinarie tjenstemän med undantag
af Riks-Archivarien hafva under året begagnat dem
tillkommande rätt till semester; dessutom har Archi-
varien Kullberg på grund af sjukdom åtnjutit frihet
från tjenstgöring under sex månader, samt Amanu-
enserna Bergman och Silfverstolpe under en half må-
nad hvardera, den förre för en utrikes resa, den se-
nare för enskilda angelägenheter. Under de ledig-
heter, som häraf uppstått, har på grund af förord-
nanden archivarietjenst förrättats af Taube i sju må-
nader, af Bergman i tre månader, af Silfverstolpe i

i en half månad, och Amanuensstjenst af Lundgren i åtta och en fjerdedels månad, af Hildebrand i två och en half månad, af Théel i tre månader, af Forsgrén i två månader.

En icke obetydlig del af tjenstemännens tid under archivtimmarne upptages af att till handa gå forskare och embetsverk, meddela anvisningar och upplysningar, uppsöka och framtaga handlingar o. s. v. De arbeten, som i öfrigt under året utförts, hafva mestadels varit af enahanda art med hvad under föregående åren förekommit. Inom den administrativa afdelningen hafva från vederbörande myndigheter inkomna handlingar blifvit genomsedda och deras öfverensstämmelse med dem åtföljande förteckningar granskad, hvarefter de inordnats på behöriga ställen; af förut här befintliga samlingar hafva General-Auditörs-Embetets äldsta handlingar begynt genomgås och ordnas; af militära handlingar har afskilts en mängd sådana, som dels redan blifvit lemnade dels äro afsedda att lemnas till Krigs-Archivet; åtskilliga i förut oordnade samlingar påträffade administrativa handlingar hafva blifvit på sina ställen inordnade; register har upprättats öfver till Riks-Archivet ankomna och derifrån utgångna skrivelser under åren 1861—81.

Inom den historiska afdelningens begge sektioner hafva arbetena med ordnandet af medeltidshandlingarne och samlingarne rörande Lifland och Pommern fortgått; de strödda handlingar, som från Utrikes-Departementet och Kongl. Biblioteket under föregående år blifvit hitlemnade, hafva begynt fördelas och på sina ställen inläggas; af ministeriella handlingar har samlingen »Polonica» blifvit genomgången och delvis nyordnad samt den deröfver upprättade katalogen tryckt; den stora och i flera underafdelningar för-

grenade samlingen »Germanica» har undergått en likartad revision, som ännu ej är afslutad, och bland »Anglica» hafva några tillkomna brefsamlingar blifvit inordnade. Öfver »rådslag» under konung Sigismund och Carl IX:s tid har register blifvit upprättadt och en del del deraf, omfattande tiden intill 1597, tryckt; en och annan lucka i rådsprotokoll och registratur blifvit fylld genom utskrifning efter concepterna; den icke obetydliga samlingen af skrivelser till enkedrottning Hedvig Eleonora har blifvit ordnad, den Vellingska samlingen förtecknad; det sedan några år pågående arbetet med ordnande och förtecknande af de till Riks-Archivet från häradsrätterna insända äldre domböcker har fortsatts och nalkas sitt slut; de till samlingen »acta historica» under senare år tillkomna betydliga accessioner hafva begynt inordnas, i synnerhet för konungarne Gustaf I:s och Carl XII:s tider; åt den biografiska samlingens ordnande har egnats ett fortgående arbete.

Riks-Archivets verksamhet för handlingars utgifvande af trycket är väsendtligen beroende af tillgången på penningar, som för detta ändamål få användas. I anledning af Eders Kungl. Maj:ts nådiga proposition hade Riksdagen på extra stat för år 1882 anvisat ett anslag af 3,000 kronor för utgifvande af historiskt viktiga handlingar; men som detta anslag redan var till någon del taget i anspråk genom de föregående årens lifliga verksamhet, har tryckningsarbetet under år 1882 måst bedrivas med minskad fart. Af de serier, hvilkas publicerande med detta anslag bekostas, har under året tryckningen af nionde delen af »*Konung Gustaf I:s registratur*» utgifvet genom V. Granlund blifvit fortsatt; af »*Svenska Riks-Rådets protokoll*» är tredje delens text färdig-

tryckt, ehuru dess utgifvande måst uppskjutas derföre att utarbetandet af registret fördröjts genom utgifvarens, Archivarien Kullbergs, sjukdom.

Af *Svenskt Diplomatarium* från 1401, redigeradt af C. Silfverstolpe, har tryckningen fortgått dels af registret till första delen, dels af texten till den andra; kostnaden härför har bestridts af räntorna från den fond, som framlidne grefve E. Posse för detta ändamål testamenterat. Slutligen hafva af trycket utkommit »*Meddelanden från Svenska Riks-Archivet* utgifna af R. M. Bowallius», VI, hvartill Eders Kungl. Maj:t i nåder beviljat ett särskildt anslag.

Enligt instruktionen skola vissa göromål inom Riks-Archivet förrättas af den tjänsteman, hvilken Riks-Archivarien dertill förordnar. Dessa göromål äro vården af biblioteket, förandet af Riks-Archivets räkenskaper, och protokollsföringen vid sammanträden mellan Riks-Archivarien och Archivarierna. Liksom under flere föregående år hafva under år 1882 de båda förstnämnda uppdragen fullgjorts af Archivarien von Feilitzen och det sist nämnda af Amanuensen Friherre Taube.

Stockholm den 31 Januari 1883.

Underdånigst

CARL GUSTAF MALMSTRÖM.

Bil. A.

Specifikation på den *ordinarie* tillökningen år 1882
i Kongl. Riks-Archivets samlingar genom leveranser
från Stats-Departementen:

Från *Kongl. Justitie-Departementet*:

12 st. Originalförordningar.

» *Kongl. Justitie-Revisionen*:

Handlingar i Revisionsmål för år
1879 46 vol.

» D:o i Besvärs- och Ansökningsmål
för samma år 53 »

» *Kongl. Utrikes-Departementet*:

Skrifvelser till och från Kongl.
Maj:ts Chargé-d'Affaires i Athén 10 »
Depescher från Kongl. Maj:ts be-
skickning i S:t Petersburg 1800
—1813 12 fasc.

D:o från d:o i Wien 1804—1805 2 »

D:o från d:o i Paris 1805—1810 1 »

D:o från d:o i Berlin 1807 1 »

» *Kongl. Landtförsvars-Departementet*:

Afgjorda handlingar för år 1860,
(accessioner) 1 vol.

D:o d:o för år 1864 (accessioner) 6 »

D:o d:o för åren 1865—1869 74 »

» *Kongl. Civil-Departementet*:

Registratur för åren 1868—1873 18 »

Afgjorda handlingar för år 1876 18 »

D:o för åren 1871 och 1873 (acces-
sioner) 2 fasc.

Från *Kongl. Finans-Departementet*:

Afgjorda handlingar för år 1866	13 vol.
D:o d:o för år 1867	15 »
D:o d:o för år 1868	13 »
D:o d:o för år 1869	16 »
Diverse handlingar från åren 1795—1864	42 vol. 1 fasc.
Kommersekollegii underd. skrifvelse den 9 Oktober 1816 angående förslag till förordning för hämmande af öfverflöd och yppighet	1 fasc.
Landshöfdingarnes underd. skrivelser angående förslag till hämmande af öfverflöd och yppighet, 1816, och d:o d:o berättelser om hvad som till öfverflödets hämmande blifvit vidgjordt, 1817—1819	2 vol.

» *Kongl. Ecklesiastik-Departementet*:

Afgjorda handlingar för år 1876	60 »
Stadsrådsprotokoll för åren 1869—1871	9 »
Registratur 1874—1876	6 »
Expeditionens Diarier för åren 1821—1829	18 »
D:o Expeditionsböcker för åren 1821—1835.....	13 »

Summa 453 vol.

jemte 12 st. Originalförordningar.

Bil. B.

Specifikation på den *extra-ordinarie* tillökningen
år 1882 i Kongl. Riks-Archivets handskriftssamlingar,
dels genom leveranser från offentliga verk utom Kongl.
Kansliet; dels genom gåfvor, inköp och byten:

Från *Kongl. Kammar-Rätten*:

Riks-Archivets räkenskaper för
åren 1875—1879 5 häft.

» *Kongl. Bibliotheket*:

Diverse diplomatiska brefvexlin-
gar 23 vol. 15 fasc.

Handlingar rörande svenska drott-
ningars lifgeding..... 7 fasc.

Handlingar rörande Sveriges trans-
baltiska provinser..... 4 vol. 3 fasc.

Aldre domböcker 2 » 2 »

Concepter till Kongl. bref 1 »

Diarium från Kongl. kansliet » » 1 »

Riksdagsacter » » 3 »

Acta historica 3 » 2 »

Ur M. G. De la Gardies papper 1 »

Ur Mauritz Vellingks brefvexling 2 » 3 »

Handlingar rörande Amiralitetet
i Carlskrona 1 » » »

Aldre archivförteckningar..... 1 » » »

tillsammans 74 band och fasciklar.

Från 1880 års *Tullkommitté*:

Kommitténs handlingar 19 » » »

» *Advokatfiskalen Th. A. Billbergh*:

Serafimer-Ordensgilletts stiftelse-

urkund af 1787, instruktioner för ordensgillet, m. m.....	1 band
Protokoll i kommittén för revision af stadgar angående sinnes- sjukas behandling, 1881	1 fasc.

Såsom gåfvor:

- Af *Lektor A. G. Ahlqvists sterbhus i Vexjö:*
 Framlidne Lektor A. G. Ahlqvists samling af afskrifter och anteckningar rörande historiska ämnen, hufvudsakligen angående senare årtiondena af 1500-talet, i en större kartong 1 vol.
- » *Landshöfdingen, m. m. P. A. Bergström:*
 Trenne band Juridica från 1600-talet 3 vol.
- » *Biskopen, f. d. Statsrådet m. m. Dr L. A. Anjou:*
 Afskrifter och excerpter ur Nordiska och Celsiska samlingarna i Upsala bibliotek rörande de äldre kyrkoordningarna och kyrkoordningsförslagen, jemte öfversigter och noter, samt flera anteckningar och afskrifter rörande kyrkolagstiftningens historia 1 vol.
- » *Statsrådet m. m. C. G. Hammarskjöld:*
 Ransakningsprotokoll 1611 inom Ölands södra mot med dem som affallit till »Juten» 1 fasc.

Af *Brukspatronen m. m., Ludv. Arfvids-
son på Hedensö:*

77 st. pappershandlingar, origi-
naler och afskrifter från år 1389
—1684 1 vol.

Af *Fröken Hilda Richter, Hättorp:*

Diverse fullmakter m. m. för med-
lemmar af ätten Armfelt 1 fasc.

Genom byte:

Från *Kön. Allgem. Reichsarchiv in München:*

Historiska handlingar från åren
1429—1685 9 bd & fasc.

11 st. afskrifter ur Kongl. Ba-
yerska kretsarchivet i Bamberg ... 1 fasc.

Genom inköp:

*På auktion, från f. d. Tessinska
manuskriptsamlingen på Åkerö:*

Handlingar rörande bergverken i
Vesterbotten, med flera färglagda
chartor..... 1 vol.

Landshöfding Gyllengrips berät-
telse till riksdagen 1738 om Ve-
sterbotten, med färglagda chartor 1 vol.

Adam Leijel Hendricksons till
Bergskollegium ingifna berättelse
angående bergverken i Vester-
botten 1 »

Hos *antiquitetsbokhandlanden i Frankfurt
am Mayn J. Baer, enligt Kongl.
brefvet af den 8 September 1882:*

Furstliga personers bref till resi-
denten i Erfurt Alex. Erskine 1 vol.

Åtskilliga personers bref till den-	
samma	2 vol.
Åtskilliga skrivelser och hand-	
lingar från 30-åriga krigets tid...	1 vol.
Biographica rörande släkten Er-	
skine	1 fasc.
<hr/>	
Summa 126 vol. o. fasc.	

Register öfver Rådslag i konung Carl IX:s tid

1602—1610.

Upprättadt af
E. W. BERGMAN.

1602.

Svar på the punchter Hertig Karl framstelte i Westerås om frid emellan Pålandh och Sverige. Actum ibidem denn 30 Septemb. Anno 1602*).

»De få af rikets ständer, nu på denna tid i Westerås församlade äro», förklara sin tacksamhet för hertigens benägenhet att ingå »en evig fred» med konungen i Polen och de polska ständerna**), men om punkterna anse de sig icke kunna afgifva något utlåtande, »efter de utan de frånvarande ständer, hvilka här af platt intet veta, icke äro fullmyndiga gjorda till att något här svara, hvarföre de icke kunna dem förbigå, utan måste detta ställa till allas deras betänkande, synnerligast efter samma punkter både om religionen och regementet emotsträfva de lofliga beslut och afhandlingar, som V. F. N. samt alla rikets ständer med dem uti näst föregångna år hafva enhälligt samtyckt och beviljat».

*) Ehuru denna och följande skrifvelse i inledningen sägas vara af ständerna afgifna, intagas de här, enär flertalet af de i utlåtandet deltagande (såsom af den senare skrifvelsen angifves) utgöres af rådspersoner och hertigen i sitt svar betraktar samma skrifvelser såsom egentligen varande rådets utlåtanden.

**) Som hertigen återkom till samma förslag år 1604 och rådet då något utförigare bemötte detsamma i sitt d. 31 Augusti samma år afgifna betänkande, har det i sammanhang dermed intagits och hänvisas dertill.

Till sist ställes till hertigen en uppmaning att upptänka sådana medel till fred, som kunde lända till Guds ära och hertigens beröm och riket drägliga voro.

Concept, dat. d. 29 Sept., och 4 copior. (På en af dessa senare står a tergo: Rickzenns Rådhs respondentz). $\frac{1}{2}$ ark.

Utan underskrifter.

Consiliariorum de Patentis Regis Poloniæ Responsio evulgata 2 Octob. 1602*) Arosiæ.

Skälen, hvarföre »de få af rikets ständer, nu på denna tid i Westerås församlade äro», icke ville förena sig om något fullkomligt svar på de tryckta beskyllningarna, voro :

1:o. Eftersom alla föregångna missiver och tryckta handlingar, som till konungen i Polen afgått, varit af samtliga ständerna beslutade, hvarföre äfven nu dessas enhälliga mening förut borde inhemtas. Föregående exempel innebure ock nogsam varning att icke besluta utan alla ständernas vetskap och samtycke. (I conceptet till samma skrifvelse, ursprungligen afsedt till original, heter det: »Dem stöter mycket för hufvudet det för någon tid sedan, som var anno 87 uti Wadstena, den tid de af rådet beslöto om konungens affärd härifrån och till Polen, förr än ständerna deraf visste; derföre de ock allena hafva måst svara, på hvad sätt är allom vetterligt»);

2:o. Enär enligt senaste beslut i Stockholm bestämdes, att, i fall konungen i Polen icke inom förledne Augusti resolverat på de bref, såväl hertigen som ständerna tillskrifvit honom, hertigen skulle låta öfver alla land och riken låta utgå en tryckt förklaring, hvarföre hertigen och ständerna skilt honom från regeringen, hvadan, då nu denna tid vore utgången och man med första borde uppsätta en sådan skrifvelse, man i samma skrifvelse kunde upptaga svar på de gjorda beskyllningarna;

3:o. Som ej heller alla till detta möte kallade ännu voro framkomna och de få, som dit voro förskrifna, ej vore »af de andra i landsändarne fullmyndiga gjorda att utan deras vilja och samtycke något fullkomligt svara och besluta». (I conceptet heter det: »Till det yt-

*) Se första noten till föregående handling.

tersta förnimmer man, att allmogen i alla landsändar högeligen förundrar sig och sällsamma ord falla låtit om detta närvarande möte dem sådant oåtspordt sker, efter ingen af deras medel är dertill blefven kallad; hvarföre de få, som här församlade äro, i underdånighet bedja och begära, att H. F. N. först i alla landsändar ville låta förhöra hos ständerna hvad de till samma smädeskrifvelser ville svara och härad från härad deras skriftliga mening under härads signet colligera låta. Sedan kan af allas deras ett enhälligt svar författas och det af trycket utgå och i alla land och konungariket publiceras»).

Underskrifter:

Magnus (Brahe)

Axel Rynning

Abraham (Brahe)

Olaus Martini

Upsaliensis

Christer Plaessau.

Original, begagnadt som concept, samt 3 copior, i åtskilliga punkter skiljaktiga från originalet. 1 1/2 ark.

**Svar uppå Ricksenns Rådz innelagde två zedler, som ij Westeråass
Ähre uthgifne på the Punchter F. N:de Hertigh Carll etc. hafver
them föreställt att taghe ij betäncklande. Stockholm d. 8 Oct.**

Hertigen uttrycker sin förundran öfver att de som till Westerås varit kallade och synnerligen de af rådet icke velat afgifva svaromål på konungens i Polen smädeskrifter; om det dem än syntes betänkligt att utlåta sig utan att förut hafva inhemtat menige rikets ständers mening, så hade de dock såsom rådspersoner bort rådsvis kunnat utlåta sig, ty skulle menigheten alltid spörjas, så vore ej nödigt att hafva något särskildt riksråd. Hertigens begäran vore nu, att tvenne utsedde i hvart stift, lagmannen och en rådsperson, jemte stiftsbiskopen gemensamt öfverlade om de propositioner, hertigen aflåtit till öfverläggning, samt utsåge förtroendemän till att på bästa sätt uppgöra fred med konungen eller storkansleren i Lifland, enär hertigen hädanefter ville skjuta saken ifrån sig och icke ville bära skulden för detta krig och dess fortsättande. Emellertid måste tillses att krigsfolket under tiden erhöles nödigt underhåll. Sin egen möda och omak för rikets väl ville hertigen icke komma ihåg, utan tillräkna ödet, att icke hafva haft ett tacksamt folk att göra med, ville för öfrigt

dermed trösta sig, att det ginge efter svenskarnes gamla plägsed, då han betalades med samma lön, som förut framfarne konungar och regenter.

Riksregistraturet.

Copia transactionis Stockholmiae. Anno 1602, 28 Octobris.

Om anledningarna till lifländska kriget. Såväl hertigen som rikets ständer hade oaktadt K. M:ts i Polen fiendtliga uppträdande mot Sverige samt den emot gifvet löfte företagna afresan från Linköping flerdigångiga gånger skrivit till konungen, men intet svar bekommit, hvar emot trotsiga beskyllningar och smädeskrifter hemligen inskickats i landet. Första orsaken till hertigens resa till Lifland och Pernau vore nu ock, att hertigen ej heller från denna landsända erhållit fullkomligt svar. Som således hertigen vore af polackerne sjelfva drifven till detta krig, i det de genom sin högfärd, sin stolthet och sitt högmod dertill varit en *caussa principalis*, så borde också de betala alla krigskostnaderna. Om man nu ville komma till fredshandel, så borde man med första skicka bud och bref till kansleren och gifva honom kännedom om sakernas rätta beskaffenhet.

I afseende på krigsfolkets underhåll hänvisas till den hjälp, allmogen vid senaste möte i Stockholm beviljat, äfvensom till landets öfriga inkomst och uppbörd.

Förslaget att låta en skrifvelse utgå till allmogen emot de papistiska smädeskrifterna gillas och öfverlemnas åt hertigen att sjelf afgöra om form och sätt för samma publication.

I afseende på hertigens fråga, om man borde taga konungen till herre och lemna honom *exercitium religionis*, förklaras, att man oryggligen ville blifva vid föregående afhandlingar. »Förse oss ock till de andra frånvarande ständer, att de efter samma mening sig förklara, till hvilket vi dem troligen råda och förmana».

Utan underskrifter. (Betänkandet antagligen afgifvet af rådet och biskoparne; se nästföljande rådslag).

Copia.

3 4 ark.

Consiliariorum svar på V. F. N. öfverantvardadhe förslag. Anno 1602, 9 Novemb.

»De få af rådets och bispernes, som nu här tillstädes äro, enfaldiga betänkande om det förslag på ständernas hjälp — derigenom

kriget emot polackerne kunde fullföljas». Som det icke vore dem vederligt hvad förmåga allmogen hade att utgöra den beslutade contributionen, borde gode män utses att i hvar landsända undersöka allmogens förmögenhetsvilkor, hvarefter de kunde »efter samma eller någon lidligare ordning om denna hjälp handla», på det den måtte godvilligt beviljas och så mycket lättare kunna utgöras.

Utan underskrifter.

Copia.

$\frac{1}{4}$ ark.

1603.

Riksenns Rådz svar på thett Patentt H. F. N. them öfverandtvarde lått ij Calmarne 15 Augusti åhr 1603.

Rådet uttrycker sin stora tacksamhetsskuld till hertigen för all den möda och det bekymmer, han för landets väl påtagit sig, »så att det utan tvifvel H. F. N. till ett odödligt namn och beröm lända måste», hvarföre ock Sveriges trogna innebyggare äro förpligtade att råda och förmana sina barn och efterkommande,» att de H. F. N. och den hela konungsliga familie uti lika måtto tacksamma äro och blifva måge.»

För öfrigt gillar rådet i allo det förslag till skrifvelse, som hertigen ämnade låta utgå, såsom likmätigt alla andra föregående handlingar och beslut. »men hvad samma patents rätta grund vidkommer, att H. F. N. icke mera härefter än här till dags aktar vika (för) Guds ords och Sveriges rikes fiender, utan för den orsaks skull ärnar i den heliga Trefaldighets namn företaga sin resa till Lifland», uttalar rådet sina afstyrkande skäl, »såsom ock», tillägger det, »H. F. N. med sjelfva verket nogsamt bevist hafver sig i sina furstliga unga dagar sitt kära fäderneslands förföljare icke hafva skytt, ej heller i dessa år Guds ords fiender fruktat, utan dem ofta i egen person nogsamt till skaffa gifvit». Om hertigen icke desto mindre vore fast besluten till denna resa, så beder rådet i afseende på rikets styrelse, att hertigens gemål måtte under tiden förestå densamma och att hertig Johan »vid regeringen må uppfödd varda», samt öfverlemnar till sist år hertigens eget behag att bestämma om hvilka borde följa honom eller stanna kvar, »som den der bäst vet hvad till hvar och en tjenligast vara kan.»

Utan underskrifter.

2 copior.

$\frac{3}{4}$ ark.

Rijcksens Rådhs svar på H. F. N:des förestälte Punchtt, om H. F. N. skulle afferdige någonn ij sin stadh eller Personnligh begifve sigh till Lijflandh, Calmarne 19 Augusti 1603.

På hertigens förfrågan om hvem som, i fall han sjelf ej kunde begifva sig till Lifland, borde i hans ställe förestå krigsfolket, förklarar rådet att, om det skulle någon särskild namngifva, ansåge det att de, som dertill af hertigen redan voro förordnade, vore de tjenligaste.

Utan underskrifter.

Concept och 3 copior.

1,4 ark.

1604.

Riksens Rådz svar på H. F. N:des Punchter, öfverandtvardadhe uthi Norköpingh thenn 14 Februarij åhr 1604.

De punkter, hertigen tillstälde rådet och ständerna, voro af följande innehåll:

1) Huruvida ständerna ville återtaga konungen i Polen; 2) i annat fall och om de ej ansåge hertigen nyttig, erbjöde han sig att afträda regementet till hertig Johan under föreslagna vilkor; 3) om ständerna det icke ville, utan förblefve vid förra beslut, så fordrade hertigen, att de, som »trakta efter hans argaste», måtte straffas och han således »en gång blifva dem qvitt»; 4) förklarar han sig vilja med rikets råd efter yttersta förmåga söka vinna fred med fienderne; men 5) om den ej kunde ernås på lideliga vilkor, så begär hertigen att få veta, huru fienderne måtte ske motstånd.

Af rådets svar förefinnes blott ett defekt concept berörande de senare punkterna. I afseende på den 3:dje punkten svarar rådet, att de för sina personer efter yttersta förmåga vilja hjälpa dertill att »alla de, som med skäl och bevis lagligen blifva öfvertygade» att hafva handlat emot sin ed och föregångna beslut och att trakta efter hertigens och fäderneslandets argaste, skola »efter Sveriges lag tagas i tillbörligt straff». Beträffande frågan om fred svarar rådet, att det hemställer denna sak uti hertigens högre betänkande, »den der bäst vet allas våras och vårt fäderneslands gagn och bästa»; der det icke komme till fred,» vele vi E. F. N. både lif och all vår välfärd hafva uppsatt».

För att förekomma all vidlyftighet yrkar rådet till sist, att hertigen icke skulle längre uppskjuta sin kröning.

Utan underskrifter.

Concept.

$\frac{1}{2}$ ark.

Riksbens Rådhs svar oppå H. F. N:des bref ahnkommdt denn 16 Maj år 1604. Dabantur Stockholm denn 18 Maj.

På hertigens förnyade uppmaning att afgifva förslag till krigsbefälhafvare i Lifland — »ty om vi droge nu sjelfve åstad, så bekomma vi ingen efter oss, och allt det vi skola på hålla, blifver tillbaka; — och hafva vi intet behof, som I tillförene plägen svara oss, att hemställa oss, att vi skola nämna någon, som skall draga åstad» — förklarar sig rådet icke veta några bättre qualificerade än Anders Lennartsson och Arvid Eriksson, säger sig för öfrigt vara sysselsatt med uppsättande af den renunciations-skrifvelse, hvarom rikets ständer i Norrköping förenat sig; som dock blott fyra rådspersoner nu voro tillstädes, utbeder rådet sig Moritz Lewenhaupts, erkebiskopens och några fleres biträde vid samma redactionsarbete. I afseende på hertigens begäran, att någon af rådet skulle med det första resa öfver till Finland för att öfvervaka krigsfolkets öfersändning till Lifland, förklara rådsherrarne sig villiga att dertill låta bruka sig, om hertigen så önskade, »oansedt att det behöfdes vara en sådan man, som det finska tungomålet förstode och med krigsfolket fogligen handla kunde.»

Utan underskrifter.

3 concepter, hvaraf 2:ne ofullständiga.

$\frac{3}{4}$ ark.

Riksbens Rådhs svar på H. F. N:des bref ahnkommdt ifrå Nyköpings then 29 Maj. Af Stockholm thenn 10 Juni år 1604.

I sin skrifvelse till rådet förklarar hertigen, att han af rådets senaste utlåtande vore lika klok som förut, då han icke erhöile bestämdt besked på sina frågor om befälhafvare i Lifland och om resan till Finland, och gafve rådet dermed tillkänna, att ingen af dem hade vare sig vilja eller lust att härutinnan tjena sitt fädernesland.

Anledningen till sitt dröjsmål att besvara denna hertigens senaste skrifvelse angående den finska resan och hvem som dertill ville låta sig bruka, förklara rådsherrarne bero på deras dagliga afvaktan af grefve Moritz's ankomst. På samma gång uppgifva de sig flitigt varit sysselsatta med renunciations-skrifvelsens uppsättande, med hvilket arbete de trodde sig inom några veckor vara färdiga. Efter gemensam öfverläggning angående resan till Finland hade de enat sig om att uppdraga densamma åt kansleren Svante Bielke, hvilken också vore villig att åtaga sig densamma.

Utan underskrifter.

3 concepter, olika conciperade.

$\frac{1}{4}$ ark.

Ricksens Rådhs svar på H. F. N:des bref sampt medh några inlagde Punchter ahnkommidt then 26 Junij medh Oluf Stråle. Af Stockholm denn 30 Junij år 1604.

Med anledning af ryktet om konungens i Polen ankomst till Marienburg och den fara, som kunde vara för handen, att Göran Posse här i riket hade »några efterlevvor, de spelet än ytterligare med honom bruka», föreslår hertigen, att några af rådsherrarne skulle i landsorterna varna ständerna för »denne affällings» praktiker och påminna dem om nästförledne herredags beslut. Rådet svarar härtill, att, »såsom ibland en part oståndaktighet är blefven befunnen», borde detta förslag med förstå ställas i verket, så snart rådet dertill erhöile nödiga instruktioner och fullmagter.

Som hertigen önskade att några af rådet skulle på Upsala slott mottaga och till Stockholm leverera den af alla stånden, adel, presterskap, borgare och bönder beviljade hjälpen, så förklarar rådet sig dertill beredt, så snart hertigen derom afgåfve fullmagt, och skulle Seved Ribbing åtaga sig samma uppdrag för Stockholm.

Utan underskrifter.

Concept.

$\frac{1}{2}$ ark.

Riksens Rådhs svar på H. F. N:des förestälte Punchter. Stockholm 6 Julij år 1604.

På hertigens förfrågan om hvem som borde förestå det till Lifland afgående krigsfolket förklarar rådet sig ingen brukligare veta än

den de redan tillförene namngifvit, nemligen Anders Lennartsson, »ty det måste ju vara den, som uti krigssaker förfaren och brukad är, såsom ock hafver ynnest och är älskad af krigsfolket.»

I afseende på hertigens förslag, att några dertill utsedda personer skulle i Upland och »Röen» påskynda den beviljade hjelpens indrifvande, hänvisar rådet till sitt utlåtande om samma sak i en föregående skrifvelse.

Som hertigen förnummit att »något sällsamt tillstår i Ryssland», tillfrågas rådet, om ej hertigen borde begifva sig till Finland eller Lifland för att utverka den eviga fredens stadfästelse, hvilket förslag rådet dock afstyrker, dels på grund af de ofullständiga underrättelserna från Ryssland, dels med hänsyn till det uppkomna ryktet om konung Sigismunds ankomst till Marienburg, på grund hvaraf »dessa landsändar H. F. N:des frånvaro icke skulle kunna lida.» Med afseende på hertigens förklaring att han, i fall han begåfve sig till Lifland, vore sinnad att lemna sin gemål och sina barn i Stockholm, förseendes sig att rådet då äfven blefve der tillstädes och bistode dem med råd och dåd, betygar rådet sin lydnad och trohet mot det furstliga huset. Rådet godkänner vidare hertigens förordning angående krigsfolkets i Lifland underhåll under nästföljande vinter.

Beträffande legationen till romerske kejsaren hemställer rådet till hertigen sjelf att bestämma om hvilken dertill skulle brukas, »vare sig inom eller utom råds.»

Till slut godkänner rådet hertigens förslag att med anledning af landtgreffvens af Hessen propositioner ytterligare tillskrifva konungen af Danmark.

Utan underskrifter.

2 concepter, det ena dateradt d. 5 Juli, det andra d. 6, något olika formulerade.

³/₄ ark.

Riksens Rådz svar uppå H. F. N:des Hertigh Carls öfverannadtvaradhe Punchtter inlagde denn 29 Augusti, svaradt den 31 uthi samma månadt åhr 1604.

Rådet uttrycker sin tacksamhet för hertigens åstundan att det måtte komma till en evig fred med Polen, men förklarar på samma

gång de framställda conditionerna*) vara för ett kristligt folk odrägliga, hvarföre det icke kan tro, att det vore hertigens fulla allvar att vilja verkställa samma förslag. Hertigen hade visserligen redan åtskilliga gånger framställt dylika conditioner, men rådet hade alltid strax afgifvit sitt betänkande deremot, såsom det hade hoppats, till hertigens belåtenhet, men måste nu med bekymmer se, att det deruti misstagit sig. Ett sådant förslag, att under påfvens ok för en summa penningar sälja det folk och rike, som hertigen icke utan största bekymmer hittills berömligen försvarat, skulle icke blott stå i strid med alla föregående beslut och handlingar, utan ock på samma gång det ledde till deras undergång, hvilka med trohet bistått hertigen, lända till hela rikets förderf så i andlig som timlig måtto.

Utan underskrifter.

Concept och copia.

$\frac{3}{4}$ ark.

Ricksens Rådhs svar oppå then Resolution, som H. F. N. inladhe then 5 Septemb. Actum Stockholm denn 7 uthi förde månadt år 1604.

Hertigens till rådet den 5 Sept. öfverlemnade »resolution» på dess skrifvelse af den 31 Aug. var af följande innehåll: »

I likhet med rådet ansåge hertigen sjelf vilkoren odrägliga och att de ingalunda borde efterlefvas, »eftersom H. F. N. dem ock icke

*) Dessa af hertigen uppsatta conditioner eller punkter, hvilka redan förelades vid herredagen i Westerås 1602, voro följande:

Konungen i Polen antages åter till konung i Sverige.

Religionen skall vara fri öfver hela Sverige, så för de påfviske som för lutheranerne, utom i furstendömet, der den påfviska exercitium icke får införas.

Åtskilliga angifna fästen i Lifland skola öfverlemnas till hertigen, hvaremot städerna Roval och Narva jemte det öfriga landet upplåtas åt konung Sigismund.

Sverige och Polen skola derefter vara under en och samma spira.

Öfverlåtelsen sker, så snart den polska kronan gått i borgen för ofvannämnda vilkors uppfyllelse såsom ock för en penningssumma stor 500,000 daler att utbetalas till konungen af Danmark, kurfurstarne af Sachsen och Brandenburg samt städerna Lübeck och Danzig.

Skulle polska kronan icke vilja ingå en sådan borgensförbindelse, skall påfven i Rom utbetala till hertigen 2 millioner gulden, förr än hertigen afstår »det H. F. N. nu i händer hafver, på det att, hvar tro och lofven icke varder hållen, som H. F. N. väl vet, att de papisters lofven är litet till att tro, att H. F. N. då med hustru och barn hafva till att underhålla sig med».

heller fördenskull hafver författa låtit, att H. F. N. aktar dem ingå och i verket ställa, hvar icke högsta nöden trängde». Men såsom det nu tillgick, fortsätter hertigen, kunde han icke föra rikets regering, »efter han intet bistånd hade af dem, som honom uti regementet skulle vara behjelpiga; — ty icke ville rådet hjälpa H. F. N. i krigssaker, icke i rådslag, icke i rättegångar, så att oansedt de hafva legat här hela året, äro de dock icke med en sak komna till ända». Der till med förnumme hertigen »otrohet af adeln, otrohet af presterskapet, otrohet af krigsfolket, otrohet af fogdar och intet straff följer deruppå.» Renunciationen vore ännu icke färdig; samma vore förhållandet med landtordningen och rättegångsprocessen, hvilka voro till rådet aflemnade till att öfverses, hvaraf framgick, att rådet icke menade att företaga något med allvar; det vore därför hertigen omöjligt att regera sådant folk, hvarför han afsade sig regeringen, efter han icke kunde få tack af den ena eller den andra. Som de icke ville godkänna de föreslagna conditionerna, så proponerade hertigen i stället, att hertig Johan, som nu vore öfver 15 år gammal, skulle tagas till regent, »så vill H. F. N. danka af och begifva sig i sitt furstendöme, dock icke ovetterligen, utan låta det alla rikets ständer tillförene kunnigt vara, och sedan måga rikets råd och ständer rådföra den unga herren och så med honom regementet föra, efter som de kunna tänka det vara till svars både för Gud i himmelrike, H. F. N. sjelf och deras fosterland.»

Rådet svarar härtill med att uttrycka sin bedröfvelse öfver att hertigen för de få personers skull, som skulle vara honom behjelpiga i regeringen, skulle göra en så stor förändring och afsäga sig regementet. Om något fel vore hos rådsherrarne, så berodde detta icke på bristande vilja och lust att tjena hertigen och kronan utan derpå, att Gud icke begåfvat dem med så högt förstånd, som rådsembetet kräde, sjelfve hade de ej heller trängt sig till detta embete utan snarare »sig ursäktat och undskylt.»

Med afseende på beskyllningen att icke hafva befordrat till straff dem, »som orätt göra och med grofva missgerningar neddraga Guds vredesstraff öfver folk och land», förklarar rådet, att det icke visste af någon enda grof missgerningsman, som af rådet blifvit absolverad. Mot beskyllningen att rådet icke skulle vilja hjälpa hertigen i krigssaker, yttrar rådet, att hertigen sjelf visste, om någon af dem, som nu närvarande voro, hade någon förfarenhet i krig, »efter de tillförene icke hade varit synnerligen brukade för några fiender.»

Beträffande anklagelsen att icke vilja hjälpa till i rådslag svarar rådet, att det icke visste annat än att det alltid afgifvit sitt betän-

kande på alla de frågor, som förelagts till besvarande; om dess mening i föreliggande ämnen varit hertigen misshaglig, så hade detta icke sin grund i någon deras orättrådighet, utan i menskligt felande, »ty hvar och en måste låta sig åtnöja med den gåfva, Gud tackes honom unna och meddela.»

Hvad anginge rättegångssaker, så medgäfve rådet visserligen, att blott få saker förts till ända, men anledningarna dertill hade varit mångahanda, såsom bland mycket annat försumlighet hos dem, som skulle vara deras biträden; så hade de ofta på rättegångsdagarne måst vänta på dessa 1, 2 eller 3 timmar, och på samma sätt på fiskalen och notarien, hvarjemte parternas och vittnenas inkallande kräft sin tid. Sjelfva hade de måst vara både åklagare och domare.

»Hvad den otrohet, som både af adel och oadel förnimmes, vidkommer, hafva de tillförene nogsamt dertill svarat, att enhvar, som dermed varder beslagen, bör efter Sveriges lag bestraffas.»

Med afseende på renunciationen ville rådet påminna om, att uppdraget om dess uppsättande egentligen vore ålagdt doctor Nils (Chesne-copherus) och huru hans tid varit upptagen af andra rikets viktiga saker, hade ju hertigen sig nogsamt bekant; öfverseendet af landtordningen och processordningen vore emellertid nu afslutadt.

Till sist, i fråga om hertigens proposition, att hertig Johan skulle öfvertaga regeringen, strede ett sådant förslag emot de beslut, som gjorts så i Linköping som ock senare i Norrköping, hvarföre rådet icke kunde svara derpå, då det ju anginge rikets ständer i gemen. Komme dessa föregående beslut att upphäfvas, yttrar sig rådet, så komma ju äfven öfriga beslut att likaledes hållas tvifvelaktiga, och hvad blefve då det straff, som bestämts emot enhvar, som affölle ifrån den ingångna arfföreningen?

Utan underskrifter.

Concept. (Öfverallt, der i denna rådets concept-skrifvelse såsom hertigens benämning brukas H. F. N., är detta af concipisten ändradt till H. K. M.)

1¹/₄ ark.

1605.

Rikets råds svar på K. Carls punkter öfverlemnade till rådet i Stockholm d. 22 April 1605.

Med anledning af K. M:ts förfrågan, huru ransakningen skulle utföras emot dem, som »stått efter K. M:ts lif och lefverne, ära och

välfärd» och »huru K. M:t kan blifva med sådana personer af» — svarar rådet, att hvilken som helst, vare sig inom eller utom rådet, andlig eller verldslig, som vore delaktig i samma förräderi, borde ställas inför rätta och hans sak efter Sveriges lag och Norrköpings beslut skärskådas och dömas.

Beträffande K. M:ts fråga, om man skulle göra fienden motstånd, tillika med förklaring, att man i sådant fall måste hafva infödde svenske män, »ty med främmande kan man det allena intet uträtta» — svarar rådet, att man visserligen borde göra fienden motstånd och dertill använda »de mesta och bästa, som hädan kunna umbäras, bredvid de främmande», och vore rådet öfvertygadt om att det svenska krigsfolket dertill vore villigt, såsom ju ock redan ryttmästarne, som på K. M:ts befallning varit uppkallade på slottet, i sekreteraren Peder Nilssons närvaro förklarar sin beredvillighet att låta sig brukas.

Bestämmandet om plan för krigståget och afgörandet om huru det borde företagas och om hvem som skulle förestå manskapet, öfverlemnar rådet åt K. M:t sjelf, såsom den der bäst vet, »hvad både först och bäst vill behövas både till land och vatten» och som »sjelf bäst känner sitt eget folk».

Underskrifter:

Moritz (Lewenhaupt)	Magnus (Brahe)	Abraham (Brahe)
grefve till Raseborg.	comes.	comes.
Svante Bielke.	Axel Ryning.	Nils Bielke
		till Salstad.
Göran Eriksson (Ulfsparre).	L. Kauer.	Per Ryning.
	Erik Ribbing.	

Original.

¹ 2 ark.

Rikets råds svar på K. Carls punkter, dat. Stockholm d. 16 Maj 1605.

Rådet afgifver sin försäkran om att troget vilja hålla fast vid Norrköpings beslut och den dom, som deri innehålles öfver sådana, som vikit från detsamma. Förslaget att öka bördan för adelns bönder, »så mycket som rusttjensten kan tillsäga», anser sig rådet icke kunna tillstyrka, utan borde äfven i detta afseende Norrköpings beslut vara normerande. Biskopar och prester håller rådet före icke skulle undandraga sig att deltaga i krigsomkostnaderna.

Angående K. M:ts förslag att personligen på några månader be-

gifva sig till Lifland, »efter man förnimmer intet blifva uträttadt emot fienden, utan det ena året löpa efter det andra hän», framhåller rådet den afsaknad hela landet deraf kunde taga, »ehuru K. M:ts närvaro allestädes högeligen är af nöden.»

»Hvad straff de förrädare skola hafva, som nu en part dömda äro, det utvisar deras sentens och dom». De, hvilka ännu ej blifvit stälda till ransakning, borde lagligen förhöras samt »efter vittnen, bref och segel sententieras.»

Kröningen borde med första försiggå. Då K. M. förklarar sig icke vilja företaga sig densamma, utan att rikets ständer förut »med skäligen orsaker och god grund afsagt sig ifrån konungens i Polen regemente», så förmenar rådet, att detta redan skett genom mötena i Linköping, Stockholm och Norrköping samt ytterligare genom den renunciations-skrivelse, som nu vore under uppsättning.

Beträffande de särskilda ständens privilegier begär rådet endast confirmation på hvad af framfarne konungar förut vore beviljadt. — Hvad testamentet anginge, borde kröningen först ske och sedan testamentet promulgeras.

För K. M:ts möda att åtaga sig arbete med lagbokens redigering, »ändock det är icke kommet till ända», tackar rådet och föreslår på samma gång, att några flere skulle förordnas att fortsätta med lagbokens öfverseende och jemförande med K. M:ts eget förslag.

Krigsfolket borde vara bundet till tjenstgöring, så länge det uppbure sin sold, icke blott till en tid af tre månader, såsom K. M. proponerat.

I afseende på den i Norrköping beviljade hjälpens fortsatta utgående äfven under följande sex månader uttalar rådet såsom sin förhoppning, att ständerna icke skola afslå det, när derom blefve i landsorterna med dem afhandladt.

Underskrifter:

Moritz (Lewenhaupt)
grefve till Rasoborg.
S. R. D.

Abraham (Brahe)
grefve till Wisingsborg.

Nils Bielke
till Salstad.

L. Kauer.

Original.

Magnus (Brahe)
grefve till Wisingsborg.

Svante Bielke.

Göran Eriksson (Ulfsparre).

Erik Ribbing.

$\frac{3}{4}$ ark.

Tänke Zedell för Rådhet. Holmisæ denn 24 Majj åhr 1605. A tergo:
H. K. M:ts punchter föreställte Rådhet, Adhelen och Ridder-
skapett.

1:o. Att säga sitt betänkande om den skrifvelse, som skulle afgå till konungen i Polen.

2:o. Att »taga fruarna före», genomläsa deras bref och till K. M. afgifva betänkande om hvad man skall göra af dem.

3:o. Att avsluta rättegången emot Lars Larsson och lagläsarne i Helsingland.

4:o. Sammaledes emot Åke, Arendt, Johan och Christer Carlsson (Månesköld), samt afgifva utlåtande om de böra förvisas landet eller ej.

5:o. Att taga Johan de Mornay i förhör, så väl på grund af hans bristande rusttjenst som ock »derför, att han kryper så i skrubb» och så ofta blifver ihågkommen i Ebba Bielkes bref, hvarföre han borde med tolf af adeln fria sig från att icke hafva stämplat emot K. M. eller varit ihop med Hogenskild Bielke och hans dotter i hvad de haft för händer.

6:o. Likaledes borde erkebiskopen Abraham och biskopen i Westerås (Olaus Bellinus) tagas i förhör och rådet säga sin mening, »hvad K. M. skall göra af dem.»

7:o. Huruvida ej »enkefruarnas» vuxna söner borde göra rusttjenst för sina gods. .

8:o. Att biskopen i Åbo (Ericus Erici) måtte blifva tilltalad och qvarhållen »för hjälpen, som der af landet står tillbaka, till dess han skaffar penningarne tillstädes.»

9:o. Att Nils Nilsson, Sven Månsson, Carl Gyllenstierna och Erland Johansson måtte tagas i förhör och rådet säga sitt betänkande om hvad straff de böra erhålla.

Utan underskrift.

Copia.

$\frac{1}{4}$ ark.

Ricksens Rådz bref till H. K. M:tt om K. i Danmarcks skrifvelse.
Af Stockholm den 31 Majj åhr 1605.

Rådet yttrar, att, ehuru K. M. vore begåfvad med så högt förstånd, att K. M:t sjelf bäst visste hvad som vore tjenligast att skrifva, det dock efter K. M:ts önskan ville uttala sin åsigt, att K. M. än en

gång borde aflåta en skrifvelse till konungen i Danmark af samma innehåll som den föregående samt deruti tillkännagifva, att K. M. ingalunda ämnade frångå Stettinska fördraget.

Utan underskrifter.

Concept.

$\frac{1}{2}$ ark.

Motiver, hvarföre Ricksens Råd icke kunne befinne rådheligt vara att Testamentet på thenna tidh skulle publiceras och af them sampt Ständerne confirmeredt varda. Actum Furusundh denn 12 Augusti åhr 1605.

Rådet framlägger flere skäl för sin uppfattning rörande denna sak: dels innehölle testamentet åtskilliga »sekreta saker, om hvilka icke många, utan H. K. M:ts förtrognaste böra vetskap hafva»;

dels vore blott några få af rådet tillstädes och skulle fördenskull hvad af dem i denna fråga beslutades hafva föga kraft;

dels göres i sjelfva testamentet tvifvelaktigt hvad rikets ständer så väl i Linköping som i Norrköping rörande arfföreningen beslutat och äfven hertig Johan confirmerat;

dels fattade rikets ständer redan vid senaste riksdag i Stockholm beslut om att publicationen af samma testamente skulle tills vidare uppskjutas, hvarföre rådsamt vore att först afvakta andra rikets kraf. innan man ånyo sammankallade rikets ständer;

dels vore ovisst, om ständerna ensamt för denna sak skulle åtyda rådets kallelse, till följd af de stora omkostnader de vid det nu nyligen afslutade riksmötet i Stockholm haft, »då ock en part med stort armod måste draga hem igen»; sällsamt vore ock, om rådet hölle riksmöte i K. M:ts frånvaro;

dels öfverensstämde testamentet nästan alldeles med Norrköpings beslut och den förnyade arfföreningen, hvilken redan af ständerna blifvit confirmerad;

dels till sist kunde ock händelser inträffa, som föranledde ändring i samma testamente, såsom t. ex. att K. M. blefve välsignad med flere lifsarfvingar.

Utan underskrifter.

Concept.

$\frac{1}{2}$ ark.

Underdånigh och ödhmiukt svar upå the fridz förslagh, som S. Catharina hafver förregifvidh. Actum Stockholm then 28 Novemb. Anno 1605.

Som fransosen Stephan de S. Catharinas förslag ginge ut på att konung Sigismunds i Polen son skulle kallas till regent i Sverige och detta vore detsamma, som att lemna landet under påfvens ok, »hvarifrån den evige Guden genom K. M:ts höga, konungsliga person oss svenskar nådeligen friat hafver», förklarar rådet sig icke kunna bifalla detsamma.

K. M:ts förslag deremot att träda i vänskapsförbund med utländska magter genom giftermålsförbindelsers ingående emellan de unga furstliga personerna och utländska furstar och furstinnor anser rådet välbetänkt och borde i detta afseende enligt arfföreningen endast sådana regenthus ifrågakomma, som vore ense med Sverige i fråga om religionen. Med hvilka och när man lämpligast borde inlåta sig i dylika underhandlingar, hemställer rådet till K. M:ts eget afgörande, blott derom påminnande att, när giftermål skall ske, »rikets ständers enhälliga samtycke och fria vilja» enligt arfföreningens ordalydelse först borde inhemtas.

Underskrifter:

Abraham (Brahe)
greffe till Wisingsborg.

Johan Gabrielsson (Oxenstierna).

Göran Eriksson (Ulfsparre).

Göran Claesson (Stiernsköld)
till Biby.

Seved Ribbing.

Original och 2 copior.

³/₄ ark.

1606.

Rieksens Rådz första svar oppå H. K. M:ts inlagde Punchter, öfverandtvardet den 26 Martij åhr 1606 uthi Örebro.

Rådet godkänner K. M:ts förklaring med afseende på de förflutna oroliga tiderna, i hvilken förklaring bland annat säges, att »konung Sigismund med påfven och begges deras förgiftiga rådgifvare allena är orsak till detta påstående krig och icke K. M. i Sverige nu regerande.»

Likaledes tackar rådet för K. M:ts åtgärder i afseende på religionen, hvarutinnan K. M. förklarar sig »med skäl och sanning kunna bevisa, att ingen hafver varit eller funnits, den der mera för den krist-

liga religion och Sveriges rikes välfärd hafver haft ospardt och vågat än K. M. sjelf.»

Som K. M. klagat öfver huru en del ryttare vid senaste öppna fältslag blefvo fältflyktige, öfvergåfvo K. M. och lemnade honom i sticket, »hvarför K. M. förmenar icke annorlunda kunna vara än att några hafva varit ibland hopen så väl som här qvar uti riket, som gerna hade sett, att det icke skulle hafva likats bättre» — beder rådet, att »der K. M. vet, hvilka de samma äro, som så ett skälmiskt, förrädeligt hjerta emot K. M. hafva haft och ännu hafva, H. K. M. då ville namngifva, på det sådana förrädare tillbörligen efter Sveriges lag måtte blifva straffade — ändock H. K. M. gör åtskilnad och tager ärliga män undan, derföre de, för deras personer, ödmjukligen och underdånligen tacka.»

Konungens tillkännagifna afsigt att vilja afsäga sig regeringen, »efter H. K. M. icke större tacksamhet förnimmer», afstyrker rådet på det enträgnaste med hänvisning till föregående riksdagsbeslut i samma sak och uppmanar till sist konungen, att icke längre uppskjuta att bestämma om tiden för kröningen, enär nu flere månader förflutit efter renunciations-skrifvelsens utgifvande i tryck.

Underskrifter:

Moritz (Lewenhaupt)
grefve till Rasborg.
S. R. D.

Abraham (Brahe)
grefve till Wisingsborg.
L. Kauer.

Seved Ribbing.

Per Ryning.

Original och copia.

Magnus (Brahe)
grefve till Wisingsborg.

Svante Bielke.

Göran Claesson (Stiernsköld)
till Biby.

Erik Ribbing.

Hans Eriksson (Ulfsparre).

1¹/₄ ark.

Ricksens Rådz andre svar oppå H. K. M:ts inlagde Punchter, öfverandtvardat den 29 Martij år 1606.

I inledningen till denna skrifvelse säges, att punkterna blifvit rådet öfverantvardade »genom H. K. M:ts älsklige, käre son, den högborne furste och herre, hertig Gustaf Adolf, deras nådige herre och furste»

Som konungen begärde, att ständerna ville hålla en noga ransaking efter alla K. M:ts förrädare, så förklarar sig rådet skyldigt att

efterkomma samma uppmaning, »bedja allenast», yttras det, »att H. K. M. först sjelf några af samma skälmiska parti ville namngifva, sedan förhoppas de, att de samma väl andra med sig skola uppenbara.»

Vidare yrkade konungen, att rikets ständer, »icke allenast med ord, penningar och annat hvad mera dertill behöfves, ville vara H. K. M. i regementet bipligtiga, utan ock uppsätta med H. K. M. lif och lefverne, det H. K. M. uti lika måtto uti nöd och lust vill hafva ospardt och sätta hos och bredvid dem igen»; rådet svarar härtill med uttryck af sin stora tacksamhet för sådant K. M:ts nådiga tillbud, på samma gång det förpligtar sig att hafva lif, blod och timlig välmåga osparda för K. M. och det kongliga huset.

Ständerna, fortsätter konungen i sin skrifvelse, måste »gifva H. K. M. medel och råd, derigenom alla förrädare först och främst, som icke allenast äro H. K. M:ts förrädare och påfvens befordrare, måste här uti riket alldeles vara utrotade, oansedt någons person, släkt eller familia, stånd eller condition, ålder, frändskap, mågsämja eller hvad namn det helst hafva kan». Rådet svarar, att det dertill intet annat råd och medel vet, än att de för sina personer vilja bedja Gud att uppenbara sådana sitt helga ord och församlingens förrädare, »dernäst att den ena skälmen må uppenbara den andra», och sedan må handlas med dem efter förutgångna beslut och afhandlingar.

Sammaledes fordrade konungen, att ständerna skulle låta se ett rätt allvar att göra konungen i Polen och papisterne motstånd och dermed bevisa sin trohet mot konungen. Rådet svarar, att »visste det eller kunde det tänka på hvad sätt det med större allvar än här till dags skedt är, ske kunde, så tager det Gud till vittne, att det icke skulle tillbaka sätta det; den det icke gör, då är det ett fullkomligt tecken, att han icke är rätt faren i kläderna, utan fast större vilja och lust hafver till konung Sigismunds regemente och till hans polska, afgudiska tro.»

Till sist begär konungen, att ständerna skulle taga till ransakning »de förrädiska praktiker, som nu äro blefna uppenbarade ibland alla stånd», och när det skett, då ville konungen utlåta sig om kröningen. Rådet svarar, att det med ständernas tillhjälp utan något uppskof ville efterkomma konungens befallning i underdånig tillförsigt, att konungen då icke underlåte att förklara sig om en viss tid för kröningshögtiden.

Underskrifter:

Samma som i föregående rådslag.

Original och copia.

1¹/₄ ark.

Ricksens Rådz tridde inlage, inlevereredit denn 8 Aprilis år 1606.

»Som H. K. M. nådigst begär att, efter rikets ständer nu hafva begynt att ransaka, hvilka H. K. M:ts förrädare äro, de vele dermed först fortfara, så att H. K. M. kan blifva ifrån dem afskilda, — förklarar rådet sin beredvillighet att förhjelpa dertill, att de, som redan äro uppenbara och fått sin dom, äfven blifva tillbörligen afsträffade. Som K. M. lofvat att namngifva dem, som i senaste höst förhållit sig otroget och blifvit fältflyktiga, beder rådet, att K. M. nu ville upptäcka det, på det äfven de måtte blifva besträffade.

Konungen tackar ständerna, att de velat stå emot alla papister, calvinister och vederdöpare och begär särskildt råd, huru papisterne i riket måtte blifva utrotade. Rådets åsigt och förslag för sin del vore, att enhvar, som sände sina barn till papistiska skolor eller akademier eller derstädes underhölle dem, skulle hafva förverkat all sin egendom och skulle sjelfva förvisas landet och att enhvar, som inkomme i landet för att uppväcka något buller och oro och som hade studerat vid sådana skolor eller akademier, skulle straffas såsom förrädare.

Beträffande frågan, huru man i kriget skulle kunna motstå papisterne, förklarar rådet, att det först och främst ville bedja Gud sjelf nedslå sitt ords afsagda fiender och utvisa, huru det skulle kunna ske. Som konungen för öfrigt vore begåfvad med högre förstånd än de, i krigssaker vore mera förfaren och hade bästa kännedomen om fiendens anslag, öfverlemnar rådet åt honom sjelf att afgöra om krigets förande.

Rådet angifver vidare anledningen, hvarföre det icke i likhet med ständerna på tal om religionen uttalat sin beredvillighet att vilja motstå, förutom papister, äfven calvinister, vederdöpare »samt alla villfarande sekter» — den nemligen, att det icke kommit ihåg dessa calvinister och vederdöpare, »efter de icke derom äro blefne tillfrågade», förenar sig emellertid alldeles i detta afseende med ständerna.

Konungen begär till sist af ständerna, att de skulle lofva att med allvar vilja motstå »dem, som eftertrakta K. M:ts person, gemål och barn», det vare sig papister, calvinister, vederdöpare eller andra villfarande sekter, hemliga eller uppenbara fiender; när de det gjort, då ville K. M. utlåta sig om kröningen. Rådet svarar härtill, att det för sina personer icke vet, huru de ytterligare skulle förpligta sig »att hjelpa till att förfölja och utrota sådana förrädare efter deras yttersta

förmåga», hvarföre det förnyar sin bön, att K. M. ej längre måtte uppskjuta sin kröning.

Underskrifter:

Samma som i föregående rådslag.

Original och copia.

1 ark.

Rikszens Rådz svar inleffereredt den 12 Aprilis år 1606.

Rådet upprepar sitt i föregående rådslag afgifna betänkande, huru man skulle kunna motstå fienden, anser för öfrigt, att man icke kunde inlåta sig på det af Stephan de S. Catharina framställda förslaget, enär han visserligen icke hafver af sig sjelf gjort det, utan af påfvens, hans anhangs och de afvekne svenskes illistiga ingifvelse», men deremot borde man föreslå polackerne ett möte för att förhandla om fred.

Med afseende på uppsättande af ny krigsstyrka trodde rådet, att genom de nyvärfvade främmande trupperna, öfverlefvorna sedan sista slaget och det senast utskrifna manskapet, nödigt antal skulle kunna uppbringas.

Enligt konungens begäran afgifver rådet till sist förslag till befälhafvare för krigsfolket och uppställer dervid till konungens eget val: grefven af Mansfeld, Axel Ryning och Samuel Nilsson (af Hessle).

Underskrifter:

Samma som i föregående rådslag.

2 original.

$\frac{3}{4}$ ark.

Rikszens Rådz ödmiuke svar inleffereredt den 16 Aprilis år 1606.

Rådet förmäler sig efter konungens begäran hafva underhandlat med ryttmästare och höfvidsmän om de fortfarande ville låta bruka sig emot fienden, hvartill de förklarat sig villiga; tillkännagifver för öfrigt sin och adelns beredvillighet att bistå K. M. med hästar på egen bekostnad »fyra månader från det de draga till skepps», upprepar sina tankar om S. Stephani fredsförslag samt utbeder sig till sist, att konungen, enligt sitt löfte, ej längre måtte uppskjuta att afgifva sin förklaring angående kröningen.

Underskrifter:

Samma som i föregående rådslag.

Original och copia.

$\frac{3}{4}$ ark.

Ricksens Rådz betencklande om H. K. M:tz reesa åth Finland och Croningen. Stockholm dhen 9 Novemb. 1606.

Som till K. M:ts kännedom kommit att polska ständerna nyligen författat en skrifvelse emot konung Sigismund med anklagelser för försumlighet i regeringen och K. M. för öfrigt hade sig bekant, huru som i Finland, Lifland och eljest, der K. M. sjelf ej personligen vore närvarande, föga uträttades, ansåge sig K. M., för att ej framdeles på lika sätt beskyllas för försumlighet, böra inhemta rådets betänkande, huruvida han ej borde göra en resa genom Norrbotten åt Finland, Ryssland och Lifland, »der nu mycket godt kunde uträttas.»

Rådet svarar, att det visserligen icke må förnekas K. M. såsom Sveriges regerande konung att besöka sitt eget folk, när och hvar K. M. synes, »såsom K. M:ts närvaro städse skaffar stor frukt, på hvilken stad E. K. M. sjelf stadd är.» Med anledning dock af de stora faror, som med en sådan resa vore förbundna, borde frågan härom uppskjutas till K. M:ts kröning, då samtliga ständerna kunde förklara sin tanke i saken.

Med afseende på tiden för kröningshögtidligheten föreslår rådet, att denna högtid måtte försiggå så snart som möjligt.

Underskrifter:

Moritz (Lewenhaupt)	Magnus (Brahe)	Abraham (Brahe)
grefve till Raseborg.	grefve till Wisingsborg.	grefve till Wisingsborg.
Svante Bielke.	Johan Gabrielsson (Oxenstierna).	
Nils Bielke	L. Kauer.	Göran Claesson (Stiernsköld).
till Salstad.		till Biby.

Seved Ribbing.

Original och Copia.

1 ark.

Kong. Ma:tz etc. svar opå Rijkens Rådz sidste innelagde Punchter, ofverandtvardade af Lubert Cauer och Seved Ribbing then 2 Decembris åhr 1606.

Konungen godkänner rådets svar angående bref till storfursten.

Om tiondemans-utskrifningen, hvarom rådet yttrat, att hvad frälsets andel härutinnan beträffade, borde särskildt underhandlas med adeln i alla landsändar, säger konungen, att rådet icke kommit sig rätt ihåg och vore icke behöfligt att derom någon rådfrågades utom

de närvarande rådsherrarne, enär derutinnan endast handlades efter gammal plägsed och lag; »ty alla Sveriges rikes innebyggare äro efter lag pligtiga konung sin hjälp göra emot rikets fiender.»

Copia.

$\frac{1}{4}$ ark.

Rijkzens Rådz, som nu tillstüdes äre, underdånige förklaringh på den skrift, som Kong. M:tt deres nådigeste Konungh och Herre dem hafver öfveranthvarða låthit och på thenn theres betenkande nådigesth begiäret. Actum Stockholm then 23 Decembris anno 1606.

Med anledning af konungens skriftliga proposition, att vid sin kröningshögtidlighet slå till riddare tjugu adliga personer och tilldela dem nödigt lifsunderhåll samt att gifva hundra personer adelskap och likaledes försörja dem, uttalar rådet sin djupa tacksamhet för denna konungens stora omsorg om ridderskapet och adeln.

Utan underskrifter.

Copia.

$\frac{1}{4}$ ark.

1607.

Rijkzens Rådz begieren att vare försekrede om Religionen. Datum Upsala den 5 Mars år 1607.

Rådet beder att konungen ville i afseende på religionen begagna samma ordasätt, som brukats i Norrköpings arfförening: »vid Guds klara och rena ord, som uti den profetiska och apostoliska skrift, så ock den rätta och oförändrade augsburgiska confessionen författadt är.»

Underskrifter:

Moritz (Lewenhaupt)
grefve till Raseborg.

Abraham (Brahe)
grefve till Wisingsborg.

Johan Gabrielsson (Oxenstierna).

Göran Claesson (Stiernsköld)
till Biby.

Erik Ribbing.

Per Ryning.

Original.

Magnus (Brahe)
grefve till Wisingsborg.

Svante Bielke.

Axel Ryning.

Seved Ribbing.

Hans Eriksson (Ulfsparre).

Bo Ribbing.

$\frac{1}{4}$ ark.

**R. Råds svar på K. Carls proposition om adelns privilegier. Datum
Upsala Mars 1607.**

Konungen förklarar i inledningen till sina propositioner att han hade många betänkligheter att påtaga sig regeringen, synnerligast på grund af sin framskridna ålder och det myckna bekymmer han nu i fjorton år utstått för rikets bästa, hvarigenom han både till förstånd och krafter mycket försvagats, »ginge fördenskull fast hellre denna regering förbi och vore henne förutan»; men för ständernas enträgna begäran såsom ock för sin egen kärlek till fäderneslandet ville konungen mera afse dettas bästa än sin egen välfärd och därför »i den heliga Trefaldighets namn samtycka dertill, taga regementet på sig och sig kröna låta.»

Rådet svarar härtill med uttryck af sin tacksamhet för konungens vård om fosterlandet samt anhåller att kröningshögtidligheterna ej längre måtte uppskjutas, »helst emedan alla rikets högre och nedrigare ständer för den orsakens skull äro här församlade.»

Med afseende på konungens proposition, att ridderskapet och adeln skulle efter en viss värdering göra rusttjenst af sina förläningar, hoppas rådet, att konungen icke afsåge att samma föreskrift äfven skulle tillämpas på rådsherrarnes förläningar, efter de icke hade någon annan lön för sin möda och sitt arbete och det därför blefve dem alldeles omöjligt att dertill ytterligare göra rusttjenst.

Angående konungens yrkande, att ingen af ridderskapet och adeln skulle ega att tillpanta sig något jordagods utan förbindelse att göra tillbörlig rusttjenst för detsamma, vore rådets betänkande, att härom kunde med adeln vid kröningen afhandlas, dock så att derutinnan intet beslötes till prejudice för hvad tillförene varit öfligt.

Ehuru konungen gifvit ridderskapet och adeln försäkran på deras arfvegods, anhåller dock rådet att, när någon allmän hjälp beviljas, de adelns bönder, som bo en mil nära sätesgårdarne, måtte vara fria och qvitta för alla utlagor, enär desse vore mera betungade med arbete än de, som hafva sina hemvist längre bort.

Till sist begär rådet, att utan något hinder få fritt afyttra af sin uppbörd och ränta, vare sig till utländske eller inländske.

Utan underskrifter.

Copia.

³/₄ ark.

Om dhe afvekne Svenske. Datum Upsala d. 26 Mars 1607. (Rikszens Rådz betänckiande om dhe afvekne Svenske, dhe afrettadhe herrars fruar och barn och regementet, hvar H. K. M. något dödligt vedhkommer. Rubrik i Runells register).

De personer, som rymt ur riket, borde hvarken i konungens lifstid eller sedermera, »ehvad förböner och medel de ock i saken bruka kunna», få någon lejd att komma in i landet igen, för så vida icke beslut derom fattas vid allmän riksdag. De fruar, hvilkas män stått sitt straff, borde återfå sina arfvegods, dit förvisas och icke ega tillstånd att visa sig vid hofvet. Deras till myndiga år komne söner borde för någon tid resa utrikes för att studera eller öfva sig i krigssaker.

I fall konungen något dödligt vidkomme, innan hans söner hunnit till mogen ålder, borde drottningen och hertig Johan med rikets råd föra regeringen och intet uti rikets saker företagas, »vare sig med slottslofver eller embetsförordnanden eller annat, med mindre det sker med samtliga rikets råds råd och samtycke så väl den ene som den andre, så ock de förnämste och trognaste E. K. M:ts tjenares betänkande.»

Utan underskrifter.

2 renskrifna exemplar

$\frac{3}{4}$ ark.

Rikszens Rådz underdånige och ödmjuke svahr opå the ährender, som Kong. M:tt deeres allernådigste Herre hafver lathit proponere Ridderskapet och Adelen gienom Grefve Magnus och Hans Erichs-sonn. (Odat.)

Om bestämmande af den adeln åliggande rusttjenstskyldigheten för arfvegodsens. Som ofta stor skada sker på hästar och rustningar, beder rådet, att i sådant fall skadestånd måtte, efter lag och privilegier, gifvas.

Om rådets förläningar. På grund af svårigheten att bekomma karlar och hästar anhåller rådet att befrias från den dem för dessa förläningar åliggande rusttjenstskyldighet eller, om detta ej kunde beviljas, att få afstå af dessa så mycket, som öfverskrede deras tillbörliga lön och underhåll.

Om konungens anbud att åt dem af adeln, som icke egde så stor ränta af sina arfvegods, att den uppginge till 400 mark, under lifstidsbesittningsrätt tilldela gods med en afkastning motsvarande hvad som bruste i ofvannämnda summa, dock så att detta tillskott i jordegendom vore underkastadt dubbel värdering mot arfvegodsens. Rådet tackar för detta konungens anbud, men förklarar sig för sin del villigt att, i fall någon af dess medlemmar icke hade tillfylles till två, tre, fyra eller flere karlar och hästar, äfven utan detta tillskott utgöra full rusttjenst. Adeln torde för öfrigt sjelf afgifva sin mening i saken.

Utan underskrifter.

Copia.

$\frac{1}{2}$ ark.

1608.

Till den stormechtige Konungh och Herres etc. öfverantvardedes Puncter, hvilka lefvererades den 22 Januarij 1608 udi Örebro, Åhr detta Rådets underdånige svar och betenkande. Datum Örebro den 26 Januarij anno 1608.

Med afseende på konungens förslag att en förteckning skulle upprättas på de förläningsgods, som alltsedan konung Gustafs tid afhändts kronan, jemte uppgift på innehafvarne, svarar rådet, att derom finnes helt visst uppgift i kronans räkninge-kammare och hvad särskildt rusttjensten anginge, så gäfvö hvars och ens gäfvobref fullständig upplysning om densamma. Beträffande adelns gamla frihet och frälse, så antog rådet, att likaledes i räkninge-kammaren förteckningar derpå finnes att tillgå, enär adeln dit aflevererat sina längder, utbedjande sig rådet för öfrigt, att konungen måtte låta det blifva vid den förra värderingen, såsom redan vid kröningen utlofvades, och derpå gifva sin confirmation, tviflandes rådet icke på, att adeln, likasom rådet, skulle bevisa konungen all trohet.

Hvad medel till fred med polackerne beträffade, ansåge rådet, att man borde söka någon främmande magts bemedling.

I fall fred icke kunde erhållas, borde man förhandla med menigheterna i landsorten om månadshjelpens fortfarande utgående på viss tid. För sina personer ville ock rådet deltaga i samma gärd, så att deras landbönder utgjorde hälften emot skatte- och kronobönder, hvar-

jemte de »enligt Sveriges lag och privilegiernas lydelse» ville underkasta sig rusttjensten.

I afseende på konungens yrkande, att biskoparne och presterskapet skulle åläggas att »svara till det buller de begynte uti kröningen och på den catechismum, som K. M. hafver trycka låtit, och bevisa med Guds ord uti hvad stycken han är orätt, eftersom dem då vardt pålagdt och de utlofvade, och att de måtte svara på H. K. M:ts inlagda beskyllningar, att de »fävera påfvedömet och träda ifrån Guds ord och sanningen för deras sedvana och ensinnighets skull» — förklarar rådet, att, som nu så mycket annat förefölle som måste med menigheterna förhandlas rörande krigssaker, syntes det rådsamt att för det närvarande låta saken hvila, så mycket mera som K. M:ts mening hos gemene man lätt kunde få en origtig tydning.

Utan underskrifter.

Copia.

$\frac{1}{2}$ ark.

Rikzens Rådz svar på K. M:tz sista inlagde punchter om hjälpen och privilegierna. Actum Örebro denn 31 Jan. 1608.

Angående förläningsgodsen vore konungens mening, att enhvar skulle förete sina gåfvo- eller bytesbref. Om någon det icke kunde, så vore det af konungens nåd beroende, huruvida han finge behålla sitt gods eller om det skulle indragas till kronan. Godsinnehafvarne borde ock söka ny confirmation å sina gåfvobref, om de ville fortfarande njuta sina gods under adliga friheter, alldenstund alla gåfvobref måste af hvarje ny regent confirmeras, om de skola hållas giltiga.

Rådet uttalar i sitt svar härå den förhoppning, att konungen måtte confirmera och vidare förbättra adelns förra privilegier, »efter H. K. M. hafver varit den endaste, som oss både uti konung Johans så väl som ock uti konung Sigismunds kröning förr hulpit hafver till våra privilegier.»

I fråga om fredsmedling med polackerne uttalar konungen sin beredvillighet att låta rådet se, att K. M. icke förgätit att derom träda i underhandling med åtskilliga furstar, hvarför rådet uppmanas att genomgå de skrivelser, som härom aflåtits till konungen i Frankrike, pfaltzgreffen vid Rhen och landtgreffen Moritz af Hessen, hvarjemte till rådet hemställdes, huruvida man ej borde förhandla med de danske

sändebuden, som hitförväntades, »ändock juten föga är i sådana saker till troende.»

Rådet gillar konungens åtgörande i detta hänseende, men anser icke lämpligt att man vidare skulle inlåta sig i några underhandlingar med konungen af Danmark och hertigen af Braunschweig, förr än svar ankommit å senaste skrifvelse till den danske konungen.

I afseende på biskoparnes och det öfriga presterskapets åläggande att uttala sig om catechesförslaget ansåge konungen, att de väl kunde svara, då skriften icke komme att utspridas bland menigheten, »och begärer H. K. M. af rikets råd, att de ville låta deras eviga själs salighet vara dem angelägen och icke allt följa sedvanor och mennisko-stadgar efter och förlåta Gud och hans saliggörande ord, så framt de vilja blifva af med krig och örlig, hunger och dyr tid, pestilents och andra landsplågor och så framt de vilja undvika Guds vrede och den eviga 'förmaledielsen'».

Rådet förklarar, att det enligt konungens befallning levererat till erkebiskopen den skrifvelse, som i förevarande ämne tillstälts rådet; och säger det sig icke tvifla om att biskoparne derpå sjelfve skola förklara sig.

Underskrifter:

Magnus (Brahe)
grefve till Wisingsborg.

Axel Ryning.

Göran Claesson (Stiernsköld)
till Biby.

L. Kauer.

Hans Eriksson (Ulfsparre).

Original och copia.

Abraham (Brahe)
grefve till Wisingsborg.

Nils Bielke
till Salstad.

Göran Eriksson (Ulfsparre).

Erik Ribbing.

Bo Ribbing.

$\frac{1}{2}$ ark.

**Till denn stormechtige Konungz och Herres förslagh om hielpen,
som nu senest öfverantvardet blef, ähr detta Rigzens Rådz under-
dånige svar. Actum Örebro denn 4 Februarij 1608.**

Rådet medgifver att undersåtarne äro skyldiga att vid behof komma riket till undsättning, men beder att, när sådant fall inträffar, derom måtte förhandlas med allmogen och alla andra stånd efter lagen och konungens eget löfte vid kröningen.

Beträffande brudskatten vore rådets mening, att densamma borde af undersåtarne utgöras i enlighet med föregående beslut, »när sådant fall kan sig tilldraga.»

I afseende på förläningarna uttalar rådet sin ödmjuka begäran att lagmansdömen och häradsrätter icke måtte räknas som förläningar, utan att innehafvarne måtte få behålla dem fritt enligt konungens förre löften och, hvad andra förläningar beträffar, att icke flere persedlar beräknas än som i Upsala bestämdes.

I fråga om rusttjensten »af sexton gårdar» eller att ridderskapet och adeln så väl som dess enkor och omyndiga barn vore skyldiga att för hvarje sådant hemmantal hålla en välrustad karl och häst, inom fäderneslandets gränser utan sold och utom dess landamären mot skälig sold, är rådets begäran, att det måtte förblifva vid föregående privilegier och den värdering, som i dessa omförmäles, hvilka konungen också lofvat sig vilja confirmera.

Med anledning af konungens påminnelse om rådets skyldiga trohet mot konungen afgifver rådet sina trohetsförsäkringar och förklarar, att det ingalunda vore till sinnes att något främmande herrskap bifalla eller att någon främmande här hit indraga.

Underskrifter:

Samma som i föregående rådslag.

Original och 2 copior (dat. d. 5 Febr.)

$\frac{1}{2}$ ark.

Till denn stormechtige Konungz och Herres etc. sennestte inlagde punchter är detta Riehsenz Rådz underdånige svar. Actum Örebro thenn 9 Februarij 1608.

Konungen förklarar i sin skrifvelse, att derest rådet icke ville samtycka till »hjelpen», ärnade konungen låta det blifva vid hvad i lagen är författadt, nemligen att »biskopen och lagmannen i hvar lagsaga och sex af hofmännen och sex af allmogen skola sinsemellan väga hvad hjelp allmogen skall och må drägligast konung sin göra.»

Härtill svarar rådet, att det redan förut yttrat sin mening i saken, att derom borde förhandlas med undersåtarne och den ordning vid uppbörden iakttagas, att skatte- och kronobönder utgjorde 12 mark och hvar frälsebonde 6 mark i penningar och persedlar. Särskild öfverenskommelse borde träffas med afseende på för huru lång tid denna hjelp skulle utgå.

Beträffande brudskatten visste konungen ej att ihågkomma några beslut derom förutom den i Norrköping gjorda bestämmelsen, att en ordning derpå framdeles skulle upprättas, hvarför konungen fortfarande påyrkar rådets afgörande härutinnan, äfvensom i fråga om bestämmande af lösöre åt drottningen (enligt lagboken); i fall hon trädde i annat gifte.

Rådet förklarar sitt åberopande på föregående beslut afse dels konung Gustafs testamente, hvari bestämdes, att hvar konungadotter skulle erhålla 100,000 daler, och dels Norrköpings beslut, att K. M. och rikets ständer framdeles skulle derom uppsätta en ordning, »när sådant fall sig tilldroge». Dess förslag vore nu, att man, »när sådant fall sig tilldraga kunde», skulle med undersåtarne handla om en hjälp af sex mark af hvar skattebonde, fem mark af hvar kronobonde och tre mark af hvar frälsebonde, dock så att två halfva och fyra torpare räknades som en hel; de öfriga propositionerna om »drottningens lösöre, kröning, eriksgata och Upsala ödes byggning», beder rådet måtte tills vidare uppskjutas, enär rådet ensamt utan flere af rikets ständer icke vore beredt att derom utlåta sig. Emellertid beder rådet, att drottningens morgongåfva måtte efter hennes höga stånd förbättras.

I afseende på förläningarna bifaller konungen rådets önskan om lagmans- och häradsröntans fritagelse, men begär bestämdt besked, om de (adeln) af hvarje 125 daler ville gifva 25, såsom ock om presterskapet för hvarje hundratal bönder ville likaledes gifva 25 d:r.

Rådet uttalar härvid endast den önskan, att »K. M. nådigst nu låte göra en sådan räkning deruppå, som af oss kan vara draglig», samt att alla, så väl inländske som utländske, så höga som låga, måtte deruti deltaga. Hvad presterskapet och borgerskapet anginge, vore rådets betänkande, att med dem måtte särskildt underhandlas om hvad de efter sin förmåga kunde åstadkomma.

Angående rusttjensten förklarar konungen rådets utlåtande icke vara välbetänkt; hade sexton gårdar varit för litet antal, så hade detta antal ju kunnat ökas, motsvarande värderingen i konung Johans privilegier. Som de nu tvärt afslagit frågan, så ville konungen hålla sig vid Sveriges lag, att »hvar frälseman, som vill sitt gods frälst hafva, han eger, efter som lagboken innehåller, att hålla en välväpnad häst och sitta sjelf 'å orse sin', som lag säger», och den, som har uppbörd utöfver hvad i privilegierna omförmäles, skall för hvar hundra daler eller fyrahundra mark hålla en välväpnad karl och häst.

Rådet erkänner ridderskapets och adelns skyldighet att »efter lagens och privilegiernas lydelse» hålla rusttjenst och tackar särskildt

för konungens anbud, att de, som hade blott en ringa ränta, finge för-
ena sig om *en* häst.

I fråga om vapensyn, till hvars förrättande konungen i sin före-
gående skrifvelse föreslagit marsken samt fyra af konungen och rådet
utsedde, förklarar konungen nu, att han ej ämnade mera spörja rådet
till, enär »K. M. hafver lag och rätt med sig, att sådan syn bör år-
ligen hållas». Rådet svarar härtill, att årlig vapensyns hållande vore
enligt med Sveriges lag.

Till sist begär konungen veta, om rådet ville samtycka till att
från adelns gods uttoges 1,000 man, enär mycket folk, för att undan-
draga sig utskrifning, till dessa inflyttat; deras utrustning och under-
håll skulle konungen sjelf åtaga sig.

Rådet svarar härtill, att det icke visste, när adelns bönder varit
frikallade från utskrifning, förutom dem, som bott inom en mil från
sjelfva sätesgården, och hoppades rådet, att adeln fortfarande finge
njuta till godo samma privilegier, hvilka konungen ock lofvat sig vilja
confirmera. Skulle någon allmän utskrifning förekomma, vore adeln
visserligen villig att låta mera aflägsse boende bönder vara utskrifning
underkastade.*)

Underskrifter:

Magnus (Brahe)
grefve till Wisingsborg.
Axel Ryning.

L. Kauer.

Seved Ribbing.

Hans Eriksson (Ulfsparre).

Original och copia.

Abraham (Brahe)
grefve till Wisingsborg.

Nils Bielke
till Salstad.

Göran Claesson (Stiernsköld)
till Biby.

Erik Bibbing.

Bo Ribbing.

$\frac{3}{4}$ ark.

**Ricksenns Råadz underdånige förklarning påå dedh H. K. M:tt nå-
digestt hafver befallett Grefve Magnus och Sevedh Ribbing att
fordre svar upå. Datum Örebro then 9 Februarij år 1608.**

På samma gång rådet medgifver, att folk visserligen kunde be-
höfvas, så kunde det dock icke tillstyrka att 1,000 man uttoges af

*) I afseende på det å föregående sida anförda förslaget till bevillning för
adeln och presterskapet må här tilläggas, att K. M:t i samma förslag äfven yrkade
på att borgerskapet skulle i denna bevillning deltaga med en afgift af 3 d:r för
hvarje borgare.

frälset. Nyligen, säger rådet, hade allmän utskrifning gått öfver Westergötland och Småland, i hvilken utskrifning äfven frälsegodsen deltagit, och hade dervid särskildt i Westergötland så strängt tillgått, att hvar-
est mer än en man fans på hemmanet, alla öfriga blifvit utskrifna
och den, som minsta krafter hade, lemnats att svara för utskylderna.
Om man nu på nytt skulle utskrifva folk, så blefve hemmanen alldeles
öde. Rådet föreslår, att i stället skulle eftersökas tjenstfria ryttare och
knektar, fogdetjenare och andre, »som sitta i skrubb och tjena ingen.»

Underskrifter:

Magnus (Brahe)
grefve till Wisingsborg.
Axel Ryning.

Abraham (Brahe)
grefve till Wisingsborg.
Nils Bielke
till Salstad.

Göran Eriksson (Ulfsparre).
Göran Claesson (Stiernsköld).
till Biby.

L. Kauer.
Seved Ribbing.

Erik Ribbing.

Hans Eriksson (Ulfsparre).

Bo Ribbing.

Original och copia.

$\frac{1}{4}$ ark.

Rådets betänkande angående de föreslagna nya privilegierna. (Odat).

Utan underskrifter.

2 copior. (På den ena står origtigt: Adelen's Resolution om Privilegierna.)
1 ark.

Upå K. M:tz vår A. Nåd:tte Konungz nådige skrifttelige mening Rusttienstien belangande, then som Hoffcantzeleren Doctor Nils så väll som H. K. M:tz Secreterer Erich Eloffssohn oss i går hafve föreläse låtit, Åhr dhetta Rijkzens Rådz underdånige svar. Datum Örebro thenn 9 Martij Åhr 1608.

Rådet förklarar sig skyldigt att efter Sveriges lag och privilegiernas lydelse hålla rusttjenst efter hvars och ens ränta och derfor ock villigt att, »på det kronan måtte ske rätt med rustniugen», årligen till en K. M:ts »härold» afleverera längder öfver sina gods. Till hvilket antal hästarne i och för rusttjensten för det närvarande kunde uppgå öfver hela riket, kunde rådet ej veta, eftersom det icke hade sig bekant hvars och ens ränta och uppbörd, hvarför vore lämpligast, att marsken med tvenne gode män derom i hvar landsända ransakade och hölle inseende.

Beträffande »öfvermaga» af mankön, som ärft sina föräldrar, anser rådet deras skyldighet att hålla full rustning inträda, när de fyllt femton år; äro de ännu vid samma »disk och duk» tillsammans, så må *en* svara för samma rusttjenst.

Med afseende på jungfrur och enkor anser rådet lagen så böra tydas, att jungfru må räknas »öfvermaga», tills hon blifvit gift, och enka, tills hon inträdt i nytt gifte; dock, der högsta nöden så kräfde riket till värn och försvar, vore väl äfven dessa villiga att komma riket till hjälp efter förmåga.

Underskrifter:

Samma som i föregående rådslag.

Original.

$\frac{1}{2}$ ark.

Öfverandtvardet R. Råd den 10 Martij*) anno 1608. (K. Carls svar på rådets senaste skrifvelse.)

Hvad vapentjensten anginge, beder konungen att rådet måtte bättre öfverväga saken och efter lagbokens innehåll uttryckligen förklara sig.

Beträffande frågan om öfvermagar visste konungen ej flere än grefve Mauritz' (Lewenhaupt) dotter, Axel Johanssons (Natt och Dag) och Jost Kurzels barn; om några flere vore kända, beder konungen rådet uppgifva deras namn. Rådets åsigt att jungfrur skulle räknas som öfvermagar, till dess de blefve gifta, anser konungen icke hafva stöd i någon lagbok, »ty det är många jungfrur, som aldrig gifta sig och kunna likväl hafva femtio eller sextio år på baken.»

Konungen begär vidare, att rådet skulle till »härold» föreslå någon viss person. Att marsken jemte gode män skulle ransaka om vapentjensten säger konungen sig länge sedan hafva föreslagit, ehuru rådet hittills icke antagit samma förslag.

Copia.

$\frac{1}{4}$ ark.

Uppå Kong:e Maie:ttz vår allernådigeste Konungz i förregår inlagde **skriffter, er detta Ricksenz Rådz underdånige och ödmjucke svar.**
Actum Örebro denn 11 Martij 1608.

Med anledning af konungens lagtydning att en hvar, så man som qvinna, som vore öfver femton år, vore skyldig till rusttjenst, förkla-

*) Bör vara den 9 Mars; jemf. följande rådslag.

rar rådet, att enkor och jungfrur under några framfarne konungars tid varit befriade från samma rusttjenst och att lagen så varit »förstådd eller i bruk», på grund hvaraf rådet beder, att det fortfarande måtte dervid få förblifva, till dess lagen så väl i denna punkt som eljest blifvit närmare behandlad. På grund af rikets närvarande trångmål hoppas dock rådet, att ifrågavarande personer för denna gång skola bispringa med hästar. I copian uppgifvas 11 familjers barn såsom öfvermagar.

I fråga om »härold» till att mottaga adelns godsregister föreslår rådet Johan Göransson (Rosenhane) eller Bror Andersson (Rålamb).

Underskrifter:

Samma som i föregående rådslag förutom Erik Ribbing.

Original och copia.

$\frac{1}{4}$ ark.

K. M:ts svaar opå Ricksenns Rådz ingeffne Puncter om Encklor och Öfvermager, som dee denn 11 Martij H. K. M:t öfverandtvardade.

Konungabalken angifver nogsamt, huru jungfrur och enkor skola njuta frälse och göra vapentjenst; om de i framfarne konungars tid icke gjort det, så vore det emot lag, och om de brukat häfd emot lag, »så vet K. M. icke om dermed är tack förtjent», det vore ej heller »oskaddan allen allmogens rätt», såsom i lagen står, att den fattige allmogen för mycket påläggas och andra, som bättre förmå, sitta fria.

Konungen gillar Bror Anderssons val till »härold», och kunde rådet sjelft härom underrätta honom.

Copia.

$\frac{1}{4}$ ark.

Ricksens Rådz mening och betenckande om den summa penningar vår N. F. Hertig Johan fordrar aff Cronan. Datum Örebro 13 Martij anno 1608.

Enligt en betänkandet närsluten bilaga uppgick denna summa till 132,747 $\frac{1}{2}$ daler förutom räntan af furstendömet och arfvegodset.

2 copior.

$\frac{1}{2}$ ark.

1609.

Rådslaagh hollett i Stocholm den 11 Novembris anno 1609.

Med anledning af konungens förfrågan, om ej »de, som ännu inrikes stadde äro och med de andra, som sig i Polen och annorstädes förhålla, ett göra, skulle med sitt anhang drifvas ur riket, dermed att förekomma den tillstundande fara, som i framtiden K. M:ts lifsarfvingar och rikets innebyggare af dem är till att befrukta» — svarar rådet, att »der deras husfruar och barn, som stodo deras straff i Linköping, kunna fullkomligen befinnas att hafva ifrån den tiden, de blefvo till nåder tagna, handlat emot rikets beslut», borde de straffas; om de åter dertill icke äro skyldiga, borde de anbefallas att med sina döttrar hålla sig stilla på sina gårdar och deras söner, som kommit till laga år, vara pligtiga att personligen låta sig brukas emot rikets fiender.

De, som uppenbarligen trädt i förbindelse med rikets fiender, borde hvarken nu eller i framtiden tagas till nåder utan menige rikets ständers bifall, hvarjemte de, som i förflutna tider åtnjutit konungens nåd, borde offentligen afgifva ny trohetsed.

Utan underskrifter.

· Copia.

$\frac{3}{4}$ ark.

Rådets svar till K. M:t angående den beviljade hjälpen. Odat., Dec. 1609.

Konungen uppgifver för rådet, i en skrifvelse af d. 3 Dec., att som den senast af rikets ständer i Stockholm beviljade månadshjelpen på grund af hemmanens så mycket olika beskaffenhet och godhet skulle drabba den fattige lika mycket som den rike, »hvilket vore emot naturen och okristligt», hade han uttänkt ett annat sätt för denna beskattning, nemligen att bönderne skulle betala för hvar dräng 2 mark och för hvar piga 1 mark, hvaremot de, som inga tjenare hade, skulle vara skattfria. Som emellertid bönderne klaga öfver legohjonens stora anspråk, kunde samma penning af dessas löner afdragas, hvarigenom bönderne sjelfve gingo fria för samma skatt.

Rådet svarar härtill att, som mandatet om den beviljade hjälpen redan i tryck utgått bland menigheten, borde någon förändring der-

uti icke ske, förr än tiden för dess erläggande utlupit, synnerligast som redan en del af gården enligt samma mandat börjat upptagas*).

Utan underskrifter.

$\frac{1}{4}$ ark.

Copia.

1610.

Skrifvelse från rådet till konungen, dat. Stockholm d. 18 Maj.

Rådet förklarar sig sedan någon tid vara samladt i Stockholm för att afgifva utlåtande med anledning af danska riksrådets senaste skrifvelse. Det i konungens kansli uppsatta conceptet härtill vore visserligen »zirligt och väl tillsammansatt», men innehölle åtskilliga hårda ord, som borde undvikas, hvarjemte deruti upptogos saker, som förut redan voro bilagda eller till förlikningsdom hänskjutna. Som landets lägenhet nu vore sådan, att man endast »med orden» kunde förebrå, borde man hafva fördrag med sådana ofruktbara expositioner, intill dess man »med andra dertill behöriga medel kunde styra deras öfvermod.» På grund af allt detta afgifver rådet ett annat förslag till skrifvelse.

För att icke gifva krigsanledning borde dessutom arbetet med nybyggnaden vid Alten i Lappmarken tills vidare uppskjutas och konungens befallningsmän derstädes erhålla order att icke företaga sig några våldsamheter mot de danske befallningsmännen på samma ort.

Utan underskrifter.

Copia.

$\frac{3}{4}$ ark.

Skrifvelse från rådet till konungen. (Odat., förmodligen från slutet af Maj 1610.)

Konungen hade genom en sekreterare tillkännagifvit för rådet sin afsigt att ej mera befatta sig med regeringen, »efter H. K. M. varder

*) I »en öppen skrifvelse till undersåtarne öfver hela riket» af d. 24 Febr. 1610 förklarar konungen, att han efter öfverläggning med rikets råd beslutat alldeles afskaffa månadspenningen och att i stället en penninghjelp skulle erläggas tvenne gånger om året, nemligen fyra mark af hvar bonde, två mark för hustrun, två mark för hvar dräng och för hvar piga en mark, och skulle denna uppbörd nu genast verkställas.

af daglig svaghet mycket förhindrad och förnimmer intet bistånd af någon, utan vara af alla förlåten». Rådet svarar härtill med uttryck af sin stora sorg öfver konungens långvariga svaghet, uttalar sin önskan till Gud, att konungen måtte återvinna sin helsa det nödstälda fäderneslandet till hjälp och tröst, samt beder ändtligen, att konungen icke ville tröttnas vid den mödosamma regeringen.

Med afseende på krigsfolkets afsändande anser rådet af vigt, att detta måtte ske med första, dock, »efter man nogsammt förnimmer af alla omständigheter, att de danske ju hafva emot oss ondt i sinnet», vore rådligt att behålla en del af manskapet inom landet.

Beträffande det till rådets utlåtande delgifna conceptet till instruktion för flottan förklarar rådet, att det vore affattadt efter tidens lägenhet och lände till fred, men anser icke lämpligt att flottan skulle följa den danska till Bornholm, »ty näppeligen till troende är, hvar de länge följas åt i sjön, att de skola kunna skiljas vid hvarandra med vänskap». »Dock tvifla vi intet», tillägger rådet till sist, »E. K. M. var der detta, såsom allt annat, efter sitt höga förstånd bäst betänkandes.»

Utan underskrifter.

Copia.

$\frac{1}{2}$ ark.

Riksens Rådz Rådslag om fredh med Danmark. (Odat; konungens svar derå är dateradt d. 25 Aug. 1610.)

Efter allt utseende, skrifver rådet, liknade det sig till krig med Danmark, oakadt konungen af Danmark särskildt i Skåne och Halland låtit utropa, att ingen skulle tänka någon oenighet vara emellan de båda rikena. För att nu icke gifva den danske konungen anledning till något oförmodadt infall i landet, tycktes rådet bäst vara, att konungen förbjöde dem, som i landsorterna hade att göra med krigsfolkets utskrifning, att utsprida några sådana rykten.

Skeppsflottan borde kallas till Stockholm, alldenstund hösten nu snart vore inne och föga med den under året mera kunde uträttas.

Som enligt Stettiner-fördraget öfverenskommet vore, att gode män å båda sidor skulle vid uppkommande tvistigheter rikena emellan vid gränsen sammankallas för att afhandla sådana frågor, borde man proponera konungen af Danmark ett sådant möte.

I sitt svar härå till rådet omnämner konungen, att han redan

derom skrivit till de danske riksråden och till gode män vid samma möte utsåge riksråden grefve Magnus Brahe, Seved Ribbing, Nils Bielke, Hans Eriksson, Axel Oxenstierna och Henrik Horn. Konungen yttrar sig vidare, att han icke visste af någon rustning af främmande folk ifrån Danmark. »Oss tyckes», heter det, »det skall föga fara hafva, ty hafver juten intet främmande folk, då skrämmer han intet många med sina egna. — H. K. M. kan intet annat af denna rikets råds skrifvelse taga eller förnimma, utan här visst måste vara någon inrikes, som hafver blåst juten an, att H. K. M. skall vara svag och sjuklig, H. K. M:ts söner unga och omyndiga och därför skall nu vara god lägenhet något till att begynna.»

Renskrifna exemplar af båda skrivelserna, hvardera 1 ark.

Richzens Rådz innelagde svar opå K. M:tz förste Punchter i Örebro herredagh år 1610. (Odat., Dec.)

Som konungen af Danmark »bredvid de poler ju gerna också nu ville försöka sin lycka uppå oss», men det med hänsyn till landets lägenhet vore »odrägligt, ja omöjligt på denna tid med flere fiender i längden att uthärda, så framt vi detta rikes, vårt kära fäderneslands yttersta förderf och undergång tänka till att undfly», måste man vara betänkt på att söka förekomma all vidlyftighet. Konungens af Danmark klagomål gälde isynnerhet den förbjudna seglationen på Riga och Kurland, seglationen till fjordarna och fiskerierna i Lappmarken samt »hvad i öfrigt sig derstädes under någon tid tilldragit.» I hvad man i afseende på dessa punkter utan intrång på landets värdighet kunde eftergifva, borde man vara angelägen om tillmötesgående och efter Stettiner-fördraget ytterligare fordra tillsättande af en »opman» (medlare), i hvilken afsigt man kunde vända sig till konungen i Storbritannien.

Utan underskrifter.

2 copior.

$\frac{1}{2}$ ark.

T I L L Ä G G

(ur samlingen »Riksdagsacta»)

1606.

Rleksens Råds ödmuckhe underdånighe svar på thenn stoormeckhtighe högbårne Förstes och Herres Her Charls, Sveriges uthkårade Konungh och Arfförste, Hertigh till Södermannelandh, Närickhe och Wermelandh, theres nådigeste Herre och Konungh betenckande om the punckter H. K. M. themm och Ridderskap-pedh haffver förrestelle låtedh. Actum Örebroo denn 25 Aprillis anno etc. 1606.

Angående K. M:ts afsigt att i egen person föra krigsfolket öfver till Lifland är rådets betänkande, »underdåniga bön och höga, flitiga begäran», att K. M. icke skulle företaga sig denna mödosamma resa, då ju K. M:ts närvaro i Sverige vore så högt af nöden. Hvem K. M. dertill i stället ville använda, »innån eller utanråds», ställes till K. M:ts eget godtfinnande.

K. M:ts mening att vilja bruka grefven af Mansfeld och Axel Ryning såsom krigsöfverstar och Samuel Nilsson till deras biträde säger rådet sig väl behaga, så mycket mera som det i föregående betänkanden sjelft föreslagit samma personer.

De af K. M. till ryttmästare, löjtnanter och fänrikar öfver adels-fanan utsedde anser rådet vara tjenliga.

Att adelns hästar redan till d. 15 Maj skulle vara samlade i Stockholm anser rådet vara alltför kort termin, föreslår i stället, enligt K. M:ts egen förra mening, midsommarstiden eller en vecka derförut.

I fråga om legationerna till riksdagen i Regensburg, till Frankrike, England och Danmark, förklarar rådet sig nu som tillförene beredvilligt att låta sig brukas och »förhoppas H. K. M. sig med sådan deras ödmjuka, välmenta förklaring låter åtnöja».

Med afseende på K. M:ts begäran att någon förståndig man måtte förordnas att författa en renunciationsskrift, som kunde »passera och vara ostrafflig» och hvilken legaterne kunde medföra till de orter, dit

de komma, påminner rådet om »den historiska relationen för hvad orsakers skull konung Sigismund sjelf hafver skilt sig från detta rikes regering», hvilken relation hofkansleren D. Nils (Chesnecopherus) efter ständernas i Norrköping begäran uppsatt, samt om den korta renunciation, som ständerna föregående år låtit trycka i Stockholm och som grundade sig på samma relation. Skulle en ny nu utarbetas och därför alla acter sammanföras, så vore att befara att riksdagen i Regensburg hunne afslutas, innan denna relation vore fullbordad.

I sina till rådet ställda punkter yttrar sig konungen till sist, att, när allt detta vore stäldt i verket och adeln förklarat sig, huru snart de med hästar, vapen och värjor skulle kunna vara tillstädes till kröningen, så ville konungen resolvera sig om densamma. Rådet svarar hertill och »beder nu som tillförene på det ödmjukaste och underdånigaste att, efter det de sig på alla H. K. M:ts föreställda punkter så vidt i underdånighet hafva förklarat som dem menskligt och möjligt är, H. K. M. sig ock emot dem nu utan vidare uppskof nådigast ville resolvera». Blefve tiden först bestämd, så ville de gerna derefter rätta sig och så »hvar efter sin lägenhet comparera, att H. K. M. och deras fädernesland skall hafva ära deraf».

Utan underskrifter.

Concept.

1 $\frac{1}{4}$ ark.

Rättelse till föregående häfte:

Sid. 168 (108), rad 17 står: order, läs: eder.

Förteckning på Ständernas beslut och afgifna försäkringar, hvilka i original förvaras i Kongl. Riks-Archivet¹⁾.

Anm. De numrerade urkunderna äro — der icke annat här nedan är anmärkt — skrifna på pergament och bilda en särskild samling; de icke numrerade äro skrifna på papper och tillhöra samlingen »Riksdagsacta».

N:o 1.

1544.

Trohetsförsäkran åt K. Gustaf och hans lifsarfherrar, af Vesterås stifts biskop, kapitel och klerkeri; den 27 Juli. Ett blad med små hängande vaxsigill.

N:o 2.

1547.

Allmogens i Vartofta härad bekräftelse på hvad deras sändebud i Strengnäs med menige riksens ständer svarat; dat. d. 10 Maj. Ett blad med häradshöfdingens och Falköpings stads sigiller på pergamentsremsor.

Likartade bekräftelser af Åkerbo härad i Vestmanland, d. 5 Mars — af borgmästare, råd och menighet i Linköping, d. 3 April — af menige män som bygga och bo på Noreberg, d. 19 Maj — af Laske härad d. 29 Juni; alla på papper; sigillerna, utom det sist nämndas, bortfallna.

N:o 3.

1569.

a) Riksens råds och den högre adelns trohetsförsäkran, gifven K. Johan och hans arfvingar; Stockholm den 26 Januari. Ett blad; underskrifterna på uppveckket; sigillen, rådets i rödt vax och de öfrigas i grönt, på band väfda af röda och gröna silkestrådar samt silfvertrådar.

b) Gemene adelns försäkran, gifven K. Johan och hans arfvingar; Stockholm den 26 Januari. Ett blad, underskrifvet på uppveckket; sigillen i grönt vax i gula vaxkupor på röda sidenband.

¹⁾ Upprättad år 1848 af d. v. amanuenserne D:r R. M. Bowallius och Frih. J. A. Posse; reviderad 1883.

N:o 4.

1569.

a) Biskoparnes och det förnämre presterskapets försäkran, gifven K. Johan och hans arfvingar; Stockholm den 26 Januari. Ett blad; underskrifter på och öfver uppvecket. Sigillen i rödt (biskoparnes) och grönt vax i gula vaxkupor, hängande på röda ylleband.

b) Dylik af presterskapet i Upland, Gestrikland, Helsingland, Medelpad, Ångermanland, Vesterbotten, Södermanland, Nerike, Vestmanland och Östergötland. Underskrifter på uppvecket; sigillen i grönt vax, i gula vaxkupor på röda ylleband.

c) Dylik af presterskapet i Småland, Öland, Västergötland, Vermland och Dal. Lik föregående, men sigillen på gröna silkesband.

N:o 5.

1569.

Borgerskapets försäkran, gifven K. Johan och hans arfvingar; Stockholm den 25 Januari. Ett blad; städernas namn på uppvecket; sigillen i grönt vax, i gula vaxkupor på röda sidenband.

N:o 6.

1569.

a) Allmogens från Upland, Gestrikland, Helsingland, Medelpad, Ångermanland och Vesterbotten försäkran, gifven K. Johan och hans arfvingar; Stockholm den 26 Januari. Ett blad utan underskrifter; sigillen i grönt vax, i gula vaxkupor, på gröna sidenband. (Skadadt af fukt och söndrigt i nedra kanten.)

b) Dylik af allmogen från Dalarne, Bergslagen, Vestmanland, Södermanland och Nerike.

c) Dylik af allmogen från Småland och Öland.

d) Dylik af allmogen från Västergötland, Vermland och Dal. Häradernas namn skrifna på uppvecket.

e) Dylik af allmogen från Östergötland. Häradernas namn på uppvecket.

N:o 7.

1569.

a) Adeln i Finland trohetsed, gifven K. Johan och hans arfvingar; Borgå den 2 Februari. Ett litet blad, utan underskrifter; sigillen i grönt vax i gula vaxkupor, på pergamentsremсор.

b) Borgerskapets och kyrkoherdens i Viborg trohetsed, gifven K. Johan och hans arfvingar; Viborg den 5 Febr. Ett litet blad, utan underskrifter; sigillen i grönt vax i gula vaxkupor.

1571.

Presterskapets och allmogens i Upland bevillning af hjelpskatt till Elfsborgs igenlösande, att utgå af prestmän, bönder och alla andra som hemman besitta; dat. Stockholm d. 25 Jan. Undertecknad af erkebiskopen och flere prester, samt försedd med deras och häradernas sigiller, tryckta på papperet.

Liknande bevillningar af prester och allmoge i Norrland — i Vestmanland och Dalarne — i Östergötland — i Västergötland — i Småland — på Öland, alla dat. Stockholm d. 25 Jan.

Bevillning till Elfsborgs lösen af borgare och köpstadsmän i Stockholm, Upsala m. fl. städer; d:o af Söderköping, Norrköping m. fl. städer; begge dat. Stockholm d. 25 Jan. med städernas sigiller tryckta på papperet.

N:o 8.

1572.

a) Åtskillige ledamöters af preteståndet från Upsala, Vesterås, Linköpings och Strengnäs stift trohetsförsäkran, gifven K. Johan och hans arfvingar; Upsala den 20 Augusti. Ett blad; underskrifter på uppveckket; sigillen i grönt vax i gula vaxkupor, på gröna ylleband.

b) Biskoparnes och menige presterskapets beslut på provincialconcilium i Upsala, om religionen, förbud mot äktenskap mellan syskonbarn, kyrkoceremonier och kringstrykande orolighetsstiftare; Upsala den 22 Augusti. Ett blad; underskrifter på uppveckket; sigillen, biskoparnes i rödt, och de öfrigas i grönt vax i gula vaxkupor, hängande på pergamentsremсор.

N:o 9.

1582.

Rådets och adelns sentens och förklaring, i anledning af hertig Carls tilltal mot enkedrottning Catharinas morgongåfvorätt till Strömsholm; Stockholm den 26 Januari. Ett blad, utan underskrifter; sigillen i rödt och grönt vax i gula vaxkupor, på pergamentsremсор.

1582.

Rådets och adelns löfte att framdeles, när det af dem begärdt blifver, med bref och sigill samtycka och hjelpa till att stadfästa den stadga, som konungen låtit författa om kungliga och furstliga rättigheter, samt trohetsförsäkran mot konungen och hertig Sigismund, »Sveriges rikes närmaste arffurste och utvald konung»; dat. Stockholm d. 27 Jan. med underskrifter och påtryckta sigiller.

1582.

Presterskapets beslut och samtycke till liturgien, kyrkoordningen, Sigismunds thronföljd och stadgan om konungens rättigheter inom furstendömena; dat. Stockholm d. Jan. Med underskrifter och sigill.

N:o 10.

1590.

a) Rådets, ridderskapets och adelns svar och betänkande rörande de af K. Johan framställda anklagelser emot en del af rådsherrarne; Stockholm den 19 Februari. Ett blad, skadadt i ena kanten; underskrifvet af Erik Gyllenstierna, Clas Fleming m. fl. af rådet och adeln, på uppveckket; sigillen i grönt vax, i gula vaxkupor insydda i grönt silke, hängande på pergamentsremсор.

b) Ett dylikt original af rådet och adeln, dat. Stockholm den 7 Mars. Ett blad; underskrifvet af Erik Bielke, Axel Bielke m. fl. Sigillen såsom föregående.

c) Ridderskapets och adelns i Finland svar och betänkande om samma sak; Stockholm den 7 Juli. Ett blad; underskrifvet på uppveckket. Sigillen i grönt vax i gula vaxkupor på pergamentsremсор.

N:o 11.

1590.

a) Biskoparnes och presterskapets svar och betänkande om samma sak; Stockholm den 7 Mars. Ett långt blad, underskrifvet på uppveckket. Sigillen, erkebiskopens och biskoparnes i rödt, de öfrigas i mörkt vax, i gula vaxkupor, hängande på pergamentsremсор.

b) Borgerskapets svar och betänkande om samma sak; Stockholm den 7 Mars. Ett blad med underskrifter på uppveckket. Städernas sigill i grönt vax (utom Stockholms, som är i rödt) i gula vaxkupor, hängande på pergamentsremсор.

Allmogens svar om samma sak, d. 7 Mars; på papper, halfformultadt; med påtryckta sigiller.

N:o 12.

1590.

a) Rådets och adelns besegling af arfföreningen rörande thronföljden; Stockholm den 7 Mars. Ett stort blad, underskrifvet af Claes Fleming, Erik Gyllenstierna m. fl. på uppveckket. Sigillen, rådsherrarnes i rödt, de öfrigas i mörkt vax i gula vaxkupor, några få insydda i grönt siden, hängande på pergamentsremсор. Dokumentet på flera ställen skadadt af fukt.

b) Finska adelns besegling af arfföreningen. Hvarken ställe, år eller dag äro utsatta. Ett stort blad, underskrifvet af Jacob Clausson, Lasse Torstensson till Bröttorp m. fl., på uppveckket. Sigillen i grönt vax, i gula vaxkupor på pergamentsremсор.

N:o 13.

1590.

a) Biskoparnes och presterskapets besegling af arfföreningen; Stockholm den 7 Mars. Ett stort blad; underskrifterna på uppveckat. Biskoparnes sigill i rödt, det öfriga presterskapets i mörkt vax i gula vaxkupor, hängande på pergamentsremсор. Illa skadad af fukt.

b) Borgerskapets besegling af arfföreningen; Stockholm den 7 Mars. Ett stort blad; underskrifterna på uppveckat. Stockholms stads sigill i rödt vax, de öfriga städernas i mörkt vax i gula vaxkupor, på pergamentsremсор.

Allmogens af alla landskaper och härader i riket besegling af arfföreningen; Stockholm d. 7 Mars. Papper med påtryckta sigiller.

N:o 14.

1593.

Beslut och förening om religionen och kyrkodisciplinen; Upsala den 20 Mars. Undertecknad af riddersmän och adel i Finland. Ett blad, undertecknad af Carl Henriksson till Kankas, Jacob Clausson m. fl. Den senare har under sitt namn antecknat: »12 xbris A:o 93». Sigillen i rödt vax i bleckkupor, på pergamentsremсор.

N:o 15.

1593.

a) Samma beslut, undertecknad, med en särskild bekräftelseformel, af ständerna i Vexiö stift. Ett stort blad; undertecknad och besegladt af: 1:o) »Riddersmän, Adell och Häradshöfdingar för sigh och menigheetenn på Landzbygden»; 2:o) »Borgemestere och Rådhmänn för sigh och menighetenn»; 3:o) »in civitatibus verbi divini ministri»; 4:o) åtskilliga personer och härader »efter icke alle hade rum och tilfelle thed förseglade och unterschrefne HufvudhBref, som ther på giordes, försegla eller underschriffue». Sigillen i grönt vax i gula vaxkupor, på pergamentsremсор.

b) Samma beslut (dat. står 19 i st. f. 20 Mars), undertecknad af biskopen och presterskapet i Vexiö stift, i Vexiö den 20 Juni 1593. Ett stort blad; underskrifterna häradsvis på och öfver uppveckat. Bekräftelseformeln lång och omständlig. Sigillen i grönt vax i små träkupor, hängande i rader på pergamentsremсор.

N:o 16.

1593.

Samma beslut, undertecknad af ständerna i Skara stift. Underskrifterna af: 1:o) »Riddersmän, Adel och Häradshöfdingar för sigh och meenigheetenn på Landzbygden»; 2:o) »Bårmestere och Rådhmänn för

sig och menigheeten»; 3:o) »In civitatibus verbi divini ministri». Sigillen i grönt vax (med undantag af biskop Jacobs, som är rödt) i runda träkupor, hängande 2 och 2 tillsammans på hvita linne- eller bomulls-snören.

N:o 17.

1593.

Samma beslut (dat. står 19 i st. f. 20 Mars), undertecknad af presterne i Gestrikland och borgerskapet i Gefle. Ett blad, i hvars ena hörn är inskarfvadt ett stycke. Sigillen i grönt vax i gula vaxkupor på pergamentsremсор. Hvar och en af de underskrifvande har tillagt en bekräfningsformel eller åtminstone ett: med egen hand, eller manu propria.

Samma beslut med Hernösands stads och några undertecknande presters sigiller, tryckta på papper.

N:o 18.

1593.

Presterskapets i Skara stift trohetsförsäkran, med förpligtelse att lyda K. Sigismund och till hans hemkomst hertig Carl och riksens råd, afgifven på anmodan af hertigen och rådet, åt deras utskickade, riksrådet Erik Gustafsson, friherre till Cronebeck, och Seved Ribbing till Festerid. Dat. den 29 Maj. Ett stort blad. Underskrifterna på sigillremсорna. Sigillen i grönt vax (biskopens i rödt) i små kupiga trädosor, på pergamentsremсор.

N:o 19.

1594.

Trohetsförsäkran, gifven K. Sigismund vid hans kröning, af biskoparne, kyrkoherdarne i städerna och skolmästarne; dat. Upsala den 19 Februari. Ett blad; underskrifterna på uppvecket. Biskoparnes och domkapitlens sigill i rödt, de öfrigas i grönt vax i bleckdosor, en del öfversydda med lärft, hängande på pergamentsremсор.

N:o 20.

1594.

a) Trohetsförsäkran, gifven K. Sigismund vid hans kröning, af presterskapet och allmogen i Vesterås stift. Dat. Upsala den 20 Februari. Ett blad; underskrifter på uppvecket. Sigillen (presternas och häradernas) i grönt vax i bleckdosor, på pergamentsremсор.

b) Trohetsförsäkran, gifven K. Sigismund vid hans kröning, af presterskapet och allmogen i Östergötland. Dat. Upsala den 22 Februari. Ett blad, likt föregående.

N:o 21.

1594.

a) Trohetsförsäkran, gifven K. Sigismund vid hans kröning, af presterskapet och allmogen i (Östra) Småland och Öland. Dat. Upsala den 22 Februari.

b) Dylik af presterskapet och allmogen i Tio häraders lagsaga, af samma datum.

c) Dylik af presterskapet och allmogen i Vestergötland, af s. d.

d) Dylik af presterskapet och allmogen i Finland. Dat. Upsala den 23 Februari.

Alla dessa med underskrifter, dels på uppvecken, dels på sigillremorna. Sigillen i grönt vax i bleckdosor på pergamentsremsor.

N:o 22.

1594.

a) Trohetsförsäkran, gifven K. Sigismund af presterskapet och allmogen i Upland. Dat. Upsala den 22 Februari (årtalet är visserligen med bokstäfver utskrifvet 1595, men detta är uppenbart ett fel). Ett blad; underskrifterna på uppvecket. Sigillen i grönt vax i bleckdosor, på pergamentsremsor.

b) Dylik af presterskapet och allmogen i Norrland. Dat. Upsala den 23 Februari. Sigillen i grönt vax i bleckdosor, utom Helsinglands, hvilket förvaras i en svarfvad tråkupa.

N:o 23.

1594.

a) Trohetsförsäkran, gifven K. Sigismund af borgerskapet i Stockholm samt städerna i Upland, Gestrikland, Helsingland och Ångermanland. Dat. Upsala den 23 Februari. Ett blad.

b) Trohetsförsäkran, gifven K. Sigismund af borgerskapet från städerna inom Vestmanland samt Hedemora. Dat. Upsala den 22 Februari. Ett blad.

c) Dylik af borgerskapet från städerna inom Östergötland. Dat. Upsala den 22 Februari.

d) Dylik af borgerskapet från städerna inom Småland, af samma dag.

e) Dylik af borgerskapet från städerna i Vestergötland, af samma dag.

f) Dylik af borgerskapet från städerna i Finland, af samma dag.

Alla dessa hafva städernas namn på uppvecken och derunder deras sigill i grönt vax (Stockholms i rött) i bleckdosor på pergamentsremsor.

N:o 24.

1594.

Ridderskapets och adelns trohetsförsäkran, gifven K. Sigismund; dat. Stockholm den Mars. Ett blad, med endast 2 underskrifter på uppveckket och några få på sigillremorna. Inga namn af betydelse. Sigillen i grönt vax i bleckdosor på pergamentsremor.

N:o 25.

1595.

a) Beslut angående religionen och riksstyrelsen under konungens frånvaro; dat. Söderköping den 22 Oktober. Ett stort blad, underskrift af hertig Carl. De öfriga namnen på sigillremorna. Sigillen i rödt vax i gula vaxkupor; hertigens hängande på ett rödt sidenband, de öfriga på pergamentsremor.

b) Riksens råds och adels af Småland och Vestergötland bekräftelse och bifall till hvad som i Söderköping beslutadt var; dat. Jönköping den 20 Januari 1596. Ett smalt blad, lika bredt som föregående hufvuddokument, hvarmed detta genom en pergamentsremsa är sammanfogadt. Endast 4 namn äro underskrifna på sjelfva brefvet; de öfriga på sigillremorna. Sigillen i rödt vax i gula vaxkupor på pergamentsremor.

N:o 26.

1595.

Ett annat original af Söderköpings beslut, utan datum, delvis utplånadt af fukt. På baksidan står anteckadt: »Suderköpingz Riksdagz Beslut 1595, kom ifrån Poln 1656». (Således det exemplar, som varit till K. Sigismund öfverskickadt.)

1595.

Söderköpings riksdagsbeslut, tryckt. På tillagda pappersblad finnas underskrifter och sigill af Linköpings biskop och capitulares, Linköpings, Skenninge och Vadstena städer, prester och borgare, Östgöta härader och deras prester och innebyggare; alltsammans genomdraget med två pergamentsremor, i hvilka hänga två adliga sigiller i gula vaxkupor.

Ett dylikt exemplar från Småland, besegladt af adelsmän, prester, städer (Vexjö och Eksjö) och härader; två sigiller hängande i silkesnören.

1596.

Förbindelse att hålla hvad i Söderköping beslutadt är, af capitulares, professores och presterskap i Upsala, dat. 18 Febr. 1596. Papper, med kapitlets sigill.

D:o af friborne och frälsesmän, befallningsmän, presterskap, krigsmän, skrifvare, länsmän, menige allmoge, bönder och bomän, i Långhundra och Sjuhundra härader, d. 9 Febr. — i Lyhundra härad med Frötuna och Bro skeppslag, d. 10 Febr. — i Sollentuna härad d. 12 Febr. — i Vallentuna härad d. 12 Febr. — i Närke och Frösåkers härader d. 12 Febr. — i Olands, Rasbo och Norunda härader d. 13 Febr. — i Tierps och Vendele härader med Elfkarleby och Väslands socknar i Norre Roen, samt Bälunge, Ulleråkers och Vaxala härader d. 16 Febr. — i Håbo, Erlinghundra, Lagunda och Hagunda härader d. 19 Febr. — i Trögden och Åsundz härader d. 22 Febr. 1596. Alla på papper, med underskrifter och påtryckta sigiller.

D:o af friborne och frälsesmän, presterskap, krigsmän, befallningsmän, fogdar, skrifvare, länsmän och menige allmoge i Sotholms härad; odat. — i Vester-Rekarne d. 24 Jan. — i Glanshammars härad d. 13 Jan. — i Noraskoga och Lindesbergslag (befallningsmän, prester, fogder, knektehöfvidsman, krigsbefäl, skrifvare, menige krigsmän, länsmän, menige allmoge) dat. d. 17 Jan. — i Åkerbo härad d. 21 Jan. — i Snäfringe härad d. 6 Febr. — i Tuhundra härad d. 7 Febr. — i Siende och Norbo härader d. 11 Febr. — i Simtuna och Thorstuna härader den 15 Febr. — i Tiurbo och Våhla härader d. 17 Febr. — i Husby, Schedvi och Grytnäs socknar d. 19 Febr. — i Henemora socken och stad d. 20 Febr. — vid Kopparberget, Svärdsjö, Tuna och Torsångers socknar d. 25 Febr. — i Mora, Leksand, Rättvik, Orsa, Gagnef och uti Elfdalarne (lika med Noraskoga) d. 27 Febr. — i Norre och Södre Berke, Grängie och vid gamla Norreberg, d. 3 Mars — i Skinseckiebergslag d. 5 Mars 1596. Alla på papper, ett blad, med påtryckta sigiller och några underskrifter.

D:o af Åse och Viste härader d. 14 Jan. — Vene och Flundre härader d. 16 Jan. — Bierke och Barne härader d. 10 Jan. — Ale härad och Gammellösa stad d. 19 Jan. — Vettle härad d. 21 Jan. — Sevede och Askims härader d. 26 Jan. — Nylösa stad d. 27 Jan. — Kinna och Marks härader d. 30 Jan. — Veden och Bollebygds härader d. 4 Febr. — Gäsene och Kollands härader d. 6 Febr. 1596. Alla på papper, mycket knapphändiga, med underskrifter eller bomärken samt påtryckta sigiller.

D:o af prester, krigsmän, befallningsmän, fogdar, skrifvare, länsmän och menige allmoge i Vesterbotten, dat. Löfånger d. 5 Mars — i Ångermanland (underlagman) dat. Nordingrå d. 12 Mars — i Medelpad (underlagman) dat. Selånger d. 18 Mars — i Helsingland (underlagman) dat. Bollnäs d. 26 Mars — i Gestringeland (underlagman) dat.

Gefle d. 31 Mars (2 expl.) Alla på papper, ett blad, med underskrifter och påtryckta sigiller.

D:o af borgmästare och rådmän samt menige man (eller menige borgerskap) i Upsala d. 18 Febr. — Sigtuna d. 19 Febr. — Enköping d. 22 Febr. — Vesterås d. 12 Mars — Arboga den 12 Mars — Köping d. 16 May (!); d:o af prester, borgmästare och rådmän samt gemene borgerskap i Hernösand d. 15 Mars — af borgmästare, rådmän och gemene borgerskap i Hudiksvall d. 22 Mars — af prester, secreterare, borgmästare, rådmän, och gemene borgerskap i Gefle d. 30 Mars 1596. Alla på papper, med påtryckta sigiller och några underskrifter.

N:o 27.

1597.

Riksdagsbeslut, dat. Arboga den 5 Mars. Ett stort blad, underskrifvet af hertig Carl, åtskilliga af den lägre adeln och presterskapet. De flesta namnen på sigillremorna. Sigillen i rödt vax i gula vaxkupor, hängande flera tillsammans på långa pergamentsremor. Något skadadt af fukt.

1597.

Tjugu skrivelser under vexlande former med förklaring att vilja förblifva vid de föregående beslut, som äro fattade i Upsala concilio och vid riksdagarne i Söderköping och Arboga, af åtskilliga menigheter, städer, härader och tingslag i Östergötland, Vestmanland, Dalarne, i Maj och Juni 1597. Papper med påtryckta sigill och några få underskrifter.

Presterskapets, borgerskapets och menige mans i Vestergötland förbindelse att hålla sig vid Söderköpings och Arboga beslut; Skara d. 5 Juli. Med 3 städers och 17 häraders sigiller tryckta på papperet.

N:o 28.

1597.

Riksdagsbeslut, dat. Stockholm den 14 Augusti. Ett blad, underskrifvet af adeln och presterskapet. Sigillen i rödt vax i gula vaxkupor, hängande på pergamentsremor.

1598.

Ständernas förklaring med anledning af de beskyllningar som blifvit hertig Carl förevitte. Upsala d. 20 Febr. »På menige ständernas vägnar under Upsala kapitels och stads insegel» (det sistnämnda bortfallet).

1598.

Ständernas svar till K. Sigismund. Upsala d. 20 Febr.; underskrifvet och besegladt af adel, prester, krigsbefäl, och försedt med städers och häraders sigill.

Af samma svar finnes ett exemplar med adelns, ett annat med Stockholms borgerskaps underskrifter, ett tredje med Stockholms stads sigill.

1598.

Riksens ständers beslut, dat. Vadstena d. 25 Juni. Papper, underskrifvet af adel, presterskap, krigsbefäl, och bekräftadt med deras, städernas och häradernas påtryckta sigill.

Hertig Carls samt Riksens råds och ständers förening; Vadstena d. 27 Juni. Papper, med hertigens, adelns, presters och krigsbefäls underskrifter samt deras, städernas och häradernas sigiller.

Vestgötaadelns bifall till beslutet i Vadstena; actum Herliunga d. 13 Juli. Papper med underskrifter och sigiller.

Den i Stockholm församlade adelns bifall till beslutet i Vadstena; dat. d. 22 Juli. Papper med underskrifter och sigiller; ett blad.

D:o prester- och borgerskapets d:o; 22 Juli. Papper med underskrifter och sigiller; två blad.

1599.

Riksens ständers beslut, dat. Jönköping d. 6^e Febr. Papper; fem blad text och 4 blad med underskrifter och sigiller af grefvar, friherar, biskopar och adel.

N:o 29.

1599.

Riksdagsbeslut, dat. Stockholm den 24 Juli. Ett stort blad, underskrifvet af hertig Carl samt några få de förnämste af adeln; de flesta namnen på sigillremsorna. Sigillen, i rödt vax i gula vaxkupor, hänga flera på hvarje pergamentsremsa.

1600.

Riksens ständers bekräftelse på domen öfver de anklagade råds-herrarne, dat. Linköping den 17 Mars. Papper, 23 blad text, 12 blad med underskrifter och sigiller af adel och biskopar, höfvidsmän, prester samt med Vestgöta häraders sigiller.

Riksens ständers beslut, dat. Linköping d. 19 Mars. Papper; 9 blad text, underskrifven och besegladt af hertig Carl; 11 blad med

adelns namn och sigiller, krigsbefäls, fogdars och lagläsares, städers och häraders sigiller samt biskopars och presters underskrifter och sigiller.

Trohetsförsäkringar mot hertig Carl af innevånarne i Kronobergs län, d. 27 Sept. — af presterskapet i Vestergötland d. 16 Sept. — Papper, med sigiller.

N:o 30.

1602.

Riksdagsbeslut, dat. Stockholm d. 17 Juni. Ett stort blad; underskrifterna, på uppvecket och sigillremсорna, af riksens råd, biskopar och adel. Sigillen i rödt vax i gula vaxkupor på pergamentsremсор.

Samma beslut på papper, med presternas, krigsbefälets, städernas och häradernas namn och påtryckta sigiller.

1602.

Adelns bevillning af hjälp till kriget. Stockholm d. 20 Juni. — Presterskapets d:o d. 18 Juni. — Städernas d:o d. 17 Juni. Papper, med underskrifter och sigill.

Försäkran om trohet mot hertigen m. m. af menige man, andelige och verldslige, i Fiedrundaland, dat. Enköping d. 8 Dec. — D:o i Tiundaland, dat. Erentuna d. 10 Dec. — D:o i Tierp, Vendel och några socknar i Norra Roen, d. 15 Dec. — D:o i Seminghundra, Långhundra, m. fl. odat. — Alla på papper med sigiller.

1603.

Svar om krigshjelp m. m. af presterskapet i Upsala stift d. 16 Febr. — af d:o i Linköpings stift d. 29 Juni; papper med sig.

Svar om krigshjelp m. m. af borgerskapet i Vesterås d. 26 Jan. och 3 Juni — i Strengnäs d. 7 Febr. — i Thorshälla d. 10 Febr. — i Nyköping d. 20 Febr. — i Tälje d. 26 Febr. — i Söderköping d. 30 Maj — i Vadstena den 8 Juni — i Norrköping d. 12 Juni — i Upsala d. 14 Juni — i Sigtuna d. 17 Juni — i Enköping samt allmogen af Åsunda och Trögd d. 18 Juni — i Jönköping d. 13 Juli; alla på papper, med sigiller.

Svar om kriget m. m. af prestmän, borgare, krigsmän, tjenare och menige bönder i Nerike d. 28 Maj; papper med sigiller.

Svar om kriget och krigshjelp af häraderna i Upland, Vestmanland, Södermanland, Östergötland, Vestergötland, Småland. Tretiosex skrivelser på papper med sigiller.

Trohetsförsäkran m. m. af adeln i Sunnerbo härad d. 29 Dec. 1603. Papper med underskrifter och sigiller.

1604.

Beslut af prester, borgerskap och allmoge i Nylöse, Gammellöse och Brette städer, Askims m. fl. härader, dat. Nylöse d. 8 Jan.; på papper, till större delen utplånadt; med sigill.

1604.

Riksens ständers beslut, dat. Norrköping d. 22 Mars. Papper; 11 blad text. Undertecknad af hertig Johan, rådet, biskoparne, adeln, presterna, krigsbefälet, och försedt med deras (utom hertig Johans) samt städernas och häradernas sigill.

Arfföreningen, dat. Norrköping d. 22 Mars. Papper, 7 blad text. Underskrifter och sigill såsom på riksdagsbeslutet.

Adelns bevillning till krigshjelp; Norrköping d. 22 Maj¹⁾. Papper; med rådets och adelns underskrifter och sigill.

Presterskapets d:o, 22 Maj¹⁾; med underskrifter och sigill.

Borgerskapets d:o, 22 Maj¹⁾; med städernas sigill.

Allmogens d:o, Norrköping d. 22 Mars; med häradernas sigill.

1605.

Bevillning af prestmän och menige män i Konga och Uppvidinge härader, om månadspenningar m. m. Dat. d. 10 Jan. Papper, med påtryckta sigiller, äfven af fogde och krigsbefäl.

D:o i Kronobergs län, d. 15 Jan. med kapitlets, Albo, Kinnevalds och Norrvidinge häraders samt åtskilliga presters sigill. Papper.

Adel, prester, borgare och allmoge i Östra härad, N. och S. Vedbo, Kind och Ydre om d:o d. 16 Jan. Papper, sigill.

Vestbo härad om d:o d. 17 Febr. Papper, sigill.

1605.

Trohetsförsäkran mot K. Carl af andlige och verldslige, ädle och oädle, krigsfolk och menige allmoge i Kind och Ydre d. 6 April. Papper med häradernas insegel.

¹⁾ Bör vara Mars. På omslaget till borgerskapets bevillning är med samtida hand skrifvet: »Dette ähr försiglett wordett af Borgerskapett den 23 Martij åhr 1604 uthi Norkiöpingh».

1605.

Skrifvelse af riksens råd, den i Stockholm tillstädes varande adeln, borgmästare och råd, presterskap och menige borgerskap i Stockholm, samt de 12 af nämnden i alla härader af Stockholms slottslän till innevånarne i Upland om utskrifning och krigshjelp, dat. d. 6 Nov. Papper, med underskrifter och sigill.

24 svar härfå från olika delar af riket.

1605.

Ständernas uppsägelseskrift till K. Sigismund, dat. Stockholm d. 17 Juni. Papper. Undertecknad af riksens råd, biskopar, adel och borgare; sigillen icke under namnen utan tryckta på tre följande blad. På första sidan är antecknad: »Kom ifrån Polen 1656, då och Warsaw samma åhr blef intagit och Cantzeli spolierat».

Samma skrift, nio tryckta och ett skrifvet exemplar, landskapsvis undertecknade och beseglade af alla ständer.

1606.

Riksens råds samt menige ständers förklaring på de svar K. Carl dem till afsked och beslut hafver gifva låtit; Örebro den 24 April. Papper med underskrifter och sigill.

Skrifvelser, uttalande bifall till hvad i Örebro blifvit samtyckt. från Öregrund och Östhammar samt allmogen i Norra Roslagen — från Upsala och kringliggande härader — från Kalmar stad; i Maj 1606; på papper med sigill.

N:o 31.

1607.

Rikets råds och ständers ed och försäkran gifven K. Carl; dat. Upsala den 18 Mars. Ett blad; underskrifterna af adeln tvärsöfver på uppvecket. Blott få hafva underskrifvit, men flere beseglat. Sigillen äro i rödt vax inom gula vaxkupor, hängande på långa pergamentsremsor, flera sigill på hvarje.

Samma försäkran, på papper, med städernas och häradernas sigiller. (På pergamentsexemplaret står med bokstäfver utskrifvet: »den adertonde Martij»; på pappersexemplaret med siffror: »d. 12 Martii»)

N:o 32.

1607.

a) Rådets åt K. Carl IX vid hans kröning gifna trohetsed. Dat. Upsala den 18 Mars. Ett litet blad; fjorton underskrifter på upp-

veckat och lika många sigill i rödt vax i gula vaxkupor. hvar och en på en pergamentsremsa. Dessutom 2 sigillkupor tomma.

b) Ridderskapets och adelns samt krigsbefälets d:o. Ett litet blad. Underskrifterna på uppveckat, endast några få vid slutet. Sigillen i rödt vax i gula vaxkupor på pergamentsremсор, 2 à 3 på hvarje remsa.

c) Biskoparnes och menige presterskapets d:o. Ett litet blad. Endast 2 underskrifter, men många sigiller i rödt vax i gula vaxkupor på pergamentsremсор, 3 på hvarje remsa.

Borgerskapets ed vid samma tillfälle; på papper med städernas sigiller.

Allmogens ed vid samma tillfälle; på papper med häraders sigiller.

1609.

Presterskapets, borgerskapets, krigsbefälets och allmogens beslut på herredagen i Stockholm, d. 15 Aug. Papper, med domkapitlens sigiller, presternas underskrifter och sigiller, städernas och häradernas insegel, samt höfvidsmäns namn och sigill.

1610.

Rådets och adelns beslut på riksdagen i Örebro, d. 20 Dec.

Presterskapets d:o, d. 23 Dec.

Krigsbefälets d:o, d. 20 Dec.

Borgerskapets d:o d. 20 Dec.

Allmogens d:o, d. 20 Dec.

Alla på papper, med sigiller; adelns, presterskapets och krigsbefälets med underskrifter.

1611.

Tretiotvå skrivelser från åtskilliga härader och några städer med försäkran om trohet mot konungen och redebogenhet att försvara landet. April och Maj. Papper med sigill och namnteckningar eller bömärken.

1611.

Trohetsförsäkningar mot enkedrottningen och arffurstarne enligt Norrköpings arfförening, af Borgå och Kymenegårds län samt Helsingfors och Borgå städer d. 18 Dec. — Åbo stad d. 23 Dec. — Hernösands stad d. 1 Dec. — Presterskap, krigsmän och menige allmoge i

Medelpad d. 29 Nov. — d:o i Ångermanland d. 3 Dec. — d:o i Vesterbotten d. 9 Dec. — Af presterskapet, af krigsbefälet, af borgerskapet, af menige man i Österbotten, särskilda skrivelser, daterade d. 5 Jan. 1612. — Alla på papper med sigill och en del underskrifter.

1612.

Ständernas (ridderskap, biskopar, adel, klerkeri, krigsbefäl, borgerskap och allmoge) i Åbo och Tavastehus län på »samqväm» i Åbo d. 31 Mars fattade beslut; actum d. 2 Apr. (om riksstyrelsen och kriget).

Presterskapets och borgerskapets vid samma tillfälle gifna trohetsförsäkran mot Gustaf Adolf och bevillning af krigshjelp.

Menige allmogens d:o.

Björneborgs stads d:o; Åbo d. 31 Mars.

Allmogens i Björneborgs län d:o d:o.

Ständernas i Viborgs och Nyslotts län enahanda beslut på »samqväm» i Viborg d. 5 Maj.

Allmogens vid samma tillfälle gifna trohetsförsäkran och bevillning.

Presterskapets och borgerskapets d:o.

Presters, borgares och bönders i Österbotten trohetsförsäkran och bevillning; dat. Björneborg d. 16 Juni.

Presterskapets och gemene mans i Öfra Satagunda d:o, samma ort och dag.

Alla på papper med underskrifter och sigill.

Presters, starosters och bönders i Kexholms län trohetsed. Viborg d. 10 Maj. Med ryska underskrifter.

1616.

Riksråds och landständers i Finland skrifvelse till Sveriges riksständer. Helsingfors d. 2 Febr. Papper; underskrifter och sigill. 2 ex.

N:o 33.

1633.

Riksdagsbeslut, dat. Stockholm d. 14 Mars; fyra skrifna blad. Underskrifvet af rådet och adeln. Sigillen i rödt vax i trädosor, hängande i rader längs ryggen på långa, blå och gula silkessnören.

Samma beslut på papper, med presternas underskrifter samt deras, städernas och häradernas sigill.

1634.

Rådets och de tre högre ståndens utskotts beslut. Stockholm d. 5 Mars. Papper, med underskrifter.

D:o Stockholm d. 16 Juli. Papper, med underskrifter. Två exemplar.

N:o 34.

1634.

Riksens ständers beslut, dat. Stockholm den 29 Juli. Åtta blad, hvaraf de tre sista sidorna upptagas af rådets och adelns namnteckningar. Sigillen såsom n:r 33.

Samma beslut på papper med presternas underskrifter, samt deras, städernas och häradernas sigiller.

1635.

Utskottsmötets betänkande; d. 19 Mars. Papper, med adels, presters och borgares underskrifter och sigill.

(Ständernas betänkande huru H. M. drottningen bör upptuktas, d. 24 Mars, [Stiernman R d B II, 926] är undertecknad endast af landshöfdingar och biskopar.)

Ständernas utskotts betänkande om kriget m. m. dat. d. 30 Okt. Papper, med adels, presters och borgares underskrifter och sigill samt 15 härads- eller landskaps-sigiller.

N:o 35.

1635.

Riksens ständers beslut, dat. Stockholm d. 12 Nov. Fyra blad, inrymmande äfven rådets och adelns namnteckningar. Sigillen såsom n:o 33.

Samma beslut på papper med presternas underskrifter samt deras, städernas och häradernas sigiller.

1636.

Rådets och de tre högre ståndens utskotts beslut. Stockholm d. 22 Juli. Papper, med rådets underskrifter, samt adels, presters och borgares underskrifter och sigiller.

N:o 36.

1638.

Riksens ständers beslut, dat. Stockholm d. 22 Februari. Sju skrifna blad. Underskrifterna af rådet och adeln. Sigillen såsom n:o 33.

Samma beslut på papper, med presternas underskrifter och sigiller samt städernas och häradernas sigiller.

N:o 37.

1640.

Riksens ständers beslut, dat. Nyköping den 15 Februari. Två skrifna blad, underskrifna af rådet och adeln. Sigillen såsom N:o 33.

Samma beslut på papper med presternas underskrifter och sigiller samt städernas och häradernas sigiller.

1641.

Rådets och utskottsmötets »betänkande, rådslag och resolution», Stockholm den 27 Jan. Underskrifvet af rådet, »ridderskapet af collegiaterna» och landshöfdingarne, bisperne och presterskapet samt fyra stapelstäders fullmäktige. Papper.

1642.

Ett utskotts af de tre högre stånden betänkande (om enkedrottningen), dat. d. 22 Febr. Papper, med adels, biskopars och några borgares underskrifter och sigiller.

N:o 38.

1642.

Riksens ständers beslut, dat. Stockholm den 23 Februari. Sex skrifna blad. Underskrifter och sigill såsom N:o 33.

Samma beslut på papper med presternas underskrifter och sigiller samt städernas och häradernas sigiller.

1643.

Rådets och de tre högre ståndens utskotts beslut eller »rådslag», dat. d. 16 November. Papper, med rådets, adels, presters och borgares underskrifter.

N:o 39.

1643.

Riksens ständers beslut, dat. Stockholm den 20 November. Sex skrifna blad. Underskrifter och sigiller såsom N:o 33.

Samma beslut på papper, med presternas underskrifter och sigiller samt städernas och häradernas sigiller.

N:o 40.

1644.

Riksens ständers beslut, dat. Stockholm d. 7 December. Fyra skrifna blad. Underskrifter och sigiller såsom N:o 33.

Samma beslut på papper med presternas underskrifter och sigiller samt städernas sigiller.

N:o 41.

1644.

Ridderskapets och adelns afsägelseskrift på deras tullfrihet mot bekommande af frihet från extra ordinarie hjelper på deras landbogods utanför fredsmilen, dat. Stockholm d. 7 December. Tre skrifna blad, undertecknade af rådet och adeln. Sigillen såsom N:o 33.

1645.

Rådets och utskottsmötets »betänkande och resolution», dat. d. 7 Aug. Underskrifvet af rådet, adel, prester och fyra stapelstäders fullmäktige. Papper.

N:o 42.

1647.

Riksens ständers beslut, dat. Stockholm d. 22 Mars. Sex skrifna blad, undertecknade af rådet och adeln. Sigillen såsom N:o 33.

Samma beslut på papper med presternas underskrifter och sigiller samt städernas och häradernas sigiller.

N:o 43.

1649.

Riksens ständers förening, hvarigenom hertig Carl Gustaf antages till thronföljare; dat. d. 10 Mars; underskrifven och besegrad af rådet, adeln och presterna, samt bekräftad med städernas och häradernas in-segel. Papper, stor folio; 13 blad, hvaraf de tre första sidorna inrymma texten.

N:o 44.

1649.

Riksens ständers beslut, dat. Stockholm den 20 Mars. Sju skrifna blad; underskrifter och sigill såsom N:o 33.

Samma beslut på papper, med presternas underskrifter och sigiller samt städernas och häradernas sigiller.

N:o 45.

1649.

Riksens råds och ständernas utskotts försäkring för enkedrottning Maria Eleonora på vederlag för lifgedinget, dat. d. 21 Mars. Papper, stor folio, med rådets, adels, presters och borgares underskrifter och sigiller.

N:o 46.

1650.

Riksens ständers beslut, dat. Stockholm den 6 November. Nio skrifna blad; med rådets och adelns underskrifter. Sigillen såsom N:o 33. Skadadt i öfra hörnet af fukt.

1650.

Samma beslut på papper, med presternas underskrifter och sigiller samt städernas och häradernas sigiller. Skadadt af fukt.

1651.

Rådets och utskottsmötets beslut; Stockholm den 15 December. Papper, med rådets, adels, presters och borgares underskrifter.

1652.

Rådets och de tre högre ståndens utskotts betänkande, dat. d. 1 December. Papper med rådets, adels, presters och borgares underskrifter.

N:o 47.

1652.

Riksens ständers beslut, dat. Stockholm den 24 December. Sju skrifna blad, undertecknade af rådet och adeln. Sigillen såsom N:o 33.

Samma beslut på papper, med presternas underskrifter och sigiller samt städernas sigiller.

N:o 48.

1654.

Riksens ständers beslut, datum Upsala den 20 Juni. Fyra skrifna blad, undertecknade af rådet, adeln och krigsbefälet (ett enda namn). Sigillen såsom N:o 33.

Samma beslut på papper, med presternas underskrifter och sigiller (i lack) samt städernas och häradernas sigiller (såsom förut i vax).

N:o 49.

1655.

Riksens ständers beslut, dat. Stockholm den 25 Juni. Elfva blad, underskrifna af rådet och adeln. Sigillen såsom N:o 33.

Samma beslut på papper med presternas underskrifter och sigill samt städers och häraders sigiller.

N:o 50.

1655.

Riksens råds och ständernas utskotts förbindelse att uppfylla den af konungen för hans gemål gjorda disposition, i händelse H. Maj:t skulle i Polska kriget omkomma; dat. Stockholm den 27 Juni. Tre skrifna blad, undertecknade af rådet och ledamöter ur de tre högre ståndens utskott. Sigill såsom N:o 33.

1656.

På mötet i Jönköping, adelns svar, dat. d. 30 Juli — presterskapets d. 1 Aug. — borgerskapets d. 30 Juli — allmogens d. 30 Juli. Alla på papper, med dels underskrifter dels sigiller.

Adelns i Östergötland ändteliga resolution på nu öfverståndna möte, dat. Linköping d. 2 Aug. Papper med underskrifter och sigiller.

N:o 51.

1657.

Ständernas uti Östergötland och Småland beslut på partikulärmötet i Jönköping, i anledning af de propositioner Kongl. Maj:t gjort genom riksdrotset grefve Pehr Brahe och riksrådet Seved Bååt, dat. Jönköping den 2 Maj. Fem skrifna blad af hvilka det sista inrymmer adelns och presternas underskrifter, hvarefter följa fyra pappersblad innehållande städernas och häradernas sigiller. Adelns och presternas sigiller i rödt vax i svarfvade trädosor, hängande på snören af guld och silfvertråd i långa rader.

1657.

Ständernas (clerkeri, borgerskap och menige allmoge) i Gestrikland, Helsingland, Medelpad, Ångermanland, Jämtland och Herjedalen beslut på mötet i Hudiksvall, d. 6 Maj. Papper, in 4:o, med underskrifter och sigiller.

Ständernas i Vestergötland och på Dal beslut på mötet i Skara, dat. d. 9 Maj. Papper, med adelns och presternas underskrifter och sigiller, borgares underskrifter och städernas samt häradernas sigiller.

Ständernas från Uppland och Södermanland beslut på mötet i Stockholm, dat. d. 12 Maj. Papper, med adelns underskrifter och sigiller (lack).

Samma beslut; papper, med presternas underskrifter och sigiller (lack) samt städernas och häradernas sigiller.

Adelns i Åbo län beslut på mötet i Åbo; — presterskapets d:o; begge dat. d. 13 Maj; papper, med underskrifter och sigiller.

Allmogens d:o d. 9 Maj. Papper, med sigiller.

N:o 52.

1657.

Ständernas i Vestmanland, Nerike och Vermland beslut på mötet i Arboga, dat. d. 15 Maj. Sex blad; med adelns och presternas underskrifter, samt deras, städernas och häradernas sigiller, tryckta på pergamentet.

1657.

Ständernas (clerkeri, borgerskap och menige allmoge) i Öster- och Vesterbotten beslut på mötet i Torneå, d. 3 Juni. Papper, med underskrifter och sigiller.

N:o 53.

1657.

Ständernas i Kopparbergs län (clerkeri, borgerskap, bergsmän och menige allmoge) beslut på mötet i Fahlun, dat. d. 4 Juni. Tre blad; med underskrifter och påtryckta sigiller.

Adelns och krigsbefälets i Nyland och Tavastehus län beslut på mötet i Helsingfors, dat. 15 Juni — presterskapets d:o odat. Begge på papper, med underskrifter och sigiller.

Borgerskapets d:o — allmogens d:o; begge dat. d. 15 Juni; papper, med sigiller.

Adelns af Viborgs, Nyslotts och Kymenegårds län svar på propositioner, dat. Viborg d. 9 Juli — presterskapets d:o, d. 11 Juli; begge på papper med underskrifter och sigiller.

Viborgs borgerskaps d:o d. 11 Juli. Papper med underskrifter. Allmogens d:o, d. 7 Juli. Papper med sigiller.

1658.

Utskottsmötets beslut, dat. Göteborg d. 21 Maj. På papper, med rådets, adelns, presters och borgares underskrifter och sigiller.

Allmogens i Vestergötland beslut på mötet i Göteborg, dat. d. 22 Sept. Papper med häradernas insegel.

N:o 54.

1660.

a) Riksens ständers förklaring och anordning rörande riksstyrelsen intill dess konungens begrafning kunde ske; dat. Göteborg den Febr. 1660. Fem skrifna blad, med underskrifter af enkedrottningen, rådet och samtliga ständerna (ehuru böndernas namn tyckas allesamman vara skrifna med en hand). Sigillen i svart vax i trädosor hafva hängt på långa svarta redgarnssnören, som likväl brustit, så att sigillknippena nu äro skilda från dokumentet.

b) Riksens ständers beslut, datum Göteborg den 1 Mars. Fem skrifna blad, undertecknade af rådet och adeln. Sigillen som föregående.

Samma beslut på papper, med presternas underskrifter och sigiller samt städernas och häradernas sigiller.

N:o 55.

1660.

Riksens ständers beslut, dat. Stockholm den 3 November. Sju skrifna blad, med underskrifter af enkedrottningen, rådet och adeln. Sigillen i svart vax i trädosor på långa svarta redgarnssnören.

Samma beslut på papper med presternas underskrifter och sigiller samt städernas och häradernas sigiller.

1660.

De tre högre ståndens utskotts betänkande, dat. d. 10 Nov. Papper, med adels, presters och borgares underskrifter och sigiller.

Riksens ständers reprotestation mot drottning Christinas anspråk på riket; dat. d. 19 Nov. Papper, med rådets, adelns och presters underskrifter och sigiller samt städernas och häradernas sigiller.

N:o 56.

1660.

Rådets och ständernas bi-afsked eller frivillige och samdrechtige afhandlingh, som tillika med riksdagsbeslutet samtyckt och gjordt är; dat. Stockholm den 23 November. Åtta skrifna blad, med underskrifter af enkedrottningen och en del af rådet och adeln. Sigillen såsom N:o 55.

Samma bi-afsked på papper, med presternas underskrifter och sigiller samt städernas sigiller.

N:o 57.

1662.

Malmö recess, dat. den 18 September. På papper, med adels, presters och borgares i de Skånska provinserna underskrifter och sigiller. Två exemplar, det ena något skadadt i öfra kanten.

Ett tredje orig. på papper, bland riksdagsacta.

1664.

Riksens ständers representation och contestation mot hertig Adolf Johan; dat. d. 25 Maj. Papper, med rådets, adels, presters och borgares underskrifter och sigiller samt häradernas sigiller.

Regeringens, rådets och de tre högre ståndens utskotts beslut, dat. d. 23 Aug. Papper med enkedrottningens, rådets och utskottsledamöternas underskrifter och sigiller.

N:o 58.

1664.

Riksens ständers beslut, dat. Stockholm den (27 Aug.?) 1664; Sju skrifna blad; undertecknade af enkedrottningen, rådet och adeln.

Af fukt nästan fullkomligt utplånadt. Sigillen i rött vax i trädosor, hängande på långa snören af blått och gult silke.

Af samma beslut på papper ett fragment.

1668.

Riksens ständers beslut och förordning om banken, odat. Papper, med adels, presters och borgares underskrifter samt en del häraders sigiller.

N:o 59.

1668.

a) Riksens ständers beslut, dat. Stockholm den 22 September; sex skrifna blad. Undertecknad af enkedrottningen, rådet och adeln. Är genom fukt nästan fullkomligt urblekt. Sigillen såsom n:o 58.

b) Bi-afsked eller rikets ständers slut och afsked rörande åtskilliga ekonomiska ärenden; dat. Stockholm den 22 September. Sex skrifna blad. Sigillen såsom n:o 58. Dokumentet är nästan alldeles utplånadt.

1671.

Adelns i Östergötland Vestanstång beslut, dat. Skeninge d. 16 Mars — d:o Östanstång, dat. Norrköping d. 28 Mars.

Presterskapets i Östergötland Vestanstång beslut, Skeninge d. 16 Mars, hvori det öfriga presterskapet i Östergötland instämt. Alla på papper med underskrifter och sigiller.

Adelns i Blekinge och Christianstads län beslut, dat. Christianstad d. 7 April — presterskapets d:o — borgerskapets d:o — allmogens d:o, af samma dag; alla på papper med underskrifter (bomärken).

N:o 60.

1672.

Riksens ständers beslut, dat. Stockholm den 18 December. Sju skrifna blad. Underskrifter af enkedrottningen, rådet och adeln. Sigillen såsom N:o 58.

Samma beslut på papper, med presters och åtskilliga borgares underskrifter samt presternas, städernas och häradernas sigiller.

N:o 61.

1675.

Riksens ständers beslut, dat. Upsala den 25 September. Sex blad med rådets och adelns namnteckningar. Sigillen såsom N:o 58. Urkunden är skadad i hörnen.

Samma beslut på papper med presternas och några borgares underskrifter samt presternas och städernas sigiller.

1676.

Adelns i Stockholm förklaring om krigshjelp m. m., odat. Papper, med underskrifter.

Adelns från Upland och Södermanland svar på mötet i Södertelje d. 5 Aug. — Presterskapets d:o; begge på papper med underskrifter. Borgerskapets d:o af d. 4 Aug. med underskrifter och städernas sigiller. Allmogens d:o af d. 8 Aug. med häradernas sigiller.

Adelns svar på mötet i Mariestad, d. 29 Juli — presterskapets d:o — borgerskapets d:o; papper, underskrifter och sigiller. Allmogens d:o, med bomärken.

Adelns svar på mötet i Skara, d. 23 Sept. Papper med underskrifter och sigiller. — Presterskapets d:o med underskrifter.

Adelns i Elfsborgs län svar på mötet i Borås d. 21 Aug. — Presterskapets d:o. — Städerna Göteborgs, Alingsås och Borås d:o, — hvar för sig. Alla på papper med underskrifter och sigiller.

Adelns i Elfsborgs län och Dalsland svar på mötet i Alingsås d. 4 Oct. Papper med underskrifter. — Presterskapets d:o, d. 3 Oct. med underskrifter och sigiller. — Borgerskapets i Alingsås d:o, d. 4 Oct. med underskrifter. — Allmogens d:o, med sigill och bomärken.

Presterskapets i Kopparbergs län svar på mötet i Fahlun d. 26 Aug. Papper med underskrifter och sigiller. — Staden Fahluns och Bergslagens d:o; med sigiller. — Hedemora d:o — Säter's d:o — med underskrifter.

Adelns i Finland bevillning på mötet i Åbo, d. 31 Aug. Papper med underskrifter och sigiller. Presterskapets d:o, d. 30 Aug., med underskrifter. Borgerskapets d:o, odat. med underskrifter och städernas sigiller.

Allmogens d:o, d. 31 Aug., med namn och häradernas insegel.

N:o 62.

1678.

Riksens ständers beslut, dat. Halmstad den 2 Mars. Fjorton skrifna blad, hvaraf 8 upptagas af rådets och adelns namnteckningar. Till större delen förderfvadt af fukt. Sigillen såsom N:o 58.

Samma beslut på papper, med presternas, borgarnes och åtskilliga bönders underskrifter, samt presternas, städernas och häradernas sigiller.

N:o 63.

1680.

Riksens ständers beslut, dat. Stockholm den 22 (?) November. Tolf skrifna blad; med rådets och adelns namnteckningar. Nästan helt och hållet utplånadt och på flera ställen uppfrätt af fukt. Sigillen såsom N:o 58.

Samma beslut på papper med presternas och borgarnes underskrifter, samt presternas, städers och häraders sigiller.

1682.

Rådets och ständernas förklaring (om konungens lägstiftande makt), dat. d. 16 Nov. Ofullständig; början felar. Papper, med rådets, adelns och presternas underskrifter och sigiller, borgares underskrift och städers sigiller samt böndernas namn och häraders sigiller.

Rådets och ständernas förklaring om 4 Cap. Kon. B. i landslagen, dat. d. 22 Nov. Papper, underskrifter och sigiller såsom föregående.

N:o 64.

1682.

a) Kongl. Maj:ts råds och ständers försäkran på drottningens lifgeding och underhåll, dat. Stockholm den 27 November. Papper, i stor folio, underskrifter och sigill såsom föregående.

b) Rådets och ständernas förklaring i anledning af några i 1660 års rådsprotokoll förekommande förklenliga yttranden om K. Carl Gustaf och hans testamente, dat. Stockholm den 19 December. Papper i stor folio; underskrifter och sigiller såsom föregående. Betydligt skadadt i ena hörnet.

N:o 65.

1683.

Riksdagsbeslutet, dat. Stockholm den 3 Januari 1683. Tjugufyra skrifna blad; med rådets och adelns underskrifter. Sigillen såsom N:o 58.

N:o 66.

1686.

a) Sekreta utskottets och samtliga ständernas svar på Kongl. Maj:ts sekreta proposition angående det inrikes väsendet; dat. Stockholm den 25 Oktober. Papper, stor folio; sex blad text, hvarefter följa adelns och presternas underskrifter och sigiller, borgarnes underskrifter med städers sigiller samt böndernas namn (hvaraf några synas vara egenhändiga) med häraders insegel.

b) Sekreta utskottets betänkande angående medlen till den store och svåre rikets gälds afhjelpande. Odat. men uppläst i rådet den 26 Oktober. Papper stor folio; 12 blad text, och 24 blad upptagande namn och sigill för 294 af adel och 53 prester samt 103 borgares underskrifter med deras städers insegel.

N:o 67.

1686.

a) Riksdagsbeslutet, dat. Stockholm den 9 November. Aderton skrifna blad, hvaraf texten fyller något öfver nio; det öfriga upptages af rådets och adelns namnteckningar. Sigillen såsom n:o 58.

b) Samma riksdagsbeslut; papper, stor folio; 14 blad text, och 23 blad med presternas underskrifter och sigiller, borgarnes underskrifter och städernas insegel, böndernas namn (af hvilka några synas vara egenhändiga) och häradernas sigiller.

N:o 68.

1689.

a) Sekreta utskottets och ständernas svar på Kongl. Maj:ts sekreta proposition angående det inrikes väsendet, dat. Stockholm den 26 Februari. Sex skrifna pappersblad i stor folio, hvarefter följa 33 blad, upptagande adelns och presternas underskrifter och sigill, borgarnes underskrifter med städernas sigill samt häradernas insegel (af bönderna har endast talmannen undertecknat sitt namn).

b) K. Maj:ts råds och ständers akt och beslut om kasserandet af åtskilliga i kongl. rådkammaren hållna protokoll om der förda mycket præjudicerliga och anstötliga tal emot konungens höga rätt och välde samt dess rikes rätta styrelse, dat. Stockholm den 14 Mars. Papper; texten upptager fyra blad. Akten är undertecknad och besegrad af rådet, samt af ständerna såsom n:o 68 a). Stor folio.

N:o 69.

1689.

a) Riksdagsbeslutet, dat. Stockholm den 19 Mars. Tio blad text; hvarefter följa 10 blad, upptagande rådets och adelns namnteckningar. Sigillen såsom n:o 58.

b) Samma beslut. Papper; stor folio; tretton blad text, hvarpå följa de ofrälse ständens underskrifter och sigill, såsom på n:o 68 a).

N:o 70.

1693.

Sekreta utskottets och samtliga ständernas svar på Kongl. Maj:ts sekreta proposition angående det inrikes väsendet, dat. Stockholm den

13 November. Papper, stor folio; tretton blad text. Underskrifter och sigiller såsom n:o 68 a).

N:o 71.

1693.

a) Riksdagsbeslutet, dat. Stockholm den 20 November. Aderton blad, hvaraf de sex första innehålla sjelfva texten. Underskrifter af rådet och adeln. Sigillen, i svart vax i svarta trädosor, hafva varit fästade på svarta snören, men äro bortfallna.

b) Samma beslut. Papper, stor folio. Sju blad text, hvarpå följa de tre ofrälse ståndens namnteckningar och sigill såsom på n:o 68 a).

N:o 72.

1697.

a) Riksdagsbeslutet, dat. Stockholm den 29 November. Aderton blad, deraf 7 upptaga sjelfva beslutet. Underskrifterna af enkedrottning Hedvig Eleonora och rådet samt adeln. Sigillen hafva varit fästade på svarta snören, men äro frånfallna.

b) Samma beslut; papper, stor folio; tolf blad text, hvarpå följa de tre ofrälse ståndens underskrifter och sigiller såsom på n:o 68 a).

N:o 73.

1710.

a) Kongl. Maj:ts ständers utskotts beslut, datum Stockholm den 8 Juni. Fyra skrifna blad, hvaraf texten upptager något mer än två. Underskrifter af adeln (icke rådet). Blått pappersband. Sigillen i rödt vax i träkupor på långa snören af blått och gult silke.

b) Samma beslut. Papper; stor folio, 13 blad, hvaraf något mer än två upptagas af texten, det öfriga af presternas namnteckningar och sigill, borgarnes underskrifter med städernas sigill samt böndernas namn med häradernas sigill.

N:o 74.

1719.

Riksens ständers valakt för drottning Ulrika Eleonora; dat. d. 21 Febr. Sexton blad, hvaraf texten upptager sju. Underskrifter af rådet och de tre högre stånden; för bönderna äro häraderna uppräknade men endast talmannens namn undertecknad; sigillen i rödt vax i bleckdosor, hängande i fyra par långa, blå och gula silkessnören. Skinnband.

N:o 75.

1719.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 30 Maj. Åtta blad text, hvarefter följa namnteckningar af rådet och de tre högre

stånden, allt i pressadt skinnband. Sigillkupor af bleck med rödt vax på långa snören af gult och blått silke.

N:o 76.

1720.

Riksens ständers valakt för K. Fredrik, dat. d. 24 Mars. Tolf blad, hvaraf texten upptager fem. Undertecknad af alla fyra stånden (rådets och landtmarskalkens underskrifter fela). Under de tre ofrälse talmännens namn äro sigill tryckta på pergamentet; men inga andra.

N:o 77.

1720.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 7 Juli. Elfva blad text och elfva blad med rådets och de fyra ståndens namnteckningar. Blått pappersband. Fyra sigillkupor af bleck med rödt vax utan insegel, på snören af blått och gult silke.

N:o 78.

1723.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 17 Oktober. Elfva blad text, samt rådets och de tre högre ståndens namnteckningar. Blått pappersband. Fyra tomma bleckkupor på snören af blått och gult silke.

N:o 79.

1727.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 5 Augusti. Sju blad text jemte rådets och alla ståndens namnteckningar. Blått pappersband. Fyra tomma trädosor på snören af gult och blått silke.

N:o 80.

1731.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 19 Juni. Nio blad text.

Obs. Riksdagsbesluten 1731—1772 hafva rådets och alla fyra ståndens underskrifter, men inga sigill; de äro häftade i blå pappersband.

N:o 81.

1734.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 14 December. Tolf blad text.

N:o 82.

1739.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 19 April. Femton blad text.

N:o 83.

1741.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 22 Augusti. Sju blad text.

N:o 84.

1743.

a) Riksens ständers valakt, hvarigenom hertig Adolf Fredrik förklaras för Konglig Höghet och efterträdare på den kongl. svenska thronen; dat. d. 23 Juni; undertecknad af rådet och samtliga ständerna, utan sigill; tretton blad, hvaraf tre innehålla texten; pappband.

b) Samma valakt, undertecknad af riksens råd och de fyra talmännen, besegrad med riddarhusets, Upsala domkapitels, Stockholms stads och Uplands lagsagas sigiller i silfverkupor, hängande på snören af guld- och silfvertrådar med dylika fransar. Tre skrifna blad, blått sammetsband.

N:o 85.

1743.

Riksens ständers beslut, dat. Stockholm den 12 September. Sju blad text.

N:o 86.

1746.

Riksens ständers allmänna förklaring om trohet mot Adolf Fredrik och hans manliga bröstarfvingar; dat. d. 3 Dec. Underskrifven af riksens råd och alla fyra ständerna. Elfva blad, hvaraf ett inrymmer texten.

N:o 87.

1747.

Riksens ständers beslut, dat. Stockholm den 14 December. Tolf blad text.

N:o 88.

1752.

Riksens ständers beslut dat. Stockholm den 4 Juni. Fjorton blad text.

N:o 89.

1756.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 21 Oktober. Sexton blad text.

N:o 90.

1762.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 21 Juni. Elfva blad. text

N:o 91.

1766.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 15 Oktober. Tolf blad text.

N:o 92.

1770.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 30 Januari. Tio blad text.

N:o 93.

1772.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 8 September. Åtta blad text.

N:o 94.

1779.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 26 Januari. Aderton blad text. Underskrifter af rådet och alla stånden. Rådets och adelns sigiller påtryckta pergamentet. Blått pappband.

N:o 95.

1786.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 23 Juni. Sju blad text; underskrifter och sigill såsom n:o 94. Blått pappband.

N:o 96.

1789.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 28 April. Fyra blad text; underskrifter och sigill såsom n:o 94. Blått pappband.

N:o 97.

1792.

a) Biafsked till riksdagsbeslutet, afhandladt och fastställt vid riksdagen i Gefle den 23 Februari. Underskrifvet af konungen och de tre ofrälse ståndens talmän. Tre blad text. Genomdraget med blå och gula silkessnören och försegladt med stora rikssigillet i trädosa.

b) Riksens ständers beslut, datum Gefle den 24 Februari. Fyra blad text. Underskrifter af riksdrotset, riksmarskalk och de fyra stånden. Adelns sigiller tryckta på pergamentet; beslutet dessutom bekräftadt med stora rikssigillet i trädosa hängande på blått och gult silkessnöre.

N:o 98.

1800.

Riksens ständers beslut, datum Norrköping den 15 Juni. Blått pappband. Tio blad text. Underskrifter af riksdrotset, riksmarskalk och de fyra stånden. Adelns sigiller på pergamentet.

N:o 99.

1809.

Riksens ständers beslut, hvarigenom de förklara K. Gustaf Adolf och hans bröstarfvingar förlustige Sveriges krona och regering; dat. d. 10 Maj. Två blad text. Underskrifvet och besegladt af riksdrotset, riksmarskalk och de fyra ståndens ledamöter, hvilkas sigiller äro tryckta på pergamentet. Inbundet i blått sammetsband med fyra sigill (riderskapet och adelns, presteståndets, borgareståndets och Uplands' lag-sagas) i silfverkupor på snören af guld och silke med guld- och silkesfransar.

N:o 100.

1809.

Riksens ständers valakt för prins Christian August, att efter nu regerande konungs död krönas och hyllas till Sveriges konung; dat. 28 Aug. Två blad text; underskrifven af de fyra ståndens ledamöter; sigill och band lika med n:o 99.

N:o 101.

1810.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 2 Maj. Trettiosex blad text. Underskrifvet af de fyra ståndens ledamöter, hvilkas sigiller äro tryckta på pergamentet. Blått pappband.

N:o 102.

1810.

Riksens ständers valakt, hvarigenom fursten af Ponte-Corvo, Johan Baptist Julius Bernadotte, utkoras till Svea rikes kronprins; dat. 21 Aug. Två blad text. Underskrifter, sigill och band lika med n:o 100 (med den skilnad att bondeståndets sigillkupa här har Håbo hä-rads insegel).

N:o 103.

1810.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 12 November. Tolf blad text. Underskrifter och sigiller såsom n:o 101. Blått pappband.

N:o 104.

1812.

Riksens ständers beslut, datum Örebro den 18 Augusti. Ader-ton blad text. Underskrifter och sigiller såsom n:o 101. Blått papp-band.

N:o 105.

1815.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den (öppet rum för dag och månad). Trettiotre blad text. Underskrifter och sigiller såsom

n:o 101. Blått sammetsband med rikssigillet i silfverkupa hängande på silkessnören med guldfransar.

N:o 106.

1818.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 21 Juli. Fyratiofyra blad text. Underskrifter och sigiller såsom n:o 101. Blått sammetsband.

N:o 107.

1823.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 22 December. Sextionio blad text. Underskrifter, sigiller och band såsom n:o 106.

N:o 108.

1830.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 19 Mars. Sextioåtta blad text. Underskrifter, sigiller och band såsom n:o 106.

N:o 109.

1835.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 27 Maj. Sextio blad text; underskrifter, sigiller och band såsom n:o 106.

N:o 110.

1841.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 16 Juni. Fyratio två blad text; underskrifter, sigiller och band såsom n:o 106.

N:o 111.

1845.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 24 Maj. Trettionio blad text; underskrifter, sigiller och band såsom n:o 106.

N:o 112.

1848.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 24 Oktober. Tjugusju blad text; underskrifter, sigiller och band såsom n:o 106.

N:o 113.

1851.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 4 September. Tjugusex blad text; underskrifter, sigiller och band såsom n:o 106.

N:o 114.

1854.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 5 December. Tjugusex blad text; underskrifter, sigiller och band såsom n:o 106.

N:o 115.

1858.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 10 Mars. Trettiosex blad text; underskrifter, sigiller och band såsom n:o 106; men bönderna hafva icke tryckt några sigill under sina namn.

N:o 116.

1860.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 30 Oktober. Trettio blad text; underskrifter, sigiller och band såsom n:o 115.

N:o 117.

1863.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 8 December. Trettiosex blad text; underskrifter, sigiller och band såsom n:o 115.

N:o 118.

1866.

Riksens ständers beslut, datum Stockholm den 22 Juni. Trettio-sju blad text; underskrifter och band såsom föregående; hvarken borgare eller bönder hafva tryckt sigill under sina namn.

N:o 119.

1867.

Sveriges riksdags beslut å det i Stockholm hållna lagtima riksmöte, som börjades den 15 Januari och slutades den 16 Maj 1867.

Obs. Detta och följande riksdagsbeslut äro skrifna på papper, underskrifne af begge kamrarnes ledamöter, men icke beseglade, inbundna i blå skinnband.

N:o 120.

1868.

Sveriges riksdags beslut å det i Stockholm hållna lagtima riksmöte, som börjades den 15 Januari och slutades den 16 Maj 1868.

N:o 121.

1869.

Sveriges riksdags beslut å det i Stockholm hållna lagtima riksmöte, som börjades den 15 Januari och slutades den 15 Maj 1869.

N:o 122.

1870.

Sveriges riksdags beslut å det i Stockholm hållna lagtima riksmöte, som börjades den 15 Januari och slutades den 14 Maj 1870.

N:o 123.

1871.

Sveriges riksdags beslut å det i Stockholm hållna lagtima riksmöte, som börjades den 16 Januari och slutades den 20 Maj 1871.

N:o 124.

1872.

Sveriges riksdags beslut å det i Stockholm hållna lagtima riksmöte, som börjades den 15 Januari och slutades den 16 Maj 1872.

N:o 125.

1873.

Sveriges riksdags beslut å det i Stockholm hållna lagtima riksmöte, som börjades den 15 Januari och slutades den 26 Maj 1873.

N:o 126.

1874.

Sveriges riksdags beslut å det i Stockholm hållna lagtima riksmöte, som börjades den 15 Januari och slutades den 22 Maj 1874.

N:o 127.

1875.

Sveriges riksdags beslut å det i Stockholm hållna lagtima riksmöte, som började den 15 Januari och slutades den 26 Maj 1875.

N:o 128.

1876.

Sveriges riksdags beslut å det i Stockholm hållna lagtima riksmöte, som börjades den 15 Januari och slutades den 17 Maj 1876.

N:o 129.

1877.

Sveriges riksdags beslut å det i Stockholm hållna lagtima riksmöte, som börjades den 15 Januari och slutades den 25 Maj 1877.

N:o 130.

1878.

Sveriges riksdags beslut å det i Stockholm hållna lagtima riksmöte, som börjades den 15 Januari och slutades den 25 Maj 1878.

N:o 131.

1879.

Sveriges riksdags beslut å det i Stockholm hållna lagtima riksmöte, som börjades den 15 Januari och slutades den 21 Maj 1879.

N:o 132.

1880.

Sveriges riksdags beslut å det i Stockholm hållna lagtima riksmöte, som börjades den 15 Januari och slutades den 15 Maj 1880.

N:o 133.

1881.

Sveriges riksdags beslut å det i Stockholm hållna lagtima riksmöte, som börjades den 15 Januari och slutades den 29 April 1881.

N:o 134.

1882.

Sveriges riksdags beslut å det i Stockholm hållna lagtima riksmöte, som börjades den 16 Januari och slutades den 22 Maj 1882.

—x—

Förteckning öfver i Riks-Archivet förvarade Ministeriella handlingar.

IV.

BRANDENBURGICO-BORUSSICA¹⁾.

Antal volumer.	I.	År.
	Handlingar angående Svenska Beskickningar till Brandenburg och Preussen.	
1 fol.	Grefve <i>Henrik Matthias von Thurns</i> och <i>Joachim Transehes</i> bref till Kongl. Maj:t	1631
1 »	<i>Joachim Transehes</i> ²⁾ bref till Kongl. Maj:t.....	1632
2 »	Legaten Grefve <i>Johan Oxenstiernas</i> samt Kommissarierne vid den Pommerska gränstraktaten Frih. <i>Arvid Forbus</i> ’, <i>Johan Nicodemi-Lillieströhms</i> ²⁾ och <i>Henrik von Schwallenbergs</i> bref till Kongl. Maj:t ³⁾	1650-1651
1 »	Kommissarierne Frih. <i>Arvid Forbus</i> ’, <i>Johan Nicodemi-Lillieströhms</i> ²⁾ och <i>Henrik von Schwallenbergs</i> bref till Kongl. Maj:t.....	1652-1653
2 »	Residenten <i>Bartholomeus Wolfsbergs</i> ⁴⁾ bref till Kongl. Maj:t	1655-1658
1 »	Densammes bref till Rådet	1656
1 »	Kongl. Maj:ts bref till densamme	1655-1658
1 »	Generalen Grefve <i>Christopher Delphicus Dohnas</i> bref till Kongl. Maj:t	1661
1 »	Pommerske Kansleren <i>Henrik Coelestinus von Sternbachs</i> bref till Kongl. Maj:t	1662
1 »	Sekreteraren <i>Esaias Pufendorfs</i> ⁵⁾ bref till Kongl. Maj:t	1662-1663

¹⁾ Denna förteckning är upprättad 1857 af dåvarande Aktuarien D:r R. M. Bowallius samt reviderad 1883 af Förste Amanuensen Frih. B. Taube.
²⁾ Från honom finnas äfven bref till Riks-Kansleren Axel Oxenstierna uti Oxenstiernska samlingen i Riks-Archivet.
³⁾ Brevet Mars—Juni 1650 äro äfven undertecknade af den i Juni s. å. aflidne Kommissarien *Sebastian Hempel*.
⁴⁾ Från honom finnas äfven bref till Riks-Kansleren Erik Oxenstierna uti Oxenstiernska samlingen i Riks-Archivet.
⁵⁾ Från honom finnas äfven bref till Riks-Kansleren Magnus Gabriel De la Gardie uti De la Gardieska samlingen i Riks-Archivet.

Antal volumer.		År.
1 fol.	Pommerske Vice-Gouvernören Frih. <i>Paul Wirtz</i> ' bref till Kongl. Maj:t	1664
1 »	Residenten <i>Herman Wolfradts</i> ¹⁾ bref till Kongl. Maj:t	1666-1669
2 »	Pommerska Regeringsrådet <i>Herman Wolfradts</i> bref till Kongl. Maj:t	1671-1672
1 »	Envoyéen <i>Berndt Christian Wangelins</i> ¹⁾ bref till Kongl. Maj:t.....	1672-1673
1 »	Generalen <i>Conrad Mardefelts</i> ¹⁾ och Envoyéen <i>Berndt Christian Wangelins</i> bref till Kongl. Maj:t.....	1673
1 »	Envoyéen <i>Berndt Christian Wangelins</i> bref till Kongl. Maj:t.....	1674
1 »	Densammes beskickningshandlingar (concepter och ankomna bref)	1672-1674
1 »	Pommerske Kansleren <i>Herman Wolfradts</i> bref till Kongl. Maj:t.....	1682
2 »	Envoyéen <i>Eberhard von Graffenthalls</i> bref till Kongl. Maj:t.....	1683-1687
1 »	Envoyéen <i>Peter Mackliers</i> bref till Kongl. Maj:t	1688
1 »	Envoyéen <i>Fredrik Wilhelm Horns</i> ²⁾ bref till Kongl. Maj:t.....	1689-1690
1 »	Kommissions-Sekreteraren <i>Justus Henrik Stor-</i> <i>rens</i> bref till Kongl. Maj:t.....	1687-1693, 1696-1697
2 »	Envoyéen <i>Anders Leijonstedts</i> ³⁾ och Residenten <i>Justus Henrik Storrens</i> bref till Kongl. Maj:t, Kongl. och Statsrådet Grefve Piper samt Kansli-Collegium ⁴⁾	1698-1700
1 »	Residenten <i>Justus Henrik Storrens</i> bref till Kongl. Maj:t och Rådet ⁴⁾	1697-1702
1 »	Ambassadören Frih. <i>Johan Rosenhanes</i> ⁵⁾ och Envoyéen <i>Anders Leijonstedts</i> bref till Kongl. Maj:t, Kongl. och Statsrådet Grefve Piper samt Kansli-Collegium ⁶⁾	1704-1707

¹⁾ Från honom finnas äfven bref till Riks-Kansleren Magnus Gabriel De la Gardie uti De la Gardieska samlingen i Riks-Archivet.

²⁾ Hit äro lagda några få bref från efterträdaren, Plenipotentiarien Grefve *Fredrik Christopher Dohna* April och Maj 1690.

³⁾ Dessa band innehålla äfven *Leijonstedts* särskilda bref 1698—1700.

⁴⁾ Dessutom 1 vol. dupletter in fol.

⁵⁾ I detta band finnas äfven *Rosenhanes* särskilda bref 1704—1707.

⁶⁾ Dessutom 3 vol. dupletter in qv.

Antal volumer.		År.
1 fol.	Envoyéen <i>Anders Leijonstedts</i> bref till Kongl. Maj:t samt Kongl. och Statsrådet Grefve Piper ¹⁾	1704-1710
1 qv.	Densammes bref till Kansli-Collegium och Kansli-Presidenten.....	
1 »	Kommissions-Sekreteraren <i>Nils Brunells (Örn-crona)</i> bref till Kongl. Maj:t och Ombudsrådet Frih. von Müllern.....	
1 »	Densammes bref till Kansli-Collegium.....	1710-1714
1 fol.	» concepter.....	
1 qv.	Kongl. Maj:ts, Kansli-Collegii med fleres bref till densamme.....	
2 fol.)	Envoyéen Frih. <i>Carl Gustaf von Frisendorffs</i> bref till Kongl. Maj:t och Ombudsrådet Frih. von Müllern ²⁾	1712-1715
1 qv.)		
1 fol.	Densammes bref till Kansli-Collegium och Kansli-Presidenten.....	1712-1713
2 »	Densammes registratur.....	
1 »	Envoyéen Grefve <i>Carl Posses</i> bref till Kongl. Maj:t och Kansli-Collegium.....	1720-1724
1 qv.	Densammes bref till Kansli-Presidenten.....	
1 fol.	» berättelse om sin beskickning.....	1724
1 »	Kommissions-Sekreteraren <i>Erik Matthias von Nolckens</i> bref till Kansli-Collegium.....	1720-1724, 1728-1729
1 qv.	Densammes bref till Kansli-Presidenten.....	1724-1730
1 fol.	Kommissions-Sekreteraren <i>Erik Matthias von Nolckens</i> och Envoyéen <i>Otto Wilhelm Klinckowströms</i> bref till Kongl. Maj:t.....	1726
1 »	Envoyéen <i>Otto Wilhelm Klinckowströms</i> bref till Kongl. Maj:t.....	1727
1 »	Densammes och Kommissions-Sekreteraren <i>Erik Matthias von Nolckens</i> bref till Kongl. Maj:t.....	1728
1 »	Envoyéen <i>Otto Wilhelm Klinckowströms</i> bref till Kongl. Maj:t.....	1729-1731
2 »	Densammes bref till Kansli-Presidenten.....	1726-1731
2 »	» concepter till ».....	
1 »	» öfriga beskickningshandlingar.....	1726-1729

¹⁾ För åren 1708—1710 blott några få bref. Deremot finnas 2 vol. dupletter in qv., hvilka komplettera brefsamlingen in fol. för dessa år.

²⁾ Dessutom 1 vol. dupletter in qv. för år 1713.

Från Envoyéen i Paris, Frih. *Erik Sparre*, hvilken i Maj 1714 sändes i en tillfällig beskickning till Berlin m. fl. Tyska hof, finnas några bref i samlingen »Gallica». Likaledes från Envoyéen Frih. *Johan Reinhold von Trautvetter* några bref från Berlin Nov. 1719 i samlingen »Polonica».

Antal volumer.		År.
2 fol.	Kommissions-Sekreteraren Frih. <i>Paul Gammal Ehrencronas</i> bref till Kongl. Maj:t och Kansli-Collegium.....	1731-1739
2 qv.	Densammes bref till Kansli-Presidenten.....	1730-1739
3 fol.	Ministern (från 1741 Envoyéen) <i>Carl Rudenschölds</i> ¹⁾ bref till Kongl. Maj:t och Kansli-Collegium	1739-1747
7 qv.	Densammes bref till Kansli-Presidenten.. ..	
1 fol.	Ambassadören Grefve <i>Carl Gustaf Tessins</i> bref till Kongl. Maj:t.....	1744
1 qv.	Densammes bref till Kansli-Presidenten.....	
1 fol.	Envoyéen Frih. <i>Gustaf Wilhelm von Höpkens</i> bref till Kongl. Maj:t och Kansli-Collegium	1747-1748
1 qv.	Densammes bref till Kansli-Presidenten ²⁾	
1 fol.	Kommissions-Sekreteraren Grefve <i>Carl Wilhelm von Dübens</i> bref till Kansli-Collegium	1748-1749
4 »	Envoyéen <i>Gustaf Wulfvenstiernas</i> bref till Kongl. Maj:t ³⁾	
1 qv.)	Densammes bref till Kansli-Presidenten ⁴⁾	1749-1757
6 fol.)		
1 »	» » » Kansli-Collegium ⁴⁾	
1 »	Envoyéen Grefve <i>Carl Julius Bernhard von Bohlens</i> bref till Kongl. Maj:t och Kansli-Collegium ⁵⁾	1764-1766
1 »	Densammes bref till Kansli-Presidenten ⁶⁾	
1 »	Envoyéen <i>Otto Jakob Zöge von Manteuffels</i> bref till Kongl. Maj:t.....	1766-1772
6 »	Densammes bref till Kansli-Presidenten ⁷⁾	
1 »	» » » Kansli-Collegium ⁸⁾	
7 »	Envoyéen Frih. <i>Otto Jakob Zöge von Manteuffels</i> ⁹⁾ depecher.....	1773-1779

¹⁾ Deribland äfven General-Löjtnanten Frih. *Gustaf Zülichs* bref till Kongl. Maj:t 1740. Rudenschölds concepter förvaras i Upsala Bibliothek.

²⁾ Deribland äfven några bref från Kommissions-Sekreteraren Grefve *Carl Wilhelm von Düben* 1748.

³⁾ Deribland äfven ett bref från Öfversten Frih. *Ulrik Scheffer* 1750.

⁴⁾ Deribland äfven bref från Kommissions-Sekreteraren Frih. *Gustaf Adam von Nolcken* 1757.

⁵⁾ Deribland äfven bref fr. Kommissions-Sekreter. *Ephraim Axelsson* 1766.

⁶⁾ » » » » » » » 1765—1766.

⁷⁾ » » ett par bref fr. » » *Nils Gramsdorff* 1771.

⁸⁾ » » ett bref fr. » » *Ephraim Axelsson* 1768.

⁹⁾ » » depecher » » *Carl Ehrenfried von Carisien* 1773—1774.

Antal volumer.		År.
2 fol.	Chargé d'affaires <i>Carl Ehrenfried von Carisiens</i> depecher	1779-1782
1 »	Envoyéen Frih. <i>Gustaf Johan Ehrensvärds</i> ¹⁾ depecher	1782-1783
2 »	Chargé d'affaires <i>Carl Ehrenfried von Carisiens</i> depecher	1783-1784
2 »	Envoyéen Grefve <i>Fredrik Adolf Löwenhielms</i> depecher	1784-1785
1 »	Chargé d'affaires <i>Carl Jakob von Schlaffs</i> depecher	1785-1786
1 »	Envoyéen Grefve <i>Fredrik Adolf Löwenhielms</i> ²⁾ depecher	1786-1787
1 »	Densammes och Chargé d'affaires <i>Carl Jakob von Schlaffs</i> beskickningshandlingar	1784-1787
8 »	Envoyéen <i>Carl Ehrenfried von Carisiens</i> ³⁾ depecher	1787-1794
1 »	Densammes berättelse om Preussen	1793
3 »	Chargé d'affaires <i>Carl Gustaf von Brinckmanns</i> depecher	1794-1796
2 »	Envoyéen Frih. <i>Carl Gustaf Schultz von Ascheradens</i> ⁴⁾ depecher	1796-1798
1 »	Envoyéen <i>Lars von Engeströms</i> ⁵⁾ depecher	1798
2 »	Densammes och Chargé d'affaires <i>Samuel Niclas Casströms</i> depecher	1799-1800
1 »	Öfverste-Kammarjunkaren <i>Carl Göran Bondes</i> depecher	1801
3 »	Envoyéen <i>Lars von Engeströms</i> och Chargé d'affaires <i>Carl Gustaf von Brinckmanns</i> depecher	1801-1803

¹⁾ Deribland äfven depecher från Hofmarskalken *Sten Abraham Piper* 1782.

²⁾ Deribland äfven depecher från Kammarherren Frih. *Fredrik Ulrik von Friesendorff* i Oktober och November samt från Ministern *Carl Ehrenfried von Carisien* i Decembar 1786.

³⁾ Depecherna 30 Sept.—27 Okt. 1787 äro daterade Quedlinburg. Åtskilliga depecher s. å. äro undertecknade af Kommissions-Sekreteraren *Erik Bergstedt*. Jan. och Juni 1791 finnas ett par depecher af Kommissions-Sekreteraren Frih. *Gustaf Erik Ruuth* och i Juni s. å. en d:o af Ministern *Per Olof von Asp*. För Mars 1792 en d:o af *Lars von Engeström*.

⁴⁾ Deribland några depecher från Öfversten Frih. *Hugo Hamilton* 1796—1797 samt från Chargé d'affaires *Carl Gustaf von Brinckmann* 1797.

⁵⁾ Deribland depecher från Chargé d'affaires *Samuel Niclas Casström*.

Antal volumer.		År.
3 fol.	Chargé d'affaires <i>Carl Gustaf von Brinckmanns</i> ¹⁾ depecher.....	1804-1806
1 »	Öfversten <i>Herman Fredrik Christian von Engelbrechts</i> depecher.....	1807
1 »	Envoyéen <i>Carl Gustaf von Brinckmans</i> depecher.....	1807-1808
4 »	Envoyéen Frih. <i>Carl Wilhelm Taubes</i> ²⁾ depecher.....	1810-1813
	Från Beskicknings-Archivet i Berlin år 1869 öfverlemnadt:	
2 »	Envoyéen <i>Genserik Brandels</i> ³⁾ och Chargé d'affaires <i>Bernhard Emanuel Rosenblads</i> concepter	1826-1827
2 »	Depecher och bref till desamme....	
1 »	Envoyéen <i>Genserik Brandels</i> ³⁾ och Chargé d'affaires Grefve <i>Anton Reinhold Wrangels</i> concepter	1829
1 »	Depecher och bref till desamme.....	
3 »	Envoyéen <i>Genserik Brandels</i> ³⁾ concepter.....	1830-1832
3 »	Depecher och bref till densamme.....	
1 »	Envoyéen <i>Genserik Brandels</i> ³⁾ och Chargé d'affaires <i>Adam Lövenskiolds</i> concepter	1833
1 »	Depecher och bref till desamme	
1 »	Chargé d'affaires <i>Adam Lövenskiolds</i> concepter	1834
1 »	Depecher och bref till densamme	
1 »	Envoyéen Frih. <i>Constantin D'Ohssons</i> ⁴⁾ och Chargé d'affaires <i>Adam Lövenskiolds</i> concepter	1835-1837
3 »	Depecher och bref till desamme.....	
5 »	Envoyéen Frih. <i>Constantin D'Ohssons</i> ⁴⁾ concepter	1838-1847
10 »	Depecher och bref till densamme.....	

¹⁾ År 1805 finnas inga depecher från och med 25 Juni till och med 7 Aug. och blott en enda för Nov. — År 1806 saknas depecher från och med 4 Maj till och med 9 Okt.

²⁾ Deribland depecher från Legations-Sekreteraren Frih. *Nils Fredrik Palmstierna* 1813.

³⁾ Den äfven hos Konungen af Sachsen ackrediterade Envoyéen *Brandels* concepter äro daterade Dresden för tiden 21 Aug.—18 Sept. 1826 och 20 Okt.—10 Dec. 1829, Leipzig 18—22 Dec. 1829 samt Dresden 28 Juli—20 Sept. 1830, 13 Juli—14 Aug. 1831 och 21 April—12 Maj 1833.

⁴⁾ Envoyéen Frih. *D'Ohssons* concepter äro daterade Dresden 31 Aug.—28 Sept. 1835, 11 Sept.—2 Okt. 1836 och 21—22 Apr. 1844.

Antal volumer.	II. Öfriga handlingar.	År.
3 fol.	Förhandlingar mellan Sverige och Brandenburg	1572-1700
2 »	» » » » Preussen ..	1701-1813
1 »	Äldre förteckningar öfver förhandlingar mellan Sverige och Brandenburg.....	1612-1699
1 »	Fördrag mellan Sverige och Brandenburg. Co- pior ¹⁾	1627-1699
1 »	Fördrag mellan Sverige och Preussen. Copior ¹⁾	1703-1762
1 »	Handlingar angående allianserna mellan Sverige och Brandenburg.....	1655-1656
1 »	Handlingar angående Sveriges eventuella rätt till Hinter-Pommern, Camin, Neumark m. m.	1653-1740
1 »	Handlingar angående Brandenburgska Kommis- sionen i Damm och Colbatz.....	1684-1685
1 »	Handlingar ang. Brandenburgska Kommissionen	1696
1 »	» » » »	} 1698-1699
1 »	Protokoll vid » »	
1 »	Konferensprotokoll vid » »	
(med Envoyéen Grefve <i>Fredrik Christopher Dohna</i>)		1698
1 »	Protokoll och handlingar angående konferenserna med Envoyéen Grefve <i>Carl Wilhelm von Finckenstein</i> ²⁾	1744-1746
1 »	Protokoll och handlingar angående konferen- serna med Envoyéen <i>J. F. von Rohd</i>	1747-1748
1 »	Handlingar angående fredsunderhandlingarna i Hamburg och krigsfångars utvexling ...	1762
1 »	Handlingar angående Envoyéen Grefve <i>von Nostitz</i> ' betjent, som blifvit arresterad.....	1775
1 »	Handlingar angående Svenska Pommerns öfver- lemnande till Preussen.....	1815
1 »	Svenske Konsulers i Preussen depecher	1790-1811
1 »	Handlingar från Svenska och Norska konsula- tet i Berlin	1831-1851
1 »	Handlingar angående postförbindelserna mellan Sverige och Preussen	1815-1852

¹⁾ Originaltraktaterna förvaras i Riks-Archivet i en särskild samling.

²⁾ Den 28 April 1726 hölls gemensam konforens med Preussisko Envoyéen Frih. *Fredrik von Bülow* samt Fransko och Engelsko Envoyéerne, men protokollet deröfver förvaras i samlingen »Gallica». Några äldre, korta konferensprotokoll äro inlagda bland vederbörande Brandenburgske och Preussiske Envoyéers memorial och noter.

Antal volumer.		År.
2 »	Kurfurstars och Kurfurstinnors af Brandenburg originalbref till Svenska konungahuset Kurfursten <i>Georg Wilhelm</i>... 1624, 1629. Kurfurstinnan <i>Elisabet Charlotte</i> 1655, 1657-1658. Kurfursten <i>Fredrik Wilhelm</i> 1643, 1649, 1654-1658, 1660-1674, 1678, 1680, 1682-1687. Kurfurstinnan <i>Louise</i> 1656. Kurfurstinnan <i>Dorothea</i> 1673, 1689. Kurfursten <i>Fredrik III</i> 1688-1690, 1693-1695, 1697-1701.	1624-1701
7 »	Konungars och Drottningars af Preussen originalbref till Svenska konungahuset Konung <i>Fredrik I</i> 1701, 1703-1707, 1709, 1711-1712. Konung <i>Fredrik Wilhelm I</i> 1713-1716, 1719-1735, 1737-1739. Drottning <i>Sophia Dorothea</i> 1716, 1719, 1730, 1744, 1746, 1748, 1750-1751, 1753, 1756. Konung <i>Fredrik II</i> 1740-1744, 1746-1759, 1762-1767, 1769-1775, 1778-1780, 1782-1783, 1786. Drottning <i>Elisabet Christine</i> 1740, 1744, 1746, 1748, 1751, 1753, 1756. Konung <i>Fredrik Wilhelm II</i> 1786-1797. Drottning <i>Fredrika</i> 1797-1799, 1801-1802, 1804. Konung <i>Fredrik Wilhelm III</i> 1797-1798, 1800-1809, 1813. Drottning <i>Louise</i> ... 1801-1802, 1807.	1701-1813
1 »	Icke regerande medlemmars af Preussiska konungahuset originalbref till Svenska konungahuset	1705-1783
1 »	Markgrefvars af <i>Brandenburg-Schwedt</i> originalbref till Svenska konungahuset	1720-1782
1 »	Markgrefvars af <i>Brandenburg-Ansbach</i> originalbref till Svenska konungahuset.....	1656-1805
2 »	Markgrefvars af <i>Brandenburg-Baireuth</i> originalbref till Svenska konungahuset... ..	1654-1767

Antal volumer.		År.
	<i>Grefve Wilhelm de Lepell</i> 1788. <i>Grefve Adrian Henrik Borcke</i> 1788-1790. <i>J. A. Gruttschreiber</i> ... 1689-1790, 1795. <i>Von Brockhausen</i> 1791-1792, 1794. <i>Fredrik de Tarrach</i> 1797-1805, 1807- 1808, 1810-1813. <i>Grefve Kalkreuth</i> 1806-1807.	

— — — — —

MEDDELANDEN

FRÅN

SVENSKA RIKS-ARCHIVET

UTGIFNA AF

CARL GUSTAF MALMSTRÖM.

VIII.

**STOCKHOLM,
TRYCKT HOS K. L. BECKMAN,
1884.**

MEDDELANDEN

FRÅN

SVENSKA RIKS-ARCHIVET

UTGIFNA AF

CARL GUSTAF MALMSTRÖM.

VIII.

**STOCKHOLM,
TRYCKT HOS K. L. BECKMAN,
1884.**

I.

Årsberättelse för år 1883.

Till Konungen.

Till åttlydnad af föreskriften i 3:dje § 10:e mom. af den för Riksarchivet nu gällande nådiga instruktion får jag härmed afgifva underdånig berättelse om Riksarchivets skick och om hvad under det förflutna året 1883 timat i afseende på archivaliernas tillväxt och deras anlitage samt fortgången af tjenstemännens arbeten.

På Riksarchivets hus hafva genom Öfverintendents-embetets försorg åtskilliga arbeten under året blifvit verkställda, afseende att minska farorna i händelse af eldsvåda. Vinden, som förut bildade ett sammanhängande rum, uppfyllt af hyllor och tryckt eller skrifvet papper, har genom uppförande af tvänne murar blifvit afdelad i tre rum, som genom järndörrar skiljas från hvarandra, så att, om eld skulle intränga genom taket, den icke genast kan sprida sig öfver hela vinden; en stor del af der förvarade pappersmassor har blifvit bortförd, sedan dels Eders Kongl. Maj:t genom nådigt bref af den 26 Januari 1883 tillåtit att åtskilliga gamla trycksaker, af hvilka en del

förvarades på vinden, skulle få från Riksarchivet aflemnas, dels Kommerce-kollegium låtit afhemta en rest af sina archivalier, som legat qvar på Riksarchivets vind sedan den tid, då detta hus innehades af Kommerce-kollegium. Fönsterna på den gafvel, som vetter åt tryckeribolaget P. A. Norstedt et söners tomt, äfvensom fönsterna öfver Riksarchivets norra flygel hafva blifvit försedda med järnluckor; hyllorna i arbetsrummen hafva blifvit genom plåtbeklädnad bättre än förut isolerade från eldstäderna, och i förstugan har ett brandskåp blifvit anbragt för att kunna, i händelse af behof, ögonblickligt alarmera brandcorpsen. På nordöstra sidan hafva fönsterna i mellanvåningen, som ej förmådde utestänga regnet, undergått en nödtorftig reparation.

För att bereda ökad utrymme inom Riksarchivets n. v. lokaler har Eders Kongl. Maj:t, såsom nyss antyddes, under den 26 Januari 1883 i nåder tillåtit, att vissa upplag af tryckalster, som från äldre tider förvarats i Riksarchivet, men icke egentligen kunde anses såsom archivalier, finge från Riksarchivet afsondras, dels genom försäljning, dels genom öfverlemnande till andra offentliga institutioner. Verkställigheten häraf har till en del försiggått under år 1883. Det utrymme, som härigenom vunnits, har förnämligast varit på vinden, der man efter min öfvertygelse bör till minskande af eldfara, så vidt möjligt är, undvika att åter hopa för stora pappersmassor och derföre icke annat än i nödfall begagna allt det utrymme, som nu blifvit frigjordt. Vidare komma åtskilliga hyllor i de af Riksarchivet disponerade hvalfven under Kongl. slottet att blifva lediga, när Justitiedepartementet af Eders Kongl. Maj:ts kansli blifver i tillfälle att, enligt föreskriften i nyss nämnda nådiga bref,

öfvertaga der förvarade lager af årstrycket och Svensk författningssamling. Härigenom blifver möjligt att dit förflytta några, mindre ofta behöfliga, archivalier, som nu förvaras i Riksarchivets hus, och att sålunda med ett eller annat år aflägsna den tidpunkt, då detta ej kan emottaga mera.

I sammanhang med nyss nämnda nådiga beslut af den 26 Januari 1883 om utsöndring af åtskilliga i Riksarchivet förvarade tryckalster, har Eders Kongl. Maj:t i nåder täckts uppdraga åt mig att uppgöra och Eders Kongl. Maj:ts nådiga pröfning underställa förslag till bestämmelser angående den utgallring ur Riksarchivet af öfverflödiga archivalier, som kan finnas af omständigheterna påkallad eller ändamålsenlig. För att med större säkerhet kunna fullgöra detta uppdrag har jag genom Kongl. Utrikes-departementet erhållit upplysningar om de bestämmelser, som i detta afseende gälla i åtskilliga främmande länder; hvarjemte jag från öfriga expeditioner af Eders Kongl. Maj:ts kansli begärt uttalanden derom, hvilka af de från dem till Riksarchivet aflemnade handlingar kunna anses blifva inom längre eller kortare tid för administrationen och rättskipningen öfverflödiga. Yttranden härom hafva ännu icke från alla expeditioner ankommit.

Archivaliernas tillväxt under det förflutna året framgår af de underdånigst bilagda specificerade förteckningar. Den ordinarie genom leveranser från Eders Kongl. Maj:ts kansli (Bil. A) har utgjort 8 originalförordningar och 238 volymer, af hvilka Justitiedepartementet lemnat 4, Justitie-revisionen 95, Finansdepartementet 83 och Ecclesiastik-departementet 56. Om den ordinarie tillväxten sålunda varit mindre än under de närmast föregående åren, så har den extra-

ordinarie varit så mycket större och uppgått till 730 band, bundtar och fasciklar, hvaraf 640 aflemnats från Kongl. Statskontoret och 44 från Kongl. biblioteket. Vigten och värdet af de sålunda åt Riksarchivet förvärfvade archivalierna framgår af den specificerade förteckningen (Bil. B), der också uppräknas de gåfvor, med hvilka enskilde gifvare äfven under detta år välvilligt riktat Riksarchivets samlingar.

Den sedan några år pågående och i förra årsberättelsen omtalade afskrifningen af de i Kongl. Danska Geheimearchivet förvarade s. k. Sturehandlingarne har blifvit fortsatt. Af dessa handlingar har Riksarchivet under år 1883 såsom lån från Geheimearchivet fått mottaga två nya sändningar, den nionde och tionde, af hvilka den förra efter handlingarnes afskrifning och kollationering blifvit till Geheimearchivet återstald.

Från Riksarchivet hafva ock under det gångna året några archivalier blifvit aflemnade, nämligen till Krigsarchivet, som på grund af Eders Kongl. Maj:ts nådiga bref af den 21 November 1879 fått från Riksarchivet emottaga 75 volymer och en mängd lösa handlingar samt 193 kartor och ritningar, jämte en cahier med dylika mindre rörande Estland och Lifland.

Riksarchivets boksamling har under året vunnit tillväxt, dels genom köp, så vidt tillgångarne medgifvit, dels genom gåfvor och gengåfvor från institutioner, till hvilka Riksarchivet öfverlemnar sina publikationer. Svenska myndigheter och samfund hafva temligen allmänt af det, som utgifvits på statens eller deras bekostnad, till Riksarchivet aflemnat hvad för dess ändamål kunnat vara behöfligt. De akademiska konsistorierna i Upsala, Lund och Helsingfors hafva i början af året lofvat att framgent till Riksarchivet

öfverlemna exemplar af vid deras universiteter utkommande disputationer. Från Danska Geheimearchivet, från Engelska Public Record Office, från Franska Archives Nationales, från direktorium för de Preussiska statsarchiverna, från statsarchiverna i Helsingfors, Königsberg, Lübeck, från Finska Historiska samfundet, från »Künstler-Verein für Bremische Geschichte und Alterthümer» och »Verein für Meklenburgische Geschichte und Alterthumskunde» hafva värdefulla gengåfvor under året ankommit, bland hvilka torde böra nämnas de praktfulla verken: »Kaiser-Urkunden in Abbildungen» och »Receuil de Fac-similés à l'usage de l'école des chartes». Äfven enskilda personer hafva genom bokgåfvor visat sin välvilja mot riksarchivet eller sin tacksamhet för erhållna upplysningar, såsom geheime-legationsrådet P. Vedel i Köpenhamn, brukspatron C. Ekman på Finspong, Rigsarkivar M. Birkeland i Christiania, d:r Edm. Schebek i Prag, prof. D. Schäfer i Jena, prof. E. W. Montan, doktorerne S. Bergh, J. A. Lagermark och Th. Westrin.

Af sådana i Riksarchivet befintliga tryckalster, som der utan skada kunna undvaras, har, på grund af Eders Kongl. Maj:ts nådiga bref af den 24 Oktober 1879, äfven under det sist gångna året till Kongl. biblioteket, Vetenskapsakademien, läroverksbibliotekerna i Linköping, Skara och Vexjö samt Kongl. institutet för blindas åtskilligt öfverlemnats, som för dem kunnat vara af värde att erhålla.

Af statens i Riksarchivet hittills förvarade förråd af det s. k. årstrycket och Svensk författningsamling har såsom vanligt under året utdelning skett på grund af de anordningar, som chefen för Justitiedepartementet tid efter annan gifvit.

Om den minskning, som skett i förråden af tryckalster till följd af det nådiga brefvet af den 26 Januari 1883, är ofvan nämnt i sammanhang med talet om Riksarchivets hus och utrymmet derstädes.

Riksarchivets samlingar hafva, enligt instructionens föreskrift, hållits tillgängliga för forskare alla helgfria dagar kl. 10—13 samt dessutom under de fyra månaderna Maj—Augusti 2 timmar på eftermiddagarne. Antalet af in- och utländske forskare, som här af begagnat sig, har uppgått till ungefär samma siffra som under de föregående åren, nämligen 86, af hvilka 14 varit utländske. Af de sist nämnde hafva 8 varit från Finland, 2 från England, 1 från Danmark, 1 från Lifland, 1 från Tyskland, 1 från Amerika; bland desse hafva följande någon längre tid begagnat Riksarchivet: statsarchivarien Hausen, student Hjelt, philosophiæ magister Lagerblad, seminarii-direktor Leinberg, docenten frih. Palmén, alla från Finland, W. H. Bliss från England och baron Bruiningk, »Archivar der Livländischen Ritterschaft», från Lifland. Antecknade besök från embetsverk eller af enskilda personer för tillfälliga efterforskningar i Riksarchivets samlingar hafva uppgått till 226, som är en högre summa än de förra årens diarier utvisa.

Till underlättande af den historiska forskningen har Riksarchivet i några fall från andra samlingar till låns begärt och erhållit archivalier, hvilka inom Riksarchivets lokal fått af forskare begagnas. Sådana lån hafva under år 1883 välvilligt lemnats från universitetsbibliotekerna i Upsala och Lund, stiftsbiblioteket i Linköping samt det grefliga Piperska archivet på Engso.

Äfven under år 1883 hafva frånvarande personer någon gång skriftligen vändt sig till Riksarchivet med begäran om upplysningar rörande vissa uppgifna för-

hållanden, och Riksarchivet har, när sådan begäran varit gjord i vetenskapligt intresse eller af offentlig myndighet framstald, sökt att så vidt möjligt gå den till mötes.

Med Riksarchivets ordinarie embets- och tjänstemän har under året intet ombyte skett: de hafva varit undertecknad, riksarchivarie, archivarierna d:r O. Th. F. von Feilitzen, föreståndare för den historiska afdelningens andra sektion, d:r V. G. Granlund, föreståndare för den administrativa afdelningen och d:r N. A. Kullberg, föreståndare för den historiska afdelningens första sektion, samt amanuenserne frih. C. E. B. Taube, E. W. Bergman och kammarherren C. G. U. Silfverstolpe.

Dessutom hafva följande extraordinarie amanuenser under år 1883 biträdt vid de inom Riksarchivet förefallande göromålen: kanslisten i Arméförvaltningen J. G. W. Lundgren, kanslisten i Hofexpeditionen L. M. V. Örnberg, kammarjunkaren C. H. Tersmeden, lektorn d:r E. Hildebrand, kanslisten i Hofexpeditionen d:r J. G. Théel, d:r J. Th. Westrin, E. Wallmark, philosophiæ candidaten G. Forsgrén, kammarherren J. B. Th. Beskow, d:r Sev. Bergh samt philosophiæ licentiaten P. H. S. Sondén. Af desse hafva Örnberg, Hildebrand och Théel under detta liksom under föregående år åtnjutit bestämda årsarvoden mot bestämd tjänstgöringsskyldighet. De öfrige hafva uppburit arvoden, som kvartalsvis bestämts i mon af tillgång och med fästadt afseende på mer eller mindre trägen tjänstgöring och derunder ådagalagd skicklighet.

Af Riksarchivets ordinarie tjänstemän har archivarien Kullberg, genom Eders Kongl. Maj:ts nådiga bifall till hans på grund af sjukdom gjorda underdå-

niga ansökningar, varit befriad från tjenstgöring under hela året. Öfrige tjenstemän hafva begagnat den dem medgifna rätt till semester. Dessutom hafva archivarien Granlund under tre veckor och amanuensen Bergman under två veckor af laga förfall varit hindrade att sina tjenester förrätta. Under de ledigheter, som sålunda uppstått, har riksarchivarietjensten förrättats af von Feilitzen i en och en half månad, archivarietjenst af Taube i tio och en half månader, af Bergman i fyra och en fjerdedels, af Silfverstolpe i två och af Hildebrand i en half månad samt amanuensstjenst af Lundgren i tio och en half månader, af Tersmeden i en och en half, af Hildebrand i trefjerdedels, af Théel i tre och trefjerdedels, af Westrin i en och en half, af Forsgrén i två och en fjerdedels samt af Wallmark i en månad.

Utom det dagliga bestyret att gå forskare och embetsverk till handa med upplysningar och handlingars uppsökande, har tjenstemännens arbete förnämligast tagits i anspråk för samlingarnes ordnande och förtecknande. Inom den administrativa afdelningen hafva de från statsdepartementen och andra myndigheter inkomna handlingar blifvit genomgångna och granskade, de från Finans- och Ecclesiastik-departementerna aflemnade äldre oordnade handlingar hafva fördelats och på sina rätta ställen inordnats; början har blifvit gjord med ordnande och fördelande af den stora samlingen af oordnade utslagshandlingar och revisionsakter från 1660-talet; ordnandet af samlingen »Militaria» och afskiljandet af handlingar för krigsarchivets räkning har fortsatts; register upprättats öfver några afdelningar af de sammansatta kollegiernas underdåniga utlåtanden m. m.

Inom den historiska afdelningens begge sektio-

ner har en förut påbörjad förteckning öfver pergamentsbrefven fortsatts från början af 1460-talet; en stor del af handlingarne, som röra Bremen, omordnats; de från Utrikes-departementet och Kongl. biblioteket aflemnade handlingar hafva blifvit slutgenomgångna och till större delen inordnade på diplomatica, acta historica eller riksdagsacta; af ministeriella handlingar har samlingen »Brandenburgico-Borussica» blifvit slutordnad och förteckning deröfver tryckt; ordnandet af »Cæsareana» och öfriga »Germanica» har fortgått; förteckning öfver ständernas och riksdagarnes originala beslut och försäkringar har blifvit reviderad och tryckt m. m. Öfver »rådslag» under konung Carl IX:s tid har innehållsöfversigt blifvit upprättad och tryckt; en del rådsprotokoller blifvit renskrifna och registraturer här och der kompletterade samt några konselj- och beredningsprotokoller registrerade; den Goertziska samlingen har blifvit ordnad och registrerad; samlingen »Acta historica», som oupphörligt växer genom handlingar, som tillkomma från andra samlingar, har i några delar blifvit nyordnad; den biografiska samligen har fortfarande varit under bearbetning m. m. Dessutom har icke så litet arbete upptagits af ordnande och katalogiserande af de tryckalster, som enligt Kongl. brefvet af den 26 Januari 1883 få från Riksarchivet afsöndras.

Af de för fäderneslandets historia viktiga handlingar, som från Riksarchivet med understöd af ett särskildt statsanslag utgifvas, hafva under året utkommit af »*Konung Gustaf I:s registratur*» åttonde delens andra och nionde delens första häfte, utgifna genom V. Granlund; af »*Kyrkoordningar och förslag dertill före 1686*» har ett nytt häfte begynt tryckas, ombesörjdt af von Feilitzen. Af »*Svenskt diplomatarium*

från och med år 1401», redigeradt af C. Silfverstolpe på bekostnad af framledne grefve E. Posses testamenterade fond, har utkommit andra bandets tredje häfte. Slutligen har också utkommit »*Meddelanden från Svenska Riksarchivet*» VII, hvartill Eders Kongl. Maj:t i nåder beviljat ett särskildt anslag.

Liksom under flera föregående år har archivarien von Feilitzen fört Riksarchivets räkenskaper och haft vården om dess bibliotek samt amanuensen frih. Taube fört protokoll vid sammanträdena mellan riksarchivarien och archivarierna.

Stockholm den 31 Januari 1884.

Underdånigst

CARL GUSTAF MALMSTRÖM.

Bil. A.

Specifikation på den *ordinarie* tillökningen under år 1883 i Kongl. Riks-Archivets samlingar genom leveranser från Kongl. Stats-Departementen:

Från *Kongl. Justitie-Departementet*:

Afgjorda handlingar för år 1871,
med förteckningar 4 vol.

samt 8 st. originalförordningar.

Från *Kongl. Justitie-Revisionen*:

Handlingar i Revisionsmål för år
1880 41 »

D:o i Besvärs- och Ansökningsmål
för samma år 54 »

» *Kongl. Finans-Departementet*:

Statsrådsprotokoll för åren 1840-
1866 83 band.

» *Kongl. Ecclesiastik-Departementet*:

Afgjorda handlingar för år 1877..... 56 vol.

Summa 238 vol.

jemte 8 st. originalförordningar.

Bil. B.

Specifikation på den *extra-ordinarie* tillökningen år 1883 i Kongl. Riks-Archivets samlingar, dels genom leveranser från offentliga verk och myndigheter utom Kongl. Kansliet, dels genom gåfvor:

Från Kongl. Statskontoret:

Statsprotokoller för åren 1710—	
1713	4 band.
Statskonseljprotokoller 1776—1788	13 »
Statskommissionsprotokoller 1789	
—1791	3 »
Statsreqvisitionsförslag 1675—1784	108 »
Statshandlingar 1785—1825	37 vol.
Statsconcepter 1681—1806..	121 band.
Statsberedningen: Kongl. bref till,	
1796—1820	8 »
D:o Protokoller 1796—1801.....	2 vol.
D:o Concepter 1796—1820	11 band.
D:o Handlingar ang. kungsgårdarne	4 vol.
D:o Diarier 1796—1819	4 band.
D:o Diverse handlingar	1 vol.
Statskommissionen: Kongl. bref till,	
1721—1758	28 band.
D:o Protokoller 1719—1771.....	42 vol.

Statskommissionen: Concepter till protokoll, bref och protokolls- extrakter 1720—1767	30 band.
D:o Brefconcepter 1716—1731	10 vol.
D:o Diverse handlingar	6 band.
Statsutredningen 1792—1794; Kongl. bref, handlingar, protokol- ler och registratur	6 vol.
Kongl. Maj:ts remisser ang. cede- rade fordringar 1682—1697	8 band.
Utrikes provinsförslag 1691—1707	8 »
Pommerska och Wismarska hand- lingar (band, bundtar och fas- ciklar)	105 vol.
Handlingar rörande utrikes medel 1719—1814	9 »
Räkningar m. m. öfver kongl. per- soners resor, kröningar, begrafnin- gar och skuldliqvider	58 »
Diverse handlingar	14 »

tillsammans 640 volumer.

Från *Riksgäldskontoret*:

Riksdagsbeslut i original för riks- dagarne 1877—1882, stor fol.	6 band.
--	---------

» *Kongl. Biblioteket*:

Diverse diplomatiska brefvexlingar	12 vol.
Kongl. Danska bref till domkapit- let i Lund 1563—1655 m. m.	1 »
Regum Sueciæ et virorum illustrium literæ 1545—1680	1 »
Hofräkningar från Konung Gustaf I:s tid	1 fasc.

Adler Salvii registratur ..	1 vol.
Bref till drottning Maria Eleonora och hennes kansli 1631—1639	1 »
Kon. Gust. II Adolfs bref till fält- marsk. Åke Tott	1 fasc.
Fältmarskalken Johan Banérs bref- vexling 1623—1640	4 vol.
Kon. Carl X Gustafs bref till Bengt Oxenstierna 1649—1659	2 »
Pfalzgrefven Adolf Johans bref till densamme 1657—1659	2 »
Rikskansleren Ax. Oxenstiernas bref till sin son Johan, orig.	1 fasc. 1 bd.
Densammes m. fl. bref till riksdrot- sen Gabr. Oxenstierna	1 vol.
Kon. Carl X Gustafs egenhändiga bref till G. O. Stenbock 1655—1659 m. m.	1 »
Kon. Carl XII:s bref till general- guvernören i Bremen Nils Gyllen- stierna	1 »
Ur Nils Gyllenstiernas papper	1 »
Bref till Arvid Horn	2 »
Rådets m. fl. myndigheters bref till Magn. Stenbock 1711	1 »
Kon. Fredrik I:s egenhändiga dic- tamen till rådsprotokollet ang. 1741 —1742 års krig	1 fasc.
Concepter till rådsprotokoll 1742 —1743	1 vol.
Kon. Gust. IV Adolfs bref till stats- secreteraren Rosenblad	1 »
Densammes bref till kanslipresi- denten von Ehrenheim ..	1 »

Bref från hofkansleren af Wetterstedt till von Ehrenheim	3 vol.
Bref till kon. Gustaf IV Adolf 1802	1 »
Handlingar ang. svenska jägeristaten 1638—1676	1 »
1620 års skolordning,	

tillsammans 44 vol. och en originalförordning. Dessutom en mängd lösa handlingar ur serierna af regenternes originalbref, diverse andra historiska handlingar af olika slag från början af 1500-talet till slutet af 1700-talet.

Från *Riksdagsbiblioteket*:

Handlingar vid 1738—1739 årens riksdag om drabantinqvarteringen	1 vol.
---	--------

» *Landshöfdinge-Embetet i Göteborgs och Bohus län:*

Domböcker och tingshandlingar från V. o. Ö. Hisings, Säfvedals och Askims härader	29 »
--	------

» *Domkapitlet i Vexjö:*

Konsistoriernas utlåtanden angående skolverken 1749	1 »
Handlingar rörande Riks- och Antiquitets-Archiverna samt Kongl. Biblioteket	1 fasc.

» *Generalpostdirektören m. m. W. Roos:*

Postsparbankskommittéens handlingar 1882—1883	1 »
---	-----

Från *Domhafvanden i Kullings härad*:

Kullings härads dombok för åren
1734—1739 1 vol.

» *Domhafvanden i Norrvikens domsaga*:
Inteckningsprotokoller för åren
1723—1732 1 »

» *Framl. Regementspastorn S. H. Alm-*
quists sterbhus:
Inventarier öfver preteståndets ar-
chiv 1851, 1856 2 häft.
samt 6 st. preteståndets kansli-
direktionsprotokoller.

Såsom gåfvor:*Genom Kongl. Utrikes-Departementet*:

Ritningar till »Public Record Office's»
nya byggnad i London, 9 st.

Af f. d. Kapitenen m. m. Frih. C. J. A.
Skogman:

Landshöfdingars bref 1826—1827,
1830—1831 till d. v. statssecrete-
raren, sedermera presidenten, frih.
C. D. Skogman 1 vol.

» *Professoren m. m. Frih. A. Norden-*
skiöld:

En fotolitografierad charta öfver
Skandinavien från 1427, med be-
skrifning, på pergament.

» *Riksarchivarien m. m. C. G. Malm-*
ström:

Handlingar rörande släkten Gyl-
lengrip 1 »

Af *Kapitenen O. M. Nerman:*

Uppgifter om de nådegåfvor, som Kongl. Maj:t genom dåvarande polismästaren C. U. Nerman lät utdela åren 1833—1839, 1½ ark.

» *Brunnsintendenten m. m. D:r T. G. O. Böttiger:*

Kon. Carl XII:s bytesbref på gods för Kongl. rådet, frih. Gustaf Kurcks arfvingar. Dat. Altranstädt d. 16 Jan. 1707. Perg.

» *Fröken Hilda Richter, Hättorp, Tjellmo:*

Bref till och från öfversten Erik Ludv. Armfelt o. hans hustru, 56 st., de flesta orig. 1 vol.
samt ett originalbref från Kon. Gustaf III, dat. Aachen d. 3 Juli 1791, med återkallande af alla svenske officerare i fransk tjenst.

» *Löjtnanten frih. C. G. F. B. Adlercreutz:*

Diverse bref från Kon. Carl XIII m. fl. till statsrådet och generalen grefve Adlercreutz. Diverse generalordres från kronprinsen-generalissimus, noter, rapporter m. m.; de flesta orig. från 1813 års fälttåg.

» *f. d. Löjtnanten Nikolas Adlercreutz:*

En mängd af generalen grefve Adlercreutz' efterlemnade papper

rörande krigen i Finland 1808—1809
och i Tyskland 1813—1814.

Allra största delen af dessa begge
samlingar äro sedermera öfverlem-
nade till Kongl. Krigsarchivet.

Summa 730 vol.

utom en mängd lösa handlingar, 9 ritningar, 1 charta
med beskrifning på perg. och 1 pergamentsbref.

- - - - -

Om Provinsarchiv

af

B. Taube.

Í bredd med regeringarnas och de centrala myndigheternas archiv i hufvudstäderna uppstå dessutom alltid archiv af tredje ordningen i de olika landsorterna. Sådana landsortsarchiv äro i Sverige läns- och stiftsstyrelsernas, härads- och rådstufvurätternas, regementenas och kyrkornas archiv m. fl. dylika, att icke nämna de forna generalgouvernements- och lagmansrättsarchiven. Alla dessa särskilda archiv förvaras i regeln på den ort, der de uppkommit, och först i senaste tider hafva hos oss några förflyttningar vidtagits, såsom t. ex. de äldre häradsrättsarchivens till Riksarchivet, regementsarchivens till Krigsarchivet och generalgouvernementets i Malmö till Lunds universitetsbibliothek. En fullständig centralisering af alla dessa archiv låter emellertid knappast tänka sig, och vore så mycket otjenligare, som en väsentlig del af dem utgöres af handlingar till innehållet ordagrant lika med dem som finnas i riks- och centralarchiven, d. v. s. att originalen i hufvudstadens archiv motsvaras af concepterna i landsortsarchiven, och tvertom.

Att deremot för framtiden till en viss grad centralisera alla dessa smärre, ofta mycket illa vårdade archivaliesamlingar, vore dock synnerligen ändamålsenligt, och detta skulle äfven utan större svårighet kunna verkställas, genom att från ett visst begränsadt område till några större, der inom centralt belägna provinsstäder sammanföra alla äldre, för de löpande göromålen icke längre behöfliga archivalier, för att derstädes i en mot eldfara m. m. så vidt möjligt skyddad byggnad bevaras och vårdas. Fördelaktigast vore det visserligen om läns- eller stiftsindelningarna kunde läggas till grund för bildandet af dessa archiv-

områden, men dels äro dessa indelningar alltför oregelbundna, dels är icke allenast länens utan äfven stiftens antal alltför stort, för att man med hopp om framgång skulle kunna väcka förslag om lika många archiv och archivdistrikt. Bättre då att börja med ett mindre antal archiv, hvilka framdeles skulle kunna ytterligare fördelas, i händelse de alltför mycket tillvexte och landets tillgångar sådant medgäfv. För ögonblicket vore viktigast, att ett fåtal dylika provinsarchiv upprättades och ställdes under sakkunniga personers vård samt kommo att utgöra annexer eller filialer till Riksarchivet.

För att närmare belysa denna hittills hos oss obeaktade fråga vilja vi i det följande anföra åtskilligt, som i andra länder redan kommit till utförande.

I vårt brödraland Norge finnes redan sedan år 1851 ett verkligt Provinsarchiv i staden Trondhiem, ehuru under det oegentliga namnet »Centralarchivet för Trondhiems och Tromsö stift». Det omfattar de äldre handlingarna¹⁾ från alla statens lokalarchiv i dessa båda stift samt Söndmöres fögderi i Bergens stift, d. v. s. hela det nordanfjeldska Norge. Första anledningen till dess upprättande var en Kongl. resolution af år 1837, som stadgade att alla rikets embets- och tjenstemän skulle till Riksarchivet aflemna för de löpande göromålen icke mera nödvändiga archivalier af antiqvariskt, statistiskt eller historiskt värde. Denna begränsning iaktogs icke, och då Riksarchivet dels icke hade plats för allt, dels af lätt insedda skäl icke ansågs lämpligt till lokalarchiv för hela landet, så beslöt man sig för att påbörja upprättandet af ett provinsarchiv. På detta sätt uppstod »Centralarchivet» i Throndhiem, hvars instruktion meddelas såsom bilaga.

Redan den 14 juni 1877 uttalade Kyrkodepartementet i skrifvelse till Riksarchivet sina åsikter om ändamålsenligheten af upprättandet af ett stiftsarchiv i Bergen för det vestanfjeldska Norge, men oaktadt alla ansträngningar från archivstyrelsens sida har det ännu icke lyckats att få något sådant till stånd. Detta anses emellertid endast såsom en tidsfråga, likasom den tid ej torde vara så särdeles långt aflägsen, då utrymmet ej längre tillåter det Norska Riksarchivet att tjena som lokalarchiv för de trenne sydliga stift. Då äfven för dessa ett nytt gemensamt archiv upprättas, får sålunda Norge efter sin naturliga indelning trenne särskilda provinsarchiv.

¹⁾ Äfven kyrkböckerna.

I **Danmark** har man till en början inskränkt sig till att organisera ett provinsarchiv för Jutland i det centralt belägna Wiborg.

I **Preussens** 11 provinser (med undantag af Lauenburg och Hohenzollern) finnas 14 särskilda s. k. Statsarchiv, hvilka stå under samma öfverstyrelse som Geheime-Statsarchivet i Berlin. Fordom lydde de omedelbart under Öfverpresidiet i provinserna (till hvilket årsberättelserna ställes), men i högre instans under ministerierna för Kongl. huset och Utrikes ärendena.

Ehuru Geheime-Statsarchivet i Berlin i sig inbegriper provinsarchivet för Mark-Brandenburg, belöper sig dock i medeltal på hvarje statsarchivdistrikt ej mindre än 1,690,000 inv.

Följande utdrag ur instruktionen för dessa archiv torde ej vara utan intresse:

§ 1. De i provinserna befintliga Statsarchiven hafva till ändamål att förena de urkunder, handskrifter och akter, hvilka angå vare sig de särskilda territoriernas och korporationernas eller hela provinsens historia, egendoms- och rättsförhållanden samt förvaltning, äfvensom att hålla dessa autentiska vittnen från en förfluten tid tillgängliga för myndigheterna och den vetenskapliga forskningen.

§ 2. Statsarchivens embets- och tjänstemän stå under öfveruppsigt af Presidenten i det Kongl. Statsministeriet, under omedelbar uppsigt och kontroll af vederbörande Kongl. Öfverpresident (i provinsen), samt under ledning af Direktorn för samtliga statsarchiven.

§ 6. Inga archivalier få från samlingarna afsöndras, det vare sig genom försäljning eller bortskänkande eller på annat sätt. Anser föreståndaren några handlingar värdelösa och alltså lämpliga att kasseras, bör han till statsarchivens Direktor öfversända en förteckning på desamma och inhemta hans tillstånd till deras kassering.

§ 10. Föreståndaren är ansvarig för archivets stängning och förvarar archivnyckeln.

§ 18. Archivtjänstemännen böra förskaffa sig kännedom om archivalier, som tillhöra provinsens städer, korporationer, stiftelser och kyrkor så väl som privatpersoner, vidare upprätta förteckningar öfver dessa archivalier samt om möjligt taga afskrifter af dem för archivets räkning. Föreståndaren bör för sådant fall utbedja sig den Kongl. Öfverpresidentens bemedling.

§ 37. Antalet arbetstimmar i veckan skall i regeln uppgå till 30.

§ 38. Hvarje år insändes årsberättelse till chefen för archivförvaltningen genom förmedling af Kongl. Öfverpresidenten.

Vid dessa 14 Stats(=Provins)archiv äro anställda 20 Statsarchivarier och Archivarier, 13 Archivsekreterare, 3 Kanslisekreterare (och 12 vaktmästare), utom extraordinarie tjenstemän och betjente. Årsaflöningen vexlar efter ålder i tjensten för en Archivario mellan 2,700—4,500 Mark samt för en Archivsekreterare mellan 1,800—2,400 Mark. De 3 Kanslisekreterarne erhålla tillsammans 5,850 Mark, men olika belopp allt efter ålder i tjensten. Dertill kommer hyresersättning lika för alla inom samma grad.

Ehuru naturligtvis flere af dessa statsarchiv från början uppstått på ett från vanliga provinsarchiv afvikande sätt, nemligen såsom sjelfständiga staters hufvudarchiv, hafva de dock numera alla efter staternas införlifvande med Preussen uteslutande karakteren af provinsarchiv. Ett liknande uppkomstsätt hafva äfven de s. k. Kretsarchiven i Bayern¹⁾. Sedan under innevarande århundrades början ganska många landområden, städer och kloster blifvit införlifvade med Bayerns krona, rigtades snart regeringens uppmärksamhet på de nyförvärfvade besittningarnas mångtaliga och delvis ganska viktiga archiv, hvilka, uppställda i en mängd olika lokaler och lemnade utan behörig vård, icke kunde på ändamålsenligt sätt tillgodogöras. Redan år 1812 utkom en förordning, hvarigenom så väl Riksarchivet som dess filialer bildades, och i hvilken det bland annat heter: »Samtliga i riket befintliga särskilda archiv upphöra att vara sjelfständiga och äro, äfven om de tills vidare få bibehållas i sina nuvarande lokaler, att betrakta såsom underordnade filialer till Riksarchivet, med hvilket de ställas i fortfarande förbindelse, så att deras urkunder och akter komma att betraktas såsom delar af Riksarchivet, och deras repertorier, hvilka ofördröjligen böra i afskrift insändas till Riksarchivet, anses såsom delar af der förvarade generalrepertorium». År 1825 gjordes ett kraftigt försök att sön-

¹⁾ Denna framställning grundar sig hufvudsakligen på K. Bayeriske Riksarchivdirektorn Dr *Frantz von Löher*s intressanta upplysningar i »Archivalische Zeitschrift» 1876.

derbryta denna förträffliga centralisering af archivens styrelse förmedelst provinsarchivens läggande under kretsregeringarna, men inom kort kom man till insigt om experimentets förlamande inverkan på archivens verksamhet, hvarefter det förra förhållandet till Riksarchivet återställdes.

Då det med anledning af archivens stora antal var omöjligt att anställa erforderligt antal tjenstemän, så sökte man från början sammanslå flere smärre archiv till ett större. Efter deras storlek och betydighet kallades de antingen archiv, »archivkonservatorier» eller »registraturdepots». Så t. ex. fanns det ännu år 1820 blott 4 archiv, men dessutom 7 konservatorier och 8 depots. Mer och mer fann man dock naturligt, att hvarje provins borde hafva sitt eget provinsarchiv, hvaruti alla derinom befintliga, staten tillhöriga archivalier vore samlade. Sålunda indrogs det ena archivet efter det andra, till dess numera endast de åtta krets- eller provinsarchiven återstå, nemligen

i München	för Oberbayern,
» Landshut	» Niederbayern,
» Amberg	» Oberpfaltz och Regensburg,
» Neuburg	» Schwaben och Neuburg,
» Nürnberg	» Mittelfranken,
» Bamberg	» Oberfranken,
» Würzburg	» Unterfranken,
» Speier	» Rehnpfaltz.

Blott de trenne största af dessa — i Nürnberg, Bamberg och Würzburg — bibehöllo fortfarande benämningen »archiv», de öfriga måste länge nöja sig med titeln »archivkonservatorier», en benämning, som år 1837 utsträcktes till samtliga provinsarchiven och först år 1875 utbyttes mot den vida lämpligare: »kretsarchiv».

Emedan kretsarchivens tjenstemän stå till Riksarchivets Direktör i samma förhållande som tjenstemännen vid sjelfva Riksarchivet, så uppstår deraf en så oafbruten och liflig förbindelse med detta, att det ständigt har kännedom om förhållandena inom de särskilda kretsarchiven och om arbetenas fortgång derstädes. Chefens uppdrag å ena sidan, berättelserna och förfrågningarna å den andra, fortgå med en ständig vaxelverkan. Utan tvifvel åtgår mycken tid och möda till detta mångfaldiga skrivande fram och åter, men orfarenheten visar i det hela taget, att det

kraftigt befordrar archivväsendets bästa. Det åstadkommer göromålens säkert afmätta gång, deras likformiga behandling samt en synnerligen liflig täflan.

Genom hvarje särskild berättelse, som ett kretsarchiv afgifver till Riksarchivet om verkställda undersökningar, kan Riksarchivets Direktor skaffa sig kännedom om huru arbetena der utföras. Till samma ändamål tjena äfven samtliga kretsarchivens repertorieafskrifter. Dessa bilda i Riksarchivet en stor samling, der olika färg på banden utmärker hvarje särskildt archiv. Så snart ett repertorium är färdigt, tages nemligen genast en afskrift deraf för Riksarchivet.

Likaså erhålla kretsarchiven tid efter annan afskrifter af repertorier öfver sådana Riksarchivets archivaliegrupper, som med de förstnämnda stå i något sammanhang.

I början afgåfvo kretsarchiven hvarje månad berättelse om sin verksamhet, sedermera kvartalsvis, derefter halfårsvis och slutligen blott en gång om året, den 20 januari. Denna berättelse sluter sig helt och hållet till den generalberättelse, som årligen i mars månad af Riksarchivets Direktor afgifves till Inrikesministeriet.

Hvarje kretsarchiv visiteras hvart annat år af Riksarchivets chef eller ett Riksarchivråd. Denna visitation sträcker sig till förvaltningens alla detaljer och dervid föres protokoll, hvilket jemte utlåtande framlägges för Inrikesministeriet. Kretsarchivet sjelft erhåller genast ett utförligt, punktvis affattadt inspektionsbesked, som ingår i alla förekommande frågor och meddelar uppdrag i afseende på erforderliga anordningar och arbeten.

På lika sätt måste en grundlig visitation åtfölja hvarje aflemnande af ett kretsarchiv till en nyutnämnd föreståndare. Kostnaderna bestridas af Riksarchivets expensmedel.

Hvad beträffar det nuvarande antalet tjenstemän och betjente, så utgör det vid archivet i

Amberg ...	1	Archivarie,	1	Sekreterare,	1	Kanslist,	1	Vaktmästare.
Bamberg	1	»	2	»	1	»	1	»
Landshut	1	»	1	»	1	»	2	»
München	1	»	1	»	2	»	1	»
Neuburg	1	»	1	»	—	»	1	»
Nürnberg	1	»	1	»	1	»	1	»
Speier	1	»	1	»	—	»	1	»
Würzburg	1	»	2	»	2	»	1	»

Tjenstemännens lönevilkor äro följande:

Tjenstemän.	L ö n				
	de första 5 åren.	fr. 6 t. o. m. 10 året.	fr. 11 t. o. m. 15 året.	fr. 16 t. o. m. 20 året.	för hvarje vidare qvinquennium
De 8 Kretsarchi- varierne hvar- dera	M. 3,360	3,720	4,080	4,260	180
	de första 3 åren.	fr. 4 t. o. m. 5 året.	fr. 6 t. o. m. 10 året.	fr. 11 t. o. m. 15 året.	fr. 16 t. o. m. 20 året.
De 10 Archiv- sekreterarne hvardera	M. 2,280	2,640	2,820	3,000	3,180

För hvarje vidare qvinquennium tillkommer äfven för Archivsekreterarne en ökning af M. 180.

Lönerna för dessa båda kategorier uppgå till ett belopp af sammanlagdt omkring 60,000 Mark.

Dertill komma Kanslister och Vaktmästare med arfvoden enligt följande schema:

Tjenstemän och betjente.	A r f v o d e						
	de första 5 åren.	fr. 6 t. o. m. 10 året.	fr. 11 t. o. m. 15 året.	fr. 16 t. o. m. 20 året.	fr. 21 t. o. m. 25 året.	fr. 26 t. o. m. 30 året.	fr. 31 året.
9 Kanslister hvardera ...	1,101	1,212	1,320	1,431	1,582	1,650	—
8 Vaktmästare hvardera	882	990	1,101	1,212	1,320	1,431	1,542

Således för samtliga kretsarchiven omkring 20,000 Mark.

Kretsarchivens expensmedel vexla för hvarje archiv från 1,500 till 700 Mark, tillsammans utgörande 8,400 Mark, utom de s. k. ständiga byggnadsutgifterna.

Dessa summor utbetalas alla af staten. De obetydliga penningebelopp, som archiven inkassera för archivundersökningar, tillstånd till archivforskning, vidimationer etc., öfverlemnas årligen till Kretsregeringarna. Det enda, som archiven få behålla för egen räkning, är hvad som inflyter för försålda makulerade

handlingar, och detta användes till archivens vetenskapliga publikationer.

I hvarje kretsarchiv har chefen sitt eget arbetsrum, öfrige tjänstemän och forskare sitta tillsammans i ett annat. Tyvärr äro arbetsrummen merendels alltför små.

Vid det med statsanslag af 350,000 Mark nybyggda, särdeles stora och vackra kretsarchivet i Nürnberg äro arbetsrummen förlagda uti en särskild byggnad, som genom en täckt gång står i förbindelse med sjelfva archivbyggnaden. I samma byggnad äro äfven bostäder för tjänstemännen beredda, med tillämpning af den rigtiga åsigten, att ju längre en archivarie stannar i sitt archiv, desto mera förtrogen blir han dermed, desto större intresse får han därför och desto bättre blir archivet bevakadt. Man anser också såsom ett önskningsmål att åtminstone föreståndarne alltid hafva sin bostad invid archiven, såsom redan länge egt rum i Speier. I Landshut bo både Archivarie, Sekreterare, och Vaktmästare i samma slott, der archivet är inrymdt. För eldfara och dylikt kan det dock icke i allmänhet vara lämpligt att tjänstemännen bebo sjelfva archivbyggnaden.

Då Bayerns folkmängd uppgår till 5,285,000 inv., så belöper sig på hvarje kretsarchivdistrikt i medeltal 660,000.

Departementsarchiven i Frankrike¹⁾ voro intill år 1839 högeligen försummade och merendels i mycket oordnad skick. Det gälde då först och främst att anskaffa någorlunda archivaliskt bildade tjänstemän, hvilket skedde derigenom att elever från »Ecole des Chartes» i Paris erhöilo de lediga platserna. Sedermera framlades efter sorgfälliga af Archivkommissionen anställda förberedande undersökningar en allmän organisationsplan. I augusti 1839 utkom den första instruktionen, hvilken följdes af det egentligen grundläggande cirkuläret af den 24 april 1841, i kraft af hvilken instruktion Departementens, Kommunernas och Hospitalens archiv skulle ordnas efter vissa kategorier, hvarjemte uppgörandet af s. k. summariska inventarier förbereddes. Härpå följde åter år 1843 ett allmänt archivreglemente, som reglerade den »inre och yttre» archivtjänstgöringen, samt följande år ett cirkulär rörande försäljningen af värdelösa äldre handlingar. År 1854 stodo Departementsarchiven fullfärdiga. Trots alla svårig-

¹⁾ Hufvudkällor för denna framställning äro: *Aimé Champollion Figeac, Manuel de l'Archiviste* (Paris 1860) och Dr *Heino Pfannenschmid, Das Archivwesen in Elsass-Lothringen* (Colmar 1875).

heter voro till följd af den högsta archivstyrelsens utomordentliga vaksamhet och stränghet relativt betydliga resultat uppnådda, säkerligen därför, att man icke fordrade för mycket, utan nöjde sig med måttliga anspråk.

Departementsarchiven indelas i en äldre (historisk) afdelning, före 1790, och en nyare (administrativ), efter nyssnämnda år.

Den äldre så väl som den nyare afdelningen ordnades efter bestämda kategorier, kallade *serier*, hvilka betecknades med stora bokstäfver. Den äldre afdelningen, som sönderföll i det civila och det kyrkliga archivet, har dock blott *en* fortlöpande seriebeteckning A—I. Den nyare afdelningen omfattar serierna K—Z. På dessa allmänna kategoriers grundval ordnades sedan inom hvarje serie de särskilda archivalierna efter s. k. *fonds*. Med denna benämning förstår man alla de archivalier, som tillhöra en korporation, en institution, en familj etc. Inom hvarje »fonds» ordnades åter handlingarna efter ämnena, vare sig kronologiskt, topografiskt eller alfabetiskt.

Affattande af ett »inventaire» ålades först genom ministeriella cirkuläret af år 1841. En afskrift af denna katalog skulle deponeras i centralarchivet i Paris. Särskilda instruktioner för inventariernas uppställning föreskrefvos genom cirkulär år 1854 med tillägg år 1867.

För katalogernas tryckning beviljade generalråden beredvilligt nödiga medel; 400 exemplar trycktes, hvaraf 200 skulle säljas och 102 lemnas till ministeriet, hvaremot Archivarien fick behålla de öfriga 98. Enligt senast utfärdade stadgande (af år 1866) skola 22 exemplar användas till byten med stadsarchivens »inventaires» eller främmande regeringar, samt vidare ett exemplar lemnas till Senaten, Lagstiftande corpsen, Statsrådet och Justitieministeriet.

Sträng ordning råder. Private forskare måste skriftligen på tryckta blanketter göra ansökan om tillstånd till archivens begagnande. Departementssekreteraren gillar eller afslår Archivariens remiss. Afslag meddelas skriftligen. Angå de ifrågavarande archivalierna personliga eller familjeförhållanden, så erfordras Prefektens bifall. Vigtiga handlingar af konfidentiell natur meddelas ej. Mot Archivariens afstyrkande kan vädjas till Prefekten och vidare till Ministern.

Blott en fascikel framlägges på en gång för samma person. Önskas afskrifter eller utdrag, så låter Archivarien verkställa

sådana och vidimerar dem. Generalsekreteraren intygar dennes underskrift och påtrycker prefektens sigill.

Lösen för departementsakter är noga bestämd. Den utgör för hvarje blad (rôle) 75 Cent. utom stämpel 1 Fr. 25 Cent., således tillsammans 2 Fr., hvilken lösen ingår till departementskassan. Men för afskrifter i vetenskapligt ändamål finnes intet dylikt stadgande.

Trenne journaler föras: Utlåningsjournal, en journal öfver archivundersökningar (rechercher) och en öfver afskrifter (expéditioner).

Alla leveranser från myndigheterna till archiven åtföljas af noggranna förteckningar i 2 exemplar. Vid handlingarnas inordnande förtecknar Archivarien särskildt dem, som skola bevaras, och äfvenledes särskildt dem, som efter en viss föreskrifven tid skola försäljas. De förstnämnda förses genast med archivets stämpel.

Öfver de papper, som skola försäljas, måste Archivarien göra en förteckning i 2 exemplar. Denna genomgås noga af en af Prefekten tillsatt lokalkommission, i regeln bestående af Generalsekreteraren, Domändirektören och Archivarien, men först efter af Ministern gifvet tillstånd skrider man till offentlig auktion. Försäljningssumman tillfaller för de äldre archivalierna staten, men för departementspapperen Departementets kassa.

Enligt ett stadgande af år 1850 måste man för att blifva Archivarie hafva genomgått den till tre år beräknade kursen vid »Ecole des Chartes» i Paris.

För öfrigt antagas äfven andra personer till archivtjänstgöring, dock måste dessa utan undantag förut hafva genomgått en examen inför Centralarchivkommissionen i Paris.

Prefekten utnämner Archivarien, i regeln den som fått första rummet å förslaget bland de trenne af Inrikesministern föreslagne.

Utom Archivarien är vid dessa archiv vanligtvis ännu en tjänsteman anställd för de löpande kansligöromålen m. m.; vid de större archiven äro tvenne anställda för ombesörjande af förenämnda göromål. De utnämnas af Prefekten på Archivariens förslag. Deras aflöning är ganska ringa.

Årligen afgifver Archivarien en berättelse till Prefekten en månad före generalrådets sammanträde.

Generalrådet väljer årligen ett utskott för att taga kännedom om archivets tillstånd.

Generalrådets utlåtande inhämtas i afseende på utbyte af archivalier med främmande stater.

Inrikesministeriet har högsta ledningen af Departementenas archivväsende och utöfvar den genom en egen teknisk byrå, den andra i ordningen vid Ministeriets generalsekretariat. Denna byrå inrättades likasom generalinspektionen år 1853. Den bereder alla archivangelägenheter, reglementen, cirkulär och instruktioner, granskar Archivariernes årsberättelser m. m., och leder slutligen generalinspektionen. De fyra Generalinspektörerne besöka årligen ett visst antal af archiven, så att de återkomma hvart tredje år till samma archiv, öfvervaka archivtjänstgöringen i hela dess omfång och afgifva deröfver noggranna berättelser.

Den år 1841 inrättade Centraldepartementalarchivkommissionen består af 15 ledamöter, som förbereda de viktigaste archivreformerna.

Med kommunalrådets tillstånd kunna kommuners archiv deponeras i Departementsarchiven, der de förvaras särskildt för sig och kunna återfordras.

Först i senaste decennium har regeringens omsorg sträckt sig till de förut mindre uppmärksammade underdomstolarnas archiv. År 1875 infordrades upplysningar om dylika från tiden före år 1789, och dervid befanns att några af dem voro väl vårdade, ordnade och förtecknade, men andra deremot inhysta i fuktiga hvalf eller på vindar, utan all ordning och otillgängliga för forskare. Generalinspektörerne för archivväsendet måste på flere orter sjelfve anställa undersökningar. Der archiven voro väl vårdade lät man domstolarna behålla dessa under sin vård, men 64 illa medfarna archiv införlifvades 1876 med Departementsarchiven.

Öfverhufvud taget komma på hvarje af Frankrikes 87 departementsarchivdistrikt ungefär 435,000 inv.

Slutligen kan nämnas, att i *Belgien* redan finnas 7 provinsarchiv, sålunda ett archiv på 800,000 inv. I *Holland* finnas 11 dylika archiv, d. v. s. ett på 375,000 inv. o. s. v.

Jemför man nu dessa uppgifter, torde befinnas att Bayern är det land, hvars archivväsende lämpligast borde tagas till föresyn för det Svenska. I Bayern är visserligen så väl befolkningens antal som mängden af archivalier större än hos oss, men vårt

lands ofantliga utsträckning gör att provinsarchivens antal icke gerna skulle kunna sättas synnerligen lägre här än i Bayern. Erkännes detta och försöker man på denna grund uppgöra en indelning af Sverige uti archivdistrikt, skulle denna utfalla ungefär sålunda:

1) Skåne, Halland och Blekinge (inv. 850,000) med archiv i Malmö eller Lund (i sistnämnda fall möjligen i samband med universitetsbibliothekets handskriftssamling.)

2) Småland, Öland och Östergötland (inv. 875,000) med archiv i det temligen centralt belägna Jönköping, der redan förut Sveriges enda för archivändamål uppbyggda archiv (Hofrättens) finnes.

3) Vestergötland, Dal och Bohuslän (inv. 807,000) med archiv i Göteborg.

4) Södermanland, Nerike och Vermland (inv. 625,000) med archiv i Örebro.

5) Upland, Vestmanland, Dalarne, Gestrikland och Helsingland (inv. 725,000) med archiv i Upsala (kanske i samband med universitetsbibliotheket), och

6) Nordligaste Sverige (inv. 456,000) med archiv i Sundsvall eller Hernösand.

Stockholms stad och Gotland ligga utom denna distriktsindelning.

Bilaga.

Instruktion för Stiftsarchivarien vid Centralarchivet i Trondhiem, utfärdad af Kongl. Norska Kyrkodepartementet den 23 nov. 1854.

§ 1. Centralarchivet i Trondhiem är det slutliga förvaringsstället för statens samtliga nuvarande eller blifvande lokalarchiv inom Throndhiems och Tromsö stift samt Söndmøres fögderi af Bergens stift.

Städers, socknars m. fl. kommunala eller enskilda archiv må icke deruti mottagas utan Kyrkodepartementets samtycke.

§ 2. Stiftsarchivarien står omedelbart under Stiftsdirektionen, till hvilken han i regeln har att vända sig i archivets angelägenheter; dock kan han direkte brefvexla med Riksarchivet.

Genom Stiftsdirektionen begär han hos Kyrkodepartementet anvisning på expenser och aflägger årlig redovisning deröfver till Revisionsdepartementet.

§ 3. Archivet skall alla söcknedagar hållas öppet minst 2 timmar om dagen. En hvar är berättigad att på stället begagna hvad han önskar. Utlåning må i regeln icke ega rum.

§ 4. Innan archivet från någon embetsman mottager de archivalier, som denne önskar afleverera, efterser Archivarien att förteckning i 2 exemplar medföljer, hvaraf det ena återgår med påteckning om archivaliernas mottagande. Underrättelse om sådan afleverering sändes genast till Riksarchivet, som erhåller en afskrift af förteckningen, så snart archivalierna blifvit i Centralarchivet interimsvi uppställda i en med förteckningen öfverensstämmande ordning.

§ 5. Stiftsarchivarien iakttaga den yttersta försigtighet i afseende på ljus och eld. Intet arbete får i archivet ega rum efter mörkrets inträde. Archivarien efterser att lokalen vädras dagligen, utom vid fuktig väderlek.

§ 6. Archivarien skall hålla följande embetsböcker:

a) En *journal*, hvaruti innehållet af hvarje inkommande bref intages samt expeditionsdagen antecknas med hänvisning till kopieboken.

b) En *kopiebok*, hvaruti alla från archivet utgående embetsbref ordagrant införas; begge dessa med register.

c) En *hufvudregistrant* (accessionskatalog), hvaruti samtliga i archivet mottagna artiklar anföras i den ordning de ankommit och med hänvisningar till de speciella förteckningarna.

§ 7. Archivariens väsentligaste archivarbete består i:

1) Att genast uppställa de mottagna archivalierna i den ordning, de i förteckningarna finnas upptagna.

2) Att efterhand noga genomgå det sålunda uppställda och, när bristfälligheter förekomma, efterhöra hos vederbörande om det felande ännu kan tillrättaskaffas, samt i motsatt fall på rätt ställe i hufvudregistranten anteckna felet och hvad derom blifvit upplyst.

3) Att antingen i hufvudregistranten eller på lösa, ändamålsenligt ordnade kataloglappar anteckna de archivalier, som hafva mer än vanlig administrativ, historisk eller topografisk betydelse och som icke äro särskildt antydda i de mottagna förteckningarna.

§ 8. Vid genomgåendet (se § 7, mom. 2) uttager Archivarien ur bundtarna innehållslösa »fölgeskrifvelser», alldeles oväsentliga räkenskapsbilagor och dylikt, och insänder årligen till Kyrkodepartementet en summarisk förteckning deröfver med förslag till kassering. Sålunda kasseradt papper kan sedan säljas som makulatür, och beloppet upptages såsom inkomst i räkenskaperna, hvilka förses med afskrift af Departementets samtycke till försäljningen.

§ 9. Finner Archivarien vid genomgåendet archivalier af mer än vanligt värde, gifver han Riksarchivet meddelande derom.

§ 10. Den ordning, i hvilken archivalierna äro uppförda i de mottagna förteckningarna, bör i det hela icke förändras, utom när uppenbara fel derutinnan förekomma, hvilket då antecknas både på förteckningarna och i hufvudregistranten. Dupletter af värde kunna deremot läggas till en särskildt ordnad och katalogiserad personal- och lokalsamling. Oväsentliga dupletter kasseras.

§ 11. Öfver Centralarchivets boksamling och öfriga inventarier göres en förteckning, som insändes till Kyrkodepartementet. Vid hvarje års slut aflemnas en accessionskatalog öfver tillkomna böcker.

§ 12. Stiftsarchivarien inberättar till Kyrkodepartementet, så snart han erfar att något offentligt archiv genom vanvård, omflyttning eller på annat sätt utsättes för att lida skada eller att gå förloradt. Äfvenledes bör Archivarien söka komma på spåren numera upphörda embetsmyndigheters archiv, såsom Lagmansrätternas, nordanfjeldska Bergamtets, Stiftsskrifvarens, Tiondeskrifvarens och dylika, för så vidt de icke redan förefinnas i archivet.

§ 13. Archivarien är skyldig att underkasta sig de bestämmelser, som i nåder kunna komma att lemnas angående ersättning för de upplysningar och afskrifter, som han från archivet meddelar enskilda personer.

**Förteckning öfver i Riks-Archivet förvarade
Ministeriella handlingar.**

V.

GERMANICA¹⁾.

A. Tyska riket. Tyskland i allmänhet.

Antal volymer.	I. Allmänna fredskongresser ²⁾ .	År.
2 fol.	<p>1. Vestfalliska freden och dess exekution.</p> <p>Handlingarna angående Sveriges diplomati under sjelfva det trettioåriga kriget finnas endast till en del på de olika underafdelningarna af här förtecknade samling »Germanica». För den äldre tiden har man för öfrigt att söka dem i registraturet på inkomna tyska och latinska bref 1621 och 1622, i samlingen »Åtskilliga personers bref från Tyskland 1623—1632» med dess supplement (jämf. här nedan afd. A, III, 1); för den följande tiden framför allt i Axel Oxenstiernas korrespondens och rika samlingar (»Handlingar rörande Tyskland och tyska kriget»), i Erskeins korrespondens samt i den Salviska samlingen; för den sista tiden äfven i Johan Oxenstiernas korrespondens samt i stegeborgsarchivet; slutligen för sjelfva fredsunderhandlingen och exekutionen i senast nämnda samlingar.</p> <p>Legaten <i>Johan Adler Salvii</i> bref från Hamburg till K. Maj:t, m. fl. 1642³⁾</p>	1642

¹⁾ Med undantag af Brandenburg-Preussen, se n:o IV af dessa förteckningar (Medd. fr. Sv. Riksarch., VII.) -- Följande förteckningar äro af Lektor E. Hildebrand dels nyupprättade, dels på grund af äldre sådana omarbetade.

²⁾ Handlingar ang. kongressen i Stettin 1570, se Dipl. *Danmark* (Medd. fr. Sv. Riksarch. II); ang. kongressen i Lübeck 1651—1653 Dipl. *Polen* (a. a. VI); ang. kongressen i Köln 1673 och följ. år Dipl. *Holland*.

³⁾ Salvii tidigare bref från Hamburg, se här nedan under *Hamburg*, afd. D, II, samt Tidösamlingen.

Antal volymér.		År.
10 fol.	Legaterne frih. (grefve) <i>Johan Oxenstiernas</i> och och <i>J. Adler Salvii</i> bref till K. Maj:t ¹⁾ dat. Minden och Osnabrück från den 29 aug. 1643—1648.....	1643-1648
	Tillsammans med legaternas bref äro äfven inbundna »öfrige betientes» vid freds- kongressen bref jämte åtskilliga andra från tyska orter, såsom residenten <i>Rosenhanes</i> i Münster 1644 juni—1647 (från och med slutbandet för 1645); krigsrådet <i>Erskeins</i> från 1647 mars; residenten <i>Biörenklous</i> från dec. s. å.; residenten <i>Kleihe</i> 1648 (ang. hans ifrågasatta beskickning till Kassel, m. fl.	
2 »	Legaterna grefve <i>Joh. Oxenstiernas</i> och <i>J. Adler Salvii</i> samt residenten <i>Mathias Biören- klous</i> bref ²⁾ från Minden, Osnabrück, m. fl. orter jämte några bref från residenten <i>S. D. Kleihe</i> ang. exekutionsverket i den Vest- faliska kretsen, samt från <i>G. Taubenfelt</i> (Leipzig) och <i>E. Sparre</i> (Münster) 1649. ...	1649
2 »	Pfalzgreffen <i>Karl Gustafs</i> bref från Leipzig, Erfurt, Nürnberg m. fl. orter 1648 dec. samt 1649 och 1650	1648-1650
	Med pfalzgreffens bref äro inbundna bref till K. Maj:t och Regeringen från <i>M. G. De la Gardie</i> (hufvudsakligen dat. Leipzig), <i>B. Oxenstierna</i> och <i>A. Erskein</i> , residenterna <i>Fürstenhäuser</i> (Leipzig) och <i>G. Snoilsky</i> (Ben- feld, Strassburg och Frankfurt), <i>C. G. Wran- gel</i> samt åtskilliga tyska furstar och officerare.	
1 »	K. Maj:ts bref till legaterna i Tyskland <i>Oxen- stierna</i> och <i>Salvius</i> 1648 (ett enda) 1649 jan.—mars ³⁾ .	

¹⁾ Äfven till sekreteraren Gyldenklou, liksom under de följande åren.

²⁾ När ej adressaten är särskildt utsatt, äro brefven ställda till K. Maj:t. Se för öfrigt *J. Oxenstiernas* och *Salvii* samlingar.

³⁾ Se vidare i *Johan Oxenstiernas* korrespondens drottningens bref till honom. — Drottningens bref till pfalzgreffen äfvensom drottningens och pfalzgreffens (sedermera konung) *Karl Gustafs* bref till *B. Oxenstierna* under åren 1648—1654 förvaras i den Historiska brefsamlingen. Bref till *Biörenklou* finnas i samlingen af *Biörenklous* papper i R.-A.

Antal volymr.		År.
1 fol.	Residenten <i>Schering Rosenhanes</i> bref från Münster till legaterne i Osnabrück 1646, 1647.	
1 "	Memorial och skrivelser från tyska furstar, städer och enskilde till pfalzgreffen <i>Karl Gustaf</i> 1648-1650.	
1 "	Handlingar ang. de tyska angelägenheterna 1648—1654.	
1 "	Handlingar ang. greve M. G. De la Gardies expedition 1649, äfvensom staden Erfurt.	
1 "	Protokoll och handlingar angående kongressen i Nürnberg.	
<hr/>		
2. Kongresserna i Utrecht och Baden 1712—1714.		
1 qv.	E. o. envoyén <i>Georg Berend v. Engelbrechts</i> bref till K. Maj:t och Hofkanslern från Utrecht och Baden m. fl. orter 1712 maj—1714 okt.	1712-1714
1 "	Densammes bref till Kanslikollegium från samma orter och för samma tid. Greve <i>Erik Sparres</i> bref från (Wien och) Baden juli—sept. 1714 äro inbundna med hans öfriga bref, hufvudsakligen från Frankrike, 1712—1720. Se Dipl. <i>Frankrike</i> .	
<hr/>		
3. Kongressen i Braunschweig 1715—1721.		
1 fol.	Plenipotentiarierne riksrådet greve <i>Mauritz Vellingks</i> och hofkanslern greve <i>Carl Gyllenborgs</i> bref till K. Maj:t och Kanslikollegium 1720 mars—1721 nov. från Bremen m. fl. orter ¹⁾	1720-1721
1 qv.	Hofkanslern greve <i>C. Gyllenborgs</i> bref till Kanslipresidenten från Bremen 1720 sept.—1721 mars.	

¹⁾ Jämf. för öfrigt den Vellingkska samlingen, samt komm.-sekreteraren *C. C. Stralenheims* bref från Braunschweig (ända från 1715), här nedan afd. D, VI. Han var bestämd till svensk sekreterare vid denna kongress.

Antal volymmer.		År.
4. Kongressen i Aachen 1748.		
1 qv.	Kommissionssekreteraren <i>Carl Otto v. Höpkens</i> bref till Kanslipresidenten från Aachen 1748 juni—1749 mars (samt Paris 1748 juni och 1749 mars).	1748-1749
5. Kongressen i Augsburg 1761, 1762.		
1 fol.	Ambassadsekreteraren <i>Gustaf Adam Nolckens</i> bref till Kanslipresidenten från Augsburg m. fl. orter 1761 juni—1762 sept.	1761-1762
1 »	Handlingar angående kongressen i Augsburg.	
6. Kongressen i Rastadt 1797—1799.		
1 »	Ambassadören grefve <i>Axel Fersens</i> depecher från Frankfurt, Rastadt m. fl. orter 1797 juli—1799 mars. ¹⁾	1797-1799
2 »	E. o. envoyén <i>Knut Bildts</i> depecher 1797 nov.—1799 apr. ²⁾	
II.		
Bref från de två legaterna i Tyskland, Johan Oxenstierna och Bengt Oxenstierna, på samma gång presidenter i Wismarska tribunalet, 1655—1657, 1669—1675 förvaras i Wismarska samlingen.		
Tyska riksdagen. Rikskammarrätten. Tyska förbundsdagen (efter 1815).		
1. Tyska riksdagen.		
3 »	Pommerske regeringsrådet <i>Friedrich Bohles</i> och Bremen-Verdiske regeringsrådet, sekreteraren <i>Mathias Biörenklous</i> dels särskilda dels samfälda bref från riksdagen i Regensburg 1653 mars—1654 maj ³⁾	1653, 1654

¹⁾ Jämf. Fersens depecher från Karlsruhe fr. 1798, 1799: afd. F, IV.

²⁾ Bildts beskickningsarchiv för denna tid, se under nästa afd.

³⁾ I senare bandet är äfven inbunden en skrifvelse dat. Regensburg d. 16 mars 1654 från residenten *G. Snoilsky* och kommissarien *J. Hoffstätter v. Klünberg*, Sveriges deputerade till generalafräkningen ang. militärsatisfaktionen, jämte afskrift af slutuppgörelsen med de tyska deputerade (12/22 mars 1654). — Jämf. i Stegeborgsarch. brefven till pfalzgr. Karl Gustaf, samt för öfrigt Biörenklous koncept i den Biörenklouska samlingen, som komplettera den i början ofullständiga brefsamlingen.

Antal volymer.		År.
1 fol.	Riksafskedet i Regensburg d. 7 ¹ / ₁₇ maj 1654.	.
1 "	Pommerske kanslern <i>F. Bohles</i> bref från riksdeputationsdagen i Frankfurt a. M. 1654 dec.—1655 juni ¹⁾	1654-1655
2 "	Abgesanten, presidenten <i>M. Biörenklous</i> bref 1657—1659 från Stettin, Frankfurt m. fl. orter samt ambassadören grefve <i>Nils Brahes</i> och <i>M. Biörenklous</i> gemensamma bref 1658 juli—sept. från valdagen i Frankfurt a. M. ²⁾	1657-1659
1 "	Abgesanten, regeringsrådet <i>Philipp Christoff v. der Lanckens</i> bref om och från riksdagen i Regensburg 1663, dat. Stralsund m. fl. orter 1662 nov., dec. och Regensburg 1663 jan.—juni samt residenten <i>Georg Snoilskys</i> bref från Frankfurt under samma tid.	1663
2 "	Abgesanten <i>Ph. Chr. v. d. Lanckens</i> och residenten <i>G. Snoilskys</i> samfälda eller särskilda bref från Regensburg 1663 juli—1664 juni ³⁾	1663-1664
17 "	Residenten <i>G. Snoilskys</i> bref från Regensburg 1665—1672 jan. ⁴⁾	1665-1672
1 "	Komm.-sekreteraren <i>Georg Friedrich Glasers</i> bref 1672 jan.—juni.....	1672
1 "	Densammes och abgesanten <i>Reinhold Bluhms</i> bref 1672 aug.—dec. (den senares fr. sept.)	1672
1 "	Abgesanten <i>R. Bluhms</i> bref 1673 samt öfverkammarherren grefve <i>Gustaf Adolf De la Gardies</i> bref (stundom tillsammans med Bluhm) dat. Strassburg 1672 dec., Regensburg 1673 jan.—febr. och Nürnberg i mars ⁵⁾	1673
1 "	Abgesanten <i>R. Bluhms</i> (jan.—mars), komm.-sekreteraren <i>G. F. Glasers</i> (april—maj) och .	.

¹⁾ Vid den långvariga riksdeputationsdagen i Frankfurt 1654—1663 representerades Sverige för öfrigt af residenten i Frankfurt G. Snoilsky, till hvars bref, under afd. F, I, hänvisas.

²⁾ Se äfven residenten Snoilskys bref från Frankfurt för samma tid: afd. F, I, och Olivecrantz berättelse hufvudsakligen om underhandlingen med Österrike bland dennes papper.

³⁾ Enstaka bref äro ställda till Rikskansleren och Hofkansleren. — För senare delen af 1664 saknas f. n. korrespondensen.

⁴⁾ Bref från v. d. Lancken och Snoilsky till Rikskansleren i den De la Gardieska samlingen.

⁵⁾ Äfven strödda bref från Glaser.

Antal volymmer.		År.
	abgesanten <i>Jürgen Marschalks</i> (från d. 14 maj) bref 1674	1674
1 fol.	Abgesanten <i>J. Marschalks</i> bref från Regensburg 1675 jan.—maj, och München, febr., samt komm.-sekreteraren <i>G. F. Glasers</i> bref maj—aug. s. å. ¹⁾	1675
1 »	Komm.-sekreteraren <i>G. F. Glasers</i> bref 1679 och 1680 (endast 2)	1679-1680
1 »	Komm.-sekreteraren <i>G. F. Glasers</i> och abgesanten <i>Georg Fredrik Snoilskys</i> bref (den senares från aug.) 1681.	1681
4 »	Abgesanten och residenten i de »fyra nederkretsarne» <i>G. F. Snoilskys</i> bref från Regensburg 1682--1685 samt München 1683 jan.	1682-1685
1 »	Densammes bref ²⁾ från Regensburg samt Heidelberg (febr.) och Augsburg (juni) 1686 samt komm.-sekreteraren <i>Glasers</i> bref från Regensburg, febr. och juni s. å.	1686
14 »	Densammes bref 1687—1693, 1696 jan.—juli och 1697 april—1703 jan. samt komm.-sekreteraren <i>Glasers</i> bref 1696 aug.—1697 mars ³⁾	(1687-1693 1696-1703
1 »	Hofrådet <i>Georg Dietrich v. Wolframsdorfs</i> och residenten i öfverrhenska kretsen <i>Johan v. Arentens</i> bref från en deputationsdag i Frankfurt a. M. 1682 jan.—1683 jan. (W:s första bref från Dresden och Leipzig 1681 nov. och dec.)	1682
1 »	Abgesanten <i>Justus Henrik Storrens</i> bref till Kanslikollegium från Stettin och Regensburg 1702, 1703 juli—1704 dec.	1702-1704
8 »	Densammes bref till K. Maj:t och Kanslikollegium 1703—1710. ⁴⁾	1703-1710

¹⁾ I aug. 1675 förvisades Glaser från Regensburg.

²⁾ Enstaka bref ställda till någon medlem af Kansliet eller sjelfva Kanslikollegium, isynnerhet 1700—1703.

³⁾ För åren 1694 och 1695 saknas korrespondensen liksom från öfriga sändebud i Tyskland (när ej möjligen concepten äro bevarade). För år 1700 finnas två band, delvis kompletterande hvarandra, men det ena innehåller dock hufvudsakligen till Kanslikollegium inskickade afskrifter af breffen till K. Maj:t. — Från flertalet år finnas, inbundna tillsammans med Snoilskys, bref från Glaser (utom redan anmärkta fall) och i sista bandet ett bref från Snoilskys efterträdare J. H. Storren (^{18/12} 1702).

⁴⁾ Äfven enstaka bref från Glaser och kanslisten Haas medfölja. I första bandet ett par bref från Snoilsky 1703 jan. och mars.

Antal volymr.		År.
1 fol.	Densammes bref till K. Maj:t, Hofkansleren och Kanslikollegium 1711—1715 nov. (1713 och 1714 äfven från Augsburg)	1711-1715
1 »	Komm.-sekreteraren <i>Vilhelm v. Höpkens</i> bref till K. Maj:t, ombudsrådet frih. Lillienstedt m. fl. 1716 juli--sept., dec.; 1717 maj—dec.	1716-1717
1 »	E. o. envoyén <i>Dietrich v. Stades</i> bref till K. Maj:t och ombudsrådet frih. Lillienstedt från Erfurt 1717 nov. och Regensburg 1717 dec.—1718 okt.	1717-1718
8 »	Densammes bref till K. Maj:t 1719—1727.....	1719-1727
7 »	Densammes bref till Kanslikollegium 1719—1727.	
9 »	Densammes (och leg.-sekreteraren <i>N. v. Haarens</i>) bref till K. Maj:t och Kanslikollegium 1728—1732 ¹⁾	1728-1732
1 »	Leg.-sekreteraren <i>Niklas v. Haarens</i> bref till Kanslikollegium 1720, 1722.	
7 »	Leg.-sekreteraren (sedermera legationsrådet) <i>N. v. Haarens</i> bref till K. Maj:t och Kanslikollegium 1733—1737 juni ...	1733-1737
24 »	E. o. envoyén <i>N. v. Haarens</i> (och leg.-sekreteraren <i>J. A. v. Greiffenheims</i>) bref till K. Maj:t, Kanslipresidenten och Kanslikollegium från Regensburg 1737 juli—1741 juni, från Frankfurt 1741 juni—1745 nov. och åter från Regensburg 1745 dec.—1752 aug. ²⁾	1737-1752
1 »	Leg.-sekreteraren <i>Johan August v. Greiffenheims</i> bref från Regensburg till K. Maj:t, Kanslipresidenten och Kanslikollegium 1741 juni—1742 maj.	
3 »	E. o. envoyén <i>J. A. v. Greiffenheims</i> depecher 1752 sept.—1755 juni och leg.-sekreteraren <i>Batz'</i> bref april—nov. s. å.	1752-1755
16 »	E. o. envoyén <i>J. A. v. Greiffenheims</i> depecher 1756—1778. ³⁾	1756-1778

¹⁾ Enstaka bref till Kanslipresidenten förekomma i de flesta banden. Äfven medfölja bref från kanslisten Haas.

²⁾ v. Haaren skriver från Frankfurt i början med anledning af kejsarvalet, sedermera under den tid riksförsamlingen uppehöll sig der.

³⁾ Äfven bref från leg.-sekreterarne *Batz* och *Sahlman* medfölja. Bland Greiffenheims depecher ligga äfven bref till Kanslikollegium.

Antal volymr.		År.
1 fol.	E. o. envoyén i Wien grefve <i>Nils Barks</i> depecher från valdagen i Frankfurt a. M. jämte protokoll vid romerska konungavalet 1764 mars, april.	
1 »	Leg.-sekreteraren <i>Johan Sahlmans</i> berättelse till Kanslikollegium för 1772 (concept).	
6 »	E. o. envoyéerna <i>J. A. v. Greiffenheims</i> och <i>Magnus Björnstjernas</i> depecher 1779—1784 (den senares från och med maj 1779; från sept. s. å. oftast gemensamt)	1779-1784
1 »	E. o. envoyén <i>M. Björnstjernas</i> depecher 1785 jan.—mars	1785
2 »	E. o. envoyén <i>J. A. v. Greiffenheims</i> ¹⁾ och leg.-sekreteraren <i>Carl Niclas Duncans</i> depecher 1785 april—1786	1785-1786
1 »	E. o. envoyén <i>J. A. v. Greiffenheims</i> (jan.—april) och e. o. envoyén frih. <i>Carl Gustaf Oxenstiernas</i> depecher 1787.	1787
2 »	E. o. envoyén frih. <i>C. G. Oxenstiernas</i> depecher 1788—1790 ²⁾	1788-1790
1 »	Densammes depecher 1791 från Regensburg (jan.—nov.) och München (juli, aug.) samt leg.-sekreteraren <i>Carl Magnus Schoerbings</i> depecher från nov. s. å.	1791
1 »	Leg.-sekreteraren <i>C. M. Schoerbings</i> depecher 1792 jan.—juli	1792
7 »	E. o. envoyén frih. <i>Carl Gustaf Schultz von Ascheradens</i> depecher 1792 juli—1796 maj ³⁾ .	1792-1796
1 »	Densammes concept 1792—1796.	
1 »	Depecher och bref till densamme 1796.	
1 »	Hofkanslern <i>Lars v. Engeströms</i> depecher och brefväxling 1796 maj, juni.	1796
1 »	Leg.-sekreteraren <i>C. M. Schoerbings</i> depecher 1796 (jan.) maj—sept.(—dec.).....	1796
1 »	E. o. envoyén <i>Knut Bildts</i> depecher 1796 juli —1797 nov. ⁴⁾	1796-1797
1 »	Leg.-sekreteraren <i>J. A. Pommeresches</i> depecher 1797 dec.—1798 maj ⁴⁾	1797-1798

¹⁾ Greiffenheim öfvertog för en tid korrespondensen efter Björnstjernas död 1785.

²⁾ Äfven enstaka bref från leg.-sekr. *Duncan*.

³⁾ Äfven bref från leg.-sekr. *Schoerbing*.

⁴⁾ Under Bildts vistelse i Rastadt.

Antal volymr.		År.
1 fol.	Leg.-sekreteraren <i>C. M. Schoerbings</i> depecher 1798 maj—1799 nov. ¹⁾	1798-1799
5 "	Densammes concept 1796 ²⁾ , 1798, 1799.	
8 "	E. o. envoyén <i>K. Bildts</i> depecher 1799 maj—1806 okt. ³⁾	1799-1806
5 "	Densammes concept (fr. Regensburg och Rastadt), 1796—1803.	
3 "	Depecher och bref till densamme 1796—1803.	
1 "	Handlingar ang. beskickningarna till Regensburg.	
1 "	<p>2. Skrifvelser till K. Maj:t från tyska riksdagen (eller riksdeputationsdagen), kurfurstekonvent, förenade kretsar eller furstar.</p> <p>Riksdeputationsdagen i Frankfurt a. M. 1657, 1660.</p> <p>Kurfurstekonventet i Frankfurt 1658.</p> <p>De konfedererade kurfurstarnes och furstarnes legater i Regensburg 1664.</p> <p>Kursachsiska, pfalziska och brandenburg-culmbachska sändebud vid riksdagen 1672.</p> <p>De lutherska riksständernas fullmäktige i Regensburg 1697, 1699, 1755, 1776.</p> <p>De sex associerade kretsdirektorierna i Frankfurt a. M. 1697.</p> <p>Biskopen i Münster, kurfursten af Pfalz och konungen af Preussen 1701 (u. o.)</p>	

¹⁾ Hufvudsakligen under Bildts vistelse i Rastadt.

²⁾ Tillsammans med concepten för detta år ligga 1 bref och 4 bulletiner till *Schoerbing*.

³⁾ Äfven bref från leg.-sekreterarne *Schoerbing* och *C. B. Hegardt*.

Antal volymr.		År.
	3. Rikskammarrätten i Speler och Wetzlar.	
1 fol.	Bref från <i>Rikskammarrätten</i> och dess personal till K. Maj:t 1684-1783 samt 1806 och 1815 efter tyska rikets upplösning jämte handlingar rörande densamma ¹⁾ .	
1 »	E. o. envoyén vid riksvisationsdeputationen, regeringsrådet <i>Georg Berend v. Engelbrechts</i> bref till K. Maj:t (några få) samt till Kanslikollegium 1707 aug.—1712 april ²⁾ .	
1 »	Rikskammarrättsassessorn baron <i>Christian v. Nettelblas</i> bref från Greifswald och Wetzlar till K. Maj:t, Kanslikollegium, Kanslipresidenten m. fl. 1742-1774 ³⁾ .	
	4. Tyska förbundsdagen i Frankfurt a. Main.	
2 »	Ministern <i>Aron Hjorts</i> beskickningsarchiv (concept och ankomna bref och noter) 1819-1820.	
	III.	
	Diplomatiska korrespondenser och samlingar, som ej kunna föras till något visst hof (eller krets).	
	1. Handlingar ang. Sveriges deltagande i 30-åriga kriget.	
1 »	Bref från evang. unionen och andra evang. ständer 1614, 1619—1621.	
1 »	Legaten <i>Christofer Ludvig Raschs</i> bref från Danzig, Lübeck m. fl. orter 1621—1630.	
1 »	Hofrådet <i>J. Rutgersii</i> bref från Prag 1620.	
1 »	Registratur öfver förhandlingar med K. Fredrik af Böhmen och evang. unionen 1619—1621.	
1 »	Strödda handlingar 1618—1630.	

¹⁾ Bl. a. äfven några bref från *Georg Bernhard Göler v. Ravensburg*, ombud vid en beramad rikskammarrättsvisitationsdag 1655 samt från den vorpomerske subdelegaten vid riksvisationen legationsrådet v. *Wölkern* 1776.

²⁾ Äfven ett par bref från sekreteraren vid riksvisationsdeputationen *G. v. Coch* till K. Maj:t äro bilagda.

³⁾ Brefven fr. Greifswald dat. 1742 och 1743.

Antal volymr.		År.
2 fol.	2. Kanslern i Bremen Esaias v. Pufendorfs bref 1675-1679 och samlingar.	
1 "	Bref till K. Maj:t m. fl. med bilagor från hans trenne rundresor till åtskilliga syd- och nord- tyska hof 1675-1679 okt. ¹⁾	
2 "	Concept 1672-1684.	
3 "	Registratur eller kopior af ministerbref och me- morial, 1671-1685.	
2 "	Bref från K. Maj:t 1671-1679, 1689 och	
	fr. enkedrottningen Hedvig Eleonora.	
1 "	" från hertig Christian Albrecht af Hol-	
	stein 1667-1679, furstbiskopen af	
	Lübeck 1673-1677 och holsteinske	
	regeringspresidenten Kielman 1672-	
	1677.	
1 "	" från åtskilliga tyska furstar.	
1 "	" från de svenske ambassadörerne i Köln	
	och Nimwegen m. fl. 1666-1679.	
2 "	" från svenske diplomater och statsmän	
	m. fl. 1671-1685.	
1 "	" från presidenten S. D. Kleihe 1671-	
	1677.	
1 "	" från hofrådet G. D. Wolframsdorf	
	1678-1682.	
1 "	" från pfalziske ministern Seiler 1672-	
	1674.	
1 "	" från bayerske v. kanslern Casper	
	Schmidt 1675-1681.	
1 "	" från münsterske v. kanslern Wilhelm	
	zur Mühlen 1680-1684.	
1 "	" från åtskilliga utländska diplomater	
	1671-1684.	
1 "	Acta politica ang. Wienska negotiationen	
	1670-1673.	

¹⁾ Häribland äfven Pufendorfs och Miller v. d. Lühnens gemensamma bref från Eimbeck och Hannover 1675 jul., aug. — Jämf. för öfr. ett mindre antal bref från Pufendorf på den Bremiska samlingen.

Antal volomer.		År.
1 fol.	Handlingar ang. den Oldenburgska successionen.	
1 »	Diplomatiska aktstycken i afskrift 1664—1689.	
	<p data-bbox="579 893 1564 990">3. Förste sekreteraren J. I. Netzels brev- växling 1805—1806.</p> <p data-bbox="627 1006 1574 1526">Netzel hade nyss blifvit utnämnd till chargé d'affaires vid det kursachsiska hofvet i Dresden, då de diplomatiska förbindelserna på Gustaf IV Adolfs befallning afbrötos med anledning af att grefve Axel Fersen förbjudits bära vid kurfurstens hof sin kongl. franska ordensdekoration. N. fortsatte emellertid från andra orter en diplomatisk korrespondens, tills han slutligen skickades som chargé d'affaires till Hamburg.</p>	
1 »	Förste sekreteraren <i>Johan Isak Netzels</i> depecher från Weimar, Baireuth, Göttingen och Kassel 1805 nov.—1806 maj samt concept och mottagna brev.	
	<p data-bbox="637 1883 1564 1981">4. F. d. Envoyén Knut Bildts depecher 1806—1813.</p> <p data-bbox="627 2013 1574 2630">Envoyén vid tyska riksdagen K. Bildt lemnade Regensburg i nov. 1806, efter det tyska rikets upplösning, men stannade t. v. i Prag och fortfor, så ofta omständigheterna det medgafvo, att hemsända depecher, att börja med från Prag och derefter från Dresden (sedan april 1811), dit han på regeringens befallning förflyttat sig. I apr. 1813 afsändes han slutligen till Wien i en diplomatisk mission med anledning af frågan om Österrikes anslutning till de allierade och följde derefter kejsaren och högqvarteret till Prag och Teplitz.</p>	
3 »	F. d. Envoyén <i>K. Bildts</i> depecher från Prag, Dresden, Wien och Teplitz 1806 nov.—1813 sept.	

B. Kejsaren (Österrike-Ungarn¹⁾).

Antal volymr.		År.
I.		
Kejsaren.		
Svenska beskickningars bref och archiv samt förhandlingar.		
1 fol.	Abgesanten, regeringsrådet <i>M. Biörenklous</i> bref från Wien och Prag 1652, äfvensom legaten grefve <i>Bengt Ozenstiernas</i> bref från Nürnberg m. fl. orter samt gemensamt med <i>M. Biörenklou</i> från Prag 1652 okt.—nov. ²⁾	1652
1 »	Agenten <i>Heinrich Stäygers</i> bref 1654 juni—1655 sept.	1654-1655
3 »	Residenten <i>Schweder Dietrich Kleihes</i> samt några <i>Kleihes</i> och <i>Stäygers</i> samfälda bref till K. Maj:t (någon gång till en statssekreterare eller andra personer) från Wien m. fl. orter 1655 juni—1657 dec.....	1655-1657
1 »	Kleihes bref beröra utom annat särskildt förhållandena till Siebenbürgen och åtföljas af bref till honom från de svenske sändebuden till Siebenbürgen v. Sternbach och G. Vellingk äfvensom från den siebenbürgske gesanten <i>Jonas Medniansky</i> .	
1 »	Densammes bref till Rikets Råd (hufvudsakligen afskrifter af brefven till K. Maj:t) 1656—1657.	
1 »	Plenipotentiarierne <i>S. D. Kleihes</i> bref från Wien och andra orter 1661 juni—1662 juni jämte <i>Kleihes</i> samt plenipotentiarierne <i>P. Sparres</i> och <i>D. Mevius'</i> hufvudrelation ang. investitursaken af d. $\frac{23 \text{ juni}}{3 \text{ juli}}$ 1662.	1661-1662
1 »	Plenipotentiarierne v. presidenten frih. <i>Per Sparres</i> , v. presidenten <i>David Mevius'</i> och rege-	

¹⁾ Denna förteckning på »Cæsareana» är upprättad 1855 af d. v. Aktuarien D:r *R. M. Bowallius*, reviderad och kompletterad 1883.

²⁾ Jämf. *Biörenklous* bref till pfalzgreffen *Karl Gustaf*, som komplettera brefven till K. Maj:t i denna volym. — I densamma förekomma äfven bref från agenten *Stäyger*.

Antal volymr.		År.
	ringsrådet <i>S. D. Kleihs</i> dels särskilda dels samfälda bref från Wien m. fl. orter 1662 jan.—aug. jämte slutrelationer af Sparre (odat.) och af Mevius (dat. Wismar d. 4 sept. 1662 ¹).	1662
1 fol.	Abgesanten <i>Mathias Palbizkis</i> bref från Hamburg, Nürnberg, Wien m. fl. orter 1666 febr.—1667 febr. ²)	1666
3 "	Agenten <i>Hans Heinrich v. Gebbatts</i> bref 1665 och 1667 (några få) samt 1668 okt. och ehuru med afbrott, till 1675 maj samt 1677 aug. ³)	1668-1675
2 "	Residenten <i>Esaias Pufendorfs</i> bref 1671 aug.—1674 nov. ⁴)	
2 "	Densammes slutrelation om sin beskickning och om det kejserliga hofvet afgifven 1675 (2 exemplar, ett i original, defekt; ett i afskrift).	
1 "	Ambassadören grefve <i>Bengt Oxenstiernas</i> bref från Wien m. fl. orter 1674 juli—1675 mars jämte slutrelation af d. 29 mars 1675	1674-1675
1 "	Sekreteraren <i>Georg Fredrik Snoilskys</i> bref 1675 febr.—juli	1675
1 "	Plenipotentiarinen grefve <i>Gabriel Oxenstiernas</i> bref från Frankfurt, Neuburg, Wien m. fl. orter 1681 april—1685 april ⁵)	1681-1685
<p>De första brefven angå uppdrag som Oxenstierna på vägen till Wien utförde vid några hof i vestra och södra Tyskland (Kassel, Heidelberg, Neuburg, München).</p> <p>Gabriel Oxenstiernas archiv, såväl från beskickningarna till Wien som från hans andra offentliga uppdrag utgör en del af den Oxenstiernska samlingen och finnes särskildt förtecknad. Der förekomma bl. a. originalbrefven från K. Maj:t, bref från hertigarne af Holstein (2 vol.); bref från de svenska mi-</p>		

¹) Ett och annat bref till statssekreteraren Ehrensten. — Bref till Rikskanslern från Kleihe, Mevius och Sparre i den De la Gardieska samlingen.

²) Samlingen är något defekt. Brefven 1667 äro skrifna under hemresan.

³) Bref till Rikskanslern i den De la Gardieska samlingen.

⁴) Pufendorfs archiv, se här ofvan afd. A, III, 2. — Bref till Rikskanslern i den De la Gardieska samlingen.

⁵) Enstaka bref till ett af de K. råden eller ett kansliråd. Ett och annat bref från agenten *Weissenfels* medföljer.

Antal volymr.		År.
	nistrarne i Tyskland samt en mängd andra svenska och utländska diplomater. Dessutom sex volymer diplomatiska handlingar ang. Oxenstiernas beskickningar och särskildt ett band handlingar ang. Holstein.	
1 fol.	Plenipotentiarier grefve <i>Carl G. Oxenstiernas</i> bref 1685 april—1686 mars och agenten <i>Christoff Heinrich Weissenfels</i> ¹⁾ bref från mars 1686—1687 jan.	1685-1687
1 »	Plenipotentiarier grefve <i>Gabriel Oxenstiernas</i> bref från Wien m. fl. orter 1687 jan.—1688 sept.	1687-1688
1 »	Plenipotentiarier grefve <i>Friedrich L. Dohnas</i> bref 1688 aug.—1690 mars från Wien m. fl. orter	1688-1690
1 »	Densammes slutrelation om sin beskickning och om det kejserliga hofvet afgifven den 4 maj 1691 med bilagor. Hopbunden med denna är äfven en relation om Dohnas beskickning till det kurbrandenburgska hofvet 1690, afgifven samma dag.	
1 »	Bref till densamme från K. Maj:t jämte instruktion och akter.	
1 »	Agenten <i>C. H. Weissenfels</i> bref 1690 mars—okt.	1690
1 »	E. o. envoyén <i>Fredrik Wilhelm Horns</i> bref från Wien m. fl. orter 1690, 1692 och 1694 (ett enda bref) ²⁾	1690-1694
1 »	Densammes registratur 1690, 1691 och 1694 ³⁾ .	
1 »	Afskrifter af K. Maj:ts bref till densamme 1690—1692.	
1 »	Densammes in- och utgående diarium 1690—1694.	
1 »	Plenipotentiarier grefve <i>Gabriel Oxenstiernas</i> registratur fr. Frankfurt, Wien m. fl. orter 1694 april—1695 ⁴⁾	1694-1695
1 »	Densammes bref 1696—1698 ⁵⁾	1696-1698

¹⁾ Weissenfels fortsätter korrespondensen efter Oxenstiernas död d. 18/23 mars.

²⁾ För åren 1691 och 1693 saknas breffen i original.

³⁾ Äfven registraturet är defekt.

⁴⁾ Originalbreffen för dessa år saknas som vanligt.

⁵⁾ Enstaka bref till Kanslipresidenten och Kanslikollegium. Ett bref från komm.-sekreteraren Hildebrand medföljer.

Antal volymr.		År.
1 fol.	Densammes bref 1699 jan.—mars (april) och kommissionssekreteraren <i>Jacob Henrik Hildebrands</i> bref från mars s. å. till 1700 febr. ¹⁾	1699-1700
1 »	Bref från K. Maj:t till komm.-sekreteraren Hildebrand 1699—1700.	
2 »	E. o. envoyén baron <i>Henning v. Stralenheims</i> bref från Wien m. fl. orter 1699 dec.—1707 april, från Breslau 1707 sept.—1710 juli och åter från Wien 1710 aug. ²⁾	1699-1710
1 »	Dupletter och afskrifter af densammes bref 1700—1703	
1 »	Densammes concept 1700—1703.	
1 »	Bref från K. Maj:t, Kanslikollegium, Bremiska regeringen m. fl. till densamme 1699—1706.	
1 »	Handlingar rörande densammes beskickning 1698—1706.	1707-1719
3 (1 fol., 2 qv.)	Kommissionssekreteraren (från aug. 1716 residenten) <i>Johan Carl Stiernhööks</i> bref till K. Maj:t 1707 (jan.) maj—1719 febr. ³⁾	
3 qv.	Densammes bref till hofkanslern frih. v. Müllern 1711—1715.	
2 »	Densammes bref till ombudsråden frih. v. Müllern och frih. Lillienstedt 1716—1718.	
2 fol.	Densammes bref till Kanslikollegium 1707—1719.	
1 »	Densammes registratur.	
2 qv.	Afskrifter och strödda bilagor till densammes brefväxling.	
1 »	Bref till densamme från K. Maj:t m. fl. 1708—1719.	
	E. o. envoyén grefve <i>Erik Sparres</i> bref från Wien 1714 och 1720, se <i>Dipl. Frankrike</i> (jämf. här ofvan afd. A, I, 2).	
3 »	Residenten, hofrådet <i>Georg Vilhelm v. Höpkens</i> bref till K. Maj:t från Wien m. fl. orter 1719 juli—1720, (1721), 1722 aug.—1725 (1726 ⁴⁾).....	1719-1720, 1722-1725

¹⁾ Ett bref från Haag i juli 1700 ang. beskickningen till Wien.

²⁾ Enstaka bref till någon medlem af Rådet eller Kanslikollegium. 1703 bref från hans sekreterare *C. H. Riepenhausen*.

³⁾ Äfven bref till ett kansliråd.

⁴⁾ Efter april 1720 endast enstaka bref detta år; för 1721 blott några få bref rör. enskilda angelägenheter. För 1726 ett enda bref dat. Liegnitz d. 8. maj om afskedet från Wien.

Antal volymr.		År.
1 fol.	Densammes bref till Kanslikollegium 1719 juli—1720 nov., 1723 sept.—1724 nov.	
1 »	Densammes concept 1722—1725.	
1 qv.	Bref till densamme från K. Maj:t samt Kanslikollegium och Pommerska regeringen 1719—1725.	
1 fol.	Plenipotentiarien, generalmajoren grefve <i>Ture Gabriel Bielkes</i> bref till K. Maj:t och Kanslikollegium från Wien m. fl. orter 1719 juni—1721 juni jämte några få bref dat. Berlin aug.—dec. samt slutrelation om det kejserliga hofvet, dat. Berlin d. 29 dec. 1721.	1719-1721
1 qv.	Densammes bref till Kanslipresidenten (endast några få) 1720—1721.	
1 fol.	Densammes registratur 1719—1721.	
1 »	K. Maj:ts och Kanslikollegii bref till densamme 1719—1721 ¹⁾	
1 »	Registratur af samma bref.	
1 »	Legationspresten <i>Johann Sigismund Pilgrims</i> suppliker till K. Maj:t 1721—1723.	
1 »	Komm.-sekreteraren <i>Casper Joachim Ringwichts</i> bref till K. Maj:t 1721 april—1723, 1727--1728 mars samt 1731 (ett enda)	1721-1723 1727-1728
1 »	Densammes bref till Kanslipresidenten och medlemmar af Kanslikollegium 1721—1738.	
7 »	Densammes bref till Kanslikollegium 1720—1738.	
2 »	Densammes registratur 1721, 1722, 1726—1728.	
2 »	Registratur af Kongl. Maj:ts och Kanslikollegii bref till densamme 1721—1722 och 1727—1728.	
2 »	Residenten <i>G. V. v. Höpkens</i> bref 1724, 1725, se här ofvan.....	1724-1725
1 »	E. o. envoyén hofintendenten grefve <i>Carl Gustav Tessins</i> bref till K. Maj:t och Kanslikollegium från Wien m. fl. orter 1725 dec. — 1726 dec. ²⁾	1725-1726

¹⁾ Grefve Bielkes brefväxling för öfrigt förvaras i det till Riksarchivet öfverlemnade Bielkearchivet från Tureholm, öfver hvilket särskild förteckning finnes upprättad (se förteckningen, afd. VII).

²⁾ Bland Tessins bref förekomma äfven ett par från komm.-sekreteraren *Ringwicht*.

Antal volymer.		År.
1 qv.	Densammes bref till Kanslipresidenten 1725—1726.	
1 fol.	Densammes berättelse om sin beskickning och om det kejserliga hofvet, afgifven d. 29 sept. 1726.	
1 »	Densammes registratur 1725—1726.	
1 »	Bref från K. Maj:t och Kanslikollegium till densamme 1725—1726.	
1 »	Registratur af samma bref.	
1 »	Handlingar rörande densammes beskickning. Komm.-sekreteraren <i>C. J. Ringwichts</i> bref till K. Maj:t, Kanslikollegium, m. fl. 1727—1728, se här ofvan	1727-1728
3 »	E. o. envoyén kammarherren baron <i>Carl Wilhelm de Krassows</i> bref till K. Maj:t dels från Blankenburg och Kassel ¹⁾ ang. en beskickning till dessa hof dels från Wien m. fl. orter 1728 juni—1732 juli, 1733 maj—dec. samt slutrelation afgifven 1734	1728-1733
1 qv.	Densammes bref till Kanslipresidenten under samma tid.	
1 fol.	Densammes bref till Kanslikollegium under samma tid.	
10 »	Densammes registratur 1728—1732.	
1 qv.	Bref från K. Maj:t, Kanslipresidenten, Kanslikollegium m. fl. till densamme 1727—1733.	
3 fol.	Registratur af samma bref 1727—1730.	
1 »	Plenipotentiarie ministern öfverintendenten grefve <i>C. G. Tessins</i> bref till K. Maj:t från Wien och andra orter 1735 dec.—1736 dec.	1735-1736
1 qv.	Densammes bref till Kanslipresidenten och Kanslikollegium under samma tid.	
1 fol.	Densammes berättelse om sin beskickning, afgifven Stockholm den 28 febr. 1737.	
1 »	Densammes registratur.	
1 »	Bref från K. Maj:t till densamme 1735—1736.	
1 »	Registratur af brefven från K. Maj:t och Kanslikollegium.	
1 »	Handlingar ang. densammes beskickning. Kommissionssekreteraren (sedan 1738 ministern) <i>C. J. Ringwichts</i> bref till Kanslikollegium 1737—1738, se här ofvan	1737-1738

¹⁾ Endast ett från hvardera orten.

Antal volymr.		År.
2 fol.	Ministern hofrådet <i>C. J. Ringwichts</i> bref till K. Maj:t och Kanslikollegium från Wien m. fl. orter 1738—1742 april ¹⁾	1738-1742
1 »	Densammes bref till Kanslipresidenten 1739—1742.	
10 »	Densammes registratur 1730—1741.	
2(1fol. 1 qv.)	Bref från K. Maj:t, Kanslikollegium m. fl. till densamme 1731—1741.	
2 »	Legationssekreteraren <i>Nils v. Rööks</i> bref till Kanslipresidenten 1741—1748 maj	1741-1748
2 »	Densammes bref till Kanslikollegium 1741—1749 ²⁾	
4 »	Densammes concept 1742—1747 jämte några få bref till densamme 1744—1747.	
2 »	E. o. envoyén greve <i>Nils Barks</i> bref till K. Maj:t från Danzig, Wien m. fl. orter 1748 febr.—1767 (1770) ³⁾	1747-1767
15 »	Densammes bref till Kanslipresidenten 1748—	
1 qv.	1770 ⁴⁾	1748-1770
1 fol.	Densammes bref till Kanslikollegium 1748—1777	1748-1777
1 qv.	Densammes bref till ett kansliråd 1761—1770.	
10 fol.	Densammes depecher (till K. Maj:t och Kanslipresidenten) 1771—1775 juni, chargé d'affaires <i>Zacharias Bergenschölds</i> 1775 juni 1776 sept. ⁵⁾ , den förres 1776 sept.—1781 dec. och chargé d'affaires <i>Johan Sahlmans</i> från d. 8 dec. 1781	1771-1781
63 »	Densammes brefväxling (concept samt mottagna bref och noter) 1748—1781.	
1 »	Chargé d'affaires <i>J. Sahlmans</i> och agenten <i>Matolays</i> ⁶⁾ depecher 1782	1782
1 »	Den förres brefväxling 1782.	
5 »	Chargé d'affaires <i>Lars v. Engeströms</i> depecher från Wien m. fl. orter 1783 jan.—1787 dec.	

¹⁾ För 1738 ett enda bref.

²⁾ För åren 1748 och 1749 blott ett par bref. — Några bref från legationspredikanten *C. G. Suke* 1742—1745 äro bilagda den senare volymen.

³⁾ För åren 1761—1767 blott ett fåtal bref; 1770 ett enda.

⁴⁾ Enstaka bref af kanslisten *Jahnke* och leg.-sekreteraren *Röök*, hvilken senare äfven uppehöll korrespondensen 1764 mars—april.

⁵⁾ Redan för 1774 medfölja åtskilliga bref från *Bergenschöld*.

⁶⁾ Efter *Sahlmans* död d. 7 sept. 1782. Några bref från *Bark*, dat. Stockholm, till Kanslipresidenten med insända bref från Wien äro bilagda.

Antal volymr.		År.
	samt e. o. envoyén <i>Ulrik Celsings</i> depecher 1787 (från d. 15 okt.)	1783-1787
1 fol.	Den förres bref till Kanslikollegium 1783—1786.	
2 »	E. o. envoyén <i>U. Celsings</i> depecher 1788—1789 maj samt chargé d'affaires <i>Knut Bildts</i> depecher 1789 (från d. 13 maj).	1788-1789
5 »	v. Engeströms brefväxling 1783—1787.	
4 »	Celsings » 1787—1789.	
2 »	Celsings och Bildts » 1789.	
1 »	Chargé d'affaires <i>K. Bildts</i> depecher 1790.	1790
1 »	Grefve <i>Axel Fersens</i> depecher från Wien och Prag 1791 aug.—sept.	
2 »	Chargé d'affaires <i>K. Bildts</i> depecher 1791 jan.—aug. och e. o. envoyén frih. <i>Fredrik Nolckens</i> från 1791 aug.—1792	1791-1792
2 »	Desammes depecher 1793 och 1794 ¹⁾	1793-1794
2 »	Bildts brefväxling 1790.	
1 »	Bildts och Nolckens brefväxling 1791.	
2 »	Nolckens » 1792—1793.	
2 »	Nolckens och Bildts » 1794.	
2 »	Chargé d'affaires <i>K. Bildts</i> depecher 1795 ²⁾ —1796 juli och chargé d'affaires <i>Fredrik Samuel Silfverstolpes</i> 1796 juli—dec.	1795-1796
2 »	Bildts brefväxling 1795.	
2 »	Bildts och Silfverstolpes brefväxling 1796.	
3 »	Chargé d'affaires <i>F. S. Silfverstolpes</i> depecher 1797—1799	1797-1799
	Bland Bildts och Silfverstolpes depecher för åren 1796 och 1797 ligga äfven skrivelser, dat. Regensburg, Dresden, Hannover m. fl. orter, af hofkanslern <i>L. v. Engeström</i> , hvilken, ehuru utnämnd till envoyé, ej mottogs af kejsaren på grund af hans vistelse i Paris under då pågående krig.	
2 »	Densammes och e. o. envoyén grefve <i>Jakob De la Gardies</i> depecher 1800 och 1801. ³⁾	1800-1801
6 »	Silfverstolpes brefväxling 1797—1799.	
3 »	De la Gardies » 1800—1801.	
2 »	Silfverstolpes » 1801—1802.	

¹⁾ Bildts från d. 12 juli 1794, jämte enstaka bref 1793.

²⁾ Några bref från ambassadkavaljeren grefve *A. G. Mörner* medfölja.

³⁾ Silfverstolpes i jan. 1800 och från d. 8 aug. 1801.

Antal volymr.		År.
1 fol.	Chargé d'affaires <i>F. S. Silfverstolpes</i> och e. o. envoyén frih. <i>Gustaf Mauritz Armfelts</i> depecher 1802 (den senares från d. 27 nov.)	1802
3 »	E. o. envoyén frih. <i>G. M. Armfelts</i> och chargé d'affaires <i>Anders Fredrik Reuterswärds</i> depecher 1803—1805 ¹⁾	1803-1805
1 »	Chargé d'affaires grefve <i>Gustaf v. Dübens</i> depecher 1805, från d. 25 sept.	1805
1 »	Densammes och hofkanslern frih. <i>Christofer Bogislaus Zibets</i> depecher 1806 ²⁾	1806
3 »	Chargé d'affaires grefve <i>G. v. Dübens</i> depecher 1807—1810	1807-1810
1 »	Densammes och e. o. envoyén frih. <i>Carl Bunges</i> depecher 1811 (den senares från d. 14 sept.)	1811
1 »	Envoyén frih. <i>C. Bunges</i> och chargé d'affaires <i>Christian Bernhard Hegardts</i> depecher 1812 (den senares från d. 19 aug.)	1812
1 »	Chargé d'affaires <i>C. B. Hegardts</i> depecher 1813	1813
1 »	v. Dübens brefväxling 1809—1810.	
2 »	v. Dübens och Bunges brefväxling 1811—1812.	
2 »	Hegardts brefväxling 1812—1813.	
	<p style="text-align: center;">Från Beskickningsarchivet i Wien 1871 öfverlemnadt:</p>	
1 »	Chargé d'affaires <i>C. B. Hegardts</i> concept	} 1814-1815
1 »	Depecher och bref till densamme	
1 »	Chargés d'affaires <i>C. B. Hegardts</i> och frih. <i>Nils Fredrik Palmstiernas</i> samt envoyén grefve <i>Gustaf Karl Fredrik Löwenhielms</i> brefväxling (concept och mottagna bref) 1816.....	

¹⁾ Reuterswärds, utom enstaka bref, 1803, 12 okt.—28 dec.; 1804, 25 juli—28 nov.; 1805 jan.—28 sept. Af Armfelt förekomma endast 2 bref för 1805. — För 1803 finnes äfven en relation af Armfelt (dat. d. 6 febr.) om »det österrikiska husets nuvarande belägenhet».

²⁾ Zibets d. 4 mars—23 april samt 31 maj.

Antal volymr.		År.
1 fol.	Envoyén grefve <i>G. Löwenhielms</i> och chargé d'affaires <i>N. F. Palmstiernas</i> concept	1817
1 »	Depecher och bref till densamme	
1 »	Envoyén frih. <i>N. F. Palmstiernas</i> concept	1818
1 »	Depecher och bref till densamme	
2 »	Envoyén frih. <i>N. F. Palmstiernas</i> och chargé d'affaires <i>Olof Nordenfelts</i> concept	1819-1820
2 »	Depecher och bref till desamme	
1 »	Chargés d'affaires <i>O. Nordenfelts</i> och frih. <i>Elias Lagerheims</i> concept	1821
1 »	Depecher och bref till desamme	
2 »	Chargé d'affaires frih. <i>E. Lagerheims</i> concept	1822-1823
2 »	Depecher och bref till desamme	
1 »	Chargés d'affaires frih. <i>E. Lagerheims</i> och <i>Carl Johan Didrik Ulrik Croneborgs</i> concept	1824
1 »	Depecher och bref till desamme	
2 »	Chargé d'affaires <i>C. J. D. U. Croneborgs</i> concept	1825-1826
2 »	Depecher och bref till densamme	
1 »	Chargés d'affaires <i>C. J. D. U. Croneborgs</i> och <i>Martin Wahrendorffs</i> brefväxling (concept och mottagna bref) 1827—1828	1727-1728
3 »	Envoyén grefve <i>Carl Gustaf Löwenhielms</i> concept	1828-1829
2 »	Depecher och bref till densamme	
2 »	Envoyén grefve <i>C. G. Löwenhielms</i> och chargé d'affaires grefve <i>Anton Reinhold Wrangels</i> concept	1830
1 »	Depecher och bref till desamme	
3 »	Envoyén grefve <i>C. G. Löwenhielms</i> och chargé d'affaires grefve <i>Edvard Gabriel Gyldenstolpes</i> concept	1831-1833
3 »	Depecher och bref till desamme	
5 »	Envoyén grefve <i>C. G. Löwenhielms</i> concept ..	1834-1838
4 »	Depecher och bref till densamme	
1 »	Envoyén grefve <i>C. G. Löwenhielms</i> och chargé d'affaires grefve <i>E. G. Gyldenstolpes</i> concept	1839
1 »	Depecher och bref till desamme	
2 »	Envoyén grefve <i>C. G. Löwenhielms</i> och chargé d'affaires <i>A. Lövenskjolds</i> concept	1840-1841
2 »	Depecher och bref till desamme	
1 »	Envoyén grefve <i>C. G. Löwenhielms</i> och chargé d'affaires <i>Carl August Järtas</i> concept	1842

Antal volymr.		År.
1 fol.	Depecher och bref till desamme	1842
2 »	Chargé d'affaires <i>C. A. Järtas</i> concept	1843-1844
2 »	Depecher och bref till densamme	
1 »	Chargé d'affaires <i>C. A. Järtas</i> och envoyén frih. <i>Carl Hochschilds</i> concept	1845
1 »	Depecher och bref till desamme	
1 »	Envoyén frih. <i>C. Hochschilds</i> concept	1846
1 »	Depecher och bref till densamme	
2 »	Envoyén frih. <i>C. Hochschilds</i> och chargé d'affaires frih. <i>F. af Wedel-Jarlsbergs</i> concept	1847-1848
2 »	Depecher och bref till desamme	
1 »	Envoyén frih. <i>C. Hochschilds</i> concept	1849
1 »	Depecher och bref till densamme	
1 »	Envoyén frih. <i>C. Hochschilds</i> och chargé d'affaires <i>C. A. Järtas</i> concept	1850
1 »	Depecher och bref till desamme	
3 »	Register på afgångna och ankomna depecher 1828—1853.	
4 »	Handlingar angående Sveriges förbindelser med Österrike 1500—1700-talet ¹⁾ . Bl. a. handlingar ang. ett antal beskickningar under Gustaf I:s och Johan III:s tid (Lars Siggeßons m. fl. 1544; Karl Holgerssons och Jacob Hesses 1545; Georg Normans m. fl. 1550; Måns Johanssons m. fl. 1551; Gustaf Banérs m. fl. 1579).	
1 »	Handlingar ang. läntagningen af Sveriges tyska provinser.	
1 »	Handlingar ang. de evangeliska i de kejserliga arfländerna äfvensom ang. Ungarn.	
1 »	Diverse handlingar från Beskickningsarchivet i Wien (hufvudsakligen från 18 århundradet).	
1 »	Fördrag mellan Sverige och Österrike (i afskrift).	

¹⁾ Jämf. följande volym.

Antal volymmer.		År.
4 fol.	<p>Kejserliga sändebuds skrivelser och memorial, förhandlingar med dem samt konferensprotokoll.</p> <p>*Grefve v. Pottinger¹⁾. Frans de Lisola 1656. Abgesanten Amadeus grefve v. Windisch-Grätz 1664.</p> <p>*Herman v. Basserode. Abgesanten Johan Eberhard Hövel 1670. » Adolph Wratislav grefve v. Sternberg 1674. Plenipotentiarien Wentzel grefve v. Althan 1682, 83. » grefve v. Berka 1684 (1685)²⁾ » Anton Johann grefve v. Nostitz 1685—90. » Franz grefve v. Stahremberg 1691—98.</p> <p>K. Maj:ts deklARATIONER på grefve Stahrembergs memorial m. fl. akter ang. förhandlingarna med honom.</p> <p>Konferensprotokoll med grefve v. Stahremberg, 1691, 1693, 1695, äfvensom med grefve v. Stahremberg, holländska sändebudet baron v. Heckeren och engelske agenten Robinson 1696, 97.</p> <p>Grefve v. Stahrembergs, baron v. Heckerens och J. Robinsons samfälda memorial 1697.</p> <p>E. o. envoyén Gothard Helfrich grefve v. Weltz³⁾ 1700, 1701. E. o. envoyén Ludvig grefve v. Zinzendorf⁴⁾ 1702—1707.</p> <p>Grefve L. v. Zinzendorfs, engelske agenten J. Robinsons och holländske ministern J. v. Haersolts samfälda memorial 1703.</p> <p>E. o. envoyén Philipp grefve v. Fridag 1720—1728.</p> <p>Residenten C. T. Antivari 1731—1762.</p>	

¹⁾ * utmärker att inga memorial, endast akter ang. underhandlingen finnas.

²⁾ Årtal inom parentes beteckna bref skrifna efter att resp. minister lemnat Stockholm.

³⁾ Dat. Stockholm och Reval.

⁴⁾ Dat. Andreova, Varsjava, Danzig, Langentschirn, Glogau, Gora, Breslau Prag, Leipzig.

Antal volymr.		År.
	<p>Minister plénipotentiaire Ferdinand greffe v. Herberstein 1734, 1735 (1738). Leg.-sekreteraren Verlet 1749¹⁾. *Chargé d'affaires baron Christani de Rall 1762—1764 (1765). E. o. envoyen greffe Goes 1757—1760 (1761). Minister plénipotentiaire Ludvig greffe Belgioioso 1764—1766. Leg.-sekreteraren De Caché 1768, 1769. E. o. envoyen baron v. Widmann 1771—1774 (1775). E. o. envoyen greffe Josef v. Kaunitz-Rietberg 1775—1777. Leg.-sekreteraren, (Chargé d'affaires) Jos. Preindl 1774—1785. E. o. envoyen greffe Kagenneck 1778, 1779²⁾. Chargé d'affaires Mercier 1786. E. o. envoyen greffe v. Stadion 1788, 1789. Chargé d'affaires F. X. Swietezky 1789. E. o. envoyen greffe v. Ludolf 1790—1794. Chargé d'affaires F. X. Swietezky 1795—1798—1800. E. o. envoyen greffe zu Lodron-Laterano 1800, 1801, 1803, 1804 (1805). Chargé d'affaires baron Karl v. Binder-Kriegelstein 1803—1811. E. o. envoyen greffe v. Neipperg 1811—1812. Chargé d'affaires baron v. Binder-Kriegelstein 1812, 1813. E. o. envoyen greffe v. Neipperg 1813. Chargé d'affaires v. Weiss 1813.</p>	
1 fol.	<p>Protokoll och akter ang. kejsarliga ministern, gr. v. Fridags tvist med generalmajoren baron Schwerin.</p>	
6 »	<p>Bref från det Österrikiska huset och de tyske kejsarne till K. Maj:t. Erkehertig Ernst, 1580. Kejsar Ferdinand III, 1654—1657.</p>	

¹⁾ Bland Antivaris memorial.

²⁾ Jämte handlingar rörande etikettsstriden med honom.

Antal volymor.		År.
	<p>Erkehertig Leopold Wilhelm, 1654. Leopold, konung af Ungarn, 1657. Kejsar Leopold I, 1657--1703. Enkekejsarinnan Eleonora, 1675, 1682 - 85. Kejsarinnan Claudia Felix, 1675. » Eleonora Magdalena Theresia, 1690, 1711, 1716, 1719. Kejsar Joseph I, 1705—1711. Enkekejsarinnan Wilhelmina Amalia, 1711, 16, 19, 20, 30, 42. Kejsar Karl VI, 1711—1739. Kejsarinnan Elisabeth Christina, 1719—1750. Kejsar Karl VII, 1742—1744. Kejsarinnan Maria Amalia, 1746. Maria Theresia, drottning af Ungarn och Böh- men 1740—44, kejsarinna, 1746—1779. Kejsar Franz I, 1745—1765. Kejsar Joseph II, 1765—1789. Kejsar Leopold II, 1790—1791. Kejsar Franz II, 1792—1808. Erkehertig Ferdinand 1804, 05. » Anton 1804.</p>	
1 fol.	<p>Bref från kejsarliga ministrar till K. Maj:t och Kanslipresidenten.</p> <p style="text-align: center;">Bref från svenska konsulat.</p>	
1 »	<p>Bref från handelsagenterna Wall och Wagner i Triest 1792—1805.</p> <p style="text-align: center;">II. Schlesien. Kommissariernas i Breslau bref.</p>	
1 »	<p><i>Heinrich Coelestin v. Sternbachs</i> bref 1655 dec.—1656 juni och <i>Ernst Gottfridt Artzats</i> bref 1657 jan.—mars.</p>	1655-1657

Antal volymr.		År.
3 fol.	<i>Heinrich v. Schöellens</i> bref 1664 april—1666 nov.....	1664-1666
2 »	Densammes concept 1664—1666.	
1 »	Bref från K. Maj:t till densamme 1665—1666,	
1 »	{ <i>Johan Zimmermanns</i> bref (1666 dec.) 1667 jan.	1667
1 »	{ <i>Godofred von Schröers</i> bref 1672 juni—sept.	1672
1 qv.	Agenten vid kejsrerliga hofvet <i>Johan Henrik Beyes</i> bref till Kanslikollegium och (enstaka) till K. Maj:t och ett kansliråd 1704 nov.—1707 febr.	1704-1707
1 »	Densammes bref till K. Maj:t, hofkanslern (eller ombudsrådet) frih. v. Müllern, Kanslikollegium m. fl. 1711 juli—1720 april ¹⁾	1711-1720
C. Öfversachsiska Kretsen.		
I.		
Kretsen i sin helhet. Kretsdagar²⁾.		
1 »	Residenten i Leipzig <i>Georg Ludvig Furstenheusers</i> bref till K. Maj:t 1649 och 1650, se här ofvan bland pfalzgreffen Karl Gustafs bref för dessa år, afd. A, I, 1 ³⁾	1649, 1650
	Sekreteraren <i>Johan Rudolphs</i> bref från Leipzig till Rikskanslern 1649—1651 ⁴⁾	1649-1651
	Agenten <i>Johan v. Hartwigks</i> bref till K. Maj:t från Leipzig 1654—1659 (jämte ett par bref dat. Helsingör 1659 och 1660)	1654-1659
1 »	{ Handlingar ang. kretsdagen i Leipzig 1649 (Instr. för de svenska ombuden G. L. Furstenheuser och Johan Philipp Brückner 1648 ⁵⁾).	1649
	{ Pommerske kanslern <i>F. Bohles</i> bref från och om en kretsdag i Leipzig 1654 aug.—nov.	1654

¹⁾ Med åtskilliga luckor.

²⁾ Jämf. afd. D, I.

³⁾ Bref till pfalzgreffen Karl Gustaf i Stegeborgsarchivet och till Rikskanslern i Tidösamlingen.

⁴⁾ I Tidösamlingen.

⁵⁾ Några bref från Fürstenheuser till Rikskanslern i Tidösamlingen.

Antal volymr.		År.
1 fol.	Handlingar ang. kretsdagen i Leipzig 1656.	1656
	De svenska ombuden vid kretsdagen i Leipzig 1658, pommerske regeringsrådet <i>Philipp Christoff v. d. Lanckens</i> och assessorn <i>Herman Wolfradts</i> dels enskilda dels samfälda bref till K. Maj:t jan.—febr.	1658
	Ombudet vid Kretsdagen i Leipzig 1662 Regeringsrådet <i>Ph. Chr. v. d. Lanckens</i> bref i april.	1662
	Pommerske kanslern <i>Heinrich Coelestin v. Sternbachs</i> bref och relation om kretsdagen i Leipzig 1665, i febr.	1665
II.		
Kursachsen och de sachsiska hertigdömena ¹⁾ .		
1 »	Residenten <i>Laurens' Nicolai (Tungel)</i> bref till Rikskanslern från Dresden 1632 dec.—1633 okt. ²⁾	
	Öfverste <i>Diederich v. d. Werders</i> bref till Rikskanslern från Dresden 1634 febr.—mars ²⁾ .	
	Grefve <i>Carl Christoff v. Brandensteins</i> bref till Rikskanslern 1635 ³⁾ .	
1 »	Residenten <i>G. L. Furstenheusers</i> och sekreteraren <i>Gottfried Johns</i> bref till pfalzgreffen Karl Gustaf ang. stilleståndrestantierna i Sachsen från Dresden m. fl. orter 1648 okt.—nov.	1648
1 »	Abgesanten frih. <i>Sten Bielkes</i> bref från Merseburg, Dresden, Weimar m. fl. orter 1656—juli 1657 juni.	1656-1657

¹⁾ Denna förteckning är omarbotad på grund af en af d. v. aktuarien *R. M. Bowallius* upprättad sådan öfver »Saxonica».

²⁾ I Tidösamlingen. Från *L. Nicolai* finnes ett bref i original från 1632 till K. Maj:t (bland »Handl. ang. Sveriges förbindelser med Sachsen»).

³⁾ I Tidösamlingen. — Ett bref från *Brandenstein, W. v. Lohausen* och *H. Schwallenberg* gemensamt 1635 bland »Handlingar ang. Sveriges förbindelser med Sachsen».

Antal volymr.		År.
1 fol.	Abgesanten hofrådet <i>Bartholomeus Wolfsbergs</i> bref från Magdeburg, Köthen, Dresden m. fl. sachsiska orter samt Braunschweig och Hamburg 1658 juni—nov.	1658
1 »	Abgesanten <i>B. Wolfsbergs</i> bref från Eisenach, Leipzig Meissen m. fl. orter 1659 dec.—1660 jan. Se under <i>Lüneburg</i> afd. D, VI, hvars hof hans beskickning denna gång från början gälde.....	1659, 1660
1 »	Abgesanten frih. <i>Sten Bielkes</i> bref från Hamburg, Magdeburg. Halle, Torgau m. fl. orter 1666 maj—sept. ¹⁾	1666
1 »	Residenten <i>Eberhard Grafes</i> (v. <i>Grafenthals</i>) bref från Dresden, Rothenburg m. fl. orter 1666 nov.—1667 juli, 1668 jan.—1669, 1670 maj—1671 febr. (samt nov. och dec.)	1666-1671
1 »	Abgesanten, regeringsrådet <i>E. v. Grafenthals</i> bref från beskickningar till de sachsiska hofven, dat. Leipzig, Dresden, Halle m. fl. orter 1672 maj och dec., 1673 jan. och nov. —1674 mars och 1675 febr. ²⁾	1672 1673-1674 1675
1 »	Abgesanten, hofrättsrådet <i>Matheus Hartmans</i> (v. <i>Hartmansdorfs</i>) bref från Stettin och Dresden 1682 april—1685 febr.....	1682-1685
1 »	Plenipotentiarinen greve <i>Gabriel Oxenstiernas</i> bref från Dresden 1685 maj—juli.....	1685
1 »	Kommissionssekreteraren i Berlin <i>Justus Henrik Storrens</i> bref från Dresden 1685 nov.—1687 juli	1685-1687
1 »	Abgesanten i Berlin <i>E. v. Grafenthals</i> bref från Dresden och Berlin (2 st.) 1687 juli	1687
1 »	Kommissionssekreteraren <i>J. H. Storrens</i> bref från Dresden 1687 aug.—nov., 1688 maj, juni, 1689 maj—1690 nov. ³⁾	1687-1688 1689-1690
	För hela den tid kurfurstarne i Sachsen voro konungar i Polen äro brevväxlingar samt	

¹⁾ Enstaka bref till hofrådet Ehrensten. — Bref till Rikskansleren i den De la Gardieska samlingen.

²⁾ Jämför för öfrigt Grafenthals bref från Hamburg, der han samtidigt var resident. — Bref till Rikskansleren i den De la Gardieska samlingen.

³⁾ I samma volym som hans öfriga bref.

Antal volymr.		År.
	handlingar angående Sveriges förbindelser med dem förenade med samlingen »Polonica». Se förteckningen å densamma i Meddelanden från Svenska Riksarchivet, VI, (Sthlm 1882) s. 187 o. f.	
1 fol.	Kommissionssekreteraren <i>Johan Carl Sigge Sparres</i> bref från Dresden till Kanslipresidenten och Kanslikollegium ²⁾ 1765 aug.—1766 okt. samt skrifvelse från Berlin 1767 d. 4 juli	1765-1767
1 »	Densammes registratur 1765—1766.	
1 »	Bref till densamme under samma tid.	
1 »	Kommissionssekreteraren <i>Magnus Björnstjernas</i> depecher 1770 i maj och juni, e. o. envoyén <i>Bengt Sparres</i> depecher 1770 juli—1771 okt. samt e o. envoyén frih. <i>Fredrik Ulrik Friesendorffs</i> från 1771 okt.	1770-1771
1 »	E. o. envoyén frih. <i>F. U. Friesendorffs</i> och kommissionssekreteraren <i>M. Björnstjernas</i> depecher 1772 (den senares från d. 12 aug.)	1772
1 »	Kommissionssekreteraren <i>M. Björnstjernas</i> depecher 1773	1773
1 »	<i>Sparres</i> , <i>Friesendorffs</i> och <i>Björnstjernas</i> registratur och diarium 1770—1771.	
1 »	<i>Friesendorffs</i> och <i>Björnstjernas</i> registratur och diarium 1772.	
2 »	<i>Björnstjernas</i> registratur och diarium 1773.	
5 »	Ankomna bref till desamme med diarium 1770—1772.	
1 »	Kommissionssekreteraren <i>M. Björnstjernas</i> och e. o. envoyén greve <i>Fredrik Adolf Löwenhielms</i> depecher (den senares från d. 20 juli) 1774	1774
1 »	E. o. envoyén greve <i>F. A. Löwenhielms</i> depecher 1775	1775
2 »	Densammes och kommissionssekreteraren <i>M. Björnstjernas</i> depecher 1776 och 1777 (den senares d. 28 juli 22 sept. 1776 och 25 juni—7 dec. 1777)	1776-1777

¹⁾ Enstaka bref till Kanslikollegium förekomma äfven i de följande korrespondenserna.

Antal volymr.		År.
2 fol.	Desammes registratur 1774—1777.	
1 »	» diarium öfver afgångna bref.	
3 »	Bref till desamme 1774—1777.	
1 qv.	Bref till Björnstjerna från Varschau 1775.	
1 fol.	E. o. envoyén greve <i>F. A. Löwenhielms</i> depecher 1778.....	1778
1 »	Densammes och hofjunkaren frih. <i>Carl Gustaf Oxenstiernas</i> depecher 1779 och 1780 (den senares 1779 nov.—1780 maj)	1779-1780
1 »	E. o. envoyén greve <i>F. A. Löwenhielms</i> och och chargé d'affaires frih. <i>C. G. Oxenstiernas</i> depecher 1781 (den senares från d. 20 maj) samt den senares depecher 1782 ¹⁾ och 1783.	1781-1783
2 »	Desammes concept 1778—1783 ²⁾ .	
2 »	Bref till desamme 1778—1783.	
1 »	E. o. envoyén <i>Ulrik Celsings</i> depecher 1784 samt densammes och chargé d'affaires frih. <i>C. G. Oxenstiernas</i> depecher 1785 (den senares juli—nov.)	1784, 1785
1 »	E. o. envoyén <i>U. Celsings</i> depecher 1786 samt densammes och chargé d'affaires <i>Fredrik Wilhelm v. Ehrenheims</i> depecher 1787 (den senares från d. 7 okt.) ...	1786-1787
1 »	Chargé d'affaires <i>F. W. v. Ehrenheims</i> depecher 1788—1789	1789-1789
1 «	Chargé d'affaires <i>F. W. v. Ehrenheims</i> och chargé d'affaires <i>Carl Fridrik v. Helands</i> depecher 1790 (den senares från d. 17 nov.)	1790
4 »	<i>Celsings</i> och <i>Oxenstiernas</i> concept 1784—1787.	
1 »	v. <i>Ehrenheims</i> » 1788—1790.	
3 »	Bref till <i>Celsing</i> , <i>Oxenstierna</i> och <i>Ehrenheim</i> 1784—1790.	
5 »	Chargé d'affaires <i>C. F. v. Helands</i> depecher 1791—1800 ³⁾	1791-1800
3 »	Densammes concept 1790—1801.	
3 »	Bref till densamme 1791—1800.	
1 »	Chargé d'affaires <i>C. F. v. Helands</i> och chargé d'affaires <i>Nils Gustaf Palins</i> depecher 1801 (af den förre blott ett par stycken jan.—	

¹⁾ Äfven några bref från envoyén i Wien greve *N. Bark*, som vistades någon tid i Dresden under vägen hem, dat. 1782 jan.—maj, medfölja.

²⁾ Concepten för 1782 saknas.

³⁾ Under åren 1795—1798 medfölja äfven några bref från f. d. chargé d'affaires *S. N. Casström*, som i aug. 1795 anländt till Dresden ifrån Polen.

Antal volymr.		År.
	april, den senares börja d. 29 mars) samt Palins depecher 1802	1801-1802
1 fol.	Chargé d'affaires <i>N. G. Palins</i> depecher 1803, 1804, samt densammes och chargé d'affaires <i>Johan Isak Netzels</i> depecher 1805 (den se- nares från juli till början af okt. ¹⁾	1803-1805
1 »	Palins och Netzels concept 1801—1805.	
1 »	Bref till desamme 1801—1805.	
	— — — — —	
1 »	Handlingar ang. Sveriges förbindelser med Sach- sen under 17:de och 18:de århundradena. Innehåller bl. a. handlingar ang. följande i ofvan förtecknade samling ej förekommande beskickningar: 1) greve Solms 1632; 2) Brandensteins, v. Lohausens och Schwallen- bergs samt Schwallenbergs och v. Crockows 1635; 3) Prziemskis och Rudolphi 1648 och 4) Schlippenbachs 1654.	
	— — — — —	
	/	
	Sachsiska sändebuds memorial och noter:	
	1. Från Kursachsen.	
	Hans v. d. Pfordta och Joh. Paul Münch (till Rikskanslern), Magdeburg 1635.	
	Johan G. v. Ponikau och Balth. Bose (till pfalzgreffen Karl Gustaf), Delitsch 1648.	
	J. v. Einsiedeln (till densamme) Prag 1648.	
	N. v. Gersdorff, Köpenhamn och Lund 1679.	
	Sekreteraren Fietzkau 1765.	
	E. o. envoyén greve F. A. v. Zinzendorf 1768 — 1773 (1775) ²⁾ .	
	Chargé d'affaires Cantzler 1775.	
	Chargé d'affaires Martens 1777.	
	E. o. envoyén greve Bose 1778, 1779, (1780).	
	Chargé d'affaires v. Just 1783.	

¹⁾ Fortsättningen på Netzels depecher, se här ofvan afd. A, III, 3.

²⁾ Årtal inom parentes betecknar bref skrifna sedan resp. minister lemnat sv. hofvet.

Antal volymer.	År
Chargé d'affaires F. A. Internari 1791—1804. Chargé d'affaires Ch. Reyer 1806, 1807.	
<p>2. Från de sachsiska hertigarne.</p> <p>George Klingauff, 1660-talet¹⁾. Hofrådet J. L. Zollman, Altranstedt 1706 (fr. S.-Gotha-Saalfeld) G. Bartsch, Leipzig 1706, 1707 (S.-Gotha), v. Eberstein, Altranstedt 1707 (S.-Zeitz).</p>	
<p>Bref från de kurfurstliga och hertigligen sachsiska husen.</p>	
<p>1. Kurfurstliga huset.</p>	
<p>2 fol. Kurfursten Johan Georg I, 1618, 1632, 1654—1656. Kurfurstinnan Magdalena Sibylla (I), 1654—1658. Kurprinsen, sedan kurfursten Johan Georg II, 1654—1680. Hertiginnan, sedan kurfurstinnan Magdalena Sibylla (II) 1654—1686. Kurfursten Johan Georg II och hertig Moritz af S.-Naumburg, 1669. Kurprinsen, sedan Kurfursten Johan Georg III, 1669—1690. Kurfurstinnan Anna Sophia 1681—1707. Kurprinsen Johan Georg 1688, 1689. Kurfursten Friedrich August 1696—1697. Kurfurstinnan Christiane Eberhardine, 1696—1697. Kurfursten Friedrich Christian 1763. Administratören af Kursachsen Xaver 1763—1768. Kurfursten Friedrich August 1764—1806.</p>	

¹⁾ Ett memor. äfven underteckadt af *Kranichfeldt*, sändebud från Waldeck.
Archiv. meddel.

Antal volymr.		År.
2. De kurfurstliga bilinierna.		
2 fol.	Sachsen-Weissenfels 1680—1774 ¹⁾ .	
2 »	Sachsen-Merseburg(-Zörbig-Spremburg) 1654—1746.	
1 »	Sachsen-Zeitz-Naumburg 1654—1736.	
3. De hertigluga husen.		
5 »	Sachsen-Altenburg (äldre linien) samt Sachsen-Weimar (-Eisenach) 1632, 1644—1807.	
8 »	Sachsen-Gotha (-Meiningen, -Hildburghausen, -Altenburg, -Coburg, -Römhild, -Eisenberg) 1655—1813.	
1 »	Bref från Sachsiska statsministrar och ämbetsmän.	
III.		
Anhalt.		
1 »	Hofrådet <i>J. Stallmans</i> bref till K. Maj:t m. fl. från Köthen m. fl. orter 1631 aug.—dec. Handlingar ang. Sveriges förbindelser med Anhalt. Memorial från Anhaltska sändebud: Nicolas Petersohn Stockholm 1647. Johan Georg Raumer Stockholm 1699.	
Bref från de Anhaltska furstehusen.		
1 »	Anhalt-Zerbst 1647—1792.	
1 »	Anhalt-Dessau 1654—1807.	
1 »	Anhalt-Bernburg 1656—1807.	
1 »	Anhalt (Plötzkau-) Köthen 1670—1807.	

¹⁾ Jämf. afd. D, VII, under *Magdeburg*.

Antal volymr.		År.
IV.		
Pommern.		
1 fol.	<p>Handlingar ang. Sveriges förbindelser med Pommern under 16 och 17 århundradena. Pommerske sändebuds memorial och förhandlingar med dem. *Anton Bonin Marieburg 1628 (afskr.)¹⁾ Mathias Kleist, Johan Fredrik Fleming och Christian Schwartz 1633 (afskr.) Sylvester Braunschweig och Mathias Kleist (t. Rikskansleren) 1634.</p>	
1 »	<p>Bref från det pommerska hertigliga huset 1579, 1589 (afskr.), 1617—1632, 1653—1657, äfvensom från linien Pommern—Cammin—Du Croy 1654—1674 jämte några aktstycken ang. förbindelserna med hertig Ernst Bogislaus och hans moder.</p>	
1 »	<p>Handlingar ang. Sveriges förbindelser med staden Stralsund under 16 och 17 århundradena²⁾. Stralsundske sändebuds memorial och inlemnade akter. Benedict Forstenow och J. Lindeman 1565 (afskr.). B. Forstenow 1568 (afskr.). Nicolaus Steuen och B. Forstenow 1574 (afskr.). Lambert Steinwijk och Joan Josquin v. Gosen, lägret vid Ossa i Preussen 1628 (afskr.). J. Josquin v. Gosen, Stockholm 1629 (afskr.). Onämnda, till Rikskanslern, Elbing 1632. Christoph Krauthoff och Jacobus Haser, Nürnberg 1632. *Henning Vithus och Laurentius Rostochius, Stockholm 1638 (afskr.)</p>	
1 »	<p>Bref från staden Stralsund 1541—1647.</p>	
1 »	<p>Bref från åtskilliga städer i Pommern.</p>	

¹⁾ * utmärker att inga memorial, endast akter ang. underhandlingen finnas.

²⁾ Isynnerhet för åren 1628 och 1629.

Antal volymmer.		År.
V.		
Quedlinburg.		
1 fol.	v. Ceremonimästaren <i>S. v. Moltzers</i> depecher från Quedlinburg m. fl. orter 1787 sept.—1788 juni ¹⁾	1787-1788
1 »	Bref från abbedissorna eller kapitlet till K. Maj:t 1685—1788 samt akter.	
D. Nedersachsiska kretsen.		
I.		
Kretsdagar och konvent.		
1 »	Handlingar ang. kretsdagen i Lüneburg 1652 (Kretsafskedet af d. 7 nov.) De svenska ombuden vid kretsdagen i Braunschweig 1654, presidenten i Wismarska tribunalet grefve <i>B. Oxenstiernas</i> , v. presidenten derstädes <i>D. Mevius'</i> och bremiska kansli rådet <i>Adolf Benedict Marschalks</i> bref till K. Maj:t, sept.—dec.	1654
1 »	Ombuden vid konventet i Lüneburg 1657 i okt. bremiske kansleren <i>Daniel Nicolais</i> , assessoren <i>A. B. Marschalks</i> och öfverste <i>Johan Schmitts</i> bref	1657
1 »	Ombuden vid kretsdagen i Lüneburg 1657 i nov. och dec., v. presidenten <i>D. Mevius'</i> , hof- och krigsrådet <i>H. C. v. Sternbachs</i> och assessorn <i>A. B. Marschalks</i> bref	1657
1 »	Krigsrådet <i>Steffan Gambrotii</i> bref om och från krigskonventet i Hildesheim (för nedersachsiska och vestfaliska kretsarne), dat. Hildesheim m. fl. orter 1659 jan—1660 okt.	1659-1660
1 »	Residenten i Frankfurt <i>G. Snoilskys</i> bref till krigsrådet <i>Gambrotius</i> , dat. Frankfurt 1659 nov.—1660 sept.	

¹⁾ Ett bref, dat. Quedlinburg 1801 d. 7 juni af *Carl Fredrik Coijet* finnes bilagd.

Antal volymr.		År.
1 fol.	Ombuden vid kretsdagen i Lüneburg 1662 <i>Niclas v. Höpkens, Joachim Christianis</i> och <i>Eberhard Graves</i> bref dat. i maj och juni...	1662
	Ombuden vid kretsdagen i Lüneburg 1671, bremiske kanslern <i>Martin Boeckells</i> ¹⁾ , rege- ringsrådet <i>B. Wolfsbergs</i> och v. direktorn <i>J.</i> <i>Christianis</i> bref i mars och april	1671
	Ombuden vid kretsdagen i Braunschweig 1673, v. direktorn <i>J. Christianis</i> och justitierådet <i>Bart-</i> <i>hold Clement, v. d. Kuhlas</i> bref i maj och juni	1673
	Desammes bref från öfver- och nedersachsiska kretsdagen i Mülhausen 1673 i sept.	1673
	Desammes bref från kretsdagen i Lüneburg 1675 april—juni jämte ett originalbref från de neder- sachsiska kretsständerna dat. 1675 d. 7 juni	1675
1 »	Bremiske regeringsrådet <i>E. v. Grafenthals</i> bref från myntprobationsdagen i Braunschweig, 1681 juni	1681
1 »	Nedersachsiska kretsständernas bref till K. Maj:t från kretsdagen i Lüneburg 1682 d. 23 juni.	1682
1 »	Handlingar ang. frågan om en kretsdags hål- lande 1703 samt kretsdirektoriet m. m.	
1 »	Protokoll vid kretskommissionen med anl. af oro- ligheterna i Hamburg 1709—1711.	1709-1711
3 »	Akter ang. samma kommission.	
<hr/>		
II.		
Hamburg.		
Svenska beskickningars bref och archiv ²⁾ .		
3 »	Agenten <i>Leenart v. Sorghens</i> bref till Riks- kanslern 1620—1625 (1627) ³⁾	1620-1625
	Agenten <i>Anders Svenssons (Ödells)</i> bref till K. Maj:t, riksrådet, kammarrådet m. fl. 1626 mars—1630 juli ⁴⁾	1626-1630

1) Bref till rikskanslern i Do la Gardieska samlingen.
2) I Tidösamlingen förekomma redan tidigt bref till Rikskanslern från åtskil-
liga korrespondenter i Hamburg, såsom *Peter Topzen* 1613—1622, *Ottavio*
Beldtgerus 1618—1620 och *Heinrich Luntzman* 1624—1637, 1640.
3) I Tidösamlingen.
4) Bref till Rikskanslern uti Tidösamlingen 1626—1630. Jämf. äfven sam-
lingsbandet »Svenska Sändebuds bref till Rådet» i den Hist. Brefsamlingen.

Antal volymr.		År.
1 qv.	Densammes diarium öfver afgångna skrivelser 1626.	
1 »	Densammes uppbörds- och utgiftsbok 1626—1628.	
1 fol.	Handelsagenten <i>Peter Grönenbergs</i> bref till rikskansleren 1631 juni—1632 mars ¹⁾ . Residenten i Nedersachsiska (äfvén i Vestfalska) kretsen <i>J. Adler Salvii</i> bref till Drottningen, riksrådet m. fl. 1632 dec.—1633 dec. ²⁾ Sekreteraren (senare postmästaren) <i>Balthasar Schörlings</i> bref till Rikskansleren 1633—1638 ³⁾ .	1631-1632
1 »	Residenten <i>Lars Grubbes</i> bref till Rikskansleren från Hamburg 1634 okt.—1636 april ¹⁾ . Legaten <i>J. Adler Salvii</i> bref till Rikskansleren från Hamburg 1636 aug.—1643 mars ⁴⁾ . Residenten i Nedersachsiska kretsen hofrådet <i>Vincent Möllers</i> bref till Drottningen 1652 dec.—1654 jan. ⁵⁾	1634-1636
6 »	Densammes bref till K. Maj:t, riksrådet m. fl. 1654—1660 okt., 1662 mars—1668 febr., under år 1657 och 1658 stundom gemensamt med geheimesekreteraren <i>S. Gambrotius</i> ⁶⁾ ...	1636-1643
1 »	Densammes räkning för uppburna franska subsidiemedel 1659.	1652-1654
1 »	Skrivelser från K. Maj:t m. fl. till densamme (äfvén till hans enka).	1654-1668
2 »	Residenten hofrådet <i>Martin Boeckells</i> bref från Hamburg 1667 mars—1669 april, 1669 juli—1670 juni samt från ett konvent i Braunschweig 1667 i aug. ⁷⁾	1667-1670

¹⁾ Tidösamlingen.

²⁾ Några bref från Salvii sekreterare *Schörling* medfölja. — Bref till Rikskansleren i Tidösamlingen. Jämf. äfvén L. Normanni afskriftssamling uti R.-A. och den Salviska samlingen.

³⁾ I Tidösamlingen. — Strödda bref till Schörling förekomma bland »Acta Historica» och Handl. ang. tyska kriget i Tidösaml.

⁴⁾ I Tidösamlingen. — Salvii Bref till K. Maj:t 1642, se här ofvan afd. A, I, 1.

⁵⁾ Bref till Rikskanslererne 1653—1667 i Oxenstiernska och De la Gardieska samlingen. Bref till pfalzgrofven Karl Gustaf i Stegeborgsarchivet.

⁶⁾ Från 1660 okt.—1662 mars saknas bref. — Bref från Möller och Gambrotius gemensamt förekomma äfvén bland den senares bref till Konung Karl X Gustaf 1657—1658 (Hist. Brefsaml.)

⁷⁾ Bref till Rikskanslern i den De la Gardieska samlingen.

Antal volymr.		År.
1 fol.	Rath vom Haus aus <i>Daniel Fischers</i> bref från (Lübeck och) Hamburg 1669 mars—1672 februari (jämte ett par bref under den följande delen af året) ¹⁾	1669-1672
2 »	Residenten regeringsrådet <i>E. v. Grafenthals</i> bref från Hamburg 1672 febr.—1675 aug. samt från Amsterdam, Paris, London, Danzig m. fl. orter 1675 nov.—1678 mars samt åter från Hamburg 1679 aug.—okt. ²⁾	1672-1675 1679
3 »	Residenten regeringsrådet <i>Bartholomeus Wolfsbergs</i> bref 1681—1684	1681-1684
1 »	Dupletter af densammes bref 1683.	
1 »	Residenten justitierådet (äfvén e. o. envoyé vid Holsteinska hofvet) <i>Jürgen Bremers</i> bref 1684 juli—1687 dec. ³⁾	1684-1687
6 »	Residenten <i>Henrik Gabriel Rothliebs</i> bref till K. Maj:t och Hofkanslern 1689 juni—1690, 1696—1718 ⁴⁾	1689-1718
1 »	Densammes bref till Kanslikollegium 1701—1714.	
2 »	Dupletter af densammes bref till K. Maj:t 1700—1707 och 1712.	
5 »	Densammes concept 1689—1719.	
3 »	Handlingar ang. densammes beskickning (»Miscellanea»; deribland 1 vol. »Handlingar ang. myntbokhållaren Liborii process 1798»).	
5 »	Bref till densamme från K. Maj:t 1689—1718, från Svenska ämbetsverk och myndigheter, från Bremiska regeringen samt åtskilliga personer.	
3 »	Residenten hofrådet greve <i>Axel Reenstiernas</i> bref till K. Maj:t 1720 jan.—1729 okt.	1720-1729

¹⁾ Bref till Rikskanslern i den De la Gardieska samlingen.

²⁾ Grafenthal måste i slutet af år 1675 lemna Hamburg och uppehöll sig sedan på olika orter, bland annat äfvén i Paris, dit han begaf sig dels 1676 för Biskopens i Münster, dels 1677 för den svenska Konungens räkning. Från den senare beskickningen finnes blott ett bref här förenadt med denna samling. Deremot finnes en sammanhängande serie bref från Paris 1678 okt.—1679 maj (jämte ett från London 1678 juni) på Dipl. saml. *Frankrike* (»Gallica»). — Med Grafenthals bref från Hamburg medfölja ofta bref till honom från Kursachsen, Kurfursten eller hans ministrar (jämf. här ofvan afd. C. II). — Bref till Rikskanslern i De la Gardieska samlingen.

³⁾ Jämf. under *Holstein* här nedan.

⁴⁾ För åren 1691—1695 saknas originalbrefven. Från 1710 börja brefven äfvén ställas till hofkanslern sedermera ombudsrådet v. Müllern. — En del af år 1698 uppehöll postkommissarien *Huswedel* korrespondensen under Rothliebs frånvaro.

Antal volymmer.		År.
1 qv.	Densammes bref till Kanslipresidenten 1720—1729.	
1 fol.	Densammes bref till Kanslikollegium 1720—1729.	
2 »	Densammes concept 1720—1729.	
2 »	» diarium 1725, 1727.	
1 »	» registratur 1722—1723.	
2 »	Handlingar ang. densammes beskickning.	
3 qv.	Bref till densamme från K. Maj:t, Kanslipresidenten och svenska ämbetsverk; från enskilda svenska personer och från utländska personer och orter ¹⁾ .	
1 fol.	Sekreteraren <i>Romans</i> bref till Kanslipresidenten 1723.	
9 »	Residenten hofrådet <i>Carl Christoph Stralensheims</i> bref till K. Maj:t 1730 jan.—1740 juli	1730-1740
1 qv.	Densammes bref till Kanslipresidenten under samma tid.	
2 fol.	Densammes bref till Kanslikollegium under samma tid.	
3 »	Densammes concept 1730—1740.	
3 »	Handlingar ang. densammes beskickning («Miscellanea» ²⁾).	
2 qv.	Bref till densamme från K. Maj:t, Kanslipresidenten och svenska ämbetsverk m. fl.	
1 »	Bref till densamme från utländska personer och orter.	
1 fol.	Sekreteraren <i>Eberhard Friedrich Colebrands</i> promemrior och bref till medlemmar af Kanslikollegium 1737 juli—1742 jan.	1737-1742
1 »	Kommissionssekreteraren <i>Carl V. Witts</i> bref till K. Maj:t, Kanslipresidenten och Kanslikollegium 1740 okt.—1741 juli	1740-1741
1 »	Densammes brefväxling (concept och mottagna bref).	
1 »	Agenten och postkommissarien sedermera residenten <i>Johan Fredrik Königs</i> bref till K. Maj:t 1739—1754	1739-1754
2 qv.	Densammes bref till Kanslipresidenten 1739—1758	1739-1758

¹⁾ Äfven några bref till sekreteraren *Roman*.

²⁾ Två vol. protokoll och brefväxling ang. rättegången mot H. Steinberg m. fl. 1737.

Antal volymr.		År.
7 fol.	Densammes bref till Kanslikollegium 1740—1759.	
1 »	Densammes concept.	
3 »	Handlingar ang. densammes beskickning («Miscellanea»).	
2 qv.	Bref till densamme från K. Maj:t, Kanslipresidenten och svenska myndigheter samt åtskilliga personer.	
1 fol.	Kommissionssekreteraren <i>Lars v. Justriks</i> bref till Kanslipresidenten 1759—1762 (1765)...	1759-1762
2 »	Densammes bref till Kanslikollegium 1759—1765.	
1 »	Ministern i Nedersachsiska kretsen frih. <i>Georg Gustaf Wrangels</i> bref till K. Maj:t 1761 april—aug.	1761
1 »	Densammes bref till Kanslipresidenten 1761.	
1 »	Ministern öfverstelöjtnanten <i>Otto Jacob Zöge v. Manteuffels</i> bref till K. Maj:t 1762 mars—1765 dec. ¹⁾	1762-1765
2 »	Densammes bref till Kanslipresidenten 1762—1766 ²⁾ .	
1 »	Densammes bref till Kanslikollegium 1762—1765.	
1 »	Legationsrådet <i>N. v. Hess'</i> bref till K. Maj:t och Kanslipresidenten från Hamburg och några andra orter 1769—1783 ³⁾ .	
7 »	Ministern, regeringsrådet <i>Bengt Faxells</i> depecher till K. Maj:t 1770 juni—1787 aug. ⁴⁾ ...	1770-1787
13 »	Densammes depecher till Kanslipresidenten 1770—1785 ⁵⁾ .	
1 qv.	Densammes bref till K. Maj:t och Kanslipresidenten 1775—1780.	

¹⁾ Beskickningen i Hamburg indrogs 1765, men återupprättades 1769, brevväxlingen uppehölls under tiden af postkommissarien *Alström* och agenten *Ixel*; se här nedan.

²⁾ Äfven bref från komm.-sekreteraren *Nils Gramsdorf* medfölja.

³⁾ Legationsrådet *v. Hess* insände under några år hufvudsakligen 1772—1774. nyheter af politisk eller ekonomisk art från Hamburg. De sista brefven äro från Berlin.

⁴⁾ Bref från komm.-sekreteraren *Wilhelm v. Rosenheim* medfölja för åren 1781 och 1785.

⁵⁾ För åren 1785—1787 äro depecherna till K. Maj:t och dem som skötte kanslipresidentskapet sammanförda. — Bref från komm.-sekreteraren *Conrad Magnus Löwing* medfölja för 1771.

Antal volymr.		År.
1 fol.	Densammes bref till Kanslikollegium 1771—1787 ¹⁾ .	
15 »	Densammes concept 1769—1787.	
1 »	Handlingar ang. densammes beskickning (»Miscellanea»).	
1 qv.	Bref från K. Maj:t och bulletiner till densamme.	
2 fol.	Bref till densamme från Kanslipresidenten.	
1 qv.	» » » » svenska ämbetsverk.	
1 »	» » » » åtskilliga personer inom och utom Sverige.	
3 fol.	E. o. envoyén kammarherren grefve <i>Fredrik Adolf Löwenhielms</i> depecher 1787 juni—1789 maj ²⁾	1787-1789
1 »	Densammes concept samt handlingar ang. densammes beskickning (»Miscellanea»),	
1 qv.	Ankomna bref till densamme.	
5 fol.	Chargé d'affaires <i>Samuel Hielmérs</i> depecher och bref till K. Maj:t, Kanslikollegium och Riks kansleren 1789 maj—1793 juli ³⁾	1789-1793
1 »	Densammes bref till generalpostdirektören 1791.	
15 »	Ministern <i>Claes Peyrons</i> depecher från Hamburg, samt Lausanne m. fl. orter 1792 juli—1793 ⁴⁾ och åter från Hamburg 1793 maj—1800; samt densammes, chargé d'affaires, expeditionssekreteraren <i>Gustaf Starcks</i> och chargé d'affaires <i>Johan Isak Netzels</i> depecher 1801—1806 ⁵⁾ (de sista depecherna 1806 från Altona).	1792-1806
1 »	Kommissionssekreteraren (någon tid chargé d'affaires) <i>Carl Fredrik Nordenskiölds</i> depecher och bref 1793—1801.	
1 qv.	Ministern <i>C. Peyrons</i> bref dat. Dresden, Hamm m. fl. orter 1806.	
2 fol.	Chargé d'affaires, senare generalhandelsagenten <i>J. I. Netzels</i> depecher från Altona och Kiel	

¹⁾ Bref, medfölja från komm.-sekreterarna *C. M. Löwing* 1772 och och 1774 *W. v. Rosenheim* 1785.

²⁾ Löwenhielm ackrediterades i juni 1787 jämte Faxell. Några bref ställda till Kanslikollegium.

³⁾ En depech redan från 1785; en under hemresan dat. Urshult i okt. 1793.

⁴⁾ Under den tid Peyron vistades i Schweiz på permission.

⁵⁾ Starcks depecher 1801 juni—1803 juni och 1806 april, maj, Netzels från 1806 maj.

Antal volymr.		År.
	1807 och från Hamburg 1809 aug.—1811 juni	1807-1811
1 fol.	Ministern (generalhandelsagenten) <i>C. Peyrons</i> och chargé d'affaires <i>J. I. Netzels</i> depecher till Utrikesstatsministern 1811 maj—1813 juli (den senares från Hamburg m. fl. orter 1813 maj—juli)	1811-1813
1 »	Ministern <i>Peyrons</i> , chargés d'affaires <i>Starcks</i> och <i>Netzels</i> bref till Kanslikollegium, Kanslipresidentsbyrån, Kanslistyrelsen och tjänstemän derstädes 1800—1811.	
16 qv.	Densammes registratur 1793—1806.	
1 »	Ministern <i>C. Peyrons</i> registratur 1811—1813.	
1 »	Densammes registratur uti postärenden 1811—1813.	
1 fol.	Densammes brefväxling (registratur och bref till honom) ang. juden Wittal 1795—1797.	
8 »	Bref till ministern <i>C. Peyron</i> och chargé d'affaires <i>G. Starck</i> 1793—1806 maj.	
2f.1qv.	Bref till den förre 1809, 1811—1813.	
1 fol.	Chargé d'affaires <i>J. I. Netzels</i> concept 1806—1811.	
1 »	Depecher och bref till densamme 1806—1811.	
<hr/>		
1 »	Handlingar ang. svenska beskickningen i Hamburg.	
<hr/>		
Från Beskickningsarchivet öfverlemnadt 1880.		
1 »	Bref till chargé d'affaires <i>Aron Hjort</i>	1815-1818
4 »	Ministern, sedermera e. o. envoyén <i>Elof Signeuls</i> (och hans vikarie konsul <i>J. N. Hjorts</i>) concept	1818-1836
6 »	Depecher till densamme från Utrikesstatsministern (eller dennes ställföreträdare ¹⁾)	1818-1836

¹⁾ Bland dessa depecher ligga äfven hofkansleren greve Wetterstedts bref 1822 under resan med Kronprinsen i Tyskland och Italien.

Antal volymr.		År.
	Rath vom Haus aus <i>D. Fischers</i> bref 1669—1672, se här ofvan.	
1 fol.	Postkommissarien <i>Barthold Huswedels</i> bref till K. Maj:t och medlemmar af Kanslikollegium 1681—1714 ¹⁾	1681-1714
1 »	Postkommissarien <i>J. F. Königs</i> bref till Kanslikollegium 1730, 1732—1737 (se vidare här ofvan)	1730, 1732-1737
1 »	Postkommissarien <i>Sven Peter Alströms</i> bref till Kanslipresidenten och Kanslikollegium 1760—1779 ²⁾	1760-1779
1 qv.	Densammes bref till generalpostdirektören <i>Benzelstierna</i> 1759—1762.	
1 fol.	Postkommissarien <i>M. H. Bregards</i> bref till Kanslipresidenten och medlemmar af Kanslikollegium 1779—1797	1779-1797
3 »	Postdirektören, expeditionssekreteraren <i>G. Starcks</i> concept 1801—1806 ³⁾ .	
1 qv.	Officiella och kabinettsbref till densamme 1803—1806.	
1 fol.	Bref till densamme från syndicus i Hamburg <i>Gries</i> m. fl. 1802—1804.	
1 »	Densammes conceptskrifvelser samt andra handlingar ang. svenska posthuset i Hamburg och postväsendet i Tyskland 1793—1802.	
Bref och handlingar ang. handels- och konsulatväsendet.		
	Agenten <i>Henrik Königs</i> bref till Kanslikollegium ⁴⁾ 1763, 1765	1763, 1765
1 »	Agenten <i>Jakob Ixels</i> bref till Kanslipresidenten och Kanslikollegium 1766—1770 ⁵⁾	1766-1770
1 qv.	Bref till densamme från åtskilliga 1766—1769 ⁶⁾	

¹⁾ För åren 1681, 1704, 1705, 1713, 1714.

²⁾ För åren¹ 1760—1764, 1766—1769, 1774, 1777—1779. — Alström skötto under åren 1766—1769 en del af de ministeriella göromålen.

³⁾ Jämf. här ofvan *Starcks* depecher såsom chargé d'affaires.

⁴⁾ I samma volym som *Ixels* bref.

⁵⁾ *Ixel* skötto under åren 1766—1769 en del af de ministeriella ärendena.

⁶⁾ Några bref af 1767, 1768 ang. den danska brudskatten äro ställda till *Ixel* och postkommissarien *Alström* gemensamt.

Antal volymr.		År.
1 fol.	Konsuln <i>Johan Melchior Mildahns</i> brefväxling och handlingar 1766—1779	1766-1779
1 »	{ Agenten (sedan generalagenten) <i>Averhoffs</i> bref till Kanslipresidenten och medlemmar af Kan- slikollegium 1792—1797	1792-1797
	{ <i>Francois de la Granges</i> bref till Rikskanslern 1796 ¹⁾	1796
	{ Konsuln <i>Gustaf Noreus</i> ' bref till Hofkanslern 1801	1801
	{ Vicekonsuln <i>J. M. Malmbergs</i> bref till Kansli- kollegium 1800—1806	1800-1806
	{ Handelsagenten <i>Z. L. Zachrissons</i> bref till K. Maj:t 1804, expeditionssekreteraren Schoer- bing 1806—1808 och Kongl. Kansliets tjenstemän	1804-1811
	{ Agenten <i>H. P. Reyers</i> bref till en expeditions- sekreterare 1807	1807
	{ Vicehandelsagenten <i>J. N. Hjorts</i> bref till Kan- slikollegium 1810	1810
III.		
Bremen (stift och stad) samt Verden ¹⁾ .		
Jämf. <i>Bremiska</i> samlingen.		
* * *		
1 »	<i>Peter Falcks</i> bref från Amsterdam 1620 d. 24 juni samt handlingar ang. hans beskickning till ärkebiskopen i Bremen och grefven af Oldenburg äfvensom förhållandet mellan Bremen och Danmark ²⁾	1620
1 »	Handlingar ang. Sveriges förbindelser med stiften Bremen och Verden under förra häl- ften af 1600-talet ³⁾ .	
1 »	Ärkebiskopen af Bremen, hertigen af Holstein- Gottorp <i>Johan Friedrichs</i> bref 1611—1632.	

¹⁾ Verden tillhörde visserligen Vestfaliska krötsen, men har dock af naturliga skäl förts hit.

²⁾ Jämf. för öfrigt *Falcks* bref från Nederländerna. Dipl. Holl.

³⁾ Jämf. för öfrigt *Salvii* bref och samlingar.

Antal volymr.		År.
1 fol.	Legaten riksrådet och öfverståthållaren <i>Schering Rosenhanes</i> bref från Wismar, Stade m. fl. orter 1654 sept.—nov. ang. underhandlingen med staden Bremen jämte akter ang. trak- taten och hyllningen	1654
1 »	Protokoll (svenskt) och diarium vid konferen- • serna mellan staden Bremens ombud och den svenske legaten.	
1 »	Protokoll (tyskt) vid samma konferenser.	
1 »	K. Maj:ts instruktion och bref till legaten S. Rosenhane 1654 aug.—dec. Residenten i Vestfaliska kretsen <i>J. Steiniger</i> <i>v. Schönkirchens</i> bref från Bremen 1654— 1666, se afd. E, I	1654-1666
2 »	Fältmarskalken gr. <i>Carl Gustaf Wrangels</i> bref under den bremiska expeditionen och förhand- lingarna med staden Bremen m. fl. 1666—1668	1666-1668
1 »	{ Ministern i Bremen, hofrådet <i>Johan Bessers</i> bref till K. Maj:t m. fl. 1685—1689. Residenten i Bremen <i>C. H. Weissenfels'</i> bref till K. Maj:t, Hofkanslern m. fl. 1699—1715.	
1 »	Traktater (i afskrift) med stiftet Bremen och Verden samt staden Bremen.	
2 »	Deduktioner och betärkanden ang. staden Bre- mens ställning till svenska kronan.	
1 »	Handlingar ang. Sveriges förbindelser med sta- den Bremen 16—17 århundradet.	
1 »	Staden Bremens bref 1563—1567, 1623—1815. * * *	
	Under 1700-talet plägade de svenska ministrarne i Hamburg äfven accrediteras i Bremen.	
	IV. Holstein. Presidenten <i>S. D. Kleihes</i> bref från kommissio- ner till Holstein 1658—1661, 1664—1666,	

Antal volymr.		År.
	1671—1674, 1676—1678; kansleren i bremiska regeringen <i>E. v. Pufendorfs</i> bref 1675—1678, regeringsrådet <i>S. C. v. Lissenhaims</i> bref 1698—1701 och v. presidenten <i>J. Lilienstedts</i> bref 1707—1712 utgöra särskilda samlingar med deras öfriga bref och handlingar. Se här nedan afd. D, X—XII och afd. A, III, 2.	
	* * *	
1 fol.	Bref och handlingar rörande åtskilliga svenska beskickningar till Holstein till 1681: Frans Heinrich Wackerbarth (Karl IX:s tid). Erik Oxenstierna 1654 Sten Bielke och pfalzgreven af Sulzbach 1657 Johan Paulin Olivecrantz 1661. Otto Wilhelm Königsmark 1663..... Sten Bielke 1666 Schweder Dietrich Kleihe 1671. S. D. Kleihe 1677 E. v. Pufendorf 1677—1679. B. Wangelin 1679 sept,—dec..... Gabriel Oxenstierna 1681 april Generalauditören <i>M. Kleens</i> bref från en beskickning i Holstein 1681 dec., se under afd. D, VI, <i>Lüneburg</i> .	1654 1657 1661 1663 1666 1671-1679 1679 1681
1 »	E. o. envoyén justitierådet <i>J. Bremers</i> bref från Gottorp, Hamburg m. fl. orter 1681—1684 juli ¹⁾	1681-1684
2 »	Öfversten frih. <i>Mauritz Vellingks</i> conceptskrifvelser till K. Maj:t från Hamburg (och Hannover) 1687 dec.—1689 okt.	1687-1689
1 »	Densammes originalbref till K. Maj:t 1689 april—sept.	
1 »	K. Maj:ts bref till densamme 1687—1689.	
1 »	Akter ang. underhandlingarna i Altona under samma tid ²⁾ .	
1 »	Sekreteraren <i>A. Utterklos</i> bref från Tönningen, Gottorp m. fl. orter 1696 jan.—1698 mars.	1696-1698

¹⁾ Jämf. fortsättningen af hans korrespondens såsom resident i Nedersachsiska kretsen här ofvan afd. D, II.

²⁾ Samlade af *M. Vellingk*.

Antal volymer.		År.
1 fol.	E. o. envoyén öfversten, (sedermera generalmajoren) frih. <i>M. Vellingks</i> bref från Hamburg (och Stade) ang. den Pinnenbergiska underhandlingen 1696 jan.—1698 sept.	1696-1698
3 »	Densammes concept 1695 dec.—1698 juni.	
1 »	K. Maj:ts bref till densamme 1695 nov.—1698 maj.	
1 »	Akter ang. den Pinnenbergiska underhandlingen. ¹⁾	
1 »	E. o. envoyén regeringsrådet <i>H. v. Stralenheims</i> bref från Kiel och Gottorp 1699 mars—juni.	1699
1 »	De svenske ombuden vid kommissionen i Hamburg ang. arfskiftet efter hertiginnan Fredrika Amalia, generalguvernören i Bremen grefve <i>Nils Gyllenstiernas</i> och vicepresidenten vid Wismarska tribunalet <i>Johan Lillienstedts</i> bref till K. Maj:t från Hamburg och andra orter 1705—1707	1705-1707
2 »	Kommissionens akter (concept, fullmakter, bref till delegaterne, protokoll m. m.). E. o. envoyén vicepresidenten <i>J. Lillienstedts</i> bref och akter ang. kommissionen för den Traventhalska fredens verkställande 1707—1712; se längre ned afd. D, XII	1707-1712
1 »	Kommissarierne i undersökningskommissionen, angående administratören af Holstein hertig Christian Augusts förvaltning, öfversteombudsmannen frih. <i>A. Leijonstedts</i> och kommerserådet grefve <i>Gustaf Bondes</i> bref 1716 jan.—febr., samt brevväxling mellan den förre och ombudsrådet frih. <i>Lillienstedt</i>	1716
2 »	Samma kommissions protokoll (ett justeradt, ett renskrifvet).	
2 »	Samma kommissions akter.	
1 »	F. d. envoyén <i>E. M. v. Nolckens</i> och andras bref till den holsteinske öfvermarskalken grefve Brummer 1741 jämte akter samt bref från sekreteraren <i>Conrad Schwab</i> i Stockholm till densamme 1750	1741 (1750)
1 »	Bref från generalmajoren frih. <i>Hans Stellan Mörner</i> , presidenten i Wismarska tribunalet frih. <i>Carl Otto v. Höpken</i> m. fl. samt proto-	

¹⁾ Samlade af *M. Vellingk*. — Jämf. för öfrigt *Lissenhaims* korrespondens längre fram.

Antal volymr.		År.
1 fol.	koll och akter ang. giftermålsunderhandlingen för hertig Karl 1773, 1774 E. o. envoyén <i>U. v. Celsings</i> depecher från Oldenburg och Hamburg 1785 aug.—okt. samt handlingar ang. arvet efter furstbiskopen Christian August	1773-1774 1785
4 »	Handlingar ang. Sveriges förbindelser med Holstein samt angående tvistefrågorna mellan Holstein och Danmark.	
1 »	{ Bref i original eller concept till hertigarne Fredrik, Christian August och Karl Fredrik samt akter ang. dem. Handlingar ang. geheimeråden v. Wedderkop och v. Königstein. .	
1 »	Traktater mellan Sverige och Holstein (i afskrift).	
1 »	Holsteinska sändebuds memorial och förhandlingar med dem. Monæus, sändebud från Holstein-Schauenburg 1643. *En holsteinsk sekreterare 1639 ¹⁾ . *J. L. Moltke 1658. *Schweder Dietrich Kleihe 1660. Petrus Pauli 1661 ²⁾ S. G. Hirschenstiern 1665 ³⁾ . Hans Wilhelm v. Reichel 1668. Hofrådet Jacob Preuser 1680 ⁴⁾ Legationsrådet Christoff Nicolai v. Greiffencrantz omkr. 1680 ⁵⁾ Du Cros 1681, 1682. Geheimerådet v. Goertz 1682—1683. Sekreteraren Emanuel Zeuner 1685.	

¹⁾ * betecknar, att endast akter, inga memorial finnas.

²⁾ Årtal och namn bortskurna. Memorialen ha varit inbundna bland hertigarnes bref 1661 febr.; Kreditiv för P. Pauli utfärdades 1660 ¹¹/₁₂. Dessutom synes en antydning till året på ett memorial.

³⁾ Odaterade. Kreditiv för Hirschenstierna 1665 ²⁸/₅.

⁴⁾ Odaterade. Kreditiv för Preuser 1680 ²⁵/₁, rekreditiv 1680 ²⁹/₁₀.

⁵⁾ Odateradt. Kreditiv för Greiffencrantz 1680 ³/₈.

Antal volymr.		År.
	<p>Frantz Andres . . (?) 1686. Kanslirådet Balthasar Ehrenstolpe 1692—1699. Geheimerådet L. v. Pincier, frih. v. Königstein 1695, 1699. v. Bülov 1697. G. Holmer 1699. Hinrich v. Kettenburg 1705. Geheimerådet frih. G. H. v. Goertz 1707. Pro memoria 1708 från hertiginnan af Holstein. H. grefve zu Reventlau 1709, 1713. Kammarjunkaren P. E. de Fabrice 1713—1715. G. grefve v. Dernath 1714. Samuel Friedrich Hagen 1714. Geheimerådet Henning Friedrich v. Bassevitz 1723, 1724 (1725) jämte konferensprotokoll 1723 nov. Kammarpresidenten Carl Breide v. Reichell 1724 —1729. Etatsrådet Johan Pechlin 1731—1736—1742. Konferensrådet v. Buchwald 1743 jämte kon- ferensprotokoll 1743, mars. M. F. v. Holmer 1745, 1746. D. Ph. frih. v. Pechlin 1746—1749. *Stachief³⁾</p>	
8 fol.	<p>Bref från de hertiglīga Holsteinska husen till K. Maj:t.</p> <p>Holstein-Gottorp (äldre linien) 1620—1621, 1648—1740. Hertigen af Holstein-Gottorp Christian August och hans familj 1689-1763. Holstein-Gottorp-Oldenburg 1743 -- 1807 Holstein-Sonderburg-Augustenburg, -Beck,- Glücksburg, -Norburg 1646—1810. Holstein-Sonderburg-Plön 1654—1767.</p>	
1 »	<p>Bref från holsteinska statsministrar och ämbets- män.</p>	

¹⁾ Kreditiv för honom såsom holsteinsk agent.

Antal volymr.		År.
V. Lübeck.		
Jämf. för äldre tider Bref från tyska personer till Gustaf I, Registratur aller originalscreiben, contracten etc. 1620—1622, Rutgersii brev-växling (Dipl. Holl. och Bref från Tyskland 1623—1630; äfven Oxenst. och Salviska samlingarna samt afd. A, III, 1.		
* * *		
1 fol.	Residenten <i>J. Z. Kruses</i> bref till K. Maj:t från Hamburg och Lübeck 1668, 1672 sept.—1674 maj ¹⁾	1672-1674
1 »	Agenten sedermera Residenten <i>Herman Focks</i> bref till Kongl. Maj:t och ombudsrådet frih. Lillienstedt 1714—1730	1714-1730
1 »	Densammes bref till K. Senaten, Kanslipresidenten, Kanslikollegium m. fl. 1712—1730.	
1 »	Skrifvelser från K. Maj:t m. fl. till densamme.	
* * *		
Under 1700-talet och sedermera ackrediterades de svenske ministrarna i Hamburg äfven i Lübeck.		
—————		
1 »	Handelsagenten <i>A. G. Paulis</i> skrifvelse till Kanslikollegium eller medlemmar af detsamma 1783—1800 samt agenten <i>A. W. Paulis</i> bref till Hofkanslern och Kabinettet för utrikes brevväxlingen 1801—1802.	
1 qv.	Handelsagenten <i>Johan Anton Grimms</i> rapporter till K. Maj:t samt skrifvelser till tjenstemän i Kansliet äfvensom (efter 1809) till Utrikes statsministern 1804—1813 ²⁾ .	
—————		
Förhandlingar i Stockholm med städerna Lübecks, Rostocks och Stralsunds sändebud i		

¹⁾ En samling afskrifter af hans bref numrerade 1—34 från 1673 sept.—1674 april finnas bilagda, jämte bref fr. Rikskanslern till Kruse 1668. — Bref till Rikskanslern i De la Gardieska samlingen.

²⁾ Häribland äfven ett par bref från *Otto Friedr.* och *Gust. Ad. Ulf* 1811—1813.

Antal volymr.		År.
1 fol.	<p>eget och hansestädernas namn 1620 jämte bilagor (afskrifter af städernas privilegier¹⁾. Handlingar rör. Sveriges förbindelser med Lübeck i 16—18 århundradet.</p> <p>Bl. a. handlingar ang. mötena i Kalmar 1546 och 1605 samt följande här ofvan ej förekommande svenska beskickningar: Cassiodorus de Reina 1612. Philip v. Scheidingk och Paul Spandko 1619. Christopher Ludvig Rasch 1627 och 1628. Anders Svensson 1630. Joh. Adler Salvius 1633.</p>	
1 »	<p>Handlingar ang. Lübecks handel på Sverige, Narvafarten m. m. (hufvudsakl. fr. 16 årh.)</p>	
1 »	<p>Memorial från Lübecks och samtliga hansestädernas sändebud (jämte förhandlingar med dem).</p> <p>Johan Kerckrinck, Gottschalk Zimmerman och sekr. Christ. Messerschmidt 1562, 1563. *Sändebud från Stralsund och Alt-Stettin å samtl. sjö- och hansestädernas vägnar 1567²⁾. Georg Straubitz (för allmänna Hansesocieteten) 1568. Herman Warnebeck, Johan Lidinghusen och Arndt 1580. *Johan Wordenhencke (till Narva, Generalstaternas sändebud och Ax. Oxenstierna) 1615. David Gloxin och Wilhelm v. Goren samt Thomas Rhunge 1659. Arnold Isselhorst 1659. David Gloxin, H. Kirchrink och H. v. Leng-erke 1659. Martin Boeckell, Matthias Rodde och Joh. Feldhausen (förhandlingar med bilagor) 1663, 1664. Hugo Schuckman 1664. Johan Wolter 1713.</p>	

¹⁾ Förut under rubriken »Hansestädernas privilegier saml. 1620».

²⁾ * utmärker att inga memorial, endast akter ang. beskickningen finnas.

Antal volymr.		År.
	Joh. v. Gusman och J. Wolter 1714. J. Wolter 1719, 1720.	
1 fol.	Staden Lübecks bref 1561—62, 1628—1813,	
1 »	Hansesocietetens och hansedagarnes (äfvén Lübecks, Bremens, Hamburgs, Braunschweigs och Hildesheims; Lübecks, Bremens och Hamburgs) samfälda bref 1540 (afskr.), 1562—68; 1632—1673 (enstaka).	
VI Lüneburg.		
	Jämf. afd. D, I, <i>Nedersachsiska krets dagar.</i>	
	* * *	
	v. Presidenten <i>D. Mevius'</i> bref från Wolfenbüt- tel och Hannover 1657 aug., sept., se bl. hans bref afd. D, VII.....	1657
	Hofrådet <i>B. Wolfsbergs</i> bref från Braunschweig m. fl. orter 1658 aug.—nov., se under <i>Sachsen</i> , afd. C, II.	1658
1 »	Densammes bref från Hamburg, Braunschweig m. fl. orter 1659 febr.—maj, aug.—dec. ¹⁾ .	1659
	Presidenten <i>S. D. Kleihes</i> bref från åtskilliga kommissioner till de Lüneburgska hofven 1665—1666, 1672—1679, se här nedan, afd. D, X.....	1665-1679
	Regeringsrådet <i>E. Pufendorfs</i> bref från Stade 1671 mars, april jämte K. Maj:ts bref till honom 1671 febr.—juni	1671
1 »	Kanslern i bremiska regeringen <i>M. v. Boeckells</i> bref från Hannover, Stade och Lüneburg 1671 aug.—okt.	1671
	Regeringsrådet <i>Jürgen Marschalks</i> bref från Neustadt, Brunsvik och Stade 1672, maj ...	1675
	Residenten i Nedersachsiska kretsen <i>E. v. Grafenthals</i> bref från Celle 1673 jan.; se bland hans bref från <i>Hamburg</i> , afd. D, II.	

¹⁾ Fortsättningen af hans bref angå beskickningar till Kassel och de Sachsiska hofven. Några bref från K. M:t 1659, 1660 medfölja.

Antal. volymor.		År.
1 fol.	Regeringsrådet <i>B. Wolfsbergs</i> bref från Braun- schweig m. fl. orter 1673 okt.—nov. och från Hannover m. fl. orter 1674 nov.—1675 jan.	1673-1675
1 »	Fältmarskalklöjtnanten <i>Gustaf Wrangels</i> bref från Hannover, Verden och Wismar 1674 nov.—1675 juli (äfven ang. Münster).	1674-1675
1 »	Öfverste <i>Carl Leonard Miller v. d. Lühnens</i> bref från Hannover m. fl. orter 1675 mars— 1676 jan. ¹⁾	1675-1676
1 »	Öfverste <i>Johan Arentens</i> bref från Hannover m. fl. orter 1675 dec.—1676 juli samt en- staka bref från Hamburg och Hannover ända till 1677 aug.	1675-1677
	Kanslern <i>E. v. Pufendorfs</i> bref från beskick- ningar till de Lüneburgska hofven 1675— 1679; se afd. A, III, 2.	1675-1679
1 »	Densammes och regeringsrådet <i>E. v. Grafen- thals</i> bref ang. uppdrag till de Lüneburgska hofven 1681 dec.; se under <i>Münster</i> , afd. E, IV.	
1 »	G. auditören <i>M. Kleens</i> bref 1681 mars— 1684 nov. dat. Celle, Hannover, Münster, Slesvig, Kassel m. fl. orter, från beskick- ningar till de Lüneburgska hofven men äfven till Münster, Holstein och Hessen; tillsam- mans med öfversten frih. M. Vellingk 1683, mars och april	1681-1684
	Öfverstelöjtnant <i>C. G. Jordans</i> bref från Celle och Hannover 1683 jan. ²⁾	1683
1 »	Öfversten baron <i>M. Vellingks</i> conceptrelationer från Celle m. fl. orter 1683 mars—1684 dec.	1683-1684
1 »	Afskrifter af densammes bref under samma tid.	
1 »	Afskrifter af K. Maj:ts bref till densamme.	
1 »	Densammes conceptrelationer från Hannover m. fl. orter 1686 aug.—1687 sept. jämte några i original 1687, aug.—sept. ³⁾	1686-1687
1 »	K. Maj:ts originalbref till densamme 1683— 1684; 1686—1687.	
1 »	Akter ang. densammes beskickningar.	
1 »	Regeringsrådet baron <i>Henning von Stralen-</i>	

¹⁾ v. d. Lühnens och Pufendorfs samfälda bref från Hannover i början af juli 1675; se bland den senares bref afd. A. III, 2.

²⁾ I samma volym som Kleens bref.

³⁾ Jämf. Vellingks bref från Holstein 1688, 1689 och 1696—1698.

Antal volymmer.		År.
	<i>heims</i> bref från Hannover, Goerde och Stade 1699 juli—dec.	1699
	Regeringsrådet <i>S. C. v. Lissenhaims</i> bref från Celle 1700, febr.; se bland hans öfriga bref afd. D, XI.	
4 fol.	E. o. envoyén frih. <i>Carl Gustaf v. Friesendorffs</i> bref till K. Maj:t och gr. Piper från Hannover m. fl. orter 1699 dec.—1709 samt till hofkanslern frih. v. Müllern 1710—1711 april	1700-1711
2 »	Kopior och dupletter af densammes bref 1700—1707.	
1 »	Densammes bref till Kanslikollegium och Kanslipresidenten 1701—1711 april.	
6 »	Densammes registratur 1700—1711.	
1 »	Registratur af bref från K. Maj:t och Kansliet till densamme 1700—1711 jan. (»Ordres för åhren 1700 och 1710 inclusive»).	
1 »	Densammes concept och bref till densamme ¹⁾ .	
1 qv.	Kommissionssekreteraren <i>Johan Gabriel Werwings</i> bref till K. Maj:t och Hofkanslern från Hannover m. fl. orter 1710 juni—1715 mars	1710-1715
1 fol.	Densammes bref till Kanslikollegium och Kanslipresidenten 1711—1715.	
1 »	Kommissionssekreteraren <i>C. C. Stralenheims</i> bref till K. Maj:t, ombudsrådet frih. Lillienstedt och Kanslikollegium från Braunschweig m. fl. orter 1715 mars—1724 mars	1715-1724
4 (3 f.)	Densammes concept 1714—1728.	
1 qv.	Bref till densamme 1714—1728.	
1 fol.	Miscellanea från envoyén Friesendorfs och komm.-sekreteraren Stralenheims tid.	
	E. o. envoyén <i>Johan Reinhold Trautvetters</i> bref och journal från Hannover 1719 nov.; se bland hans öfriga bref under Dipl. Polen (Medd. fr. Riksarch. VI)	1719
	Riksrådet grefve <i>Erik Sparres</i> bref från Hannover 1719 nov.; se bland hans öfriga bref under Dipl. Frankrike	1719
	Öfversten frih. <i>Carl Sparres</i> bref från Hannover till K. Maj:t och Kanslipresidenten	

¹⁾ Endast en mindre samling.

Antal volymor.		År.
1 fol.	1720; se bland hans öfriga bref under Dipl. <i>England</i> , till hvilken samling för den följande tiden i allmänhet hänvisas.....	1720
2 »	Ombuden vid kommissionen i Hamburg ang. regleringen af åtskilliga förhållanden med anledning af Bremens afträdande 1719, residenten i Nedersachsiska kretsen hofrådet grefve <i>A. Reenstiernas</i> och kammarrådet <i>Albert Lindecreutz</i> ' bref till K. Maj:t 1727 aug.—1729 sept.	1727-1729
1 »	Samma kommissions protokoll ¹⁾ . E. o. envoyén vid kejserliga hofvet <i>C. V. de Krassows</i> bref från Blankenburg 1728 febr.; se bland hans öfriga bref, afd. B, I.	
1 »	Regeringsrådet <i>Thure Gustaf Klinckowströms</i> bref till K. Maj:t från Stralsund och Hannover 1740 aug.—okt.	1740
1 qv.	Densammes bref till Kanslipresidenten under samma tid.	
3 fol.	Handlingar ang. Sveriges förbindelser med de Lüneburgska hofven 16—18 århundradet.	
1 »	Traktater (i afskrift) mellan Sverige och de Lüneburgska hofven.	
1 »	Lüneburgska sändebuds memorial, förhandlingar med dem och konferensprotokoll. Fr. v. Heimburg, Heinrich Herman v. Oynhausen och Caspar Henrich vom Huuss 1657. Fr. v. Heimburg, Bodo v. Gladebeck och Bodo v. Alten 1658. Geheimerådet Lorenz Müller 1665, 1672 (fr. Wolfenbüttel och Celle). Daniel Walther 1683. F. W. frih. v. Goertz (fr. Hannover och Celle) 1688, 1693. Bodo v. Oberg 1689, 1690 jämte konferensprotokoll 1690 ³¹ / ₃ .	

¹⁾ Två exemplar; det ena med en serie af bilagor.

Antal volymr.		År.
	<p>Sekreteraren Hieronymus Neuhausen (fr. Celle) 1692.</p> <p>F. W. v. Goertz och Gust. Dan. Schmidt gemensamt 1693, jämte konferensprotokoll 1693 $\frac{23}{4}$.</p> <p>G. D. Schmidt 1693, 1694, 1697, 1698.</p> <p>Rudolph Christian v. Imhoff (Wolfenbüttel, äfvensom Münster och Sachsen-Gotha) 1693, 1694.</p> <p>*Öfverste Hammerstein (fr. Hannover) 1697.</p> <p>T. Grote och G. D. Schmidt gemensamt, u. å.</p> <p>T. Grote 1698—1700, 1704—1705; 1707 (Leipzig) jämte konferensprotokoll 1703 $\frac{28}{3}$, $\frac{8}{12}$, 1704 $\frac{23}{2}$, $\frac{26}{4}$ och $\frac{28}{4}$.</p> <p>Christoph Schreiber 1710, 1711.</p> <p>Öfverste Adolf Friederich v. Bassewitz 1720—1727.</p> <p>Friedrich Christian Weber 1731—1733 (1735).</p>	
8 fol.	<p>Bref från de Braunschweig-Lüneburgska husen till K. Maj:t.</p> <p>Hertigarnes samfälda bref 1657—1702.</p> <p>Braunschweig-Lüneburg-Celle-Calenberg (-Hannover)¹⁾ 1631, 1632, 1654—1705.</p> <p>Kurfurstarne af Hannover:</p> <p>Kurfursten Ernst August 1693—1697.</p> <p>Kurfurstinnan Sophia 1697—1713.</p> <p>Kurfursten Georg Ludvig (1697) 1698—1714.</p> <p>Braunschweig-Wolfenbüttel (samt Blankenburg) 1631, 1652—1814.</p> <p>Braunschweig-Bevern 1667—1805.</p>	

¹⁾ Jämf. biskoparnes af Osnabrück bref.

Antal volymen.		År.
VII. Magdeburg. (stiftet och staden).		
1 fol.	Anhaltiske kanslern, kommissarien <i>Johan Stallmans</i> bref från Halle, Magdeburg m. fl. orter 1630 aug.—1631 jan. med några bilagor ..	1630-1631
1 »	v. presidenten <i>David Mevius</i> ' bref från Wismar, Halle, Kassel m. fl. orter 1657 juli—aug....	1657
* * *		
Jämf. för öfrigt <i>Johan Oxenstiernas</i> bref från <i>Wismar</i> samt bref från <i>Wolfsberg</i> , <i>Bielke</i> m. fl. under <i>Sachsen</i> , afd. C, II och <i>Lüneburg</i> , afd. D, VI.		
1 »	Bref och memorial från administratörn af Magdeburg <i>Christian Wilhelm</i> 1617—1631 ¹⁾ .	
2 »	Bref från administratörn af Magdeburg, hertigen af <i>Sachsen-Weissenfels August</i> och dennes familj 1654.—1680 ²⁾ .	
1 »	Bref från staden Magdeburg (äfven domkapitlet) 1624—1707 jämte handlingar.	
VIII. Meklenburg. Jämf. i allmänhet samlingarna för <i>Wismar</i> , <i>Bremen</i> och <i>Pommern</i> samt afd. D, II.		
* * *		

¹⁾ Äfven ett par bref till drottningen (*Maria Eleonora*). — Ett memorial af d. 26 maj 1630 för hans sändebud *J. Stallman* medföljer.

²⁾ Ett par bref (1655, 1660, 1662) från administratörn af Magdeburg och hertig *August* af *Braunschweig-Lüneburg* gemensamt — Supliker från geheimeråden *v. Rondek* och *v. Burckersroda* medfölja. — De följande hertigarnes af *Sachsen-Weissenfels* bref, so under *Sachsen*, afd. C, II.

Antal volymer.		År.
	<p>Sekreteraren Hieronymus Neuhausen (fr. Celle) 1692.</p> <p>F. W. v. Goertz och Gust. Dan. Schmidt gemensamt 1693, jämte konferensprotokoll 1693 $\frac{23}{4}$.</p> <p>G. D. Schmidt 1693, 1694, 1697, 1698.</p> <p>Rudolph Christian v. Imhoff (Wolfenbüttel, äfvensom Münster och Sachsen-Gotha) 1693, 1694.</p> <p>*Öfverste Hammerstein (fr. Hannover) 1697.</p> <p>T. Grote och G. D. Schmidt gemensamt, u. å.</p> <p>T. Grote 1698—1700, 1704—1705; 1707 (Leipzig) jämte konferensprotokoll 1703 $\frac{28}{5}$, $\frac{8}{12}$, 1704 $\frac{23}{2}$, $\frac{26}{4}$ och $\frac{28}{4}$.</p> <p>Christoph Schreiber 1710, 1711.</p> <p>Öfverste Adolf Friederich v. Bassewitz 1720—1727.</p> <p>Friedrich Christian Weber 1731—1733 (1735).</p>	
8 fol.	<p>Bref från de Braunschweig-Lüneburgska husen till K. Maj:t.</p> <p>Hertigarnes samfälda bref 1657—1702.</p> <p>Braunschweig-Lüneburg-Celle-Calenberg (-Hannover)¹⁾ 1631, 1632, 1654—1705.</p> <p>Kurfurstarne af Hannover:</p> <p>Kurfursten Ernst August 1693—1697.</p> <p>Kurfurstinnan Sophia 1697—1713.</p> <p>Kurfursten Georg Ludvig (1697) 1698—1714.</p> <p>Braunschweig-Wolfenbüttel (samt Blankenburg) 1631, 1652—1814.</p> <p>Braunschweig-Bevern 1667—1805.</p>	

¹⁾ Jämf. biskoparnes af Osnabrück bref.

Antal volymen.		År.
VII. Magdeburg. (stiftet och staden).		
1 fol.	Anhaltiske kanslern, kommissarien <i>Johan Stallmans</i> bref från Halle, Magdeburg m. fl. orter 1630 aug.—1631 jan. med några bilagor ..	1630-1631
1 »	v. presidenten <i>David Mevius</i> ' bref från Wismar, Halle, Kassel m. fl. orter 1657 juli—aug....	1657
* * *		
Jämf. för öfrigt <i>Johan Oxenstiernas</i> bref från <i>Wismar</i> samt bref från <i>Wolfsberg</i> , <i>Bielke</i> m. fl. under <i>Sachsen</i> , afd. C, II och <i>Lüneburg</i> , afd. D, VI.		
1 »	Bref och memorial från administratören af Magdeburg <i>Christian Wilhelm</i> 1617—1631 ¹⁾ .	
2 »	Bref från administratören af Magdeburg, hertigen af <i>Sachsen-Weissenfels August</i> och dennes familj 1654—1680 ²⁾ .	
1 »	Bref från staden Magdeburg (äfven domkapitlet) 1624—1707 jämte handlingar.	
VIII. Meklenburg. Jämf. i allmänhet samlingarna för <i>Wismar</i> , <i>Bremen</i> och <i>Pommern</i> samt afd. D, II.		
* * *		

¹⁾ Äfven ett par bref till drottningen (Maria Eleonora). — Ett memorial af d. 26 maj 1630 för hans sändebud J. Stallman medföljer.

²⁾ Ett par bref (1655, 1660, 1662) från administratören af Magdeburg och hertig *August* af Braunschweig-Lüneburg gemensamt — Supliker från geheimeråden v. *Rondek* och v. *Burckersroda* medfölja. — De följande hertigarnes af *Sachsen-Weissenfels* bref, so under *Sachsen*, afd. C, II.

Antal volymr.		År.
1 fol.	<p>Åtskilliga svenska beskickningars bref och handlingar: Presidenten greve <i>B. Ozenstiernas</i> och v. presidenten <i>D. Mevius'</i> bref från Wismar 1655 jan.</p> <p>Regeringsrådet <i>Ph. Chr. v. d. Lanckens</i> bref från Schwerin 1657 juli</p> <p>Protonotarien <i>Fridericus Pascovius'</i> bref från Wismar och Güstrow 1661 maj—juni jämte akter ¹⁾</p> <p>v. Presidenten i Wismarska tribunalet <i>D. Mevius</i>, samt dennes och öfverinspektorn <i>Philip Rothliebs</i> bref från Wismar ang. förhandlingar med Meklenburg 1661 nov.—1668</p> <p>v. Presidenterne <i>H. C. v. Sternbachs</i> och <i>Herman Wolfradts</i> bref till generalguvernören <i>C. G. Wrangel</i> 1671 aug. om en konferens i Warnemünde</p> <p>Den förres bref till K. Maj:t från Wismar 1672 maj—juli</p> <p>Densammes och <i>H. Wolfradts</i> bref från Rostock 1674 febr.</p>	<p>1655</p> <p>1657</p> <p>1661</p> <p>1661-1668</p> <p>1671</p> <p>1672</p> <p>1674</p>
1 »	<p>Öfverstlöjtnant <i>J. Klinckowströms</i> bref ang. den Güstrowska exekutionen 1697</p> <p>Regeringsrådet <i>S. C. Lissenhaims</i> bref och v. presidenten <i>J. Lillienstedts</i> bref från Hamburg ang. de meklenburgska arfstvisterna m. m. 1698—1701 och 1708—1712, se särskilda samlingar längre ned, afd. D, XI och XII</p>	<p>1697</p> <p>1698-1701 1708-1712</p>
1 »	<p>Ministerresidenten regeringsrådet <i>Christian Ehrenfried v. Carisiens</i> depecher från Schwerin, m. fl. orter 1787 maj—juni samt ministerresidenten regeringsrådet <i>Mauritz Horns</i> juni—okt. s. å.</p>	<p>1787</p>
1 »	<p>Desammes brefväxling (concept och mottagna bref).</p>	
1 »	<p>Öfverstlöjtnant <i>Carl Brelins</i> depecher från Schwerin 1803</p>	<p>1803</p>
1 »	<p>Brefväxling mellan generalguvernören i Skåne</p>	

¹⁾ Ett bref från *C. Mardefelt* och *D. Mevius*, dat. Wismar 1661 ^{30/5} ang. samma beskickning är bilagdt.

Antal volymr.		År.
	frih. <i>Johan Christofer Toll</i> och meklenburgske öfverhofmarskalken baron v. <i>Lützow</i> 1801—1803 ¹⁾ jämte andra handlingar ang. Wismars förpantning.	
1 fol.	Handlingar ang. Sveriges förbindelser med Meklenburg under 16—18 århundradet. ²⁾	
1 »	Registratur öfver underhandlingar med hertig Christoffer af Meklenburg, hans gemål och bröder 1580—1586.	
1 »	Registratur öfver de svensk-meklenburgska giftermålsförhandlingarna 1580—1613.	
1 »	Handlingar ang. Warnemündetullen.	
1 »	Traktater (i afskrift) mellan Sverige och Meklenburg.	
1 »	Handlingar ang. de Meklenburgska arfstvisterna 1697—1708.	
1 »	Diverse handlingar ang. Meklenburg under 16—18 århundradet.	
1 »	Meklenburgska sändebuds memorial. D:r Albert Hein (Schwerin) 1647. Öfverstallmästaren A. C. Voss (Güstrow) 1655. C. H. v. Below och D. v. d. Lühe (Schwerin) 1657. H. A. Preen (Güstrow) 1658. Sekreteraren Lucas Coch (Güstrow) 1660. Residenten J. Reuter (Schwerin och Güstrow) 1668—1674. Kammarrådet H. C. Kruse (Güstrow) 1679. O. F. Thun (Güstrow) 1685. Öfverste E. C. v. Österling (Güstrow) 1688, 1689. Hofrådet N. Thile (Güstrow) 1690—1692. L. Mumme (Güstrow) 1693—1695.	

¹⁾ Tolls af konungen justerade concept; Lützows originalbref.

²⁾ Bl. a. bref från *J. Coch* 1698, 1701 och från *Ach. Carl v. Platen* 1797.

Antal volymer.		År.
	<p>Sekreteraren Johan Schultz (Strelitz) 1697—1700. Ministern F. C. Koppelau (Schwerin) 1697—1699. A. v. Caroc (de Güstrowska prinsessorna) 1698, 1699. Lucius (Strelitz) 1702. Sekreteraren Köppen (Schwerin) 1736—1741. Envoyén baron v. Lützow (Schwerin) 1762. Justitierådet Adolph Friederich v. Gundlach 1772.</p>	
8 fol.	<p>Bref från de hertiglīga Meklenburgska husen till K. Maj:t.</p> <p>Meklenburg-Schwerin 1612—1628, 1642—1810. Hertigarne af Meklenburg-Schwerin och Güstrow gemensamt 1654—1669. Meklenburg-Güstrow 1618-1632, 1654—1755. Meklenburg-Strelitz 1689—1807.</p>	
1 »	<p>Bref från städerna Rostock 1561—1567, 1613—1724 och Wismar 1561—1568, 1620—1637, samt förhandlingar med dem.</p>	
1 qv.	<p>Handelsagenterne i Rostock <i>Simon Wiegerts</i> bref till Kanslikollegium m. fl. 1789—1799 och <i>Frantz H. Meyers</i> till Kommersekollegium, Kanslistyrelsen, Utrikesstatsministern m. fl. 1805—1813.</p>	
<p style="text-align: center;">IX. Sachsen-Lauenburg.</p>		
1 fol.	<p>Handlingar ang. Sveriges förbindelser med Sachsen-Lauenburg under 16 och 17 århundradet.</p>	

Antal volymr.		År.
	Bl. a. memorial från det Lauenburgska sändebudet Daniel v. Mithoff 1647, samt från P. Neumann, u. å. (fr. Erdmuthe Sophia och Eleonora Charlotta af S.-L.).	
1 fol.	Bref från det hertiglaga Sachsen-Lauenburgska huset till K. Maj:t 1570—1681.	
	X.	
	Bremiska regeringsrådet, sedermera presidenten Schweder Dietrich Kleihs bref och handlingar ang. hans kommissioner 1658—1679.	
1 »	Bref 1658—1664. Bref från Wismar, Hamburg, Tönningen m. fl. orter ang. underhandlingar med Pfalz-Neuburg och Holstein 1658 aug.—1659 jan. Bref från Tönningen m. fl. orter 1659 aug.—1660 sept. Bref från Eckernvörde, Husum m. fl. orter 1661 april, maj jämte några bref från Stockholm mars, april s. å. ¹⁾	
1 »	Bref 1664—1666. Strödda bref från Stade och Gottorp 1664 juli—dec. ang. kommissioner till Bremen och Holstein. Bref från Stade, 1665 jan., samt från Hamburg, Hildesheim, Celle juni—okt. s. å. ang. underhandlingar med Bremen, Brandenburg och de Lüneburgska hofven. Bref från Hamburg, Stade, Cleve m. fl. orter 1666 mars, april ang. underhandlingar med Holstein, Bremen och senast nämnda hof.	
1 »	Bref 1671 och 1672. Bref från Hamburg och Stade 1671 juni—aug.	

¹⁾ Brefven från Stockholm angå hans enskilda angelägenheter. Ett och annat bref angår äfven hans förestående beskickning till kejsarliga hofvet.

Antal volymr.	År.
1 fol.	<p>samt strödda bref från sept. till dec. ang. holsteinska angelägenheter.</p> <p>Bref från samma orter 1672 jan.—maj ang. Holstein och Lüneburg, samt från okt.—dec. från Hamburg, Gottorp, Eutin m. fl. orter dels ang. en kommission till Hamburg (gemensamt med residenten <i>E. v. Grafenthal</i>) dels ang. Holstein.</p> <p>Bref 1673 och 1674.</p> <p>Bref från Stade, Gottorp m. fl. orter 1673 jan—dec. ang. förhandlingar med Holstein och Lüneburg.</p> <p>Bref från Hamburg och Stade 1674 jan.—maj ang. holsteinska angelägenheterna samt strödda bref (äfven från Gottorp) till årets slut.</p>
1 »	Bref från Hamburg 1676 sept.—1677 hufvudsakligen ang. kriget och de holsteinska angelägenheterna.
1 »	Bref från Hamburg m. fl. orter ang. förhandlingar med Holstein, Lüneburg och Münster 1678 och 1679 (i nov. 1679 gemensamt med <i>E. v. Grafenthal</i>).
2 »	Concept och akter hufvudsakligen från de senare åren af hans verksamhet.
1 »	Bref och instruktioner till presidenten S. D. Kleihe dels 1658—1679.
<p style="text-align: center;">XI.</p> <p>E. o. envoyén regeringsrådet Samuel Christopheri v. Lissenhaims bref och handlingar ang. hans kommissioner 1698—1701.</p>	
5 »	Bref från Hamburg, Segeberg m. fl. orter 1698 aug.—1701 juli ang. de holsteinska angelägenheterna före och efter freden i Traventhal, den Meklenburgska arfstvisten samt staden Hamburg.
1 »	Bref till Kanslikollegium 1700 april—1701 dec.

Antal volymér.		År.
2 fol.	Dupletter af brefven till K. Maj:t (1698) 1700—1701, de flesta inskickade till Kanslikollegium.	
	<p style="text-align: center;">XII.</p> <p>E. o. envoyén vice presidenten i Wismarska tribunalet Johan Lillienstedts bref och handlingar ang. hans kommissioner 1707—1712.</p>	
1 »	Bref till K. Maj:t och Hofkanslern från Hamburg (och Lübeck) 1707 sept.—1713 jan. ang. de Meklenburgska arfstvisterna, den Traventhalska fredens verkställande, oroligheterna och kretskommissionen i Hamburg, staden Nordhausen och hertigens af Meklenburg-Schwerin tvist med sina ständer.	
1 »	Bref till Kanslikollegium 1706—1712.	
1 »	Registratur 1707—1712.	
1 »	Bref från K. Maj:t, Senaten, Kanslikollegium m. fl. 1705—1712.	
1 »	Bref från regeringen i Bremen-Verden 1708—1712.	
1 »	Protokoll och handlingar ang. den Traventhalska kommissionen i Hamburg 1707—1711.	
1 »	Handlingar ang. den holsteinska arfskifteskommissionen 1706, 1707.	
1 »	Akter ang. seqvestern på amt Barmstedt.	
1 »	Handlingar ang. Schleswig-Holsteinska prelaternas och ridderskapets gravamina.	
1 »	Protokoll och handlingar ang. tvisten mellan hertigen af Meklenburg-Schwerin och hans ständer.	
1 »	Diverse concept och handlingar.	

Antal volymr.		År.
Vestfaliska kretsen.		
I.		
Kretsen i sin helhet, kretsdagar.		
	Residenten i Nedersachsiska och Vestfaliska kretsarne <i>J. Adler Salvius'</i> bref från Hamburg 1632—1633, se under afd. D, II, <i>Hamburg</i>	1632-1633
1 fol.	Residenten i Vestfaliska kretsen <i>S. D. Kleihs</i> bref till K. Maj:t 1649, se under afd. A, I, 1, <i>Vestfaliska freden och dess exekution.</i> Densammes bref till pfalzgreffen Karl Gustaf från Münster, Bonn m. fl. orter 1649 jan.—1650 okt. med originalresolutioner från furstar och städer (äfven de andliga kurfurstarna) ¹⁾	1649-1650
3 »	Residenten <i>Johan Steiniger v. Schönkirchens</i> bref från Bremen och (sedan 1666) från Osnabrück (1654), 1655 jan.—1668 april ²⁾	1655-1668
1 »	Regeringsrådet <i>E. Pufendorfs</i> bref från en kretsdag i Bielefeld 1671, juni—juli	1671
	Regeringsrådet <i>E. v. Grafenthals</i> bref från Stade om en kretsdag i Duisburg 1682 maj	1682
II.		
Bentheim och Teklenburg.		
1 »	Bref till K. Maj:t m. fl. från det greffliga huset 1633—1707.	
III.		
Herford.		
1 »	Bref till K. Maj:t från abbedissorna i Herford jämte akter 1654—1758.	

¹⁾ Jämf. Kleihs bref till Johan Oxenstierna i Tidösamlingen.

²⁾ Bref till rikskanslererne i Tidösamlingen och De la Gardieska samlingen.

Antal volymor.		År.
1 fol.	<p style="text-align: center;">IV.</p> <p style="text-align: center;">Münster.</p> <p>Jämf. afd. E. I här ofvan och den Bremiska samlingen.</p> <p style="text-align: center;">* * *</p> <p>Residenten i Öfverrhenska och Schwabiska kretsarne <i>C. Habbeus v. Lichtensterns</i> bref 1665 nov., se bland hans öfriga bref afd. F. I....</p> <p>Fältmarskalklöjtnanten <i>G. Wrangels</i> bref sommaren 1675, se bland hans öfriga bref afd. D, VI</p> <p>Kanslern <i>E. v. Pufendorfs</i> bref från Münster 1675, se bland hans öfriga bref afd. A, III, 2.</p> <p>Presidenten <i>S. D. Kleihes</i> bref 1678 och 1679, se bland hans öfriga bref afd. D, X¹⁾.</p> <p>Regeringsrådet <i>E. v. Grafenthals</i> och kanslern <i>E. v. Pufendorfs</i> dels samfälda dels särskilda bref från Stade m. fl. orter 1681 juli—dec. samt från Münster och Stade 1682 febr. samt juni, juli</p> <p>Handlingar ang. Sveriges förbindelser med Münster under 16 och 17 århundradet.</p> <p>Biskoparnes i Münster bref till K. Maj:t 1658—1722.</p>	<p>1665</p> <p>1675</p> <p>1675</p> <p>1678-1679</p> <p>1681-1682</p>
	<p style="text-align: center;">V.</p> <p style="text-align: center;">Oldenburg.</p> <p><i>Peter Falks</i> bref 1620 ang. en kommission till Oldenburg, se afd. D, III.....</p> <p>Agenten <i>Johan Zacharias Kruses</i> bref från Oldenburg 1666 juni</p> <p>Handlingar ang. Sveriges förbindelse med Oldenburg under 17 århundradet.</p>	<p>1620</p> <p>1666</p>

¹⁾ Jämf. äfven svenska legaternas bref från Nimwegen, Dipl. *Holland*.

Antal volymer.		År.
1 fol.	Bref till K. Maj:t från det Oldenburgska huset 1651—1686.	
	<p style="text-align: center;">VI. Osnabrück.</p>	
1 »	Biskoparnes bref till K. Maj:t 1665—1792.	
	<p style="text-align: center;">VII. Ostfrisland.</p>	
1 »	Handlingar ang. Sveriges förbindelser med Ost- frisland under 16 och 17 århundradet.	
1 »	Bref till K. Maj:t från det grefliga huset 1646— 1746.	
	<p style="text-align: center;">F. Kretsarne i öfre Tyskland. I.</p>	
	De s. k. öfre kretsarne ¹⁾ . Frankfurt a. M.	
1 »	Bref till Rikskansleren frih. Axel Oxenstierna från <i>Consilium generale</i> i Frankfurt 1633 juli—1635 aug.	1633-1635
1 »	Bref och akter ang. de evangeliska ständernas konvent i Frankfurt 1633, 1634 ²⁾ . Residenten i Elsass <i>Josias Glasers</i> bref till Rikskansleren 1632 ³⁾	1632

¹⁾ Öfver- och Nederrhenska, Schwabiska och Frankiska. — Jämf. efter 1663
afd. A, II, bref från tyska riksdagen.

²⁾ Jämf. handlingar ang. Tyskland och tyska kriget i Tidösamlingen.

³⁾ I Tidösamlingen.

Antal volymr.		År.
	Residenten i Elsass <i>Friedrich Richard Mokhels</i> brev från Strassburg och Benfeld till Rikskansleren 1634—1643 ¹⁾	1634-1643
5 fol.	Residenten <i>Georg Snoilskys</i> brev till Rikskansleren från Benfeld 1646—1648 och från Frankfurt 1650—1652 ²⁾	1646-1652
	Residenten i de fyra öfverkretsarne och deputeraden vid riksdeputationsdagen i Frankfurt <i>G. Snoilskys</i> brev till K. Maj:t från Frankfurt m. fl. orter 1654 (ett par), 1655 juli—1660	1654-1660
1 »	Densammes brev från Frankfurt 1661 jan.—juni samt sekreteraren <i>Johan Jacob Reuschs</i> brev till densamme juni—dec. s. å.	1661
1 »	Den senares brev till residenten <i>Snoilsky</i> 1662 jan.—juli och dennes brev från Frankfurt m. fl. orter nov.—dec. s. å.	1662
1 »	Den senares brev från Frankfurt 1663 jan.—juni, se tillsammans med v. d. Lanckens brev från Regensburg afd. A. II.	1663
	Densammes brev till Rikets råd (hufvudsakligen afskrifter af brefven till K. Maj:t) 1655 okt.—1657 juli ³⁾ .	
2 »	Residenten i Öfverrhenska och Schwabiska kretsarne <i>Christian Habbeus von Lichtensterns</i> brev till K. Maj:t från Mannheim, Frankfurt och flere andra orter 1662 mars—1669 dec. ¹⁾	1662-1669
1 »	Bref och akter ang. densamme.	
1 »	Öfversten <i>Johan Arentens</i> brev till K. Maj:t från München 1672 aug., Frankfurt m. fl. orter 1672 nov.—1675 nov. ⁴⁾	1672-1675
1 »	Bref till densamme från K. Maj:t, Rikskansleren m. fl. 1672—1677.	
3 »	Residenten i Schwabiska och Öfverrhenska kret-	

¹⁾ I Tidösamlingen,

²⁾ I Tidösamlingen. — Några brev till K. Maj:t inbundna tillsammans med pfalzgr. Karl Gustafs brev 1649—1650, afd. A, I, 1. — Några brev från agenten Röttlin i Elsass 1651, 1652 till M. G. De la Gardie finnas i De la Gardieska samlingen.

³⁾ Brev till Rikskanslern i den De la Gardieska samlingen.

⁴⁾ Brev till Rikskanslern i De la Gardieska samlingen.

Antal volymr.		År.
	sarne <i>J. v. Arentens</i> bref till K. Maj:t från Frankfurt (1680), 1681—1689	1681-1689
1 fol.	Densammes concept jämte några dupletter.	
1 »	Bref till densamme från K. Maj:t m. fl. 1680—1689.	
6 »	Kommissarien i Öfverrhenska kretsen, sedermera regeringsrådet i Zweibrücken <i>Christoph Biörkman</i> - (sedan 1692) <i>Adlerflychts</i> bref från Frankfurt till K. Maj:t, Kanslikollegium m. fl. 1689 sept.—1690, 1692—1708 juni jämte några bref från Zweibrücken och Frankfurt 1708 dec.—1710 jan. samt densammes och regeringsrådet i Zweibrücken <i>Johan Reinhard Sturz</i> bref från Öfverrhenska kretskonventet 1700 och 1701	1689-1708
2 »	Dupletter af densammas bref 1692—1707.	
1 »	E. o. envoyén <i>Gabriel Johan Hieltborgs</i> bref från Frankfurt till K. Maj:t 1708 maj—1714.	
1 qv.	Densammes bref till hofkanslern frih. v. Mültern 1711—1714 jämte några bref från Zweibrücken 1715	1708-1714
2 fol.	Densammes bref till Kanslikollegium och Kanslipresidenten 1708—1714.	
1 »	Kommissarien <i>C. Adlerflychts</i> bref till K. Maj:t, Kanslikollegium m. fl. från Frankfurt 1714—1721 jämte några för 1722	1714-1721
6 »	Densammes concept.	
2 »	Bref till densamme.	
2 »	Akter ang. densammes uppdrag ¹⁾ .	
1 »	Ministern i Frankfurt a. M. och Öfverrhenska kretsen kammarherren <i>Jakob Henrik Hildebrands</i> bref till K. Maj:t och Kanslikollegium 1737 aug.—1739 mars	1737-1739
1 »	Kommissionssekreteraren <i>Magnus Biörnstjernas</i> depecher, från Augsburg, Speier, Mannheim m. fl. orter 1776 dec.—1777 april	1776-1777

¹⁾ Dessutom finnes en stor mängd Öfverrhenska kretsadagshandlingar, samlade af Adlerflycht, i den Zweibrückiska samlingen.

Antal volym(er).		År.
1 fol.	Strödda handlingar hörande till beskickningarna i Frankfurt ¹⁾ . Skrifvelser till K. Maj:t från flere förenade furstar och adel i Schwaben, Franken och vid Rhen 1666, 1667, se här nedan bland Handlingar ang.. Sveriges förbindelser med Kurpfalz.	
1 »	Bref från staden <i>Frankfurt</i> 1631—1764 och förhandlingar med densamma.	
1 »	Bref från staden <i>Strassburg</i> och andra städer i Elsass 1631—1681. II. De andliga kurfurstarne. Jämf. i allmänhet afd. F, I, samt <i>G. Oxenstier-</i> <i>nas</i> från Frankfurt 1681 maj, bland hans bref från Wien, afd. B, I och <i>H. G. Müllerns</i> bref afd. F, XII. * * * 1 » Strödda handlingar ang. Sveriges förbindelser med kurfurstarne af Mainz, Cöln och Trier. 1 vol. 3 » De andliga kurfurstarnes (resp. domkapitlens) bref. Kurfurstarne af Mainz. Johann Philipp 1654—1673. Lothar Friedrich..... 1673—1675. Carl Heinrich..... 1679. Anselm Franz..... 1679—1690. Lothar Franz 1697—1720.	

¹⁾ Bland annat ang. det s. k. Rhenförbundet (afskrifter).

Antal volymer.		År.
	<p>Franz Ludvig 1729—1731. Philipp Carl 1742. Domkapitlet 1743. Johann Friedrich Carl 1743—1758. Domkapitlet 1763. Emrich Joseph 1763—1771. Domkapitlet 1774. Friedrich Carl Joseph 1776—1801. Carl..... 1802—1805.</p> <hr/>	
	<p>Kurfurstarne af Cöln.</p> <p>Maximilian Heinrich 1654—1674¹⁾. Joseph Clemens 1689—1722. Clemens August..... 1723—1760. Maximilian Friedrich 1761—1783. Maximilian Franz 1786—1801.</p> <hr/>	
	<p>Kurfurstarne af Trier.</p> <p>Carl Caspar..... 1654—1673. Johann Hugo 1697—1700. Franz Ludvig 1717—1728. Franz Georg 1729—1755. Johan Philipp..... 1756—1767. Clemens Wenceslaus 1768—1807.</p> <hr/>	
	<p>III.</p> <p>Augsburg.</p> <p>1 fol. Staden Augsburgs bref till K. Maj:t 1632— 1715 och förhandlingar med densamma.</p> <hr/>	

¹⁾ Ett bref af 1672 ²⁹/₁₂ gemensamt med biskopen af Münster.

Antal volymr.		År.
IV.		
Baden.		
Jämf. i allmänhet afd. F, I.		
* * *		
1 fol.	Ambassadören grefve <i>Axel Fersens</i> depecher från Karlsruhe m. fl. orter 1798 mars—1799 april ¹⁾	1798-1799
1 »	Ambassadören frih. <i>Evert Taubes</i> rapport 1797 d. 12 okt. jämte bilagor	1797
	Kammarherren grefve <i>Carl Löwenhielms</i> depecher från Karlsruhe 1799 nov.—dec.	1799
	Öfveradjutanten <i>Charles de Suremains</i> depecher från (Stralsund och) Karlsruhe 1801, maj—juni	1801
	Öfverste <i>Carl Borgenstiernas</i> depecher från Karlsruhe, München m. fl. orter 1802 febr.—1803 jan.	1802-1803
—		
1 »	Handlingar ang. Sveriges förbindelser med Baden från 16—18 århundradet. Badiska sändebuds memorial: A. O. v. Wietersheimb 1661. J. Chr. Artopæus 1692. H. W. Maler 1696.	
—		
4 »	De markgrefliga husens bref till K. Maj:t. Baden-Durlach 1654—1810. Baden-Baden 1654—1771.	
—		
V.		
Bamberg och Würzburg.		
1 »	Biskoparnes bref till K. Maj:t. Biskoparne i Bamberg 1647—1795.	

¹⁾ Jämf. hans bref från Rastadt, afd. A, I, 6.

Antal volymr.		År.
1 fol.	<p style="text-align: center;">/</p> <p>Biskoparne i Bamberg och Würzburg 1729—1779. » i Würzburg 1654—1795.</p>	
1 »	<p style="text-align: center;">VI. Fürstenberg.</p> <p>Furstarnes bref till K. Maj:t 1669—1804.</p>	
1 »	<p style="text-align: center;">VII. Hessen.</p> <p>Jämf. i allmänhet afd. F, I. * * *</p> <p>Legaten <i>Herman Wolffs</i> bref till K. Maj:t 1631—1632¹⁾.....</p> <p>Kammarjunkaren <i>Franz Horns</i> bref från Kassel m. fl. orter 1655 dec.—1656 jan., se här nedan bland <i>Handlingar</i>.....</p> <p>v. Presidenten <i>D. Mevius</i> bref från Kassel 1657 aug.—sept., se bland hans bref från <i>Magdeburg</i>, afd. D, VII</p> <p>Abgesanten <i>B. Wolfsbergs</i> bref från Kassel 1659 dec., se afd. D, VI, <i>Lüneburg</i></p> <p>Grefve <i>Georg Friedrichs af Waldeck</i> bref från Darmstadt m. fl. orter 1659 okt., nov., se hans öfriga bref i den <i>Hist. Brefsamlingen</i>.....</p> <p>Plenipotentiarien <i>G. Oxenstiernas</i> bref från Frankfurt 1681 maj, se bland hans bref från <i>Wien</i>, afd. B, I</p> <p>Generalauditören <i>M. Kleens</i> bref från Kassel 1684, sept., se bland hans bref från de <i>Lüneburgska hofven</i>, afd. D, VI</p>	<p>1631-1632</p> <p>1655-1656</p> <p>1657</p> <p>1659</p> <p>1659</p> <p>1681</p> <p>1684</p>

¹⁾ Bref till Rikskanslern 1631—1645 i Tidösamlingen. — Bref från *S. D. Kleiße*, hvilken utsågs till hans efterträdare såsom resident, men aldrig tillträdde platsen, finnas bland legaternas bref från Osnabrück 1648, afd. A, I, 1.

Antal volymr.		År.
1 qv.	E. o. envoyén, generalen frih. <i>Axel Sparres</i> bref till K. Maj:t och Ombudsråden fr. Kassel 1716 maj—1717 juli och från Zweibrücken 1717 aug.—1718 maj.....	1716-1717
1 »	Kommissionssekreteraren <i>Nils Brunells</i> bref till K. Maj:t och Ombudsrådet från Stockholm 1716 dec.—1717 jan. och från Kassel 1717 juli—1718 okt.	1717-1718
1 fol.	Residenten <i>N. Brunells</i> (- <i>Örncronas</i>) bref till K. Maj:t 1719 febr.—1721 mars samt strödda bref till 1722 sept.	1719-1722
1 qv.	Densammes bref till Kanslipresidenten 1720 aug.—1722 aug.	
1 fol.	Densammes bref till Kanslikollegium 1717—1722.	
2 »	Densammes concept och akter.	
1 qv.	Bref till densamme från K. Maj:t m. fl. 1716—1723.	
	E. o. envoyén baron <i>C. V. de Krassows</i> bref från Kassel, 1728 febr., se bland hans bref från <i>Wien</i> , afd. B, I	1728
1 fol.	Bref från baron <i>Mönster-Beck</i> 1789 maj—1790 maj och från andre sekreteraren i Kansli-expeditionen kammarjunkaren greve <i>Nils Bark</i> 1789 aug.—1790 april jämte bref till den förre och andra akter ang. deras beskickning	1789-1790
1 »	Kammarjunkaren greve <i>N. Barks</i> depecher från Coblentz m. fl. orter 1791 maj—aug. jämte akter ang. hans beskickning	1791
1 »	Kammarherren greve <i>August Taubes</i> depecher från Kassel 1799 dec.—1800 jan. jämte akter Hofkanslern greve <i>Fredrik Adolf Löwenhielms</i> depecher och bulletiner från Hamburg och Kassel 1806 april—1807 jan. ¹⁾	1799-1800
		1806
1 »	Handlingar ang. Sveriges förbindelser med Hessen från 16 till 18 århundradet.	
1 »	Fördrag (i afskrift) mellan Sverige och Hessen.	

¹⁾ Löwenhielm vistades en tid i Kassel. utan något egentligt diplomatiskt uppdrag.

Antal volymr.		År.
1 fol.	<p>Hessiska sändebuds memorial och noter. Hessen-Kassel.</p> <p>*Johan Zobel 1605 (konungens svar). J. Zobel 1614. *Öfverste Hans Heinrich v. Siegroth 1619 (konungens svar). Adolph Mey 1657. Generalmajoren v. Leutrum 1718. Generalen v. Diemar 1720—1722 (1725). Sekreteraren A. J. Lichtenberger 1756—1758.</p> <hr/> <p>J. L. Wagner (från enkelandgrefvinnan af Hessen-Eschwege Eleonora Catharina) 1661—1663.</p> <hr/> <p>Hessen-Darmstadt.</p> <p>H. C. v. Boineburg 1646. Johan Riedesel zu Eyssenbach 1673.</p> <hr/> <p>Hessen-Homburg. Heinrich Georg Wideburg 1660. Georg Christoph Kolhaus 1662. Christoph Dietrich v. Löwenstein 1697.</p> <hr/>	
1 »	<p>Hessiska Kansliets i Stockholm memorial 1739—1751 jämte akter ang. Hanauska successionen.</p> <hr/>	
9 »	<p>Bref från de landgrefliga hessiska husen till K. Maj:t.</p> <p>Hessen-Kassel 1652—1807. Hessen-Eschwege (äldre linien) 1654—1690.</p>	

Antal volymr.		År.
	<p>Hessen-Philipthal 1721—1805. Hessen-Rothenburg-Rheinfels (-Eschwege) 1654—1807. Hessen-Darmstadt 1654—1806. Hessen-Homburg 1654—1805.</p> <hr/> <p>VIII. Hohenlohe.</p>	
1 fol.	<p>Grefvarnes (furstarnes) bref till K. Maj:t 1663— 1798 jämte akter ang. deras förhållande till Sverige.</p> <hr/> <p>IX. Lothringen.</p> <p>Jämf. i almänhet afd. F, I, samt <i>Müllerns</i> bref här nedan, afd. F, XII.</p> <p style="text-align: center;">* * *</p>	
1 »	<p>Hertigarnes bref till K. Maj:t 1666—1764.</p> <hr/> <p>X. Nassau.</p>	
1 »	<p>De furstliga husens bref till K. Maj:t 1645— 1805 jämte några akter, bl. a. ett memorial från två sändebud från N.-Katzenellenbogen 1661.</p> <hr/>	

Antal volymr.		År.
	<p style="text-align: center;">XI. Nürnberg.</p>	
1 fol.	Agenten <i>Martin Chemnitz</i> ' bref till K. Maj:t 1631, 1632. Staden Nürnbergs bref 1567, 1627—1746.	1631, 1632
	<p style="text-align: center;">XII. Pfalz.</p> <p>Jämf. i allmänhet afd. F, I: * * *</p> <p style="text-align: center;">1. Kurpfalz.</p>	
1 »	vice Presidenten <i>D. Mevius</i> ' och residenten i Nedersachsiska kretsen <i>Martin Boeckells</i> dels särskilda dels samfälda bref från Heidel- berg m. fl. orter 1666 april—1667 mars jämte några <i>Mevius</i> ' bref ang. samma sak, dat. Wismar 1667 och 1668	1666-1667
1 »	Generalmajoren <i>Christoffer Königsmarks</i> bref från Mannheim, Frankfurt m. fl. orter 1668 dec.—1669 jan.	1668-1669
1 »	Residenten <i>M. Boeckells</i> bref från Hamburg, Frankfurt m. fl. orter 1669 april—aug.	1669
1 »	Hofrådet <i>Reinhold Bluhms</i> bref från Heidelberg m. fl. orter (1667), 1668 sept.—1672 sept. (äfven ang. uppdrag till de andra hofven i grannskapet)	1668-1672
	Plenipotentiarien grefve <i>G. Oxenstiernas</i> bref från München 1681 maj, se bland hans öf- riga bref, afd. B, I	1681
	Residenten <i>G. F. Snoilskis</i> bref från Heidelberg 1686 febr., se bland öfriga bref från Regens- burg, afd. A, II	1685
1 »	E. o. envoyén <i>Henrik Gustaf v. Müllerns</i> bref från Haag, Düsseldorff, Frankfurt, Bonn m. fl. orter 1698 dec.—1701 jämte en summarisk	

Antal volymor.		År.
1 fol. 1 » 1 qv. 1 fol. 1 »	<p>betättelse dat. Stockholm d. 19 april 1701 samt några dupletter</p> <p>Densammes concept.</p> <p>Instruktioner och bref till densamme från K. Maj:t, Kanslipresidenten och dennes sekre- rare samt Kanslikollegium.</p> <p>Bref till densamme från svenska diplomater.</p> <p>Bref till densamme från regeringen i Zweibrüc- ken, tyska furstar m. fl..</p> <p>Handlingar ang. densammes beskickningar.</p>	1678-1701
1 »	<p>Handlingar ang. Sveriges förbindelser med Kur- pfalz under 16—18 århundradet.</p>	
1 »	<p>Kurpfalziska sändebuds memorial och för- handlingar med dem.</p> <p>Johan Friedrich Pawel v. Rammingen 1657. Friedrich Moser v. Filseck 1658. Reinhold Bluhm 1666. Grefve Jakob Hamilton (konferensprotokoll och förhandlingar med honom) 1694, 1695. Baron v. Sickingen 1707.</p>	
2 »	<p>Kurpfalziska husens bref till K. Maj:t.</p> <p>Kurfursten Friedrich V (sedan konung af Böhmen 1614, 1624. Drottning Elisabeth af Böhmen 1645—1651. Kurfursten Karl Ludvig 1645—1680. Kurprinsen, sedan kurfursten Carl 1680— 1684. Kurfurstinnan Ernestine 1681—1698. Kurfursten Philipp Wilhelm 1685—1690. Kurfurstinnan Elisabeth Amalia Magdalena 1685—1708. Kurfursten Johann Wilhelm 1690—1716. Kurfurstinnan Anna Maria 1717, 1737.</p>	

Antal volymmer.		År.
1 fol.	<p>Kurfursten Carl Philipp 1716—1742. Kurfursten Carl Theodor 1742—1778. Bref från Pfalz-Simmernska huset till K. Maj:t 1652—1687.</p>	
1 "	<p>Bref från evangelisk-luterska och reformerta församlingarne i Heidelberg till K. Maj:t 1687—1797.</p>	
	<p style="text-align: center;">2. Pfalz-Baiern.</p> <p>Jämf. utom afd. F, I, äfven <i>Pufendorfs</i> bref 1675—1679 afd. A, III, 2. * * *</p> <p>Abgesanten <i>J. Marschalks</i> bref från München 1675 febr., bland hans bref från <i>Regensburg</i> afd. A, II 1675</p> <p>Plenipotentiarinen Grefve <i>G. Oxenstiernas</i> bref från München 1681 maj, bland hans bref från <i>Wien</i> afd. B, I 1681</p> <p>Residenten <i>G. F. Snoilskys</i> bref från München 1683, jan., bland hans bref från <i>Regensburg</i> från afd. A, II 1683</p> <p>E. o. envoyén, frih. <i>C. G. Oxenstiernas</i> bref från München 1791 juli—aug., bland hans bref från <i>Regensburg</i> afd. A. II¹⁾ 1791</p>	
1 "	<p>Handlingar ang. Sveriges förbindelser med Baiern. Baierska sändebudet grefve <i>Solar de Monasterols</i> bref 1706, 1707, 1711, 1713.</p>	
1 "	<p>Bref från kurfurstarne af Baiern och deras hus till K. Maj:t.</p> <p>Kurfursten Ferdinand Maria 1655—1678. " Maximilian Emanuel 1679—1723.</p>	

¹⁾ Se för öfrigt i allmänhet brefven från tyska riksdagen, afd. A, II.

Antal volymor.		År.
	<p>Kurfursten Carl Albert 1728—1740 ¹⁾. » Maximilian Joseph 1745—1775. » Carl Theodor 1778—1798. » Maximilian Joseph II 1799—1805.</p> <hr/> <p>3. Pfalz-Neuburg, Pfalz-Sulzbach, Pfalz-Veldenz, Pfalz-Zweibrücken, Pfalz-Birkenfeld.</p> <p>Jämf. afd. F, I, <i>Pufendorfs</i> bref afd. A, III, 2, <i>Wrangels</i> bref under expeditionen mot Bremen, afd. D, III samt Stegeborgsarchivet och den Zweibrückiska samlingen.</p> <p style="text-align: center;">* * *</p>	
1 fol.	<p>v. Presidenten <i>D. Mevius'</i> bref till K. Maj:t från Wismar 1658 aug.—nov. (äfven gemensamt med regeringsrådet <i>S. D. Kleihe</i>) samt till sekreteraren Ehrensten 1658 nov.—1659 jan. ²⁾.....</p>	1658
	<p>Öfverkammarherren greve <i>G. A. De la Gardies</i> bref från Frankfurt a. M. och Cöln 1673 april, se här nedan bland <i>Handlingar</i>.....</p>	1673
	<p>Legaterne greve <i>B. Ozenstiernas</i> och <i>J. P. Olivecrantz'</i> bref från Nimwegen sommaren 1677 ang. ett uppdrag till Pfalz-Neuburg, se bland deras bref från nämnda ort, <i>Dipl. Holland</i>.....</p>	1677
	<p>Plenipotentiarinen greve <i>G. Ozenstiernas</i> bref från Neuburg 1681 juni, se bland hans bref från <i>Wien</i>, afd. B, I.....</p>	1681
1 »	<p>Agenten <i>Bertram Hoyers</i> bref från Frankfurt 1687 juli—1688 mars samt från Nürnberg och Greifswald 1689 jan.—juli.....</p>	1687-1689
1 »	<p>E. o. envoyén <i>G. J. Hieltborgs</i> och Zweibrückiske kanslern <i>Christoff v. Greiffencrantz'</i> bref till K. Maj:t och Kanslikollegium från Frankfurt 1708 juni—dec. i fråga om den Veldenzska kompromissrätten ³⁾.....</p>	1708

¹⁾ Fortsättningen på hans bref bland *tyska kejsarnes*, afd. B, I.

²⁾ Se äfven *Kleihe's* bref under samma tid, afd. D, X.

³⁾ Se för öfrigt *Hieltborgs* bref från *Frankfurt* 1708—1714, afd. F, I.

Antal volymr.		År.
1 fol. 1 " }	<p>Handlingar ang. samma kompromiss ¹⁾.</p> <p>Handlingar ang. Sveriges förbindelser med Neuburg, Sulzbach, Veldenz, Zweibrücken och Birkenfeld ²⁾.</p> <p>Åtskilliga pfalziska sändebuds memorial: Adolf Niclas v. Steinkallenfels 1615 (Johan Casimir af Zweibrücken). Johan Ernst v. Rautenstein 1666 (Neuburg och Zweibrücken). Herman frih. v. Wachtendorck 1673 (Neuburg).</p>	
6 "	<p>De pfalzgreffliga husens bref till K. Maj:t.</p> <p>Pfalz-Neuburg 1654—1716. » -Birkenfeld (B.-Gelnhausen) 1657—1792. » -Sulzbach 1649—1733. » -Veldenz 1644—1715. » -Zweibrücken 1620, 1653—1719 ³⁾</p>	
<p style="text-align: center;">XIII.</p> <p style="text-align: center;">Sayn.</p>		
1 " }	<p>Kamreraren <i>Jöran Adlersteens</i> bref från en beskickning till greffen af Sayn-Hohnstein, dat. Frankfurt m. fl. orter 1699 juli—okt.</p> <p>Grefvarnes af Sayn bref till K. Maj:t 1699—1792 (jämte ett odat.)</p>	1699

¹⁾ Se för öfrigt handlingar ang. Veldenzska successionen i Zweibrückiska samlingen.

²⁾ Se för öfrigt handlingar ang. Zweibrücken och successionen derstädes i Stegeborgsarchivet och Zweibrückiska samlingen; ang. Jülichska successionen sammastädes.

³⁾ Pfalzgreffen Johan Casimirs bref äro uppställda i den historiska brefsamlingen, likaså hertig Adolf Johans.

Antal volymor.		År.
	<p style="text-align: center;">XIV.</p> <p style="text-align: center;">Schwarzenberg.</p> <p>1 fol. Furstarnes bref till K. Maj:t 1736—1805.</p>	
	<p style="text-align: center;">XV.</p> <p style="text-align: center;">Waldeck.</p> <p>1 " Grefvarnes bref till K. Maj:t 1657—1813 jämte akter ¹⁾.</p>	
<p>1 " {</p> <p>5 "</p>	<p style="text-align: center;">XVI.</p> <p style="text-align: center;">Württemberg.</p> <p>Handlingar ang. Sveriges förbindelser med Württemberg. Württembergska sändebuds memorial: Utan namn till A. Oxenstierna. * G. v. Bülow 1673 ²⁾. Chr. Andr. Saurbrey v. Saurbourg 1694, 1697. G. Wölffel 1697 (W.-Oels). Baron de l'Espinasse och J. L. Bresler 1704 (W.-Oels).</p> <p>De hertiglīga Württembergska husens bref till K. Maj:t.</p> <p>Württemberg-Stuttgart, - Mümpelgard, - Neustatt 1654—1805. Württemberg-Oels 1655—1768.</p>	

¹⁾ Jämf. under afd. C, II ett memorial från ett waldeckiskt sändebud gemensamt med ett sändebud från Sachsen-Weimar.

²⁾ * utmärker att inga memorial, endast akter finnas.

Antal volymer.		År.
	<p data-bbox="691 582 1514 701">G. Bref från tyska riksfurstar och städer m. fl.</p> <p data-bbox="475 734 1586 895">3 fol. Bref till K. Maj:t från åtskilliga andliga och verldsliga furstar, grefvar och adel i Tysk- land under 17—19 århundradet.</p> <p data-bbox="475 895 1586 1001">3 » Bref från åtskilliga tyska städer, universitet och korporationer.</p> <p data-bbox="977 1098 1224 1120">— — — — —</p>	

MEDDELANDEN

FRÅN

SVENSKA RIKS-ARCHIVET

UTGIFNA AF

CARL GUSTAF MALMSTRÖM.

IX.

1885

— BECK —

**STOCKHOLM,
TRYCKT HOS K. L. BECKMAN,
1885.**

MEDDELANDEN

FRÅN

SVENSKA RIKS-ARCHIVET

UTGIFNA AF

CARL GUSTAF MALMSTRÖM.

IX.

**STOCKHOLM,
TRYCKT HOS K. L. BECKMAN,
1885.**

1.

Årsberättelse för år 1884.

Till Konungen.

Enligt föreskriften i 3:dje § 10:de mom. af den för Riksarchivet gällande nådiga instruktion får jag härmed afgifva underdånig berättelse om Riksarchivets skick och om hvad under det sist förflutna året 1884 timat i afseende på archivaliernas tillväxt och deras anlitage samt fortgången af tjenstemännens arbeten.

Riksarchivets hus har genom Öfverintendents-embetets försorg under året undergått en väl behöflig reparation, i det att fönsterbågar och fönsterkarmar på den åt Birger Jarls torg vettande sidan blifvit nödtorfteligen upprustade.

För Riksarchivets framtida trygghet mot yttre faror har en vigtig åtgärd vidtagits, då Eders Kongl. Maj:t under den 30 sistl. Maj fastställt en öfverenskommelse med tryckeribolaget P. A. Norstedt et Söner, genom hvilken förhållandet mellan Riksarchivets och tryckeribolagets hittills samgränsande tomter sålunda reglerats, att en 40 fot bred gata dem emellan kommer att uppdragas, och bolagets egendom för all

framtid underkastas det servitut, att den del af dess tomt, som ligger utefter den nya gatan och intill 40 fots afstånd från dennas norra gränslinie, icke får användas till boktryckeri eller annan med hänsyn till eldfara dermed jämförlig inrättning, samt ej heller sättas i förbindelse med sådan inrättning annorledes än efter det densamma blifvit genom fullständig brandmur afskild, utan andra öppningar deri än sådana, hvilka äro med järndörrar försedda. Denna sålunda fastställda reglering har föranledt den af Eders Kongl. Maj:t den 29 Juni 1883 nedsatta kommitté, som hade i uppdrag att bland annat yttra sig om det nu varande riksdagshusets användande till Riksarchiv och som deröfver uppgjort beräkningar och förslag, att i underdånig skrifvelse af den 15 sistl. November hemställa, det måtte Riksarchivets behof af ökad utrymme tillgodoses genom en tillbyggnad till Riksarchivets nu varande hus utefter de nya gator, som skola uppdragas dels, såsom nyss nämndes, mellan Riksarchivets och P. A. Norstedt et Söners tomter, dels utefter jernvägen. I enlighet med denna hemställan har Eders Kongl. Maj:t till nu församlade riksdag gjort nådig proposition om beviljande af medel till detta byggnadsföretags utförande.

Archivaliernas tillväxt under år 1884 framgår af de specificerade förteckningar, som här underdånigst äro bilagda. Den ordinarie tillväxten genom leveranser från Eders Kongl. Maj:ts kansli (Bil. A) har, utom 20 st. originalförordningar, utgjort 415 volymer, af hvilka Justitie-departementet lemnat 7, Justitie-revisionen 92, Utrikes-departementet 119, Sjöförsvars-departementet 15, Civil-departementet 83, Finans-departementet 14 och Ecklesiastik-departementet 85. Den extraordinarie tillväxten (Bil. B) har endast varit 116

volymer utom lösa handlingar; den drygaste delen deraf utgöres af den år 1879 tillsatta Skatteregleringskommittéens handlingar, 92 vol.

Afskrifningen af de i Kongl. Danska Geheimearchivet förvarade s. k. Sturehandlingarne har under det gångna året afslutats; den sista år 1883 såsom lån från Geheimearchivet mottagna tionde sändningen af dessa handlingar har efter verkställd afskrifning och kollationering blifvit till Geheimearchivet återsänd.

På grund af Eders Kongl. Maj:ts nådiga bref af den 21 November 1879 har Krigsarchivet äfven under år 1884 fått från Riksarchivet mottaga några archivalier, hvilka under det pågående ordnandet af »Militaria» ansetts lämpligen böra till förstnämnda archiv öfverflyttas.

Riksarchivets boksamling har under det förflutna året vunnit någon tillväxt dels genom inköp, så vidt tillgångarna medgifvit, dels genom gåfvor och gengåfvor från institutioner, till hvilka Riksarchivet öfverlemnar sina publikationer. Inhemska myndigheter och samfund hafva, af det som på statsverkets eller deras bekostnad utgifves, någorlunda allmänt aflemnat till Riksarchivet sådant, som för dess ändamål kunnat anses vara nyttigt och behöfligt. Från utlandet hafva ock värdefulla gåfvor mottagits, nemligen från Danska, Franska, Italienska, Norska och Österrikisk-Ungerska regeringarne, från Engelska Public Record Office, från Finska Statsarchivet och Norska Rigsarchivet, från Universiteterna i Christiania och Helsingfors, Finska Historiska Samfundet, Verein für Mechlenburgische Geschichte und Alterthumskunde, Verein für Thüringische d:o, samt Swedenborg Society. Äfven enskilda personer hafva med bokgåfvor ihågkommit Riks-

archivets bibliotek, nemligen m:r Bliss, statsarchivarien Hausen, docenten Hjärne, med. d:r Hörlin, geheimearchivarien Jörgensen och prof. Leinberg (genom Kongl. Ecklesiastik-departementet), öfverbibliotekarien Klemming, prof. Montan, rektor Mossberg, läroverksadj. d:r Roth, kammarherren Silfverstolpe, frih. Skogman.

Jämlikt Eders Kongl. Maj:ts nådiga bref af den 26 Januari 1883 har, sedan öfverbibliotekarien vid Kongl. Biblioteket af det förråd af romaner i original och öfversättning, som samlats under den tid då till Riksarchivet skulle aflemnas ett exemplar af allt i riket utkommande tryck, uttagit hvad för ofvan nämnda bibliotek ansetts behöfligt, återstoden blifvit försåld, dels genom offentlig auktion, dels genom uppgörelse med en antiqvarisk bokhandel. Inkomsten af försäljningen har fått tjena till att förstärka Riksarchivets knappa anslag till inköp af böcker, och befrielsen från att hysa och vårda en för Riksarchivets ändamål så främmande samling har, i synnerhet under nu rådande brist på utrymme, varit välkommen.

Af statens allt hittills i Riksarchivet förvarade förråd af det s. k. årstrycket och Svensk författningssamling har under år 1884 såsom vanligt utdelning skett på grund af de anordningar, som chefen för Justitie-departementet tid efter annan gifvit. Deribland må såsom den mest betydande nämnas att, till komplettering af Krigsarchivets samling af årstrycket, ett exemplar af sådana författningar, som i minst tre disponibla exemplar funnos bland den i Riksarchivet förvarade samlingen, hållits Krigsarchivet till handa.

I öfverensstämmelse med instruktionens föreskrift har Riksarchivet hållits tillgängligt för forskare hvarje helgfri dag kl. 10—13 hela året om samt dessutom 2 timmar på eftermiddagarne under de 4

månaderna Maj—Augusti. Antalet af dem, som derunder begagnat archivets samlingar, har uppgått till 149, af hvilka omkring 70 kunna räknas såsom egentliga forskare, de der någon tid fortsatt sina arbeten. Bland de besökande hafva 15 varit utlänningar, neml. 10 Finnar, 2 Danskar, 2 Livländare och 1 Engelsman; af desse hafva följande stannat någon längre tid: med. lic. Fagerlund, kand. Grotenfelt, professor Hjelt, lektorn vid Wiborgs gymnasium d:r Lagus, seminarii-direktorn prof. Leinberg, fil. mag. Lindequist och kand. Melander, alla från Finland samt kapten Axel Larsen från Danmark. I ofvannämnda summa äro icke inräknade de tillfälliga besök från ämbetsverken eller af enskilde personer, som gjorts för vinnande af enstaka upplysningar ur Riksarchivets samlingar; sådana besök äro antecknade till ett antal af 82. Dessutom hafva 9 personer längre eller kortare tid varit sysselsatta med att göra afskrifter åt forskare. Summan af alla under år 1884 antecknade besök har varit 2,840. Det största antalet af besökande, som samtidigt anlitat Riksarchivets samlingar, har uppgått till 17; och det har icke alltid varit lätt att bereda lämplig arbetsplats åt alla.

För att underlätta forskares arbete har Riksarchivet i några fall från andra samlingar till låns begärt och erhållit archivalier, hvilka inom Riksarchivets lokal fått af forskare begagnas. Sådana lån hafva under år 1884 välvilligt lemnats från Kongl. Svea Hofrätt, från Kongl. Biblioteket, från Universitetsbiblioteket i Upsala, från Rådhusarchivet i Halmstad samt från grefve Falkenbergs archiv på Brokind.

Liksom under föregående år hafva understundom upplysningar och afskrifter blifvit af frånvarande in- och utom landet begärda; och har Riksarchivet sökt

att så vidt möjligt gå sådana önskningar till mötes, då de varit i vetenskapligt intresse gjorda eller af offentlig myndighet framställda eller förordade.

Sedan archivarien filos. doktor N. A. Kullberg efter en längre tids sjuklighet den 10 sistl. Mars med döden afgått, har Eders Kongl. Maj:t under den 18 April behagat till archivarie efter honom i nåder utnämna förut varande amanuensen frih. Carl Evert Bernhard Taube, samt den 10 Juli till amanuens i hans ställe protokollsekreteraren i Hofexpeditionen filos. doktor Jakob Gustaf Théel. Riksarchivets ordinarie embets- och tjenstemän äro alltså numera undertecknad, riksarchivarie, archivarierna d:r O. Th. F. von Feilitzen, föreståndare för den historiska afdelningens andra sektion, d:r V. G. Granlund, föreståndare för den administrativa afdelningen, och frih. C. E. B. Taube, föreståndare för den historiska afdelningens första sektion, samt amanuenserne E. W. Bergman, kammarherren C. G. U. Silfverstolpe och d:r J. G. Théel.

Utom desse ordinarie tjenstemän hafva under året följande extraordinarie amanuenser biträdt vid de inom Riksarchivet förefallande arbeten: kanslisten i Arméförvaltningen J. G. W. Lundgren, protokollsekreteraren i Hofexpeditionen L. M. V. Örnberg, kammarjunkaren C. H. Tersmeden, lektorn d:r E. Hildebrand, d:r J. Th. Westrin, E. Wallmark, filos. kandidaten G. Forsgrén, kammarherren J. B. Th. Beskow, d:r Sev. Bergh samt d:r P. H. S. Sondén. Tre af de e. o. amanuenserne hafva liksom under föregående år fått uppbära bestämda årsarvoden mot bestämd tjenstgöringsskyldighet: desse hafva under detta år varit Hildebrand och Örnberg samt Théel, till dess han utnämndes till ordinarie amanuens, derefter Lund-

gren. De öfrige hafva erhållit arvoden, som kvartalsvis bestämts i mon af tillgång och med afseende på hvars och ens mer eller mindre trägna tjenstgöring och derunder ådagalagda skicklighet.

Riksarchivets ordinarie embets- och tjenstemän hafva under året begagnat den rätt till semester, som genom Eders Kongl. Maj:ts nådiga instruktion är dem medgifven. Dessutom hafva archivarien Kullberg från årets början till sin död den 10 Mars, amanuenserne Bergman under en half månad och Silfverstolpe under en och en half månad för styrkt sjukdom, samt archivarien frih. Taube under en vecka för enskilda angelägenheter åtnjutit tjenstledighet. Under de ledigheter, som sålunda uppstått, har riksarchivarietjensten förrättats af v. Feilitzen i en och en half månad, archivarietjenst af Taube i tre och tre femtedels månad, af Bergman i två och trefjerdedels, af Silfverstolpe i en half, af Théel i en och en half, af Lundgren i en och en half månad, samt amanuens-tjenst af Lundgren i sju och trefjerdedels, af Théel i två, af Westrin i tre, af Tersmeden i en och en half, af Wallmark i en och en half, af Bergh i en, af Sondén i en half månad.

Utom de göromål, som under de timmar, då Riksarchivet är för allmänheten öppet, föranledas af skyldigheten och bemödandena att gå ämbetsverk och forskare till handa med upplysningar, uppsökande af handlingar o. s. v. hafva tjenstemännen varit sysselsatte med sådana arbeten, som afse archivaliernas ordnande och fullständigande samt åstadkommande af större lätthet att dem begagna. Inom den administrativa afdelningen hafva först och främst de under året från vederbörande myndigheter aflemnade handlingar blifvit genomsedda och deras öfverensstämmelse med

åtföljande förteckningar granskad, hvarefter de på behöriga ställen blifvit med samlingarna införlifvade; åtskilliga äldre utlåtanden från kollegier och andra ämbetsverk hafva inordnats på sina rätta ställen; förteckningen öfver sammansatta kollegiers underdåniga utlåtanden har fullbordats, hvarmed ett långvarigt och rätt behöfligt arbete blifvit bragt till ända; ordnandet af samlingen »Militaria» har fortsatts och nominalkatalog öfver dertill hörande brefsamlingar börjat upprättas.

Inom den historiska afdelningens tvänne sektioner har förteckningen öfver pergamentsbrefven från 1460-talet fortsatts till och med 1465; ordnandet af samlingen »Bremensia» blifvit fullbordadt, af »Wis-mariensia» påbegyndt, och af »Pomeranica» fortsatt, hvarjämte en del accessioner till »Livonica» inordnats; af de diplomatiska handlingarna hafva åtskilliga senare tillkomna Muscovitica, Borussica, Danica m. fl. ordnats, ordnandet af Gallica påbörjats, förteckningen öfver Germanica blifvit fullbordad och tryckt. Rådsprotokollet för år 1773 i civilärenden har blifvit kompletteradt genom renskrifning efter concepterna och registret derefter fullständigadt, åtskilliga luckor i de äldre registraturerna fyllda, den v. Müllernska samlingen ordnad och förtecknad; några senare inkomna gamla domböcker hafva blifvit förtecknade; ordnandet af Acta historica för Frihetstiden och den Gustavianska tiden samt af den biografiska samlingen har fortgått m. m.

Af de handlingar rörande Sveriges historia, som af Riksarchivet med understöd af ett särskildt statsanslag utgifvas, har tryckningen af första serien, omfattande »Konung Gustaf I:s registratur», utgifvet genom V. Granlund, fortgått, så att nionde delens andra häfte är till texten färdig och registret under arbete

samt några ark af tionde delen tryckta; af den andra serien har redigering och tryckning af »Kyrkoordningar och förslag dertill före 1686» fortsatts genom O. von Feilitzen; af den tredje serien: »Svenska riksrådets protokoll» har texten till tredje delen sedan länge varit färdigtryckt, men utarbetandet af dertill hörande register har fördröjts genom utgifvarens, archivarien Kullbergs långvariga sjuklighet; efter hans död har arbetet uppdragits åt e. o. amanuensen d:r Sev. Bergh, hvilken redan under hans lifstid hade begynt att biträda honom, och registret är nu färdigt, så att delen om några dagar lärer kunna utlemnas i bokhandeln.

Af »Svenskt Diplomatarium från och med år 1401», redigeradt af C. Silfverstolpe på bekostnad af den fond, som framlidne greffe E. Posse till detta ändamål testamenterat, hafva utkommit första bandets fjerde häfte, innehållande register, och andra bandets fjerde häfte.

Slutligen har också utkommit »Meddelanden från Svenska Riksarchivet» VIII, till hvars utgifvande Eders Kongl. Maj:t i nåder beviljat ett särskildt anslag.

Liksom under flere föregående år har archivarien v. Feilitzen fört Riksarchivets räkenskaper och vårdat dess bibliotek, samt frih. Taube fört protokoll vid sammanträdena mellan, riksarchivarien och archivarierna.

Stockholm den 29 Januari 1885.

Underdånigst
CARL GUSTAF MALMSTRÖM.

Bil. A.

Specifikation på den *ordinarie* tillökningen år 1884 i Kongl. Riksarchivets samlingar genom leveranser från Stats-Departementen:

Från *Kongl. Justitie-Departementet*:

Registratur för åren 1842 och 1857	2 band.
Afgjorda handlingar för år 1872	5 vol.

samt 20 st. originalförordningar.

Från *Kongl. Justitie-Revisionen*:

Handlingar i revisionsmål för år 1881	37 ,
D:o i besvärs- och ansökningsmål för samma år	55 ,

» *Kongl. Utrikes-Departementet*:

Handlingar från Svenska Beskickningsarchivet i Rom	90 fasc.
D:o från d:o i Wien.....	29 kart.

» *Kongl. Sjöförsvars-Departementet*:

Registratur för åren 1857—1859	3 band.
Afgjorda handlingar för åren 1872, 1873..	9 vol.
Ej föredragna handlingar för åren 1869, 1872, 1873	3 ,

» *Kongl. Civil-Departementet*:

Afgjorda handlingar för åren 1877—1880.....	82 ,
Ritningar till åtskilliga landskapsvapen, fastställda af Kongl. Maj:t	1 cah.

» *Kongl. Finans-Departementet*:

Afgjorda handlingar för år 1870	14 vol.
---------------------------------------	---------

» *Kongl. Ecklesiastik-Departementet*:

Afgjorda handlingar för år 1878.....	62 ,
Diverse handlingar ang. skolväsendet, samt handboks- och katechesförslagen från år 1843 och följande.....	23 ,

Summa 415 vol.

jemte 20 st. originalförordningar.

Bil. B.

Specifikation på den *extra-ordinarie* tillökningen år 1884 i Kongl. Riksarchivets samlingar, dels genom leveranser från offentliga verk och myndigheter utom Kongl. Kansliet, dels genom gåfvor eller byte:

Från *Högsta Domstolen*, genom justitierådet Wretman:

Biografiska anteckningar rörande för sysslolöshet fängslade personer 1819 och 1820.....	1 bd.
Uppfostringskommittéens handlingar 1813.....	2 vol.

» *Kongl. Biblioteket:*

Bref till och om viceamiralen och landtmarskalken Henr. Fleming, originaler	1 bd.
---	-------

» *Kongl. Statistiska Centralbyrån:*

Svensk-norska unionskommittéens concepthandlingar 1839—1844	1 vol.
Uppgifter insända till den år 1858 nedsatta bevillningskommittéen	1 »

» *Riksgäldskontoret:*

1883 års riksdagsbeslut, orig.	1 bd.
-------------------------------------	-------

» *Riddarhusdirektionen:*

Allegater till pleniprotokoll vid riksdagen 1726—27	1 »
---	-----

» *Upsala Domkapitel:*

Kon. Sigismunds försäkran den 19 Februari 1594, gifven före kröningen. Orig. på perg. med vidhängande sigill.

» *Skatteregleringskommittéen 1879—1882:*

Kommittéens handlingar	92 vol.
------------------------------	---------

» *Bankkommittéen 1881—1883:*

Kommittéens handlingar	6 »
------------------------------	-----

» *Konungens Befallningshafvande i Christianstads län:*

Södra Åsbo häradsrätts dombok för åren 1722—1732... ..	1 »
--	-----

» *Pastorsembetet i Bygdeå, Vesterbotten:*

Bygdeå tingslags dombok för åren 1651—1663...	1 »
---	-----

*Såsom gåfvor:**Af Hans Maj:t Konungen:*

- » Notes and extracts taken from correspondence in the Public Record Office, England, 1612—1613.
 » Skottertoget i Norge 1612. » Anteckningar af engelske generalkonsuln Th. Mickell. I praktfullt omslag 1 fasc.

Genom Kongl. Utrikes-Departementet, från braunschweig-ske ministerresidenten i Wien, friherre von Thienen-Adlerflycht:

Skrifvelser från svenska regeringen och svenska myndigheter till regeringsrådet Christopher Björkman-Adlerflycht 1674—1704 1 bd.

Af hr Oscar Planer, Lützen:

50 st. originalbref från 30-åriga krigets tid; deribland tvenne instruktioner från kon. Gustaf II Adolf, bref från Pfalzgrafvarne Carl Gustaf och Christian, Axel Oxenstierna, hertig Bernhard af Weimar, svenske generallöjtnanten hertig Wilhelm af Sachsen, Per Brahe, fältherren Gustaf Horn, furst Ernst af Anhalt, fältmarskalkarne Johan Banér, Lennart Torstensson och Axel Lillie, samt flere andre framstående svenske män eller i svensk tjänst varande utlänningar.

» *Fröken Amelie Tornérhielm:*

22 st. bref till grefve Fr. Dohna. •

» *framlidne archivarien N. A. Kullbergs sterbhus:*

Anteckningar och afskrifter rörande Sveriges förhållande till främmande makter under Gustaf II Adolfs tid 6 vol.

Genom byte, med anledning af Kongl. brefvet den 9 Maj 1884:

Från öfverstekammarherren m. m. frih. Carl Jedv. Bonde:

Kansli-kollegii protokoll den 9 Dec. 1690.

Utskottsmötets i Stockholm skrifvelse till ständerna i Åbo län den 17 Mars 1620, orig.

Summa 116 vol.

jemte en pergamentsurkund och 74 lösa handlingar.

2.

Bidrag till Riks-Archivets äldre historia.

A.

Fulmæcht för Johan Jörenson (Rosenhane) at lægge the handlinger til rætte, som uthi Cantzeleij i Stockholm æhre. Aff Wittensten den 16 Decemb: år 1600. ¹⁾

Wij Carl etc. Göre witterligitt at effter Wij hafue betrodtt och i befalningh gifuit ossz elskeligh edle och wälbördigh Wår tro tienere och undersåthe Johan Jörensson til Torp at lathe inventere och leggie the handlinger til rætte och i godh ordningh, som uthi Rijckzens Cantzelij i Stockholm finnes kunne, och aldenstundh han behöfuer hafua någre förtrogne derhoos, som æhre honom til hiälp biståndige, szå hafue Wij befalett at han ther til skall kalle och bruke en benempdh Johan Bureus uthi Upsala och en Student Silvester Johannis Frigius, som nu är stadd i Linköping, och andre som han kan förnimme ther til tienlige ware, huilke honom biståndige och behielpelige wara skole, alle handlinger til at anteckne och uthi godh ordningh inleggie uthi the skåp, som thor til befalthe æhre, åthskilliendes huart serdeles effter som thet sigh best skicke will och medh rette ware bör; biudhe fördenskuldh och nådeligen befale för:de Bureo och Frigio så wäl som andre ehuilke the ware kunne, som för:de Johan Jörensson tilseijendes warder och til hielp och biståndh behöfue kan, at the rette sigh effter huadh han them i så måtto effter Wår befalningh tilseijendes warder, och goduilligen lathe sigh finne, enär han them ther til fordre och kalle lather. Deslikes hafue Wij honom och befalett at lathe ferdigo göre och uthi Cantzeleij wåningerne opsettie the skåp, som handlingerne skole blifue förüaredhe uthi, så at ther medh motte

¹⁾ Rikaregistraturet.

richtigdt och wäl besteltt warda, huar före Wij och befale them, som befalningen hafue opå Stockholm, at the ähre honom befordelige medh then deel han på äsker och ther til begerer och behöfua kan. Ther huar i sin stadh må wethe sigh effter rette. Datum ut supra.

B.

Til Sefwed Ribbing och Swen Månsson att late Doctor Nielz och Erich Elefsson bekomma peninger til Cronnones Cantzeleij behof.
Af Stockholm den 27 Aug. åhr 1607.¹⁾

Effter thet, Sefwed Ribbing och Swenn Månsson, Wij hafwe i befalning gifwit Doctor Nielz och Erich Elefsson de skole läg-
 gie de Cantzeleij handlinger uppe i hwalfwet äre til rätte, och late där byggie wackre skåp til, så befalle Wij ider, Sefwed Ribbing, att J gifwe dem penningar til, och dig, Swen Månsson, att du gifwer dem fhå smeder, swarfwere, snidkere, bräder, färge, mhåller, och hwad annat där til behöfwes; efter Wij wele hafwe dem wackert giordo och prydde. Rätter ider bådhe här effter. Datum ut supra.

C.

Til Bureerne att de mäd flijt hålla på Cantzeleij handlingerne.
Af Wässby den 1 Octob: åhr 1607.¹⁾

Wår gunst och nåde tilförende etc. Wij förnimme trogne tiännere af Doctor Nielz och Erich Elefsson att J hålla opå och läggie handlingerne tilrätte i Cronnones Cantzeleij, så befalle Wij, att J därföre ingen försumbelse tage, uthan drifwe dätt foort dätt mäste J kunnen; och skole J late förmhåle skåpen på thet sättet som D: Nielz sade ider för än han drog där ifrån, och alle handlinger wäl öfwersee och registrere. Dette uthan försummelse beställer. Datum ut supra.

¹⁾ Riksregistraturet.

D.

**Fullmacht för Samuel Andersson att wara Feltsecreterare hooss
Feltmarskalcken Her Gustaf Horn.¹⁾**

Wij Christina etc. Göre witterligit, att Wij hafue förordnad och tilbetrodt, som Wij här medh och i detta Wårt öpne breefz krafft förordne och tilbetroo Wår troo tienare och Referendarium uti Wårt Cantzlie ehrlich och förståndigh Samuel Andersson att wara Secreterare och förestå Cantzliet hooss Feltmarskalcken Her Gustaff Horn och Wår armee wedh Danske grentzen; och skall hanss ämbete wara näst den allmänne plicht och skyldigheet, der medh han Oss och Sweriges Chrono ähr förbunden och obligeradt, Wårt gangn och bästa altijdh och städze att sökia och främia, och all skada och fahra, som han förnimmer å färde wara, i tijdh tilkenna gifua och effter yttersta förmögenheet afvärja och förekomma, consignera och förfärdiga huadh breef och acter, som hooss Feltmarskalcken och armeen uthur Cantzliet böre expedieras; han skall och under sine händer och gömo hafua och uti godh richtigheet förwara alla Cantzlie acta och handlingar, och dem till sin behörlige orth och ställe uthi Wårt Rijckz-Cantzlie effter handen öfverskicka eller wedh sin återkompst inlefrera låtha; och i det öfrige sigh rätta effter Feldtmarskalckenss Wälbe:te Her Gustaff Horns order, fljtigt och troligen beställandess alt det han honom till Wår och Chronones dienst biudandess och befallandess warder, och sålunda uti ett och annat sigh förhålla, som han in för Gudh, Oss och huar redeligh man som wederbör kan till suarss stånda. I medler tijdh som Oss nådigst behagar hans persson uti förberörde Secreterare ämbete att bruka, skall han niuta den löhn och underhåldh, som honom oppå Cantzliestaten är förordnad och deputeradt; jämwäl och hanss platz och ställe, som han här uti Cantzlijet betienar, öpit stå och af någon annan uti hanss från wara provisionaliter administreras och föreståss, så att han wedh sin tilbakar kompst må åther der til trädha. Till yttermehra wisso etc. Datum Stockholm den 21 Februarij anno 1644.

MATTHIAS SOOP. CLAES FLEMING. AXEL OXENSTIERNA.

GABRIEL OXENSTIERNA.

Johan Månsson Silfverstjerna.

¹⁾ Riksregistraturet.

E.

Til Landt-Marskalken, angående twenne ärender, som han skal föreställa Ridderskapet och Adelen.¹⁾

Wår ynnest etc. Wij kunna eder här med nådeligen icke förhålla, det Oss twenne ärender förekomne äre, hwilke Oss tyckes bäst kunna befrämjas, ther Wij nu på närwarande Rijkzdagh låte them samma Wårt Ridderskap och Adel, som the mäst angå, behörligen föredragas; och består det första där uthi, at Wij tillijka med Wåre Konungzlige förfäder hålla det för heel tienligt och nödigt, at alle the, som i någre Wåre och Chronones anlägne Commissioner blifwa brukade, särdeles wid uthrijkes affairer, skole effter samma Commissions fulländande wara skyldige til at lefwerera alle original instructioner, bref och acter tillbaka igen i Wårt Cantzelij, på det dee samma, som Wij förnimme skiedt wara, icke måge förmedelst dödzfall eller annor olycklig händelse komma i andras händer, och altså thet som secret hållas borde, til Wår och Rijksens otienst divulgeras, ther om Wij för detta åthskillige gånger påmint, men ingen effect där på följa spordt; fördenskull och som Ridderskapet och Adelen sådana Commissioner mästedels pläga updragas, så är Wår nådige wilja, att J på Wåre wägnar dem tienligen och i gemeen remonstrera wele, hwad otienst Oss och Chronan igenom sådan ohörsamheet tilfogas, förmanandes hwar och en at effterkomma thesse Wåre ordres, så at alla the som några sådane acter kunna hafwa uthi förråd, them uthan drögmåhl lefwerera ifrån sigh, samt the öfrige, hwilka här effter kunna i slika förrättningar brukas, stella sigh detta til hörsam effterrättelse, i synnerheet at wid alle arfdeelningar sielfwa arfwingarne måge wara obligerade at skilja sådana acter ifrån the öfriga sine enskylte, och them ifrån sigh lefwerera, wetandes at Wij i widrigt fall icke kunna undgå at låta denn ohörsamheet resentera, som Oss här emot af en eller annan tilfogas kan. Det andra härrörer af den nådige omwårdnat, som Wij en tijdh hafwa dragit om Wåre antiqviteters upsökiande och frambringande i liuset, hafwandes Wij för detta, förmedelst Wårt af trycket uthgångne påbudh, låtit hwar och en förmana at, til Wårt käre fäderneslandz heder, wilja til Wårt förordnade Collegium Anti-

¹⁾ Riksregistraturet.

qvitatum i Upsala meddela the tingh, som the af slijke antiqviteter kunde hafwa hoos sigh, och som detta jämwäll til Ridder-
 skapetz och Adelens beröm mycket lända kan, i det dhez släck-
 ten kunna igenom sådant blifwa uplyste och nampnkunnige, så
 äre Wij så mycket mehra i dhe nådige tankar, at hwar och en
 af dem icke skal wela sigh undandraga här til at contribuera
 hwad uthi hans förmågo wara kan, allenast at J wille låta them
 förstå detta Wårt i nåder fattade förtroende, förmanandes hwar
 och en med tienlige motiver, at af sigh sielf frambära alt det
 som til sådane antiqviteters illustrerande höra kan, det ware sigh
 bref, skriffter, sigiller, mynt, wapen, eller huad nampn det hafwa
 kan, efftersom the samme skole them utan feel blifwa igen re-
 stituerade, så snart Wårt Collegium Antiqvitatum kan hafwa ta-
 git afskriffter eller afrijtningar theraf. Och äre thesse ofwan-
 berörde twenne ärender, them Wij til eder bekände flijt och
 dexteritet wele hafwa hemstält, befallandes eder etc. Datum
 Stockholm den 11 Novemb: anno 1672.

HEDEWIG ELEONORA.

SCHUANTHE S. BANÉR. C. G. WRANGEL. GUSTAFF OTTO STENBOCK.

MAGNUS GABRIEL DE LA GARDIE.

STEN BIELKE.

J. P. Olivekrans.

F.

Utdrag af Ridderskapets och Adelsn protokoll vid Riksdagen 1672.¹⁾

Den 16 Novemb. för middagen.

Sedan samtelige Ridderskapet och Adelen wore komne på
 Riddarhuset och sig satt hade, gaf Hans Excell:tz H:r Landt-
 marskalcken till kiänna huru som han hade bekommitt bref ifrån
 Hans Kongl. Maj:tt af den 11 Novemb., der uti Hans Kongl.
 Maj:tt anbefaller 2 ährander att föredraga Ridderskapet och Ade-
 len, af huilcka dät första anser dem, som hafwa warit bruukade
 uti Commissioner och beskickningar, att desamma inlefwerera uti

¹⁾ Tryckt efter det munderade protokollet, jemfördt med conceptprotokollet,
 båda i Riddarhus-Archivet.

Cantzeliet de instructioner och acter, som de kunna nu hoss sig hafwa eller hoss arfwingarne finnas. Det andra war om anti-quiteterne.

Sedan detta bref war upläsit sade H:r Landt-Marskalcken: J lærer wäl see, gode herrar, huilcka stoora incommoditeter der af flyta att sådanna acter ähre uti privatorum händer, så att dee sakerne som borde wara hemblige ähre derigenom uppenbare wordne, Rijkett till ingen ringa skada. Dertill med så äre de icke allenast genom allehanda tillfellen kommet wijda omkringh och uti månges händer, ty först igenom dödzfall, sedan genom giftermåhl dät kunnigt att sådanne saaker äre igenom arfskifften blefne deelte och igenom giftermåhl komne uti andra länder, såsom uti Marck-Brandenburg, ty döttrarna äro blefne gifte, huarest åtskillige original acter finnas.¹⁾ Såsom detta är Rijkett och publico till een märckeligh skada, och dem som sådanne saker i händer hafwa till föga fördeehl; altså hafwer Hans Kongl. Maj:tt funnit för högnödigt att göra denna påminnelssen, och tuiflar iag intet, att om någon ibland eeder, gode herrar, weet sådant wara hoos eeder eller uti familien finnes, att J wijsen eeder wara så goda patrioter att lefwerera det till Hans Kongl. Maj:tt igen, huarest sådanna saker antingen effter förättad Commission eller annan händelsse och af dödzfall böra tillbakas lefwererass.

H:r Eekebladh: Så snart iag var tillbakas kommen och hade ändat min Commission, lefwererade iagh alla acter in uti Cantzeliet igen.

H:r Ståhlarm: Den som hafwer haft sådanna Commissioner måtte strax lefwerera sina instructioner, bref och alla acter tillbakas.

H:r Landtmarskalcken: Hans Kongl. Maj:tt låter nu igenom detta brefwet warna, men om det intet will hielpa, lærer Hans Kongl. Maj:tt seedan med större alfwar taga där uti.

H:r Grass: Effter sådanna saker kunna genom arfskifften och gifften wara kringspridde, woro bäst att huar familia pålades att sökia effter om sådanna saker hoos dem funnes.

H:r Landtmarskalcken: Myckett wäll, om de gode herrar wille det göra, att huar och een wille uti sin familia leta der effter, så försäkrar iag eeder, gode herrar, att Hans Kongl. Maj:tt skulle det med all nåde ährkiänna. Och kan iagh be-

¹⁾ Uttrycken äro här omkastade, men meningen är dock tydlig.

rätta det Hans Kongl. Maj:tt tillbakas, att de gode herrar äre där till öfverbödige?

Härtill svarade alla ja.

H:r Landtmarskalken: Huad nu det andra angår, som Hans Kongl. Maj:tt i sitt bref omrör, så tuiflar iag ingaledes att de gode herrar äre så gode patrioter och gärna contribuera till det som kan lända till fäderneslandetz beröm och warda derföre så mycket willigare att secundera Kongl. Maj:ttz nådige omsörg. Om dee gode herrar wille hwar och een leta hos sig, så tuiflar iag intet att icke mycket skall finnas, som kan tjäna till uplysning i det fallet, eenkannerligen effter många namn finnas uti historierne, som hafwa warit förnähme män, män man kan intet weeta af hwad familia dhe ähre. Såsom iag intet tuiflar att ej hoss någe hwar skola finnas gamla tractater och deruppå sigill och andra teckon, som combinerade till hopa med historien skall gifwa ett stort liuss. Månges familiers genereuses actioner blifwa der igenom nidqwafde, att man intet weet af huilken familia den eller den hafwer warit. Om de gode herrar wille med efftertryck sökia dereffter och huad de finna communicera med Collegio Antiquitatis uti Ubsala, så skulle man innan kort få se många wackra saaker till historierne och många familiers beröm utkomma. De gode herrar kunna ock sådanna saaker medh all säkerheet communicera, ty blifwa de straxt restituerade så snart de hafwa betiänt sigh af dem, låtit dem afcopieras eller afrijtas.

Resolv.: Ja huad een och annan kunde hafwa eller finna skulle dee gärna communicera.

G.

Utdrag af Rådsprotokollet, hållet i Konungens och Enkedrottningens närvaro den 4 December 1672.

Taltes sedan om fleera ärenden, som H. Landtmarskalken och Ridderskapet hafua att gifua swar uppå, ex. gr. om gamla actors utlefuererande för än uti något sterbhuus någon delning skeer.

H. R. Cantzlern tycker att ded sterbhuus som detta försummar borde böta ett åhrs ränta. H. Exc. säjer sig hafua

gifuit Secretario Archivi ordre att författa en relation om Archivi närwarande tillstånd, på det H. M:t må see att inga acter äre uti H. Excellences tijd bortkomne. Lagerfelt säijer att när han war wed Archivet wore acterne tillstädes, denna Secreteraren ursehtar och sig.

H. R. Skattmästaren: Den Spanska Ambassadeuren har communicerat med Greff Johan Oxenstierna dee brefuen, som Ambassadeuren d'Avaux har skrijfwit till Frankrijke och dee swaren han därpå har bekommit; dessa hafua warit uti Archivet och äre nu bortkomne.

Talas om fleera acter, som äre bortkomne, såsom gamla Konungars testamenten och fleera andra.

H. R. Cantzlern refererar att Secreterarens Hadorphii fader har sagt det uti Konung Carls den 9:des tijd blefue gamla Clösterbreff med två lådior hijt till Stokholm förde, och nu är intet mehr quar än några karlar kunna bära på axlarne.

Påminnes att ingen borde fåå ut acter utur Archivet som icke strax gifuer quittance därpå.

H.

Landtmarskalkens underdåniga skrifvelse vid Riksdagen 1672 angående offentliga handlingars återställande till Kongl. Kansliet.¹⁾

Stormächtigeste Konungh, allernådigeste Herre.

Såssom Eders Kongl. May:t genom dess allernådigeste skrifwelsse af den 11 hujus hafwer täckts migh att anbefalla, det iagh Rijkzens Ridderskap och Adell behörligen skulle förhålla, att Eders Kongl. May:t allernådigst hafuer godt funnit det alla dhe, som i någre Eders Kongl. May:tz höglofl. förfäders och Eders Kongl. May:tz och Cronans angelägne Commissioner och särdeles widh uthrijkes affairer hafua reedan warit och ähn härefter kunna blifua brukade, skola wara plichtige alla theras original instructioner, breef och acter uthi Eders Kongl. May:tz Cantslie tillbakas att lefwerera, på thet sådanne angelägne documenter

¹⁾ Tryckt efter originalet bland Riksdagsacta i Riksarchivet.

genom dödsfall eller annan olyckeligh händelse icke måtte komma i andras och fremmandes händer, och altså det som secret hållas borde, till Eders Kongl. May:tz och Rijkzens otienst blifua divulgérat; jämwäll och att dee uthaf Ridderskapet och Adelen, som kunna hafua någre antiquiteter hoss sigh, hwarigenom Rijket och fäderneslandet, tillijka medh deras slächter kunde blifwa illustrerad och namkunnige, thet wari sigh skriffter, sigiller, mynt, wappen eller hwad det wara kan, wille sådanne saker till Eders Kongl. May:tz Collegium Antiquitatum uthi Ubsala inlefwerera, hwadan dee skola blifua them uthan feehl igen restituerade, sedan afskrifter eller afrijtningar ther af tagne ähre, som alt detta uthi sielfua Eders Kongl. M:tz ofwanrörde allernådigste breef medh mehra ähr förmählt; altså hafwer iagh denne Eders Kongl. May:tz allernådigste willie och befallning hörsambligen att fullgiöra Ridderskapet och Adelen wederbörligen repræsenterat och för ögonen stält; och emädan the samptlige finna att denne Eders Kongl. May:tz nådigste willie och påbudh öfwer desse beggie ährender ähr i sigh mychet rättwijst, ty hafwer och Ridderskapet och Adelen enhälleligen sigh förklarat att, i föllie af theras underdånigste skyldigheet och plicht, således hörsammligen effterkomma hwad Eders Kongl. May:tt af them i desse beggie måhlen äskar och fodrar, att Eders Kongl. May:t intet skall blifua förordsakad att giöra her om någon wijdare påminnelse eller befallning; hwar medh Eders Kongl. May:t iagh och sluteligen uthi dens Högstes gudommelige protection till all Kongl. prosperitet och wällgångh troligen önskar, underdånigst bediandes att Eders Kongl. May:t nådigst behagade mig så wäll som Eders Kongl. M:tz trogne undersåtare af samptlige Ridderkapet och Adelen uthi dess höga Kongl. omwårdnadh och nåde städze innesluta, förblifuandes

Eders Kongl. May:tz

aldra underdånigaste, ödmiukaste och
troplichtigaste tjänare och undersåter

Gustaf Oxenstiern

P. t. Lanth Marskalk.

Datum Stockholm den 5 Decemb. anno 1672.

Utdrag af Kongl. Kansli-Collegii protokoll den 21 Februari 1674.

Påminte H:s höggrefl: Excellentz [Rickz-Cantzleren] sigh hafua hört aff Adorphio, att åhtskillige acter wore uhttagne uhr Archivo, men intet igenlefuereradhe; tahlte om een book som war bortkommen medh ett spänne och ingen wiste huart, förr än nu Adorphius hafuer köpt henne på een auction i Upsahla.

Sändes effter Secreteraren Runell att komma upp.

H:r Rickz-Cantzleren hölt före att man 1:o skulle holla een ransakningh på dhe acter som bortkomne äro i förra tijdher till att wijsa wår oskyldigheet och exculpation. 2:o att man holler alla Ministrerne före, som hafua warit på Commissioner brukade, att the lefuerera från sigh the saker, som the hafua haft, huar om fulle för detta åhtskillige breef äro gångne. Och fick H:r Stats-Secreteraren Olivecrantz commission att förskaffa ett sådant breef ännu aff K. M:t.

Secreteraren Franck fick ordre att göra breef till Fruu Sigred Horn, att restituera een slächtebook, som hennes sal. herre, H:r Päder Sparre, hadhe tagit uhtur Archivet.

Elliest berättades och att H:r Johan Gyllenstierna den äldre hadhe och uthtagit een sådan book till lähns.

H:r Johan Gyllenstierna påminte att the, som fåå loff gåå i Archivet att läsa acter, gåå promiscue der öfuer, huilket wore nogot betänckeligit.

H:r Rickz-Cantzleren: Jagh hafuer altijdh påmint att the, som fåå loff gåå dijt, skole allenast fillstädias läsa the acter, som för 20 à 30 åhr sedan passeradhe äro och längre tillbaka.

Refereradhe om Eldstiernans sohn, som skulle reesa uht för Cantzelist medh H:r Carl Bååt, hafuer anhollit att fåå läsa the acter, som passeradhe äro nu nyligen emillan Suerige och Frankrijke.

Inkom Secreteraren Runell och förhöltz det samma.

Ille sadhe att han intet hafuer gifuit uht nogre acter åht dem till läsa, än sådane som han hafuer haft ordre om aff H:s Exc: H:r Rickz-Cantzleren och the andre Cantzelij-Råden.

H:r Öhrnstedt påminte om concepten, som reenskrifuas, att det promiscue skeer att publique breef skrifua hoos the andra, och när the i Cammaren eller Reductionen willia see effter

nogot donations breef, så taga the heela boeken och fåå således läsa sådane publique acter, som lijkwähl mycket angelagne äro.

2:do klagadhe att Registraturen skrifues så vitieust och illa, att huadh som latin eller tyska är, det kan man föga läsa.

H:r Rickz-Cantzleren påminte att een man der nedre ifrån Cammaren hadhe een gångh wetat till att berätta honom een hoop saker aff importantz, som war expedierat uthi sal. Konungens tijdh, och när han tillfrågades huru han det wiste, sadhe han: wij hafue Registraturet iu hoos oss, huaruthi det ståår.

Inkallades Actuarien och blef honom förehollit huarföre Registraturen intet collationeras.

Ille sadhe sigh noghsampt hafua der om påmint och befalt, men the giöra det intet ändå.

Resolv: att Rickz- och Cantzelij-Råden wille kalla Secreterarne tillsammans och förmana dem att the tillholla sina Registratorer och Cantzelister att the collationera Registraturen.

2. När the uthi Reductionen willia hafua något breef, skall intet Registraturet fåås uht till dem, uhtan säkrast, låta taga copia af det bref som the begiära.

3. Resolv: att Secreteraren Runell intet skulle efter denne dagh lefuerera uht nogon act till nogon Cantzelist, medh mindre hans Secreterare gofwo zedell der till.

Secreteraren Runell sade att den boken som Rickz-Rådet H:r Johan Gyllenstierna hafuer haft, den hadhe han igenlefuererat.

Resolv: att Secreteraren Runell sätter upp huadh som för hans tijdh i Archivet är bortkommit sampt huadh som sedan han kom der till, är uhttagit.

2. Att han tillseer, det sigillen intet tagas bort ifrån acterne.

H:r Rickz-Cantzleren proponeradhe att sedan som skrifuarne der nedre i Archivet hafua lychtat att reenskrifua Registraturen, så skulle man ändå een tijdh beholla dem att afskrifua och copiera alla tractater, att man kunde nyttia be:te copieböcker och intet nödgas att låta hempta sielfua originalen när påfordras nogon underrättelse der af att hempta.

Secreteraren Runell berättade det han reda hafuer låtit skrifua sådane copieböcker, således att alla tractater medh Franckrike äro i een böck, alla medh Danmark i een annan, och så medh dhe andra potentaterne.

H:r Rickz-Cantzleren frågade Secreteraren Runell om sterbhusen hafua lefuererat ifrån sigh the acter, som der hafua funnitz, huarom breef tillförenne wore afgångne.

Ille: Neij men hafua the inthet. Refereradhe att Salvii arfwingar hafua inlefwererat allenast een stoor knippa.

H:r Rikz-Cantzlerens Exc:tz påminte om gamla Rickz-Cantzlerens sterbhuus, item sal. Biörnkloos och Gyldenkloos, samt om nogra kistor, som wore komne ifrån Jemptelandh medh acter och ännu stodo i gamla Rickz-Cantzlerens huus.

Frågade huadh det leedh medh the acters reviderande i Cantzelijt, som Adorphius hadhe colligerat.

H:r Johan Gyllenstierna: att man hadhe committerat Secreterarne Franck, Bergenhielm och Runell att collationera dem medh originalen.

Resolv: att be:te Secreterare skulle ochså der brede widh gifua sitt betänckiande huru be:te wärck skulle proponeras kunna och sedan wille man det wijdare öfuerläggia här uthi Collegio.

H:r Ricks-Cantzleren talte sedan om Collegii Antiquitatum arbete och löhn, wijste fram een berättelse om dess tillståndh, som Adorphius hadhe ingifuit.

Resolv: att Secreteraren Runell och Adorphius skole registrera the acter och documenter som liggia i det hwalff, som the olyckelige herrarnes acter äro uthi.

K.

Till Cantzlij-Collegium angående publique acters restitution efter Commissioners förrättande.¹⁾

Carl etc. Wår synnerlige etc. Troo män Wåre och Wårt Rikes Råd, H:r Cantzler och Cantzlie-Råd, såsom Wij åhtskillige gånger för detta haffwa giordt den förordningh, at hwar och en, som i Wår och Chronones tienst uthi någon commission wijdh publica ärenders förrätningar, hälst uhtrijkes, kan hafwa warit eller än bliffwa brukat, skulle wijdh sin hemkomst eller

¹⁾ Ur conceptsamlingen i Riksarchivet. Registratur för årets första tredjedel saknas men originalbrevet finnes i Kansli-Collegii archiv.

wijdh commissionens uphörande wara förbunden i Wårt Cantzlij at inleffwerera alle original instructioner, breff och hwariehanda andre acter, som honom kunde wara medhgiffne eller effter handens tilskickade, på thet sådane acter sedan i Archivo förwaras och icke igenom något förfångeligt distraherande theraff, wijdh dödzfall eller andre händelser, thet som secret hållas borde til Wår och Wårt Rikes otienst och skada måtte divulgeras; men nu särdeles på sistförledne Rikzdagh, effter dee förrige Wåra förordningar icke hade haft sitt behöriga efftertryck, läte igenom då warande Landtmarskalken sådant samptlige Ridderskapet och Adeln föredraga, på thet skäligheten häraff thess bättre aff them skönjas, och the som wederbode sedan thess willigare bliffwa kunde sin skyldigheet härutinnan at effterkomma, som the och underdånigst loffwat och uhtfäst sigh således hörsamligen wilia effterleffwa, at Wij inthe skulle bliffwa förordsakade til giöra härom någon vidare påminnelse eller befalningh; thet hoosgående copia aff bemelte Landtmarskalks då ingiffne swar vidare uhtwiser; så emedan J nu bäste kunskapen haffwa hwadh som ännu aff sådane acter kan hoos en och annan wara uthe, thet och Edert embete särdeles åligger at wårda alt thet som til Wårt Cantzlij i en eller annan måtto höra kan, fördenskull är til Eder Wår nådige wilie och begäran, thet J wille nöga efftersee hwadh commissioner nu en tijdh bårtåht äro förrättade, hwadh acter theraff äre inkomne, eller hwadh ännu återstå kan at infodra, giffwandes Wij Eder fulkomligh makt och tilståndh themsamme, på sätt och wijss som J för bäst och tiänligast pröffwe, at afhämta låta hoos them, uthi hwilkas händer och förwaringh the kunna wara; efftersom Wij Eder i nåder tiltroo hele effecten häraff, icke twifflandes med mindre J ju så lage, thet offwantalde Wår förordningh samt Ridderskapets och Adels egen underdånige bewilningh må foderligen bliffwa wärkställdh och effterkommen; och wij befalle etc. Datum Stockholm den 25 Februarii anno 1674.

CAROLUS.

J. P. Olivekrans.

3.

Ordning om Registraturerne i Kongl. Kansliet.

En kortt Ordning huru alle breff och Ährenden, som i Cantzellied bliffue tracterede, ditt ankomme eller uthgå därifrån, skole uptagas, registreras och leggas, till des H. K. M:tt min nådigste herre lather författa någon fulkomlig Instruction och underrättelse.

Actum Stockholm den 20 Febr. anno 1620.¹⁾

1) Efter som i föråhrs bleff disponerat emellan Secreterarne, hwadh för saker hwar skulle haffua under hender, när Kongl. M:tt wore här i Stockholm och allt Cantzellied tilstädes, där wedh må ded och för denne gong bliffua, och hwar weta de saker, som honom serdeles ähre förtrodde att sambla, förwara, stella och göra redha och beskedh före, när där på bliffuer fordradt. Doch dette så till förståendes att hwar en hafuer understundom mehr tilgörande ähn han förmår uthföra och hastigheten kräfuere, att då den andhre lather sig finna willig sin collega att ad[sis]tera, på ded Kongl. M:ttz gagn icke ligger nedre.

2) Och alldenstundh Registraturen uthij förledne tijdher fast illa ähre achtade och holdne, hwilke att samble will falle fast beswärligtt, så på ded wij icke härefter i samme orichtigheett råka motte, då skall med Registraturen härefter således hollas, att en Secreterare hwar månedh förestår Registraturen, och att två godhe schrijffuare, som haffue en reen och läselig handh, deputeras till Registraturen, den ene till att inschrieffue och antekne alle de breff, acter och scripter, som uthan efter anten ifrån främadhe orter, ifrån Hennes M:tt Drotningen, F. N:de Hertig Carl Philip, Rijksens Råd, Stenderne, Landzofficererne, Städerne, Almogen eller privat personer ankome och till Cantzelliedt

¹⁾ Rikskansleren Axel Oxenstiernas egenhändiga concept i Riksarchivet.

lände, den andhre att upschrijffua och antekna alle de breff, acter och schrifter, som gåå uthur Kongl. M:ttz Cantzellij, anten aff Kongl. M:tt sielff, eller på H. K. M:ttz och Rijksens wegner aff någre officerer.

3) Den förste schrijffuaren skall achta efter:ne puncter: att han först med store bokstäffuer sätter efter:ne titell frempst på bladhed: Registratur och extract aff alle de breff, acter, scrip-ter, som uthij N. måned åhr 1620 uthij Kongl. M:ttz wår allernådigste Konnungs Cantzellij leffuereredhe och præsenterede ähre. Därnäst skall han begynna ifrån den 1 dagen i måneden, efter som på hwartt breffuedt præsentatummed schreffuedt ähr, och ded som först ähr præsenteredt ochså först inschrijffua, efter som hwartt och ett blijfuer honom aff Secreteraren handfongett. Och skall han öfuer huart breff eller act med medelmåtige bokstäffuer schriffue hans nampn, som breffuedt haffuer schreffuedt, och allt anned som efter schreffne form uthwijser: Feltherrens Greffue Jacobs de la Gardie breff till Kongl. M:tt, dateret Reffuel den 3 Jan. anno 1620, præsenteret i Stokholm den 5 Febr. samme åhr genom enspännaren N. Och på ded schrijffuaren däruthij icke må fahra will, då skall Secreteraren, så snart ett breff inkommer, strax schrijffua præsentatummed uthan på efter den för:ne formen, allenest att nampned, till hwilken ded ähr schreffuedt uthlathes, alldenstundh sielffue uthanschriften ded nogsamptt uthwijser. När nu schrijffuaren titell haffuer satt, skall han inschrijffua hela breffuedt om ded ähr kommedt ifrån någon merkelig ortt, eller och ähr aff importantz, eller ähr och någon act, som ligger machtt på att weta; men ähr ded någott som icke hafuer någott synerligtt på sig, uthan anten promotions breff eller tilgiftts supplicatzer och anned slijkt, då må han allenest extrahere breffuen och föra sielffue argumented medh sine omstendigheter in i Registraturedt.

4) Den andre schrijffuaren skall i lijke motte haffue efter:ne puncter i acht: först att han setter med store bokstäffuer efter:ne titell frempst på bladed: Registratur öfuer alle de breff, acter och schrifter, som uthij N. måned anno 1620 uthur Kongl. M:ttz wår allernådigste Konnungs Cantzellij uthgångne ähre. Därnäst skall han begynna ifrån den förste dagen i månedhen och så fort dag ifrån dag införandes alle de breff som uthgå medh ded dato som de ähre daterede; mentionerandes där jempte hwadh dag ded ähr aff stadh sendt, på efter:ne sätt: Kongl. M:ttz breff

till Felttherren G. Jacob, dateret Stokholm den 20 Febr. anno 1620, åstad sendt med enspännaren N. den 25 Febr. Och efter dagen, när ded åstadsendes, sosom den ded förer, icke altidh wetas kan för ähn dagen komer, och doch lijkwäl breffuedt, så snart ded unterschreffuedt ähr, inschrijffues moste, därföre kan spatium lathes för breffdra[garen] och afferdnings dagen, hwilken sedhan oförsumligen moste inschrijffuas; och skall för den skuldh Secreteraren dette allt noga antekna på concepten, på ded schrijffuaren icke fahrer will. Så skall och på same sätt holles med de propositioner, Rådslag och anned slikt, som i Kongl. M:ttz namn blijffuer i Cantzellied författadt, att dagen och personerne, som ded blijffuer leffuererett, noga och grant anteknes. Därefter skole breffuen och acterne alle registereres, ehuru ringa de ähre aff importantz, och där understundom så många eller store infölle, att en icke förmåtte holla Registraturred, då må Secreteraren taga sig en annan så länge till hielp; doch icke uthan högste nöden ded krefdhe, allt fördy att ett Registratur icke må blijffua aff många stijlar.

5) Secreteraren, som den måneden upsynen hafuer med Registraturen, skall hwar dag öfuerläsa allt ded Registranterne schrijffuedt haffue och ded med sielffue concepterne collationera mädhan minned ähr frischtt, achtandes flitigt opå allt blijffuer correcte och läsligen schreffuidt, och där så wore att myketheten aff negotierne eller andre skälige förfall hindrade att ded icke same dag skee kundhe, så skall han doch icke dröija därmed längre ähn till andre dagen, på ded icke någott kome i för-gätenhett.

6) Att nu ochså samme Secreterare desto bettere acht giffua kan på Registraturen, då skole alle de andhre Secreterarne wara förplichtade att leffuerera honom i hender concepten på alle de breff och acter, som de haffue steltt eller att lathe reenschrijffua anamedt, och dem öfuerantwardha honom som den månedens upsyn haffuer, giffuendes honom all underrättelse om datumedt och hwadh där mehra tilhörer. I lijke motte skole och alle breff, som ankome, blijffue honom öfuerantwardade, således noterede som för ähr sagtt.

7) Denne Secreteraren skall och den måneden afferde och öfuerantwarde uthur Cantzelliedt alle breff som uthskickas, på ded han desto bettere må weta dagen och den dem förer. Hwarföre de andhre Secreterarne, när breffuen ähre unterschreffne.

och försegladhe, eller acterne eliest färdige, skole leffuerere honom dem jempte concepterne. Och skall han för den skuldh sielff i den måneden holla ett kortt diarium på alle breff och acter, som uth- och ingåå, så att på ded ene bladhedt schrijffues de, som uthgåå, och på ded andhre de som inkoma, allt med dagar, personer, rum etc. noteret efter det exemplar, som här bijfogatt ähr. Och på ded han dette allt desto better och richtigere kan holla, skall han i den månaden ordinarie wara frij för allt breffstellandhe, medh mindhre nöden ded så kan kräfie; och de andhre partere hans ordinarie arbete sijn emellan.

8) Så snart nu breffuen och concepterne ähre registrerede eller extraherede, skall han åther hwar affton för ähn han gåår uthur Cantzelliedt annama breffuen och concepterne till sig aff schrijffuarne, bindandes eller festandes breffuen, alle ordine uthij böker; doch så att de Danske breff och acter blijffua i en book författade; de Ryske handlinger för sig; Lijfflendske och Ingermanlendske i en book; Finske i en book; Förstendömes handlingar i en, och alle de breff som koma uthur Uplandh, Bergslagerne och Norlandh i en, och de andhre som komma ifrån Östergötlandh, Smålandh och Westergötlandh i en, och att med desse böker continueres åhredt omkring.

9) Concepten skall han alle binda i knippen med en godh ordning, och så snart hans måned uthe ähr skall han antwardha den andhre Secreteraren som honom succederer bådhe breff- och handlingböckerne, så och Registraturen i förwaring, men conceptknipporne, så wäl som där någre solennia acta unterschreffne och försegledhe ähre ankompne, dem skall han in originali leffuerere till Secreteraren, som Rijksens Cantzellij ähr förtrodt, till förwaring.

10) Och skall hans successor continuere böckerne, så och Registraturen uthij den andhre måneden efter sätt som förr ähr sagtt, doch så att månederne icke confunderes.

11) Och skall nu således Registra[tu]ren continueras måned ifrån måned, och när åhredt ähr om antwardas Cantzelleren att revidere; och skall sedhan antwardas i Chronones Cantzellij till [att] förwahrassas med förb:te breffue- och handlinge böker.

12) Och efter dette icke wäl kan efterkomas, med mindhre hwar och en desto flitigere gör sin plicht, därföre skole alle kopijsterne wara i Cantzellied när klockan ähr 6 slagen på Måndagen, Tijsdagen, Onsdagen, Torsdagen och Lögerdagen, men på

Fredagen om 8 slagen, och blijffua där till städes wedh ded arbeted dem satt ähr eller blijffuer in till klockan 11. Och sedhan åther efter middagen när klockan ähr 2 lathe finna sig tilstädes; och ingen fördriste sig att absentera sig uthan Secreterarnes förloff, mykedt mindhre draga uthur stadhen wodh straff tilgörandes. Däröffuer och Secreterarne handh holla skole och icke tilstädia hwar och en att gåå och koma efter sin wilie.

13) Så på ded hwar Secreterare må weta sin måned, då ähr för gott anseett att Jonas Buræus tager sig Martium opå; honom succederar Erich Simonson uthij Aprili, och Anders Erichson holler Registratured öfuer Maium. Och så fölier åther Jonas Buræus på honom etc. med mindre att Anders Buræus i medlertijdh heemkome, eller och eliest någon annan mehr kunde till Secretarium keest wardha, på hwilkedt fall ordenen moste gåå kring ifrån den ene till den andhre, och alle wara en rätt undergiffne. Där och så hendhe att någon blijffuer aff siukdom förhindradher eller förskickadher, då moste de som tilstädes ähre efter den ordning, som sagtt ähr, arbetedt sig opå taga.

14) När sig och tildrager att Kongl. M:tt ähr på resor, då H. M:tt icke will haffua många med sig, så skall den Secreteraren som i folie ähr, så mykedt tijdhen någon sin kan tillatha, efterfölia ded sätt som sagtt ähr om Registraturen; men om ded för hastige resor eller arbetedz mykenheett icke kan efterkommes, så skall han doch granneligen bådhe på concepten och ankompne breffuen annotere alle de poster för ähr sagtt; så och holle ded diarium oppe uthan fault och sammanbindha breffuen i böker, som sagtt ähr, på ded när Kongl. M:tt komer hijtt till Stokholm, eller och blijffuer andher städes länge stilla liggendhe, att då Registraturen konne bringes i sin richtighet och ordning igen, och där någott felar finnas beskedh uthij dageboken eller diario.

Register öfver Rådslag i konung Gustaf II Adolfs tid 1612—1632.

Upprättadt

af

E. W. BERGMAN.

— — —
1612.

Riksz Råd Rådshlag om Rikszs olägenheet och krigzfara och medell till krigens utförande. Dat. Stockholm dhen 25 Martij 1612.

I inledningen till detta rådslag, som är afgifvet till enkedrottning Christina, säges att, »när man noga vill besinna denna närvarande rikets lägenhet och den öfverväga uti sina vilkor och omständigheter, då befinner man så margfaldiga stora besvärligheter, både inrikes så väl som af fienderna, att man näppeligen skall kunna olyckan och förderfvet undgå». Landets bekymmersamma belägenhet framhålles för öfrigt i 10 särskilda punkter:

1. »Alla våra grannar äro våra fiender, de poler, ryssar och danskar, så att ingen ort i Sverige, Finland och Lifland kan säga, att han är för fienden säker.» Skulle ock stillestånd med Polen kunna erhållas, fortsätter rådet, så måste dock gränserna och gränsfästningarna fortfarande hållas besatta, enär ett dylikt stillestånd föga skulle vara att lita till, hvilket ock de föregående dag ankomna polska breffen tydligen ådagalade.

2. »Hafva vi platt inga vänner, som vår olägenhet går till hjertat», och om ock några funnes, som icke vore obevågna, vore dock ingen hjälp derifrån att förmoda.

3. Samtliga fienderna äro oss öfvermäktiga, »efter som våra saker nu förevetta».

4. »Långlig fejd nu uti 52 år utan någon vederqvickelse hafver detta rikets drätsel och undersåtar så utblottat och utarmat, att man ingen ting hafver att tillgå; det bästa krigsfolk, både adel och eljest ryttare och knektar borta och fallna för svärd, så ingen snart får växa upp, förr än han är sin kos;» »det bästa och mesta sjöfolk antingen slaget eller för 'lön- och matlösa' skull bortrymdt och fienden tillupet, hvilket är nu det bästa folk de danske hafva att lita på.» Sveriges skepp och arkli vore delvis genom stormar förstörda, delvis komna i fiendernas händer, krigsförråden vore uttömda, penningtillgångarna lika så, och inga utvägar för handen att vidare pålägga undersåtarne bördor, då detta vore »odrägligt och orådsamt».

5. »Nu är icke allenast riket således på alla torftiga saker nödstäldt, utan är ock mestadels öde och förderfvadt, somt af fienden, somt af vårt eget folk; ty Lifland är öde, Finland förderfvadt och mångenstädes öde;» »Norrland är af det krigsfolks genomtåg, så ock nederlag och borgläger och eljest mycken oordning, förderfvadt, Småland, Öland och Westergötland somt af fienden förbrändt, somt med den förnämsta befästning i fiendens händer, det andra, som öfver är, måste ock förvänta fiendens infall dagligen, så att man deruppå platt intet förslag göra kan; de två landskap, Upland och Westmanland, som nu alla krigsomkostnader och besvär skola utstå, göra näppeligen till fyllest för ett godt furstendöme, sedan [o:än mindre att] de skola kunna försvara kronan.»

6. Riket skuldsatt och inga medel att blifva skulden qvitt, all kredit ute.

7. Främmande krigsfolk till landets värn inbestäldt, men icke en fyrk att betala det med, lika så litet som till aflöning af landets eget manskap.

8. Enligt allmänt gängse rykte ämnade konungen af Danmark instundande vår anfalla Elfsborg och Öland, på samma gång det öfriga landet, på grund af fiendens öfverlägsenhet till sjös, likaledes vore utsatt för fiendtligt anfall.

9. Alla landets fästningsverk illa försörjda och blottade på folk, victualier och krigsammunion, och intet i förråd till deras undsättande.

10. Under denna landets olägenhet vore det otvifvelaktigt att så väl danskarne som polackerne skulle begagna hvarje tillfälle att draga fördel af landets svaghet.

För att möta dessa fiendens afsigter vore af nöden:

att krigsfolk till sjös och lands värfvades och att särskildt i städerna hvar femte borgare utskrefves;

att man, i och för den nödiga krigsrustningen och gäldens betalande, ackorderade med köpmännen om förlängda betalningsterminer;

att för landtågets och skeppsflottans räkning en gård utskrefves, i hvilken tillsammans 16 krono- och skattebönder och på samma sätt 32 frälsebönder (dem undantagne, som bodde inom en mil från sätesgårdarna) skulle utgöra 8 tunnor säd, 8 lispund kött och fläsk samt 1 lispund smör;

att man, för att anskaffa nödiga penningmedel, borde, förutom den redan beviljade afgiften af 3 daler för hvar »fullsättes» kronohemman, söka förpanta revalska tullen, underhandla med köpmännen om försträckningar, likasom med städerna Lübeck och Danzig eller någon annan stad, och slutligen belägga med tull utgående varor, synnerligast jern och koppar. Om K. M., hertig Johan och ridderskapet och adeln äfven ville samtycka till en sådan tulls erläggande från sina gods under ett års tid, så skulle dermed mycket vinnas.

Underskrift: »Samtliga rikets råd, som här nu tillstädes äre».

Copia och renskrifvet exemplar.

1 $\frac{1}{2}$ ark.

Desse ähre de Punchter, som de få af Richsens Råd, som nu ähre i Stockholm stadde, holle och achte uthij denne tijdh behöffva ett gott och noga betenkiende; efter som de dem och Kongl. M:tt deres allernådigste Konung och Herre till att öfverwäga och betenkie underdånigst vele hemsteltt hafva. Actum Stockholm den 23 Junij, Anno 1612.

Som landet vore inveckladt i krig så med Polen som Danmark och det i längden icke vore möjligt att »utan rikets gränsers afkortning och förminskning» samtidigt hålla stånd emot båda dessa fiender, synnerligast som konungen af Danmark redan vunnit så fast fot i landet, hemställer rådet till K. M., huruvida det icke vore af nöden att sluta stillestånd med Polen för att med större kraft kunna möta angreppet från Danmark.

Utan underskrifter.

Concept (A. Oxenstiernas handstil), ofullständigt. $\frac{1}{2}$ ark.

1613.

Kongl. M:tt min allernådigste Konnung leth ifrån Kopperberged för-
schrijfva Rijksens Råd till Westeråhrs till den 7 Decemb. där
till att öfverväga och betenkie de Punchter, som nödtorftige
synes på tillstundande Rijksdag att proponere. (Dat. d. 15 Dec.)

»Den 12 Dec. gjorde H. M. sin första proposition till rikets råd
och voro dessa då ankomna och tillstädes:

Grefve Magnus.	Grefve Abraham.	Axel Oxenstierna.
Hans Åkesson (Soop).	Erland Björnsson (Bååt).	

Capita primæ propositionis.

I. *Om justitiens administration.*

»Efter allahanda oskick och oordning vore i förledne [tid] inritade
och alla man klagade sig rättslösa, derigenom H. M:t med oändligt be-
kymmer och öfverlopp blefve besvärade, huruledes sådant kunde afskaf-
fas och framdeles förhindras, hvarutinnan först ville betänkas:

1. Huru härads- och lagmansting å landet och rådstufvudagar i
städerna skulle rätt beställas.
2. Om icke råd vore att konungens dom eller det öfversta par-
lamentet måtte blifva bestäldt och att den ordningen, som derom i
Stockholm gjordes, måtte öfverses.
3. Hvilka personer deruti skulle brukas.
4. Huru många.
5. Af hvad stånd och qualité.
6. Huruledes och på hvad sätt de skulle väljas.
7. Om deras myndighet.
8. Hvad för säker de skola upptaga och cognoscera.
9. Om deras underhåll.

II. *Om rikets råd och skattmästare.*

»Efter en stor del af rikets råd vore genom döden ifrånfallne, en
stor del ålderstigne och vanføre, hvar man nu några kunde hafva de
andra att substituera.

Hvar man en duglig och skicklig rikets skattmästare bekomma
kunde.»

III. *Om cansliet.*

»Efter cansliet, som är och bör vara tamquam anima reipublicæ,

är fast illa utställt, huruledes det må tillbörligen och med skickliga, beqväma personer både uti inländska så ock utländska saker blifva bestäldt.»

IV. Om räkninge-kammaren.

»Hvar man än en god kammarråd bekomma måtte.»

Rikets råds svar gifvet den 15 Dec.

1. Om härads-, lagmansting och rådstufvudagar vore i Sveriges lands- och stadslag skickligt och väl föreskrifvet; blefve dessa blott vidmagthållna och efterföljda, så skulle undersåtarne icke hafva orsak att klaga; »men att K. M. blifver så mycket bekymrad och öfverlupen af idkeliga klagomål, kommer deraf att inga rättegångar hållas vid magt och få domar blifva efterkomna». Rådet ansåge bästa medlet häremot vara att K. M. genom ett offentligt mandat stadfästade rättegångsordningen efter lands- och stadslagens innehåll och föreskrefve dess noga iakttagande.

2. K. M:ts uppsåt om »det öfversta parlamentet» vore välbetänkt, »alldenstund konungens dom, som han här till dags är gånge, mera oordning än andra rättegångar hafver med sig haft, i det inga vissa personer hafva varit dertill satta, utan den ene ransakat, den andre dömt saken». Förslaget till ordningen vore på K. M:ts nådiga behag af rådet granskadt och förändradt.

3. I fråga om hvilka, som skulle i samma parlament såsom domare brukas, uppgifver rådet förslagsvis, förutom rikets råd, 12 af adeln och 4 lagfarne män, bland hvilka »H. M. täckes att utvälja».

Defect copia (A. Oxenstiernas handstil).

$\frac{3}{4}$ ark.

**Desse Rådslag bleffve oss förestelte i Westeråås denn 22 Decemb.
Anno 1618.**

1. »Huru och igenom hvad medel man kunde komma till fred med de poler.

2. Om ock råd vore att ingå något stillestånd och med hvad conditioner och huru lång tid.

3. Om icke fred eller stillestånd kan nås, huru vi oss defendera skulle.

4. Om någon tractation bliver beviljad, då är frågan, om der- till skola kallas främmande potentater och [hos] hvilka af dem vi bi- stånd eller åtminstone icke motstånd skulle hafva att förmoda.»

1. »Hvilket nyttigare vore, antingen fred eller fejd med ryssen.

2. Med hvad conditioner freden kan göras.

3. Om man skall köpa freden [med] de befästningars restitution och således skulle omkostnaden förderfva vår reputation, stärka vår falska fiende och ändock icke någon säker fred.

4. Om det kommer till vapenskitte, huru vi oss försvara skulle.

5. Huru K. M. skulle ursäktas hos undersåtarne, hvar det icke kunde komma till fred.»

Utan underskrifter.

Copia.

$\frac{1}{4}$ ark.

1614.

Rijksens Rådz Rådshlagh och svar på K. M:tz bref om fredzhandelen och kriget medh Ryssen, såsom och om stilleståndztractat i Lif- land medh Polen. Datum Stockholm dhen 26 Majj Anno 1614.

Med anledning af konungens skrifvelser till rådet, dat. Åbo d. 5 Apr. och Helsingfors d. 9 Maj, afgifver rådet sina tankar rörande följande hufvudfrågor:

1. Huru oenigheten emellan K. M. och ryssen utan K. M:ts och landets skada skulle kunna biläggas.

2. Huru man, om ryssarne icke ville ingå förlikning, utan krig blefve oundvikligt, skulle erhålla medel att utföra detsamma.

3. Huru man borde handla, då konungen i Polen så ovänligt besvarat K. M:ts skrifvelse och stilleståndet i Lifland vore utgånet.

I afseende på den första punkten anför rådet hvad stater emellan eljest är öfligt såsom: a) »en vänlig amnestia omnium injuriarum»,

antingen upprättad af begge parterna sjelfva eller genom främmandes bemedling, eller b) en ordentlig rättegång, der man å båda sidor »committerar» till sina egna fullmäktige eller främmande herrar. Som ryssen för »sin medfödda barbariska art och naturs skull det sista skulle utspotta», föreslås att begagna det förra medlet. Som nu emellertid K. M:t i två års tid med bud och bref sökt vänlig förlikning, så borde man låta en beskickning afgå till England och General-Staterna för att söka dessa magters bemedling. I alla händelser borde man hos dessa magter söka förhindra all tillförsel på Ryssland under någon tid.

Beträffande den andra punkten eller i fråga om medel till krigets förande, i fall ryssen icke vore villig att ingå någon förlikning, anser rådet att, förutom hvad som inflöte genom den årliga räntan, bergslagera och tullarna, hvilka inkomster föga försloge, inom landet ingen möjlighet förefunnes till vidare penningförsträckning, så mycket mera som Elfsborgs lösen ännu vore ogulden, likasom man ej heller från främmande magter hade något att förhoppas; det enda man kunde göra, menar rådet, vore att utskrifva en landtågsgärd och borde man för öfrigt förlänga kontrakterna med Lorentz Cruse och andra köpmän. Kriget anser rådet böra föras mera defensivt och konungen icke med sitt fåtaliga, malcontenta krigsfolk begifva sig öfver gränsen.

Med afseende på de polska förhållandena är rådets tanke att man fortfarande borde upprätthålla den »cessationem ab armis, som på några år varit i Lifland» och under tiden genom landtgreffvens af Hessen bemedling hos Frankrike, England och General-Staterna söka utverka en varaktig fred.

Underskrifter:

Magnus (Brahe)	Abraham (Brahe)	Axel Ryning.
grefve till Wisingsborg.	grefve till Wisingsborg.	

Jöran Gyllenstierna.

Axel Oxenstierna.

Nils Bielke till Salstad
friherre.

Nils Andersson (Liljehök).

Copia och renskrifvet exemplar.

2³/₄

1615.

Opå dhe Punchter, hvilke den Stormechtige Högborne Furste och Herre H. Gustaff Adolph, Sveriges, Glöthes och Vendes uthkorade Konungh och Arffurste, Storfurste till Finland, Hertig uthi Estland och Wässmanneland etc. Rijkzens Råd at öfverväga och H:s K. M:t sit ödmuke betänckande at giffva i Stockholm den 9 och 15 Decembris uthi förledne år proponerat hafver, år detta Rijkzens Rådz troolige och välmeente betänckande och ödmuke svar. Actum Nyköpingh den 7 Januarij Anno 1615.

Rådets vidlyftiga svar omfattar 16 punkter.

1. Den första punkten behandlar frågan om rikets stora *gäld* så väl hos adeln som hos krigsbefälet och in- och utländska köpmän, såsom ock den stora *pantsättning af krono- och skattegods*, som egt rum i Sverige och ännu mera i Finland, »men i Estland snarast att säga alltsammans». ¹⁾ »Efter rikets olägenhet», säger rådet, »lätteligen kan beklagas och icke så lätteligen botas, och derhos icke allenast är att betänka det man gerna hafva vill och väl borde, utan hvad man kan och möjligt är, — — derföre vill först vara af nöden att man aktar hvad förnämligast är af nöden och nyttigast, sedan hvad som ske och præsteras kan». Enligt denna grundsats borde en förteckning göras på all kronans gäld och deraf sådana poster särskildt uppföras, hvilka man ansåge sig mest förbunden att betala, »på hvilken betalning rikets reputation hänger». Derefter borde man ackordera med fordringsegarne om vissa betalningsterminer och »så en viss summa att betala, det vare sig sedan en femte-, sjette- eller åttendedel af gälden». För att anskaffa medel härtill borde hvar fullsutten skatte- och kronobonde så ock två frälsebönder tillsammans i de mera sädesbärande landsdelarne gifva en tunna råg och i de öfriga landskapen $1\frac{1}{4}$ L& smör, likaså

¹⁾ En proposition dylik den, som här ställdes till rådets betänkande, afläts äfven till enkedrottning Christinas utlåtande. I afseende på förevarande punkt yttrar hon, att ingen riksdag eller »samqväm» varit, då icke dylika besvär förelagts, utan att man derför kunnat komma till ändskap dermed, och erinrar om, huru svårt det vore att i hast afskaffa allt sådant, föra krig, betala skulder och inlösa pantegods. Konungen svarar härtill i en skrifvelse af d. 9 Jan., att hans mening ingalunda varit att allt på en gång skulle förändras och förbättras, utan att han blott velat gifva tillkänna förhållanden, som nödvändigt fordrade bot, i fall riket icke skulle komma på förderf och konungen skulle kunna uthärda under den tunga regementsbördan.

borde för borgarne i städerna bestämmas en viss förmögenhetsafgift och »en viss likhet hållas i konungadömet och furstendömena»; om detta icke ville förslå till kreditorernes förnöjande, »då är omöjligheten och nöden så väl ett hårdt svärd för kronan såsom för dem».

I och för pantegodsens i Finland och Estland inlösen borde sakkunnige ditsändas för att öfverse och granska pantbrefven; der godsens ränta visade sig hafva öfverstigit 3, 4 eller 5 d:r, borde öfverskottet afdragas från skuldsumman; alla gods, för hvilka icke finnes nöjaktiga åtkomsthandlingar, borde återtagas likasom de, som betalt sig sjelfva; der fordringen vore mera obetydlig, borde man ingå ackord med pantinnehafvaren om betalningen; i afseende på pantegodsens i Sverige borde förfaras på samma sätt, ehuru der pantinnehafvarne kunde instämmas till kammarrådet i Stockholm.

Till krigsfolkets aflöning borde man, då, så länge Elfsborgs lösen ännu icke vore gulden, hvarje extraordinarie penninghjelp vore odräglig, anlita inkomsterna af bergsbruket och tullarne och så handla med krigsfolket, »att man ju alltid ser så väl på det, som ske kan, såsom på det, som nyttigt är och ske borde».

För att »en gång föra sig utur fattigdomen», vore af nöden att hädanefters »vissa ordningar göras måtte om alla deras underhåll, som blifva brukade i K. M:ts och kronans tjänst, så att hvar och en, när han stiger i något embete eller tjänst, måtte veta hvad han hade till att förmoda och hvarest han det taga skulle och den, som träder derutur, vara det qvitt.»

Besoldningsryttare och svenske soldater, som tjena för månadsbesoldning, borde icke tillstädjas hemman i landet, och, efter som de skola underhållas i kriget, borde de blott sällan hemförlofvas och deras hemman läggas under kronan.

2. I afseende på furstinnan Maria Elisabets af Östergötland och fröken Katarinas *brudskatter* förklarar rådet det under nuvarande förhållanden vara för landet omöjligt att dem utlägga, förhoppas att hertig Johan »såsom en riksarffurste skall rikets lägenhet sjelf betrakta», och uppgifver tillika att med pfaltzgreffen härom redan vore ackorderadt; »om bröllopskosten och hvad H. N:de fröken Katarina af riket skall hafva till paraphernalia och annan härlighet», borde underhandlas med undersåtarne, som visserligen icke skulle undandraga sig sådana omkostnaders utgörande.

3. *Skeppsflottan* borde efter hand förökas under amiralens tillsyn.

4. I fråga om *Elfsborgs lösen* borde man hos konungen af Danmark begära förlängda betalningsterminer och söka utverka Englands

bemedling härutinnan eller ock, om alla andra medel sloge fei, söka anskaffa lån hos General-Staterna mot skälig pant.

5. K. M:ts *kröning* borde icke längre uppskjutas och kunde fröken Katarinas bröllop försiggå samtidigt, hvarigenom omkostnaderna blefve lindrigare. Om ock kröningen, säger rådet, icke kunde anställas med den ståt, som höfdes, vore dock att förhoppas, att den väl skulle kunna ske »utan spott och framfarne konungars kröning åtminstone lik».

6. Att afsända en *legation till Danmark* anser rådet vara på sin plats till att någorlunda underhålla god affection emellan K. M. och konungen af Danmark, »eller hvar än affection till det bästa sig icke kan föröka, att dock den gemene man derigenom kan blifva styrkt till det bästa». Legationens uppdrag måste vara »gracieusa», såsom att lemna skildring af förhållandet till Polen och begära Danmarks medling, i fall det komme till främmande magters bemedlande mellankomst, äfvensom att afgifva berättelse om det ryska kriget och vederlägga de falska uppgifter ryssarne derom gifvit; tillika borde man föreslå förändring af terminerna för Elfsborgs lösen, såsom ock hos de danska riksråden göra påminnelser om det intrång, som sker i Lappmarken, om ekhuggningen i Elfsborgs län, om tullordningen vid Nylöse och annat mera, dock att allt sker utan bitterhet.

7. Med afseende på *fredstraktat med Polen* anser rådet såsom oundvikligt vilkor, att konungen i Polen erkänner K. M. för Sveriges konung och afsäger sig all rätt till Sveriges krona samt att gränserna blifva desamma som före kriget; pro forma borde visserligen andra strängare vilkor föreslås, men dessa vara »den rätta grunden och det yttersta medium».

8. Till *revisionen i Ryssland* (Ingermanland) borde brukas riksråden Nils Bielke och Philip Scheiding jemte en eller två af »Kammaren». Deras åliggande borde vara att undersöka huru många kronogods, kloster- och præbendegods der funnes, huru många bojargods blifvit lediga genom bojarernes förlöpande, hvad de årligen afkastat i räntor och huru dessa räntor pläga utgöras, om bojarernes skyldigheter gent emot kronan, om extraordinarie contributioner m. m.

9. Den nyligen utgifna *köphandels-ordinantien* borde fortfarande iakttagas, ty de klagomål, som deröfver varit, säger rådet, torde mera hafva härledts deraf, »att det hafver varit ovanligt och nytt, än att dermed skulle hafva följt någon skada». Emellertid borde man medgifva att i sjöstäderna packhus uppbygdes till större bekvämlighet för

de främmandes gods och till förekommande af tullunderslef, hvarjemte liggedagarne kunde för någon tid utsträckas till tre veckor. Till städernas förkofran i handel och seglation borde två eller tre års frihet från kronoutskylder beviljas alla, som i dem ville nedsätta sig och vinna burskap, hvarjemte de, som uppbygde nya hus, kunde åtnjuta någon särskild frihet; de olofliga landsköpen borde alldeles förbjudas.

10. I afseende på *tullordningen* hänvisas till ett föregående utlåtande.

11. Det »*gäst- och gångande*», hvaröfver allmogen klagar, anser rådet vara en stor orsak till allmogens oförmögenhet och emot all rättvisa och skäl, hvarföre någre af dessa våldgästare borde androm till varnagel straffas, hvarjemte K. M. borde låta ett mandat utgå, hvari förbjödes all fri fordenskap, utom för sådana personer, som hade K. M:ts pass. Bud till K. M. ifrån rikets råd, kammarråden och ståthållarne borde hafva tärepennningar och betala 2 öre milen. Kronans tjenare och adeln borde i öfrigt för skjuts betala något mera än hittills varit öfligt, neml. en half mark eller 4 öre milen; men alla andra vägfarande må, »det bästa de kunna och dem gitter», öfverenskomma med bonden om fordenskap. Häradshöfdingarne borde tillse att gästgifvaregårdar efter lagen funnes inrättade längs vägarne och länsmännen, fogdarne och ståthållarne hafva den närmare uppsigten öfver dem.

12. I fråga om *dal-allmogens motvillighet och olydnad* vore nu icke tid att förfara med stränghet, men man borde, föreslår rådet, söka få fatt i den eller dem, som vore roten till sådant myteri, för att på dem statuera exempel.

13. Beträffande det *dåliga mynt*, som inom landet myntades och utprånglades, ginge åtskilligt tal, säger rådet, »och är intet tvifvel att, om de personer, som sådant mynt slå, äro uti H:es M:t drottningens eller H:s F. N:de hertig Johans tjenst, att H:es M:t och H:s F. N:de icke skola vilja taga på sig att sådant med deras vetskap och tillstånd skedt äro», hvarföre man kunde begära att desse blefve förhörda och, om de befunnes skyldige, straffades.

14. *Artilleriets ökande* vore af stor vigt, och borde med anledning af bristen på koppar till de smärre skeppen jernstycken gjutas.

15. De *brittiske köpmännen* borde stå till svars för sina under de senaste åren utspridda lögner.

16. *Last- och mastpenningen*, som af de främmande köpmännen utkräfdes i och för Elfsborgs lösen, borde upphöra, då den föga in-

bragte och icke motsvarade det rop, som deremot gjorts, hvaremot i stället kunde läggas högre tull på utländska varor.

Underskrifter:

Magnus (Brahe) Abraham (Brahe) Axel Ryning.
 grefve till Wisingsborg. grefve till Wisingsborg.

Jöran Gyllenstierna. Axel Oxenstierna. Hans Eriksson (Ulfsparre).
 Gustaf Stenbock. Hans Åkesson (Soop). Bo Ribbing.
 Erland Björnsson (Bååt). Nils Andersson (Liljehöök).
 Renskrifvet exemplar. 4¹/₂ ark.

1616.

Rikzens Rådz Rådhslagh och svar på K. M:tz bref [dat. Åbo d. 31 Martij 1616] om tractaten medh ryssen och fredzeconditionerne. Dat. Stockholm d. 5 Maj 1616.

Rådet inleder sitt betänkande med utbedjande af K. M:ts öfverseende med hvad »de få, som nu tillstädes äre», i denna sak kunna hafva att andraga.

Ryssarnes anbud af 100,000 rubel för allt hvad K. M. innehafver i Ryssland vore oantagligt.

Med afseende på de trenne såväl af de brittiske som de holländske medlarne alternativt gjorda förslagen — nemligen antingen att afträda allt hvad Sverige innehade i Ryssland emot 2 millioner rubel eller 4 millioner rdr in specie eller att återställa allt öfrigt, men behålla gränsfästningarna Nöteborg, Jama, Coporie och Ivangorod och bekomma i penningar 150,000 rubel eller slutligen att utom nämnda fästningar erhålla det Sommerska länet och 100,000 rubel — förklarar rådet det första förslaget böra förkastas, enär, säger det, fastän summan synes vara stor, det dock intet annat är än penningar, hvilka äro både »farande och kommande»; berömligare för riket och för konungen »i sina blomstrande ungdomsår» vore ock att hafva utvidgat rikets gränser än att hafva bekommit så många tunnor guld. Skulle ryssarne göra svårigheter vid båda de öfriga fredsförslagen, borde man kunna efterlåta i ena fallet de 150,000 rubel, i andra fallet det Sommerska länet och de 100,000 rubel. Om ryssarne icke ville ingå på dessa vilkor, borde K. M., i fall räntan af Finland och de ryska landskapen icke försloge till ett defensivt krigs förande, i egen person »på ett allmänligt beramadt möte och samqväm, det vår svenska stat esom-

oftast behöfver,» framställa fredshandeln med Ryssland, hvarigenom undersåtarne blefve mera bevekta att komma K. M. till assistens.

Rådet yrkar till sist, att K. M. icke måtte längre fördröja sin hemresa, dels af förenämnda anledning, dels ock derföre, att »E. K. M:ts saker och ärender blifva här hemma mestadels nedlagda och oförrättade (ändock vi för våra personer hvar uti sitt kall och embete, så mycket oss någonsin möjligt är, gerna och oförtrutne vele göra vårt till), för de märkliga hinder, som dagligen och fast uti hopvis infalla, hvilket icke kan remitteras, utan igenom E. K. M:ts egen närvaro, konungsliga magt och myndighet; isynnerhet är ock E. K. M:ts närvaro derföre märkeligen och mycket af nöden, att E. K. M:ts undersåtars hjertan måtte blifva styrkta emot alla oförmodliga motus, särdeles det farliga ropet om konungens i Polen tillkomst till Sverige neddämt och förtaget, dermed hela landet hafver varit uppfyllt förledne år och ännu dagligen uti alla landsändar uppfylles och förmeras.»

Utan underskrifter.

Renskrifvet exemplar.

2 ark.

Uppå dhe Punchter, som den Stormecktigste, Högborne Furste och Herre, Her Gustaff Adolph etc. Rijkzens Rådhen 20 Julij nådigst haffver proponerat, är dhetta dheres underdånige, troliche och välmeente betänckiande och svar. Actum Stockholm den 12 Augusti Anno 1616.

1. På konungens förfrågan, huruvida ett från Polen ankommet bref borde uppbrytas eller obrutet återsändas, enär K. M:ts titel vore på utanskriften förfalskad och namnet förvändt, svarar rådet att, ehuru man visserligen utan skada och prejudice kunde under protest bryta det (såsom tillförene å båda sidor skett), syntes det dock lämpligast vara att återsända det, enär man icke hade anledning antaga att det innehölle något, som man icke redan förut hade sig bekant.

2. Angående stillestånds förnyande med Polen. Efter att hafva öfvervägt skälen för och mot, stannar rådet i den mening, att stilleståndet borde förnyas. Med afseende på titeln anser rådet att, då konungen i Polen icke ville gifva K. M. sin fulla kungliga titel, borde fördraget afslutas mellan båda rikena och båda ländernas regerande potentater och herrar »suppressio eorum titulo» eller ock så att K. M:ts kommissarier i sitt bref begagnade den fulla titeln och under protest

mottoge det polska brefvet. Beträffande stilleståndstiden borde den utsträckas till ett år efter det sista terminen för Elfsborgs lösen vore utlupen.

3. Angående det ryska kriget. Som ryssarne, säges det i konungens skrifvelse till rådet, högst ogerna inginge på de gjorda fredsvilkoren, tillfrågas rådet, huruvida någon eftergift i desamma borde göras. Härtill afgifver rådet ett vidlyftigt svarsbetänkande, hvori å ena sidan framhålles svårigheten att fortfarande föra krig i Ryssland, i det »det icke allenast är tungt och besvärligt, utan så tungt, att man näppeligen i detta tillstånd kan finna vägar det att uppehålla, sedan [d: än mindre] med någon magt emot ryssen fortfara; — — så är ock stor fara, hvar man i krig blefve beståndande, att man icke måste för hunger och nöd skull framdeles förlöpa Nowgorod och flere orter och i så måtto med stor spott den öfvergifva, som man nu någorlunda med äran kunde qvitt varda; — — så att lidligare synes, icke allenast conditionerna lindra, utan ock allt att restituera för en ringa vedergällning, hellre än man skulle uti kriget framhärda.» Å andra sidan framhåller rådet, huru osäker *hvarje* fred med ryssen vore, hurusom det skulle rubba den allmänna opinionen hos grannarne och ställa K. M. och riket i disreputation, om man i strid med underhandlarnes förslag skulle utan skälig ersättning återställa till det ryska riket hvad man redan frånvunnit detsamma. Vidare framställer rådet de fördelar Sverige skulle erhålla af de ifrågavarande gränsfästningarna, hvarigenom ock »ryssen blefve alldeles täppt ifrån sjön, Finland för allt fiendtligt öfverfall till sjös försäkradt, alla de land i Ryssland, som ligga vid Ladoga och Onega-sjön, till öfverfall öppna och en ståtlig bekvämlighet upplåten långt in uti Ryssland på framdeles fejdefall att grassera.» Komme åter dessa gränsfästningar i ryssens hand, så finge han lätt att derifrån bekriga Sverige och Finland, »der han framdeles sin magt och lägenhet rätt känna lærer». På grund af dessa skäl anser rådet lämpligast att icke släppa detta tillfälle utur händerna eller eftergifva på de föreslagna vilkoren, utan fullfölja kriget defensivt under ett eller två år eller ock erbjuda stillestånd på 8 å 10 år, under hvilken tid de eröfrade orterna borde förblifva i svenskarnes ego, förutom Nowgorod, Stararussa och Porckow, hvilka mot 5, 4 eller till det minsta 3 t:r guld kunde återställas.

4. För att öka krigsstyrkan borde en anseelig utskrifning egarum, så väl krono- som frälsebönder indelas i rotar och af hvart tiotal krono- och hvart tjugutal frälsebönder, utom sätesgårdarne boende, uttagas *en* man, dessutom »alla lösdrängar, driftekarlar, spantals-tröskare,

fördelskarlar och andra slika»; med arffurstarne borde äfven underhandlas om en dylik utskrifning i furstendömena och förutom krigsbefälet särskilda »goda och beskedliga» män utses att verkställa denna utskrifning och förhindra »allt uppror och vidlyftighet».

5. I och för krigsfolkets proviantering borde en gärd påbjudas, hvilken så mycket lättare borde kunna utgöras, som årsväxten varit god.

6. Rådet delade K. M:ts tanke att en riksdag borde sammankallas till att gendrifva de många lögner, som under senaste tiden bland menige man utspridts, hvarvid K. M. sjelf då kunde upptaga klagomålen. Lämpligaste platsen för dess hållande anser rådet Stockholm vara och lämpligaste tiden tjugonde dag jul.

7. Angående ståthållare i Westergötland, »den der fuller för många orsakers skull nödig är». Rådet föreslår härtill Bo Ribbing eller Nils Stiernsköld, och borde samme ståthållare förestå Jönköpings län jemte Westergötland, »alldenstund näppeligen halfva delen af Westergötland nu är i H. K. M:ts händer».

8. Angående afbördande af pfaltzgreffvinnans fordran på 12,000 d:r å arfvegodsens och 12,000 gyllen å hennes moders brudskatt. Som dermed för närvarande måste anstå, borde hon öfvertalas att ännu här qvarstanna till nästa öppet vatten och under tiden något minska sitt hof. — Andra gäldenärer borde man kalla »hvar efter andra för sig» och framhålla omöjligheten att nu betala dem, hvilket vore bättre än att uppehålla dem med »onyttiga förtröstningar»; »för mycket miserabla personer» måste man antingen söka att hjälpa något eller ackordera med dem om betalningsterminer.

9. I fråga om dråpet på en häradsskrifvare i Westbo i Småland uppmanar rådet konungen att härom skriva till häradet, förmana det till trohet och stillhet samt utlofva att sjelf komma och förhöra saken; rådet anser för öfrigt att konungen i sin skrifvelse till allmogen hvarken bör gilla eller ogilla det skedda.

10. Angående Polens krig med Ryssland och dess följder för Sverige. Som framgångar för Polen alltid innebure en fara för Sverige, borde man uppskjuta stilleståndsfördragets afslutande, tills man finge se om polackerna ännu i höst ämnade belägra Pleskow.

11. Angående de marknader, som Stockholmsboarne önskade återfå, anser rådet K. M:ts reputation kräfva, att hvad en gång högtidligt bekräftats icke så snart åter blefve upphäfdt. Om därför någon förändring i köphandelsordinantien skulle ske, borde detta föregås af någon städernas allmänna sammankomst vid riksmöte eller annat stän-

der-möte, då de finge tillfälle att gifva sina besvär tillkänna och K. M. efter sin myndighet kunde afgöra saken.

Utan underskrifter.

Renskrifvet exemplar.

5 ark.

1617.

Opå dhe Puneter, som Kongl. Maj:t vår allernådigste Konungh och Herre, Richezens Råd at betänckia nådigest haffver proponerat, ähr dette deres ödmuke svar. Actum Öhrebroo den 23 Januarij Åhr 1617.

Rådet förklarar sig på K. M:ts begäran hafva tagit i bepröfvande, hvilka som kunde ifrågakomma att fylla rådsplatserna efter genom dödsfall och eljest afgångna rådspersoner, och uppgifver sig dervid icke kunnat finna flere dertill lämpliga än efterföljande: Abraham Leijonhufvud, Claes Horn, Gabriel Bengtsson Oxenstierna, Nils Stiernsköld och Johan Skytte. »Hvilka nu af dessa H. K. M. bäst behaga och tjenliga finnas, står till K. M:ts nådiga behag.»

Angående riksdagsordningen. Deruti föreslås bland annat att, sedan hvarje stånd inför K. M. på riksdagen skriftligen afgifvit sitt svaromål på till detsamma afgifna propositioner, borde, i fall meningsskiljaktighet mellan stånden egde rum, deputerade af begge parterna i K. M:ts närvaro frågan disputera.

Förslag till propositioner vid förestående riksdag:

1. Huru man skulle uppträda emot Polen, i fall något fiendtligt derifrån nästa år vore att vänta, såsom ryktet går.
2. Hvad som vore att göra, i fall stilleståndsförhandlingarna i Lifland blefve om intet.
3. Angående afvärjande af de polska praktikerna.
4. Angående lindring af allmogens besvär till följd af skjutsfärder, gästningar och durchtåg.
5. Angående ändring af köphandelsordinantien på grund af städernas besvär.
6. Angående medel att betäcka hvad som bruste i Elfsborgs lösen.

Underskrifter:

Magnus (Brahe)
greffe till Wisingsborg.

Axel Ryning.

Jöran Gyllenstierna.

Axel Oxenstierna.

Jesper Mattson Krus.

Bo Ribbing.

Nils Andersson (Liljehök).

Renskrifvet exemplar.

1 ark.

Anno 1617 till Maj månad haffver Kongl. Maj:t nådigst låthet sammankalla Rijkzens Råd till Stockholm, dem i eghen person på åthskillige dager proponerat och föreställt efterföljande vichtige och anlägne ährender at öfverväga och betänckia; och haffver högstbem:te H. K. M:t efter bem:te gode Herrers Råd och betänckande resolverat och beslutet såsom följer (Juli).

Den Julij.

1. Angående frågan, huru med arffurstarnes länsinläggande skulle tillgå, om dervid knäböjande borde iakttagas eller icke. Ansågs att dervid samma ceremoniel borde följas som i konungarne Johans, Sigismunds och Carls tid varit brukligt. Hvad särskildt knäböjandet beträffar, så vore detta visserligen icke, yttrar rådet, en alldeles fåfång ceremoni, utan skulle helt visst bidraga till ökad respekt för öfverheten; härpå borde man dock icke propositionsvis yrka, utan endast »tamquam per discursum på behöriga orter tentera, om sådant skulle vara till att nå»; upptoges det illa, så borde man ej vidare derom tala.

2. Angående hertig Carl Philips trohetsed vore rådets mening att den borde uppskjutas, tills H. F. N:de efter lagstadgad tid blefve fullmyndig och trädde i »fullkomlig regering».

3. Angående adelns i furstendömena rusttjenst, hvilken rådet ansåg i enlighet med testamentet, donationerna och adelns privilegier böra utgöras immediate till K. M. och kronan, »och kan H. K. M. härutinnan intet cederas».

4. Angående bestämmelser för contributionsväsendet i furstendömena, der åtskilliga underslef härutinnan bedrifvits, stannade rådet i den tanken, att man skulle förblifva vid det hittills öfliga sättet och blott söka förbättra bristerna.

5. Angående bestämmande af vadpenningar ifrån »arffurstarnes hofrätt», hvilken fastställdes till 12 mark.

Den Julij.

1. Angående hertig Johans pretension å arfvegods i Östergötland, hvilka af hertig Carl Philip innehades. Rådet anser att en vänlig förlikning härom borde ingås och en ordentlig process blott i nödfall tillitas.

2. Angående Elfsborgs lösen. Som denna ännu icke vore liquiderad, vore af nöden att af rikets ständer ytterligare begära ett års penningecontribution i likhet med hvad härförut varit brukligt.

3. För rikets behof borde dessutom ytterligare utskrifvas en gärd, hvilken kunde utgå efter följande grunder: af hvarje helt sextontal fullsättes skatte- och kronobönder likasom af dubbla antalet frälsebönder: 24 t:r spanmål, 2 t:r foderkorn, 8 L& smör, 24 L& kött och fläsk, 1 oxe, 8 får samt 8 lass hö; äfvensom af presterskapet »efter sedvana».

4. Som förstärkning af krigsfolket erfordrades, borde en utskrifning i likhet med föregående årets ega rum.

5. Beträffande den vid Örebro riksdag 1614 uppsatta handelsordinantien förklarar rådet densamma nu vara öfversedd och färdig att för ständerna framläggas.

Underskrifter:

Magnus (Brahe) Jacob de la Gardie. Axel Oxenstierna.
grefve till Wisingsborg.

Jesper Mattsson Krus. Erland Biörnsson (Bååt).

Abraham Leijonhufvud.

Renskrifvet exemplar. 1³/₄ ark.

Anno 1617 den 18 Junij på Stockholms slott i RådhsCammaren hafver K. M:t vår allernådigste Konung förhållit Rijkzens Rådhs närvarandes tilstånd emillan H:s K. M:t och Konung Sigismundum i Pålen, nådigst begiärandes at dhe saaken i noga betänckiande och deliberation taga och H:s K. M:t sitt Rådhs och vällmeening optäckia ville, på hvad sätt saaken tryggest och bäst företages skulle; särdeles om man ännu vijdare skulle trachta efter stillestånd och ded allenest i Lijfland; eller om man till vapen gripa och sig icke allenest försvara, uthan denne sigh nu anpræsenterande occasion beqvämme och fienden efter ligenheeten förföllia skulle.

På följande skäl anser rådet bäst vara att nyttja occasionen:

1) och 2) enär stilleståndsförhandlingarna å polackernes sida endast vore grundade på svek och bedrägeri; hvartill man ock lätteligen kunde döma af det förra 2-åriga stilleståndet;

3) enär eljest det krigsfolk, H. M. nu hafver, skulle med stor kostnad afdankas och då komma fienden till nytta;

4) enär, i fall fienden hade något anslag i sinnet, man derigenom skulle kunna förekomma honom;

5) enär Polens framgångar mot Ryssland, hvilka alltid innebure en fara för Sverige, derigenom kunde förhindras;

6) enär man under Polens krig med Ryssland lättare skulle kunna ernå ett drägligt stillestånd och

7) enär hertigen af Kurland och Farensbach erbjudit sig att utan svärds slag öfverlemna Dünamünde och en god del af sjösidan i Kurland.

På grund af alla dessa skäl ansåg rådet att man borde med det främmande folk, som för handen finnes, intaga Dünamünde och de kurländska städerna samt försöka sin lycka emot Riga, Pernau och andra orter, innan fienden kunde komma till undsättning. Till sakens justification borde man hos polska ständerna skriftligen annåla skälen till anfallet och ännu tillbjuda fredstractation.

Underskrifter:

Magnus (Brahe)	Abraham (Brahe)	Axel Ryning.
grefve till Wisingsborg.	grefve till Wisingsborg.	

Jöran Gyllenstierna.	Axel Oxenstierna.
----------------------	-------------------

Jesper Mattsson Krus.	Hans Åkesson (Soop).
-----------------------	----------------------

Erland Björnsson (Bååt).	Nils Andersson (Liljehök).
--------------------------	----------------------------

Henrik Horn.	Abraham Leijonhufvud.	Claes Horn.
--------------	-----------------------	-------------

Philip Scheiding.	Nils Stiernsköld.	Johan Skytte.
-------------------	-------------------	---------------

Concept samt renskrifvet exemplar.	1 ark.
------------------------------------	--------

1618.

Anno 1618 hade Kongl. M:t vår allernådigste herre sammankallat Rijkens Råd till Stockholm och på åthskillige tider och dagar i RådshCammeren på slottet persohnligen proponerat dem effterfylliande ährender att öfverväga, och blef sedan effter flitigt betänkiande och medh deres samptlige råd och samtycke på hvart och ett ährende resolverat såsom föllier. (Den 12 och 19 Maj).

Om medel till betäckande af hvad ännu återstode oliqvideradt af Elfsborgs lösen. I afseende härpå beslöts att ytterligare af ständerna begära en afgift i likhet med föregående år, för att undvika »ett stort krig och outredlig besvärlighet», hvarvid man borde för borgerskapet »förmedla öretalet och lindra med dem af adel, som för fattigdoms skull icke förmå den att utgöra». Vidare skulle härtill undsättning sökas hos General-Staterna, hos kompaniet i London, hos grefven af Ostfries-

land och flere, hvarjemte rådsherrarne utfäste sig att på egen kredit i utlandet söka uppbringa medel, för hvilka K. M. åtog sig att i framtiden hålla dem skadeslösa.

Den 12 Majj.

Som konungen af Danmark förklarar sig villig att vid gränsen underhandla med K. M. om förbund, under förutsättning att några framtällda gravamina först blefve afhjelpna, hemställdes till rådet hvad man härtill borde svara. Den första punkten gälde Peder Pederssons krönika, hvilken konungen af Danmark ansåge lögnaktig och af smädligt innehåll, hvarföre han fordrade att boken skulle revoceras och auctorn straffas. Härom resolverades att, ehuru författaren till lif och ära måste försvaras, kunde man dock, då han »trädt utur sitt rätta, historiska uppsåt och fält en otidig och en privat person ej anständig dom om det sista danska kriget», bevilja att denna paragraf i boken blefve utesluten och försäljning af upplagan inhiberad, till dess denna paragraf blifvit ändrad.

Ann. Fortsättningen saknas.

Den 19 Majj.

1. Om hertig Johans skuld, hvem som vore skyldig att densamma betala.

2. Om furstinnan Maria Elisabets heyraths-contract, och särskildt rörande tullen i Norrköping och frågan om hvart lifgedinget skulle hemfalla, derest furstinnan inginge nytt gifte.

3. Angående tvisten om adelns rusttjänst inom furstendömet.

I afseende på den första punkten yttrar rådet att, då furstendömet enligt konung Gustaf I:s testamente borde hemfalla till K. M. och kronan fritt från skuld, borde gälden betäckas af lösörena, men hvad derutinnan fattades, fyllas af konungen och hertig Carl Philip såsom varande närmaste arfvingar. Hvad hertigen uppburit af de extraordinarie räntorna och för egen räkning användt, anser rådet böra gäldas framför alla andra skulder; men sedan detta rättskraf uttryckligen blifvit framhållet, borde dock K. M. låta det falla, »på det H. F. N. hertig Johans namn och rykte desto bättre kunde blifva salveradt.»

Beträffande den andra punkten, om tullen i Norrköping och huruvida lifgedinget skulle hemfalla till K. M. och kronan, i fall prinsessan Maria Elisabet inginge nytt gifte, förklarar rådet, det heyraths-contractet vore »i många orter mörkt och disputerligt, och kan snart vridas och vrängas, dit läsaren vill», hvarföre det borde judiceras efter

skäl och billighet. På flere grunder ansåg emellertid rådet att tullen i Norrköping icke kunde vara inbegripen i de till lifgedinget be-
brefvade förmånerna. Hvad åter sjelfva lifgedinget beträffade, vore
ordalydelsen klar, enligt hvilken det borde hänfalla till kronan, men
som inlösen vore en tung börda, borde K. M. och hertig Carl Philip
sig emellan dela detta såsom öfriga arfvegods, så mycket mera som de
ju åtagit sig skulderna.

Angående adelns i furstendömet rusttjänst uttalar rådet samma
mening som föregående är, att den borde utgöras immediate till K. M.
och kronan; så framt om rätten bliver taladt, kan härutinnan intet
cederas, men efter broderlig sänja och kärlek är den yppersta och
fastaste grund regementet bygges uppå, vore icke oråd, att man ock
funne en medelväg, hvarföre rådet begär betänketid att främdeles
yttra sin mening.

Utan underskrifter.

Renskrifvet exemplar.

2 ark.

1619.

**Anno 1619 den 21 och 22 Januarij den tijdh Kongl. Maj:tt vår al-
lernådigste herre lät sammankalla Rijkzens Råd i Linköpingh
på huset, då uthi högborne Furstes hertig Carll Phillips till Su-
dermanland etc. närvaru proponerade H:s Kongl. Maj:t Rich-
zens Råd at öfverväge, at efterdi ett möthe nu till den 27
Januarij var berammet emellan H:s K. M:tt och Konungens i
Danmark Commissarier på gräntzen, der till att tractere och
handle om Förbund emellen begge dere Maj:ter och Rijken,
om och samme Förbund nyttigt vore och med hvad conditioner
det bäst stode till at besluta? Eller och hvar det icke finnes
rädeligit eller tiänligit, huruledes man dhå uthan offens och
förargelse det må kunne uthslå?**

Att ingå förbund med konungen af Danmark anser rådet vara
fördelaktigt »för yttermera säkerhets skull på denna sida», dock så att
det skedde utan intrång på förutvarande förbund med General-Staterna.
Först borde man derföre föreslå ett förbund emot konungen i Polen och
hans efterkommande; om detta icke antoges, borde man föreslå ett
förbund emot »alla evangeliij fiender», och borde det för andra evan-

geliske potentater och republiker stå öppet att deruti ingå; om ej heller detta antoges, men Danmark erbjöde sig att ingå ett defensivt förbund emot »alla fiender», så borde ett sådant anbud icke afböjas, dock förbundet med General-Staterna alltid oförkränt.

Beträffande villkoren för detta förbund borde det förnämsta vara ömsesidigt understöd i manskap och skepp, när så kunde påfordras: inga polska lögnespriidare skulle ega rätt att uppehålla sig vid gränsen. polska skepp skulle icke tillåtas att passera Sundet, konungen i Polen borde icke tilldelas »någon titel af Sverige». Samtycktes ej till någotdera af dessa trenne uppgifna förslag, så vore bäst att låta hela frågan om förbund förfalla.

Underskrifter:

Magnus (Brahe) Abraham (Brahe) Axel Oxenstierna.
grefvo till Wisingsborg. grefve till Wisingsborg.

Gustaf Stenbock. Erland Biörnsson (Bååt). Claes Horn.

I inledningen uppgifvas såsom vid rådslaget närvarande ofvan anförde utom Abraham Brahe och Erland Biörnsson, men derjemte äfven Bo Ribbing, Jesper Mattsson Krus, Johan Skytte. Nils Bielke och Gabriel Oxenstierna.

Renskrifvet exemplar.

³/₄ ark.

Om een anseenligh gärd att påläggias allmoghen. Actum Stockholm den Julij A:o 1619.

Denna föreslagna gärd tillstyrkes af rådet och borde dervid 16 skattebönder såsom ock 32 frälsebönder, »som pläga räknas i en skatta. utgöra 24 t:or spanmål, 4 L^æ smör, 2 L^æ humla, 24 L^æ kött och fläsk, 1 oxe, 8 får, 8 lass hö.

Utan underskrifter.

Renskrifvet exemplar.

¹/₄ ark.

1620.

Rådhsdag af Kongl. Maj:tt till Sverige etc. vår allernädigste Konungh och Herre godt funnet och beslutett. Närvarande efterschrefne aff Rijchzens Råd. Actum Stockholm den Martij Åhr 1620.

1. Huru sakerna med de poler, ryssar och danskar böra företagas.
2. Hvad hjelp, som beqvämligast kunde påläggas och kronan och allmogen drägligast vore.

3. Huru controversien emellan H. K. M. och hertig Carl Philip om adelns rusttjenst inom furstendömet bäst skulle kunna afhjelpas.

4. Om de privilegier H. M. ärnade gifva städerna.

I afseende på den första punkten hänvisas till ständernas föregående beslut, som äfven vore af rådet underskrifvet.

Angående hjälpen föreslås, att den lades på hvars och ens förmögenhet och att bönderne skulle utgöra den i spannmål och boskap.

Angående adelns rusttjenst inom furstendömet uttalar rådet samma äsigt som vid föregående tillfällen; för den broderliga samsjans skull föreslås dock åtskilliga modifikation.

Städernas privilegier anser rådet böra blifva till gagn.

Underskrifter:

Magnus (Brahe) Axel Oxenstierna. Jesper Mattsson Krus.
grefve till Wisingsborg.

Claes Horn.

Concept (Axel Oxenstiernas hand) och renskrifvet exemplar.

³/₄ ark.

Rådshlagh, som Kongl. Maj:tt till Sverige etc., vår allernådigste Konungh, hafver resolverat och godt funnet. Närhrvarande effterschrefne aff Rijchzens Råd. Actum Stockholm den 27 Julij A:o 1620.

De till rådets betänkande hänvisade frågor gälde:

1. Hvad hus och län K. M:ts utsedda brud skulle erhålla såsom lifgeding, huru stor räntan skulle beräknas och under hvilka villkor lifgedinget skulle tilldelas.

2. I fall någon garanti skulle af det Brandenburgska huset afordras K. M. med hänsyn till faran ifrån Polens sida, i hvilken form sådan skulle kunna lemnas.

3. Hvad hjälp man kunde af allmogen påräkna till bröllopskost.

Rådet föreslår i förstnämnda afseende Linköpings och Bråborgs hus, Norsholms och Kungsbro gårdar, jemte Linköpings stad och län; räntan borde beräknas till 20,000 d:r årligen efter förutvarande låg jordvärdering; om förenämnda län icke skulle räcka till härför, borde resten tagas från angränsande härader, Bankekinds härad med Åtveds bruk undantaget; härjemte innehåller rådsbetänkandet uti ifråga-

varande punkt närmare bestämmelser i afseende på de furstliga rättigheterna.

Med afseende på faran för Brandenburg från polsk sida borde man utlofva att, om så påfordrades, understödja kurfursten med 8,000 man fotfolk eller 50,000 d:r i månaden, hvarjemte K. M. borde förbinda sig att icke sluta något stilleståndsfördrag med Polen utan att kurfursten tillförsäkrades Preussen.

Bröllopgården anser rådet höra utgå i likhet med föregående års contributioner, dock måste dertill läggas några få »färskmatpersedlar», nemligen af hvar hel gård 4 gäss, 16 höns, 160 ägg, item 64 kärvar halm.

Underskrifter:

Magnus (Brahe)
grefve till Wisingsborg.

Axel Oxenstierna.

Jesper Mattsson Krus.

Claes Horn.

Johan Skytte.

Concept samt renskrifvet exemplar.

1 ark.

1621.

Anno 1621 den 23 Martij på Stockholms slott i Rådhs-Cammaren
haffver Kongl. Maj:t, vår allernådigste Konungh och Herre, lå-
thet sammankalla Rijkzens Rådhs och dem at deliberera och
öfverväga effterschrefne 2:ne puncter allernådigst proponerat.
(Dat. d. 26 Mars.)

1. Huruvida man icke, då den »cessatio armorum», som i Lif-
land hittills egt rum, nu vore tilländalupen, borde nyttja occasionen
och angripa fienden, för så vida de vid mötet i Stockholm föreslagna
fredsvilkoren icke blefve antagna.

2. Huruvida man icke borde sammankalla ständerna för att med-
dela dem om ställningen, »det sådan exploit icke oförseendes kommer
dem på handa».

»Hvarpå är», heter det, »med de gode herrars råd den 26 Martij
för godt och rådsamt funnet och af K. M. resolveradt och beslutadt»:

att, derest icke de med Måns Mårtensson (Palm) öfverlemnade
freds- och stilleståndsförslagen blefve antagna, begagna det nuvarande
gynsamma tillfället, medan Polen vore inveckladt i krig med turkarne

och tartarerna, för så vida icke den i Småland grasserande pestilensen utsträckte sig vidare i landet, i hvilket fall man borde uppskjuta denna expedition, samt

att ständerna skulle sammankallas till nästkommande Juni månad.

Underskrifter:

Abraham (Brahe)

Carl Carlsson Gyllenhielm.

grefve till Wisingsborg.

Axel Oxenstierna. Nils Bielke Gabriel Oxenstierna Bengtsson.
till Salstad, friherre.

Claes Horn.

Johan Skytte.

Renskrifvet exemplar.

$\frac{3}{4}$ ark.

1622.

Radslag om Tollens och Accelsens påläggande. (Odat., i Maj, enligt Runells förteckning).

I sin proposition till rådet att öfverlägga om medel till utförande af kriget emot Polen yttrar konungen, att det sätt, hvarpå hittills contributioner ingått, nemligen genom skattnägning på hjonen, boskapen och hemmantalet, varit »bemängdt med stor origtighet, den fattiges betryck och pressur», utan att dock hvad som influtit motsvarat hvad som behöfts. Då kronans inkomst för öfrigt hufvudsakligen blott bestod i afkastningen från Kopparberget, och detta äfven kunde träffas af någon olycka, föreslog konungen att i stället, i likhet med hvad i andra länder vore öfligt, alla ätande och consumptibla varor, som till torg fördes, belades med en accis-afgift.

Rådet bifaller detta konungens förslag, då »sådant synes billigt och skäligt vara, alldenstund den gifver mest, som mest eger, och den minst, som minst, och den intet, som intet eger, och blifver i så måtto den fattige förskonad, — — dock hafva de gode herrar riksens råd H. K. M. underdånigst påmint, att efter ridderskapet och adeln härtill frihet njutit hafva, att H. K. M. dem återigen med nåder ihågkomma vele».

Underskrifter:

Abraham (Brahe).

Axel Oxenstierna.

Nils Bielke

till Salstad.

Erland Biörnsson (Bååt).

Gabriel Oxenstierna

friherre till Mörby och Lindholmen.

Claes Horn.

Nils Stiernsköld.

Johan Skytte.

Renskrifvet exemplar.

$\frac{1}{2}$ ark.

1623.

Anno 1623 uthi Martij månad på Vesteråhs uti K. M:ts vår allernådigste Konungs och Herres Cammar, hafver H. K. M:t låted sammankalla samptlige Rijkens Råd och dem efterföljande ärender till att öfverväga och berådslå allernådigest förhållad.

1. Angående storfurstens af Ryssland proposition att äkta konungens svägerska, fröken Katarina af Brandenburg.

2. Angående konungens af Danmark bref om tullen och de genom den danske agenten Peder Galt öfverlemnade besvärspunkter. »Och är af K. M. uti de gode herrars närvaro och efter deras råd och föregående discours godtfunnet och resolveradt öfver dessa punkter på efterföljande sätt:»

Storfurstens giftermål med fröken Katarina vore att tillstyrka, i fall hans gemål finge åtnjuta fri religionsöfning, finge begagna egna »råd, presttjenare och fruntimmer» och storfursten gäfve K. M. satisfaction å dess besvärspunkter.

Beträffande konungens af Danmark klagan öfver att K. M. icke låte sina egna undersåtar handla fritt med Danmark utan tullafgifters erläggande, hvilket den danske konungen förmenade vara i strid med fördraget och derföre fordrade upphäfvande af alla sådana ungälder under hot, att eljest såsom repressalier taga tull af svenskarne i Sundet, resolverades att K. M. skulle vidblifva hvad vid ständernas möte i Stockholm 1620 fastställdes samt att man skulle »defendera K. M:ts och kronans höghet och fria disposition öfver sina undersåtar och icke tillstādja att den i någon motto blifver förkränkt, ehvad der ock på följa kunde». Till att undvika fejd borde man med foglighet föreställa konungen af Danmark sakens rättmätighet; hulpe detta icke, så borde man patientera, i fall danskarne verkstälde sin hotelse och toge tull af svenskarne i Sundet, till dess man i framtiden finge lägenhet att vindicera denna injuria.

I fråga om de certifikationer konungen af Danmark fordrade af svenska handelsmän, förklaras detta vara tvärt emot fördraget, tvärt emot öfligt bruk, all trafiks och handels natur, hvarföre man derpå ingalunda kunde ingå.

Angående konungens af Danmark fordran, att utbekomma en akt om rysk cession i Lappmarken, förklaras att Ryssland icke gjort någon express cession å hvad Sverige före den danska fejden vid Westerhafvet åtnjutit, hvarföre vore omöjligt att utlemna någon sådan akt.

Som af ordalydelsen i brefven och af öfriga akter tydligt framginge att Danmark ville begagna sig af detta tillfälle, då Sverige vore inveckladt i krig med Polen, och fiendtligt angripa oss eller ock erbjuda oss »sådana oskäl, att K. M. och Sveriges krona det med ingen ära tåla och lida kan, hvarföre är resolveradt att göra all möjlig preparation till rikets värn och sedan icke tillstädja, när lägenheten är, det K. M:ts och rikets höghet och undersåtarnes ärliga näring blifver med oskäl minskad och förhindrad».

Utan underskrifter, men i inledningen till rådslaget uppgifvas följande rådsherrar såsom närvarande:

Abraham (Brahe).	Axel Oxenstierna.	
Nils Bielke:	Bo Ribbing.	
Erland Björnsson (Bååt).	Gabriel Bengtsson (Oxenstierna).	
Claes Horn.	Nils Stiernsköld.	Johan Skytte.
Copia med rättelser af Axel Oxenstiernas hand.		1' $\frac{1}{4}$ ark.

Riksens Rådz betänckande om stilleståndz oprettande medh Polen och medh hvadh conditioner. Dat. Vesteråhs dhen Martij 1623.

I inledningen säges, att konungen sammankallat rikets råd till sin kammare på Vesterås slott att berådslå om sakernas närvarande tillstånd med polacken, synnerligast rörande följande punkter:

1. Enär den med Polen afslutade vapenhvilan vore ingången med afsigt att en ny traktat emellan rikena skulle under sommaren komma till stånd, tillfrågas rådet, huruvida man, på vilkor att konungen i Polen afsade sig alla anspråk på Sverige, borde med afstående af Riga och andra af svenskarne intagna orter ingå fredsslut eller ett femtioårigt stillestånd.

2. Om man, i fall anledningen till tvisten icke kunde häfvas, likväl borde söka avsluta stillestånd.

3. Om man, i fall stilleståndet ej på annat vilkor kunde ernås, borde ingå derpå exclusis regibus.

Sedan rådet i afseende på den första punkten i de starkaste ordalag framhållit vigten af att icke släppa Riga ur händerna, avslutar det dock sitt betänckande härutinnan med den förklaring att, »efterty så-

dana consilia måste modereras efter rikets stat och dess vilkor», borde man, derest en *compositio totalis et omnimoda controversiarum omnium inter reges et regna Sueciæ et Poloniæ* kunde åvägabringas, i denna punkt villfara polackernes önskningar, så mycket mera som en vidlyftighet emellan Sverige och Danmark syntes vilja uppväxa och man icke borde inlåta sig i tvenne krig på en gång.

2. Att avsluta ett vapenstillestånd med bibehållande af Riga och andra orter syntes ock ändamålsenligt.

3. I afseende på den tredje punkten uttalar rådet den meningen att, derest det endast gälde prolongation af vapenhvilan på »ett år, tu eller mer», kunde det efter båda konungarnes befallning och consens ske på samma sätt som hittills, men der det skulle gälla ett verkligt stillestånd för en tid af sex, sju eller flere år »med det vunna och inkräktade Liflands retention», borde man, ehuru »ingen annan i Sverige magt hafver någon fred, stillestånd, krig etc. att börja eller ända utan H. K. M., denna gång patientera att ett stillestånd emellan begge kronorna efter K. M:ts befallning och fullmagt upprättades och sedan solenniter på båda sidor af ständerna confirmerades».

Underskrifter:

Abraham (Brahe)
greffe till Wisingsborg.

Axel Oxenstierna.

Nils Bielke
till Salstad, friherre.

Bo Ribbing. Erland Biörnsson (Bååt).

Gabriel Oxenstierna
friherre till Mörby och Lindholmen.

Claes Horn.

Nils Stiernsköld.

Johan Skytte.

Lindorm Ribbing.

Svante Baner.

Renskrifvet exemplar.

1 ark.

1626.

Rådshlagh om medell till folek och penningar, som uthij Riksdaghen [Jan. 1627] skall proponeras. (Dat. d. 23 Nov. 1626)*)

I K. M:ts proposition till rådet omnämnes, hurusom K. M. under den förflutna sommaren vunnit en så stor framgång emot fienden, att alla dennes hamnar nu vore afstängda och hans förnämsta platser i Preussen intagna, hvarigenom han icke utan att genombryta den svenska krigsmagten skulle kunna verkställa ut- eller inskeppning; för att

*) Jfr *Kullberg: Svenska riksrådets protokoll*, del. 1, sidd. 32—36.

• på enellertid kunna tilltvinga sig en hederlig fred vore af vigt att denna krigsmagt ökades, hvadan till rådet hemställes, huru folk och penningar bäst skulle kunna erhållas.

... Rådet svarar härtill, att, som förmodligen polackerne vid stundande riksdag i Warschau komme att uppsätta en stor armé emot svenskarne, vore visserligen af högsta vigt att öka krigsmagten derute, för att kunna »tractera med fienden under hjelmen», hvarföre rådet tillstyrker, att rikets ständer sammankallades och att med dem underhandlades om manskap och penninge-contribution, i afseende på hvilken fråga rådet dock tillika ville afgifva sin egen mening.

Ehuru man väl, säger rådet, kunde värfva krigsfolk i utlandet, så vore dock detta kostsamt, på samma gång sådant manskap icke kunde genom affectionens band vara med fäderneslandet förenadt, hvarföre man »på all händelse måste vara dem med inländskt folk vida öfvermannad», hvadan rådet anser bäst vara att en stark utskrifning inom landet egde rum.

I afseende på penningemedel anser rådet qvarntullen och lilla tullen föga förslå, så väl på grund af de många squalte-, hand- och väderqvarnarna, som ock till följd af försnillning och omkostnader vid kontrollen m. m., hvarföre rådet föreslår såsom säkrare utväg en boskaps-hjelp och enskildes försträckningar, förklarar sig ock för sin del af egna medel vilja härtill contribuera och tillika söka öfvertala sina goda vänner dertill. Men enär både folk och boskap pläga af allmogen understickas så på adelns gårdar som på preste- och ryttaregårdarne och i städerna, och kronohemmanen genom försäljning, bortgifvande och ödeläggelse betydligt förminskats, föreslår rådet, att K. M. vid förestående riksdag till ständerna hemstälde så väl om en allmän utskrifning som en boskapshjelp att utgå öfver alla stånd i riket, så adel som oadel, så andlige som verldslige, »icke allenast den menige allmogen, såsom tillförene vant är; — och det icke allenast å landet, utan också i städerna och hos borgerskapet, så att utskrifningen allas ofvanbete folk efter mantalet öfver hvar tionde man gå må, och boskapshjelpen så i städerna som å landet efter samma proportion, som tillförene hos bonden ske plägar, ingen derifrån undantagande, mer än den H. K. M. täckes därför särdeles befria; — och sjelfva borgarne, som icke kunna efter lag för borgare gillas, måge väl utskrifvas».

För att gifva de oförmögne någon lättnad och på det alla måtte hafva ett godt föredöme, föreslår rådet, att K. M. framför de öfriga stånden borde uppmana ridderskapet och adeln att underkasta sig en sådan utskrifning för sitt folk så inom som utom frihetsmiln, endast

enskilde tjenare på sätesgårdarne och hoffolket undantagna, och på samma sätt med boskapsbjelpen, sätesgårdarne undantagna. Rådet förklarar sig ock beredvilligt att söka öfvertala adeln härtill, och med eget exempel derutinnan föregå, intet tviflandes, när hvar och en betänker rikets nöd, sin egen och de sinas välfärd och, utöfver allt, det stora intresse, som så väl hvar familia isynnerhet som hela fäderneslandet deruti hafver, att rikets armé, som nu nästan hel och hållen på andra sidan om hafvet emot fienden ligger, må icke förstörd utan till rikets stats och den allmänna frihetens beskydd behållen blifva, att han ju sjelfvillig, redebogen och benägen dertill finnas skall».

Underskrifter:

Magnus (Brahe)	Carl Carlsson Gyllenhielm.
grefve till Wisingsborg	
Gabriel Oxenstierna	Philip Scheiding. Claes Horn.
friherre till Mörby och Lindholmen.	
Johan Skytte.	Gabriel Oxenstierna Gustafsson.
Per Baner.	Claes Fleming. Carl Eriksson Oxenstierna.
Renskrifvet exemplar.	1 ¹ 2 ark.

1628.

Rådshlagh om uthskrifning, boskapzskatten, miöltullen och 6 marek af hvart hlon öfver 12 åhr, emot handqvarnarnes brukande.
Dat. Stockholm d. 13 Dec. 1628).

»Anno 1628 den 13 Decembris strax efter H. K. M. var lyckligen hemkommen utur Preussen, fordrade H. K. M. rikets råd upp i rådkammaren», hvarvid konungen i sin proposition till rådet klagar öfver den långsamhet, hvarmed räntorna ingått, hvilket äfven menligt inverkat på krigsoperationerna; ehuru visserligen, säger konungen, ingen stor skada skett, så måste dock farorna förebyggas och staten hållas vid magt.

Som fienden fortfarande vore obenägen till fred, hemställes, huruvida icke, för att fylla luckorna inom arméen och flottan, en utskrifning borde ega rum för nästkommande år såsom under det gångna. Vidare öfverlemnas till rådets öfvervägande:

huruvida icke K. M. borde strax påbjuda qvarntullens och boskapsbjelpens utgående, i enlighet med senaste mötes beslut, samt

huruvida rådet ansåge, att den ovilja, hvarmed påbudet om tremarkshjelpen af allmogen upptagits, borde för K. M. vara en anledning att för förutnämnda gårders utskrifning sammankalla en riksdag, eller om K. M. derförutan kunde påbjuda desamma med stöd af föregående mötes beslut.

Rådet svarar härtill, att rikets utgifter vore »svåra stora»; »de, som hafva vele, äre många, och de, som utgifva skole, förminskas år från år, mer och mer», så att det derföre gått trögt med indrifvandet af det förflutna årets anordningar, men på samma gång uttrycker ock rådet sin tacksamhet till K. M., »som icke desto mindre allting med sådan ifver, mod och konungslig hög försigtighet genomgått hafver, att arméen och fäderneslandet äro ännu uti sitt behåll», hvarjemte det förklarar sig med råd och dåd vilja stödja konungen samt råda och förmana alla andra till bistånd, tålmod och villighet.

Att utskrifva ny riksdag anser rådet onödigt; om allmogens sinnen i somliga landsändar behöfde omstämmas, så kunde detta åvägbringas antingen genom K. M. personligen, »der föret och lägenheterna sådant medgifva», eller ock genom utskrifningskommissarierna.

Angående arméens förstärkning anser rådet att, huru utblottadt på folk än landet vore och väl i behof af hvila, något annat medel än ny utskrifning icke finnes, då man icke kunde lita till de främmande; en sådan utskrifning borde genast ställas i verket öfver hela riket, i stad och på land, så hos frälse som ofrälse.

Boskapstullen och mjöltullen borde likaså med första indrifvas. Ehuru handqvarnarna, som af allmogen fortfarande flerstädes i hemlighet brukades, varit till men för mjöltullen, borde man dock på behäglig tid lemna allmogen rätt till deras begagnande mot en afgift af 6 mark på hvart hjon öfver 12 år, hvarigenom allmogen snart skulle förmås till dessa qvarnars afläggande.

Utan underskrifter.

Copia.

$\frac{3}{4}$ ark.

Riksens rådz Rådshlagh om Stralsundz defension, Tyske och Polske krigen. (Dat. Stockholm d. 15 Dec. 1628)*).

»Anno 1628 den 15 Decembris strax efter H. K. M:ts lyckliga hemkomst ifrån Preussen fordrade H. K. M. rikets råd upp i rådkam-

*) Jfr *Kullberg: Svenska riksrådets protokoll*, del. I, sidd. 123—125; finnes tryckt i *Scenskt Krigshistoriskt Arkiv*, del. I, sidd. 20—24.

maren på Stockholms slott, då H. K. M. dem förestälde detta närvarande vårt kära fäderneslands tillstånd, vilkor och lägenhet, nådigst begärde deras råd och betänkande, huruledes det för alla dess fiender, särdeles kejsaren och de påfviske, som nu med deras stora våld och tyranni dagligen närmare och närmare nalkas an till våra gränser, bäst och bekvämligast till att försäkra och den tillstundande faran i tid att afvärja och förekomma äro.»

I rådslaget anføres först, hurusom kejsaren och de påfviske, »samt med våld och samt med list bemäktigat sig alla furstendömen vid sjösidan och nu dagligen hålla på att stärka sig med skepp och flotta, aktandes tillvälla sig dominium maris och spela mästare i Östersjön, som af hedenhös under Sveriges krona hört och lydt hafver», hvarjemte rådet säger sig af K. M. hafva förnummit, det K. M. för att »styra och dämpa deras skadliga framgång vid Östersjön» måst sistlidne sommår antaga sig Stralsunds defension. Vidare anføres, huru de kejserliges mod vuxit så högt, att de redan i hoppet »uppsvalgit» alla evangeliske kristne, på samma gång Sverige genom Stralsunds undsättning intet annat än uppenbart krig hade att af dem förvänta, med anledning hvaraf K. M. till rådet hemställer, huruvida man borde söka »sopiera» och förebygga samma krig eller »med vapen gå det emot och förbida hvad event och utgång Gud nådigast gifva tackes». Likaså tillfrågas rådet, om man borde förbida fienden inom landets egna gränser, eller nu strax föra krigets börda in på tysk botten, likasom ock mot hvilkendera magten man borde uppträda offensivt eller defensivt, enär man utan tvifvel måste föra krig både emot kejsaren och Polen och landets tillgångar icke tillåte att åt båda hållen gå offensivt tillväga. ---

På frågan, huruvida man borde lida kejsarens och de påfviskes inträng på Östersjö-länderna, förklarar rådet, att derom vore redan vid sistlidne riksdag (i Jan. samma år) handladt, då »de samtliga» styrkt och rådt K. M. att draga försorg om att de kejserlige icke finge rotfästa sig vid Östersjön.

Med afseende på Stralsund säger rådet att, ehuru vid samma tillfälle derom icke blef särskildt vidrördt, så insåge dock rådet den stora vigten af att staden icke kommit i de kejserliges händer, hvarifrån desse lätt kunnat öfverföra krigsfolk till det på manskap utblottade Sverige, såsom det skulle hafva varit till största prejudice i framtiden, i fall Danmark erhållit patrocinium öfver staden enligt dess afsigt i början. Af ofvanbemälda skäl förklara rådsherrarne sig hafva »hög orsak H. K. M. på det ödmjukaste och underdånigaste

betacka, som så visligen och försigteligen denna saken angripit hafver och sina trogna undersåtars valfärd sig så högeligen låter angelägen vara. ödmjukligen och underdänligen begärande H. K. M. icke ville tröttas med de många och stora besvär H. K. M. för dem och fäderneslandet uti denna och annan måtto alltid utstå och draga måste».

Vidare yttrar rådet i afseende på förhållandet till kejsaren och de påfviske, att det vore klart och odisputerligt, att ett uppenbart krig med dem tillstundade, ty hela världen vore kunnigt, att »papisternes allmänna intention är att utrota och förderfva alla evangeliske kristne.» Ehuru de icke formligen uppsagt freden, så vore det blott tid och tillfälle dertill, som ännu fattades dem, såsom Wallenstein för lidne sommar yttrat till kansleren, att han ansåge Stralsunds undsättning såsom en uppenbar fejd. De hade ock deruti visat sina fiendtliga afsigter att de understödt våra fiender och »lätit offentligen sina fanor flyga emot oss», förhindrat alla traktater med Polen likasom commercen på Sverige. »Sist är ock det otvifvelaktigt, att huset Österrike hafver så många år här traktat efter den allmänna monarkien öfver hela världen och fördenskull icke vänder igen, medan de nu Tyskland så vida till sin lydnad bragt hafva och en god del af Danmark, förr än de söka göra oss detsamma», hvarföre de ock på allahanda sätt söka practisera sig till en flotta. Som rådet sälunda icke visste, huru kriget med ära kunde undvikas, synnerligast som K. M:ts sändebud helt visst i likhet med konungarnes af England och Böhmen icke skulle blifva mottaget, eller, om det ock mottoges, »vore det dock likväl intet annat än tidsförhållning och bedrägeri. allenast till att söfva oss med freden, så länge han sig Tyskland och Östersjön bemäktigat hade och sedan kunna med desto större magt falla oss och fäderneslandet an».

Då »den hafver större kommoditeter och nyttigheter, som förer kriget, än den, som det emottaga måste», borde man, hellre än att förbida kriget hemma, föra det öfver på tysk botten och »så vida ifrån våra gränser som någonsin möjligt vara kan». Medan man i Tyskland borde uppträda offensivt, borde man enligt rådets mening i Preussen hålla sig på defensiven.

»Den högste Gud, som rätte rådgifvaren är», yttrar sig rådet till sist, »han gifve allt, hvad de uti så måtto rådt och styrkt hafva, lycka och framgång, hans gudomliga namn till ära, H. K. M., vårt kära fädernesland och alla beträngde evangeliske kristne till styrka, hjälp, tröst och bistånd».

»De för deras personer vele och skole finnas oförtrutna att göra deras pligt till saken, tåligt lida och förbida, ehvad derpå följer och

hvad exitum Gud tackes förläna, vele ock så mycket de samtliga eller synnerligen, hemligen eller uppenbarligen förmå, råda, förmana och styrka alla H. K. M:ts undersåtar till tålmod, sandrägtighet, godvillighet och hörsamhet».

Utan underskrifter.

Copia.

1³ , ark.

1629.

Rådshlagh hållit i Stockholm dhen 18 Aprilis 1629 om K. M:tz brefz till Ständerna i Tyskland i Stralsundske saaken afsklekande och brefven till Wallenstein och Tilly).*)

Konungen hemställer till rådet hvad som vore att göra i afseende på förhållandena i Tyskland och särskildt med hänsyn till förhandlingarna i Lübeck, till hvilka K. M:ts sändebud icke erhållit tillträde. ehuru de nu syntes vilja kasta om på en annan bog och förklarat sig vilja hänskjuta saken till kejsaren. Som konungen befurade att dermed blott afsåges att förhåla tiden och bedraga, tyckte konungen ändamålsenligt vara att en apologi utfärdades till de förnämsta ständerna i Tyskland rörande den Stralsundska saken, äfvensom att en adelsman afsändes till Wallenstein och Tilly för att underhandla om den tillämnade traktaten och en vapenhvila, hvarjemte konungen begär rådets utlåtande, huruvida denne adelsman borde afsändas i rådets eller konungens namn.

Rådet svarar härtill, att, ehuru det svenska sändebudet så snöpligen blifvit afvisadt, borde man dock antaga deras anbud härutinnan, då en vapenhvila borde föreslås för Stralsund, Preussen och Sverige för att underlätta traktatens afslutande. Af flere skäl tillstyrker rådet att en beskickning afsändes till Tilly och Wallenstein och borde denna beskickning hellre aflåtas i rådets än i konungens namn »för Wallensteinarens eget humör, att, om han skulle ställa sig efter vanan något injurieux i titlar eller annat, kunde sådant beqvämare af rådet, än H. K. M. sjelf förtagas;» äfven derföre vore ett sådant tillvägagående lämpligare, emedan desse blott vore kejsarens och ligans tjänare och K. M. deremot en absolut herre och konung. Kunde man genom

*) Jfr *Kullberg: Svenska riksrådets protokoll*, del. I, sidd. 126, 127.

samma beskickning föranleda någon söndring emellan Tilly och Wallenstein, »efter Tilly hafver icke ännu directe betett sig fiendtlig emot H. K. M:t», så vore det så mycket bättre.

Underskrifter:

Jacob de la Gardie.

Gabriel Oxenstierna
friherre till Mörby och Lindholmen.

Johan Skytte.

Per Baner.

Matthias Soop.

Copia.

1 ark.

Rådhet rådhe K. M:t gå öfver siön medh een krigsmacht och angripa kelsaren. (Dat. Upsala d. 3 Novemb. 1629).*)

»Anno 1629 den 27 Octobris kallade H. K. M. efterskrefne Sveriges rikes råd upp i rådkammaren på Upsala slott, — — och ibland annat förde de gode herrar till sinnes, huru ofta H. K. M. hade tillförene spått, att det tyska kriget skulle intet förr ändas, än det komme ock oss Svenske på halsen, och att hvad H. K. M. nu länge sedan spått hafver, det vore nu i sommar skedt, i det att den kejserlige fältmarskalken är sänd med en hel armé in i Preussen, hafver conjungerat sig der med de poler, och H. K. M. hela sommaren med sådan ifver antastat, att hvar Gud icke synnerligen hade stått oss bi, man visserligen en stor fara lupit hade.»

Ehuru rådet, anför konungen vidare, alltid tillförene rådt K. M. att gå emot detta kriget, så ville dock K. M. än en gång »till öfverflöd rådföra saken», på det att det icke sedan, om utgången icke blefve lycklig, skulle heta, att det vore inconsulto gjordt.

Rådet framställer så väl skälen *för* som *mot* och först skälen *mot* i följande 7 punkter:

1. Såsom undersåtarne nu glädja sig öfver det ingångna sex-åriga stilleståndet med Polen, så skola de förskräckas vid underrättelsen, att kriget skall gå an emot Tyskland, och skall deraf uppväxa leda vid kriget och ovilja emot regementet.

2. Genom fortsatta utskrifningar komme landet att blifva allt-mera utarmadt och folktomt.

3. Kriget i Tyskland komme att beröra flere staters intressen, såsom Danmarks, Englands och Hollands, och skulle derföre, i fall af

*) Jfr Kullberg: *Svenska riksrådets protokoll*, del. I, sidd. 218—229; finnes tryckt i *Handlingar rörande Skandinaviens historia*, del. II, sidd. 79—91 samt i *Svenskt Krigshistoriskt Arkiv*, del. I, sidd. 55—60.

framgång, uppväcka dessas afund och föranleda fiendtligheter från deras sida, såsom ock redan Tilly och Wallenstein skulle med sina arméer så häftigt lägga sig emot, att man näppeligen skulle kunna vinna landgång.

4. Att föra en större armé öfver till Tyskland vore förenadt med stora svårigheter och skulle utsätta landet för fara så väl från danska som ryska sidan. »Går man svag öfver», så har man att befara nederlag, »går man stark öfver», så lemnar man landet utan värn.

5. Stora vore ock svårigheterna att utrusta och underhålla en sådan armé.

6. Fara vore att Frankrike, som nu eggas Sverige till krig, snart skulle lemna oss i sticket.

7. Till sist anföres såsom den största betänkligheten faran för K. M:ts person, »att H. K. M. sjelf skall resa af landet och der förtro sin egen konungsliga person mest främmande folk i händer».

Skälen för framställas i 8 punkter:

1. Kejsarens outsläckliga hat emot Sverige och sträfvan efter universal-monarki, hvadan man hade att befara att, sedan han väl fått fred med de andra grannarne, komme han att kasta sig öfver Sverige; och såsom man redan är med honom invecklad i actuel krig, skulle intet bättre medel vara till en reputerlig och ärofull fred än att möta honom med en stark armé, hvilket medel ock visat sig bäst vara gent emot våra andra grannar.

2. Intet vore tryggare för Östersjöns och dermed äfven rikets skydd. Genom att hålla en flotta invid Stralsund, bemäktiga sig Wismar och besätta Rügen, skulle man vara herre öfver alla Östersjö-hamnarna, kunna betrygga stilleståndet med Polen och beherska tullarna vid Danzig och Pillau, hvarigenom man

3. Undandroge fienden många medel till underhåll och kunde lätteligen corrigera och afvärja grannarnes afund.

4. Derest man icke ginge öfver, skulle snart kejsaren begagna sig af så väl Stralsund som Wismar, för att derifrån æquo marte angripa oss i Östersjön och göra oss våra besittningar i Preussen och Lifland stridiga.

5. Om Sverige icke förhindrade detta, skulle holländarne göra det, hvilka, ehuru nu våra vänner, då blefve oss så mycket farligare, som de redan nu äro till sjös mäktigare än Österrike.

6. De betryckta protestantiska ständerna skulle, om Sverige icke antog sig dem, vänja sig vid det påfviska oket, Sverige till skada. hvaremot, om man snart ginge öfver, man skulle vinna deras

välvilja, då de äfven skulle rycka andra med sig såsom Böhmen, Frankrike med flere.

7. Lennade vi våra bunds- och trosförvandter och särskildt Stralsund i sticket, så »vore det hvarken för Gud eller människor försvartligt, der man dock tvärt emot med ett starkt öfvergångande skulle icke allenast erhålla Stralsund, utan ock alla de andra en stor hugsvalelse bevisa».

8. »För det sista och der nu öfver all förhoppning så illa gå skulle, att icke ett ben skulle komma tillbaka (hvarföre Gud nådeligen bevare), så vore dock ad summam rei icke allt förloradt. Sveriges rike stode då nästan i samma vilkor som eljest, hade dock än trettio väl monterade örlogsskepp öfriga, dermed man kunde försvara sjön och allt detsamma præstera, som pro defensione var sagdt.»

Den 3 November var äntligen öfverläggningen afslutad och stannade dervid rådet i det beslutet, att skälen pro offensione vore viktigare än pro defensione och att det tjenligaste medlet till rikets säkerhet, reputation och ändtliga fred vore att »ju förr ju hellre gå öfver med största magt, som riket kan mista, och animose gripa kejsaren an i Tyskland — — utlofvandes (rådet) sig emellertid och alltid vilja uttyda saken hos unga och gamla till det bästa — — önskandes det måtte lända Guds gudomliga majestät till ära, H. K. M. till beröm och fäderneslandet till en ändtlig fred och rolighet».

Underskrifter:

Magnus (Brahe)	Abraham (Brahe)
grefve till Wisingsborg.	grefve till Wisingsborg.
Carl Carlsson Gyllenhielm.	Gabriel Oxenstierna Gustafsson.
Claes Horn.	Johan Skytte.
Johan Sparre.	Per Baner.
Copia.	Matthias Soop.
	1 1/2 ark.

1630.

Skrifvelse från rådet till konungen, dat. Upsala d. 25 November 1630.*)

I skrifvelse till rådet, dat. Ribnitz i Mecklenburg d. 8 Oct., påminner konungen om de skäl, som varit bestämmande för honom att deltaga i det tyska kriget, hvarjemte han yttrar sig icke tvifla om att

*) Jfr *Kullberg: Svenska riksrådets protokoll*, del. II, sid. 45.

rådet fortfarande vore med K. M. derom ense, att fäderneslandets säkerhet icke på annat sätt stått till att bevara. I sitt svar härpå förklarar rådet sig väl ihågkomma detta och fortfarande hysa samma åsigt om kriget, att det eljest inom kort hade måst föras inom landets egna gränser och Sverige derförutan aldrig kunnat hafva någon säkerhet, »hvarföre vi ock både nu och framgent vid en fattad resolution stadigt tänka till att förblifva och E. K. M. på det underdånigaste betacka, som sig den stora möda och fara påtagit och underkastat hafver». Konungen säger sig vidare hoppas att snart kunna vinna ett önskligt slut på kriget, i hvilken afsigt han ämnade angripa fienden med fem arméer, derom konungen begärde rådets betänkande, så väl som med afseende på dessas underhåll. Rådet svarar, att det fullkomligt gillade konungens plan och för öfrigt öfverlemnade åt konungen sjelf att fritt handla efter sitt höga förstånd och efter hvad tiderna medgäfvé. Men med hänsyn till krigsfolkets underhåll tillkännagifver rådet att ett stort deficit uppstått i den ordinarie staten och att terminen för utskrifnings- och boskapshjelpen redan vore tilländalupen, hvarföre nödigt blefve att härom handla med rikets ständer, förr än dessa gärder ånyo upptoges i utgiftsförslaget. Rådet anser sig också för sitt embetes och sin trohets skull pliktigt att låta konungen veta rikets bekymmersamma tillstånd; nästan alla landskapen hade under det förflutna året lidit af en svår missväxt, så att t. ex. i Västergötland en tunna råg kostade 16 à 17 daler, i Upland 10 à 11 daler, och dock vore föga att få, på grund hvaraf rådet måste afstyrka utskrifningshjelpens utgående i spanmål, hvilket skulle föranleda landets fullständiga utblottande på denna förnödenhetsvara, och som utskrifningshjelpen icke heller utan allmogens stora skada skulle kunna utgå i riksdaler, emedan denna då skulle stegras i värde och allmogen icke förmå att lösa den, föreslår rådet att gården i stället utskrefves i kopparpenningar efter beräkning af 14 mark på riksdalern. Att anticipera penningar anser rådet vara omöjligt. Vare sig man betraktade adeln, presterskapet eller städerna, visade det sig, säger rådet, att intet af dessa stånd vore mäktigt att bispringa K. M. med någon anseelig post, huru gerna de än sjelfve för sina personer ville göra det.*)

*) Denna rådets skrifvelse upptogs onådigt af konungen. I sitt svar, dateradt Neu Brandenburg d. 3 Febr. 1631, säger han, att rådet »allenast med undskyllningar och fåfänga argument söker att uppfylla K. M:ts förslag» och vore »de ovilligaste H. K. M. uti detta mycket besvärliga och farliga kriget ett troget bistånd att göra». Ehuru K. M. väl hade skäl att påbjuda ännu flere »hjelp» för att underhålla den här om 96,000 man, som K. M. af allahanda nationer stämt tillsammans, ville

Underskrifter:

Jacob de la Gardiè.

Carl Carlsson Gyllenhjelm.

Gabriel Oxenstierna Bengtsson.

Gabriel Oxenstierna Gustafsson.

Per Baner.

Johan Sparre,
egen hand.

Original och tvenne copior. (Finnes ock i rådets registratur).

1³/₄ ark.

1631.

**Till Hans Kong:re Maj:t om några betänckande, som Rijkens Råd
haffva opå H. K. M:s begäran öfvervägadt. Dat. Stockholm d.
4 Febr. 1631.*)**

I skrivelser af den 7 Nov. och d. 6 Dec. 1630 hade konungen genom sekreteraren Grubbe till rådet aflåtit följande förfrågningar:

1. Om och på hvilka conditioner K. M. borde med kejsaren inlåta sig i traktat, »der den söktes och fordrades»; om K. M. skulle åtnöja sig med Pommerns, Mecklenburgs och sjöstädernas restitution i deras förra skick och villkor, eller om K. M. genom vapenmakt skulle söka en allmän religionsfred.

2. Huru högt krigskostnaderna borde upptagas.

3. Om de pommerska och hessiska förbunden samt K. M:ts bref och svar till kejsaren och kurfurstarne.

4. Hvad som vore att göra, i fall konungen af Danmark skulle begynna några fiendtligheter.

I afseende på den första punkten anser rådet det vara mycket farligt och betänkligt att inlåta sig i någon traktat med denne fiende,

K. M. dock »för kärlek till sina undersåtar och att undvika vrånga, otåliga människors förtal och orättrådiga föreständares försnillande — låta dem obegärda och förvänta Guds försyns andra medel kriget att utföra», hvarföre K. M. nu påbjöde den ifrågasvarande utskrifnings- och boskapshjelpens aflysning. (Rådets referat af konungens skrifvelse.)

Rådet svarar härpå den 28 Mars, uttalande sin bedröfvelse öfver att konungen så fattat dess mening, såsom om det velat afråda ifrån'eller ogilla denna utskrifnings- och boskapshjelp, som ju »oundvikligen påbjudas måste», — — »ty det vi uti förbette vår underdånigste skrifvelse begära E. K. M:ts fullmakt att tractera med ständerna om ny utskrifnings- och boskapshjelp hafva vi aldrig kunnat tänkt att skola E. K. M. misshaga». De hade endast icke kunnat i strid med Sveriges lag ingripa i hvad som utgjorde K. M:ts »egna stora höghet och regale, — — något förkunna, påbjuda och pålägga E. K. M:ts mandat och fullmagter förutan».

*) Jfr *Kullberg: Svenska riksrådets protokoll*, del. II, sidd. 53—55.

»som hvarken tro eller lofven är till förvänta hos eller någon annan intention hafver än ombringa all regerings frihet förmedelst sin outsläckliga begärlighet han drager efter allmänna väldet — — hållandes det för sin största ära och gudstjenst, att han alla rätta evangeliske, på hvad sätt det ock ske kan, må derigenom bedraga»; till att befara är ock, fortsätter rådet vidare, att »en sådan traktat skall turbera E. K. M:ts consilia och desseiner och consequenter göra alla evangeliske, som hafva hopp, desperat och malcontent. — — Men likväl, till att justificera vår sak och alla ständer och städer i Tyskland, ja E. K. M:ts egna undersåtar (som på alla föregångna riksdagar på det underdånigaste bedit hafva att inga fredstraktater utslås måtte) E. K. M:ts fredfärdiga intention [ådagalägga] och dermed animera och göra desto tålmodigare och villigare till att utstå den last och börda, som krigscontinuationen medföljer, så kunna vi, säger rådet, »orepeteradt flere andra viktiga och dertill bevekliga rationibus, intet annat råda än det såsom en tillbörlig fredstraktat presenterad blefve, utan att E. K. M. ju den acceptera kunde, så vida han sub clypeo och utan E. K. M:ts och causæ communis præjudicio, såsom ock de intresserades consensu, fortsättas kan»(!).

Med afseende på fredsvilkoren framhåller rådet svårigheten att något råda på grund af det stora afståndet från händelsernas skådeplats, krigets vexlingar m. m. Emellertid ansåge rådet skäligast att i traktaten fordrades en allmän religionsfrihet, så att hela öfre och nedre Tyskland återställdes i sina förra välfångna friheter, från hvilken fordran man ingalunda borde vika, så framt icke någon större olycka tillstötte och krigets fortsättande visade sig omöjligt eller fara för Danmark uppstode. Att åtnöja sig med Pommerns, Mecklenburgs och Östersjöns restitution vore hvarken för K. M. eller vår nation reputerligt och skulle icke för fäderneslandet innebära någon trygghet.

Fordringarna för krigsomkostnaderna kunde efter omständigheterna modereras.

De pommerska och hessiska fördragen anser rådet för fäderneslandet vara fördelaktiga, likasom brefven till kejsaren och kurfurstarne väl concipierade.

I afseende på den fjärde punkten eller frågan om befarade fiendtligheter ifrån dansk sida säger rådet, att denna punkt vore den besvärligaste att besvara i konungens frånvaro och ständerna oåtsporda. »Orsakerna och occasionerna till kriget anblicka dagligdags, efter som ock några allaredan uti verket äro utbrustna», såsom kommendantens i Neustadt öfverfall på för svensk räkning värfvadt rytteri, hvilket vore förlagdt i en lybsk by i Holstein, tulls uppbärande vid ön Ruden och

Neustadts intagande. Att befara vore äfven att konungen af Danmark korresponderade med fienden, »efter som ock på hans jalousie emot oss aldrig är att tvifla och helst nu, sedan han E. K. M:ts stora successer». Huruvida K. M. nu borde anfälla Danmark, vore svårt för rådet att afgöra, dock tycktes det lämpligast vara att icke företaga något fiendtligt mot detta rike, för så vida man icke komme i erfarenhet om att rustningar der företoges och korrespondens med fienden underhölls, i hvilket fall vore bättre att förekomma än förekommas. På det att icke några fiendtligheter från detta håll måtte komma oss oförseendes uppå, borde ständerna eller åtminstone presterskapet härom in secreto notificeras, »intet tviflandes, om något farligt rikena emellan antändes och ständerna derom i rättan tid förständigade blifva, att de då utan någon perplexité skola som en bisvärm animose flyga Danum uti håret, efter alla dertill äro mycket begärliga och förbittrade».

Rådslaget afslutas i följande ordalag:

»Den högste Gud, som rätte rådgifvaren är, han dirigere E. K. M:ts consilia — sitt gudomliga namn till ära, E. K. M. och fäderneslandet samt alla betungade till styrka och bistånd, och såsom vi för våra personer hafva stor orsak, näst Gud, E. K. M. underdånigst att betacka, som allting med en sådan ifver, mod och kunglig försigtighet igenomgår och alla sina trogna undersåtar fredar och försvarar, alltså bedja vi underdånigst att E. K. M. icke ville tröttnas och ledas vid de många och stora besvär, som E. M. för fäderneslandets välfärd uti denna och annan måtto utstå och draga måste. Vi vele icke allenast med råd och dåd efter vår pligt, yttersta magt och förmögenhet understödja den last och tunga, som E. M. och riket påhänger, utan ock tåligt förbida, ehvad utgång Gud täckes att förläna; skole ock derhos, så mycket vi samt och synnerligen förmå, råda, förmana alla E. K. M:ts undersåtar till tålmod, samdrägt, lydnad och godt bistånd».

Underskrifter:

Jacob de la Gardie.

Carl Carlsson Gyllenhielm.

Gabriel Oxenstierna Bengtsson.

Gabriel Oxenstierna Gustafsson.

Per Baner.

Claes Fleming.

Johan Sparre,
egen hand.

H. Wrangel.

Tvenne original och en copia jemte concept af d. 31 Jan. (Finnes ock i rådets registratur).

2 $\frac{1}{2}$ ark.

Ett Rådslagh H. K. M:tt tillskrifvett om det danske väsendet. Dat. Stockholm den 28 Martij 1681.*)

De till rådets utlåtande från K. M. i skrifvelse, dat. Berwald d. 17 Jan., med »factorn utöfver hela K. M:ts krigsstat» Erik Larsson (von der Linde) tillhandakomna frågepunkter rörande Danmark voro följande:

1. Angående den tull, som konungen af Danmark på ön Ruden till Sveriges förfång upptoge.

2. Angående samme konungs anspråk på jus ecclesiasticum öfver Rügen, »det han dock jure belli qvitterat», samt angående hans tilltag att inlogera folk på ön.

3. Huru det borde upptagas, i fall konungen af Danmark såsom hertig af Holstein understödde K. M:ts fiender, samt

4. Hvad som vore att göra, i fall konungen af Danmark sökte åtkomma någon andel af de preussiska tullarna.

Rådet erinrar i förstone om att grefve Magnus Brahe och herr Bo Ribbing af sjuklighet varit förhindrade att infinna sig, förklarar för öfrigt att de föreliggande frågorna vore af den vikt och betydelse att för deras besvarande »väl flere af ständerna än vi få» behöfde sammankallas.

I afseende på den första punkten uttalar rådet såsom sin uppfattning, att konungen af Danmark till samma tull icke egde någon rättsgrund och att sådant icke borde tålas, dels med afseende på det med Pommern och staden Stralsund ingångna fördraget, dels med afseende på K. M:ts och fäderneslandets reputation såsom ock på grund af den af samma tull föranledda dyrheten för den svenska arméen; men huruvida man härför borde förklara Danmark krig, hemställer rådet till konungens eget bepröfvande; »rättnätiga skäl och orsaker synas icke fela, så framt andra betänkanden och hinder det icke tillbaka hålla».

Att konungen af Danmark skulle ega någon jus ecclesiasticum öfver ön Rügen, äfven om han förut egt någon sådan, kunde rådet icke föreställa sig, då kejsaren jure belli haft ön i sin ego och konungen genom härsmagt återvunnit densamma; om Danmarks konung dit förlade något manskap, borde det derifrån fördrifvas.

Derest den danske konungen på grund af samtliga det romerska rikets ständers vota och med stöd af sin holsteinska rusttjenst uppträdde emot konungen, kunde ett sådant uppträdande visserligen försvaras, men om han efter blott en del af ständernas vota och med den danska

*) Jfr Kullberg: *Svenska rikarådets protokoll*, del. II, sidd. 67—70.

örlogsflottan deltog i striden, måste han behandlas såsom fiende, liksom ock hvarje antastande af tullarna i Preussen måste med krigsmagt afvärjas. »Der såsom ett eller flere af dessa företalda concurrera med tullens tagande vid Ruden, så se vi ingen möjlighet kriget med konungen af Danmark att undvika».

Underskrifter:

Jacob de la Gardie.

Carl Carlsson Gyllenhielm.

Gabriel Oxenstierna Bengtsson. Gabriel Oxenstierna Gustafsson.

Claes Horn.

Per Baner.

Claes Fleming.

Johan Sparre,
egen hand.

H. Wrangel.

Original, tvenne concept samt en copia. (Finnes ock i rådets registratur). 1³/₄ ark.

1632.

Rikzens Rådz Rådslag om fredzconditionerne med Kelsaren, dat. Stockholm 26 Martij 1632.*)

Att afgifva förslag till det fredsfördrag, »som af de kejserlige sökes och fordras», förklarar rådet vara ganska svårt, enär hvarken de kejserlige eller konungen sjelf härutinnan afgifvit någon proposition. De punkter, som det emellertid härvid gälde att taga hänsyn till, vore: religionen, det gemena bästas i Tyskland conservation och Sveriges satisfaction.

I afseende på den *evang. religionen* vore af största vikt att densamma i renhet bevarades, stärktes och utvidgades, »för hvilken orsaks skull detta kriget ock förnämligast påbegyut är», hvarföre den, »hvar den icke vidare utbredas kan», till det minsta måste conserveras, fritt exerceras och säkrare stabilieras inom alla de områden af det romerska riket, hvarest den förut celebrerats. Såsom de katolske fritt få utöfva sin religion inom de protestantiska områdena, så borde ock de evangeliske ega religionsfrihet inom de katolska områdena, »uti deras land och städer hafva uti någon kyrka sin fria, oturberade gudstjenst, dit hvar och en efter sin vilja och den Helige Andes verkan och drifvande fritt gå måtte». De katolske borde vara förbjudet att härefter eftersträfva någon kyrka eller församling inom de evangeliska länderna. »All inquisition uppå de evangeliske afskaffas uti hela det romerska riket, och skall in æternum vara tillintetgjord eller förbjuden»; påfven och

*) Jfr Kullberg: *Svenska riksrådets protokoll*, del. II, sidd. 143—148.

konungen i Spanien böra särskildt till denna punkt förbindas och der-
till gifva borgen; hemställandes dock rådet till konungen sjelf att af-
göra hvad härutinnan kunde vara praktikabelt.

I afseende på *Tysklands friheter och immuniteter* ansåge rådet
att dessa enligt konungens egna föregående propositioner och consul-
tationer borde återställas i samma skick som före kriget, så att till
de evangeliske återställes allt hvad dem frångits och skadestånd
gäfves dem för deras förluster.

Sveriges fordringar hänför rådet till följande hufvudpunkter:
1. Krigskostnadsersättning, för hvars behöriga erläggande pant borde
gifvas i vissa landområden; 2. Förbund mellan Sverige och de evan-
geliske furstarne och ständerna till ömsesidigt försvar, hvarvid Sverige,
i fall af krig, borde föra directorium belli; 3. Pommerns och Wismars
afträdande till Sverige. Kurfursten af Brandenburg, som förmodligen
mest skulle motsätta sig detta, borde af Österrike erhålla en del af
Schlesien, Kurfursten af Saxen Nedre och Öfre Lausitz eller Bremen,
samt landtgreffen af Hessen, Weimaren m. fl. erhålla andra lämpliga
landsdelar af Österrike; 4. Handelsprivilegier för svenske köpmän i Tysk-
land; »sedan ock att vår nation icke måtte så föraktligen hos dem,
såsom här till, hållas, i det att de der hvarken embete lära eller ock
uti deras 'zumphter' komma måge».

Detta förslag förklarar rådet mera böra betraktas såsom en discours
än såsom något consilium, »efter vi både till ett sådant stort impor-
tant verk få tillstädes äre och mestadels de yngste och enfaldigaste».

Underskrifter:

Jacob de la Gardie.

Carl Carlsson Gyllenhjelm.

Gabriel Oxenstierna Gustafsson. Per Baner.

Claes Flemming.

Per Brahe

grefve till Wisingsborg.

Original samt tvenne copior. (Finnes ock i rådets registratur).

1³ 4 ark.

Rikzens Råd Rådslag om dhe Spaniers onda intentioner, Stockholm den 30 Aprilis 1632. *)

I skrifvelse till rådet, dat. Mainz den 31 Dec. 1631, redogör konungen för anledningen till skärmytseln med spanjorerne vid Rhen och framställer på grund af detta Spaniens fiendtliga uppträdande åtskilliga punkter till rådets öfvervägande såsom:

1. Om man borde betrakta denna Spaniens fiendtlighet såsom ett uppenbart fredsbrott, och 2. om man derföre borde förklara Spanien krig, eller 3. söka härifrån eximera svenska kronan och blott uppträda fiendtligt för så vidt det gälde det tyska kriget, eller ock 4. om K. M. skulle söka återställa den förra neutraliteten, samt till sist 5. om krig beslötes, huru man skulle dervid gå tillväga och om ej i så fall lämpligt vore att ständerna formerade ett amiralitet.

Rådet förklarar att skälen för krig vore väl så starka som skälen för fredens bibehållande, men när man såge till medlen och sättet för krigets utförande, tillägger rådet, »så stanna fast för oss våra consilia.»

Ett krig, säger rådet, drager också med sig äfventyrligheter, som man icke kan på förhand beräkna, »särdeles efter ock befruktandes är att icke alla, som *med* E. K. M. äro eller ock ju visst vara borde och detta stora verket skulle hjälpa understödja och drifva, rättsinta äro och att E. K. M. sig visst uppå dem förlåta kan, utan hvar söker sin imaginerade privata nytta och deröfver ock drager till E. K. M:ts framgång stor jalousie och missgunst». Stilleståndet med Polen ginge ock snart till ända; »dertill förnimma vi dagligen konungens i Danmark inrotade afund och illvilja emot E. K. M. och Sveriges krona, så att af honom ingen säkerhet är till att förmoda eller vänta»; hvarföre, då ett krig emot Spanien måste föras öfver konungens af Danmark »land och strömmar», man derförinnan antingen måste tvinga honom att gemensamt uppträda emot Spanien eller ock göra honom oskadlig, »hvilket ock sina besvär och stora betänkanden med sig drager, ehuru väl att det ändtligen synes att vilja följa, han ock väl förtjent och förorsakat hafver». — »Ryssland vele vi inte ihågkomma, emedan han ännu låtsas och ter sig att vara vår vän». England och Holland vore de magter, af hvilka man borde hafva att förmoda deltagande, »men såsom konungen i England icke af sig sjelf utan andra regeras och af dem, som den vidriga parten mycket favorisera», såsom af åtskilliga Englands åtgöranden framginge, vore ringa frukt af Englands assistance att hoppas, då ock »Englands cunctation och senhet

*) Jfr *Kullberg: Svenska riksrådets protokoll*, del. II, sidd. 154—163.

icke är oss obekant». Holland skulle nog för sin egen välfärd gerna se oss invecklade i vidlyftigheter med Spanien, men om vi med en väldig skeppsflotta angrepe Spanien, vore snarast att befara att »derutaf en större jalousie fatta skulle än såsom uppå någon assistance tänka».

För ett anfall på Spanien skulle erfordras en flotta af åtminstone 50 goda skepp; när man betänker, huru svårt det varit att anskaffa de senast erforderliga 16 skepp, vore icke att hoppas att ständerna skulle vara beredvilliga till dessas anskaffande, att förtiga svårigheten att bemanna en sådan flotta. Rådets tanke vore derföre, att man för närvarande borde med krigets denunciation temporisera, bekriga spanjorerna i Tyskland, derest de satte sig till motvärn, men för öfrigt hvarken deklarerera dem för fiender eller söka neutralitet med dem, hvilket »gemenligen är bedrägeri och tidspillan och särdeles emot denne fienden, som ingen tro eller lofven aktar eller håller», och hvilken neutralitet blott vore till hindern, när tillfälle yppade sig att med fördel anfälla honom.

Utan underskrifter.

Tre copior. (Finnes ock i rådets registratur). 1³/₄ ark.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
1. Årsberättelse för år 1884	219.
2. Bidrag till Riksarchivets äldre historia	231.
3. Ordning om Registraturerne i Kongl. Kansliet	244.
4. Register öfver Rådslag i konung Gustaf II Adolfs tid, af E. W. Bergman	249.

Pris: 1 krona.

OK

JAN 30 1934

